אוצרות יהודים

בתוספת "היכל הנצח", דבר יום ביומו מרביה"ק זיע"א

"אוצרות יהודים"
הביאור המיוחד שכבש בסערה
את לומדי הדף היומי!

יד ושם לעבד ה', הר"ר נחמן בן שמואל ליאני, ממתי בדרך מצוה
י"א כסלו תשס"ח

חוברת תתכ"ח - שבת פרשת דברים-חזון, כ"ז תמוז - ד' אב תשפ"ו

אוצרות יהודים
גוטמכר 5 בני ברק 5138948
טל' 03-6186699 03-6186699
036186699X@gmail.com

להצטרפות- 03-6186699
ובעמודות "נדרים פלוס"

ניתן להשיג בארה"ב:
Route 17M #515 Harriman, NY 10926
P: 845.476.8899 E: oitzresyehidim@gmail.com

ללמוד, הדף היומי ולדעת!

בשורה גדולה ללומדי הדף היומי

"הדף היומי"
עם "אוצרות יהודים"
הפרוש החדש, הבהיר והמדויק
בשפה ברורה ובלשון קצרה.

תורה, נביאים, כתובים,
משנה, שולחן ערוך,
עמוד היומי משנה ברורה
זוהר עם תרגום לשון הזוהר,
תהילים,
כתבי ברסלב.

פרויקט "תורה בשנה"
מהדורה מיוחדת
באותיות מאירות עיניים
מתאים ללימוד גם בנסיעה.

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר אֶת עַצְמִי

בְּלִמּוּדִי/בִּתְפִלָּתִי

לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ

וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר

קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה

וּבִפְרַט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ

צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם

נַחַל נֹבַע מְקוֹר חָכְמָה

רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פִּיגָא

זְכוּתוֹ תָּגֵן עָלֵינוּ אָמֵן

פרשת דברים

לפי ימים • כ״ז תמוז עד ד׳ אב

הדף היומי עם פירוש אוצרות יהודים • נ״ך • משנה • שולחן ערוך • עמוד יומי משנה ברורה • זוהר עם תרגום ללשון הזוהר • תהילים • כתבי ברסלב: ליקוטי מוהר״ן • ליקוטי הלכות • ספרי רבינו על פי הסדר • ספר המידות • שמות הצדיקים • ליקוטי תפילות

פרשת השבוע ותיקון הכללי מופיעים בנפרד

נושאי הלימוד בחוברת ערוכים לפי ימות השבוע

בכל יום מרוכז חלק הלימוד השייך לאותו יום

הקש על היום הרצוי כדי לעבור אליו

יום ראשון

יום שני

יום שלישי

יום רביעי

יום חמישי

יום שישי

שבת קודש

לפרשת השבוע

לתיקון הכללי

ניווט בתוך החוברת

לחצו על הכפתורים למעבר מהיר בין הנושאים

חזרה לתוכן העניינים

לעמוד הקודם

לעמוד הבא

מעבר לארכיון החוברות

לחוברות מפרשות קודמות

להצטרפות לקבלת החוברות

דברים א דברים

א א אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה
אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בַּמִּדְבָּר
בָּעֲרָבָה מוֹל סוּף בֵּין־פָּארָן וּבֵין־תֹּפֶל
וְלָבָן וַחֲצֵרֹת וְדִי זָהָב: ב אַחַד עָשָׂר יוֹם
מֵחֹרֵב דֶּרֶךְ הַר־שֵׂעִיר עַד קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ:
ג וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בְּעַשְׁתֵּי־עָשָׂר
חֹדֶשׁ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ

אונקלוס א

א א אִלֵּין פִּתְגָמַיָּא דִּי
מַלִּיל מֹשֶׁה עִם כָּל־
יִשְׂרָאֵל בְּעִבְרָא
דְּיַרְדְּנָא אוֹכַח יַתְהוֹן
עַל דְּחָבוּ בְּמִדְבְּרָא
וְעַל דְּאַרְגִּיזוּ בְּמֵישְׁרָא
לְקֳבֵל יַם־סוּף, בְּפָארָן
דְּאִתַּפְּלוּ עַל מַנָּא,
וּבַחֲצֵרוֹת דְּאַרְגִּיזוּ עַל
בִּשְׂרָא, וְעַל דַּעֲבָדוּ
עֵגֶל דְּדָהָב: ב מַהֲלַךְ
חַד־עַשַׂר יוֹמִין מֵחֹרֵב
אֹרַח טוּרָא דְּשֵׂעִיר עַד
רְקַם גֵּאָה: ג וַהֲוָה בְּאַרְבְּעִין שְׁנִין בְּחַד עַשַׂר יַרְחָא בְּחַד לְיַרְחָא מַלִּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי

רש"י

(א) **אֵלֶּה הַדְּבָרִים.** לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן לפיכך סתם את הדברים והזכירן ברמז מפני כבודן של ישראל: **אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל.** אילו הוכיח מקצתן היו אלו שבשוק אומרים אתם הייתם שומעים מבן עמרם ולא השיבותם דבר מכך וכך אילו היינו שם היינו משיבין אותו. לכך כנסם כולם ואמר להם הרי כלכם כאן כל מי שיש לו תשובה ישיב: **בַּמִּדְבָּר.** לא במדבר היו אלא בערבות מואב ומהו במדבר אלא בשביל מה שהכעיסוהו במדבר שאמרו מי יתן מותנו וגו׳: **בָּעֲרָבָה.** בשביל הערבה שחטאו בבעל פעור בשטים בערבות מואב: **מוֹל סוּף.** על מה שהמרו בים סוף בבואם לים סוף שאמרו המבלי אין קברים במצרים וכן בנסעם מתוך הים שנאמר וימרו על ים בים סוף כדאיתא בערכין: **בֵּין פָּארָן וּבֵין תֹּפֶל וְלָבָן.** אמר רבי יוחנן חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו תופל ולבן אלא הוכיחן על הדברים שתפלו על המן שהוא לבן ואמרו ונפשנו קצה בלחם הקלוקל ועל מה שעשו במדבר פארן ע״י המרגלים: **וַחֲצֵרוֹת.** במחלוקתו של קרח. ד״א אמר להם היה לכם ללמוד ממה שעשיתי למרים בחצרות בשביל לשון הרע ואתם נדברתם במקום: **וְדִי זָהָב.** הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם שנאמר וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל: (ב) **אַחַד עָשָׂר יוֹם מֵחֹרֵב.** אמר להם משה ראו מה שגרמתם אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש ברנע כדרך הר שעיר ואף הוא מהלך י״א יום ואתם הלכתם אותו בשלשה ימים שהרי בעשרים באייר נסעו מחורב שנאמר ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש וגו׳ ובכ״ט בסיון שלחו את המרגלים מקדש ברנע צא מהם שלשים יום שעשו בקברות התאוה שאכלו הבשר חדש ימים ושבעה ימים שעשו בחצרות להסגר שם מרים נמצא בג׳ ימים הלכו כל אותו הדרך וכל כך היתה שכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ ובשביל שקלקלתם הסב אתכם סביבות הר שעיר מ׳ שנה: (ג) **וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים.**

דברים א דברים

אֱלֹהֵם: ד אַחֲרֵי הַכֹּתוֹ אֶת סִיחֹן מֶלֶךְ
הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן וְאֵת עוֹג
מֶלֶךְ הַבָּשָׁן אֲשֶׁר־יֹשֵׁב בְּעַשְׁתָּרֹת
בְּאֶדְרֶעִי: ה בְּעֵבֶר הַיַّרְדֵּן בְּאֶרֶץ מוֹאָב
הוֹאִיל מֹשֶׁה בֵּאֵר אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת
לֵאמֹר: ו יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דִּבֶּר אֵלֵינוּ בְּחֹרֵב
לֵאמֹר רַב־לָכֶם שֶׁבֶת בָּהָר הַזֶּה: ז פְּנוּ |
וּסְעוּ לָכֶם וּבֹאוּ הַר הָאֱמֹרִי וְאֶל־כָּל־
שְׁכֵנָיו בָּעֲרָבָה בָהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבַנֶּגֶב

אונקלוס ב

יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דִּי פַקִּיד
יְיָ יָתֵהּ לְוַתְהוֹן: ד בָּתַר
דִּמְחָא יַת סִיחוֹן
מַלְכָּא דֶּאֱמוֹרָאָה
דְּיָתִיב בְּחֶשְׁבּוֹן וְיַת
עוֹג מַלְכָּא דְּמַתְנָן
דְּיָתִיב בְּעַשְׁתָּרֹת
בְּאֶדְרֶעִי: ה בְּעִבְרָא
דְּיַרְדְּנָא בְּאַרְעָא
דְּמוֹאָב שָׁרִי מֹשֶׁה
פָּרֵשׁ יַת אוֹלְפַּן
אוֹרַיְתָא הָדָא לְמֵימָר:
ו יְיָ אֱלָהָנָא מַלִּיל
עִמָּנָא בְּחֹרֵב לְמֵימָר
סַגִּי לְכוֹן דִּיתֵיבְתּוּן
בְּטוּרָא הָדֵין: ז אִתְפְּנוּ וְטוּלוּ לְכוֹן וְעוּלוּ לְטוּרָא דֶּאֱמוֹרָאָה וּלְכָל־מָגִירוֹהִי בְּמֵישְׁרָיָא

רש"י

שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש. מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה ממי למד מיעקב שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה אמר ראובן בני אני אומר לך מפני מה לא הוכחתיך כל השנים הללו כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי ומפני ד׳ דברים אין מוכיחין את האדם אלא סמוך למיתה כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו ושלא יהא חבירו רואהו ומתבייש ממנו כו׳ כדאיתא בספרי וכן יהושע לא הוכיח את ישראל אלא סמוך למיתה וכן שמואל שנאמר הנני ענו בי וכן דוד את שלמה בנו: (ד) **אחרי הכותו.** אמר משה אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצה הארץ יאמרו מה לזה עלינו מה היטיב לנו אינו בא אלא לקנתר ולמצוא עילה שאין בו כח להכניסנו לארץ לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג לפניהם והורישם את ארצם ואח״כ הוכיחן: **סיחון מלך האמרי אשר יושב בחשבון.** אילו לא היה סיחון קשה והיה שרוי בחשבון היה קשה שהמדינה קשה ואילו היתה עיר אחרת וסיחון שרוי בתוכה היה קשה שהמלך קשה על אחת כמה וכמה שהמלך קשה והמדינה קשה: **אשר יושב בעשתרות.** המלך קשה והמדינה קשה: **עשתרות.** הוא לשון צוקין וקושי כמו עשתרות קרנים ועשתרות זה הוא עשתרות קרנים שהיו שם רפאים שהכה אמרפל שנאמר ויכו את רפאים בעשתרות קרנים ועוג נמלט מהם והוא שנאמר ויבא הפליט ואומר כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים: **באדרעי.** שם המלכות: (ה) **הואיל.** התחיל כמו הנה נא הואלתי: **באר את התורה.** בשבעים לשון פירשה להם: (ו) **רב לכם שבת.** כפשוטו ויש מדרשי אגדה הרבה גדולה לכם ושכר על ישיבתכם בהר הזה עשיתם משכן מנורה וכלים קבלתם תורה מניתם לכם סנהדרין שרי אלפים ושרי מאות: (ז) **פנו וסעו לכם.** זו דרך ערד וחרמה: **ובאו**

וּבְחוֹף הַיָּם אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְּבָנוֹן עַד־
הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר־פְּרָת: ח רְאֵה נָתַתִּי
לִפְנֵיכֶם אֶת־הָאָרֶץ בֹּאוּ וִרְשׁוּ אֶת־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לָתֵת לָהֶם
וּלְזַרְעָם אַחֲרֵיהֶם: ט וָאֹמַר אֲלֵכֶם בָּעֵת
הַהִוא לֵאמֹר לֹא־אוּכַל לְבַדִּי שְׂאֵת
אֶתְכֶם: י יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם
וְהִנְּכֶם הַיּוֹם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב: שני
יא יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵכֶם יֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם

אונקלוס ג

בְּטוּרָא וּבִשְׁפֵילְתָּא
וּבְדָרוֹמָא וּבִסְפַר יַמָּא
אַרְעָא דִכְנַעֲנָאָה וּלְבָנָן
עַד נַהֲרָא רַבָּא נַהֲרָא
פְּרָת: ח חֲזֵי דִיהַבִית
קֳדָמֵיכוֹן יַת אַרְעָא
עוּלוּ וְאַחֲסִינוּ יַת
אַרְעָא דִי קַיֵּים יְיָ
לַאֲבָהַתְכוֹן לְאַבְרָהָם
לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמִתַּן
לְהוֹן וּלְבְנֵיהוֹן
בַּתְרֵיהוֹן: ט וַאֲמָרִית
לְכוֹן בְּעִדָּנָא הַהִיא
לְמֵימַר לֵית אֲנָא יָכִיל
בִּלְחוֹדִי לְסוֹבָרָא
יַתְכוֹן: י יְיָ אֱלָהֵכוֹן
יא יְיָ אֱלָהָא דַאֲבָהַתְכוֹן

אַסְגֵּי יַתְכוֹן וְהָא אִיתֵיכוֹן יוֹמָא דֵין כְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָּא לִסְגִּי:

רש"י

הר האמורי. כמשמעו: **ואל כל שכניו.** עמון ומואב והר שעיר: **בערבה.** זה מישור של יער: **בהר.** זה הר המלך: **ובשפלה.** זו שפלת דרום: **ובנגב ובחוף הים.** אשקלון ועזה וקסרי וכו' כדאיתא בספרי: **עד הנהר הגדול.** מפני שנזכר עם א"י קוראו גדול משל הדיוט אומר עבד מלך מלך. הדבק לשחוור וישתחוו לך קרב לגבי דהינא ואידהן: (ח) **ראה נתתי.** בעיניכם אתם רואים איני אומר לכם מאומד ומשמועה: **באו ורשו.** אין מערער בדבר ואינכם צריכים למלחמה אילו לא שלחו מרגלים לא היו צריכין לכלי זיין: **לאבותיכם.** למה הזכיר שוב לאברהם ליצחק וליעקב אלא אברהם כדאי לעצמו יצחק כדאי לעצמו יעקב כדאי לעצמו: (ט) **ואומר אליכם בעת ההיא לאמר.** מהו לאמר אמר להם משה לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הקב"ה: **לא אוכל לבדי** וגו'. אפשר שלא היה משה יכול לדון את ישראל אדם שהוציאם ממצרים וקרע להם את הים והוריד את המן והגיז את השליו לא היה יכול לדונם אלא כך אמר להם ה' אלהיכם הרבה אתכם הגדיל והרים אתכם על דייניכם נטל את העונש מכם ונתנו על הדיינים וכן אמר שלמה כי מי יוכל לשפוט את עמך הכבד הזה אפשר מי שכתוב בו ויחכם מכל האדם אומר מי יוכל לשפוט וגו' אלא כך אמר שלמה אין דייני אומה זו כדייני שאר האומות עובדי כוכבים שאם דן והורג ומכה וחונק ומטה את דינו וגוזל אין בכך כלום אני אם חייבתי ממון שלא כדין נפשות אני נתבע שנאמר וקבע את קובעיהם נפש: (י) **והנכם היום ככוכבי השמים.** וכי כוכבי השמים היו באותו היום והלא לא היו אלא ששים רבוא מהו והנכם היום הנכם משולים כיום קיימים לעולם כחמה וכלבנה וככוכבים: (יא) **יוסף**

אֶלֶף פְּעָמִים וִיבָרֵךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
לָכֶם: יב אֵיכָה אֶשָּׂא לְבַדִּי טָרְחֲכֶם
וּמַשָּׂאֲכֶם וְרִיבְכֶם: יג הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים
חֲכָמִים וּנְבֹנִים וִידֻעִים לְשִׁבְטֵיכֶם
וְאֲשִׂימֵם בְּרָאשֵׁיכֶם: יד וַתַּעֲנוּ אֹתִי
וַתֹּאמְרוּ טוֹב־הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ
לַעֲשׂוֹת: טו וָאֶקַּח אֶת־רָאשֵׁי שִׁבְטֵיכֶם

אונקלוס ד

יוֹסֵף עֲלֵיכוֹן כְּוַתְכוֹן
אַלְפָא זִמְנִין וִיבָרֵךְ
יַתְכוֹן כְּמָא די מַלִּיל
לְכוֹן: יב אֵכְדֵין אֲסוֹבַר
בִּלְחוֹדִי טָרְחֲכוֹן
וְעִסְקֵיכוֹן וְדִינְכוֹן:
יג הָבוּ לְכוֹן גַּבְרִין
חַכִּימִין וְסוּכְלְתָנִין
וּמַדְּעָן לְשִׁבְטֵיכוֹן
וַאֲמַנְּנוּן רֵישִׁין
עֲלֵיכוֹן: יד וַאֲתֵיבְתּוּן

יָתִי וַאֲמַרְתּוּן תַּקִּין פִּתְגָּמָא די מַלֵּלְתָּא לְמֶעְבַּד: טו וּדְבָרִית יַת רֵישֵׁי שִׁבְטֵיכוֹן גַּבְרִין

רש"י

עליכם ככם אלף פעמים. מהו שוב ויברך אתכם כאשר דבר לכם אלא אמרו לו משה אתה נותן קצבה לברכותינו כבר הבטיח הקב"ה את אברהם אשר אם יוכל איש למנות וגו' אמר להם זו משלי הוא אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם: (יב) **איכה אשא לבדי.** אם אומר לקבל שכר לא אוכל זו היא שאמרתי (ס"א שאמרנו) לכם לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הקב"ה: **טרחכם.** מלמד שהיו ישראל טרחנין היה אחד מהם רואה את בעל דינו נוצח בדין אומר יש לי עדים להביא יש לי ראיות להביא מוסיף אני עליכם דייניין: **ומשאכם.** מלמד שהיו אפיקורסין הקדים משה לצאת אמרו מה ראה בן עמרם לצאת שמא אינו שפוי בתוך ביתו איחר לצאת אמרו מה ראה בן עמרם שלא לצאת מה אתם סבורים יושב ויועץ עליכם עצות רעות וחושב עליכם מחשבות (ס"א מצות וחשבונות): **וריבכם.** מלמד שהיו רוגנים: (יג) **הבו לכם.** הזמינו עצמכם לדבר: **אנשים.** וכי תעלה על דעתך נשים מה ת"ל אנשים צדיקים: **חכמים.** כסופים: **ונבונים.** מבינים דבר מתוך דבר זהו ששאל אריוס את ר' יוסי מה בין חכמים לנבונים חכם דומה לשולחני עשיר כשמביאין לו דינרין לראות רואה וכשאין מביאין לו יושב ותוהה נבון דומה לשולחני תגר כשמביאין לו מעות לראות רואה וכשאין מביאין לו הוא מחזר ומביא משלו: **וידועים לשבטיכם.** שהם ניכרים לכם שאם בא לפני מעוטף בטליתו איני יודע מי הוא ומאיזה שבט הוא ואם הגון הוא אבל אתם מכירין בו שאתם גדלתם אותו לכך נאמר וידועים לשבטיכם: **בראשיכם.** ראשים ומכובדים עליכם שתהיו נוהגין בהם כבוד ויראה: **ואשמם.** חסר יו"ד (אמנם בכל התיקונים ובספר תורה נכתב מלא יו"ד) לומר שאשמותיהם של ישראל תלויות בראשי דייניהם שהיה להם למחות ולכוון אותם לדרך הישרה: (יד) **ותענו אותי** וגו'. חלטתם את הדבר להנאתכם היה לכם להשיב רבינו משה ממי נאה ללמוד ממך או מתלמידך לא ממך שנצטערת עליה אלא ידעתי מחשבותיכם שהייתם אומרים עכשיו יתמנו עלינו דיינין הרבה אם אין מכירנו אנו מביאין לו דורון והוא נושא לנו פנים: **לעשות.** אם הייתי מתעצל אתם אומרים עשה מהרה: (טו) **ואקח את ראשי שבטיכם.**

דברים א דברים

אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְיֹדְעִים וָאֶתֵּן אוֹתָם
רָאשֵׁיכֶם עֲלֵיכֶם שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת
וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֲשָׂרֹת וְשֹׁטְרִים
לְשִׁבְטֵיכֶם: טז וָאֲצַוֶּה אֶת־שֹׁפְטֵיכֶם בָּעֵת
הַהִוא לֵאמֹר שָׁמֹעַ בֵּין־אַחֵיכֶם וּשְׁפַטְתֶּם
צֶדֶק בֵּין־אִישׁ וּבֵין־אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ: יז לֹא־
תַכִּירוּ פָנִים בַּמִּשְׁפָּט כַּקָּטֹן כַּגָּדֹל
תִּשְׁמָעוּן לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי־אִישׁ כִּי
הַמִּשְׁפָּט לֵאלֹהִים הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר

רש"י

משכתים בדברים אשריכם על מי באתם להתמנות על בני אברהם יצחק ויעקב על בני אדם שנקראו אחים ורעים חלק ונחלה וכל לשון חבה: **אנשים חכמים וידועים.** אבל נבונים לא מצאתי זו אחת משבע מדות שאמר יתרו למשה ולא מצא אלא ג׳ אנשים צדיקים חכמים וידועים: **ראשים עליכם.** שתנהגו בהם כבוד ראשים במקח ראשים בממכר ראשים במשא ומתן נכנס (מביתו לב"ה) אחרון ויוצא ראשון: **שרי אלפים.** אחד ממונה על אלף: **שרי מאות.** אחד ממונה על מאה: **ושוטרים.** מניתי עליכם לשבטיכם אלו הכופתין והמכין ברצועה על פי הדיינין: (**טז**) **ואצוה את שפטיכם.** אמרתי להם הוו מתונים בדין אם בא דין לפניך פעם אחת ושתים ושלש אל תאמר כבר בא דין זה לפני פעמים הרבה אלא היו נושאים ונותנים בו: **בעת ההוא.** משמניתים אמרתי להם אין עכשיו כלשעבר לשעבר הייתם ברשות עצמכם עכשיו הרי אתם משועבדים לצבור: **שמוע.** לשון הווה אודנ"ט בלע"ז (צו הערדען) כמו זכור ושמור: **ובין גרו.** זה בעל דינו שאוגר עליו דברים ד"א ובין גרו אף על עסקי דירה בין חלוקת אחים אפילו בין תנור לכיריים: (**יז**) **לא תכירו פנים במשפט.** זה הממונה להושיב הדיינים שלא יאמר איש פלוני נאה או גבור אושיבנו דיין איש פלוני קרובי אושיבנו דיין בעיר והוא אינו בקי בדינין נמצא מחייב את הזכאי ומזכה את החייב מעלה אני על מי שמנהו כאילו הכיר פנים בדין: **כקטן כגדול תשמעון.** שיהא חביב עליך דין של פרוטה כדין של מאה מנה שאם קדם ובא לפניך לא תסלקנו לאחרונה. ד"א כקטן כגדול תשמעון כתרגומו שלא תאמר זה עני הוא וחבירו עשיר ומצוה לפרנסו אזכה את העני ונמצא מתפרנס בנקיות. ד"א שלא תאמר היאך אני פוגם בכבודו של עשיר זה בשביל דינר אזכנו עכשיו וכשיצא לחוץ אומר אני לו תן לו שאתה חייב לו: **לא תגורו מפני איש.** לא תיראו. דבר אחר לא תגורו. לא תכניס דבריך מפני איש לשון אוגר בקיץ: **כי המשפט לאלהים הוא.** מה שאתה נוטל מזה שלא כדין

אונקלוס ה

חַכִּימִין וּמַדְּעָן וּמְנַיְתִּי
יַתְהוֹן רֵישִׁין עֲלֵיכוֹן
רַבָּנֵי אַלְפִין וְרַבָּנֵי
מָאוָתָא וְרַבָּנֵי חַמְשִׁין
וְרַבָּנֵי עֲשׂוֹרְיָתָא
וְסַרְכִין לְשִׁבְטֵיכוֹן:
טז וּפַקֵּידִית יַת דַּיָּנֵיכוֹן
בְּעִדָּנָא הַהִיא לְמֵימַר
שְׁמָעוּ בֵּין אֲחֵיכוֹן
וּתְדִינּוּן קוּשְׁטָא בֵּין
גַּבְרָא וּבֵין אֲחוּהִי וּבֵין
גִּיּוֹרֵהּ: יז לָא
תִשְׁתְּמוֹדְעוּן אַפִּין
בְּדִינָא מִלֵּי זְעֵרָא

דברים א דברים

יִקָּשֶׁה מִכֶּם תַּקְרִבוּן אֵלַי וּשְׁמַעְתִּיו:
יח וָאֲצַוֶּה אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִוא אֵת כָּל־
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: יט וַנִּסַּע מֵחֹרֵב
וַנֵּלֶךְ אֵת כָּל־הַמִּדְבָּר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא
הַהוּא אֲשֶׁר רְאִיתֶם דֶּרֶךְ הַר הָאֱמֹרִי
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֹתָנוּ וַנָּבֹא עַד
קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ: כ וָאֹמַר אֲלֵכֶם בָּאתֶם עַד־
הַר הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נֹתֵן לָנוּ:
כא רְאֵה נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ אֶת־
הָאָרֶץ עֲלֵה רֵשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי
אֲבֹתֶיךָ לְךָ אַל־תִּירָא וְאַל־תֵּחָת: שלישי
כב וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כֻּלְּכֶם וַתֹּאמְרוּ נִשְׁלְחָה
אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ וְיַחְפְּרוּ־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ
וְיָשִׁבוּ אֹתָנוּ דָּבָר אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר

אונקלוס ו

כְּרַבָּא תִּשְׁמְעוּן לָא
תִדְחֲלוּן מִן קֳדָם גַּבְרָא
אֲרֵי דִינָא דַּיְיָ הוּא
וּפִתְגָמָא דִּי יִקְשֵׁי
מִנְּכוֹן תְּקָרְבוּן לְוָתִי
וְאֶשְׁמְעִנֵּהּ: יח וּפַקֵּדִית
יַתְכוֹן בְּעִדָּנָא הַהִיא יַת
כָּל־פִּתְגָמַיָּא דִּי
תַעְבְּדוּן: יט וּנְטַלְנָא
מֵחֹרֵב וְהַלִּיכְנָא יַת
כָּל־מַדְבְּרָא רַבָּא
וּדְחִילָא הַהוּא דִּי
חֲזַיְתּוּן אֹרַח טוּרָא
דֶּאֱמוֹרָאָה כְּמָא דִי
פַקִּיד יְיָ אֱלָהָנָא יָתָנָא
וַאֲתֵינָא עַד רְקַם
גֵּיאָה: כ וַאֲמַרִית לְכוֹן
אֲתֵיתוּן עַד טוּרָא
דֶּאֱמוֹרָאָה דַּיְיָ אֱלָהָנָא
יָהֵב לָנָא: כא חֲזֵי יְהַב
יְיָ אֱלָהָךְ קֳדָמָךְ יַת
אַרְעָא סַק אַחֲסֵין כְּמָא
דִי מַלִּיל יְיָ אֱלָהָא דַּאֲבָהָתָךְ לָךְ לָא תִדְחַל וְלָא תִתְּבַר: כב וּקְרֵיבְתּוּן לְוָתִי כֻּלְּכוֹן

רש"י

אתה מזקיקני להחזיר לו נמצא שהטית עלי המשפט: **תקרבון אלי.** על דבר זה נסתלק ממני משפט בנות צלפחד וכן שמואל אמר לשאול אנכי הרואה אמר לו הקב"ה חייך שאני מודיעך שאין אתה רואה ואימתי הודיעו כשבא למשוח את דוד וירא את אליאב ויאמר אך נגד ה׳ משיחו א"ל הקב"ה ולא אמרת אנכי הרואה אל תבט אל מראהו: (**יח**) **את כל הדברים אשר תעשון.** אלו עשרת הדברים שבין דיני ממונות לדיני נפשות: (**יט**) **המדבר הגדול והנורא.** שהיו בו נחשים קורות. עקרבים כקשתות: (**כב**) **ותקרבון אלי כלכם.** בערבוביא ולהלן הוא אומר ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם ותאמרו הן הראנו וגו׳ אותה קריבה היתה הוגנת ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפניהם וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם אבל כאן ותקרבון אלי כולכם בערבוביא ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים: **וישיבו אתנו דבר.** באיזה לשון הם מדברים: **את הדרך אשר נעלה בה.** אין דרך שאין בה עקמימות: **ואת הערים אשר נבוא אליהן.**

נַעֲלֶה־בָּהּ וְאֵת הֶעָרִים אֲשֶׁר נָבֹא אֲלֵיהֶן׃
כג וַיִּיטַב בְּעֵינַי הַדָּבָר וָאֶקַּח מִכֶּם שְׁנֵים
עָשָׂר אֲנָשִׁים אִישׁ אֶחָד לַשָּׁבֶט׃ כד וַיִּפְנוּ
וַיַּעֲלוּ הָהָרָה וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל אֶשְׁכֹּל
וַיְרַגְּלוּ אֹתָהּ׃ כה וַיִּקְחוּ בְיָדָם מִפְּרִי הָאָרֶץ
וַיּוֹרִדוּ אֵלֵינוּ וַיָּשִׁבוּ אֹתָנוּ דָּבָר וַיֹּאמְרוּ
טוֹבָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נֹתֵן
לָנוּ׃ כו וְלֹא אֲבִיתֶם לַעֲלֹת וַתַּמְרוּ אֶת־פִּי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ כז וַתֵּרָגְנוּ בְּאָהֳלֵיכֶם
וַתֹּאמְרוּ בְּשִׂנְאַת יְהוָה אֹתָנוּ הוֹצִיאָנוּ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת אֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי

וַאֲמַרְתּוּן נִשְׁלַח גֻּבְרִין
קֳדָמָנָא וְיֵאַלְּלוּן לָנָא
יַת אַרְעָא וְיִתְיְבוּן
יָתָנָא פִּתְגָּמָא יַת
אָרְחָא דִּי נִסַּק בַּהּ וְיַת
קִרְוָיָא דִּי נֵעוֹל לְהוֹן׃
כג וּשְׁפַר בְּעֵינַי פִּתְגָּמָא
וּדְבָרִית מִנְּכוֹן תְּרֵין
עֲשַׂר גֻּבְרִין גַּבְרָא חַד
לְשִׁבְטָא׃ כד וְאִתְפְּנִיוּ
וּסְלִיקוּ לְטוּרָא וַאֲתוֹ
עַד נַחֲלָא דְּאֶתְכְּלָא
וְאַלִּילוּ יָתַהּ׃
כה וּנְסִיבוּ בִּידֵיהוֹן
מֵאִבָּא דְּאַרְעָא וַאֲחִיתוּ
לָנָא וַאֲתִיבוּ יָתָנָא
פִּתְגָּמָא וַאֲמַרוּ טָבָא
אַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהָנָא יָהֵב

לָנָא׃ כו וְלָא אֲבִיתוּן לְמִסַּק וְסָרִיבְתּוּן עַל מֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהֲכוֹן׃ כז וְאִתְרַעֲמְתּוּן

רש"י

תחלה לכבוש: (כג) **וייטב בעיני הדבר**. בעיני ולא בעיני המקום ואם בעיני משה היה טוב למה אמרה בתוכחות משל לאדם שאומר לחבירו מכור לי חמורך זה אמר לו הן נותנו אתה לי לנסיון אמר לו הן בהרים וגבעות אמר לו הן כיון שראה שאין מעכבו כלום אמר הלוקח בלבו בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום מיד אמר לו טול מעותיך ואיני מנסה מעתה אף אני הודיתי לדבריכם שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב ואתם לא חזרתם בכם: **ואקח מכם**. מן הברורים שבכם מן המסולתים שבכם: **שנים עשר אנשים איש אחד לשבט**. מגיד שלא היה שבט לוי עמהם: (כד) **עד נחל אשכול**. מגיד שנקרא ע"ש סופו: **וירגלו אותה**. מלמד שהלכו בה ארבעה אומנין שתי וערב: (כה) **ויורידו אלינו**. מגיד שא"י גבוה היה מכל הארצות: **ויאמרו טובה הארץ**. מי הם שאמרו טובתה יהושע וכלב: (כו) **ותמרו**. לשון התרסה התרסתם כנגד מאמרו: (כז) **ותרגנו**. לשון הרע וכן דברי נרגן אדם המוציא דבה: **בשנאת ה' אתנו**. והוא היה אוהב אתכם אבל אתם שונאים אותו משל הדיוט אומר מה דבלבך על רחמך מה דבלביה עלך: **בשנאת ה' אתנו הוציאנו מארץ מצרים**. הוצאתו לשנאה היתה משל למלך ב"ו שהיו לו שני בנים ויש לו שתי שדות אחת של שקיא ואחת של בעל למי שהוא אוהב נותן של שקיא ולמי שהוא שונא נותן לו של בעל ארץ מצרים של שקיא היא שנילוס עולה ומשקה אותה וארץ כנען של

לְהַשְׁמִידֵנוּ׃ כח אָנָה | אֲנַחְנוּ עֹלִים אַחֵינוּ
הֵמַסּוּ אֶת־לְבָבֵנוּ לֵאמֹר עַם גָּדוֹל וָרָם
מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצוּרֹת בַּשָּׁמָיִם
וְגַם־בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם׃ כט וָאֹמַר
אֲלֵכֶם לֹא־תַעַרְצוּן וְלֹא־תִירְאוּן מֵהֶם׃
ל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַהֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם הוּא
יִלָּחֶם לָכֶם כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה אִתְּכֶם
בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיכֶם׃ לא וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר
רָאִיתָ אֲשֶׁר נְשָׂאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר
יִשָּׂא־אִישׁ אֶת־בְּנוֹ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר
הֲלַכְתֶּם עַד־בֹּאֲכֶם עַד־הַמָּקוֹם הַזֶּה׃
לב וּבַדָּבָר הַזֶּה אֵינְכֶם מַאֲמִינִם בַּיהוָה
אֱלֹהֵיכֶם׃ לג הַהֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם בַּדֶּרֶךְ לָתוּר
לָכֶם מָקוֹם לַחֲנֹתְכֶם בָּאֵשׁ | לַיְלָה
לַרְאֹתְכֶם בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָהּ וּבֶעָנָן

בְּמַשְׁכְּנֵיכוֹן וַאֲמַרְתּוּן
בִּדְסָנֵי יְיָ יָתָנָא אַפִּקְנָא
מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם
לְמִמְסַר יָתָנָא בִּידָא
דֶּאֱמוֹרָאָה לְשֵׁיצָיוּתָנָא׃
כח לְאָן אֲנַחְנָא סָלְקִין
אֲחָנָא תְּבְרוּ יַת לִבָּנָא
לְמֵימַר עַם רַב וְתַקִּיף
מִנָּנָא קְרִוִין רַבְרְבָן
וּכְרִיכָן עַד צֵית שְׁמַיָּא
וְאַף בְּנֵי גִבָּרְאֵי חֲזֵינָא
תַּמָּן׃ כט וַאֲמָרִית לְכוֹן
לָא תִתְבְּרוּן וְלָא
תִדְחֲלוּן מִנְּהוֹן׃ ל יְיָ
אֱלָהֲכוֹן דִּמְדַבַּר
קֳדָמֵיכוֹן מֵימְרֵהּ יְגִיחַ
לְכוֹן כְּכֹל דִּי עֲבַד
עִמְּכוֹן בְּמִצְרַיִם
לְעֵינֵיכוֹן׃
לא וּבְמַדְבְּרָא דִּי
חֲזֵיתָא דִּי סוֹבְרָךְ יְיָ
אֱלָהָךְ כְּמָא דִי מְסוֹבַר
גְּבַר יַת בְּרֵהּ בְּכָל־
אָרְחָא דִּי הַלֵּיכְתּוּן עַד

מְיתֵיכוֹן עַד אַתְרָא הָדֵין׃ לב וּבְכִפְתְּגָמָא הָדֵין לֵיתֵיכוֹן מְהֵימְנִין בְּמֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהֲכוֹן׃
לג דִּי מְדַבַּר קֳדָמֵיכוֹן בְּאָרְחָא לְאַתְקָנָא לְכוֹן אֲתַר בֵּית מֵישְׁרֵי לְאַשְׁרָיוּתְכוֹן בְּעַמּוּדָא

רש"י

בעל והוציאנו ממצרים לתת לנו את ארץ כנען: (כח) **ערים גדולות ובצורות בשמים**. דברו הכתובים לשון הבאי: (כט) **לא תערצון**. לשון שבירה כתרגומו ודומה לו בערוץ נחלים לשכון. לשבור נחלים: (ל) **ילחם לכם**. בשבילכם: (לא) **ובמדבר אשר ראית**. מוסב על מקרא שלמעלה הימנו ככל אשר עשה אתכם במצרים ועתה אף במדבר אשר ראית כי נשאך וגו': **כאשר ישא איש את בנו**. כמו שפירשתי אצל ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וגו' משל למהלך בדרך ובנו לפניו ובאו לסטים לשבותו וכו': (לב) **ובדבר הזה**. שהוא מבטיחכם להביאכם אל הארץ אינכם מאמינים בו: (לג) **לראותכם**.

יוֹמָם: לד וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קוֹל דִּבְרֵיכֶם
וַיִּקְצֹף וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר: לה אִם־יִרְאֶה אִישׁ
בָּאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הַדּוֹר הָרָע הַזֶּה אֶת
הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָתֵת
לַאֲבֹתֵיכֶם: לו זוּלָתִי כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה הוּא
יִרְאֶנָּה וְלוֹ־אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרַךְ־
בָּהּ וּלְבָנָיו יַעַן אֲשֶׁר מִלֵּא אַחֲרֵי יְהוָה:
לז גַּם־בִּי הִתְאַנַּף יְהוָה בִּגְלַלְכֶם לֵאמֹר
גַּם־אַתָּה לֹא־תָבֹא שָׁם: לח יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן
הָעֹמֵד לְפָנֶיךָ הוּא יָבֹא שָׁמָּה אֹתוֹ חַזֵּק
כִּי־הוּא יַנְחִלֶנָּה אֶת־יִשְׂרָאֵל: רביעי
לט וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם לָבַז יִהְיֶה
וּבְנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ הַיּוֹם טוֹב וָרָע
הֵמָּה יָבֹאוּ שָׁמָּה וְלָהֶם אֶתְּנֶנָּה וְהֵם
יִרָשׁוּהָ: מ וְאַתֶּם פְּנוּ לָכֶם וּסְעוּ הַמִּדְבָּרָה
דֶּרֶךְ יַם־סוּף: מא וַתַּעֲנוּ | וַתֹּאמְרוּ אֵלַי

אֲרֵי הוּא יַחְסְנֵנַהּ לְיִשְׂרָאֵל: לט וַטַפְלְכוֹן דִּי אֲמַרְתּוּן לְבָזָא יְהוֹן וּבְנֵיכוֹן דִּי לָא יְדָעוּ
יוֹמָא דֵין טַב וּבִישׁ אִנּוּן יֵעֲלוּן לְתַמָּן וּלְהוֹן אֶתְּנִנַּהּ וְאִנּוּן יֵירְתֻנַּהּ: מ וְאַתּוּן אִתְפְּנוּ
לְכוֹן וְטוּלוּ לְמַדְבְּרָא אֹרַח יַמָּא־דְסוּף: מא וַאֲתֵיבְתּוּן וַאֲמַרְתּוּן לִי חַבְנָא קֳדָם יְיָ

דְּאֶשְׁתָּא בְּלֵילְיָא
לְאַחֲזָיוּתְכוֹן בְּאֹרְחָא
דִּי תְהָכוּן בַּהּ
וּבְעַמּוּדָא דַעֲנָנָא
בִּימָמָא: לד וּשְׁמִיעַ
קֳדָם יְיָ יָת קָל
פִּתְגָמֵיכוֹן וּרְגֵז וְקַיֵּם
לְמֵימָר: לה אִם יֶחֱזֵי
גֻּבַר בְּגֶבְרַיָּא הָאִלֵּין
דָּרָא בִישָׁא הָדֵין יָת
אַרְעָא טַבְתָּא דִּי
קַיֵּמִית לְמִתַּן
לַאֲבָהַתְכוֹן: לו אֱלָהֵין
כָּלֵב בַּר יְפֻנֶּה הוּא
יֶחֱזְנַהּ וְלֵהּ אֶתֵּן יָת
אַרְעָא דִּי דְרַךְ בַּהּ
וְלִבְנוֹהִי חֲלַף דִּי
אַשְׁלִים בָּתַר דַּחֲלָתָא
דְיָיָ: לז אַף־עֲלַי הֲוָה
רַגַז מִן קֳדָם יְיָ בְּדִלְכוֹן
לְמֵימָר אַף אַתְּ לָא
תֵעוֹל לְתַמָּן:
לח יְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן
דְּקָאֵים קֳדָמָךְ הוּא
יֵעוֹל לְתַמָּן יָתֵהּ תַּקֵּף

רש"י

כמו להראותכם וכן לנחותם הדרך וכן לשמיע בקול תודה וכן ללכת לגיד ביזרעאל: (לו) **אשר דרך בה.** חברון כמו שנאמר ויבא עד חברון: (לז) **התאנף.** נתמלא רוגז: (מ) **פנו לכם.** אמרתי להעביר אתכם דרך רוחב ארץ אדום לצד צפון ליכנס לארץ קלקלתם וגרמתם לכם עכוב: **פנו לכם.** לאחוריכם ותלכו במדבר לצד ים סוף שהמדבר שהיו הולכים בו לדרומה של הר שעיר היה מפסיק בין ים סוף להר שעיר עתה המשכו לצד הים

חָטָאנוּ לַיהוָה אֲנַחְנוּ נַעֲלֶה וְנִלְחַמְנוּ
כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וַתַּחְגְּרוּ
אִישׁ אֶת־כְּלִי מִלְחַמְתּוֹ וַתָּהִינוּ לַעֲלֹת
הָהָרָה: מב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֱמֹר לָהֶם
לֹא תַעֲלוּ וְלֹא תִלָּחֲמוּ כִּי אֵינֶנִּי בְּקִרְבְּכֶם
וְלֹא תִּנָּגְפוּ לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם: מג וָאֲדַבֵּר
אֲלֵיכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וַתַּמְרוּ אֶת־פִּי
יְהוָה וַתָּזִדוּ וַתַּעֲלוּ הָהָרָה: מד וַיֵּצֵא
הָאֱמֹרִי הַיֹּשֵׁב בָּהָר הַהוּא לִקְרַאתְכֶם
וַיִּרְדְּפוּ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר תַּעֲשֶׂינָה הַדְּבֹרִים
וַיַּכֻּתוּ אֶתְכֶם בְּשֵׂעִיר עַד־חָרְמָה:
מה וַתָּשֻׁבוּ וַתִּבְכּוּ לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא־שָׁמַע
יְהוָה בְּקֹלְכֶם וְלֹא הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם:
מו וַתֵּשְׁבוּ בְקָדֵשׁ יָמִים רַבִּים כַּיָּמִים אֲשֶׁר
יְשַׁבְתֶּם: ב א וַנֵּפֶן וַנִּסַּע הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ

אַצִּית לְמִלֵּיכוֹן: מו וּיְתֵיבְתּוּן בְּרִקָּם יוֹמִין סַגִּיאִין כְּיוֹמַיָּא דִּי יְתֵיבְתּוּן: ב א וְאִתְפְּנֵינָא

אֲנַחְנָא נִסַּק וּנְגִיחַ קְרָב
כְּכֹל דִּי פַקְּדָנָא יְיָ
אֱלָהָנָא וְזָרִיזְתּוּן גְּבַר
יָת מָנֵי קְרָבֵהּ וְשָׁרֵיתוּן
לְמִסַּק לְטוּרָא:
מב וַאֲמַר יְיָ לִי אֱמַר
לְהוֹן לָא תִסְּקוּן וְלָא
תְגִיחוּן קְרָב אֲרֵי לֵית
שְׁכִינְתִּי שַׁרְיָא בֵּינֵיכוֹן
וְלָא תִתְבְּרוּן קֳדָם
בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן:
מג וּמַלֵּלִית עִמְּכוֹן וְלָא
קַבֵּילְתּוּן וְסָרִיבְתּוּן עַל
גְּזֵרַת מֵימְרָא דַיְיָ
וְאַרְשַׁעְתּוּן וּסְלֵיקְתּוּן
לְטוּרָא: מד וּנְפַק
אֱמֹרָאָה דְיָתֵב בְּטוּרָא
הַהוּא לְקֳדָמוּתְכוֹן
וּרְדָפוּ יַתְכוֹן כְּמָא דִי
נַתְּזָן דַּבְּרַיָּתָא וּטְרָדוּ
יַתְכוֹן בְּשֵׂעִיר עַד
חָרְמָה: מה וְתַבְתּוּן
וּבְכִיתוּן קֳדָם יְיָ וְלָא
קַבִּיל יְיָ צְלוֹתְכוֹן וְלָא

רש"י

ותסבבו את הר שעיר כל דרומה מן המערב למזרח: (מא) **ותהינו.** ל' הננו ועלינו את המקום זה הלשון שאמרתם לשון הן כלומר נזדמנתם: (מב) **לא תעלו.** לא עלייה תהא לכם אלא ירידה: (מד) **כאשר תעשינה הדבורים.** מה הדבורה הזאת כשהיא מכה את האדם מיד מתה אף הם כשהיו נוגעים בכם מיד מתים: (מה) **ולא שמע ה' בקולכם.** כביכול עשיתם מדת רחמיו כאילו אכזרי: (מו) **ותשבו בקדש ימים רבים.** י"ט שנה שנאמר כימים אשר ישבתם בשאר המסעות והם היו ל"ח שנה י"ט מהם עשו בקדש וי"ט שנה הולכים ומטורפים וחזרו לקדש כמו שנאמר ויניעם במדבר. כך מצאתי בסדר עולם: (א) **ונפן ונסע המדברה.** אילו לא חטאו היו עוברים דרך הר שעיר ליכנס לארץ

יַם־סُוף כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי וַנָּסֹב אֶת־
הַר־שֵׂעִיר יָמִים רַבִּים: ס חמישי ב וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ג רַב־לָכֶם סֹב אֶת־
הָהָר הַזֶּה פְּנוּ לָכֶם צָפֹנָה: ד וְאֶת־הָעָם
צַו לֵאמֹר אַתֶּם עֹבְרִים בִּגְבוּל אֲחֵיכֶם
בְּנֵי־עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשֵׂעִיר וְיִרְאוּ מִכֶּם
וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד: ה אַל־תִּתְגָּרוּ בָם כִּי
לֹא־אֶתֵּן לָכֶם מֵאַרְצָם עַד מִדְרַךְ כַּף־
רָגֶל כִּי־יְרֻשָּׁה לְעֵשָׂו נָתַתִּי אֶת־הַר
שֵׂעִיר: ו אֹכֶל תִּשְׁבְּרוּ מֵאִתָּם בַּכֶּסֶף
וַאֲכַלְתֶּם וְגַם־מַיִם תִּכְרוּ מֵאִתָּם בַּכֶּסֶף
וּשְׁתִיתֶם: ז כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בֵּרֲכֶךָ בְּכֹל
מַעֲשֵׂה יָדֶךָ יָדַע לֶכְתְּךָ אֶת־הַמִּדְבָּר

וּנְטַלְנָא לְמַדְבְּרָא אֹרַח
יַמָּא דְסוּף כְּמָא די
מַלֵּיל יְיָ עִמִּי וְאַקֵּיפְנָא
יַת טוּרָא דְשֵׂעִיר יוֹמִין
סַגִּיאִין: ב וַאֲמַר יְיָ לִי
לְמֵימָר: ג סַגִּי לְכוֹן
דְּאַקֵּיפְתּוּן יַת טוּרָא
הָדֵין אִתְפְּנוּ לְכוֹן
לְצִפּוּנָא: ד וְיַת עַמָּא
פַּקֵּד לְמֵימַר אַתּוּן
עַבְרִין בִּתְחוּם אֲחֵיכוֹן
בְּנֵי עֵשָׂו דְּיַתְבִין
בְּשֵׂעִיר וְיִדְחֲלוּן מִנְּכוֹן
וְתִסְתְּמְרוּן לַחֲדָא:
ה לָא תִתְגָּרוּן בְּהוֹן
אֲרֵי לָא אֶתֵּן לְכוֹן
מֵאַרְעֲהוֹן עַד מִדְרַךְ
פַּרְסַת רִגְלָא אֲרֵי יְרָתָא
לְעֵשָׂו יְהָבִית יַת טוּרָא
דְשֵׂעִיר: ו עִבּוּרָא
תְּזַבְּנוּן מִנְּהוֹן בְּכַסְפָּא
וְתֵיכְלוּן וְאַף מַיָּא תִּזְבְּנוּן מִנְּהוֹן בְּכַסְפָּא וְתִשְׁתּוּן: ז אֲרֵי יְיָ אֱלָהָךְ בָּרְכָךְ בְּכֹל עוֹבַד

רש"י

מן דרומו לצפונו ובשביל שקלקלו הפכו לצד המדבר שהוא בין ים סוף לדרומו של הר שעיר והלכו אצל דרומו מן המערב למזרח דרך ים סוף דרך יציאתן ממצרים שהוא במקצוע דרומית מערבית משם היו הולכים לצד המזרח: **ונסב את הר שעיר**. כל דרומו עד ארץ מואב: (ג) **פנו לכם צפונה**. סובבו לכם לרוח מזרחית מן הדרום לצפון פניכם לצפון נמצא הולכים את רוח המזרחית וזהו שנאמר ויבוא ממזרח שמש לארץ מואב: (ד) **ונשמרתם מאד**. ומהו השמירה אל תתגרו בם: (ה) **עד מדרך כף רגל**. אפילו מדרך כף רגל כלומר אפילו דריסת הרגל איני מרשה לכם לעבור בארצם שלא ברשות ומדרש אגדה עד שיבא יום דריסת כף רגל על הר הזיתים שנאמר ועמדו רגליו וגו׳: **ירשה לעשו**. מאברהם. עשר עממין נתתי לו שבעה לכם וקיני וקניזי וקדמוני הן עמון ומואב ושעיר אחת מהם לעשו והשתים לבני לוט בשכר שהלך אתו למצרים ושתק על מה שהיו אומרים על אשתו אחותו היא עשאו כבנו: (ו) **תכרו**. לשון מקח וכן אשר כריתי לי שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה: (ז) **כי ה׳ אלהיך ברכך**. לפיכך לא תכסו (ס"א תכפרו)

הַגָּדֹל הַזֶּה זֶה | אַרְבָּעִים שָׁנָה יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חָסַרְתָּ דָּבָר: ח וַנַּעֲבֹר
מֵאֵת אַחֵינוּ בְנֵי־עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשֵׂעִיר
מִדֶּרֶךְ הָעֲרָבָה מֵאֵילַת וּמֵעֶצְיֹן גָּבֶר
סתומה באמצע פסוק וַנִּפֶן וַנַּעֲבֹר דֶּרֶךְ
מִדְבַּר מוֹאָב: ט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל־
תָּצַר אֶת־מוֹאָב וְאַל־תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה
כִּי לֹא־אֶתֵּן לְךָ מֵאַרְצוֹ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי־
לוֹט נָתַתִּי אֶת־עָר יְרֻשָּׁה: י הָאֵמִים
לְפָנִים יָשְׁבוּ בָהּ עַם גָּדוֹל וְרַב וָרָם
כָּעֲנָקִים: יא רְפָאִים יֵחָשְׁבוּ אַף־הֵם
כָּעֲנָקִים וְהַמֹּאֲבִים יִקְרְאוּ לָהֶם אֵמִים:
יב וּבְשֵׂעִיר יָשְׁבוּ הַחֹרִים לְפָנִים וּבְנֵי עֵשָׂו

יְדַד סַפֵּק לְךָ צָרְכָּךְ
בְּמִהְכָּךְ יַת מַדְבְּרָא
רַבָּא הָדֵין דְּנָן אַרְבְּעִין
שְׁנִין מִימְרָא דַיְיָ
אֱלָהָךְ בְּסַעְדָּךְ לָא
חַסַרְתָּא מִדְּעַם:
ח וַעֲבַרְנָא מִלְּוַת אֲחָנָא
בְּנֵי עֵשָׂו דְּיַתְבִין
בְּשֵׂעִיר מֵאֹרַח מֵישָׁרָא
מֵאֵילַת וּמֵעֶצְיֹן גָּבֶר
וְאִתְפְּנֵינָא וַעֲבַרְנָא
אֹרַח מַדְבְּרָא דְמוֹאָב:
ט וַאֲמַר יְיָ לִי לָא תְצוּר
עַל מוֹאָבָאֵי וְלָא
תִתְגָּרֵי לְמֶעְבַּד עִמְּהוֹן
קְרָב אֲרֵי לָא אֶתֵּן לָךְ
מֵאַרְעֵהּ יְרָתָא אֲרֵי
לִבְנֵי לוֹט יְהָבִית יַת
לְחָיַת יְרָתָא: י אֵימָתָנֵי
מִלְּקַדְמִין יְתִיבוּ בַהּ
עַם רַב וְסַגִּי וְתַקִּיף

כְּגִבָּרַיָּא: יא גִּבָּרַיָּא מִתְחַשְׁבִין אַף אִנּוּן כְּגִבָּרַיָּא וּמוֹאָבָאֵי קָרֵן לְהוֹן אֵימָתָנֵי:
יב וּבְשֵׂעִיר יְתִיבוּ חוֹרָאֵי מִלְּקַדְמִין וּבְנֵי עֵשָׂו תָּרְכַנּוּן וְשֵׁיצִיאֲנוּן מִקֳּדָמֵיהוֹן וִיתִיבוּ

רש"י

את טובתו להראות כאילו אתם עניים אלא הראו עצמכם עשירים: (ח) **ונפן ונעבור**. לצד צפון הפכנו פנים להלוך רוח מזרחית: (ט) **ואל תתגר בם**. לא אסר להם על מואב אלא מלחמה אבל מיראים היו אותם ונראים להם כשהם מזויינים לפיכך כתיב ויגר מואב מפני העם שהיו שוללים ובוזזים אותם אבל בבני עמון נאמר ואל תתגר בם שום גרוי בשכר צניעות אמם שלא פרסמה על אביה כמו שעשתה הבכירה שקראה שם בנה מואב: **ער**. שם המדינה (י) **האמים לפנים** וגו׳. אתה סבור שזו ארץ רפאים שנתתי לו לאברהם לפי שהאמים שהם רפאים ישבו בה לפנים אבל לא זו היא כי אותן רפאים הורשתי מפני בני לוט והושבתים תחתם: (יא) **רפאים יחשבו** וגו׳. רפאים היו נחשבין אותם אימים כענקים הנקראים רפאים ע"ש שכל הרואה אותם ידיו מתרפות: **אמים**. ע"ש שאימתם מוטלת על הבריות וכן ובשעיר ישבו החורים ונתתים לבני עשו: (יב) **יירשום**. לשון הווה כלומר נתתי בהם כח שיהיו מורישים אותם והולכים:

יֵרָשׁוּם וַיַּשְׁמִידוּם מִפְּנֵיהֶם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם
כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יְרֻשָּׁתוֹ
אֲשֶׁר־נָתַן יְהוָה לָהֶם: יג עַתָּה קוּמוּ וְעִבְרוּ
לָכֶם אֶת־נַחַל זָרֶד וַנַּעֲבֹר אֶת־נַחַל זָרֶד:
יד וְהַיָּמִים אֲשֶׁר־הָלַכְנוּ | מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ
עַד אֲשֶׁר־עָבַרְנוּ אֶת־נַחַל זָרֶד שְׁלֹשִׁים
וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה עַד־תֹּם כָּל־הַדּוֹר אַנְשֵׁי
הַמִּלְחָמָה מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע
יְהוָה לָהֶם: טו וְגַם יַד־יְהוָה הָיְתָה בָּם
לְהֻמָּם מִקֶּרֶב הַמַّחֲנֶה עַד תֻּמָּם: טז וַיְהִי
כַּאֲשֶׁר־תַּמּוּ כָּל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לָמוּת
מִקֶּרֶב הָעָם: ס יז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:
יח אַתָּה עֹבֵר הַיּוֹם אֶת־גְּבוּל מוֹאָב אֶת־
עָר: יט וְקָרַבְתָּ מוּל בְּנֵי עַמּוֹן אַל־תְּצָרֵם
וְאַל־תִּתְגָּר בָּם כִּי לֹא־אֶתֵּן מֵאֶרֶץ בְּנֵי־
עַמּוֹן לְךָ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי־לוֹט נְתַתִּיהָ

בְּאַתְרֵיהוֹן כְּמָא דִי
עֲבַד יִשְׂרָאֵל לַאֲרַע
יְרָתָתֵהּ דִּיהַב יְיָ לְהוֹן:
יג כְּעַן קוּמוּ וְעִבְרוּ
לְכוֹן יַת נַחֲלָא דְזָרֶד
וְנַעֲבַרְנָא יַת נַחֲלָא
דְזָרֶד: יד וְיוֹמַיָּא דִי
הַלִּיכְנָא מִרְקַם גֵּיאָה
עַד דִּי עֲבַרְנָא יַת
נַחֲלָא דְזָרֶד תְּלָתִין
וְתַמְנֵי שְׁנִין עַד דְּסַף
כָּל־דָּרָא גֻּבְרֵי מְגִיחֵי
קְרָבָא מִגּוֹ מַשְׁרְיָתָא
כְּמָא דִי קַיֵּים יְיָ לְהוֹן:
טו וְאַף מָחָא מִן קֳדָם
יְיָ הֲוַת בְּהוֹן
לְשֵׁצָיוּתְהוֹן מִגּוֹ
מַשְׁרְיָתָא עַד דְּשֵׁלִימוּ:
טז וַהֲוָה כַּד שְׁלִימוּ
כָּל־גֻּבְרֵי מְגִיחֵי קְרָבָא
לְמִמַּת מִגּוֹ עַמָּא:
יז וּמַלִּיל יְיָ עִמִּי
לְמֵימָר: יח אַתְּ עָבַר
יוֹמָא דֵין יַת תְּחוּם
מוֹאָב יַת לְחָיַת:
יט וְתִקְרַב לָקֳבֵל בְּנֵי

עַמּוֹן לָא תְצוּר עֲלֵיהוֹן וְלָא תִתְגָּרֵי לְמֶעְבַּד עִמְּהוֹן קְרָב אֲרֵי לָא־אֶתֵּן מֵאַרַע בְּנֵי עַמּוֹן
לָךְ יְרָתָא אֲרֵי לִבְנֵי לוֹט יְהָבְיָתַהּ יְרָתָא:

רש"י

(טו) **היתה בם.** למהר ולהומם בתוך מ׳ שנה שלא יגרמו לבניהם עוד להתעכב במדבר: (טז) **ויהי כאשר תמו וגו׳.** (יז) **וידבר ה׳ אלי** וגו׳. אבל משילוח המרגלים עד כאן לא נאמר בפ׳ [זו] וידבר אלא ויאמר (ללמדך שכל ל״ח שנה שהיו ישראל נזופים לא נתיחד עמו הדבור בלשון חבה פנים אל פנים וישוב הדעת ללמדך שאין השכינה שורה על הנביאים אלא בשביל ישראל): **אנשי המלחמה.** מבן עשרים שנה היוצאים בצבא: (יח) **אתה עובר היום את גבול מואב** וגו׳ **מול בני עמון.** מכאן שארץ

יֶרֶשָׁה: כ אֶרֶץ־רְפָאִים תֵּחָשֵׁב אַף־הִוא
רְפָאִים יָשְׁבוּ־בָהּ לְפָנִים וְהָעַמֹּנִים יִקְרְאוּ
לָהֶם זַמְזֻמִּים: כא עַם גָּדוֹל וְרַב וָרָם
כָּעֲנָקִים וַיַּשְׁמִידֵם יְהוָה מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם
וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם: כב כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לִבְנֵי עֵשָׂו
הַיֹּשְׁבִים בְּשֵׂעִיר אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֶת־הַחֹרִי
מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם עַד הַיּוֹם
הַזֶּה: כג וְהָעַוִּים הַיֹּשְׁבִים בַּחֲצֵרִים עַד־
עַזָּה כַּפְתֹּרִים הַיֹּצְאִים מִכַּפְתֹּר הִשְׁמִידֻם
וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם: כד קוּמוּ סְעוּ וְעִבְרוּ אֶת־
נַחַל אַרְנֹן רְאֵה נָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת־סִיחֹן
מֶלֶךְ־חֶשְׁבּוֹן הָאֱמֹרִי וְאֶת־אַרְצוֹ הָחֵל
רֵשׁ וְהִתְגָּר בּוֹ מִלְחָמָה: כה הַיּוֹם הַזֶּה
אָחֵל תֵּת פַּחְדְּךָ וְיִרְאָתְךָ עַל־פְּנֵי הָעַמִּים
תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן שִׁמְעֲךָ
וְרָגְזוּ וְחָלוּ מִפָּנֶיךָ: כו וָאֶשְׁלַח מַלְאָכִים

כ אַרַע גִּבָּרַיָּא
מִתְחַשְׁבָא אַף הִיא,
גִּבָּרָאֵי יְתִיבוּ בַהּ
מִלְּקַדְמִין וְעַמּוֹנָאֵי
קָרֶן לְהוֹן חֲשָׁבָנֵי:
כא עַם רַב וְסַגִּי וְתַקִּיף
כְּגִבָּרַיָּא וְשֵׁיצִנּוּן יְיָ
מִקֳּדָמֵיהוֹן וְתָרִיכֵנּוּן
וִיתִיבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן:
כב כְּמָא דִי עֲבַד לְבְנֵי
עֵשָׂו דְּיַתְבִין בְּשֵׂעִיר
דִּי שֵׁיצֵי יַת חוֹרָאֵי
מִקֳּדָמֵיהוֹן וְתָרִיכֵנּוּן
וִיתִיבוּ בְאַתְרֵיהוֹן עַד
יוֹמָא הָדֵין: כג וְעַוָּאֵי
דְּיַתְבִין בְּרַפִּיחַ עַד
עַזָּה קַפּוּטְקָאֵי דִּנְפָקוּ
מִקַּפּוּטְקַיָּא שֵׁיצִיאֵנּוּן
וִיתִיבוּ בְאַתְרֵיהוֹן:
כד קוּמוּ טוּלוּ וְעִבְרוּ
יַת נַחֲלָא דְאַרְנֹן חֲזֵי
דִּמְסָרִית בִּידָךְ יַת
סִיחֹן מַלְכָּא דְחֶשְׁבּוֹן
אֱמוֹרָאָה וְיַת אַרְעֵהּ
שְׁרֵי לְתָרָכוּתֵהּ וְאִתְגָּרֵי

לְמֶעְבַּד עִמֵּהּ קְרָבָא: כה יוֹמָא הָדֵין אֲשָׁרֵי לְמִתַּן זֵיעֲתָךְ וְדַחֲלְתָּךְ עַל אַפֵּי עַמְמַיָּא דִּי
תְּחוֹת כָּל־שְׁמַיָּא דִּי יִשְׁמְעוּן שִׁמְעָךְ וִיזוּעוּן וְיִתַּבְּרוּן מִן קֳדָמָךְ: כו וּשְׁלָחִית אִזְגַּדִּין

רש"י

עמון לצד צפון: (כ) **ארץ רפאים תחשב.** ארץ רפאים נחשבת אף היא לפי שהרפאים ישבו בה לפנים אבל לא זו היא שנתתי לאברהם: (כג) **והעוים היושבים בחצרים** וגו׳. עוים מפלשתים הם שעמהם הם נחשבים בספר יהושע שנאמר חמשה סרני פלשתים העזתי והאשדודי והאשקלוני והגתי והעקרוני והעוים ומפני השבועה שנשבע אברהם לאבימלך לא יכלו ישראל להוציא ארצם מידם והבאתי עליהם כפתורים והשמידום וישבו תחתם ועכשיו אתם מותרים לקחתם מידם: (כה) **תחת כל השמים.** למד שעמדה

דברים ב דברים

מִמִּדְבַּר קְדֵמוֹת אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן
דִּבְרֵי שָׁלוֹם לֵאמֹר: כו אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ
בַּדֶּרֶךְ בַּדֶּרֶךְ אֵלֵךְ לֹא אָסוּר יָמִין
וּשְׂמֹאול: כח אֹכֶל בַּכֶּסֶף תַּשְׁבִּרֵנִי
וְאָכַלְתִּי וּמַיִם בַּכֶּסֶף תִּתֶּן־לִי וְשָׁתִיתִי
רַק אֶעְבְּרָה בְרַגְלָי: כט כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ־לִי
בְּנֵי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשֵׂעִיר וְהַמּוֹאָבִים
הַיֹּשְׁבִים בְּעָר עַד אֲשֶׁר־אֶעֱבֹר אֶת־
הַיַּרְדֵּן אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
נֹתֵן לָנוּ: ל וְלֹא אָבָה סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן
הַעֲבִרֵנוּ בּוֹ כִּי־הִקְשָׁה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־
רוּחוֹ וְאִמֵּץ אֶת־לְבָבוֹ לְמַעַן תִּתּוֹ בְיָדְךָ
כַּיּוֹם הַזֶּה: ס שישי לא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי
רְאֵה הַחִלֹּתִי תֵּת לְפָנֶיךָ אֶת־סִיחֹן וְאֶת־
אַרְצוֹ הָחֵל רָשׁ לָרֶשֶׁת אֶת־אַרְצוֹ:

אונקלוס טו

מִמִּדְבַּר קְדֵמוֹת לְוַת
סִיחוֹן מַלְכָּא דְחֶשְׁבּוֹן
פִּתְגָמֵי שְׁלָמָא
לְמֵימַר: כז אֶעְבַּר
בְּאַרְעָךְ
בְּאֹרְחָא אֵזֵל לָא אֶסְטֵי
לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא:
כח עִבּוּרָא בְּכַסְפָּא
תְּזַבֶּן לִי וְאֵיכוֹל וּמַיָּא
בְּכַסְפָּא תִּתֶּן לִי וְאֶשְׁתֵּי
לְחוֹד אֶעְבַּר בְּרַגְלָי:
כט כְּמָא דִי עֲבָדוּ לִי
בְּנֵי עֵשָׂו דְּיָתְבִין
בְּשֵׂעִיר וּמוֹאָבָאי
דְּיָתְבִין בִּלְחָיַת עַד
דְּאֶעְבַּר יָת יַרְדְּנָא
לְאַרְעָא דַיְיָ אֱלָהָנָא
יָהֵב לָנָא: ל וְלָא אָבָא
סִיחֹן מַלְכָּא דְחֶשְׁבּוֹן
לְמִשְׁבְּקָנָא לְמֶעְבַּר
בְּתְחוּמֵה אֲרֵי אַקְשֵׁי יְיָ
אֱלָהָךְ יָת רוּחֵה וְתַקֵּיף
יָת לִבֵּה בְּדִיל
לְמִמְסְרֵה בְּיָדָךְ כְּיוֹמָא
הָדֵין: לא וַאֲמַר יְיָ לִי חֲזֵי שָׁרֵיתִי לְמִמְסַר קֳדָמָךְ יָת סִיחֹן וְיָת אַרְעֵה שָׁרֵי לְתָרָכוּתֵה

רש״י

חמה למשה ביום מלחמת עוג (ס״א סיחון) ונודע הדבר תחת כל השמים: (כו) **ממדבר קדמות**. אע״פ שלא צוני המקום לקרוא לסיחון לשלום למדתי ממדבר סיני מן התורה שקדמה לעולם כשבא הקב״ה ליתנה לישראל חזר אותה על עשו וישמעאל וגלוי לפניו שלא יקבלוה ואעפ״כ פתח להם בשלום אף אני קדמתי את סיחון בדברי שלום. ד״א ממדבר קדמות ממך למדתי שקדמת לעולם יכול היית לשלוח ברק אחד ולשרוף את המצריים אלא שלחתני מן המדבר אל פרעה לאמר שלח את עמי במתון: (כט) **כאשר עשו לי בני עשו**. לא לענין לעבור את ארצם אלא לענין מכר אוכל ומים: **עד אשר אעבור את הירדן**. מוסב על אעברה בארצך: (**לא**) **החלתי תת לפניך**. כפה שר של אמוריים של מעלה תחת רגליו של משה והדריכו על צוארו:

דברים ב דברים

לב וַיֵּצֵא סִיחֹן לִקְרָאתֵנוּ הוּא וְכָל־עַמּוֹ
לַמִּלְחָמָה יָהְצָה: לג וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
לְפָנֵינוּ וַנַּךְ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ:
לד וַנִּלְכֹּד אֶת־כָּל־עָרָיו בָּעֵת הַהִוא
וַנַּחֲרֵם אֶת־כָּל־עִיר מְתִם וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף
לֹא הִשְׁאַרְנוּ שָׂרִיד: לה רַק הַבְּהֵמָה בָּזַזְנוּ
לָנוּ וּשְׁלַל הֶעָרִים אֲשֶׁר לָכָדְנוּ: לו מֵעֲרֹעֵר
אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־נַחַל אַרְנֹן וְהָעִיר אֲשֶׁר
בַּנַּחַל וְעַד־הַגִּלְעָד לֹא הָיְתָה קִרְיָה אֲשֶׁר

אונקלוס טז

לְמֵירַת יַת אַרְעֵה:
לב וּנְפַק סִיחֹן
לְקֳדָמוֹתָנָא הוּא וְכָל־
עַמֵּה לְאַגָּחָא קְרָבָא
לְיָהַץ: לג וּמַסְרֵה יְיָ
אֱלָהָנָא קֳדָמָנָא
וּמְחֵינָא יָתֵה וְיַת
בְּנוֹהִי וְיַת כָּל־עַמֵּה:
לד וּכְבַשְׁנָא יַת כָּל־
קִרְוֹהִי בְּעִדָּנָא הַהִיא
וְגַמַּרְנָא יַת כָּל־קִרְוֵי
גַּבְרַיָּא וּנְשַׁיָּא וְטַפְלָא
לָא אַשְׁאַרְנָא מְשֵׁיזֵיב:
לה לְחוֹד בְּעִירָא בַּזְנָא

רש״י

(**לב**) **ויצא סיחון**. לא שלח בשביל עוג לעזור לו ללמדך שלא היו צריכין זה לזה: (**לג**) **ואת בניו**. בנו כתיב שהיה לו בן גבור כמותו: (**לד**) **מתים**. אנשים. בביזת סיחון נאמר בזזנו לנו לשון ביזה שהיתה חביבה עליהם ובוזזים איש לו וכשבאו לביזה עוג כבר היו שבעים ומלאים והיתה בזויה בעיניהם ומקרעין ומשליכין בהמה ובגדים ולא נטלו כי אם כסף וזהב לכך נאמר בזזנו לנו לשון בזיון כך נדרש בספרי בפ׳ וישב ישראל בשטים: (**לו**) **כל יד נחל יבק**. כל אצל נחל יבק: **וכל אשר צוה ה׳ אלהינו**. שלא לכבוש הנחנו: (**א**) **ונפן ונעל**. כל צד צפון הוא עלייה: (**ב**) **אל תירא אותו**. ובסיחון לא הוצרך לומר אל תירא אותו אלא מתיירא היה משה שלא תעמוד לו זכות ששמש לאברהם שנאמר ויבא הפליט והוא עוג: (**ד**) **חבל ארגב**. מתרגמינן בית פלך טרכונא וראיתי תרגום ירושלמי במגלת אסתר קורא לפלטין טרכונין למדתי חבל ארגוב הפרכיא היכל מלך כלומר שהמלכות נקראת על שמה וכן את הארגוב דמלכים אצל היכל מלך הרגו פקח בן רמליהו לפקחיה למדתי שכך נקראת שם ההפרכיא: (**ה**) **מערי הפרזי**. פרוזות ופתוחות בלא חומה וכן פרזות תשב ירושלים: (**ו**) **החרם**. לשון הוה הלוך וכלות: (**ח**) **מיד**. מרשות: (**ט**) **צידנים יקראו לחרמון וגו׳**. ובמקום אחר (בפרשת ואתחנן) הוא אומר ועד הר שיאן הוא חרמון הרי לו ארבעה שמות למה הוצרכו לכתוב להגיד שבח א״י שהיו ארבע מלכיות מתפארות בכך זו אומרת על שמי יקרא וזו אומרת על שמי יקרא: **שניר**. הוא שלג בלשון

חזרה לתוכן העניינים

שְׁגֻבָה מִמֶּנּוּ אֶת־הַכֹּל נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
לְפָנֵינוּ: לז רַק אֶל־אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן לֹא
קָרַבְתָּ כָּל־יַד נַחַל יַבֹּק וְעָרֵי הָהָר וְכֹל
אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ: ג א וַנֵּפֶן וַנַּעַל
דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן
לִקְרָאתֵנוּ הוּא וְכָל־עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה
אֶדְרֶעִי: ב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל־תִּירָא
אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ
וְאֶת־אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ
לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן:
ג וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ גַּם אֶת־עוֹג
מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וַנַּכֵּהוּ עַד־
בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לוֹ שָׂרִיד: ד וַנִּלְכֹּד אֶת־
כָּל־עָרָיו בָּעֵת הַהִוא לֹא הָיְתָה קִרְיָה
אֲשֶׁר לֹא־לָקַחְנוּ מֵאִתָּם שִׁשִּׁים עִיר כָּל־
חֶבֶל אַרְגֹּב מַמְלֶכֶת עוֹג בַּבָּשָׁן: ה כָּל־
אֵלֶּה עָרִים בְּצֻרֹת חוֹמָה גְבֹהָה דְּלָתַיִם
וּבְרִיחַ לְבַד מֵעָרֵי הַפְּרָזִי הַרְבֵּה מְאֹד:
ו וַנַּחֲרֵם אוֹתָם כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ לְסִיחֹן מֶלֶךְ

אונקלוס יז

לָנָא וַעֲדֵי קִרְוָיָא דִּי
כְבַשְׁנָא: לז מֵעַרְעֵר דִּי
עַל כֵּיף נַחֲלָא דְאַרְנֹן
וְקִרְתָּא דִּי בְנַחֲלָא וְעַד
גִּלְעָד לָא הֲוַת קִרְתָּא
דִּי תְקִיפַת מִנָּנָא עַד
כֹּלָּא מְסַר יְיָ אֱלָהָנָא
קֳדָמָנָא: לח לְחוּד
לַאֲרַע בְּנֵי עַמּוֹן לָא
קְרִיבְתָּא כָּל־כֵּיף נְחַל
יוּבְקָא וְקִרְוֵי טוּרָא
וְכֹל דִּי פַקִּיד יְיָ
אֱלָהָנָא: ג א וְאִתְפְּנֵינָא
וּסְלִיקְנָא אֹרַח דְּמַתְנָן
וּנְפַק עוֹג מַלְכָּא
דְמַתְנָן לְקֳדָמוּתָנָא
הוּא וְכָל־עַמֵּהּ לְאַגָּחָא
קְרָבָא לְאֶדְרֶעִי:
ב וַאֲמַר יְיָ לִי לָא
תְּדְחַל יָתֵהּ אֲרֵי בִידָךְ
מְסָרִית יָתֵהּ וְיָת כָּל־
עַמֵּהּ וְיָת אַרְעֵהּ
וְתַעְבֵּד לֵהּ כְּמָא דִי
עֲבַדְתָּא לְסִיחֹן מַלְכָּא
דֶאֱמֹרָאָה דִּי יָתִיב
בְּחֶשְׁבּוֹן: ג וּמְסַר יְיָ
אֱלָהָנָא בִּידָנָא אַף יָת
עוֹג מַלְכָּא דְמַתְנָן וְיָת
כָּל־עַמֵּהּ וּמְחֵינוּהִי עַד
דְּלָא אִשְׁתְּאַר לֵהּ

מְשֵׁיזִיב: ד וּכְבַשְׁנָא יָת כָּל־קִרְוֹהִי בְּעִדָּנָא הַהִיא לָא הֲוַת קַרְתָּא דִּי לָא נְסִיבְנָא מִנְּהוֹן שִׁתִּין קִרְוִין כָּל־בֵּית פְּלַךְ טְרַכּוֹנָא מַלְכוּתָא דְעוֹג בְּמַתְנָן: ה כָּל־אִלֵּין קִרְוִין כְּרִיכָן מַקְּפָן שׁוּר רָם דִּלְהוֹן דָּשִׁין וְעַבְּרִין בַּר מִקִּרְוֵי פַּצְחַיָּא סַגִּיאִין לַחְדָּא: ו וְגַמַּרְנָא יָתְהוֹן כְּמָא דִי עֲבַדְנָא לְסִיחֹן מַלְכָּא דְחֶשְׁבּוֹן גַּמַּרְנָא כָּל־קִרְוֵי גֻבְרַיָּא נְשַׁיָּא וְטַפְלָא:

חֶשְׁבּוֹן הַחֲרֵם כָּל־עִיר מְתִם הַנָּשִׁים
וְהַטַּף: ז וְכָל־הַבְּהֵמָה וּשְׁלַל הֶעָרִים בַּזּוֹנוּ
לָנוּ: ח וַנִּקַּח בָּעֵת הַהִוא אֶת־הָאָרֶץ מִיַּד
שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
מִנַּחַל אַרְנֹן עַד־הַר חֶרְמוֹן: ט צִידֹנִים
יִקְרְאוּ לְחֶרְמוֹן שִׂרְיֹן וְהָאֱמֹרִי יִקְרְאוּ־לוֹ
שְׂנִיר: י כֹּל | עָרֵי הַמִּישֹׁר וְכָל־הַגִּלְעָד
וְכָל־הַבָּשָׁן עַד־סַלְכָה וְאֶדְרֶעִי עָרֵי
מַמְלֶכֶת עוֹג בַּבָּשָׁן: יא כִּי רַק־עוֹג מֶלֶךְ
הַבָּשָׁן נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים הִנֵּה עַרְשׂוֹ
עֶרֶשׂ בַּרְזֶל הֲלֹה הוּא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן
תֵּשַׁע אַמּוֹת אָרְכָּהּ וְאַרְבַּע אַמּוֹת רָחְבָּהּ
בְּאַמַּת־אִישׁ: יב וְאֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת יָרַשְׁנוּ
בָּעֵת הַהִוא מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר־עַל־נַחַל אַרְנֹן
וַחֲצִי הַר־הַגִּלְעָד וְעָרָיו נָתַתִּי לָרְאוּבֵנִי
וְלַגָּדִי: יג וְיֶתֶר הַגִּלְעָד וְכָל־הַבָּשָׁן
מַמְלֶכֶת עוֹג נָתַתִּי לַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה
טוּרָא דְגִלְעָד וְקִרְוֹהִי יְהָבִית לְשִׁבְטָא דִרְאוּבֵן וּלְשִׁבְטָא דְגָד: יג וּשְׁאָר גִּלְעָד

אונקלוס יח

ז וְכָל־בְּעִירָא וַעֲדֵי
קִרְוַיָּא בַּזְנָא לָנָא:
ח וּנְסִיבְנָא בְּעִדָּנָא
הַהִיא יַת אַרְעָא מִיַּד
תְּרֵין מַלְכֵי אֱמוֹרָאָה
דִּי בְּעִבְרָא דְיַרְדְּנָא
מִנַּחֲלָא דְאַרְנֹן עַד
טוּרָא דְחֶרְמוֹן:
ט צִידוֹנָאֵי קָרָאן
לְחֶרְמוֹן סִרְיֹן וֶאֱמֹרָאֵי
קָרָאן לֵהּ טוּר תַּלְגָּא:
י כֹּל קִרְוֵי מֵישָׁרָא
וְכָל־גִּלְעָד וְכָל־מַתְנָן
עַד סַלְכָה וְאֶדְרֶעִי
קִרְוֵי מַלְכוּתֵהּ דְּעוֹג
בְּמַתְנָן: יא אֲרֵי לְחוֹד
עוֹג מַלְכָּא דְמַתְנָן
אִשְׁתְּאַר מִשְּׁאָר גִּבְרַיָּא
הָא עַרְסֵהּ עַרְסָא
דְּסַרְזְלָא הֲלָא הִיא
בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן תְּשַׁע
אַמִּין אָרְכֵּהּ וְאַרְבַּע
אַמִּין פּוּתְיֵהּ בְּאַמַּת
מְלֹךְ: יב וְיַת אַרְעָא
הָדָא יְרִיתְנָא בְּעִדָּנָא
הַהִיא מֵעֲרֹעֵר דִּי עַל
נַחֲלָא דְאַרְנֹן וּפֵלַגּוּת
טוּרָא דְגִלְעָד וְקִרְוֹהִי יְהַבִּית לִשְׁבָטָא דִרְאוּבֵן וּלְשִׁבְטָא דְגָד: יג וּשְׁאָר גִּלְעָד

רש"י

אשכנז ובלשון כנען: (יא) **מיתר הרפאים.** שהרגו אמרפל וחביריו בעשתרות קרנים והוא פלט מן המלחמה שנאמר ויבא הפליט זהו עוג: **באמת איש.** באמת עוג: (יב) **ואת הארץ הזאת ירשנו בעת ההוא.** האמורה למעלה מנחל ארנן ועד הר חרמון: **מערער אשר על נחל ארנון.** אינו מחובר לראשו של מקרא אלא לסופו על נתתי לראובני ולגדי אבל לענין ירושה עד הר חרמון היה: (יג) **ההוא יקרא ארץ רפאים.** היא אותה שנתתי

כֹּ֣ל חֶבֶל֮ הָאַרְגֹּב֒ לְכָל־הַבָּשָׁ֣ן הַהִ֑וּא יִקָּרֵ֖א
אֶ֥רֶץ רְפָאִֽים׃ יד יָאִ֣יר בֶּן־מְנַשֶּׁ֗ה לָקַ֤ח
אֶת־כָּל־חֶבֶל֙ אַרְגֹּ֔ב עַ֖ד גְּב֣וּל הַגְּשׁוּרִ֑י
וְהַמַּעֲכָתִ֗י וַיִּקְרָא֙ אֹתָ֔ם עַל־שְׁמ֖וֹ אֶת־
הַבָּשָׁ֣ן חַוֹּ֔ת יָאִ֥יר עַ֖ד הַיּ֥וֹם הַזֶּֽה׃ שביעי
טו וּלְמָכִ֥יר נָתַ֖תִּי אֶת־הַגִּלְעָֽד׃
טז וְלָרְאוּבֵנִ֤י וְלַגָּדִי֙ נָתַ֣תִּי מִן־הַגִּלְעָ֔ד
וְעַ֖ד־נַחַ֣ל אַרְנֹ֑ן תּ֚וֹךְ הַנַּ֣חַל וּגְב֔וּל וְעַ֖ד יַבֹּ֣ק
הַנַּ֣חַל גְּבֻ֔ול בְּנֵ֥י עַמּ֖וֹן׃ יז וְהָעֲרָבָ֣ה וְהַיַּרְדֵּ֑ן
וּגְבֻ֗ל מִכִּנֶּ֤רֶת וְעַד֙ יַ֣ם הָעֲרָבָ֔ה יַ֖ם הַמֶּ֑לַח
תַּ֣חַת אַשְׁדֹּ֔ת הַפִּסְגָּ֖ה מִזְּרָֽחָה׃ יח וְאֶצַּ֨ו
אֶתְכֶ֜ם בָּעֵ֣ת הַהִ֗וא לֵאמֹ֤ר יְהוָה֙ אֱלֹהֵיכֶ֔ם
נָתַ֥ן לָכֶ֖ם אֶת־הָאָ֣רֶץ הַזֹּ֑את לְרִשְׁתָּ֣הּ
חֲלוּצִ֗ים תַּעַבְרוּ֙ לִפְנֵ֣י אֲחֵיכֶ֔ם בְּנֵ֖י־
יִשְׂרָאֵ֑ל כָּל־בְּנֵי־חָ֖יִל׃ יט רַ֣ק נְשֵׁיכֶ֗ם

תְּחוֹת מַשְׁפַּךְ מְרֻמָתָא מְדִינְחָא׃ יח וּפַקֵּדִית יַתְכוֹן בְּעִדָּנָא הַהִיא לְמֵימַר יְיָ אֱלָהֵכוֹן יְהַב לְכוֹן יַת אַרְעָא הָדָא לְמֵירְתַהּ מִזְרַזִין תַּעְבְּרוּן קֳדָם אֲחֵיכוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־מִזְרַזֵי חֵילָא׃ יט לְחוֹד נְשֵׁיכוֹן וְטַפְלְכוֹן וּבְעִירְכוֹן יְדַעְנָא אֲרֵי בְּעִיר סַגִּי לְכוֹן יֵיתְבוּן

רש"י

לאברהם: (טז) **תוך הנחל וגבל.** כל הנחל ועד מעבר לשפתו כלומר עד ועד בכלל ויותר מכאן: (יז) **מכנרת.** מעבר הירדן המערבי היה ונחלת בני גד מעבר הירדן המזרחי ונפל בגורלם רוחב הירדן כנגדה ועוד מעבר שפתו עד כנרת וזהו שנאמר והירדן וגבול הירדן ומעבר לו: (יח) **ואצו אתכם.** לבני ראובן וגד היה מדבר: **לפני אחיכם.** הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה לפי שהיו גבורים ואויבים נופלים לפניהם שנאמר וטרף זרוע אף קדקד:

חסלת פרשת אלה הדברים

וְכָל־מַתְּנָן מַלְכוּתֵהּ
דְּעוֹג יְהָבִית לְפַלְגוּת
שִׁבְטָא דְּמְנַשֶּׁה כֹּל
בֵּית פְּלַךְ טְרַכּוֹנָא
לְכָל־מַתְּנָן הַהוּא
מִתְקְרֵי אַרַע גִּבְרַיָּא׃
יד יָאִיר בַּר מְנַשֶּׁה נְסִיב
יַת כָּל־בֵּית פְּלַךְ
טְרַכּוֹנָא עַד תְּחוּם
גְּשׁוּרָאָה וְאַפְקִירוֹס
וּקְרָא יַתְהוֹן עַל שְׁמֵהּ
יַת מַתְּנָן כַּפְרָנֵי יָאִיר
עַד יוֹמָא הָדֵין׃
טו וּלְמָכִיר יְהָבִית יַת־
גִּלְעָד׃ טז וּלְשִׁבְטָא
דְּרָאוּבֵן וּלְשִׁבְטָא דְגָד
יְהָבִית מִן גִּלְעָד וְעַד
נַחֲלָא דְאַרְנֹן גּוֹ נַחֲלָא
וּתְחוּמֵהּ וְעַד יוּבְקָא
דְּנַחֲלָא תְּחוּם בְּנֵי
עַמּוֹן׃ יז וּמֵישָׁרָא
וְיַרְדְּנָא וּתְחוּמֵהּ
מִגִּנּוֹסַר וְעַד יַמָּא
דְּמֵישָׁרָא יַמָּא דְמִלְחָא

וְטַפְּכֶם֙ וּמִקְנֵכֶ֔ם יָדַ֕עְתִּי כִּי־מִקְנֶ֥ה רַ֖ב
לָכֶ֑ם יֵשְׁב֗וּ בְּעָרֵיכֶ֛ם אֲשֶׁר־נָתַ֥תִּי לָכֶֽם׃
מפטיר כ עַ֚ד אֲשֶׁר־יָנִ֣יחַ יְהוָ֔ה | לַאֲחֵיכֶ֖ם
כָּכֶ֑ם וִֽירֵשׁ֗וּ גַּם־הֵ֤ם אֶת־הָאָ֙רֶץ֙ אֲשֶׁ֣ר
יְהוָ֣ה אֱלֹהֵיכֶ֔ם נֹתֵ֥ן לָהֶ֖ם בְּעֵ֣בֶר הַיַּרְדֵּ֑ן
וְשַׁבְתֶּ֣ם אִ֗יש לִֽירֻשָׁתוֹ֙ אֲשֶׁ֣ר נָתַ֔תִּי
לָכֶֽם׃ כא וְאֶת־יְהוֹשֻׁ֣עַ צִוִּ֔יתִי בָּעֵ֥ת הַהִ֖וא
לֵאמֹ֑ר עֵינֶ֙יךָ֙ הָרֹא֣ת אֵ֔ת כָּל־אֲשֶׁ֥ר עָשָׂ֖ה
יְהוָ֣ה אֱלֹהֵיכֶ֑ם לִשְׁנֵ֣י הַמְּלָכִ֔ים הָאֵ֖לֶּה
כֵּֽן־יַעֲשֶׂ֥ה יְהוָ֖ה לְכָל־הַמַּמְלָכוֹ֥ת אֲשֶׁר
אַתָּ֖ה עֹבֵ֥ר שָׁ֑מָּה׃ כב לֹ֣א תִירָאֻ֔ום כִּ֥י יְהוָ֖ה
אֱלֹהֵיכֶ֑ם הֽוּא־הַנִּלְחָ֥ם לָכֶֽם׃ ס ס ס

בְּקַרְוֵיכוֹן דִּי יְהָבִית
לְכוֹן׃ כ עַד דִּי יְנִיחַ יְיָ
לַאֲחֵיכוֹן כְּוָתְכוֹן
וְיֵירְתוּן אַף אִנּוּן יַת
אַרְעָא דִּי־יְיָ אֱלָהֲכוֹן
יָהֵב לְהוֹן בְּעִבְרָא
דְיַרְדְּנָא וּתְתוּבוּן גְּבַר
לִירַתְתֵּהּ דִּי יְהָבִית
לְכוֹן׃ כא וַיַּת יְהוֹשׁוּעַ
פַּקֵּדִית בְּעִדָּנָא הַהִיא
לְמֵימַר עֵינָיךְ חֲזָאָה
יַת כָּל־דִּי עֲבַד יְיָ
אֱלָהֲכוֹן לִתְרֵין מַלְכַיָּא
הָאִלֵּין כֵּן יַעְבֵּד יְיָ
לְכָל־מַלְכְוָתָא דִּי אַתְּ
עָבַר לְתַמָּן׃ כב לָא
תִדְחֲלוּן מִנְּהוֹן אֲרֵי יְיָ
אֱלָהֲכוֹן מֵימְרֵהּ מְגִיחַ
לְכוֹן׃

הפטרת דברים בישעיה פרק א

א חֲזוֹן יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ אֲשֶׁר חָזָה עַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם בִּימֵי עֻזִּיָּהוּ יוֹתָם
אָחָז יְחִזְקִיָּהוּ מַלְכֵי יְהוּדָה׃ ב שִׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהַאֲזִינִי אֶרֶץ כִּי יְהוָה דִּבֵּר בָּנִים
גִּדַּלְתִּי וְרוֹמַמְתִּי וְהֵם פָּשְׁעוּ בִי׃ ג יָדַע שׁוֹר קֹנֵהוּ וַחֲמוֹר אֵבוּס בְּעָלָיו יִשְׂרָאֵל
לֹא יָדָע עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנָן׃ ד הוֹי | גּוֹי חֹטֵא עַם כֶּבֶד עָוֹן זֶרַע מְרֵעִים בָּנִים
מַשְׁחִיתִים עָזְבוּ אֶת־יְהוָה נִאֲצוּ אֶת־קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל נָזֹרוּ אָחוֹר׃ ה עַל מֶה
תֻּכֶּו עוֹד תּוֹסִיפוּ סָרָה כָּל־רֹאשׁ לָחֳלִי וְכָל־לֵבָב דַּוָּי׃ ו מִכַּף־רֶגֶל וְעַד־רֹאשׁ
אֵין־בּוֹ מְתֹם פֶּצַע וְחַבּוּרָה וּמַכָּה טְרִיָּה לֹא־זֹרוּ וְלֹא חֻבָּשׁוּ וְלֹא רֻכְּכָה
בַּשָּׁמֶן׃ ז אַרְצְכֶם שְׁמָמָה עָרֵיכֶם שְׂרֻפוֹת אֵשׁ אַדְמַתְכֶם לְנֶגְדְּכֶם זָרִים אֹכְלִים
אֹתָהּ וּשְׁמָמָה כִּמְהַפֵּכַת זָרִים׃ ח וְנוֹתְרָה בַת־צִיּוֹן כְּסֻכָּה בְכָרֶם כִּמְלוּנָה
בְּמִקְשָׁה כְּעִיר נְצוּרָה׃ ט לוּלֵי יְהוָה צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שָׂרִיד כִּמְעָט כְּסְדֹם
הָיִינוּ לַעֲמֹרָה דָּמִינוּ׃ י שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה קְצִינֵי סְדֹם הַאֲזִינוּ תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ

חזרה לתוכן העניינים

כא

עַם עֲמֻרָה׃ יא לָמָּה לִּי רֹב־זִבְחֵיכֶם יֹאמַר יְהוָה שָׂבַעְתִּי עֹלוֹת אֵילִים וְחֵלֶב
מְרִיאִים וְדַם פָּרִים וּכְבָשִׂים וְעַתּוּדִים לֹא חָפָצְתִּי׃ יב כִּי תָבֹאוּ לֵרָאוֹת פָּנָי
מִי־בִקֵּשׁ זֹאת מִיֶּדְכֶם רְמֹס חֲצֵרָי׃ יג לֹא תוֹסִיפוּ הָבִיא מִנְחַת־שָׁוְא קְטֹרֶת
תּוֹעֵבָה הִיא לִי חֹדֶשׁ וְשַׁבָּת קְרֹא מִקְרָא לֹא־אוּכַל אָוֶן וַעֲצָרָה׃ יד חָדְשֵׁיכֶם
וּמוֹעֲדֵיכֶם שָׂנְאָה נַפְשִׁי הָיוּ עָלַי לָטֹרַח נִלְאֵיתִי נְשֹׂא׃ טו וּבְפָרִשְׂכֶם כַּפֵּיכֶם
אַעְלִים עֵינַי מִכֶּם גַּם כִּי־תַרְבּוּ תְפִלָּה אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ יְדֵיכֶם דָּמִים מָלֵאוּ׃
טז רַחֲצוּ הִזַּכּוּ הָסִירוּ רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם מִנֶּגֶד עֵינָי חִדְלוּ הָרֵעַ׃ יז לִמְדוּ הֵיטֵב
דִּרְשׁוּ מִשְׁפָּט אַשְּׁרוּ חָמוֹץ שִׁפְטוּ יָתוֹם רִיבוּ אַלְמָנָה׃ יח לְכוּ־נָא וְנִוָּכְחָה
יֹאמַר יְהוָה אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ אִם־יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע
כַּצֶּמֶר יִהְיוּ׃ יט אִם־תֹּאבוּ וּשְׁמַעְתֶּם טוּב הָאָרֶץ תֹּאכֵלוּ׃ כ וְאִם־תְּמָאֲנוּ
וּמְרִיתֶם חֶרֶב תְּאֻכְּלוּ כִּי פִּי יְהוָה דִּבֵּר׃ כא אֵיכָה הָיְתָה לְזוֹנָה קִרְיָה נֶאֱמָנָה
מְלֵאתִי מִשְׁפָּט צֶדֶק יָלִין בָּהּ וְעַתָּה מְרַצְּחִים׃ כב כַּסְפֵּךְ הָיָה לְסִיגִים סָבְאֵךְ
מָהוּל בַּמָּיִם׃ כג שָׂרַיִךְ סוֹרְרִים וְחַבְרֵי גַּנָּבִים כֻּלּוֹ אֹהֵב שֹׁחַד וְרֹדֵף שַׁלְמֹנִים
יָתוֹם לֹא יִשְׁפֹּטוּ וְרִיב אַלְמָנָה לֹא־יָבוֹא אֲלֵיהֶם׃ כד לָכֵן נְאֻם הָאֲדוֹן יְהוָה
צְבָאוֹת אֲבִיר יִשְׂרָאֵל הוֹי אֶנָּחֵם מִצָּרַי וְאִנָּקְמָה מֵאוֹיְבָי׃ כה וְאָשִׁיבָה יָדִי
עָלַיִךְ וְאֶצְרֹף כַּבֹּר סִיגַיִךְ וְאָסִירָה כָּל־בְּדִילָיִךְ׃ כו וְאָשִׁיבָה שֹׁפְטַיִךְ כְּבָרִאשֹׁנָה
וְיֹעֲצַיִךְ כְּבַתְּחִלָּה אַחֲרֵי־כֵן יִקָּרֵא לָךְ עִיר הַצֶּדֶק קִרְיָה נֶאֱמָנָה׃ כז צִיּוֹן
בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה וְשָׁבֶיהָ בִּצְדָקָה׃

חזרה לתוכן העניינים

יום ראשון

לנצח עוד יום

ע"ג ע"א **וכל העומד לחתוך** [כגון אבר זה], **כחתוך דמי.** לפיכך, דנים את מקום החיתוך שבין האבר היוצא כחתוך וכגלוי, ואין זה מקום הסתר. וכיון שנוגעים האבר היוצא ושאר העובר זה בזה, מטמא האבר את העובר בטומאת מגע.

נמצא, שדעת רבי מאיר במשנתנו, הסובר ששחיטת האם אינה מטהרת את העובר מידי טומאת נבלה, אינה בהכרח משום שסבור רבי מאיר שטומאת בית הסתרים מטמאת, ומשנתנו נאמרה אף לדעת רבי יוסי, הסובר שטומאת בית הסתרים מטמאת.

ומבארת הגמרא: סברא זו ש"כל העומד ליחתך כחתוך דמי" [ואשר מכח סברא זו העמיד רבינא את שיטת רבי מאיר במשנתנו לכולי עלמא,] **כמאן** כדעת מי נאמרה? - **כרבי מאיר!**

דתנן:

הלכה היא בטבילת כלים, שאין כלי טמא נטהר מטומאתו, אלא כשיטבילו את כל הכלי על כל חלקיו [כגון ידיות וכדומה]. ואם הותיר מעט בחוץ, אין הכלי טהור בטבילה זו:

כל ידות הכלים שהן ארוכות יותר מכפי הצורך, **ועתיד לקצצן**, הריהו **מטביל** את הכלי **עד מקום מדה.** כלומר, עד למקום שבדעתו לקצץ את הידית. ואותו חלק העתיד ליקצץ, יכול להישאר מחוץ למי הטבילה, והכלי נטהר, **דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר**: אין הכלי טהור, אלא **עד שיטביל את כולו**, כולל החלק העומד ליקצץ.

דהיינו, שלדעת רבי מאיר כל העומד ליחתך כחתוך דמי, ולכן הידיות העומדות לקציצה אינן צריכות טבילה. ואילו לדעת רבי יהודה, כל העומד ליחתך אינו כחתוך, ולכן אף חלקים אלו צריכים טבילה.

ואם כן, משנתנו, הגורסת שכל העומד ליחתך כחתוך דמי, אינה כדעת רבי יהודה. שהרי לדעתו אף האבר היוצא של העובר שצריך לחותכו, לא אומרים בו "כחתוך דמי". ואם כן, אין מגעו מטמא את שאר העובר, היות ומגע זה הוא מגע בית הסתרים.

דוחה הגמרא: **אפילו תימא** משנתנו **כרבנן**, כלומר, כדעת רבי יהודה [במשנה שם], נוכל ליישב שדוקא שם, לגבי ידות הכלים, סובר רבי יהודה שהעומד ליחתך אינו כחתוך. אולם כאן במשנתנו, יודה רבי יהודה לדעת רבי מאיר שהעובר טמא מחמת מגעו עם האבר היוצא.

כי **חבורי אוכלין - כמאן דמפרתי דמי.** חשובים הם כאילו כבר פרודים, היות שהם רכים, ואין חיבורן חזק כל כך כמו כלים. והוא הדין לחיבור האבר עם העובר, שחשוב כחיבור אוכלים לענין זה.

הלכך, היות **ונגיעי בהדדי**, נוגעים הם זה בזה, העובר והאבר, טמא העובר לכולי עלמא, אף לדעת רבי יהודה.

מקשה על כך הגמרא: **בשלמא לעולא**, שביאר את טעם דברי רבי מאיר במשנתנו שהעובר טמא משום שמגעו בעת סוף החיתוך מן האבר מגולה, ואינו מגע בית הסתרים, ומשום כך העובר טמא, שפיר **היינו דקתני** במשנתנו "שחט את אמו, ואחר כך **חתכה** [את האבר] ", שעל ידי חיתוך זה נעשה המגע גלוי.

אלא לרבינא, המבאר טעם משנתנו שהעובר טמא משום שכל העומד ליחתך כחתוך דמי, ולכן אף קודם החיתוך נחשב המקום כחתוך ומגולה, **מאי?** מדוע נקטה משנתנו שמדובר ב"**חתכה**"? והרי לדבריו, כבר מעת שיצא האבר לחוץ, אף קודם החיתוך, נחשב חיבורו כמגע מגולה, ומשום כך טמא. ומדוע העמיד התנא ב"חתכה"?

ומתרצת הגמרא: **איידי דתנא רישא**, כיון שבתחילת המשנה מדובר ב"**חתכה** ואחר כך שחט את אמו הבשר טהור", לכן **תנא נמי סיפא** [בדין "שחט את אמו ואחר כך חתכה - טמא"], שמדובר ב"**חתכה**". אך אין הכרח להעמיד שמדובר ב"חתכה", אלא אפילו אם לא חתך את האבר, טמא העובר, הואיל ועומד ליחתך וכחתוך דמי. ואין זה מגע בית הסתרים.

שנינו במשנתנו: **וחכמים אומרים, מגע** האבר היוצא עם שאר העובר הריהו כמגע **טרפה** - ונידון כמגע **שחוטה**, ולפיכך העובר טהור.

מקשה הגמרא: מכך שמשווים חכמים את מגע האבר למגע טריפה שחוטה, משמע שלטרפה שנשחטה, יש תורת מגע. וקשה: וכי בהמה **טרפה שחוטה, מי מטמיא**, הרי טהורה היא!?

ומתרצת הגמרא: **אין**. יש לה תורת מגע שעל ידי מגע זה חלה טומאה כל שהיא, **וכדאבוה דשמואל.**

דאמר אבוה דשמואל: בהמה **טרפה ששחטה**, הרי היא **מטמאה במוקדשין**. כלומר, אם הבהמה הטריפה היתה בהמה של מוקדשין, ונשחטה, הרי היא מטמאה במגעה. וטומאה זו היא גזירה מדרבנן, ומשום כך נקטה המשנה "מגע טרפה שחוטה".

שנינו במשנתנו: טעם דברי חכמים שהאבר היוצא אינו מטמא על ידי שחיטת האם, הוא, כי **מה מצינו בטרפה, ששחיטתה מטהרתה.** ואם כן, **אף שחיטת הבהמה**, האם, **תטהר את האבר** היוצא של העובר.

תניא, אמר להן רבי מאיר לחכמים: **וכי מי טיהרו לאבר זה** שיצא מחוץ לאמו **מידי** טומאת **נבלה?** ולפי דבריכם **ששחיטת אמו** היא זו שטיהרה אותו, **אם כן, תתירנו** אף **באכילה**, ומדוע לענין איסור אכילה נחשב הוא כנבילה?

אמרו לו חכמים [להלן יתבאר מה התשובה שיש בדברים אלו]:

הרבה יש לה לשחיטה זו להיות **מצלת על** אבר היוצא של העובר **שהוא אינו גופה** ולטהרו, **יותר מאשר** להציל על **גופה** עצמה מטומאת נבילה.

שהרי שנינו [במשנה בתחילת הפרק]:

חותך מן העובר שבמעיה ומשאיר החתיכה בתוכה, ולאחר השחיטה **מותר** אותו אבר שחתך **באכילה.**

אבל אם חותך **מן הטחול ומן הכליות, אסור באכילה**, אף אם היתה החתיכה בתוכה בשעת השחיטה. ולא מועילה לו שחיטת האם לטהרתו. עולה מכאן, שמועילה השחיטה לעובר יותר מאשר מועילה לאם עצמה!

שואלת הגמרא: **מאי קאמר** מה תשובה ענו בכך חכמים לרבי מאיר?

אמר רבא, ואמרי לה ויש אומרים שדבר זה אמרו **כדי** [שם חכם]:

חסורי מחסרא, הברייתא שהובאה, חסרה היא. **והכי קתני** כך יש לשנותה: **אמר להן רבי מאיר** לחכמים, **וכי מי טהרו לאבר זה** היוצא, **מידי** טומאת **נבלה.** ולדבריכם **ששחיטת אמו** מטהרתו מטומאת נבילה, **אם כן, תתירנו** אף **באכילה?**

אמרו לו חכמים: **טרפה תוכיח, ששחיטתה מטהרתה מידי** טומאת **נבלה, ואינה מתירתה באכילה.** דלענין אכילה, באיסור נבלה היא עומדת.

אמר להן רבי מאיר לחכמים: **לא** ניתן להביא ראיה מטרפה. שהרי **אם טיהרה שחיטת טרפה אותה** את הבהמה מידי טומאת נבלה, משום ששחיטה זו נעשית **בדבר שהיא גופה**, וכי משום כך **תטהר את האבר** היוצא שהוא **דבר שאינו גופה** של האם אלא רק של העובר?!

אמרו לו חכמים: **הרבה** יש לה לשחיטה זו להיות **מצלת על** אבר זה **שאינו גופה, יותר מאשר** יכולה להציל על דבר שהוא **גופה** עצמה.

שהרי שנינו: חותך מן העובר שבמעיה - מותר באכילה. מן הטחול ומן הכליות - אסור באכילה. וכיון שכוחה גדול להציל על דבר שאינו גופה, הרי שאם השחיטה מטהרת את הטריפה מידי טומאת נבילה, כל שכן שתטהר את האבר היוצא שאינו גופה, מידי טומאת נבילה.

תניא נמי הכי כך גם שנינו: **אמר להן רבי מאיר** לחכמים **וכי מי טיהרו לאבר זה מידי נבלה, אמרו לו** חכמים: **שחיטת אמו.**

השיב להם: **אם כן**, אם בכוחה לטהר מידי נבלה, **תתירנו** אף **באכילה.**

אמרו לו: טרפה תוכיח, ששחיטתה מטהרתה מידי נבלה, ואינה מתירתה בא כילה!

אמר להן: אם טיהרה שחיטת טרפה אותה, ואת האבר המדולדל שבה [כלומר אבר שחלה או נחתך ממנה בחלקו, ועדיין הוא תלוי ומעורה בה קצת, וכל זמן שלא נפל לגמרי, מועילה לו שחיטת אמו לטהרו מידי טומאת נבלה]. הרי זה משום שהם בכלל "**דבר שגופה**". וודאי שאין לומר **שתטהר** שחיטה זו **את** האבר היוצא של **העובר, שאינו מגופה** של הבהמה הנשחטת עצמה.

אמרו לו חכמים על חילוק זה: אכן אף שהעובר אינו דבר שבגופה, מכל מקום **הרבה מצלת** שחיטת הבהמה **על** דבר **שהוא אינו גופה, יותר** מאשר על דבר שהוא **גופה** של הבהמה עצמה.

שהרי שנינו: חותך אדם **מן העובר שבמעיה, מותר באכילה.**

ואילו **מן הטחול ומן הכליות** של הבהמה עצמה, **אסור באכילה!** על כרחך, שגדול כוחה של השחיטה להציל על העובר שהוא אינו גופה, יותר מאשר על אברים שהם מגופה של הבהמה עצמה.

ומבוארת שיטת חכמים במשנתנו, ששחיטת האם מטהרת את האבר היוצא מידי טומאת נבלה.

ועל מחלוקת רבי מאיר וחכמים, **אמר רבי שמעון בן לקיש**: **כמחלוקת** רבי מאיר וחכמים **בענין** אברים היוצאים מן **עוברין** בעודן במעי אמן, **כך מחלוקת** יש ביניהם **בענין אברין** המדולדלין של הבמה עצמה. שלדעת רבי מאיר אבר המדולדל דינו כנבילה וכמו אבר היוצא מן הבמה, ולדעת חכמים שחיטה מטהרתו מידי טומאת נבילה, וכמו אבר היוצא.

ורבי יוחנן אמר: מחלוקת רבי מאיר וחכמים היא רק **באבר** היוצא **דעובר**. שלדעת רבי מאיר טמא כנבילה, ולדעת חכמים דינו כטריפה שנשחטה. **אבל, באבר** המדולדל **דבהמה, לדברי הכל**

בהמה המקשה פרק רביעי חולין עג.

לחתוך דמי. והרי טוגעין זה בזה: **עד מקום מדה.** שהוא עתיד לקיים ומה שעתיד לקוץ אין צריך עגילה דכקוץ דמי: **חצורי אוכלין.** שהן רכין אינו משיב חבור וכמאן דמיפרמי דמו. ולאמרינן בעלמא (פסחים דף פה.) לרבינא חצורי אוכלין כמאן דמיפרמי דמו מהכא דעקא: **בעלמא נעוצה.** דאמר טעמא משום פרישה הוא: **הייגו דקתני.** מתני' מתכו דאי לא מתכו אין טמא משום דמגע מפריש הוא: **איידי דמגע רישא תפכו.** ואמר כך שמא את אמו הבשר טהור דלוקח מתכו קודם שחיטה דמשעה שנשחטה ונראית לעומתה אוכלין לא נגע הא לא מתכו טמא: **תנא סיפא תפכו.** ובלא מתכו אינו טמא העובר: **מי מטמיא.** דקתני בה תורת מגע: **מטמאה במוקדשין.** מדרבנן: **אמרו לו הרבה מלגה יו'.** לקמיה מפרש מאי קא מהדרי ליה: **ואת האבר המדולדל בה.** בשום בהמה שנתחך ממנה אבר ומעורה ותלוי בתקלת דאמרי' בהעור והרוטב (לקמן דף קכז:) האבר המדולדל בבהמה ובשחיטה מטמאה אוכלין ולא טומאת נגעלות מדקתני הוכשרו דבמיים ואי נבלה מאי הכשר אינה לממיר ואע"פ שאסורין באכילה כדקתני לקמן (שם:) בשמעתין להניח האבר והבשר המדולדלים: **דבר שגופה.** כלומר דין הוא שתטהרנו [6] שהיא גופה: **כמחלוקת.** אבר דעובדין: **כך מחלוקת באבר.** המדולדל בבהמה דלרבי מאיר אין שחיטתו מטהרתו ולרבנן שחיטתו מטהרתו: **עושה ניפוז.** בשעת שחיטה הרי הוא כנופל ממנה ואין שחיטתו מועלת לו [7]. ומשום ליגמא דקרא דילפינן לקמן [8] מיתה עושה ניפול נקט לה: **ניפול.** גמר עגילה: **אינה דרבנן.** דבאבר דעובר מעכאי ובאבר המדולדל בה מטמאין: **בחזרה.** כדאמר ר' יוחנן בריש פירקין (לעיל דף פח:) אבר עלמו מותר באכילה אם אחזיר: בשלמא

מידי בבלה אמרו לו שחיטת אמו א"כ תתירנו באכילה אמרו לו טרפה תוכיח ששחיטתה מטהרתה מידי בבלה ואינה מתירתה באכילה אמר להן [9] אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה טהור את העובר שאינו גופה אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה שהרי שנינו חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה תניא נמי הכי אמר להן רבי מאיר וכי מי טיהרו לאבר זה מידי נבלה שחיטת אמו א"כ תתירנו באכילה אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה שהרי שנינו חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה אמר להן רבי מאיר וכי מי טיהרו לאבר זה מידי נבלה שחיטת אמו א"כ תתירנו באכילה אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה שהרי שנינו חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה אמר רשב"ל כמחלוקת בעוברין כך מחלוקת באיברין ורבי יוחנן אמר מחלוקת באבר דעובר אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול א"ר יוסי בר' חנינא מ"ט דר' יוחנן אליבא דרבנן האי אית ליה תקנתא בחזרה והא לית ליה תקנתא בחזרה מיתיבי אמר להם ר' מאיר לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה טהור את העובר דבר שאינו גופה בשלמא

ולפילו הוא יותר משלשה על שלשה אפילו הכי טהורה מן המדרס כיון דלא חזיא למלאכה דאשהה לתעמעם פשה ביה טומאת מגע דחזיא לג' אצבעות אבל התם אייכי כשאין עליה מדרס אלא טומאת מגע בלבד וקריעה אהני לבטולי ותו לא פשה עליה מידי ואין נראה שום סברא לחלק דמ"מ כיון דיש בה שלש על שלש שהוא שיעור טומאה לא פקע מיניה טומאת מגע ומה שהניח שם בקונטרס ראיה דאע"ג דאית בו שיעור טומאה מ"מ בטלה ע"י קריעה דומיא דכלי חרס דשבירתו ושבריו מקבלין טומאה כדאמר בגלו ערפה (לעיל דף נד:) הן וקרקרותיהן ואין זו שום ראיה דהתם אייכי כשייחד הבשרים אם"כ אבל בלא יחוד לא כמו שמפרש בטלית שם שם כלי עליה וכשנקרעה כיון דחזו שם כלי מיהא טהורה לגמרי אבל הכא אייכי בחתיכת בגד ולא טהרה ממנגע מדרס אע"פ שטהור מן המדרס ועוד נראה לי דמייבי דקתני הכרחה מקומות עד שלא יפחת בכל אחד ואחד שלש ולהכי קאמר דטהורה לגמרי דאע"פ שכל הקריעות מחוברות בסופן נמי אינו אלא כיון דכל קרע וקרע נקרע עד רוב הטלית והוי כאילו נגמר כל קרע וקרע עד שלא שייר בטלית בגותו מיעוט שלא נקרע כדי מעפרת פי' סודר כדאמרינן התם דאי נשאר כדי מעפרת הוי טמא מדרבנן כדאמר בפרק דם חטאת (זבחים דף נד:): **מצביל** עד מקום מדה. ואם תתמר ואיתך ליהוי תליה כהוי מיעוטו המקפיד חוזק בכלים כמו בגדים דדמשמע במסכת מקואות (פ"ט מ"ז) וש לומר דאיירי בדות הכלים העשויין כעין חוליות כאותן שלשלאות של ברזל העשויין בטבעות והא דקתני נמי מיפא במסכת מקואות (פ"י מ"ב) שלשלת דלי גדול מרבעה עופתים ושל קטן עשרה עופתים ומטעיל עד מקום מדה ר' טרפון אומר עד שיטבול כל הטבעת מכלל דת"ק לא בעי כל הטבעת מיירי נמי כגון דאותה טבעת עמה עשויה כחוליות מטבעות קטנות וליכא תליה מ"מ: **חבורי אוכלים כמאן דמיפרמי דמו.** דתמיה הלא מצינו הכי בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) גבי מיבש עליו וחמ"כ תחבו טמא [10] ופריך טומאת בית הסתרים הוא ודוחק להעמידה כר' מאיר וי"ל דלא אמרינן כמאן דמיפרמי דמו אלא היכא דעומד ליקלף כמו הכא דאבר אסור וכשלר מיקלף דמיה שיצא אסור ומה בשפים מותר אבל גבי אבר מן החי דהכל אסור ואין עומד ליחתך לא אמרינן כמאן דמיפרמי דמו:

מאי

מסורת הש"ס (לעמוד הקודם)

1) מקואות פ"י משנה ה. 2) [כ"ל ר' יהודה אומר כך אומר בגמרא], 3) [פסחים פה.], 4) [לקמן קכג:], 5) [כ"ל בתרא], 6) [לעיל קח.], 7) [לקמן קכב:], 8) [לעיל דף עד.], 9) כ"ל מתק, 10) כ"ל הכשרן ועיין ר"מ שבריב כמו שהוא לפניו, 11) [ועיין בכלא"ש שמיבר לאמרים הבמרים אל כלים לא מיישיון בתמילה אלא והבילים לאיים מחוסמבתא],

מוסף רש"י

כמאן דמיפרמי דמי. מפורדים (ביצה ב.) ולא הוי חיבור ולא מגע בית הסתרים מיקרי (פסחים פה.). מטמאה במוקדשין. כלומר אם של מוקדשין היא (לקמן קכב.). חותך מן העובר שבמעיה. הבית המתיכה בחוכה, מותר באכילה. בחתיכה, כדליף בגמרא מכל בבהמה אלמלא (לעיל פח.). מן הטחול ומן הכליות. אל בהמה עצמה, אסור באכילה. לכבי נקבו שחוט ונלוות מכוח בלא מיני דמיגרפא הוא (שם). כדי. שם חכם (גיטין פה.).

עין משפט נר מצוה

מה א מיי' פ"ג מהלכי מקואות הלי' כה [טוס"ע י"ד סימן רכ סעיף בן]:

מו ב מיי' פ"ו מהלכי טומאת אוכלין הלכה יד:

מז ג מיי' פ"ג מהלכות אבות הטומאה הלכה ח:

שיטה מקובצת

א) כלומר דין הוא שתטהרנו מפני שהיא גוזה: **ב)** ואין שחיטתו מועלת לו והוא הבהמה מגע בנבלה ומשום וכו' כך מצאתי מוגה ברש"י כת"י: **ג)** ויש לפרש דאעולא דהכא: **ד)** תימה דלא משני הכי בתעור והרוטב. ב"ב ע' הוס' מנחות דף כ"ד ע"ב: **ה)** ואח"כ תחבו טמא דפרק טומאת כצ"ל:

רבינו גרשום

דתנן כל ידות הכלים שהן ארוכות. וטמאין: אפי' תימא רבנן חיבורי אוכלין כו' כלומר דדמי האבר כמי שנגע לעובר: בשלמא לעולא היינו דקתני תחבה. בשלמא לעולא דלא (מלקי חיבורי) [אמרינן דחיבורי] ע' הוס' מנחות דף כ"ד ע"ב: **ה)** ואח"כ תחבו טמא דפרק טומאת כצ"ל:

רבינו גרשום

דתנן כל ידות הכלים שהן ארוכות. וטמאין: אפי' תימא רבנן חיבורי אוכלין כו' כלומר דדמי האבר כמי שנגע לעובר: בשלמא לעולא היינו דקתני תחבה. בשלמא לעולא דלא (מלקי חיבורי) [אמרינן דחיבורי] דמי היינו דקתני שחט את אמן ואח"כ תחבה דמיגרפא לאו כתחובה דמי: אלא לרבינא דאמר חיבורי אוכלין כמאן דמיפרמי דמו. דדמי כתחוך מאי ואח"כ תחבה והא מיגרפא כתחוך דמי: איידי דתנא רישא תחבה ואח"כ שחט את אמו דוקא תחבה מש"ה שהוי הבשר דלא מטמא מחיים תנא סיפא נמי תחבה ולעולם אינ"ג דלא תחבה כמאן דתחוך דמי: ואת האבר המדולדל. כלומר שנתחך ממנה אבר ומעורה במקצת ושחט הבהמה מטהר את האבר עמה: ונשחר את העובר. אבר של עובר: כמחלוקת בעוברין. כמחלוקת ר"מ ורבנן בשחט את אמו ואח"כ תחבה הבשר מגע נבלה דשחיטה עושה ניפול ואין כוללו השחיטה עמה ורבנן סברי אין שחיטה עושה ניפול וכוללו השחיטה עמה ואין נבלה אלא טרפה שחוטה והבשר שנוגע באבר מגע טרפה שחוטה ואין טמא אלא במוקדשין: כך מחלוקת באיברין אבר של בהמה המדולדל דר"מ סבר אין כוללו שחיטה עמה והוי נבלה ורבנן סברי כוללו שחיט' ולא הוי נבלה אלא חשוב טרפה שחוטה: אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול. ואין כוללו שחיטה עמה והוי נבלה: דהאי אית ליה תקנתא. האבר בשבחזרו למעי אמו קודם שחיטה אבל אבר המדולדל בבהמה לית ליה תקנתא בחזרה:

"שחיטה עושה ניפול". כלומר, אף שבחיי הבהמה הדין הוא שכל עוד לא נפל האבר לגמרי אינו נחשב כנבילה וחלק מן הבהמה הוא, מכל מקום כאשר נשחטה הבהמה, חשוב אבר זה כאילו תלוש לגמרי ממנה. ואין השחיטה מטהרתו מידי נבילה. וזהו "שחיטה עושה ניפול". כלומר, שמחשיבה את האבר כ'נפול' לגמרי.

אמר רבי יוסי ברבי חנינא: מאי טעמא דרבי יוחנן אליבא דרבנן, שביאר כי עובר שהוציא ידו, נטהרת היד על ידי השחיטה, ואילו בהמה שנתדלדל אחד מאבריה, אין לו טהרה על ידי שחיטה, אלא מיד עם השחיטה נעשה האבר נבילה?

כי האי, אבר של עובר שיצא החוצה, **אית ליה תקנתא,** יש לו תקנה, **בחזרה.** שאם יחזיר העובר את האבר לפנים, הוא יהיה כשר ככל אברי העובר, וכפי שסובר רבי יוחנן [לעיל סח ב] שאם החזיר האבר, מותר האבר באכילה.

ואילו **הא,** אבר בהמה שנתדלדל, **לית ליה תקנתא,** אין לו תקנה **בחזרה.** כי היות שהוא חלה ונתדלדל, אי אפשר שיחזור ויבריא. שהרי מדובר באבר שלקה ואין לו רפואה. ואם כן, לעולם לא יתכן שייך שיחזור למצבו והכשרו כבתחילה.

ומשום כך סובר רבי יוחנן, שלדעת חכמים שחיטה מטהרת רק את אבר העובר שיצא, אבל אינה מטהרת את אבר הבהמה שנתדלדל.

מיתיבי ממה ששנינו בברייתא לעיל: **אמר להם רבי מאיר** לחכמים, **לא** ניתן לדמות שחיטת טריפה המטהרת מטומאת נבילה, לשחיטת אמו של עובר, שסבורים חכמים שהיא מטהרת גם את אבר עובר היוצא. כי **אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל שבה,** שהוא **דבר שהוא גופה** של הבהמה הנשחטת, וכי **תטהר** אף **את** האבר היוצא של **העובר,** שהוא **דבר שאינו גופה!?**

ע"ג ע"ב

בשלמא לדעת רבי שמעון בן לקיש, הסובר שעל ידי השחיטה חכמים מטהרים אפילו את האבר המדולדל שבבהמה, הרי יש לפרש דברי רבי מאיר בברייתא, **שלדבריהם,** לשיטתם של חכמים **קאמר להו** רבי מאיר, ששחיטה מטהרת את האבר המדולדל שבבהמה.

אולם **לדידי,** כלומר לדעת רבי מאיר עצמו, **לא שנא אבר דעובר** שאין לו טהרה על שחיטת האם, **ולא שנא אבר** המדולדל **דבהמה** שאין לו טהרה על ידי שחיטת הבהמה, לפי ששחיטה עושה ניפול [כפי שהובא בגמרא לעיל], **כי הדדי נינהו,** ששניהם לדעת רבי מאיר, שוים בדינם.

עד כאן מבארת הגמרא מדוע לדעת רבי שמעון בן לקיש, הסובר בדעת חכמים שאף אבר

חזרה לתוכן העניינים

בהמה המקשה פרק רביעי חולין עג.

מסורת הש"ס

מוסף רש"י

שיטה מקובצת

רבינו גרשום

עין משפט נר מצוה

אבא בן דוסא בעבודה

לחתוך דמי. והרי מוגעין זה בזה: **עד מקום מדם.** שהוא עתיד לקיים ומה שעתיד לקוץ אין לריך עדילה דהקיון דמי: **חזורי אוכלין.** שהן רכין אינו חשיב חבור וכמאן דמיפרחי דמו. ולאמרינן בעלמא (פסחים דף פח.) לרבינא חזורי אוכלין כמאן דמיפרחי דמו מהכא נפקא: **בשלמא לעולא.** דאמר טעמא משום פריסה הוא: **הייגו דקתני.** מתני' אתכא דאי לא אתכא אין טעמא משום דמגע שבשחטה ונראית לעומאת אוכלין לא מגע הא לא אתכא טעמא: **אבל פיפא דאסכו.** ונלא אתכא ומי טעמא העובר: **מי מטמיא.** דקתני בה תורת מגע: **מטמאה במוקדשין.** מדרבנן: **אמרו לו הרבה מלגה יו'.** לקמיה מפרש מאי קא מהדרי ליה: **ואת האבר המדולדל בה.** בשום בהמה שנתחך ממנה אבר ומעורה ואלו אמר לאבר המדולדל בבהמה ובשחטה מטמא טומאת אוכלין ולא טומאת נגלות מדקתני הוכשרו דמייה ואי נגלה מאי הכשר איכא למימר ואע"פ שבשוריין בחמילה כדקתני לקמן (ע"ב) בשמעתין להניח האבר והבשר המדולדלים: **דבר שגופה.** כלומר דין הוא שבטהרתו [6]שהיא גופה: **כמחלוקת.** באבר דעובדין: **כך מחלוקת באבר.** המדולדל בבהמה דלרבי מאיר אין שחיטתו מטהרתו ולרבנן שחיטתו מטהרתו: **עושה ניפוז.** בשעת שחיטה הרי הוא כנופל ממנה ואין שחיטתו מועלת לו[7]. ומשום לישנא דקרא דילפינן לקמן[8] מיתה עושה ניפול נקט לה: **ניפול.** גמר נפילה: **אינה דרבנן.** דבאבר דעובר מעהרי ובאבר המדולדל בה מטמאין: **בחזזה.** כדאמר ר' יוחנן בריש פרקין (לעיל דף פח.) אבר עלמו מותר בחלילה אם אחזיר: בשלמא

מידי נבלה אמרו לו שחיטת אמו א"כ תתירנו באכילה אמרו לו טרפה תוכיח ששחיטתה מטהרתה מידי נבלה ואינה מתירתה באכילה אמר להן [9]אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה מטהרתו העובר שאינו גופה אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה שהרי שנינו חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה תניא נמי הכי אמר להן רבי מאיר וכי מי טיהרו לאבר זה מידי נבלה שחיטת אמו א"כ תתירנו באכילה אמרו לו טרפה תוכיח ששחיטתה מטהרתה מידי נבלה ואינה מתירתה באכילה אמר להן לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה דבר שהיא גופה תטהר את האבר דבר שאינו גופה אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה שהרי שנינו חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה אמר רב אחא בר יעקב אמר רב אמי מחלוקת בעוברין כך מחלוקת באיברין ורבי יוחנן אמר מחלוקת באבר דעובר אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול א"ר יוסי בר' חנינא מ"ט דר' יוחנן אליבא דרבנן האי אית ליה תקנתא בחזרה והא לית ליה תקנתא בחזרה מיתיבי אמר להם ר' מאיר לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה טהרה את העובר דבר שאינו גופה בשלמא

ולפילו הוא יותר משלשה על שלשה אפילו הכי טהורה מן המדרס כיון דלא חזיא למלאכה דאשהה לתעמעם פשה ביה טומאת מגע דחזיא לג' אצבעות אבל התם אייתי כשאין עליה מדרס אלא טומאת מגע בלבד וקריעה אהני לבטולי ותו לא פשה עליה מידי ואין נראה שום סברא לחלק דמ"מ כיון דיש בה שלש על שלש שהוא שיעור טומאה לא פקע מיניה טומאת מגע ומה שהניח שם בקונטרס ראיה דאע"ג דאית בו שיעור טומאת מ"מ בטלה ע"י קריעה דומיא דכלי חרס דשבירתו ושבריו מקבלין טומאה כדאמר בגלו ערפה (לעיל דף נד:) הן וקרקרותיהן ואין זו שום ראיה דהתם אייתי כשייחד הבשרים אם"כ אבל בלא יחוד לא כמו שמפרש שם ויש מפרשים דטלית שם כלי עליה וכשנקרעה כיון דחזיא שם כלי מיהא הטהורה לגמרי אבל הכא אייתי בחתיכת בגד ולא טהרה ממגע מדרס אע"פ שבטל מן המדרס ועוד נראה לי דמייתי כשקורע בהרבה מקומות עד שלא ישאר בכל אחד רוחב שלש ולהכי קאמר דטהורה לגמרי דאע"פ שבל הקריעות מחוברות בסופן לא חיבור הוא כיון דכל קרע וקרע נקרע עד רוב הטלית והוי כאילו נגמר כל קרע וקרע עד סופו וכגון אלא שייר בטלית באותו מיעוט שלא נקרע כדי מעפרת פי' סודר כדתמרינן התם דאי נשאר כדי מעפרת הוא טמא מדרבנן כדאמר בפרק דם חטאת (זבחים דף נד:): **מצביל** עד מקום מדה. ואם תתמר ואיתך ליהוי תלתה הכלים העשויין כעין חוליות כאותן שלשלאות של ברזל העשויין כמו בגדים כדמשמע במסכת מקואות (פ"ט מ"ז) ויש לומר דאיירי בדות הכלים העשויין בעובעות ואז דקתני ממנו מיעוט מקואות (פ"י מ"ב) שלשלת דלי גדול מרובעה ופפחים ומעוגל עד מקום מדה ר' טרפון אומר עד שיטבול כל הטבעת מכלל דת"ק לא בעי כל הטבעת מיירי ממי כגון דאותה טבעת עלמה עשויה כחוליות מטבעות קטנות וליכא תלתה מ): **חבורי אוכלים כמאן דמיפרחי דמו.** דתמיה דלא משני הכי בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) גבי חיבור אוכלים דלקתני לקמן (ע"ב) אבר שיצא מקצתו דמה שיצא אסור אבל אבר מן החי דהכל אסור ואין עומד ליחתך לא אמרינן כמאן דמיפרחי דמו:

מאי

מסורת הש"ס

מקוואות פ"י מ"ב ה, ג) [ל"ל ר' יהודה אומר כך איתא במשנה], ג) [פסחים פה.], ד) [לקמן קכג.]; ה) [ל"ל אבכר], ו) [לעיל קח.], ז) הוא סח מכם לו פי' כתוב בלתי שום הזכלת מכם. רש"ל כשם מלכות עולם [בהליכות עולם כפי' הטעי, כתוב], ח) [לקמן עז.], ט) [דף עד.], י) [ל"ל המוקק], כ) ל"ל מוקק, ל) ל"ל הכבא ועיין ר"מ שבריש כמו שהוא לפניו, מ) [ועיין בכלא"ש אמיכן לאמרים המדרים אל כלים לא מיישיון בחמילה כלל והביא לאיים מחוקפתא],

מוסף רש"י

כמאן דמיפרחי דמי. מפורדים (ביצה ב.) ולא הוי חיבור ולא מגע בין הסתרים מוקדי (פסחים פה.). מטמאה במוקדשין. כלומר אם אל מוקדשין היא (לקמן קכב.). חזורב מן העובר שבמעיה. הניח המתיכה בחוכה, מותר באכילה. בחתיכה, כדליף בגמרא מכל בהמה אלמלא (לעיל פח.). מן הטחול ומן הכליות. אל בהמה עלמה, אסור באכילה. ואע"פ שהיתה בהמה לא הותר בחתיכה, לכבי נקבו שהוא ולליות מקום אלא מידי דמיוכפא הוא (שם). כדי. שם חכם (גיטין פה.).

שיטה מקובצת

א) כלומר דין הוא שתטהרנו מפני שהיא גופה: **ב)** ואין שחיטתו מועלת לו והוא הבהמה מגע בגלות ומשום וכו' כך מצאתי מוגה ברש"י כת"י: **ג)** ויש לפרש דאעולא דהכא: **ד)** תימה דלא משני הכי בהעור והרוטב. ב"ב ע' תוס' מנחות דף כ"ד ע"ב: **ה)** ואח"כ תתכו טמא דפרק טומאת כצ"ל:

רבינו גרשום

דתנן כל ידות הכלים שהן ארוכות. דטמאין: אפי' תימא רבנן דחיבורי אוכלין כו' כלומר דדמי האבר כמי שנגע לעובר: בשלמא לעולא דאיינו דקתני חתכה. בשלמא לעולא דלא (מלקי חיבורי) [אמרינן דחיבורי] אוכלין כמן (דלא מיפרחי) [דמפרחי] דמי דאיינו דקתני שחט את אמן ואח"כ חתכה דמעיקרא לאו כחתוכה דמי: אלא לרבינא דאמר חיבורי אוכלין כמאן דמיפרחי דמו. דדמי כחתוך מאי ואח"כ חתכה והא מעיקרא כחתוך דמי: איידי דתנא רישא חתכה ואח"כ שחט את אמו דוקא חתכה מש"ה שהוי הבשר דלא מטמא מחיים תנא סיפא נמי חתכה ולעולם אע"ג דלא חתכה כמאן דחתוך דמי: ואת האבר המדולדל. כלומר שנתחך ממנה אבר ומעורה במקצת ושחט הבהמה מטהר את האבר עמה: ונטהר את העובר. אבר של עובר: כמחלוקת בעוברין. כמחלוקת ר"מ ורבנן בשחט את אמו ואח"כ חתכה הבשר מגע בגלה דשחיטה עושה ניפול ואין כוללו השחיטה עמה ורבנן סברי אין שחיטה עושה ניפול וכוללו השחיטה עמה ואין בגלה אלא טרפה שחוטה והבשר שנוגע באבר מגע טרפה שחוטה ואין מטמא אלא במוקדשין: כך מחלוקת באיברין אבר של בהמה המדולדל דר"מ סבר אין כוללו שחיטה עמה והוי בגלה ורבנן סברי כוללו שחיט' ולא הוי בגלה אלא חשוב טרפה שחוטה: אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול. ואין כוללו שחיטה עמה והוי בגלה: דהאי אית ליה תקנתא. האבר בשמחזיר למעי אמו קודם שחיטה אבל אבר המדולדל בבהמה לית ליה תקנתא בחזרה:

עין משפט נר מצוה

מה א מתי' פ"ג מהלכ' מקוואות הל' כה [טוס"ע י"ד סימן רכ סעיף ון]:

מו ב מתי' פ"ו מהלכ' טומאת אוכלין הלכה יד:

מז ג מתי' פ"ג מהלכות אבות הטומאה הלכה ח:

כמחוך דמי כמאן כרבי מאיר דתנן [6]א כל ידות הכלים שהן ארוכות ועתיד לקצצן מטביל עד מקום מדה [7](דברי ר"מ וחכמים אומרים) עד שיטביל את כולו אפילו תימא רבנן [8]ב חבורי אוכלין כמאן דמפרחי דמי וגגיעי בהדדי בשלמא לעולא היינו דקתני חתכה אלא לרבינא מאי חתכה איידי דתנא רישא חתכה תנא נמי סיפא חתכה: וחכמים אומרים מגע טרפה שחוטה: טרפה שחוטה מי ממטיא אין כדאבוה דשמואל [9]דאמר אבוה דשמואל [10]טרפה ששחטה מטמאה במוקדשין: מה מצינו בטרפה ששחיטתה מטהרתה אף שחיטת בהמה תטהר את [11]העובר: תניא אמר להן רבי מאיר וכי מי טיהרו לאבר זה מידי נבלה שחיטת אמו א"כ תתירנו לאבר זה אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה שהרי שנינו [12]חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה מאי קאמר אמר רבא ואמרי לה [13]כדי חסורי מחסרא והכי קתני אמר להן ר' מאיר וכי מי טהרו לאבר זה מידי נבלה שחיטת אמו אם כן תתירנו באכילה אמרו לו טרפה תוכיח ששחיטתה מטהרתה מידי נבלה ואינה מתירתה באכילה אמר להן לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה דבר שהיא גופה תטהר את האבר דבר שאינו גופה אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה שהרי שנינו חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה תניא נמי הכי אמר להן רבי מאיר וכי מי טיהרו לאבר זה

דטומאת בית הסתרים היא ומה בכך הא בשעת פריסתה מקבלת טומאה ולא מיתוקמא ביניתו בכל כמו שהרי צריך לקלוף הבשר שבמחוך מעל העצם עד לפרק וי"ל דמייתי כגון שמותך בסכין רחבה שמפסקת הסכין בין מה שבחוך למה שבפנים ואין נוגע זה בזה בשעת חתיכה וכן הביא לדעות הגאונים ולקמן דף קכח:) בעי לאוקומי אפי' בסכין רחבה ואם תאמר אמאי לא מקשה הכא לעולא כמו שמקשה לשמואל בכריתות (דף טו:) לאמר אהא דתנן בפ"ק דתמ"ד מכשיריין (משנה ה) המוסק את הכרישין מיס שבתוכן אינן בכי יותן והיולא מהן הרי הן בכי יותן אמר שמואל וכרישין עלמן הוכשרו מ"ט בשעת פריסתן הרי הכשירוס ופריך עפ"י עמתיר דהתם דקתני עדיב פסח הולך אלל רופא ומותך אבר המדולדל בו עד שיגיע כשעדה ומותבו בסילא ומעבך ממנו והלה עושה פסחו והרופא עושה פסחו ואי בשעת פריסתן הוכשרו הכא נמי בשעת פריסתן מן האבר ליטמא לאדם ומשני בגמרא בכל כמו דהתם עפי' הוס ליה לאקשויי הכא לעולא מטומאה לטומאה ממה דפריך התם מטומאה לאהכשר ויש ג לומר דלעולא הכא לא מצי למיפרך מהתם דלא דמי דהכא אפילו נמזיג בכל כמו מקבלות טומאה בשעת פריסתן עד שלא הודבל לגמרי עוגע קצת בחציו אבל התם גבי אבר מן החי כל זמן שלא הודבל לגמרי לא מטמא ואין לחוש לנגיעה קודם שהודבל לגמרי אבל לשמואל פריך שפיר דמייתי בעיס בעפלו בל הכרישין שלא נלטון ולכך ג מוסק ומיס הנפלים ממנה לגמרי הס לנלטון וכי הדרי ונגעי בכרישין מכשיריין אע"ג דלא ניחא ליה כדתנן הבשר דלא מטמא מחיים תנא סיפא נמי חתכה ולעולם אע"ג דלא חתכה כמאן דחתוך דמי: ואת האבר המדולדל. כלומר שנתחך ממנה אבר ומעורה במקצת ושחט הבהמה מטהר את האבר עמה: ונטהר את העובר. אבר של עובר: כמחלוקת בעוברין. כמחלוקת ר"מ ורבנן בשחט את אמו ואח"כ חתכה הבשר מגע בגלה דשחיטה עושה ניפול ואין כוללו השחיטה עמה ורבנן סברי אין שחיטה עושה ניפול וכוללו השחיטה עמה ואין בגלה אלא טרפה שחוטה והבשר שנוגע באבר מגע טרפה שחוטה ואין מטמא אלא במוקדשין: כך מחלוקת באיברין אבר של בהמה המדולדל דר"מ סבר אין כוללו שחיטה עמה והוי בגלה ורבנן סברי כוללו שחיט' ולא הוי בגלה אלא חשוב טרפה שחוטה: אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול. ואין כוללו שחיטה עמה והוי בגלה: דהאי אית ליה תקנתא. האבר בשמחזיר למעי אמו קודם שחיטה אבל אבר המדולדל בבהמה לית ליה תקנתא בחזרה:

חזרה לתוכן העניינים

עג: בהמה המקשה פרק רביעי חולין

מאי טעמא דר' יוחנן אליבא דר' מאיר. קשה דשמעי אבר בהמה דמדאורייתא שרי אף באכילה כדאמרינן לקמן (דף עד.). דאין לסס אלא מצות פרוש וי"ל דמ"מ בעי דכמו שגזרו עליו חכמים איסור אכילה טומאה נמי היה להו לגזור:

שחיטה תנינא. פירש דלדפרין תניינא טפי מינה לריש לקיש: **הוכשרו** בדמיה. פין לדקדק מדמוציא הדס להכשיר האבר אלמא לא חשיב כניפול דמזה לא הוה משני מידי אלא מדבעי הכשר לקבל טומאת אוכלין קא דייק כדפירש בקונטרס אלמא אין בו טומאת אבר המי ואייגו טעמא דלדס בהמה מועיל להכשיר האבר אפי' הוי כניפול משום דאמר דבהמה עבדיה יד לאבר וא"ש כאכילה לרבי יוחנן דמדאורייתא אבר מותר בהנאה לרבי יוחנן כדאמרינן בסמוך ג"ל הכשר מדס בהמה דר' יוחנן גופיה אית ליה בפירקין (לקמן דף עד:) דר"מ סבר כר' שמעון דשחיטה מכשרת ור' שמעון נמי דקאמר לא הוכשרו מפרש רב אשי בטעות והרוטב (לקמן דף קכח.) דטעמא דר"ש משום דהס לא מכשיר לא שחיטה מכשרת אלא הס לא מכשיר אלא אם כן שחיטה הוחיל ואיה מתרת באכילה ואמתי והרי מתרת באכילה מן הטורה וי"ל דמשום דמדאורייתא לא מכשרת שחיטה אפי' לר"ש דאמר לעיל בפ' השוחט (דף לו:) עשאוהו כהכשר מים מדרבנן וכיון שאבר אסור מדרבנן לא מהניא ליה הכשר שחיטה אלא הוא נמי אלא מדרבנן וא"ת לגרסו דמוקמי פלוגתייהו בטעות והרוטב (לקמן דף קכז:) דר"מ ור"ש בבהמה עבדיה יד לאבר אי בחומה בקבון ואין גדול עולה עמו דלית בעי שמעון אין נעשית מן עמו להו דכיון דאיכא למימר דטעמא דרבי שמעון משום דהס לא מכשר ואמתי פליגי מרב אשי וי"ל דדייקי ליה דרבי שמעון דאמר לא הוכשרו ולא קאמר אין הדס מכשיר אפילו היה הדס מכשיר הכא לא הוכשרו:

אי מהתיא ה"א כו'. ולעולם שחיטה עושה ניפול הקשה הרב ר' שמואל מווילרזו"ל פ"ק היכי קאמר ר"ש לא הוכשרו דמשמע דע"י בהמה הוא דלא הוכשרו אבל הכשר מועיל להס והא אוכל שאי אתה יכול לאכילו (ע"י) לאחרים הוא כיון דשחיטה עושה ניפול והוי בשר מן המי ואין קרוי אוכל דר"ש דאמר בסוף העור והרוטב (לקמן דף קכט.) ולא מקבל טומאה וי"ל דר"ש לדבריהס דרבנן קאמר להו לדידי אוכל שאי אתה יכול לאכילו לאחרים הוא ולא מקבל טומאה אלא לדידהו אוכל לי מיהת דלא הוכשרו:

סלקא דעתך אמינא הואיל ומטמא טומאה חמורה אגב אביו לא ליבעי הכשר. דלאחרינו בפרק בא סימן (דף דף נא.) מה זרעים שאין סופס כו' קמ"ל דוקא סופו אבל אחלנו כי אתי דאחלנו מטמא טומאה חמורה ואין עוד סופו לטמא טומאה חמורה אפשרים לריך הכשר כך פי' בקונטרס והליין עמו אפשרים כן לדוקא כאפשרים לריך הכשר אבל בעודו מחובר אין לריך הכשר להטלטלן אבל מכניסה אע"ג דמעשה עץ אינם כדאמר בהעור והרוטב (לקמן דף קכט.). **דהא אחרינן בסוף פ' עבול יום** (בזבחים דף קה.) דפרה ופריס (א) מטמאים אוכלין ומשקין בחחת אפשרן לטמא טומאה חמורה ולא אחרינן מעשה עץ הוא לא אף על גב דטומאה חמורה שלהן אינו מטעם רואיס אוכל דאפילו העוסק בשריפת עור ועצמות מטמא בגדים ולריך לומר דטעמא דמעשה עץ אינם מהניא לכאפשרים שאין סופו לטמא עוד טומאה חמורה והא דאחרינן בפ"ק דפסחים (דף יח.) פרה ששחתה מי חטאת בטלו במעיה ומפרש התם דבטלו מטומאה חמורה אבל טומאה קלה מטמאים לא חשיבי חתם מעשה עץ לפי שאתחלתן לריכין שיהיו רואיס לשתיה ומגלת שטומאה חמורה שלהם אינה אלא מטעם רואיס לשתיה אדם שהיה בהם כבר שאל"כ לא היו רואיס לבוחה ולהכי אין לריכין הכשר שרק אפי' כשאין סופן עוד לטמא טומאה חמורה: אין

בשלמא לריש לקיש. דאחרינ נמי פליגי הא דע"ג דר' מאיר קאמר לה לא תקשה ולדבריהס דרבנן דמטהרי ומכברין ומכברין קאמר להו דאע"פ שאתס מטהרין באבר בהמה היה לכס לטמא באבר העובר שאינו גופה: **אלא לר' יוחנן.** דאחרינ דבדי הכל אבר המדולדל טמא היכי תני ואת אבר המדולדל: **אלא אי אחמר כו'.** וחך מתני' דקאמר ר"מ לא אם טהרה כו' לריש לקיש כדאמינן לדבריהס דרבנן קאמר לה(ס): **אין שחיטה עושה ניפול. ומהכי אמר רבי יוחנן אליבא דר"מ.** דעמן חילוק בין אבר בהמה לאבר העובר: **הכל מודים.** ר"מ ורבנן: **שמיתה עושה ניפול.** אבר המדולדל בבהמה ומתה המיתה מפלת אותו ואינו טמא כאבר מן הנבלה אלא כאבר מן המי והפרס יש ביניהס דאמרינן בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) אבר מן המי בשר הפורס ממנו טהור דאין מטמא אלא כשהוא אבר שאם בשר גדיס ועצמות אבל נבלה כזית ממנה טמא אב הטומאה: **מיפג פליגי.** ר"מ ורבנן בשחיטה: **מיפה פליגא.** דעושה ניפול: **שחיטה פליגא.** דאין עושה ניפול: **מפה הכשרה.** שהיו בה אבר ובשר מדולדלין אבר בפני עצמו ובשר בפני עצמו ומשנה היא בהעור והרוטב(ס): **הכשר לריך הכשר.** מיס שאם יגע בטומאה (ז)יקבלנה דמיתה עושה ניפול והוה ליה בשר מן המי שהבשר הפורס ממנו טהור ואינו מטמא משום אבר מן המי: **ואינו מטמא משום אבר מן הנבלה.** שיהא בשר הפורס ממנו טמא משום דמיתה עושה ניפול(ז) כמו שנגמרה נפילתה קודס שמתה: **דבני ר"מ.** וליכא דפליג עליה במיתה עושה ניפול אלא ר"ש מטהר קתני התם ומוקמינן ליה אפליגתא אחריתי אבל (ו) רבי ודאי לא פליגי עליה אף על גב דפליגי עליה בשחיטה ואמרי אין עושה ניפול גבי אבר דעובר דהא ר"מ נמי שחיטה אין עושה ניפול בבהמה סבירא ליה כרבנן דדמפרש ומזיל וקא חזינן הכא דבמיתה מודי: **הוכשרו בדמיה.** לקבל טומאת אוכלין. אלמא סבירא ליה אין בהן טומאת עצמן כאבר מן המי דשחיטה הוועילה להס אפילו לרבי אחיר דפליג באבר דעובר: **לא הוכשרו.** ולריכין הכשר אחר לקבל טומאה דקסבר אין בהמה נעשית יד לאבר לבניא הכשר עליה: **אי מהכיא הוה אמינא.** כי היכי דפליג ר"מ באבר דעובר פליג נמי באבר בהמה דשחיטה עושה ניפול וטמטא **אבאר.** כאבר מן המי: **ומאי הוכשרו.** דמשמע דאין בהן שחיטה עושה ניפול הוה ליה בשר הפורס מן המי וטהור אלכך איקטריכא דרב יאחק בר יוסף: **והא הוכשרו.** לשון רבים קאמר: **חד לגבי הפורס מן הבהמה.** שהיא מדולדל בה קודם שחיטה דלקחתי אבר והבשר המדולדלין בבהמה: **וחד לגבי שיפרוס מן האבר.** לאחר שחיטה: **ומאי אוקמיה.** דבשר הפורס מן האבר מהפורס מן הבהמה דאקטריך למתנייה: **סד"א הואיל.** ועם האבר מטמא אדם כנבלה אימא לא מיבעי הכשר לאחר פריטתו ויקבל טומאת אוכלין בלא הכשר: **קמ"ל.** הוכשרו בדמיה דבעי הכשר. ופקא מינה דלריכא דמתחך כל האבר קודם שחיטה דלא הוכשר בדמיה ואח"כ פירס בשר ממנו דבעי הכשר. ואשמעינן דאע"ג דקי"ל במסכת נדה (דף פא.)(ז) מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה ולריכין הכשר לא אל שאין סופו לטמא טומאה חמורה פרט לנבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה אם אכלה לפיכך אין לריכה הכשר לטמא טומאת אוכלין דוקא סופו אבל אחלנו כי אתי דאחלנו טמא טומאה חמורה אין מיבעי לטמא טומאה חמורה משפיכים לריך דבר: **נקוט דרב יאחק בידך.** דאמר משמיה דר' יוחנן הכל מודים שאין שחיטה עושה ניפול (לא א) מיהדר לעניין ליעבא דאמרינן בריש לר' יוחנן דבבר הכל שחיטה עושה ניפול: **דרבה בר בר חנה קאי כוותיה.** משמיה דר' יוחנן: אין

בעמוד הקודם

בשלמא לרבי שמעון בן לקיש לדבריהם קאמר להו לדידי לא שנא אבר דעובר ולא שנא אבר דבהמה כי הדדי נינהו אלא לרבי יוחנן קשיא אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רבי שמעון בן לקיש כמחלוקת בעוברים כך מחלוקת באיברין ורבי יוחנן אמר מחלוקת באבר דעובר אבל באבר דבהמה ד"ה א"ין שחיטה עושה ניפול א"ר יוסי בר' חנינא מ"ט דרבי יוחנן אליבא דר"מ האי גופה והאי לאו גופה אמר רב יצחק בר יוסף א"ר יוחנן (ז) הכל מודים (ז) שמיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול במאי עסקינן אילימא באבר דעובר מיפלג פליגי אלא באבר דבהמה מיתה תנינא שחיטה תנינא מיתה תנינא (ז)ב מתה הבהמה הבשר צריך הכשר והאבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן הנבלה דברי ר' מאיר שחיטה נמי תנינא (ז) נשחטה בהמה הוכשרו בדמיה דברי ר"מ ר"ש אומר לא הוכשרו אי מהתיא ה"א מאי הוכשרו אבשר והא הוכשרו קתני מהו דתימא חד לבשר הפורש מן הבהמה וחד לבשר הפורש מן האבר ומאי אולמיה דהאי מהאי סלקא דעתך אמינא הואיל ומטמא טומאה חמורה אגב אביו אימא לא ליבעי הכשר קמשמע לן אמר רב יוסף נקוט דרב יצחק בר יוסף בידך דרבה בר בר חנה קאי כוותיה דתניא (ז)ובשר בשדה טרפה לא תאכלו (ז)להביא האבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ובעוף ושחטן שהן אסורין ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן אין

בשחיטה ואמרי אין עושה ניפול גבי אבר דעובר דהא ר"מ נמי שחיטה אין עושה ניפול בבהמה סבירא ליה כרבנן דמפרש ומזיל וקא חזינן הכא דבמיתה מודי: **הוכשרו בדמיה.** לקבל טומאת אוכלין. אלמא סבירא ליה אין בהן טומאת עצמן כאבר מן המי דשחיטה להס אפילו לרבי אחיר דפליג באבר דעובר: **לא הוכשרו.** ולריכין הכשר אחר לקבל טומאה דקסבר אין בהמה נעשית יד לאבר לבניא הכשר עליה: **אי מהכיא הוה אמינא.** כי היכי דפליג ר"מ באבר דעובר פליג נמי באבר בהמה דשחיטה עושה ניפול וטמטא **אבאר.** כאבר מן המי: **ומאי הוכשרו.** דמשמע דאין בהן שחיטה עושה ניפול הוה ליה בשר הפורס מן המי וטהור אלכך איקטריכא דרב יאחק בר יוסף: **והא הוכשרו.** לשון רבים קאמר: **חד לגבי הפורס מן הבהמה.** שהיא מדולדל בה קודם שחיטה דלקחתי אבר והבשר המדולדלין בבהמה: **וחד לגבי שיפרוס מן האבר.** לאחר שחיטה: **ומאי אוקמיה.** דבשר הפורס מן האבר מהפורס מן הבהמה דאקטריך למתנייה: **סד"א הואיל.** ועם האבר מטמא אדם כנבלה אימא לא מיבעי הכשר לאחר פריטתו ויקבל טומאת אוכלין בלא הכשר: **קמ"ל.** הוכשרו בדמיה דבעי הכשר. ופקא מינה דלריכא דמתחך כל האבר קודם שחיטה דלא הוכשר בדמיה ואח"כ פירס בשר ממנו דבעי הכשר. ואשמעינן דאע"ג דקי"ל במסכת נדה (דף פא.)(ז) מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה ולריכין הכשר לא אל שאין סופו לטמא טומאה חמורה פרט לנבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה אם אכלה לפיכך אין לריכה הכשר לטמא טומאת אוכלין דוקא סופו אבל אחלנו כי אתי דאחלנו טמא טומאה חמורה אין מיבעי לטמא טומאה חמורה משפיכים לריך דבר: **נקוט דרב יאחק בידך.** דאמר משמיה דר' יוחנן הכל מודים שאין שחיטה עושה ניפול (לא א) מיהדר לעניין ליעבא דאמרינן בריש לר' יוחנן דבבר הכל שחיטה עושה ניפול: **דרבה בר בר חנה קאי כוותיה.** משמיה דר' יוחנן:

אין

עין משפט נר מצוה

מה א ב מיי' פ"ב מהל' שחר מצות הטומאה הלכה ה:

מט ג מיי' פ"ח מהל' מחלבות אסורות הל' ו סמג לאין קלב עוש"ע י"ד סי' סב סעיף ג:

שיטה מקובצת

א) הכל מודים שמיתה עושה ניפול. נ"ב ע' תוס' מנחות דף ע. ע"א: **ב)** ולר' יוחנן לדברי הכל קאמר להו. נ"ב לא נמצא בספרי כ"י: **ג)** יקבלנה דמיתה עושה ניפול והו"ל בשר מן החי שאינו טהור מלטמא. הס"ד: ומה"ד טמא משום אבר מן החי שהבשר הפורש ממנו טהור. הס"ד: ומה"ד ואינו טמא משום אבר מן הנבלה וכו': **ד)** עושה ניפול והו"ל כמי שנגמרה נפילתה: **ה)** דמשמע דאין בהן טומאת עצמן הס"ד:

רבינו גרשום

בשלמא לר"ש בן לקיש לדבריהם דרבנן קאמר להו. כלומר מה דאמר להו לא אם טהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה כלומר דלדבן כשם שמטהרין אבר דעובר כך מטהרין אבר המדולדל בבהמה: אלא לר' יוחנן דאמר. אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול ונבלה היא אפי' שחט אמו למאן קאמר ר"מ לא אם טהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל: אבל באבר דבהמה אין שחיטה עושה ניפול. וכוללו השחיטה עמה [ומטהרין מידי נבלה: ומה דתניא אמר להן ר"מ לחכמים לא אם טהרה שחיטת טרפה אותה [ואת האבר המדולדל שבה] לר' יוחנן לדברי הכל אמר להן בין לדידיה בין לחכמים: האי גופיה והאי לאו גופיה. כלומר אבר דבהמה גופיה לפיכך כוללו בשחיטה ומטהרו והאי לאו גופיה אבר דעובר: הכל מודים שמיתה עושה ניפול. כלומר שאם נולדל אבר בבהמה ומתה שמיתה עושה ניפול ואין כוללת האבר המדולדל בה במיתה ואין מטמא האבר משום נבלה אלא משום שמיתה אבר מן החי דחשיב כשמתה כמי שנפל האבר ממנה קודם מיתה ואבר מן החי אינו מטמא אלא במוקדשין: ואין שחיטה עושה ניפול דאם אבר מדולדל בבהמה ושחט הבהמה כוללת השחיטה האבר ומטהרתו מידי נבלה: אלימא באבר דעובר מיפלג פליגי במתני' בשחט את אמו ואח"כ חתכו כו'. דר"מ סבר שחיטה עושה ניפול ואין כוללת האבר [עמה] והוי נבלה ורבנן סברי אין מטמא משום נבלה: מיתה דחנן מתה בהמה הבשר המדולדל צריך הכשר. ואם אין מוכשר לא מטמא דמיתה עושה ניפול ואין כוללתו עמה: שחיטה נמי תנינא. נשחטה הבהמה הוכשרו בדמיה

מסורת הש"ס

ו) [לקמן עד. קכט. קכט.]. **ז)** [לקמן קכז.]. **ג)** [וזף עז:]. **ד)** [ולר' יוחנן לדברי הכל קאמר להו] כל"ל מס"ר, **ה)** [לקמן קכז:]. **ו)** [ל"ל דבנן]. **ז)** [ולקמן קכא.].

תורה אור השלם

ו. וְאֲנָשִׁים קֹדֶשׁ תִּהְיֻן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ: שמות כב ל

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אי וכו' א"כ היכי קאמר ר"ש. תמוה לי אם נפסוקו לק"מ דהכי מסיגן הכא ס"ד כו"ל דכך מלוקה בעוברין ור"מ עושה ניפול. אבל ר"ש בחמת ס"ל דאין עושה ניפול ותפשוכה אתרמכי:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה סלקא וכו' ופרים הנשרפים מטמאים:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה נקוט דר"י כיקן וכו' עושה ניפול ולא מיהדר לעניין וכו' כל"ל:

מוסף רש"י

הבשר. שנדלדל, צריך הכשר. לקבל טומאה מן הארץ אם לא הוכשר מגולגלת, דטומאת אבלה אין בו כמאמר שאינה עושה ניפול ואינו ממתנגל עמה במיתתה אלא בפרום מחיים וכאבר הפורס מן הבהמה. דטהור, דאבר מן החי. בדפרישת טומאת, למיתה עושה ניפול ממו שעפל סמוך למיתה ואינו נגלה, אלכך אינו מטמא משום נבלה, ובגמרא מפרש מאי אילימא בין אבר מן החי לאבר דבהמה מן הנבלה (שם). נשחטה בהמה. שוכרו (באבר המגולגלין) אבל מטמא עוד משום נבלה, ואע"פ שאסורין באכילה כדאמרינן מוכשר בכדם עדיפה. מידי נבלה טהרו אלא בשחיטה עושה ניפול והוכשרו בדמיה לקבל טומאה אלא הכשר אחר (שם).

המדולדל שבבהמה נטהר על ידי שחיטה, אין כל קושיא.

אלא לדעת רבי יוחנן, הסבור שלא טיהרו חכמים על ידי שחיטה אלא רק אבר היוצא של העובר, אך אבר המדולדל שבבהמה אין לו טהרה על ידי שחיטה, **קשיא**, איך אמר להם רבי מאיר לחכמים [בברייתא שהובאה לעיל] "ואת האבר המדולדל", כאשר לדעת רבי יוחנן, כלל לא טיהרוהו חכמים?

אלא, אי אתמר, אם נאמרה מחלוקת רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, בדעת חכמים, **הכי אתמר: אמר רבי שמעון בן לקיש: כמחלוקת** רבי מאיר וחכמים **בעוברים**, בדינם של אברים היוצאים מעוברים [שלדעת רבי מאיר האבר טמא בטומאת נבילה אף שהאם נשחטה, ולדעת חכמים דינו כטריפה שחוטה], **כך** היא **מחלוקת** ביניהם **בדינם** של **אברין** המדולדלין שבבהמה.

ורבי יוחנן אמר: מחלוקת בין רבי מאיר וחכמים היא רק **באבר** היוצא **דעובר**. שלחכמים טהור ולרבי מאיר טמא.

אבל באבר המדולדל **דבהמה, דברי הכל אין שחיטה עושה ניפול!** וכאשר נשחטה בהמה שאחד מאבריה נתדלדל, הריהו נשאר בדינו ככל אחד מאברי הבהמה, וטהור.

נמצא, שנחלקו רבי שמעון בן לקיש ורבי יוחנן בדעת רבי מאיר. האם דבריו לחכמים "לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל שבה", הכוונה היא שרבי מאיר פונה לחכמים שרק לדבריהם האבר המדולדל נטהר, אך הוא עצמו סבור ש"שחיטה עושה ניפול".

או, שאף לדעת רבי מאיר האבר המדולדל נטהר על ידי השחיטה. ובדבריו "ואת האבר המדולדל שבה" נתכוונו לומר שאף לשיטתו האבר טהור. ומכל מקום, אין קושיא מדברי הברייתא שהובאה לעיל.

אמר רבי יוסי ברבי חנינא: מאי טעמא, מהו טעמו **דרבי יוחנן אליבא רבי מאיר**, שיש חילוק בין אבר היוצא של עובר שאינו נטהר על ידי שחיטה, לבין אבר המדולדל של בהמה שנשאר טהור כשאר אברי הבהמה? **האי**, אבר המדולדל, הוא **גופה** של בהמה, ולכן הוא נטהר הוא על ידי השחיטה.

ואילו האי, אבר העובר היוצא, **לאו גופה** הוא. ולכן אין לו טהרה על ידי שחיטת האם.

אמר רב יצחק בר יוסף, אמר רבי יוחנן: הכל, בין רבי מאיר ובין חכמים, **מודים, שמיתה עושה "ניפול"**. בהמה שיש בה אבר מדולדל, ומתה, נידון אבר זה כאילו נפל ממנה בחייה, ואינו נחשב כנבילה כשאר אברי הבהמה המתה, אלא הוא טמא בטומאת אבר מן החי.

ודין זה הוא רק כאשר מתה ונתנבלה הבהמה מעצמה. אך כאשר נשחטה הבהמה שנתדלדל אחד מאבריה, **אין שחיטה עושה ניפול**, אלא דינו של האבר המדולדל שטהור הוא ככל אברי הבהמה הנשחטת.

דנה הגמרא ומקשה: **במאי עסקינן**, על איזה אבר נאמרו דברי רב יצחק בר יוסף בשם רבי יוחנן?

אילימא, אם בדבריהם נאמרו **באבר דיוצא** מן **העובר**, שמיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול, הרי בדין זה **מיפלג פליגי**, נחלקו רבי מאיר וחכמים, אם שחיטת האם מטהרת את אבר העובר.

אלא על כרחך, דברים אלו נאמרו **באבר** המדולדל **דבהמה**. שאם מתה הבהמה, מיתה עושה ניפול באותו אבר וטמא בטומאת אבר מן החי, ואילו שחיטה אין עושה ניפול, וטהור האבר המדולדל כשאר אברי הבהמה השחוטה.

וקשה: למה צריך רבי יוחנן לחדש דינים אלו. והרי, דינה של **מיתה** עושה ניפול, **תנינא!?** כבר שנינו אותו. וכן הדין **ששחיטה** אינה עושה ניפול, אף הוא **תנינא?!**

מיתה עושה ניפול, **תנינא** שנינו במשנה דלהלן: לצורך הבנת המשנה, יש להקדים:

א. לא כל חלק הפורש מן החי הוא "אבר מן החי", אלא רק אבר שלם נידון כ'אבר מן החי', אך אם פורשת חתיכת בשר מן החי, אין לה דין "אבר מן החי", אלא "בשר מן החי".

ב. בשר מן החי אינו מטמא טומאת אבר מן החי, ולא כל טומאה אחרת. לפיכך, אם לא נשטף הבשר במים או באחד משאר שבעה משקין לאחר שפירש, אינו טמא, ואינו מקבל טומאה. ואם נגע במשקה, הוכשר לקבל טומאה.

וכך הם דברי המשנה: בהמה שיש בה אבר מדולדל ובשר מדולדל [שפסקה חיותו ונתדלדל ותלוי בבהמה], אם **מתה הבהמה**, אין הבשר שפרש ממנה טמא בטומאת אבר מן החי [כפי שביארנו בהקדמה], וכדי לקבל טומאה, **הבשר צריך הכשר** על ידי מים או שאר משקין.

ואילו **האבר** המדולדל, **מטמא משום אבר מן החי**, לפי שמיתה עושה ניפול, **ואינו מטמא** טומאת נבילה **משום אבר מן הנבלה**. כיון שמיתה עושה ניפול, הריהו טמא בטומאת אבר מן החי. ובשר שפרש מאבר מן החי, אינו טמא לא משום אבר מן החי ולא בטומאת נבילה, דברי **רבי מאיר**. [ואין חולק עליו בענין זה].

ומדברי המשנה הללו עולה שמיתה עושה ניפול. ומשום כך אין חתיכת הבשר הפורשת מאבר המדולדל, טמאה טומאת נבילה. וכן האבר נידון כאבר מן החי ולא כאבר מן הנבילה. משום שמיתה עושה ניפול, ונידון האבר והבשר כאילו נפלו בחיי הבהמה.

וקשה כאמור, מדוע צריך לדברי רבי יוחנן שמיתה עושה ניפול?

וממשיכה הגמרא, ומקשה: הרי את הדין **ששחיטה** אינה עושה ניפול, **נמי תנינא**, אף אותו שנינו [במשנה שם]:

נשחטה הבהמה שיש בה אבר ובשר מדולדלין, האבר והבשר אין בהם טומאת אבר מן החי מחמת עצמם, לפי שאין שחיטה עושה ניפול, אלא **הוכשרו** אברים הללו לקבל טומאה על ידי שנשטפו **בדמיה, דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר: לא הוכשרו** לקבל טומאה על ידי הדם, וכל עוד לא נשטפו על ידי משקה, הם אינם מקבלים טומאה. וטעמו, שאין בכח הבהמה עצמה, להיות סיוע עבור הכשר טומאה לאבר של עצמה. מכל מקום, מכך שאין האבר והבשר המדולדלין טמאים בטומאת אבר מן החי, מוכח שאין שחיטה עושה ניפול.

דוחה הגמרא וומתרצת: **אי**, אם רצינו להוכיח **מההיא**, ממשנה זו, שלדעת רבי מאיר הוכשרו האברים לקבל טומאה על ידי הדם, **הוה אמינא**, היינו אומרים שאכן לדעת רבי מאיר אבר המדולדל שבבהמה נעשה נפול על ידי שחיטה וכמו אבר היוצא של עובר, ומטמא טומאת אבר מן החי. **ומאי**, מה שנאמר במשנה שם **"הוכשרו** בדמיה", הכוונה היא **א** [על] **הבשר** המדולדל, שטהור מדין "בשר מן החי", ששנינו כי בשר הפורש מן החי טהור, ואינו כאבר מן החי. ונמצא שצריכים אנו לדברי רב יצחק בר יוסף בשם רבי יוחנן ששחיטה אינה עושה ניפול, לפי שמדברי רבי מאיר, לכאורה, אין ללמוד זאת.

מקשה הגמרא: **והא**, הרי במשנה שם **"הוכשרו** בדמיה" בלשון רבים **קתני**. ואילו היתה הכוונה רק לבשר המדולדל, היה צריך להיאמר "הוכשר". ואם כן, בהכרח שכונת רבי מאיר גם לאבר המדולדל! ושוב נמצא שדברי רבי מאיר מהווים מקור לדין "שחיטה אינה עושה ניפול" [ושוב יש להבין מהו הצורך בדברי רב יצחק בר יוסף בשם רבי יוחנן ששחיטה אינה עושה ניפול?]

ומתרצת הגמרא: **מהו דתימא**, היינו אומרים שדברי רבי מאיר במשנה "הוכשרו", כוונתם **שחד** הכשר אחד על ידי הדם יש **לבשר הפורש מן הבהמה**, שכאמור טהור ואין לו הכשר לקבלת טומאה אלא על ידי הדם, ואילו **חד** ההכשר השני שנעשה על ידי הדם, הוא **לבשר הפורש מן האבר** המדולדל. וכפי ששנינו שאין טומאת אבר מן החי אלא לבשר הנמצא באבר כשהוא שלם. אך בשר הפורש, אין בו טומאה זו.

נמצא, שמדברי רבי מאיר במשנה, אין ללמוד על טהרתו של אבר המדולדל שבשחוטה. לפי שצריך ללמוד בשר בהמה ובשר האבר כאמור. ואם כן, שוב צריכים אנו לדברי רב יצחק בשם יוסף בשם רבי יוחנן ששחיטה אינה עושה ניפול, ואף אבר המדולדל טהור.

מקשה הגמרא: **ומאי אולמיה**, במה גדול כוחו **דהאי** של בשר הפורש מן האבר, **מהאי** מבשר הפורש מן הבהמה. שאף על פי ששונים במשנה שבשר הפורש מן החי צריך הכשר על ידי הדם, צריכה המשנה אף להשמיענו שבשר הפורש מאבר מן החי, יש לו הכשר על ידי הדם?

ומתרצת הגמרא: צריך להשמיע באופן מיוחד את דינו של בשר הפורש מן האבר, כי **סלקא דעתך אמינא**, היינו אומרים **שהואיל** וכאשר היה בשר זה חלק מן האבר היה **מטמא טומאה חמורה** כנבילה [שמטמאת אדם וכלים] **אגב אביו**, היינו האבר מן החי עצמו, שחתיכת בשר זו היתה חלק ממנו, **אימא**, היינו אומרים כיון שכבר היה בשר זה חלק מטומאה חמורה, **לא ליבעי**, אינו צריך **הכשר** על ידי מים כדי לטמא, אלא מקבל טומאה מאיליו אף בלא הכשר.

קמשמע לן, שאף בשר מן האבר אין לו הכשר לקבל טומאה, אלא רק על ידי דם הבהמה, כדין כל אוכלין שאינם נטמאים אלא על ידי הכשר.

אמר רב יוסף: נקוט דברי **דרב יצחק בר יוסף** בשם רבי יוחנן **בידך**, שלדברי הכל אין שחיטה עושה ניפול, ולא כמו שהובא בתחילה בשם רבי יוחנן ששחיטה עושה ניפול.

דרבה בר בר חנה קאי כוותיה, אף הוא הביא כן משמו של רבי יוחנן, וכדלהלן:

דתניא: נאמר [שמות כב ל] **"ובשר בשדה טרפה לא תאכלו" - להביא האבר והבשר המדולדלין שבבהמה, ובחיה, ובעוף, ושחטן** את אלו, **שהן** האבר והבשר המדולדלין, **אסורין** באכילה.

וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְתוֹכָהּ׃ פ ׳ הוֹי הוֹי וְנֻסוּ מֵאֶרֶץ צָפוֹן נְאֻם־יְהוָה
כִּי כְּאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פֵּרַשְׂתִּי אֶתְכֶם נְאֻם־יְהוָה׃ יא הוֹי
צִיּוֹן הִמָּלְטִי יוֹשֶׁבֶת בַּת־בָּבֶל׃ ס יב כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
אַחַר כָּבוֹד שְׁלָחַנִי אֶל־הַגּוֹיִם הַשֹּׁלְלִים אֶתְכֶם כִּי הַנֹּגֵעַ בָּכֶם
נֹגֵעַ בְּבָבַת עֵינוֹ׃ יג כִּי הִנְנִי מֵנִיף אֶת־יָדִי עֲלֵיהֶם וְהָיוּ שָׁלָל
לְעַבְדֵיהֶם וִידַעְתֶּם כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחָנִי׃ ס יד רָנִּי וְשִׂמְחִי
בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ נְאֻם־יְהוָה׃ טו וְנִלְווּ גוֹיִם

רש"י

שכינתי לכבודכם: **(י) הוי הוי.** אין הוי אלא לשון הכרזה והזעקת קיבוץ וכן ת"י אכלו למבדריא הכריזו כמו (שמואל ב כב) ירעם מן שמים, אכלו מן שמיא: **ונוסו מארץ.** צאו גליות עמי מתוך בבל ואשור: **(יא) הוי ציון המלטי.** אף זה ל' הכרזה האספו עם גלות ציון והמלטו מתוך בבל: **(יב) אחר כבוד.** אחר כבודכם אני שלוח להגדיל לכם כבוד ומדרש אגדה אחר כבוד אחר שאשלם לעשו כבוד שכיבד את אביו: **(יג) והיו שלל לעבדיהם.** לישראל שהם עתה עבדים להן: **(טו) ונלוו.** ונתחברו:

מצודות ציון

לאש פרזיו (תהלים ג): **(י) הוי.** הוא ענין קריאה וכן הוי כל צמא (ישעיה נה): **ונוסו.** ענין בריחה ומהירות הסליכה: **רוחות.** פאה ועבר: **(יא) המלטי.** ענין הצלה: **בת בבל.** עדת בבל: **(יב) השוללים.** ענין בזה: **בבבת עינו.** הוא גלגל העין וכן כאישון בת עין (תהלים יז): **(יג) מניף.** ענין הרמה כמו והניף הכהן (ויקרא כג): **(טו) ונלוו.** ענין התחברות כמו וגלוה הגר (ישעיה

מצודות דוד

פן יבוא בה הואיל והיא מבלי חומה כי אני אגן עליה מפני האויב כאלו יהיה סביבה חומת אש שאין לקרוב אליה: **ולכבוד.** ר"ל אל יחשבו שיהיה להם העדר כבוד לשבת בעיר פרוז כי אני אשרה שכינתי בתוכה להיות לה לכבוד אשר אין ערוך אליה כבוד הקפת החומה מסביב: **(י) הוי הוי.** יאמר על הגאולה העתידה וכאלו יקרא עליהם אתם בני י' השבטים שגלו לארץ אשור העומדת בצפון צאו משם במרוצה לשוב אל ארצכם: **כי כארבע רוחות השמים.** כמו שד' רוחות השמים המה רחוקים זו מזו כן פרשתי אתכם לארץ מרחק ולכן מהרו ולכו לפי רוב המרחק: **(יא) הוי ציון המלטי.** כאלו יקרא ליהודה ויאמר עתה עדת יהודה שגלית מתחלה לבבל לשבת ביניהם המלטי ממקום שאתם עתה לבוא לציון: **(יב) אחר כבוד.** ר"ל אחר שאמר לי שיהיה בתוך ירושלים לה לכבוד כמ"ש למעלה אחר זה שלחני להנבאות על הבבליים השוללים אתכם להודיעם שישלם להם גמול כי כל הנוגע בכם לרעה הרי הוא כאלו נוגע בבבת עינו של המקום ב"ה כביכול, או רצה לומר מזיק לעצמו כי יקבל גמולו והרי הוא כאלו נוגע בבבת עינו שמזיק לעצמו בידים: **(יג) כי הנני מניף.** כי בעבור זה אניף ידי עליהם להכות בהם והם יהיו לשלל לישראל שהיו עבדים להם: **וידעתם.** בבוא הדבר תדעו אשר ה' שלחני ומאתי היו דברי: **(יד) כי הנני בא.** אבוא אל ירושלים ואשכון בתוכך: **(טו) ונלוו.** אז יתחברו עכו"ם רבים אל ה' ויהיו לו לעם להאמין בו ועכ"ז אשכון בתוכך ולא בתוך

רַבִּים אֶל־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ
וְיָדַעַתְּ כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֵלָיִךְ׃ טז וְנָחַל יְהוָה אֶת־
יְהוּדָה חֶלְקוֹ עַל אַדְמַת הַקֹּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלִָם׃ יז הַס כָּל
בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי נֵעוֹר מִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ׃ ס ג א וַיַּרְאֵנִי
אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאַךְ יְהוָה וְהַשָּׂטָן עֹמֵד
עַל־יְמִינוֹ לְשִׂטְנוֹ׃ ב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן יִגְעַר יְהוָה בְּךָ
הַשָּׂטָן וְיִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבּוֹחֵר בִּירוּשָׁלִָם הֲלוֹא זֶה אוּד מֻצָּל
מֵאֵשׁ׃ ג וִיהוֹשֻׁעַ הָיָה לָבוּשׁ בְּגָדִים צוֹאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ׃

רש"י

(טז) ונחל ה' את יהודה. לנחלתו ולחלקו: **(יז) הס כל בשר.** כל שאר העכו"ם: **כי נעור.** ל' הערה והקצה: **(א) לשטנו.** להשטינו על שהיו בניו נשואות נשים נכריות כמו שכ' בספר עזרא וימצא מבני הכהנים אשר הושיבו נשים נכריות מבני יהושע בן יהוצדק: **(ב) יגער ה' בך השטן.** יגער הקב"ה

מצודות ציון

יז): **(יז) הס.** ענין שתיקה כמו ויהס כלב (במדבר יג): **כל בשר.** כל אדם: **נעור.** מלשון הערה והקיצה כמו אשר יעור משנתו (לקמן ד'): **ממעון.** ענין מדור כמו ה' מעון אתה היית לנו (תהלים ג): **(א) השטן.** מלאך מקטרג: **לשטנו.** ענין קטרוג וכן כתבו שטנה (עזרא ד'): **(ב) יגער.** ענין נעקה וזיפה: **אוד.** הוא העץ שמנדלים בו האש כמו כאוד מוצל משרפה (עמוס ד'):

מצודות דוד

העכו"ם הרבים: **וידעת.** אז בהשכינו את שכינתו לבד בתוכך תדע אשר ה' שלחני אליך ר"ל עיקר ייעוד הטובה נאמר עליך ולא על האומות אם כי גם הם יאמינו בה' מכל מקום לא ישוו עמך בדבר הטובה: **(טז) ונחל ה'.** המקום ינחל את יהודה כמאז להיות חלקו לעולם על אדמת הקודש ולא יגלו עוד ממנה: **ובחר עוד בירושלים.** להשכין שם שכינתו כמאז: **(יז) הס כל בשר.** שתקו כל האומות מפחד ה' ולא תוסיפו עוד להרחיב פה על ישראל: **כי נעור.** כי אז יעור ממעון קדשו השמים לרדת לעשות נקם בהאומות כי עד הנה החריש להאומות כאלו היה ישן אבל אז כאלו יעיר משנתו: **(א) ויראני.** במראה הנבואה: **על ימינו.** על ימין יהושע: **לשטנו.** לקטרג עליו על מה שלא מיחה בבניו שנשאו נשים נכריות כמ"ש וימצא מבני הכהנים אשר הושיבו נשים וגו' מבני יהושע בן יוצדק (עזרא י) כן ארז"ל: **(ב) ויאמר ה'.** ר"ל מלאך ה': **יגער וגו'. ויגער.** ר"ל יגער ויחזור ויגער: **הבוחר בירושלים.** מוסב על ה' לומר ה' הבוחר בירושלים יגער בך: **הלא זה.** ר"ל איך תקטרג עליו הלא הוא כאוד המוצל מאש כי הושלך באש ע"י נ"נ עם אחאב וצדקיהו נביאי השקר וניצל מן השריפה כמ"ש חז"ל וא"כ זכותו רב ואיך תקטרג עליו: **(ג) ויהושע וגו'. ועומד וגו'.** ר"ל בשעה שעמד לפני בך אתה השטן וחוזר ואומר ויגער ה' בך הוא הבוחר בירושלים שלא תכנס לפניו לקטרג על הצדיק הזה הלא ראוי הוא וזכה לכך שהוצל מאש השריפה: **הלא זה אוד מוצל מאש.** מפורש באגדת חלק (דף צג) שהושלך עם אחאב בן קוליה וחבירו לאור: **(ג) לבוש בגדים צואים.** כתרגומו הוו ליה בנין

חזרה לתוכן העניינים

ד וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֹמְדִים לְפָנָיו לֵאמֹר הָסִירוּ הַבְּגָדִים
הַצֹּאִים מֵעָלָיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו רְאֵה הֶעֱבַרְתִּי מֵעָלֶיךָ עֲוֹנֶךָ
וְהַלְבֵּשׁ אֹתְךָ מַחֲלָצוֹת: ה וְאֹמַר יָשִׂימוּ צָנִיף טָהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ
וַיָּשִׂימוּ הַצָּנִיף הַטָּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיַּלְבִּשֻׁהוּ בְּגָדִים וּמַלְאַךְ יְהוָה
עֹמֵד: ו וַיָּעַד מַלְאַךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: ז כֹּה־אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת אִם־בִּדְרָכַי תֵּלֵךְ וְאִם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־
אַתָּה תָּדִין אֶת־בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצֵרַי וְנָתַתִּי לְךָ

רש"י

דנסבין להון נשין דלא כשרין לכהונתא והיה נענש הוא על שלא מיחה בידם: **(ד) הסירו הבגדים הצואים מעליו.** יבדילו בניו את נשותיהם וימחול לו: **מחלצות.** חליפות בגדים נאי' כלומר זכיות אבל לפי שדימה העון לבגדים צואים דימה הזכיות למחלצות בגדים נאים ולבנים: **(ה) ואומר.** אני זכריה: **ישימו צניף טהור** וגו'. בקשתי רחמים עליו:

(ו) ויעד. לשון התראה כמו (דברים לא) ואעידה בם את השמים וגו': **(ז) אם בדרכי תלך.** וגם אני זאת אעשה לך: **אתה תדין את ביתי.** תשפוט ותהיה פקיד על בית מקדשי: **ונתתי לך מהלכים.** כתרגומו ובאחיות מיתיא אחיינך ואתן לך רגלין דמהלכין בין שרפיא האלין ולפי פשוט מבשרו על בניו שיזכו לעתיד: **העומדים.** שרפים ומלאכי השרת שאין להם

מצודות ציון

(ג) צואים. ר"ל מלוכלכים ולפי שהצואה הוא לכלוך קורא לבגדים מלוכלכים בגדים צואים: **(ד) ויען.** ענין הרמת קול כמו וענית ואמרת (דברים כו): **מחלצות.** כן יקראו מין מלבושים נאים וכן המחלצות והמעטפות (ישעיה ג): **(ה) צניף.** מלי מלנפת העשוי לסבב את הראש: **טהור.** ר"ל ברור ונקי: **(ו) ויעד.** ענין התראה כי רוב המתרים מתרים בעדים למען לא יכחש לאחר זמן: **(ז) תדין.** מל' דין והוא ענין הייסרת הדבר:

מצודות דוד

המלאך היה עדיין לבוש בגדים מלוכלכים ר"ל עדיין היה מלובש בזה העון כי עוד ישבו הנשים הנכריות תחת בניו ולא גרשו אותן והוא לא מיחה בהם: **(ד) ויען ויאמר.** המלאך שעמד יהושע לפניו אמר אל המלאכים העומדים לפניו הסירו מיהושע הבגדים המלוכלכים ר"ל הפרישו את בניו מנשותיהם הנכריות למען יוסר העון מיהושע: **ויאמר אליו.** המלאך אמר ליהושע: **ראה העברתי.** במה שצויתי להפריש בניך

מהנכריות העברתי מעליך העון שהיה בך מה שלא מחית בהם: **והלבש.** צויתי להלביש אותך: **מחלצות.** ר"ל כשיוסר העון יגולה הזכות: **(ה) ואומר.** זה מאמר זכריה שאמר התפללתי עליו שישימו על ראשו צניף טהור ר"ל שיהיה כתר כהונה גדולה לזרעו אחריו הואיל ופרשו מן העכו"ם: **וישימו** וגו'. ר"ל נתקבלה תפילתו ומיד נתנו לו לרשת כתר כהונה גדולה: **וילבישהו בגדים.** ר"ל היה נגלה זכיותיו: **ומלאך ה' עומד.** בכל משך הזמן שנעשה כל זה: **(ו) ויעד.** אחר כל המעשים התרה המלאך ביהושע: **(ז) אם בדרכי תלך.** ר"ל אם זרעך ילכו בדרכי ואמר כמדבר עליו כי זרע האדם יחשב כמוהו וכן אקחך זרובבל (חגי ב): **ואם את משמרתי תשמור.** ר"ל אם ישמרו הדברים שצויתי

מַהְלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה: ח שְׁמַע־נָא יְהוֹשֻׁעַ | הַכֹּהֵן
הַגָּדוֹל אַתָּה וְרֵעֶיךָ הַיֹּשְׁבִים לְפָנֶיךָ כִּי־אַנְשֵׁי מוֹפֵת הֵמָּה
כִּי־הִנְנִי מֵבִיא אֶת־עַבְדִּי צֶמַח: ט כִּי | הִנֵּה הָאֶבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי
לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינָיִם הִנְנִי מְפַתֵּחַ פִּתֻּחָהּ
נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וּמַשְׁתִּי אֶת־עֲוֹן הָאָרֶץ־הַהִיא בְּיוֹם אֶחָד:
י בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת תִּקְרְאוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶל־תַּחַת

רש"י

ישיבה: **(ח) אתה ורעיך.** חנניה מישאל ועזריה היו: **אנשי מופת.** גברין כשרין למיעבד להון ניסין שאף להם נעשה נס: **כי הנני מביא את עבדי צמח.** כי עתה זרובבל פחת יהודה קטן בחצר המלך אני מצמיח לו גדולה ושם נתתיו לחן בעיני המלך למלאות שאלתו בבנין הבית והעיר כמו שמפורש בעזרא דברי נחמיה בן חכליה והוא זרובבל כדאמרינן בסנהד': **(ט) כי הנה האבן.** יסוד הבית אשר יסדתם בימי כורש ובטלו על

מצודות ציון

מהלכים. מל' הלוך וטיול: **(ח) מופת.** ענין נס ופות: **(ט) שבעה עינים.** ר"ל הרכה וכן שבע יפול לדיק (משלי כד): **מפתח פתוחה.** ענין חקיקת הציור כמו ויודע לפתח פתוחים (ד"ה ב' ג): **ומשתי.** ענין הסרה כמו לא ימיש עמוד הענן (שמות יג):

מצודות דוד

ידיכם ואותו היסוד ועובי החומה היה מעט בעיניכם כמו שמפורש בעזרא ובנבואת חגי: **על אבן אחת שבעה עינים.** סופו להרחיב על א' שבעה וכן ת"י על אבנא חדא שבעא עינין חזיין לה ולשון עינים ל' מראו' ולי נראה שבעה עינים על שם עיני הקב"ה שבעיניו ולבו להוסיף עליו על אחד שבעה לפי שדוגמתו בנבואה זו וראו את האבן הבדיל ביד זרובבל שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים אלא לימד שנתן עיניו להרבות

לשמרם וכפל הדבר במ"ש: **וגם אתה תדין.** ר"ל גם זרעך כמוך יהיו כ"ג ופקידים עד עולם לדון את ביתי וע"פ יעשה כל צרכי הבית: **וגם תשמור.** ר"ל בידם יהיו שמירות חצרי וכפל הדבר במ"ש: **ונתתי לך מהלכים.** ר"ל ומלבד זאת לא יקופח שכרם בעולם הנשמות כי אתן

להם מהלכים וטיולים בין המלאכים האלה העומדים פה כמ"ש למעלה ויאמר אל העומדים לפניו: **(ח) אתה ורעיך.** גם אתה שמע גם רעיך ישמעו והם חנניה מישאל ועזריה כי גם המה אנשי מופת כי נצולו מכבשן האש כמוך ומהראוי לייחד הדבור גם להם: **כי הנני מביא.** ר"ל והדבור הוא אשר הנני מביא את עבדי צמח וזהו מלך המשיח כמ"ש והקימותי לדוד צמח צדיק (ירמיה כג): **(ט) כי הנה האבן** וגו'. ר"ל מוכן הוא האבן ההושם ביסוד בנין בית העתיד ע"י כ"ג מזרע יהושע אשר יכהן אז ר"ל כבר הגזירה ההיא גזורה: **על אבן אחת.** ועל כל אבן מאבני הבנין יהיה שבעה עינים ר"ל שמירות רבות יהיה מאת המקום ב"ה על הבנין ההוא: **הנני מפתח פתוחה וגו'.** המקום ב"ה בעצמו יחקוק צורות על האבנים ליפותם ר"ל הוא יתן כח ועזר על המלאכה: **ומשתי** וגו'. **ביום אחד.** ר"ל בפעם אחת אסיר עון הארץ ההיא כי אחדש בקרבם רוח נכון ולא יחטאו עוד ולא ימצא עוד עון:

(י) אל תחת גפן. להתעצל לשבת בצילה ולאכול מפריה מרוב הטובה שיהיה אז:

לעמוד הבא

ז. הַמְבַקֵּעַ בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וְהִזִּיק בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְהִזִּיק בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וְהִזִּיק בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד אַחֵר, חַיָּב:

ח. שְׁנֵי שְׁוָרִים תַּמִּים שֶׁחָבְלוּ זֶה אֶת זֶה, מְשַׁלְּמִים בַּמּוֹתָר חֲצִי נֶזֶק. שְׁנֵיהֶם מוּעָדִים, מְשַׁלְּמִים בַּמּוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם. אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוּעָד, מוּעָד בְּתָם מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם, תָּם בְּמוּעָד מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתָר חֲצִי נֶזֶק. וְכֵן שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁחָבְלוּ זֶה בָזֶה, מְשַׁלְּמִים בַּמּוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם. אָדָם בְּמוּעָד וּמוּעָד בְּאָדָם, מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם. אָדָם בְּתָם וְתָם בְּאָדָם, אָדָם בְּתָם מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם, תָּם בְּאָדָם מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתָר חֲצִי נֶזֶק. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אַף תָּם שֶׁחָבַל בְּאָדָם, מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם:

ט. שׁוֹר שֶׁהָיָה מְנֻגָּח שֶׁנִּגַּח שׁוֹר שֶׁהָיָה מְאֻתַּיִם, וְאֵין הַנְּבֵלָה יָפָה כְּלוּם, נוֹטֵל אֶת הַשּׁוֹר. שׁוֹר שֶׁהָיָה מְאֻתַּיִם שֶׁנִּגַּח שׁוֹר שֶׁהָיָה מְאֻתַּיִם, וְאֵין הַנְּבֵלָה יָפָה כְּלוּם, אָמַר רַבִּי מֵאִיר, עַל זֶה נֶאֱמַר (שמות כא) וּמָכְרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפּוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, וְכֵן הֲלָכָה, קַיְּמְתָּ וּמָכְרוּ

רבינו עובדיה מברטנורה

רצים בשאר ימות השנה, שניהם פטורים. דבערבי שבתות וימים טובים מי שרץ רץ ברשות, שהולך לדבר מצוה להכין לצרכי שבת ויו"ט, ומשום הכי פטור. ובשאר ימות השנה כששניהם רצים, הואיל ושניהם משנים, שניהם פטורים:

ז. המבקע. עצים: **והזיק ברשות היחיד.** של אחרים: ברשות היחיד. שלו: **והזיק ברשות היחיד אחר.** של אחרים: **חייב.** ואע"ג דברשותיה קעביד ולא שכיחי רבים שם דנימא הוה ליה לעיוני, אפילו הכי חייב:

ח. במותר חצי נזק. שמין מה הזיקו של זה יותר על נזקו של זה ובאותו מותר משלם מי שהזיק יותר, את החצי: **מועד בתם משלם במותר.** כלומר אם הוא הזיק את התם יותר ממה שהזיקו תם: **אדם בתם משלם במותר נזק שלם.** דאדם מועד לעולם: **ותם באדם משלם במותר חצי נזק.** דכתיב (שמות כ"א) או בן יגח או בת יגח כמשפט הזה יעשה לו, כמשפט שור בשור כך משפט שור באדם, מה שור בשור תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם, אף שור באדם תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם: **ר"ע אומר אף תם שחבל באדם משלם במותר נזק שלם.** דדריש כמשפט הזה, לדינא דסליק האי קרא מיניה, דבשור מועד מיירי. והכי קאמר קרא, כמשפט הזה של שור מועד שמשלם נזק שלם. יעשה לו לכל שור שנגח את האדם ואפילו הוא שור תם. ואין הלכה כר"ע:

ט. וכן הלכה. ודאי כן הלכה דמנה נותן לו דהיינו חצי נזק. אבל אין זה שור האמור בתורה, דקיימת ומכרו את השור החי וגו'. ופלוגתא דר"מ ורבי יהודה הוא בשבח נבלה, כגון שבשעת מיתה לא היתה שוה כלום ונתייקרה אחר כך והיא שוה להאכילה לכלבים או למכרה לנכרי, ר"מ סבר שבח נבלה דניזק הוי, ולא שקיל בה מזיק כלום אלא נותן לו חצי נזקו, והיינו דקאמר ר"מ על זה נאמר ומכרו את השור החי וחצו את כספו, כלומר, שצריך ליתן לו דמי חצי נזקו מדמי שור החי ואינו מנכה לו כלום בעבור

אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפּוֹ, וְלֹא קַיְּמְתָּ וְגַם אֶת הַמֵּת יֶחֱצוּן, וְאֵיזֶה, זֶה שׁוֹר שֶׁהָיָה מְאֻתַּיִם שֶׁנִּגַּח שׁוֹר שֶׁהָיָה מְאֻתַּיִם, וְהַנְּבֵלָה יָפָה חֲמִשִּׁים זוּז, שֶׁזֶּה נוֹטֵל חֲצִי הַחַי וַחֲצִי הַמֵּת, וְזֶה נוֹטֵל חֲצִי הַחַי וַחֲצִי הַמֵּת:

י. יֵשׁ חַיָּב עַל מַעֲשֵׂה שׁוֹרוֹ וּפָטוּר עַל מַעֲשֵׂה עַצְמוֹ, פָּטוּר עַל מַעֲשֵׂה שׁוֹרוֹ וְחַיָּב עַל מַעֲשֵׂה עַצְמוֹ. שׁוֹרוֹ שֶׁבִּיֵּשׁ, פָּטוּר, וְהוּא שֶׁבִּיֵּשׁ, חַיָּב. שׁוֹרוֹ שֶׁסִּמָּא אֶת עֵין עַבְדּוֹ, וְהִפִּיל אֶת שִׁנּוֹ, פָּטוּר, וְהוּא שֶׁסִּמָּא אֶת עֵין עַבְדּוֹ, וְהִפִּיל אֶת שִׁנּוֹ, חַיָּב. שׁוֹרוֹ שֶׁחָבַל בְּאָבִיו וּבְאִמּוֹ, חַיָּב, וְהוּא שֶׁחָבַל בְּאָבִיו וּבְאִמּוֹ, פָּטוּר. שׁוֹרוֹ שֶׁהִדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ בַּשַּׁבָּת, חַיָּב, וְהוּא שֶׁהִדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ בַּשַּׁבָּת, פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ:

יא. שׁוֹר שֶׁהָיָה רוֹדֵף אַחַר שׁוֹר אַחֵר, וְהֶזֵּק, זֶה אוֹמֵר שׁוֹרְךָ הִזִּיק, וְזֶה אוֹמֵר לֹא כִּי, אֶלָּא בַּסֶּלַע לָקָה, הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. הָיוּ שְׁנַיִם רוֹדְפִים אַחַר אֶחָד, זֶה אוֹמֵר שׁוֹרְךָ הִזִּיק, וְזֶה אוֹמֵר שׁוֹרְךָ הִזִּיק, שְׁנֵיהֶן פְּטוּרִין. אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁל אִישׁ אֶחָד, שְׁנֵיהֶן חַיָּבִין. הָיָה אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן, הַגָּדוֹל אוֹמֵר גָּדוֹל הִזִּיק, וְהַמַּזִּיק אוֹמֵר לֹא כִּי, אֶלָּא קָטָן הִזִּיק. אֶחָד

רבינו עובדיה מברטנורה

השבח שהשביחה הנבלה. ור' יהודה סבר דחצי שבח נבלה דמזיק הוי, וכשבא מזיק לשלם לניזק דמי חצי נזקו, מנכה לו חצי שבח שהשביחה הנבלה משעת מיתה עד שעת העמדה בדין, והיינו דקאמר ר' יהודה לרבי מאיר קיימת ומכרו את השור החי ולא קיימת וגם את המת יחצון, שצריך לחלק השבח שהשביח המת ושקל ליה מזיק פלגא. והלכה כרבי יהודה:

י. שורו שבייש פטור. דכתיב איש בעמיתו, ולא שור בעמיתו. אי נמי, אין המבייש חייב אלא כשמבייש בכונה, ושור לאו מכוין לבייש הוא: **שורו שסימא את עין עבדו פטור.** ואין העבד יוצא בן חורין על ידו: **והוא שסימא את עין עבדו חייב.** שנאמר (שמות כ"א) לחפשי ישלחנו: **שורו שחבל באביו ובאמו חייב.** בתשלומי נזק: **והוא שחבל באביו ובאמו פטור.** מן התשלומין. שאין אדם מת ומשלם: **שורו שהדליק את הגדיש בשבת חייב.** חצי נזק. דמשונה הוא:

יא. בסלע לקה. מתחכך היה בסלע ולקה: **היו שנים רודפין אחר אחד.** שני שוורים של שני בני אדם רודפים אחר שור של אדם אחד: **שניהם פטורים.** דתרוייהו מדחו ליה: **שניהם חייבים.** בגמרא מפרש למתניתין כגון ששניהם תמין, שאין התם משלם אלא מגופו. וכי איתנהו לתרוייהו קמן משתלם הניזק חצי נזקו מבין שניהם, אבל ליתנהו לתרוייהו מצי אמר ליה זיל אייתי ראיה דהאי תורא אזקך ואשלם לך: **גדול הזיק.** ויש בגופו שוה חצי נזק: **קטן הזיק.** ודמי הקטן תקח, ומותר חצי נזקך תפסיד: **קטן הזיק את הגדול.** ואע"פ שחצי נזקו של גדול מרובה, לא תקח אלא קטן שלי. וחצי נזקו של קטן שלך, קח מן הגדול. וכל הנך המוציא מחבירו עליו הראיה דתנינן

לעמוד הבא

תָּקוּם וְהַדַּרְתָּ (וַיִּקְרָא יט, לב). קִימָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ הִדּוּר. וְדַוְקָא בַּבַּיִת הַפְּנִימִי שֶׁל מֶרְחָץ, אֲבָל בַּבַּיִת הַחִיצוֹן, עוֹמְדִים. (ח בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְּמָרָא ורי"ף וְרא"ש וְר' יְרוּחֵם וַאֲגוּדָה וּסְמַ"ג סכ"ב).

ה. ט אֵין בַּעֲלֵי אֻמָּנִיּוֹת חַיָּבִים לַעֲמֹד בִּפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם בְּשָׁעָה שֶׁעוֹסְקִים בִּמְלַאכְתָּן. י וְאִם הוּא עוֹסֵק בִּמְלֶאכֶת אֲחֵרִים וְרוֹצֶה לְהַחְמִיר עַל עַצְמוֹ לַעֲמֹד מִפָּנָיו, אֵינוֹ רַשַּׁאי.

ו. כ אֵין רָאוּי לְחָכָם שֶׁיִּטְרִיחַ עַל הַצִּבּוּר לְכַוֵּן לַעֲבֹר לִפְנֵיהֶם שֶׁיַּעַמְדוּ מִפָּנָיו, אֶלָּא יֵלֵךְ לוֹ בְּדַרְכּוֹ קְצָרָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַרְבּוּ לַעֲמֹד. ל וְאִם יוּכַל לְהַקִּיף הַדֶּרֶךְ כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲבֹר לִפְנֵיהֶם, זְכוּת הוּא לוֹ.

ז. מ אֲפִלּוּ חָכָם שֶׁהוּא יֶלֶד, עוֹמֵד בִּפְנֵי הַזָּקֵן הַמִּפְלָג בִּזְקָנָה. וְאֵינוֹ חַיָּב לַעֲמֹד מִלֹּא קוֹמָתוֹ, אֶלָּא כְּדֵי לְהַדְּרוֹ. נ וַאֲפִלּוּ זָקֵן גּוֹי, מְהַדְּרִים אוֹתוֹ בִּדְבָרִים ס וְנוֹתְנִים לוֹ יָד לְסָמְכוֹ.

ח. ע שְׁנֵי חֲכָמִים וּשְׁנֵי זְקֵנִים, אֵין אֶחָד צָרִיךְ לָקוּם מִפְּנֵי חֲבֵרוֹ, אֶלָּא יַעֲשֶׂה לוֹ הִדּוּר. וַאֲפִלּוּ הָרַב לְתַלְמִידוֹ יַעֲשֶׂה לוֹ הִדּוּר קְצָת. (מַהֲגַהַת מַיְמוֹנִי פ"ה דְּתַלְמוּד תּוֹרָה בְּשֵׁם רמ"ך).

ט. פ הָרוֹאֶה חָכָם עוֹבֵר, אֵינוֹ עוֹמֵד עַד שֶׁיִּגִּיעַ לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹתָיו, וְכֵיוָן שֶׁעָבַר מִלְּפָנָיו יוֹשֵׁב. צ וְאִם הוּא רַבּוֹ מֵבֵהָן, עוֹמֵד מִלְּפָנָיו מִלֹּא עֵינָיו. ק וְאֵינוֹ יוֹשֵׁב עַד שֶׁיִּתְכַּסֶּה מֵעֵינָיו אוֹ עַד שֶׁיֵּשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ.

י. ר אִם הוּא מֻפְלָג בְּחָכְמָה, אֲפִלּוּ אֵינוֹ רַבּוֹ, דַּיְנוֹ כְּרַבּוֹ מֵבֵהָן. מִי שֶׁהוּא גְּדוֹל הַדּוֹר וּמְפֻרְסָם בְּדוֹרוֹ בְּכָךְ, נִקְרָא מֻפְלָג בְּחָכְמָה. (ת"ה סִימָן קל"ח וְתוֹס').

יא. ש אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, צָרִיךְ לַעֲמֹד מִפָּנָיו.

יב. ת חָכָם, אֲפִלּוּ מֻפְלָג בְּחָכְמָה, רַשַּׁאי לַעֲמֹד בִּפְנֵי מִי שֶׁהוּא בַּעַל מַעֲשִׂים (ר"ן בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ן).

יג. א רָאָה אַב בֵּית דִּין, עוֹמֵד מִלְּפָנָיו מִשֶּׁיִּרְאֶנּוּ מֵרָחוֹק מִלֹּא עֵינָיו עַד שֶׁיַּעֲבֹר מִלְּפָנָיו אַרְבַּע אַמּוֹת.

יד. ב רָאָה אֶת הַנָּשִׂיא, עוֹמֵד מִלְּפָנָיו מִלֹּא עֵינָיו, וְאֵינוֹ יוֹשֵׁב עַד שֶׁיֵּשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ אוֹ עַד שֶׁיִּתְכַּסֶּה מֵעֵינָיו. ג וְכֻלָּם שֶׁמְּחֻלּוֹ עַל כְּבוֹדָם,

באר הגולה

ח שם דף ל"ג ע"א: **ט** ל' הטור מהא דאיתא שם בגמ' אין בעלי אומניות רשאין וכפ' השני שבתוס' שם וכ"כ הרמב"ם בפ"י: **י** כפירוש ראשון שבתוספות: **כ** שם מהא דרשב"א שם: **ל** מהא דאביי ורבי זירא שם: **מ** שם בשם הרמב"ם שם פ"ו וכמו שפירש הטור דבריו: **נ** שם ושם וכרבא: **ס** כאביי שם דף ל"ג ע"א: **ע** טור מטעם שפי' לדעת הרמב"ם כיון שצריכין לנהוג בו ג"כ כבוד אין לו להתבזות לקום: **פ** ברייתא שם דף ל"ג ע"ב: **צ** כאביי שם ע"א: **ק** מהא דר"א כד הוה בעי ר' יוחנן לסגויי וכו' יומא דף י"ג ע"ב ר טור בשם ה"ר פרץ וכדעת התוס' בברכות דף ל"א ע"ב וכמ"ש בתה"ד סי' קל"ח דתרי שינויי נינהו: **ש** טור וכאביי דלייט עלה קדושין דף ל"ג ע"ב: **ת** מהא דא"ל ניקום מקמיה דגברא דחיל חטאין הוא וכו' שבת דף ל"א ע"ב ומהא דשאני רב יחזקאל וכו' קדושין שם (פי' ולא אמרי' שהוא זקן ואינו לפי כבודו):
א ממימרא דרבי אבהו וכו' שם: **ב** שם בממרא הנזכרת: **ג** שם דף ל"ב ע"א וע"ב ובכתובות דף י"ז ע"א:

כְּבוֹדָם מָחוּל, וְאַף עַל פִּי כֵן מִצְוָה לְכַבְּדָם וְלָקוּם מִפְּנֵיהֶם קְצָת.

טו. ד כְּשֶׁהַנָּשִׂיא נִכְנָס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, עוֹמְדִים וְאֵינָם יוֹשְׁבִים עַד שֶׁיֹּאמַר לָהֶם: שְׁבוּ. כְּשֶׁאַב בֵּית דִּין נִכְנָס, עוֹשִׂים לוֹ שׁוּרוֹת עוֹמְדִים מִכָּאן וּמִכָּאן, עַד שֶׁיֵּשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ. כְּשֶׁהֶחָכָם נִכְנָס, כָּל שֶׁיִּגִּיעַ לוֹ בְּאַרְבַּע אַמּוֹתָיו עוֹמֵד מִלְּפָנָיו, אֶחָד עוֹמֵד וְאֶחָד יוֹשֵׁב, עַד שֶׁנִּכְנָס בִּמְקוֹמוֹ.

טז. ה בְּנֵי חֲכָמִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, בִּזְמַן שֶׁהָרַבִּים צְרִיכִים לָהֶם, מַפְסִיעִים עַל רָאשֵׁי הָעָם וְנִכְנָסִים לִמְקוֹמָם. ו וְאֵין שֵׁבַח לְתַלְמִיד חָכָם שֶׁיִּכָּנֵס בָּאַחֲרוֹנָה. ז יָצָא לִצְרָכָיו, נִכְנָס וְחוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ.

יז. ח בְּנֵי חֲכָמִים שֶׁאֲבוֹתֵיהֶם מְמֻנִּים פַּרְנָסִים עַל הַצִּבּוּר, בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם דַּעַת לִשְׁמֹעַ, נִכְנָסִים וְיוֹשְׁבִים לִפְנֵי אֲבִיהֶם וְהוֹפְכִים פְּנֵיהֶם כְּנֶגֶד אֲבִיהֶם. וְאִם אֵין בָּהֶם דַּעַת לִשְׁמֹעַ, הוֹפְכִים פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הָעָם.

יח. ט הָיוּ ט בְּיַחַד, חָכָם שֶׁמֻּפְלָג בְּחָכְמָה וְהוּא בָּחוּר וְזָקֵן שֶׁמֻּפְלָג בִּזְקָנָה וְהוּא חָכָם קְצָת; בִּישִׁיבָה שֶׁל דִּין אוֹ שֶׁל תּוֹרָה, הוֹלְכִים אַחַר הַחָכְמָה לְהוֹשִׁיב הֶחָכָם בָּחוּר בְּרֹאשׁ וּלְדַבֵּר תְּחִלָּה. וּבִמְסִבָּה שֶׁל מִשְׁתֶּה אוֹ שֶׁל נִשּׂוּאִים, הוֹלְכִים אַחַר הַזִּקְנָה לְהוֹשִׁיבוֹ בָּרֹאשׁ. י וְאִם הֶחָכָם מֻפְלָג בְּחָכְמָה וְהַזָּקֵן אֵינוֹ מֻפְלָג בִּזְקָנָה, בְּכָל מָקוֹם הוֹלְכִים אַחַר הַחָכְמָה. וְאִם הַזָּקֵן מֻפְלָג בִּזְקָנָה וְהֶחָכָם אֵינוֹ מֻפְלָג בְּחָכְמָה, בְּכָל מָקוֹם הוֹלְכִים אַחַר הַזִּקְנָה, הוֹאִיל וְהוּא חָכָם קְצָת. וְאִם אֵין שׁוּם אֶחָד מֵהֶם מֻפְלָג, לֹא זֶה בְּחָכְמָה וְלֹא זֶה בִּזְקָנָה, הַזָּקֵן קוֹדֵם בְּכָל מָקוֹם.

הִלְכוֹת מְלַמְּדִים

סִימָן רמה חַיָּב כָּל אָדָם לְלַמֵּד לִבְנוֹ וּלְהַעֲמִיד תַּלְמִידִים, וּבוֹ כ"ב סְעִיפִים

א. מִצְוָת עֲשֵׂה עַל הָאִישׁ לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ תּוֹרָה. א וְאִם לֹא לִמְּדוֹ אָבִיו, חַיָּב לִלְמֹד לְעַצְמוֹ. וְע"ל סי' רמ"ו סָעִיף ו'.

ב. הָיָה ב הוּא צָרִיךְ לִלְמֹד, וְיֵשׁ לוֹ בֵּן לְלַמֵּד, וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת

באר הגולה

ד ברייתא הוריות דף י"ב ע"ב וכפי' התוס' והרא"ש שם בפרק קמא דקידושין: **ה** שם בברייתא: **ו** רמב"ם שם בפ"ו: **ז** כרבא דאמר האידנא דחלשא עלמא ואפילו לגדולים שם: **ח** שם בברייתא הנזכרת: **ט** מימרא דרבי אמי וכדמפרש רב אשי בב"ב דף ק"ך ע"א: **י** הרמב"ם שם וכתבו הרא"ש בפ"ק דקדושין וכדמפרש הרמב"ם שם הטעם דבשביל שהבחור חכם קצת יותר ממנו אין לנו לבייש את הזקן והחכם אינו בוש בכך מאחר שזקן ממנו יודע הוא שבשביל זקנתו חולקין לו כבוד: **א** מסקנת הגמרא קידושין דף כ"ט ע"ב: **ב** ברייתא שם:

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

הִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תקצ תקצא

סו. בֵּאֵר הַגּוֹלָה

ח. אִם הִפְסִיק בִּתְרוּעָה בֵּין תְּקִיעָה לִשְׁבָרִים * אוֹ שֶׁהִפְסִיק בִּשְׁבָרִים בֵּין תְּרוּעָה לִתְקִיעָה, וְכֵן אִם הֵרִיעַ שְׁתֵּי תְּרוּעוֹת זוֹ אַחַר זוֹ, אוֹ שֶׁתָּקַע אַחַר הַתְּרוּעָה תְּקִיעָה * כְּמִתְעַסֵּק שֶׁלֹּא לְשֵׁם תְּקִיעָה וְהִפְסִיק בָּהּ בֵּין תְּרוּעָה לִתְקִיעָה, אוֹ לְאַחַר שֶׁתָּקַע שְׁלִשָׁה שְׁבָרִים * שְׁתָק וְהִפְסִיק וְאַחַר כָּךְ תָּקַע שְׁבָרִים אֲחֵרִים וַאֲפִלּוּ שֶׁבֶר אֶחָד, בְּכָל אֵלּוּ הָיוּ הֶפְסֵק וְהִפְסִיד גַּם תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה: ט. אִם תָּקַע שְׁנֵי תַּשְׁרַ"ת אוֹ שְׁנֵי תַּשְׁ"ת אוֹ שְׁנֵי תַּרַ"ת כְּהֹגֶן וְטָעָה בַּשְּׁלִישִׁי, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר אֶלָּא לָאַחֲרוֹן שֶׁטָּעָה בּוֹ. יא אִם תָּקַע בַּצַּד הָרָחָב שֶׁל הַשּׁוֹפָר לֹא יָצָא: הגה וְאַחַר שֶׁתָּקְעוּ אוֹמֵר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר פָּסוּק יב אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה, וְאַשְׁרֵי, וּמַחֲזִירִין הַסֵּפֶר לִמְקוֹמוֹ:

צ מַהָא דְּאִתְּקִיף רַב עֲוִירָא שָׁם לה. ק טור בְּשֵׁם רַמְבַּ"ן מַהְהוֹסִפְתָּא. ר שָׁם בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ן. ש רַ"ן מַהַיְרוּשַׁלְמִי.

תקצא סֵדֶר תְּפִלַּת מוּסָף בְּיָחִיד. וּבוֹ ח' סְעִיפִים:

א. א יִתְפַּלְּלוּ הַצִּבּוּר בְּלַחַשׁ תְּפִלַּת מוּסָף תֵּשַׁע בְּרָכוֹת ב וּשְׁלִיחַ צִבּוּר יִתְפַּלֵּל גַּם כֵּן עִמָּהֶם בְּלַחַשׁ:

א טור וְכֵן כָּתַב הָרא"ש בִּתְשׁוּבָה כְּלָל ד סִימָן יט. ב הַרִיב"ש בִּתְשׁוּבָה.

בֵּאֵר הֵיטֵב

ט. כְּמִתְעַסֵּק. וּמְגַן אַבְרָהָם פָּסַק בְּזֶה דְּלֹא הָוָה הֶפְסֵק, עַיֵּן שָׁם: **י. וְהִפְסִיק.** אֲבָל אִם הַכֹּל נַעֲשָׂה בְּתְקִיעָה אַחַת אֲפִלּוּ הִתְחִיל לְהָרִיעַ כֶּשֶׁר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סָעִיף ז, וְהוּא הַדִּין אִם הִתְחִיל לִתְקַע וְאֵין קוֹלוֹ עוֹלֶה יָפָה וּמַתְחִיל לְתְקַע שֵׁנִית נֶחְשֶׁבֶת הַכֹּל לִתְקִיעָה אַחַת. וְדַע דְּכָל זֶה אֲפִלּוּ בְּתַשְׁרַ"ת דְּוַקָא כְּשֶׁמַּרְיֵעַ בְּתוֹךְ הַשְּׁבָרִים הוּא מַעַיֵּן הַתְּרוּעָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לִתְקַע, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁעוֹשֶׂה הַתְּרוּעָה קֹדֶם הַשְּׁבָרִים אוֹ שְׁתֵּי תְּרוּעוֹת זֶה אַחַר זֶה לֹא יָצָא, וְהוּא הַדִּין אִם שָׁמַע בִּנְתַּיִם מַה שֶּׁלֹּא צָרִיךְ דְּהָוֵי הֶפְסֵק, עַיֵּן סִימָן תקפח סָעִיף ב. וְאִם טָעָה בִּתְקִיעוֹת דְּאַחַר הַתְּפִלָּה אֵין בְּכָךְ כְּלוּם, רַק בְּדִמֵּימָשֵׁב וּמְעַמֵּד הַדִּין כֵּן, עַיֵּן שָׁ"ז וּמְגַן אַבְרָהָם: **יא. הָרָחָב.** וְסִימָן, מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ: **יב. אַשְׁרֵי.** וְהַאַרֶ"י כָּתַב שֶׁיֹּאמַר אַשְׁרֵי הָעָם עַד תְּרוּם קַרְנוֹ:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

© **אַשְׁרֵי הָעָם כו'.** עַיֵּן בְּטוּר שֶׁכָּתַב עַד תְּרוּם קַרְנוֹ, וְכֵן כָּתַב אַבּוּדְרָהֶם וְכֵן כָּתַב בְּסִדֶּר הַאַרֶ"י זַ"ל וְכֵן כָּתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה בְּשֵׁם מַטַּה מֹשֶׁה, וְהַרַבֵּה נוֹהֲגִים כֵּן:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

ח ל. בֵּין תְּקִיעָה לִשְׁבָרִים. הֵיְינוּ בְּתַשַׁ"ת הִכְנִיס תְּרוּעָה קֹדֶם שְׁבָרִים, וְהוּא הַדִּין אִם הִכְנִיסוֹ אַחַר שְׁבָרִים, וַאֲפִלּוּ אִם לֹא גָּמַר הַתְּרוּעָה, וְכַנַּ"ל. וְכֵן בְּתַשְׁרַ"ת אִם עָשָׂה הַתְּרוּעָה קֹדֶם הַשְּׁבָרִים, הִפְסִיד בָּזֶה גַּם תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה. וְיֵשׁ מֵאַחֲרוֹנִים שֶׁמְּקַלִּין בְּתַשְׁרַ"ת וּסְבִירָא לְהוּ, דְּכֵיוָן שֶׁתְּרוּעָה שַׁיָּכָא בָּזֶה הַסֵּדֶר אֶלָּא שֶׁהֶקְדִּימָה, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר לִתְקִיעָה רִאשׁוֹנָה אֶלָּא גּוֹמֵר שְׁבָרִים תְּרוּעָה כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד וְדַיּוֹ: **לא. בֵּין תְּרוּעָה לִתְקִיעָה.** הֵיְינוּ גַּם כֵּן בְּתַרַ"ת הִכְנִיס שְׁבָרִים אַחַר תְּרוּעָה, וְהוּא הַדִּין אִם הִכְנִיסוֹ קֹדֶם תְּרוּעָה, וּבְכָל זֶה אֲפִלּוּ לֹא גָּמַר אֶת הַשְּׁבָרִים, וְכַנַּ"ל. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁדַּרְכָּן לְסַיֵּם בְּסוֹף תְּרוּעָה בְּקוֹל אָרֹךְ, וְעַיֵּן בִּפְרִי מְגַדִּים בְּסָעִיף קָטָן ב שֶׁמְּפַקְפֵּק בְּזֶה דְּאוּלַי נֶחְשַׁב זֶה לִשְׁבָרִים. וְכֵן יֵשׁ מְבַעֲלֵי הַתְּקִיעָה שֶׁאֵינָם מְמַחִים בְּמְלָאכָה זוֹ, וּכְשֶׁעוֹשִׂין תְּרוּעָה מַתְחִילִין בּוֹ בְּקוֹל אָרֹךְ וְנִרְאֶה הַתְּחָלָתוֹ כְּעֵין שְׁבָרִים, גַּם זֶה לָאו שַׁפִּיר עֲבָדֵי: **לב. וְכֵן אִם הֵרִיעַ שְׁתֵּי תְּרוּעוֹת זוֹ אַחַר זוֹ.** דְּאַף שֶׁשְּׁתֵּיהֶם מַעֲנְיָנָא, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁכְּבָר גָּמַר אַחַת בְּכִשְׁרוּת, תּוֹ הַשֵּׁנִיָּה הֲוָיָא הֶפְסֵק. וְדִוְקָא כְּשֶׁהֶפְסִיק בֵּינֵיהֶם, דְּאִם עֲשָׂאָן בְּנִשְׁימָה אַחַת הֲוָיָא כִּתְרוּעָה אֲרִיכְתָּא, וּכְדִלְקַמָּה לְעִנְיַן שְׁבָרִים: **לג. כְּמִתְעַסֵּק וְכו'.** וּמְגַן אַבְרָהָם מְצַדֵּד דְּיֵשׁ לְהָקֵל בָּזֶה דְּמִתְעַסֵּק לֹא חָשִׁיב תְּקִיעָה כְּלָל, וְהָוֵי לֵהּ כְּאִלּוּ שָׁמַע קוֹל אַחַר בְּנִתַּיִם, דְּלֹא חָשִׁיב הֶפְסֵק עַל יְדֵי זֶה: **לד. שָׁתַק וְהִפְסִיק וְכו'.** הֵיְינוּ שֶׁהָיָה בִּשְׁתֵּי נְשִׁימוֹת, דְּאִם הָיָה בִּנְשִׁימָה אַחַת נֶחְשַׁב כְּאַחַת וְכָשֵׁר, דַּהֲרֵי יָכוֹל לְהוֹסִיף כַּמָּה שְׁבָרִים, כְּדִלְעֵיל בְּסָעִיף ג. וְהוּא הַדִּין אִם הִתְחִיל לִתְקַע וְאֵין הַקּוֹל עוֹלֶה יָפָה וּמַתְחִיל לִתְקַע שֵׁנִית, נֶחְשֶׁבֶת הַכֹּל לִתְקִיעָה אַחַת [אַחֲרוֹנִים]: **לה. תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה.** וְאִם כְּבָר תָּקַע גַּם תְּקִיעָה אַחֲרוֹנָה, אוֹתָהּ תְּקִיעָה עוֹלָה לוֹ בִּמְקוֹם תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה וְגוֹמֵר מִשָּׁם וְאֵילָךְ עַל הַסֵּדֶר. וְאִם לֹא נִזְכַּר עַד שֶׁעוֹמֵד בְּסִימָן אַחֵר, כְּגוֹן שֶׁעוֹמֵד בְּתַשַׁ"ת וְנִזְכַּר שֶׁטָּעָה בְּתַשְׁרַ"ת, גּוֹמֵר כָּל הַסִּימָן וְאַחַר כָּךְ חוֹזֵר וְתוֹקֵעַ תַּשְׁרַ"ת פַּעַם אַחֶרֶת, וְאַף עַל גַּב שֶׁהֶפְסִיק בְּאֶמְצַע הַסִּימָן דְּתַשַׁ"ת בְּקוֹלוֹת אֲחֵרוֹת אֵין בְּכָךְ כְּלוּם, כֵּיוָן שֶׁבְּכָל בָּבָא בְּפְנֵי עַצְמוֹ לֹא הָיָה הֶפְסֵק בְּקוֹלוֹת אֲחֵרוֹת. וְדַע עוֹד, דְּבָכָל זֶה אֲפִלּוּ תָּקַע בִּתְקִיעוֹת דְּמִיְּשָׁב צָרִיךְ לַחֲזֹר, וְלֹא נֹאמַר דְּנִסְמֹךְ עַל תְּקִיעוֹת דְּמִעַמֵּד, דְּכֵיוָן שֶׁבֵּרֵךְ עַל אֵלּוּ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹתָן כְּהֹגֶן, וְגַם בִּתְקִיעוֹת דְּמִעַמֵּד צָרִיךְ לַחֲזֹר דְּהֵם עִקָּר, אֲבָל אִם טָעָה בַּתְּקִיעוֹת שֶׁאַחַר הַתְּפִלָּה אֵין בְּכָךְ כְּלוּם וַמְגַן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים]:

ט לו. לא יָצָא. דִּכְתִיב וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה, וְקִבְּלוּ חֲזַ"ל דְּרוֹצֶה לוֹמַר דֶּרֶךְ הַעֲבָרָתוֹ, כְּלוֹמַר בְּדֶרֶךְ תְּמוּנַת גִּדּוּלוֹ שֶׁהָאֵיל מַעֲבִירוֹ מֵחַיִּים בְּרֹאשׁוֹ כָּךְ צָרִיךְ לִתְקַע בּוֹ, דְּהֵיְינוּ בַּמָּקוֹם הַקָּצָר [חַיֵּי אָדָם בְּשֵׁם הַרַ"ן וְהַרִיטְבַ"א בְּסִכָּה], וְגַם רָמְז לְדָבָר מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ:

א א. יִתְפַּלְּלוּ הַצִּבּוּר וְכו' תֵּשַׁע בְּרָכוֹת. לְאַפּוּקֵי מֵאֵיזֶה פּוֹסְקִים שֶׁסּוֹבְרִין שֶׁבְּלַחַשׁ לֹא יִתְפַּלְּלוּ רַק שֶׁבַע בְּרָכוֹת כְּמוֹ בְּשַׁחֲרִית. מָקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִין שֶׁהַקָּהָל מִתְפַּלְּלִין עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר בְּשֶׁוָּה וְהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר תּוֹקֵעַ וְטָעָה, א אָסוּר לְשׁוּחַ בְּאֶמְצַע וְלִגְעֹר בּוֹ, דִּכְבָר יָצְאוּ בִּתְקִיעוֹת דְּמִיְּשָׁב,

שַׁעַר הַצִּיּוּן

לְכָךְ הַשֵּׁבֶר אֶחָד הוּא עִנְיָן חָדָשׁ, וְהָתָם מִירֵי שְׁעָשָׂה בִּכְחַ אֶחָד. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי בְּרוּחוּ דְּזוּהוּ רַמְז הַמְגַן אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן יא בְּמַה שֶׁכָּתַב, אֲבָל אִם הַכֹּל נַעֲשָׂה בִּתְקִיעָה אַחַת אֲפִלּוּ הִתְחִיל לְהָרִיעַ כָּשֵׁר, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסָעִיף ז. וְעַיֵּן בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל דִּדְיָן זֶה הוּא בְּתַשְׁרַ"ת, וְכָאן הָלֵא מִירֵי שֶׁעָשָׂה הַשְּׁבָרִים כְּהֹגֶן וּמַה קָּלְקוּל יֵשׁ בַּהַתְחִיל לְהָרִיעַ בְּתַשְׁרַ"ת, אֶלָּא נִרְאֶה כַּוָּנָתוֹ פְּשׁוּטָה, דִּמְחַלֵּק מֵהָא דְּכָאן פּוֹסֵל בְּהוֹסִיף שֶׁבֶר אֶחָד אַף דְּהוּא מַעֲנְיָנָא, וּבְסָעִיף ז אֵינוֹ מְקַלְקֵל מַה

וְאִי תֵּימָא, אִי הָכִי דִּשְׁנִין קַדְמָאֵי מִיּוֹבְלָא אִינּוּן, הָא בְּיוֹבְלָא כְתִיב (ויקרא כה) **שֶׁבַע שָׁנִים, שֶׁבַע פְּעָמִים. שֶׁבַע שָׁנִים שְׁכִיחֵי, שֶׁבַע פְּעָמִים** (לא שכיחי) **אָן אִינּוּן. אֶלָּא, אִינּוּן שִׁבְעָה יוֹמִין דְּנָטַר בְּהִלּוּלָא דִּלְאָה אַשְׁלִימוּ חוּשְׁבְּנָא, דְּהָא כָּל יוֹמָא** (ס"א פעם אחת ושבע אחת) (שבע) **אַחַת אִקְרֵי, דִּכְתִיב,** (תהלים קיט) **שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. וְכָל שִׁבְעָה אִשְׁתְּלִים בְּשִׁבְעָה יוֹמִין, ז' בְּכָל יוֹמָא, דְּאִקְרֵי פַּעַם אַחַת.**

וּבְרָחֵל לָא הֲוָה כֵן, דְּלָא נָטַר ז' יוֹמִין, אֶלָּא שֶׁבַע שְׁנִין דְּפָלַח לְבָתָר. וְאִי תֵּימָא, אִי הָכִי, שְׁנִין דִּשְׁמִטָּה הֲוָה לֵיהּ לְמִפְלַח קוֹדֶם, וּלְבָתַר לְאִזְדַּוְּוָגָא בִּשְׁמִטָּה. אֶלָּא כֵּיוָן דְּקַבִּיל עֲלֵיהּ לְמִפְלַח, כְּאִילּוּ פָלַח לוֹן. אָתָא רִבִּי אַבָּא וּנְשָׁקֵיהּ. אָמַר בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּזַכִּינָא לְהַאי קְרָא, עַל הַהוּא אֲתַר כְּתִיב (ישעיה מב) **ה' חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר.**

תּוּ אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, הָא דְּאִתְּמַר לֵאָה אוֹלִידַת שִׁית בְּנִין וּבְרָתָא חָדָא, הָכִי הוּא וַדָּאי, רָחֵל תְּרֵי בְּנִין וַדָּאי, בְּנֵי שְׁפָחוֹת אַרְבָּעָה, תִּקּוּנָא דִּלְהוֹן הֵיךְ קַיְימִי. אֶלָּא אִינּוּן אַרְבַּע קְשָׁרִים דְּאִקְרוּן אֲחוֹרַיִם, דִּכְתִיב (מלכים א ז) **וְכָל אֲחוֹרֵיהֶם בָּיְתָה.**

דְּהָא בִּדְרוֹעָא יְמִינָא תְּלַת קְשָׁרִין. אֲבָל קְשָׁרָא חַד בְּאֶמְצָעִיתָא דְּאִיהוּ רַב וְאִיהוּ אָחוֹר, דְּאִשְׁתָּאַר לְבַר. וְכֵן חַד בִּדְרוֹעָא שְׂמָאלָא, וְכֵן חַד בְּיַרְכָא יְמִינָא, וְכֵן חַד בְּיַרְכָא שְׂמָאלָא. וְכַד אִתְתַּקַּן כֹּלָּא, אִשְׁתַּכָּחוּ כֻּלְּהוּ בָּיְתָה, לְקַיְימָא קְרָא דִּכְתִיב וְכָל אֲחוֹרֵיהֶם בָּיְתָה.

תרגום לשון הזוהר

שֶׁבַע שָׁנִים. שֶׁבַע שָׁנִים סְתָם. בְּרָחֵל עָבַד שֶׁבַע שָׁנִים עֶלְיוֹנוֹת, וְנֶאֱחַז בָּהֶן בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת. מִכָּאן לְמַדְנוּ, מִתּוֹךְ הַנְּגִלָּה בָּא הָאָדָם לַנִּסְתָּר.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ שֶׁהַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת הֵן מֵהַיּוֹבֵל, הֲרֵי בְּיוֹבֵל כָּתוּב שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים. שֶׁבַע שָׁנִים מְצוּיוֹת, שֶׁבַע פְּעָמִים [לא מצויות] אֵיפֹה הֵן? אֶלָּא אוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים שֶׁשָּׁמַר בַּחֲתֻנָּה שֶׁל לֵאָה הִשְׁלִימוּ אֶת הַחֶשְׁבּוֹן, שֶׁהֲרֵי כָּל יוֹם [פַּעַם אַחַת וְשֶׁבַע אַחַת] (שבע) נִקְרָא פַּעַם אַחַת, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. וְכָל שִׁבְעָה מִשְׁתַּלֵּם בְּשִׁבְעָה יָמִים, ז' בְּכָל יוֹם, שֶׁנִּקְרָא פַּעַם אַחַת.

וּבְרָחֵל לֹא הָיָה כֵן, שֶׁלֹּא שָׁמַר שִׁבְעָה יָמִים, אֶלָּא שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁעָבַד אַחַר כָּךְ. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, שָׁנִים שֶׁל שְׁמִטָּה הָיָה לוֹ לַעֲבֹד קֹדֶם וְאַחַר כָּךְ לְהִזְדַּוֵּג עִם הַשְּׁמִטָּה? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לַעֲבֹד, כְּאִלּוּ עָבַד אוֹתָם. בָּא רַבִּי אַבָּא וּנְשָׁקוֹ. אָמַר, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁזָּכִיתִי לַפָּסוּק הַזֶּה, עַל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם כָּתוּב (ישעיה מב) ה' חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר לֵאָה הוֹלִידָה שִׁשָּׁה בָנִים וּבַת אַחַת – כָּךְ זֶה וַדַּאי. רָחֵל שְׁנֵי בָנִים וַדַּאי, בְּנֵי הַשִּׁפְחוֹת אַרְבָּעָה. תִּקּוּנָם אֵיךְ עוֹמְדִים? אֶלָּא אוֹתָם אַרְבָּעָה קְשָׁרִים שֶׁנִּקְרָאִים אֲחוֹרִים, שֶׁכָּתוּב וְכָל אֲחוֹרֵיהֶם בָּיְתָה.

שֶׁהֲרֵי בִּזְרוֹעַ יָמִין שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, אֲבָל קֶשֶׁר אֶחָד בָּאֶמְצַע שֶׁהוּא גָּדוֹל וְהוּא אָחוֹר, שֶׁנִּשְׁאַר בַּחוּץ. וְכֵן אֶחָד בִּזְרוֹעַ שְׂמֹאל, וְכֵן אֶחָד בְּיֶרֶךְ יָמִין, וְכֵן אֶחָד בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל. וּכְשֶׁהִכֹּל נִתְקַן, נִמְצְאוּ כֻּלָּם בַּיְתָה, לְקַיֵּם אֶת הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב וְכָל אֲחוֹרֵיהֶם בָּיְתָה.

כָּל שְׁאָר הַקְּשָׁרִים, כֻּלָּם נִרְאִים בְּיֹשֶׁר, וְאֵלּוּ יוֹצְאִים מִחוּץ לִזְרוֹעוֹת וּמִחוּץ לִירֵכַיִם לְהָרָאוֹת בִּפְנֵי הַשִּׁפְחוֹת. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בַּמִּנְיָן, אֵינָם חֲשׁוּבִים כִּבְנֵי רָחֵל וְלֵאָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָצְאוּ בַּחוּץ.

דָּבָר אַחֵר, אֵלּוּ הֵם הָאַרְבָּעָה שֶׁכָּל שְׁאָר הַקְּשָׁרִים נוֹטְלִים בִּשְׁבִילָם, וְאֵלּוּ נוֹטְלִים אוֹתָם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּךְ זֶה וַדַּאי, [אמר רבי אבא, זה לא זה] וְעַל כֵּן הַכֹּל נִתְקַן יַחַד.

וַיִּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (תהלים קיג) מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה

כָּל שְׁאָר קְשׁוּרִין, כֻּלְּהוּ אִתְחַזְּיָין בְּמִישָׁר וְאִלֵּין נָפְקִין, לְבַר מִדְּרוֹעִין וּלְבַר מִיַּרְכִין, לְאִתְחַזָּאָה בִּבְנֵי הַשְּׁפָחוֹת, דְּאַף עַל גַּב דְּאִינּוּן בְּמִנְיָנָא, לָא חֲשִׁיבִי כִּבְנֵי רָחֵל וְלֵאָה. וּבְגִינֵי כָךְ נָפְקֵי לְבַר.

דָּבָר אַחֵר אִלֵּין אִינּוּן אַרְבַּע, דְּכָל שְׁאָר קְשָׁרִין נָטְלֵי בְּגִינַיְיהוּ, וְאִלֵּין נָטְלֵי לוֹן. אָמַר רִבִּי אַבָּא, הָכִי הוּא וַדָּאי, (נ"א אמר רבי אבא דא לאו דא) **וְעַל דָּא כֹּלָּא מִתְתַּקַּן כְּחַדָּא.**

וַיִּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה וְגוֹ'. (בראשית כט) **רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת** (תהלים קיג) **אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְּלוּיָה. מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת, דָּא רָחֵל דְּאִיהִי עַקְרָא דְּבֵיתָא. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה, דָּא לֵאָה.**

דָּבָר אַחֵר, מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת דָּא שְׁמִטָּה, דְּאִיהִי עִקָּרָא, דְּהַאי עַלְמָא, עַלֵּיהּ אִתְדַּבַּר. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה, דָּא יוֹבְלָא. דְּכָל חֵידוּ וְכָל חֶדְוָה דְּכֻלְּהוּ עַלְמִין בֵּיהּ תַּלְיָין. וְהַאי קְרָא, כְּלָלָא דְּכֹלָּא הוּא. בְּגִין דְּהַאי כָּלִיל כֹּלָּא, בְּרָזָא קַדִּישָׁא, וְעַל דָּא סִיּוּמָא דִּקְרָא, הַלְּלוּיָה.

וַיִּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה, וְכִי אַמַּאי הִיא שְׂנוּאָה, וְהָא בְּנֵי שְׂנוּאָה לָאו בְּנֵי מַעֲלָיָא נִינְהוּ. וַחֲזִינָן דְּכָל אִינּוּן בְּנֵי מַעֲלֵי מִלֵּאָה נָפְקוּ, וְאַתְּ אֲמַרְתְּ כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה. אֶלָּא, וַדַּאי יוֹבְלָא אִיהוּ תָּדִיר עַלְמָא דְּאִתְכַּסְיָא, וְכָל מִילּוֹי לָאו (בני) (דף קנד ע"ב) **בְּאִתְגַּלְיָא נִינְהוּ, וּבְגִין כָּךְ, יַעֲקֹב אִתְכַּסְיָין מִנֵּיהּ כָּל עוֹבָדוֹי.**

תָּא חֲזֵי, עַלְמָא תַּתָּאָה בְּאִתְגַּלְיָא אִיהוּ, וְהוּא שֵׁירוּתָא דְּכֹלָּא, לְסַלְקָא

תרגום לשון הזוהר

יָמִין, וְכֵן אֶחָד בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל. וּכְשֶׁהִכֹּל נִתְקַן, נִמְצְאוּ כֻּלָּם בַּיְתָה, לְקַיֵּם אֶת הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב וְכָל אֲחוֹרֵיהֶם בָּיְתָה.

כָּל שְׁאָר הַקְּשָׁרִים, כֻּלָּם נִרְאִים בְּיֹשֶׁר, וְאֵלּוּ יוֹצְאִים מִחוּץ לִזְרוֹעוֹת וּמִחוּץ לִירֵכַיִם לְהָרָאוֹת בִּפְנֵי הַשִּׁפְחוֹת. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בַּמִּנְיָן, וְאֵלּוּ יוֹצְאִים מִחוּץ לִזְרוֹעוֹת וּמִחוּץ לִירֵכַיִם לְהָרָאוֹת בִּפְנֵי הַשִּׁפְחוֹת. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בַּמִּנְיָן, אֵינָם חֲשׁוּבִים כִּבְנֵי רָחֵל וְלֵאָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָצְאוּ בַּחוּץ.

דָּבָר אַחֵר, אֵלּוּ הֵם הָאַרְבָּעָה שֶׁכָּל שְׁאָר הַקְּשָׁרִים נוֹטְלִים בִּשְׁבִילָם, וְאֵלּוּ נוֹטְלִים אוֹתָם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּךְ זֶה וַדַּאי, [אמר רבי אבא, זה לא זה] וְעַל כֵּן הַכֹּל נִתְקַן יַחַד.

וַיִּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (תהלים קיג) מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְּלוּיָה. מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת – זוֹ רָחֵל, שֶׁהִיא עִקָּר הַבַּיִת. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה – זוֹ לֵאָה.

דָּבָר אַחֵר מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת – זוֹ שְׁמִטָּה, שֶׁהִיא עִקָּר הָעוֹלָם הַזֶּה, עָלָיו הוּא מְנֻהָג. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה – זֶה הַיּוֹבֵל, שֶׁכָּל שְׂמֵחָה וְכָל חֶדְוָה שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בּוֹ, וְהַפָּסוּק הַזֶּה הוּא הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה כּוֹלֵל הַכֹּל בְּסוֹד קָדוֹשׁ, וְעַל זֶה סִיּוּם הַפָּסוּק הַלְּלוּיָה.

וַיִּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה. וְכִי לָמָּה הִיא שְׂנוּאָה, וְהֲרֵי בְּנֵי הַשְּׂנוּאָה אֵינָם בָּנִים מְעֻלִּים, וְרָאִינוּ שֶׁכָּל אוֹתָם בָּנִים מְעֻלִּים יָצְאוּ מִלֵּאָה, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁלֵּאָה שְׂנוּאָה? אֶלָּא וַדַּאי הַיּוֹבֵל הוּא תָּמִיד עוֹלָם הַנִּסְתָּר, וְכָל דְּבָרָיו אֵינָם [בני] בְּנִגְלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִסְתְּרוּ מִיַּעֲקֹב כָּל מַעֲשָׂיו.

בָּא רְאֵה, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הוּא בְּנִגְלָה, וְהוּא

בְּדַרְגּוֹי. כְּמָה דְּחָכְמָה עִלָּאָה הוּא שֵׁירוּתָא דְּכֹלָּא, הָכִי נָמֵי עַלְמָא תַּתָּאָה, חָכְמָה אִיהוּ, וְהִיא שֵׁירוּתָא דְּכֹלָּא. וּבְגִין כָּךְ, קָרֵינָן אַתָּה, בְּגִין דְּאִיהוּ שְׁמִטָּה, וְאִתְגַּלְיָא.

וְעַלְמָא עִלָּאָה דְּאִיהוּ יוֹבְלָא, קָרֵינָא הוּא, דְּכָל מִלּוֹי בְּאִתְכַּסְיָא אִינּוּן. וְרָזָא דְּמִלָּה דִּלְאָה, דִּכְתִיב, (בראשית ל) וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (במדבר יח) וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא. בְּגִין לְאַמְשָׁכָא מִנֵּיהּ בִּרְכָאן לְכֹלָּא. הוּא, עַלְמָא עִלָּאָה דְּאִתְכַּסְיָא תָּדִיר, וְיַעֲקֹב בְּמָה דְּאִתְכַּסְיָא לָא אִתְדַּבַּק בִּרְעוּתֵיהּ, אֶלָּא בְּמָה דְּאִתְגַּלְיָא, וְרָזָא דָא דִּכְתִיב, (בראשית ב) וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ.

וַיַּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה. (בראשית כט) מְהָכָא, דְּסָאנֵי בַּר נָשׁ עֲרָיָין דְּאִמַּיהּ, (וְאַחוֹתֵיהּ) וְיִתְיַחֵד בַּר נָשׁ עִם אִמֵּיהּ בְּכָל אַתַר וְלָא יִתְחַשָּׁשׁ. וְהָא אִתְעָרוּ, בֵּן מִתְיַחֵד עִם אִמּוֹ. וְכֹלָּא אִתְכַּסִּי מִיַּעֲקֹב, דְּעַלְמָא עִלָּאָה לָא אִתְגַּלְיָא כְּלָל.

תָּא חֲזֵי, בְּגִינֵיהּ דְּיַעֲקֹב אִתְקַיֵּים עַלְמָא, וְאִי תֵּימָא הָא בְּגִינֵיהּ דְּאַבְרָהָם, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (בראשית ב) בְּהִבָּרְאָם, אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּאַבְרָהָם. אֶלָּא בְּגִינֵיהּ דְּיַעֲקֹב אִתְקַיֵּים אַבְרָהָם, דִּכְתִיב, (ישעיה כט) כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם. וּמִקַּדְמַת דְּנָא הֲוָה קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּנֵי עָלְמִין וְחָרִיב לוֹן, כֵּיוָן דְּאָתָא יַעֲקֹב מִנֵּיהּ אִשְׁתַּכְלָלוּ עָלְמִין, וְלָא אִתְחָרְבוּ כְּקַדְמִיתָא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (ישעיה מג) כֹּה אָמַר ה' בֹּרַאֲךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'.

תָּא חֲזֵי מַה כְּתִיב, (שמות ד) **בְּנִי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל, וּכְתִיב** (שם) **שַׁלַּח אֶת בְּנִי**

תרגום לשון הזוהר

רֵאשִׁית הַכֹּל לַעֲלוֹת בְּדַרְגּוֹתָיו. כְּמוֹ שֶׁהַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא רֵאשִׁית הַכֹּל, כָּךְ גַּם הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הוּא חָכְמָה, וְהִיא רֵאשִׁית הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ קוֹרְאִים אַתָּה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שְׁמִטָּה, וּבְגָלוּי.

וְהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא הַיּוֹבֵל, קוֹרְאִים הוּא, שֶׁכָּל דְּבָרָיו הֵם בְּנִסְתָּר, וְסוֹד הַדָּבָר שֶׁל לֵאָה, שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא, וְעַל זֶה כָּתוּב (במדבר יח) וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא, כְּדֵי לִמְשֹׁךְ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת לַכֹּל. הוּא – הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּסְתָּר תָּמִיד. וְיַעֲקֹב בְּמָה שֶׁנִּסְתָּר לֹא נִדְבַּק בִּרְצוֹנוֹ, אֶלָּא בְּמַה שֶׁנִּגְלָה, וְזֶה סוֹד הַכָּתוּב וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ.

וַיַּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה. מִכָּאן שֶׁשּׂוֹנֵא אָדָם עֲרָוַת אִמּוֹ [וְאַחוֹתוֹ], וְיִתְיַחֵד אָדָם עִם אִמּוֹ בְּכָל מָקוֹם וְלֹא יַחְשֹׁשׁ, וְהֲרֵי הֵעִירוּ, בֵּן מִתְיַחֵד עִם אִמּוֹ. וְהַכֹּל הִתְכַּסָּה מִיַּעֲקֹב, שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לֹא הִתְגַּלָּה כְּלָל.

בֹּא רְאֵה, בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר, הִנֵּה בִּשְׁבִילוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּהִבָּרְאָם, אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּאַבְרָהָם – אֶלָּא מִשּׁוּם יַעֲקֹב הִתְקַיֵּם אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כט) כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם. וּמִקֶּדֶם לָכֵן הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַחֲרִיבָם. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, הִשְׁתַּכְלְלוּ מִמֶּנּוּ הָעוֹלָמוֹת וְלֹא נֶחֱרְבוּ כְּבָרִאשׁוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה אָמַר ה' בֹּרַאֲךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (שמות ד) בְּנִי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל,

וַיַּעַבְדֵנִי, יִשְׂרָאֵל אִקְרֵי בֵּן לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין דְּאִתְדַּבַּק בֵּיהּ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (משלי ל) מַה שְׁמוֹ וּמַה שֵׁם בְּנוֹ כִּי תֵדָע.

לֵאָה, כַּד אוֹלִידַת לְרָאוּבֵן מַה כְּתִיב, (בראשית כט) וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ רְאוּבֵן. רְאוּבֵן סְתָם, בְּגִין דְּאִתְכְּלִיל בִּתְלַת סִטְרִין מִתְחַבְּרָן כְּחָדָא, שִׁמְעוֹן וְלֵוִי. מָאי טַעְמָא לֵוִי, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (מלכים א ז) לֵיוֹת, חִבּוּרָא דְּכָל סִטְרִין.

אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, מֵהָכָא, דִּכְתִיב, (בראשית מט) יֶתֶר שְׂאֵת וְיֶתֶר עֹז, כְּתַרְגּוּמוֹ בְּכִירוּתָא, כְּהוּנְּתָא, וּמַלְכוּתָא. וּמַלְכוּ בְּסִטְרָא דִּגְבוּרָה אִיהוּ, וְעַל דָּא רְאוּבֵן סְתָם.

אָמַר רִבִּי אַבָּא רְאוּ בֵּן סְתָם, דְּאִתְכְּלִיל בְּשִׁמְעוֹן וְלֵוִי. לֵאָה הָכִי הֲוָה דַּעְתָּהּ. (ס"א רעותא) דִּכְתִיב, (בראשית כט) הַפַּעַם יִלָּוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי יָלַדְתִּי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים. בְּגִין דְּהֲוָה תְּלָתָא דְּמִתְחַבְּרָן כְּחָדָא.

וְתָא חֲזֵי, דְּהָכָא הוּא. דְּהָא רְתִיכָא עִלָּאָה, אֲבָהָן וְדָוִד מַלְכָּא דְּאִתְחַבַּר בְּהוּ, וְכֻלְּהוּ אַרְבַּע אִינּוּן רְתִיכִין עִלָּאִין, רָזָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. וְעַל דָּא, רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן לֵוִי, לְבָתַר יְהוּדָה דְּיָרִית מַלְכוּ, וְעַל דָּא, כֻּלְּהוּ בְּאַתַר דָּא.

וּכְתִיב (ס"א דָא בְּתַר דָּא דִּכְתִיב) (בראשית כט) הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה' וְגוֹ' (בראשית כט) וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת, בְּגִין דְּהָכָא אִשְׁתְּכְלָלוּ אַרְבַּע סָמְכִין. הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה', מָאי טַעְמָא אָמְרָה אוֹדֶה אֶת ה' בְּהַאי, וְלָאו בְּכֻלְּהוּ. אֶלָּא מֵהָכָא, כָּל זִמְנָא (דף קנה ע"א) דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא, שְׁמָא קַדִּישָׁא לָאו שְׁלִים הוּא.

תָּא חֲזֵי, אַף עַל גַּב דִּתְלַת בְּנִין הֲווֹ

תרגום לשון הזוהר

וְכָתוּב שַׁלַּח אֶת בְּנִי וְיַעַבְדֵנִי. יִשְׂרָאֵל נִקְרָא בֵּן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מִשּׁוּם שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מַה שְׁמוֹ וּמַה שֵׁם בְּנוֹ כִּי תֵדָע.

כְּשֶׁלֵּאָה הוֹלִידָה אֶת רְאוּבֵן, מַה כְּתוּב? וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ רְאוּבֵן. רְאוּבֵן סְתָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּכְלַל בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים מְחֻבָּרִים יַחַד – שִׁמְעוֹן וְלֵוִי. מָה הַטַּעַם לֵוִי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) לֵיוֹת, הַחִבּוּר שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים.

אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, מִכָּאן שֶׁכָּתוּב יֶתֶר שְׂאֵת וְיֶתֶר עֹז, כְּתַרְגּוּמוֹ בְּכוֹרָה, כְּהֻנָּה וּמַלְכוּת. וְהַמַּלְכוּת הִיא בְּצַד הַגְּבוּרָה, וְעַל כֵּן רְאוּבֵן סְתָם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, רְאוּ בֵּן סְתָם, שֶׁנִּכְלַל בְּשִׁמְעוֹן וְלֵוִי. כָּךְ הָיְתָה דַּעְתָּהּ [רְצוֹנָהּ] שֶׁל לֵאָה, שֶׁכָּתוּב הַפַּעַם יִלָּוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי יָלַדְתִּי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים.

מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה שֶׁמִּתְחַבְּרִים יַחַד.

וּבֹא וּרְאֵה שֶׁכָּאן הוּא, שֶׁהֲרֵי הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה – הָאֲבוֹת, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁהִתְחַבֵּר עִמָּם, וְכָל הָאַרְבַּע הֵם מֶרְכָּבוֹת עֶלְיוֹנוֹת, הַסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְעַל כֵּן רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, אַחַר כָּךְ יְהוּדָה שֶׁיָּרַשׁ מַלְכוּת, וְעַל כֵּן כֻּלָּם בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

וְכָתוּב [זֶה אַחַר זֶה שֶׁכָּתוּב] (בראשית כט) הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה' וְגוֹ' וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת. מִשּׁוּם שֶׁכָּאן נִשְׁלְמוּ אַרְבָּעָה עַמּוּדִים. הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה', מָה הַטַּעַם אָמְרָה בָּזֶה אוֹדֶה אֶת ה', וְלֹא בְּכֻלָּם? אֶלָּא מִכָּאן, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ אֵינוֹ שָׁלֵם.

בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁשְּׁלֹשָׁה בָנִים הָיוּ עַד

לעמוד הבא

צִדְקֶךָ׃ קסה שָׁלוֹם רָב לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ
וְאֵין־לָמוֹ מִכְשׁוֹל׃ קסו שִׁבַּרְתִּי
לִישׁוּעָתְךָ יְהוָה וּמִצְוֹתֶיךָ עָשִׂיתִי׃
קסז שָׁמְרָה נַפְשִׁי עֵדֹתֶיךָ וָאֹהֲבֵם מְאֹד׃
קסח שָׁמַרְתִּי פִקּוּדֶיךָ וְעֵדֹתֶיךָ כִּי כָל־
דְּרָכַי נֶגְדֶּךָ׃

ת קסט תִּקְרַב רִנָּתִי לְפָנֶיךָ יְהוָה כִּדְבָרְךָ
הֲבִינֵנִי׃ קע תָּבוֹא תְחִנָּתִי לְפָנֶיךָ
כְּאִמְרָתְךָ הַצִּילֵנִי׃ קעא תַּבַּעְנָה שְׂפָתַי
תְּהִלָּה כִּי תְלַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׃ קעב תַּעַן
לְשׁוֹנִי אִמְרָתֶךָ כִּי כָל־מִצְוֹתֶיךָ צֶדֶק׃
קעג תְּהִי־יָדְךָ לְעָזְרֵנִי כִּי פִקּוּדֶיךָ
בָּחָרְתִּי׃ קעד תָּאַבְתִּי לִישׁוּעָתְךָ יְהוָה
וְתוֹרָתְךָ שַׁעֲשֻׁעָי׃ קעה תְּחִי־נַפְשִׁי
וּתְהַלְלֶךָּ וּמִשְׁפָּטֶךָ יַעְזְרֵנִי׃ קעו תָּעִיתִי
כְּשֶׂה אֹבֵד בַּקֵּשׁ עַבְדֶּךָ כִּי מִצְוֹתֶיךָ לֹא
שָׁכָחְתִּי׃

ליום שבת

כז לחודש **יום ראשון**

קכ א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל־יְהוָה בַּצָּרָתָה
לִּי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי׃ ב יְהוָה הַצִּילָה
נַפְשִׁי מִשְּׂפַת־שֶׁקֶר מִלְּשׁוֹן רְמִיָּה׃
ג מַה־יִּתֶּן לְךָ וּמַה־יֹּסִיף לָךְ לָשׁוֹן
רְמִיָּה׃ ד חִצֵּי גִבּוֹר שְׁנוּנִים עִם גַּחֲלֵי
רְתָמִים׃ ה אוֹיָה־לִּי כִּי־גַרְתִּי מֶשֶׁךְ
שָׁכַנְתִּי עִם־אָהֳלֵי קֵדָר׃ ו רַבַּת שָׁכְנָה־
לָּהּ נַפְשִׁי עִם שׂוֹנֵא שָׁלוֹם׃ ז אֲנִי־
שָׁלוֹם וְכִי אֲדַבֵּר הֵמָּה לַמִּלְחָמָה׃

קכא א שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי אֶל־
הֶהָרִים מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרִי׃ ב עֶזְרִי
מֵעִם יְהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃ ג אַל־
יִתֵּן לַמּוֹט רַגְלֶךָ אַל־יָנוּם שֹׁמְרֶךָ׃
ד הִנֵּה לֹא־יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר
יִשְׂרָאֵל׃ ה יְהוָה שֹׁמְרֶךָ יְהוָה צִלְּךָ
עַל־יַד יְמִינֶךָ׃ ו יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא־
יַכֶּכָּה וְיָרֵחַ בַּלָּיְלָה׃ ז יְהוָה יִשְׁמָרְךָ
מִכָּל־רָע יִשְׁמֹר אֶת־נַפְשֶׁךָ׃ ח יְהוָה
יִשְׁמָר־צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד־
עוֹלָם׃

קכב א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד שָׂמַחְתִּי
בְּאֹמְרִים לִי בֵּית יְהוָה נֵלֵךְ׃
ב עֹמְדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ
יְרוּשָׁלִָם׃ ג יְרוּשָׁלִַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר
שֶׁחֻבְּרָה־לָּהּ יַחְדָּו׃ ד שֶׁשָּׁם עָלוּ
שְׁבָטִים שִׁבְטֵי־יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל
לְהֹדוֹת לְשֵׁם יְהוָה׃ ה כִּי שָׁמָּה | יָשְׁבוּ
כִסְאוֹת לְמִשְׁפָּט כִּסְאוֹת לְבֵית דָּוִד׃
ו שַׁאֲלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלִָם יִשְׁלָיוּ אֹהֲבָיִךְ׃
ז יְהִי־שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ שַׁלְוָה
בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ׃ ח לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי
אֲדַבְּרָה־נָּא שָׁלוֹם בָּךְ׃ ט לְמַעַן בֵּית־
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ׃

קכג א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי
אֶת־עֵינַי הַיֹּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם׃ ב הִנֵּה
כְעֵינֵי עֲבָדִים אֶל־יַד אֲדוֹנֵיהֶם כְּעֵינֵי
שִׁפְחָה אֶל־יַד גְּבִרְתָּהּ כֵּן עֵינֵינוּ אֶל־
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַד שֶׁיְּחָנֵּנוּ׃ ג חָנֵּנוּ יְהוָה
חָנֵּנוּ כִּי־רַב שָׂבַעְנוּ בוּז׃ ד רַבַּת
שָׂבְעָה־לָּהּ נַפְשֵׁנוּ הַלַּעַג הַשַּׁאֲנַנִּים
הַבּוּז לִגְאֵיוֹנִים׃

קכד א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לוּלֵי
יְהוָה שֶׁהָיָה לָנוּ יֹאמַר־נָא
יִשְׂרָאֵל׃ ב לוּלֵי יְהוָה שֶׁהָיָה לָנוּ בְּקוּם
עָלֵינוּ אָדָם׃ ג אַזַי חַיִּים בְּלָעוּנוּ
בַּחֲרוֹת אַפָּם בָּנוּ׃ ד אַזַי הַמַּיִם שְׁטָפוּנוּ
נַחְלָה עָבַר עַל־נַפְשֵׁנוּ׃ ה אַזַי עָבַר
עַל־נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים׃ ו בָּרוּךְ
יְהוָה שֶׁלֹּא נְתָנָנוּ טֶרֶף לְשִׁנֵּיהֶם׃
ז נַפְשֵׁנוּ כְּצִפּוֹר נִמְלְטָה מִפַּח יֹקְשִׁים
הַפַּח נִשְׁבָּר וַאֲנַחְנוּ נִמְלָטְנוּ׃ ח עֶזְרֵנוּ
בְּשֵׁם יְהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃

קכה א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבֹּטְחִים בַּיהוָה
כְּהַר־צִיּוֹן לֹא־יִמּוֹט לְעוֹלָם
יֵשֵׁב׃ ב יְרוּשָׁלִַם הָרִים סָבִיב לָהּ וַיהוָה
סָבִיב לְעַמּוֹ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם׃ ג כִּי
לֹא יָנוּחַ שֵׁבֶט הָרֶשַׁע עַל גּוֹרַל
הַצַּדִּיקִים לְמַעַן לֹא־יִשְׁלְחוּ הַצַּדִּיקִים |
בְּעַוְלָתָה יְדֵיהֶם׃ ד הֵיטִיבָה יְהוָה
לַטּוֹבִים וְלִישָׁרִים בְּלִבּוֹתָם׃ ה וְהַמַּטִּים
עֲקַלְקַלּוֹתָם יוֹלִיכֵם יְהוָה אֶת־פֹּעֲלֵי
הָאָוֶן שָׁלוֹם עַל־יִשְׂרָאֵל׃

קכו א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְהוָה אֶת־
שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֹלְמִים׃ ב אָז
יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה אָז
יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת
עִם־אֵלֶּה׃ ג הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ
הָיִינוּ שְׂמֵחִים׃ ד שׁוּבָה יְהוָה אֶת־
שְׁבִיתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בַּנֶּגֶב׃
ה הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרִנָּה יִקְצֹרוּ׃
ו הָלוֹךְ יֵלֵךְ | וּבָכֹה נֹשֵׂא מֶשֶׁךְ־הַזָّרַע
בֹּא־יָבוֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא אֲלֻמֹּתָיו׃

קכז א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה
אִם־יְהוָה | לֹא־יִבְנֶה בַּיִת שָׁוְא
עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ אִם־יְהוָה לֹא־יִשְׁמָר־
עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר׃ ב שָׁוְא לָכֶם |
מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי־שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם
הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא׃ ג הִנֵּה
נַחֲלַת יְהוָה בָּנִים שָׂכָר פְּרִי הַבָּטֶן׃
ד כְּחִצִּים בְּיַד־גִּבּוֹר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים׃
ה אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת־אַשְׁפָּתוֹ
מֵהֶם לֹא־יֵבֹשׁוּ כִּי־יְדַבְּרוּ אֶת־אוֹיְבִים
בַּשָּׁעַר׃

קכח א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אַשְׁרֵי כָּל־יְרֵא
יְהוָה הַהֹלֵךְ בִּדְרָכָיו׃ ב יְגִיעַ
כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ׃
ג אֶשְׁתְּךָ | כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ
בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ׃
ד הִנֵּה כִי־כֵן יְבֹרַךְ גֶּבֶר יְרֵא יְהוָה׃
ה יְבָרֶכְךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב
יְרוּשָׁלִָם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ׃ ו וּרְאֵה־בָנִים
לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם עַל־יִשְׂרָאֵל׃

קכט א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת רַבַּת צָרְרוּנִי
מִנְּעוּרַי יֹאמַר־נָא יִשְׂרָאֵל׃
ב רַבַּת צָרְרוּנִי מִנְּעוּרָי גַּם לֹא־יָכְלוּ לִי׃
ג עַל־גַּבִּי חָרְשׁוּ חֹרְשִׁים הֶאֱרִיכוּ

לְמַעֲנוֹתָם׃ ד יְהוָה צַדִּיק קִצֵּץ
עֲבוֹת רְשָׁעִים׃ ה יֵבֹשׁוּ וְיִסֹּגוּ אָחוֹר כֹּל
שֹׂנְאֵי צִיּוֹן׃ ו יִהְיוּ כַּחֲצִיר גַּגּוֹת
שֶׁקַּדְמַת שֶׁלֶף יָבֵשׁ׃ ז שֶׁלֹּא מִלֵּא כַפּוֹ
קוֹצֵר וְחֹצְנוֹ מְעַמֵּר׃ ח וְלֹא אָמְרוּ |
הָעֹבְרִים בִּרְכַּת־יְהוָה אֲלֵיכֶם בֵּרַכְנוּ
אֶתְכֶם בְּשֵׁם יְהוָה׃

קל א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים
קְרָאתִיךָ יְהוָה׃ ב אֲדֹנָי שִׁמְעָה
בְקוֹלִי תִּהְיֶינָה אָזְנֶיךָ קַשֻּׁבוֹת לְקוֹל
תַּחֲנוּנָי׃ ג אִם־עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר־יָהּ אֲדֹנָי
מִי יַעֲמֹד׃ ד כִּי־עִמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן
תּוָרֵא׃ ה קִוִּיתִי יְהוָה קִוְּתָה נַפְשִׁי
וְלִדְבָרוֹ הוֹחָלְתִּי׃ ו נַפְשִׁי לַאדֹנָי
מִשֹּׁמְרִים לַבֹּקֶר שֹׁמְרִים לַבֹּקֶר׃ ז יַחֵל
יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה כִּי־עִם־יְהוָה הַחֶסֶד
וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְּדוּת׃ ח וְהוּא יִפְדֶּה אֶת־
יִשְׂרָאֵל מִכֹּל עֲוֹנֹתָיו׃

קלא א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד יְהוָה |
לֹא־גָבַהּ לִבִּי וְלֹא־רָמוּ עֵינָי
וְלֹא־הִלַּכְתִּי | בִּגְדֹלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת
מִמֶּנִּי׃ ב אִם־לֹא שִׁוִּיתִי | וְדוֹמַמְתִּי
נַפְשִׁי כְּגָמֻל עֲלֵי אִמּוֹ כַּגָּמֻל עָלַי
נַפְשִׁי׃ ג יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה מֵעַתָּה
וְעַד־עוֹלָם׃

קלב א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת זְכוֹר־יְהוָה
לְדָוִד אֵת כָּל־עֳנוֹתוֹ׃ ב אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע לַיהוָה נָדַר לַאֲבִיר יַעֲקֹב׃ ג אִם־
אֶבֹא בְּאֹהֶל בֵּיתִי אִם־אֶעֱלֶה עַל־עֶרֶשׂ
יְצוּעָי׃ ד אִם־אֶתֵּן שְׁנַת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי
תְּנוּמָה׃ ה עַד־אֶמְצָא מָקוֹם לַיהוָה
מִשְׁכְּנוֹת לַאֲבִיר יַעֲקֹב׃ ו הִנֵּה־שְׁמַעְנוּהָ
בְּאֶפְרָתָה מְצָאנוּהָ בִּשְׂדֵי־יָעַר׃ ז נָבוֹאָה
לְמִשְׁכְּנוֹתָיו נִשְׁתַּחֲוֶה לַהֲדֹם רַגְלָיו׃
ח קוּמָה יְהוָה לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן
עֻזֶּךָ׃ ט כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ־צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ
יְרַנֵּנוּ׃ י בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל־תָּשֵׁב
פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ׃ יא נִשְׁבַּע־יְהוָה | לְדָוִד
אֱמֶת לֹא־יָשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְּרִי בִטְנְךָ
אָשִׁית לְכִסֵּא־לָךְ׃ יב אִם־יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ |
בְּרִיתִי וְעֵדֹתִי זוֹ אֲלַמְּדֵם גַּם־בְּנֵיהֶם
עֲדֵי־עַד יֵשְׁבוּ לְכִסֵּא־לָךְ׃ יג כִּי־בָחַר
יְהוָה בְּצִיּוֹן אִוָּהּ לְמוֹשָׁב לוֹ׃ יד זֹאת־
מְנוּחָתִי עַדֵי־עַד פֹּה־אֵשֵׁב כִּי אִוִּתִיהָ׃
טו צֵידָהּ בָּרֵךְ אֲבָרֵךְ אֶבְיוֹנֶיהָ אַשְׂבִּיעַ
לָחֶם׃ טו וְכֹהֲנֶיהָ אַלְבִּישׁ יֶשַׁע וַחֲסִידֶיהָ
רַנֵּן יְרַנֵּנוּ׃ יז שָׁם אַצְמִיחַ קֶרֶן לְדָוִד
עָרַכְתִּי נֵר לִמְשִׁיחִי׃ יח אוֹיְבָיו אַלְבִּישׁ
בֹּשֶׁת וְעָלָיו יָצִיץ נִזְרוֹ׃

קלג א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד הִנֵּה מַה־
טּוֹב וּמַה־נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם־
יָחַד׃ ב כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב | עַל־הָרֹאשׁ יֹרֵד
עַל־הַזָּקָן זְקַן־אַהֲרֹן שֶׁיֹּרֵד עַל־פִּי
מִדּוֹתָיו׃ ג כְּטַל־חֶרְמוֹן שֶׁיֹּרֵד עַל־הַרְרֵי
צִיּוֹן כִּי שָׁם | צִוָּה יְהוָה אֶת־הַבְּרָכָה
חַיִּים עַד־הָעוֹלָם׃

קלד א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה
אֶת־יְהוָה כָּל־עַבְדֵי יְהוָה
הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְהוָה בַּלֵּילוֹת׃ ב שְׂאוּ־
יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת־יְהוָה׃ ג יְבָרֶכְךָ
יְהוָה מִצִּיּוֹן עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃

כח לחודש **יום שני**

קלה א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה
הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה׃ ב שֶׁעֹמְדִים
בְּבֵית יְהוָה בְּחַצְרוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ׃
ג הַלְלוּיָהּ כִּי־טוֹב יְהוָה זַמְּרוּ לִשְׁמוֹ כִּי
נָעִים׃ ד כִּי־יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל
לִסְגֻלָּתוֹ׃ ה כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי־גָדוֹל
יְהוָה וַאֲדֹנֵינוּ מִכָּל־אֱלֹהִים׃ ו כֹּל
אֲשֶׁר־חָפֵץ יְהוָה עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ
בַּיַּמִּים וְכָל־תְּהוֹמוֹת׃ ז מַעֲלֶה נְשִׂאִים
מִקְצֵה הָאָרֶץ בְּרָקִים לַמָּטָר עֹשֶׂה
מוֹצֵא־רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו׃ ח שֶׁהִכָּה
בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה׃
ט שָׁלַח | אוֹתֹת וּמֹפְתִים בְּתוֹכֵכִי
מִצְרַיִם בְּפַרְעֹה וּבְכָל־עֲבָדָיו׃ י שֶׁהִכָּה
גּוֹיִם רַבִּים וְהָרַג מְלָכִים עֲצוּמִים׃
יא לְסִיחוֹן | מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וּלְעוֹג מֶלֶךְ
הַבָּשָׁן וּלְכֹל מַמְלְכוֹת כְּנָעַן׃ יב וְנָתַן
אַרְצָם נַחֲלָה נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ׃
יג יְהוָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם יְהוָה זִכְרְךָ לְדֹר־
וָדֹר׃ יד כִּי־יָדִין יְהוָה עַמּוֹ וְעַל־עֲבָדָיו
יִתְנֶחָם׃ טו עֲצַבֵּי הַגּוֹיִם כֶּסֶף וְזָהָב
מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם׃ טז פֶּה־לָהֶם וְלֹא
יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ׃ יח אָזְנַיִם
לָהֶם וְלֹא יַאֲזִינוּ אַף אֵין־יֶשׁ־רוּחַ
בְּפִיהֶם׃ יח כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל
אֲשֶׁר־בֹּטֵחַ בָּהֶם׃ יט בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ
אֶת־יְהוָה בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה׃
כ בֵּית הַלֵּוִי בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה יִרְאֵי יְהוָה
בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה׃ כא בָּרוּךְ יְהוָה | מִצִּיּוֹן
שֹׁכֵן יְרוּשָׁלִָם הַלְלוּיָהּ׃

קלו א הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ׃ ב הוֹדוּ לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ג הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי
הָאֲדֹנִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ד לְעֹשֵׂה
נִפְלָאוֹת גְּדֹלוֹת לְבַדּוֹ כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ׃ ה לְעֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם בִּתְבוּנָה כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ו לְרֹקַע הָאָרֶץ עַל־
הַמָּיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ז לְעֹשֵׂה
אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ח אֶת־
הַשֶּׁמֶשׁ לְמֶמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ׃ ט אֶת־הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים
לְמֶמְשְׁלוֹת בַּלָּיְלָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
י לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ׃ יא וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ יב בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ
נְטוּיָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ יג לְגֹזֵר יַם־
סוּף לִגְזָרִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
יד וְהֶעֱבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ׃ טו וְנֹעֵר פַּרְעֹה וְחֵילוֹ בְּיַם־סוּף
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ טז לְמוֹלִיךְ עַמּוֹ
בַּמִּדְבָּר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ יז לְמַכֵּה
מְלָכִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
יח וַיַּהֲרֹג מְלָכִים אַדִּירִים כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ׃ יט לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי כִּי

לעמוד הקודם **לִקּוּטֵי**

וְיַעֲקֹב, שֶׁהוּא כְּלוּל כָּל הַשְּׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים, וְהָיָה יוֹדֵעַ כָּל מַטֶּה וּמַטֶּה בְּשָׁרְשׁוֹ, בִּשְׁבִיל זֶה כְּתִיב בֵּהּ (בראשית מט): וַיֶּאֱסֹף יַעֲקֹב רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה. רַגְלָיו זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים פח): צְדָקָ לְפָנָיו יְהַלֵּךְ (ג), הַיְנוּ שֶׁהָיָה מְאַסֵּף כָּל הַתְּפִלּוֹת כָּל אַחַת לְשָׁרְשָׁהּ. גַּם הָיָה כֹּחַ בְּיָדוֹ לִתֵּן חֵלֶק מֵחֶלְקֵי עוֹלָם לְיוֹסֵף, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית מח): וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם אַחַד עַל אַחֶיךָ וְכוּ', כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּתוֹ הָיָה מַשְׁפִּיעַ חִיּוּת לְכָל שְׁלֹשָׁה חֶלְקֵי עוֹלָם, שֶׁהֵם עוֹלָם הַשֶּׁפֶל וְעוֹלָם הַכּוֹכָבִים, וְעוֹלָם הַמַּלְאָכִים. וְזֶה **שֶׁכָּ"ם: שֶׁ'פֶל, כּ'וֹכָב, מַ'לְאָךְ**, כִּי כָּל זֶה זָכָה עַל־יְדֵי תְּפִלָּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם): אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד וְכוּ' בְּתִפְלָּתִי וּבְקַשָּׁתִי:

ג אֲבָל כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל, אֲזַי בָּאִים מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּקְלִפּוֹת וּמְסַבְּבִין אוֹתוֹ, וְנִשְׁאָר בַּחֹשֶׁךְ, וְאֵין יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איכה ג): סַכֹּתָ בָּעָנָן לָךְ מֵעֲבֹר תְּפִלָּה, וּכְתִיב (תהלים יז): סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן - שֶׁהָרְשָׁעִים, הַיְנוּ הַקְּלִפּוֹת, מְסַבְּבִין אוֹתוֹ, כְּרֶם זֵלֶת - הַיְנוּ בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם (ברכות ז):

וְדַע, שֶׁיֵּשׁ פְּתָחִים הַרְבֵּה בַּחֹשֶׁךְ הַזֶּה לְצֵאת מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יומא לח:): הַבָּא לִטְמֵא פּוֹתְחִין לוֹ - יֵשׁ לוֹ פְּתָחִים הַרְבֵּה *). נִמְצָא, שֶׁיֵּשׁ פְּתָחִים הַרְבֵּה בַּחֹשֶׁךְ גַּם לְצֵאת מִשָּׁם, אֲבָל הָאָדָם הוּא עִוֵּר וְאֵין יוֹדֵעַ לִמְצֹא הַפֶּתַח:

וְדַע, שֶׁעַל־יְדֵי אֱמֶת זוֹכֶה לִמְצֹא הַפֶּתַח, כִּי עִקַּר אוֹר הַמֵּאִיר הוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים כז): ה' אוֹרִי וְיִשְׁעִי, וְעַל־יְדֵי שֶׁקֶר הוּא מְסַלֵּק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות כ): לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' לַשָּׁוְא, כִּי עַל־יְדֵי שָׁוְא מְסַלֵּק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי דִּבּוּר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָיו **), אֲבָל עַל־יְדֵי אֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹכֵן עִמּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה): קָרוֹב ה' לְכָל קוֹרְאָיו לְכֹל וְכוּ'; וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִמּוֹ, הוּא מֵאִיר לוֹ אֵיךְ לֵיצֵא מֵהַחֹשֶׁךְ, הַמּוֹנֵעַ אוֹתוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ה' אוֹרִי:

וְזֶה פֵּרוּשׁ (בראשית ו): צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה, פֵּרֵשׁ רַשִּׁ"י: יֵשׁ אוֹמְרִים חַלּוֹן, וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֶבֶן טוֹב. וְהַחִלּוּק שֶׁבֵּין חַלּוֹן לְאֶבֶן טוֹב - כִּי הַחַלּוֹן אֵין לוֹ אוֹר בְּעַצְמוֹ, אֶלָּא דַּרְךְ שָׁם נִכְנָס הָאוֹר, אֲבָל כְּשֶׁאֵין אוֹר, אֵין מֵאִיר; אֲבָל אֶבֶן טוֹב, אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵין אוֹר מִבַּחוּץ, הוּא מֵאִיר בְּעַצְמוֹ. כֵּן יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁדִּבּוּרָם הוּא חַלּוֹן, וְאֵין כֹּחַ לְהָאִיר לָהֶם בְּעַצְמָם. וְזֶה: יֵשׁ אוֹמְרִים, וַאֲמִירָתָם נַעֲשָׂה חַלּוֹן; וְיֵשׁ, שֶׁאֲמִירָתָם נַעֲשָׂה אֶבֶן טוֹב וּמֵאִיר:

וְדַע, שֶׁהַכֹּל לְפִי גֹּדֶל הָאֱמֶת, כִּי עִקַּר הָאוֹר הוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא עֶצֶם הָאֱמֶת, וְעִקַּר הִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ אֵינוֹ אֶלָּא אֶל הָאֱמֶת. וְזֶה: וְאֶל אַמָּה תְּכַלָּנָּה מִלְּמַעְלָה - לְשׁוֹן וַתְּכַל נֶפֶשׁ דָּוִד (שמואל־ב יג). **אַמָּ"ה** הִיא ה' מוֹצָאוֹת, הַכְּלוּלִים מֵאֵשׁ וּמַיִם, הַיְנוּ שֶׁתִּרְאֶה, שֶׁיֵּצְאוּ הַדִּבּוּרִים מִפִּיךָ בֶּאֱמֶת, וְאָז יִשְׁתּוֹקֵק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִלְּמַעְלָה לִשְׁכֹּן אֶצְלְךָ, וּכְשֶׁיִּשְׁכֹּן אֶצְלְךָ, הוּא יָאִיר לְךָ. וְזֶה **אַמָּה תְּכַלָּנָּה מִלְּמַעְלָה, רָאשֵׁי־תֵבוֹת אֱמֶת**, כִּי עַל־יְדֵי אֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חוֹמֵד מִלְּמַעְלָה לִשְׁכֹּן עִם הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: קָרוֹב ה' לְכָל קוֹרְאָיו וְכוּ'. וְאָז: פְּתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תָּשִׂים, הַיְנוּ הַתֵּבָה הִיוֹצֵאת בֶּאֱמֶת, הִיא תָּשִׂים לְךָ פֶּתַח בַּחֹשֶׁךְ שֶׁאִתָּה נִצּוֹד בּוֹ. וְזֶה: בְּצִדָּהּ, הַיְנוּ הַקְּלִפָּה הַצַּד צִיד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית כה): כִּי צַיִד בְּפִיו, כִּי מִתְּחִלָּה לֹא הָיָה יָכוֹל לְדַבֵּר מֵחֲמַת הַחֹשֶׁךְ הַסּוֹבֵב אוֹתוֹ, וְעַל־יְדֵי שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וּמִתְפַּלֵּל הַיִּטֵּב, עַל־יְדֵי זֶה הוּא מְתַקֵּן תַּחְתִּים שְׁנִים וּשְׁלִישִׁים, הַיְנוּ עוֹלָם הַשֶּׁפֶל וְעוֹלָם הַגַּלְגַּלִּים וְעוֹלָם הַשֵּׂכֶל. (אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל, רַק כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, כִּי לֹא עַם־הָאָרֶץ חָסִיד (אבות פ"ב), וּכְתִיב (משלי כח): מֵסִיר אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ תּוֹרָה, גַּם תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה. (כְּתַב־יַד הַחֲבָרִים):

ד וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לְקַשֵּׁר אֶת תְּפִלָּתוֹ לְצַדִּיק הַדּוֹר, וְהַצַּדִּיק יוֹדֵעַ לְכַוֵּן הַשְּׁעָרִים וּלְהַעֲלוֹת כָּל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה לַשַּׁעַר הַשַּׁיָּךְ, כִּי כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: מֹשֶׁה, שַׁפִּיר קָאָמַרְתְּ (ג), וּכְתִיב (בראשית מט): עַד כִּי יָבֹא שִׁילֹה - דָּא מֹשֶׁה (זוהר בראשית כח:). וּמָשִׁיחַ הוּא כְּלוּל כָּל הַתְּפִלּוֹת, וּבִשְׁבִיל זֶה יִהְיֶה מָשִׁיחַ מוֹרַח וְדָאִין (כמו שאמרו רז"ל סנהדרין צג:), כִּי הַתְּפִלּוֹת הֵם בְּחִינַת חֹטֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מח): וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם־לָךְ (ז):

וְזֶה פֵּרוּשׁ: **אֲמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִמְנָא חֲדָא חֲווֹי קָאָזְלִינַן בְּמַדְבְּרָא, וְאִתְּלַוִּין בַּהֲדָן הַהוּא טַיְיָעָא, דַּהֲוָה שָׁקִיל עַפְרָא וּמוֹרַח לַהּ. וַאֲמַר: הָא אֹרְחָא לְדוּכְתָּא פְּלָן, וְהָא אֹרְחָא לְדוּכְתָּא פְּלָן. אָמְרִינַן לַהּ: כַּמָּה מְרַחֲקִינַן מִמַּיָּא. וְאָמַר לָן: הָבוּ לִי עַפְרָא. יָהֲבִינַן לַהּ. אָמַר לָן: תְּמַנְיָא פַּרְסֵי. תָּנִינַן וְיָהֲבִינַן לַהּ. אָמַר לָן: דִּמְרַחֲקִינַן תְּלָתָא פַּרְסֵי. אֲפֵכִית לַהּ, וְלָא יָכְלִית לַהּ:**

וְזִמְנָא חֲדָא אִתְּלַוִּין בַּהֲדָן הַהוּא טַיְיָעָא - סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל. זֶה בְּחִינַת צַדִּיק הַדּוֹר, שֶׁהוּא כְּלוּל כָּל הַתְּפִלּוֹת כְּמָשִׁיחַ, וּתְפִלּוֹת זֶה בְּחִינַת סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית מז): כִּי שָׁמַע ה' אֶל עֲנִיֶּךָ; וְתַרְגּוּמוֹ: קַבֵּל ה' צְלוֹתֵךְ. וְזֶה: סוֹחֵר, כִּי סָבִיב תַּרְגּוּמוֹ סְחוֹר, וְזֶה בְּחִינַת אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים פט): וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ:

וְאִתְּלַוִּין בַּהֲדָן הַהוּא טַיְיָעָא - שֶׁקִּשְׁרֵנוּ אֶת עַצְמֵנוּ עִם צַדִּיק הַדּוֹר, שֶׁהוּא בְּחִינַת מָשִׁיחַ, כְּלְלִיּוּת הַתְּפִלָּה. וְשָׁקִיל עַפְרָא וּמוֹרַח, וְאָמַר: הָא לְדוּכְתָּא פְּלָן, הָא לְדוּכְתָּא פְּלָן - עַפְרָא זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מא): יִתֵּן כֶּעָפָר חַרְבּוֹ; וְחֶרֶב זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי. וּמוֹרַח, כִּי יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַזֶּה לְהָרִיחַ עַל־יְדֵי שֶׁהוּא כְּלוּל כָּל הַתְּפִלּוֹת; וּכְתִיב: וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם־לָךְ. **וְאָמַר הָא לְדוּכְתָּא פְּלָן** - שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שַׁעֲרֵי תְּפִלּוֹת, וְהָיָה יוֹדֵעַ כָּל תְּפִלָּה הַשַּׁיָּךְ לְשִׁבְטוֹ.

וְאָמְרִינַן לַהּ: כַּמָּה מְרַחֲקִינַן מִמַּיָּא, וְאָמַר הָבוּ לִי עַפְרָא, וְיָהֲבִינַן לַהּ. אָמַר לָן: תְּמַנְיָא פַּרְסֵי. תָּנִינַן וְיָהֲבִינַן לַהּ. אָמַר לָן: תְּלָתָא פַּרְסֵי. אֲפֵכִית וְלָא יָכְלִית לַהּ - הַיְנוּ: אָמְרִינַן לַהּ כַּמָּה אֲנַן מְרַחֲקִינַן מִמַּיָּא - מִבְּחִינַת (איכה ב): שִׁפְכִי

רַשְׁבַּ"ם:

טַיְיָעָא. סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאל: וְהָפְכִינוּ. הַאי עַפְרָא בְּהַאי עַפְרָא, לְנַפּוֹתוֹ אִם יִהְיֶה בְּקִי כָּל־כָּךְ:

(ב) עיין ברכות דף י"ד. (ג) שבת ק"א ע"ב. (ד) עיין זוהר נשא דף ק"ל ע"ב. *) עיין תוס' שבת קד. בד"ה אית **) תהלים קא.

הָעוֹלָם קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה, שֶׁזֶּה עִקַּר בְּחִינַת תְּפִלָּה וְכוּ׳ כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן נִמְסְרוּ הַבְּרָכוֹת לְאַבְרָהָם, וּמִמֶּנּוּ לְיִצְחָק וְיַעֲקֹב, כִּי מִשָּׁם עִקַּר הַבְּרָכָה עַל־יְדֵי שֶׁמְּגַלִּין אֶלֶקוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ שֶׁמְּלֻבָּשׁ בְּכָל דָּבָר וְכוּ׳, כַּנַּ״ל.

עִקַּר הָאֲכִילָה וְהַפַּרְנָסָה הִיא רַק בִּבְחִינַת מַתְּנַת חִנָּם

ו. **וְעַל־כֵּן אָסוּר לֶאֱכֹל קֹדֶם הַתְּפִלָּה מִשּׁוּם** (וַיִּקְרָא יט, כה): ״לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם״ (בְּרָכוֹת י:). כִּי עִקַּר הָאֲכִילָה וְהַפַּרְנָסָה הִיא רַק בִּבְחִינַת מַתְּנַת חִנָּם, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים (בִּבְרַכַּת הַמָּזוֹן): ׳הַזָּן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוּבוֹ בְּחֵן וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, הוּא נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׳ וְכוּ׳; כִּי עִקַּר הָאֲכִילָה וְהַפַּרְנָסָה הִיא רַק מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כַּיָּדוּעַ (מִגִּלָּה עֲמֻקּוֹת וְאִתְחַנַּן אִפֵּן קלט). וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְהַזְכִּיר אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ח, י): ״וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה״ וְכוּ׳, כִּי עִקַּר הַפַּרְנָסָה מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְעִקַּר קְדֻשַּׁת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הִיא מִבְּחִינַת עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, בְּחִינַת חֶסֶד חִנָּם הַנַּ״ל, וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ הָאֲכִילָה וְהַפַּרְנָסָה רַק בִּבְחִינַת מַתְּנַת חִנָּם, בִּבְחִינַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כַּנַּ״ל.

צְרִיכִין לֶאֱכֹל עִם דֶּרֶךְ אֶרֶץ

וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לֶאֱכֹל עִם דֶּרֶךְ אֶרֶץ, כִּי רֹב הִלְכוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ הֵם רַק בְּעִנְיַן סְעֻדָּה. כִּי הָאֲכִילָה הִיא רַק בִּבְחִינַת דֶּרֶךְ אֶרֶץ הַנַּ״ל שֶׁקֹּדֶם לַתּוֹרָה עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה דּוֹרוֹת שֶׁהָיָה מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם בְּחַסְדּוֹ, כַּמּוּבָא בַּמַּאֲמָר הַנַּ״ל עַיִן שָׁם, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת הַדֶּרֶךְ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַיִן שָׁם, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הָאֲכִילָה כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לִתֵּן מִלַּחְמוֹ לַדַּל, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת מַתְּנַת חִנָּם בִּשְׁעַת הָאֲכִילָה עַל־יְדֵי שֶׁחוֹנֵן אֶת הֶעָנִי מִסְּעֻדָּתוֹ.

בְּחִינַת נְטִילַת יָדַיִם קֹדֶם הָאֲכִילָה

וְזֶה בְּחִינַת נְטִילַת יָדַיִם קֹדֶם הָאֲכִילָה, בְּחִינַת (תְּהִלִּים קלה, ב): ״שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ״ וְכוּ׳, כְּדֵי לְגַלּוֹת הָאָרַת הַיָּדַיִם שֶׁהֵם כ״ח פִּרְקִין, בְּחִינַת ׳כֹּ״ח׳ מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁזֶּה בְּחִינַת עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת הַנַּ״ל שֶׁהֵם בְּחִינַת חֶסֶד חִנָּם כַּנַּ״ל, בְּחִינַת הַדֶּרֶךְ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַמָּזוֹן וְהָאֲכִילָה וְכַנַּ״ל.

הָאִסּוּר הַגָּדוֹל לֶאֱכֹל קֹדֶם הַתְּפִלָּה שֶׁעוֹבֵר עַל לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם וְכוּ׳

וְעַל־כֵּן אָסוּר לֶאֱכֹל קֹדֶם הַתְּפִלָּה, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה מַמְשִׁיכִין בְּחִינַת הַחֶסֶד חִנָּם כַּנַּ״ל, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַמָּזוֹן דִּקְדֻשָּׁה שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִבְּחִינַת חֶסֶד חִנָּם וְכוּ׳ וְכַנַּ״ל. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (בְּרָכוֹת י:) שֶׁהָאוֹכֵל קֹדֶם הַתְּפִלָּה עוֹבֵר מִשּׁוּם ״לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם״, שֶׁהוּא בְּחִינַת גְּבוּרוֹת (שֹׁעֵר הַהֵקֶּדְמוֹת דְּרוּשׁ ד, פֶּרֶק ג), כִּי אָז נִמְשָׁךְ, חַס וְשָׁלוֹם, הָאֲכִילָה בִּבְחִינַת תִּקֻּן הַגְּבוּרוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת דָּם, וַאֲכִילָה כָּזוֹ אֲסוּרָה לָנוּ, כִּי אָנוּ צְרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ הַמָּזוֹן רַק מִבְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא בְּחִינַת חֶסֶד חִנָּם, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַתּוֹרָה הַנַּעֲלֶמֶת בְּכָל דָּבָר. נִמְצָא, שֶׁהַחִיּוּת שֶׁמִּקַּבְּלִין עַל־יְדֵי הַמַּאֲכָל שֶׁמְּחַיֶּה וּמְקַיֵּם הַגּוּף מְקַבְּלִין מֵהַתּוֹרָה מַמָּשׁ, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים מ, ט): ״וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ מֵעָי״, מֵאַחַר שֶׁהַמַּאֲכָל נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת חֶסֶד חִנָּם, בְּחִינַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְכוּ׳ כַּנַּ״ל. אֲבָל כְּשֶׁאוֹכֵל, חַס וְשָׁלוֹם, קֹדֶם הַתְּפִלָּה, קֹדֶם שֶׁזָּכָה לְגִלּוֹת בְּחִינַת הַחֶסֶד חִנָּם, וַאֲזַי אֵינוֹ מַמְשִׁיךְ הַמַּאֲכָל מִבְּחִינַת חֶסֶד חִנָּם, וַאֲזַי אֵין מְקַבֵּל הַחִיּוּת מִבְּחִינַת הַתּוֹרָה הַנַּעֲלֶמֶת שָׁם שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַחִיּוּת, ׳כִּי הֵם חַיֵּינוּ׳ כַּנַּ״ל, וְעַל חִיּוּת שֶׁמְּקַבְּלִין מַאֲכִילָה כָּזוֹ נֶאֱמַר (בְּרָכוֹת יח:): ׳רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים׳, כִּי אֵין זֶה חִיּוּת כְּלָל, כִּי עִקַּר הַחִיּוּת הוּא רַק מֵהַתּוֹרָה כַּנַּ״ל, וְעַל אֲכִילָה כָּזוֹ נֶאֱמַר (דְּבָרִים ח, יב-יד): ״פֶּן תֹּאכַל וְשָׂבָעְתָּ וְרָם לְבָבֶךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ״, כִּי שׁוֹכֵחַ אֶת ה׳, חַס וְשָׁלוֹם, מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ מַמְשִׁיךְ בִּשְׁעַת אֲכִילָה מַתְּנַת חִנָּם שֶׁהוּא בְּחִינַת הַחִיּוּת אֱלֹקוּת, דְּהַיְנוּ הַתּוֹרָה הַנַּעֲלֶמֶת שֶׁמְּלֻבָּשׁ בְּהַמַּאֲכָל כַּנַּ״ל.

אִסּוּר לֶאֱכֹל עַד אַחַר הַתְּפִלָּה, שֶׁאָז מַמְשִׁיכִין חֶסֶד חִנָּם

וְזֶהוּ (שָׁם): ״וְזָכַרְתָּ אֶת ה׳ כוּ׳ כִּי הוּא הַנֹּתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חָיִל״, ״כֹּחַ״ דַּיְקָא, בְּחִינַת כֹּחַ מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית שֶׁהוּא בְּחִינַת חֶסֶד חִנָּם, שֶׁזֶּה צְרִיכִין לִזְכֹּר בִּשְׁעַת הָאֲכִילָה כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ הַחִיּוּת שֶׁמְּקַבְּלִין מֵהַמַּאֲכָל מֵהַתּוֹרָה הַנַּעֲלֶמֶת שָׁם, שֶׁהוּא בְּחִינַת כֹּחַ מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, בְּחִינַת חֶסֶד חִנָּם כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן אָסוּר לֶאֱכֹל עַד אַחַר הַתְּפִלָּה, שֶׁאָז מַמְשִׁיכִין חֶסֶד חִנָּם וְכוּ׳, כַּנַּ״ל.

הֲלָכָה ד

עַל־פִּי הַמַּעֲשֶׂה נוֹרָאָה שֶׁל הַבַּעַל תְּפִלָּה

(סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מַעֲשֶׂה יב), ☜ עַיֵּן שָׁם כָּל הַמַّעֲשֶׂה הַזֹּאת מִתְּחִלָּתָהּ וְעַד סוֹפָהּ.

סוֹד גּוּף הַמַּעֲשֶׂה בְּעֹצֶם -רְחוֹק וְנִשְׂגָּב מְאֹד מִדַּעְתֵּנוּ

א. **וְזֶהוּ** בְּחִינַת תְּפִלָּה בְּצִבּוּר, דְּהַיְנוּ בַּעֲשָׂרָה. כִּי מְבֹאָר שָׁם, שֶׁהַמֶּלֶךְ עִם אֲנָשָׁיו הָיוּ עֲשָׂרָה, שֶׁהֵם: הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה, הַבַּת מַלְכָּה וְהַתִּינוֹק, הַמַּלִּין וְהָאוֹהֵב

נֶאֱמָן, הַמְמַנֶּה וְכוּ׳. וְהֵם בְּחִינַת עוֹלָם הַתִּקּוּן. וְהִנֵּה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם לִרְאוֹת יָכוֹל לְהָבִין מְעַט, שֶׁסּוֹד מַעֲשֶׂה זֹאת נוֹגֵעַ בְּעִנְיַן מִיתַת הַמְּלָכִים וּשְׁבִירַת כֵּלִים וְתִקּוּנָן. וּכְבָר אָמַרְנוּ כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁכָּל מַה שֶּׁאָנוּ מוֹצְאִין בְּהַמַּעֲשִׂיּוֹת, הוּא רַק רֶמֶז בְּעָלְמָא, פָּחוֹת מִטִּפָּה מִן הַיָּם, וַאֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁהַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ בְּעֶזְרָנוּ לְכַוֵּן הָאֱמֶת, הֵינוּ שֶׁזֶּה אֱמֶת שֶׁגַּם עִנְיָן זֶה נִרְמָז בְּסוֹד הַמַּעֲשִׂיּוֹת, אֲבָל סוֹד גּוּף הַמַּעֲשֶׂה בְּעֶצֶם רָחוֹק וְנִשְׂגָּב מְאֹד מִדַּעְתֵּנוּ, כִּי גָּאוּ הַמַּיִם נַחַל נוֹבֵע אֲשֶׁר לֹא נוּכַל לַעֲבֹר בּוֹ.

ב. **אֲבָל** עַל כָּל פָּנִים זֶה מוּבָן בְּבֵאוּר שָׁם, שֶׁמְּרֻמָּז בְּעִנְיַן הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת מֵעִנְיַן שְׁבִירַת כֵּלִים וְתִקּוּנָן. וְהֵם עֲשָׂרָה בְּחִינוֹת, כְּנֶגֶד עֶשֶׂר סְפִירוֹת אֲשֶׁר בָּהֶם הָיָה הַשְּׁבִירָה וְהַפְּגָם וְהַבִּטּוּל, כַּמְבֹאָר בְּעֵץ־חַיִּים (שַׁעַר ט, פרק ב), שֶׁאַף עַל־פִּי שֶׁהַשְּׁבִירָה לֹא הָיְתָה כִּי אִם בִּבְחִינַת שִׁבְעָה מְלָכִים, אֲבָל אַף־עַל־פִּי כֵּן גַּם בְּשָׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת הָיָה בְּחִינַת פְּגָם וּבִטּוּל, עַיֵּן שָׁם.

מְרֻמָּז בְּעִנְיַן הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת מֵעִנְיַן שְׁבִירַת כֵּלִים וְתִקּוּנָן

כִּי עַל־יְדֵי שְׁבִירַת כֵּלִים - מִשָּׁם נִמְשָׁכִין כָּל הַתַּאֲווֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת, וְכָל הַטָּעֲיוֹת וְהַמְּבוּכוֹת שֶׁל כָּל בָּאֵי עוֹלָם הָרְחוֹקִים מֵהַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל אֶחָד נִתְעָה לְמָקוֹם שֶׁנִּתְעָה עַל־יְדֵי תַּאֲווֹתָיו שֶׁהִתְעוּ אוֹתוֹ לְדֵעוֹת זָרוֹת כָּזְבִיּוֹת, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת כָּל עִנְיְנֵי הַשְּׁטוּת וְהַטָּעֲיוֹת שֶׁל כָּל הַכִּתּוֹת הַמְבֹאָרִים שָׁם, שֶׁכֻּלָּם נִתְעוּ וְנָבוֹכוּ מְאֹד מְאֹד עַל־יְדֵי תַּאֲוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת. כִּי זֹאת הַכַּת נִתְעוּ מִדֵּעָה לְדֵעָה וּמִסְּבָרָא לְסִבְרָא, עַד שֶׁאָמְרוּ שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית הוּא כָּבוֹד, וְהָיָה לָהֶם סְבָרוֹת גְּדוֹלוֹת וְהוֹכָחוֹת עַל זֶה, שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית הוּא כָּבוֹד, וְכַת אַחֶרֶת נִתְעוּ וְאָמְרוּ, שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית הוּא רְצִיחָה וְכוּ׳, וְהָיָה לָהּ גַּם כֵּן סְבָרוֹת רַבּוֹת עַל זֶה, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בִּשְׁאָר הַכִּתּוֹת, וְכָל אַחַת הָיָה לָהֶם סְבָרוֹת רַבּוֹת עַל טָעוּתָם עַד שֶׁאֶפְשָׁר בֶּאֱמֶת לִטְעוֹת בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְגַלּוֹת כָּל הַסְּבָרוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל כַּת וְכַת, כִּי יֵשׁ לָהֶם כָּל כָּךְ סְבָרוֹת - שֶׁאֶפְשָׁר לִטְעוֹת בָּהֶם בֶּאֱמֶת.

כָּל עִנְיְנֵי הַשְּׁטוּת וְהַטָּעֲיוֹת שֶׁל כָּל הַכִּתּוֹת שֶׁכֻּלָּם נִתְעוּ וְנָבוֹכוּ מְאֹד מְאֹד עַל־יְדֵי תַּאֲוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת

וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת שְׁבִירַת כֵּלִים הַנַּ״ל, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַמִּדּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁלֹּא יָכְלוּ הַכֵּלִים לְקַבֵּל אוֹרָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁבְּרוּ וְנָפְלוּ הַכֵּלִים לְמַטָּה לִמְדוֹר הַקְּלִפּוֹת, עַד שֶׁנִּתְהַפֵּךְ אֶצְלָם כָּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת מֵהֶפֶךְ אֶל הֶפֶךְ, וְהָפְכוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה אֶצְלָם סְבָרוֹת לְהֶפֶךְ מִן הָאֱמֶת. וְהַכֹּל מֵחֲמַת הַנִּיצוֹצוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁל הַמִּדּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁנָּפְלוּ בָּהֶם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְאַחֲזוּ בָּהֶם הַקְּלִפּוֹת, וּמְקַלְקְלִים מֵהֶם כֹּחַ לַהֲפֹךְ אֶת הָאֱמֶת לְשֶׁקֶר גָּמוּר מַעַיִן אוֹתוֹ הָאֱמֶת, בִּבְחִינַת (סוֹטָה לח.): ״כָּל שֶׁקֶר שֶׁאֵין בּוֹ אֱמֶת בִּתְחִלָּתוֹ אֵינוֹ מִתְקַיֵּם בְּסוֹפוֹ״.

מַחֲמַת הַנִּיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל הַמִּדּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁנָּפְלוּ בָּהֶם הַקְּלִפּוֹת, וּמְקַלְקְלִים מֵהֶם כֹּחַ לַהֲפֹךְ אֶת הָאֱמֶת לְשֶׁקֶר גָּמוּר מַעַיִן אוֹתוֹ הָאֱמֶת

כִּי כָּל כַּת וְכַת מֵהַכִּתּוֹת הָרָעוֹת הַנַּ״ל שֶׁהָיוּ לָהֶם סְבָרוֹת בְּדוּיוֹת וְכִזְבִיּוֹת לְהֶפֶךְ מִן הָאֱמֶת, כָּל זֶה נִמְשָׁךְ בְּשָׁרְשׁוֹ מֵאֵיזֶה צַד אֱמֶת בְּשָׁרְשׁוֹ וּבִמְקוֹמוֹ, אֲבָל אֶצְלָם נִתְקַלְקֵל זֶה הָאֱמֶת, וְנִתְעוּ עַל־יְדֵי־זֶה לְדֵעוֹת זָרוֹת מְאֹד, כָּל אֶחָד מֵעֵין אוֹתָהּ הַמִּדָּה שֶׁנָּפַל אֶצְלָם עַל־יְדֵי בְּחִינַת הַשְּׁבִירָה.

כָּל כַּת דְּבוּיָה יֵשׁ לָהּ שֹׁרֶשׁ בָּאֱמֶת

ג. **לְמָשָׁל,** הַכַּת שֶׁאָמְרוּ שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית הוּא כָּבוֹד, וְהָיָה לָהֶם הוֹכָחוֹת וּסְבָרוֹת רַבּוֹת עַל זֶה, זֶה הַטָּעוּת נִמְשָׁךְ מִנְּפִילַת הַכָּבוֹד דִּקְדֻשָּׁה. כִּי יֵשׁ כָּבוֹד דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא כְּבוֹד הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ וּכְבוֹד תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְצַדִּיקָיו הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת נִבְרְאוּ בִּשְׁבִיל זֶה הַכָּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (יוֹמָא לח.): ״כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ לֹא בְּרָאוֹ אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה מג, ז): ״כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו״״, וְכַמְבֹאָר בְּכַמָּה תּוֹרוֹת בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל שֶׁכָּבוֹד דִּקְדֻשָּׁה הוּא שֹׁרֶשׁ כָּל הַבְּרִיאָה, שֹׁרֶשׁ כָּל הַנְּפָשׁוֹת, בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית מט, ו): ״בְּסֹדָם אַל תָּבֹא נַפְשִׁי בִּקְהָלָם אַל תֵּחַד כְּבֹדִי״ וְכוּ׳ (סִימָן נט), ☜ עַיֵּן שָׁם בְּהַתּוֹרָה עַל פָּסוּק ׳וְאַיֵּה הַשָּׁה לְעֹלָה׳ (בְּסִימָן יב), וּבְהַתּוֹרָה ׳חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בַּנְּעִמִים׳ (בְּסִימָן עא) בִּלְקוּטֵי תִּנְיָנָא, וּבִשְׁאָר מְקוֹמוֹת (סִימָן סז, א).

כָּבוֹד דִּקְדֻשָּׁה הוּא שֹׁרֶשׁ כָּל הַבְּרִיאָה, שֹׁרֶשׁ כָּל הַנְּפָשׁוֹת,

וּמֵחֲמַת שֶׁכָּבוֹד דִּקְדֻשָּׁה הוּא שֹׁרֶשׁ כָּל הַבְּרִיאָה שֶׁנִּבְרָא בִּשְׁבִיל הַכָּבוֹד, עַל־כֵּן מֵעֵת שֶׁהָיָה שְׁבִירַת כֵּלִים וּמִיתַת הַמְּלָכִים, שֶׁאָז נָפְלוּ כָּל הַמִּדּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת לְמַטָּה, וְאָז נִתְבַּלְבְּלוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, כַּיָּדוּעַ (עֵץ־חַיִּים, שַׁעַר שְׁבִירַת הַכֵּלִים), שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת מַה שֶּׁכָּתוּב

שֹׁרֶשׁ הַכָּבוֹד בִּקְדֻשָּׁה נִרְפָּךְ לְרִדִיפָה אַחַר הַכָּבוֹד

בְּעַצְמוֹ נֶחְשָׁב לוֹ לְכַפָּרַת עָוֹן, עַד שֶׁאִם הָיָה זוֹכֶה לְהִתְנַהֵג בְּזֶה בִּתְמִימוּת וּבֶאֱמֶת כָּרָאוּי (כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב) כְּבָר הָיוּ עֲווֹנוֹתָיו נִמְחָלִין עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ, וְאָז מִמֵּילָא הָיוּ מִסְתַּלְּקִין מִמֶּנּוּ כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (בְּרֵכוֹת יב:), הָעוֹבֵר עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בָּהּ מוֹחֲלִין לוֹ וְכוּ' וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן מ"ו וּבְהַשִּׂיחוֹת (סִימָן יב) שֶׁמַּה שֶׁנִּלְחָמִין עִם הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה לְהַכְנִיעַ אוֹתָם, אוֹ עַל־כָּל־פָּנִים לִבְרֹחַ מֵהֶם, הוּא בְּחִינַת (תְּהִלִּים מד) כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם, בְּחִינַת מְסִירַת נֶפֶשׁ וּבְחִינַת קָרְבָּנוֹת וְכוּ'. וּכְבָר מְבֹאָר הַרְבֵּה בִּדְבָרָיו זַ"ל מֵעִנְיָנִים אֵלּוּ:

אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוּמֵנוּ הָיָה בְּפֶטֶרְבּוּרְג. וְהָיָה כּוֹתֵב לוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִשָּׁם מִכְתָּבִים הַרְבֵּה בַּאֲשֶׁר שֶׁיֵּשׁ לוֹ צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה שֶׁנִּזְרַק לְשָׁם, כִּי כַּמָּה פְּעָמִים שָׁמְעוּ מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁשָּׁם בְּמָקוֹם זֶה הַנַּ"ל קָשֶׁה מְאֹד לְהִתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, כִּי הוּא מָקוֹם מְסֻכָּן מְאֹד. וּפַעַם אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִזֶּה וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "דָּאס וָוּאס עֶר הָאט מוֹרָא און ציטֶערט טָאמֶער חַס וְשָׁלוֹם וֶוועט עֶר זִיךְ נִיט דֶער הַאלְטֶן. הָאט דָּאס דֶער הַאלְט אִים). דָּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא מִתְיָרֵא וְחָרֵד כָּל־כָּךְ שֶׁמָּא מֵחֲמַת זֶהֲמַת הַמָּקוֹם לֹא יוּכַל לַעֲמֹד בְּמַדְרֵגָתוֹ, דָּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ מַעֲמִיד וּמְחַזֵּק אוֹתוֹ לַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ, וְלִבְלִי לִפֹּל מִמַּדְרֵגָתוֹ:

תקצא. (קמח) אֶחָד שָׁאַל אוֹתוֹ אִם לִהְיוֹת מְלַמֵּד, הֵשִׁיב לוֹ לֹא (כִּי אָמַר הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵינָם חֲשׁוּבִים בְּעֵינָיו שׁוֹחֵט וּמְלַמֵּד וְחָסִיד בְּעִיר קְטַנָּה מֻחֶמֶת שֶׁבְּנָקֵל לוֹ לְהִכָּשֵׁל בְּגַאוּת חַס וְשָׁלוֹם) טוֹב לְךָ יוֹתֵר לִהְיוֹת סוֹחֵר וּבַעַל מְלָאכָה וּמַתָּן, רַק בְּשָׁעָה שֶׁתֵּלֵךְ בַּשּׁוּק תְּמָאֵס וּתְבַזֶּה אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּפִיךָ:

תקצב. (קמט) אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים דִּבֵּר עִמּוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר, אֲנִי רוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר "אִיךְ וִויל זַיין אֵיין עֶרְלִיכֶער יוּד". וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה "וִוילְסְטוּ אַבֶּער וִוילְן" (רוֹצֶה אַתָּה לְרַצּוֹת). וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין כִּי דִּבּוּרִים אֵלּוּ הַמּוּעָטִים מַחֲזִיקִים הַרְבֵּה מְאֹד כַּיָּדוּעַ וּמוּבָן לַמְעַיֵּן בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַנִּפְלָאִים מְאֹד. יְהִי רָצוֹן שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיְּמָם אָמֵן:

תקצג. (קנ) הָלַךְ אָנָה וָאָנָה בַּבַּיִת הַמְיֻחָד שֶׁהָיָה לוֹ פֹּה בִּבְרֶסְלֶב, וְסִפֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן דַּרְכֵי עֲבוֹדַת ה'. שֶׁיֵּשׁ לִפְעָמִים עַל־פִּי רֹב יִסּוּרִים גְּדוֹלִים לַעֲבוֹדָתוֹ, וְאַחַר־כָּךְ מַגִּיחִין לוֹ לִפְעָמִים מְעַט, וְיֵשׁ לוֹ אֵיזֶה נִיחָא כַּיָּדוּעַ לְמִי שֶׁנִּכְנַס קְצָת בַּעֲבוֹדַת ה'. עָנָה וְאָמַר אֵין רַשָּׁאִים לְוַתֵּר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "מֶע טָאר דֶעם אֵייבֶּערשְׁטֶן נִיט נָאךְ גֶעבִּין", כְּלוֹמַר שֶׁבִּתְחִלָּה הָיוּ לוֹ יִסּוּרִים וּבִלְבּוּלִים וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ נִיחָא קְצָת יֹאמַר,

שֶׁכְּבָר מִלֵּא הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שְׁאֵלָתוֹ וְאֵין צְרִיכִים לְהַפְצִירוֹ עוֹד, כִּי בֶּאֱמֶת עַדַּיִן לֹא נָתַן הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הַיְשׁוּעָה בִּשְׁלֵמוּת, וַעֲדַיִן צְרִיכִין לְהִסְתַּפֵּל לִישׁוּעָה וּלְהִתְחַטֵּא לְפָנָיו הַרְבֵּה כְּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לִפְנֵי אָבִיו וּלְהַרְבּוֹת בְּגִעְגּוּעִים וְהַפְצָרוֹת וְכוּ' שֶׁיַּעְזֹר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עוֹד וָעוֹד וְכוּ'.

אַחַר־כָּךְ אָמַר אֲבָל לָכֶם אֵין צְרִיכִין לוֹמַר זֹאת, כִּי אַתֶּם צְרִיכִים לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. כְּלוֹמַר שֶׁאִם נָחוּשׁ בְּכָל עֵת אֲפִלּוּ כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מַרְוִיחַ לָנוּ קְצָת לַחֲשֹׁב תָּמִיד עַל חֶסְרוֹן הַיְשׁוּעָה הַמַּכְרַחַת לָנוּ עוֹד, אִם־כֵּן תִּתְגַּבֵּר חַס וְשָׁלוֹם הַמָּרָה־שְׁחוֹרָה וְהָעַצְבוּת בְּיוֹתֵר. אֲשֶׁר זֹאת הַמִּדָּה שֶׁל עַצְבוּת מַזֶּקֶת לָנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִתְחַזֵּק לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד אֵיךְ שֶׁהוּא.

עַל־כֵּן אֲפִלּוּ בְּעֵת הַצַּעַר וְהָרְחוּק מֵעֲבוֹדָתוֹ צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק לִהְיוֹת אַךְ שָׂמֵחַ תָּמִיד, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר בַּמֶּה שֶׁמּוֹצֵא בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה נְקֻדָּה טוֹבָה עֲדַיִן, וּבַמֶּה שֶׁזָּכָה שֶׁלֹּא עֲשָׂאוֹ גּוֹי וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וְלַהֲפֹךְ כָּל הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה וְהַצַּעַר וְיִסּוּרִין לְשִׂמְחָה. לוֹמַר, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֲנִי כְּמוֹ שֶׁאֲנִי, אַף־עַל־פִּי־כֵן זָכִיתִי לִהְיוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וּלְקַיֵּם כַּמָּה מִצְוֹת בְּכָל יוֹם צִיצִית וּתְפִלִּין וּקְרִיאַת שְׁמַע וּצְדָקָה וְכַיּוֹצֵא. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁעֲשִׂיַּת הַמִּצְוֹת הֵם כְּמוֹ שֶׁהֵם, אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־כָּל־פָּנִים יֵשׁ בָּהֶם נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת מְאֹד שֶׁנַּעֲשֶׂה מֵהֶם שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה, וַאֲפִלּוּ עַל־יְדֵי הַמִּצְוֹת שֶׁנַּעֲשִׂין עַל־יְדֵי פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּל זְמַן שֶׁשֵּׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עָלָיו מִתְּפָאֵר בּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הַרְבֵּה בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר, וְכַמְּבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ בְּעִנְיָן זֶה תֵּלֵי תֵּלִים שֶׁל הֲלָכוֹת, כַּמָּה וְכַמָּה דַּרְכֵי עֲצוֹת אֵיךְ לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה. אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֵז בָּהֶם.

וְעַל־פִּי רֹב צְרִיכִין לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּמִלֵּי דִשְׁטוּתָא, לַעֲשׂוֹת עִנְיָנֵי צְחוֹק וּמִלְּתָא דְבִדְיחוּתָא כְּדֵי לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בַּמֶּה דְּאֶפְשָׁר. וְעַל־פִּי רֹב אִי אֶפְשָׁר לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ כִּי־אִם עַל־יְדֵי־זֶה, כִּי הַמָּרָה־שְׁחוֹרָה וְהָעַצְבוּת מִתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם יוֹתֵר מִן הַכֹּל, וְקָשֶׁה לְשַׁבְּרָהּ יוֹתֵר מִכָּל הַמִּדּוֹת, וּמַזֶּקֶת לְהָאָדָם מְאֹד יוֹתֵר מֵהַכֹּל. וְכָל עִקַּר הִתְרַחֲקוּת כָּל אָדָם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הִיא רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה, עַל־כֵּן צְרִיכִין לִרְאוֹת לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הַכֹּחוֹת בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר אֲפִלּוּ בְּעֵת שֶׁצַּר לְהָאָדָם וְדָחוּק לוֹ מְאֹד בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, הֵן בְּפַרְנָסַת הַגֶּפֶשׁ הֵן בְּפַרְנָסַת הַגּוּף אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לִרְאוֹת לִבְטֹחַ בַּה' תָּמִיד שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף לֹא יַעַזֹּב ה' אוֹתוֹ לָנֶצַח חָלִילָה, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר. מִכָּל־שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מַרְחִיב לוֹ בְּעֵת צָרָתוֹ וְדָחְקוֹ קְצָת, וְיֵשׁ

לוֹ אֵיזֶה נַיְחָא בְּעָלְמָא, בְּוַדַּאי צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד וּלְהַגְדִּיל הַשִּׂמְחָה בְּיוֹתֵר.

וְהָבֵן דְּבָרִים אֵלּוּ כִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל הֵם עֲמֻקִּים מְאֹד, וְעִקַּר הָעֲמִקּוּת הוּא לְהָבִין הַדְּבָרִים לְקַיְּמָם בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ הָיָה נִרְאֶה כְּאִלּוּ סוֹתֵר רַבֵּנוּ ז"ל בְּעַצְמוֹ הַדְּבָרִים שֶׁאָמַר לְפָנַי שֶׁאֵין צְרִיכִין לְוַתֵּר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מֵחֲמַת שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. אַף־עַל־פִּי־כֵן הַדְּבָרִים נִצְרָכִים מְאֹד לְפָנַי וְלִפְנֵי בְּנֵי אָדָם כְּגִילֵנוּ, כִּי הֵבַנְתִּי כַּוָּנָתוֹ קְצָת שֶׁרוֹצֶה שֶׁלֹּא נִפֹּל חַס וְשָׁלוֹם לְעַצְבוּת עַל־יְדֵי־זֶה מֵחֲמַת שֶׁנַּחֲשֹׁב תָּמִיד אֲפִלּוּ בְּעֵת הַהִרְחָבָה עַל חֶסְרוֹן הַיְשׁוּעָה הַחֲסֵרָה עֲדַיִן, כִּי בֶּאֱמֶת צְרִיכִין לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד אֲפִלּוּ בְּעֹצֶם הַדַּחֲקוּת בַּעֲבוֹדַת ה' וּבְגֹדֶל הָרְחוּק. וְגַם אִם יֵשׁ לוֹ עוֹד לָזֶה שֶׁאָר יִסּוּרִים מִפְּרְנָסָה וּמוֹנְעִים וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בַּמֶּה שֶׁיּוּכַל כַּנַּ"ל, מִכָּל־שֶׁכֵּן כְּשֶׁמַּנִּיחַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו וּמַרְחִיב לוֹ קְצָת. אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁכְּבָר הִגִּיעַ לְמָה שֶׁצָּרִיךְ, וּכְבָר אֵין חָסֵר לוֹ כְּלוּם בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּאִלּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נָתַן לוֹ כְּבָר כָּל בַּקָּשָׁתוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת עֲדַיִן נִשְׁאָר אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רֹב יְשׁוּעוֹת, וְאֵין צְרִיכִין לְוַתֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ וְכוּ' רַק אַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, כִּי אִיךְ שֶׁהוּא צְרִיכִין לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. וְהוֹלֵךְ בְּתֹם יוֹכַל לְהָבִין דְּבָרִים אֵלּוּ בִּפְשִׁיטוּת:

תקצד. (קנא) לִזְכָּרוֹן מַה שֶּׁאָמַר לִי לְבַדִּי כְּבָר בְּעֵת שֶׁבָּאתִי אֵלָיו מִגְּמֻרוֹב אֲנִי וַחֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי קֹדֶם שָׁבוּעוֹת, וְאָז נִדְמָה לִי שֶׁהוּא מַקְפִּיד קְצָת עַל שֶׁאֲנִי שׁוֹקֵד עַל דַּלְתוֹתָיו יוֹתֵר מִדַּאי, כִּי נָסַעְתִּי אָז כַּמָּה פְּעָמִים רְצוּפִים אֵלָיו, וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנַסְתִּי אֵלָיו וּמְצָאתִיו בַּבַּיִת הַגָּדוֹל שֶׁלּוֹ שֶׁהָיָה סָמוּךְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְנָתַן לִי שָׁלוֹם, וְאָמַר לִי שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם "פָּאר גִיזוּנְד" (סע בריא) וְחִיֵּךְ קְצָת. אַחַר־כָּךְ נִשְׁאָר יוֹשֵׁב בַּמָּקוֹם שֶׁיָּשַׁב שָׁם סָמוּךְ לְהַדֶּלֶת שֶׁהָיְתָה לַחוּץ נֶגֶד הַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ הַיָּשָׁן, וְאָז דִּבֵּר עִמִּי וְנִחַם אוֹתִי מְאֹד, וְאָמַר לִי אֵיךְ אַתָּה יוֹדֵעַ מָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מִמְּךָ, הַיּוֹם אַתָּה כָּךְ וּלְאַחַר־כָּךְ תִּהְיֶה וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר יִהְיֶה נַעֲשֶׂה עִמְּךָ וְכוּ'. וְרָמַז לִי שֶׁאֶהְיֶה בְּסַכָּנוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בְּלִי שִׁעוּר, וְכִמְעַט כִּמְעַט וְכוּ', וַאֲנִי אֶפְתַּח לְךָ שְׁבִילֵי הַשֵּׂכֶל, וְתֵלֵךְ וּתְטַיֵּל דֶּרֶךְ כָּל הַתּוֹרוֹת שֶׁלִּי כְּדֶרֶךְ הַהוֹלֵךְ וּמְטַיֵּל בְּהֵיכָלוֹת וּבִנְיָנִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים.

וְאָז בֵּאֵר לִי הָעִנְיָן קְצָת וְאָמַר לִי כִּי הַתּוֹרוֹת שֶׁלּוֹ הֵם כְּמוֹ מִי שֶׁנִּכְנָס לְפָלָטִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הֵיכָלוֹת וַחֲדָרִים וְאַכְסַדְּרָאוֹת וּפִשְׁפָּשִׁין נָאִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים נָאִים מְאֹד, וַעֲלִיּוֹת עַל־גַּבֵּי

עֲלִיּוֹת שׁוֹנוֹת בְּדַרְכֵי חִדּוּשִׁים נוֹרָאִים, וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנָסִין בְּחֶדֶר אֶחָד וּמַתְחִילִין לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וּלְהִתְפַּלֵּא עַל נִפְלְאוֹת הַחִדּוּשִׁים אֲשֶׁר בּוֹ, בְּתוֹךְ כָּךְ רוֹאִין שֶׁנִּפְתַּח לוֹ פֶּתַח נִפְלָא לְחֶדֶר אַחֵר, וְכֵן מֵחֶדֶר זֶה לְחֶדֶר עוֹד וְכֵן מֵחֶדֶר לְחֶדֶר וּמֵחֶדֶר לַעֲלִיָּה וְכוּ' מִכֻּלָּם פְּתוּחִים מִזֶּה לָזֶה פְּתָחִים וְחַלּוֹנוֹת וּמִקְשָׁרִים וּמִשְׁלָבִים זֶה בָּזֶה בְּסֵדֶר נִפְלָא וּבְחָכְמָה עֲמֻקָּה וּבְתַכְלִית הַיֹּפִי וְהַנּוֹי וְכוּ'. (וְכָל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב כִּי־אִם לְמִי שֶׁנִּכְנַס קְצָת בַּהֲבָנַת עֹמֶק דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִטְעֹם נֹעַם מְתִיקַת עֲמֻקּוּת תּוֹרָתוֹ אֲשֶׁר אֵין דֻּגְמָתָהּ). אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן לֹא יִהְיֶה שֶׁלְּךָ רַק כְּמוֹ שֶׁמְּטַיֵּל בְּשֶׁל אֲחֵרִים. אֲבָל אֲנִי רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה שֶׁלְּךָ לְגַמְרֵי, וְגַם זֶה יִהְיֶה "אִיךְ וויל אָבֶער זַייא זָאלִין טַאקֶי זַיין דַּיין. וְוֶעט דָּאס אוֹיךְ זַיין. דִּיא מֵיינְסְט פַאר דַּיינֶע מַעֲשִׂים טוֹבִים נָאר וָוארִים אִיךְ וויל אַזוֹי" (ואתה חושב עבור המעשים טובים שלך, רק בשביל שאני רוצה כך).

וְאָז סִפֵּר לִי מִצַּדִּיק אֶחָד גָּדוֹל שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים הָיָה חוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ וַאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנִּי חַס וְשָׁלוֹם אִפֵּר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ראש השנה יז) עַל נִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה עַל־כָּל־פָּנִים אֵין וָאֶפֶס לֹא יִהְיֶה מִמֶּנִּי וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "נִישְׁט וֶוועט שׁוין אוֹיס מיר נִיט זַיין". וְסִפֵּר זֹאת לְעִנְיַן הִתְחַזְּקוּת שֶׁגַּם הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל מְאֹד נָפֹל בְּדַעְתּוֹ כַּמָּה פְּעָמִים

כָּל־כָּךְ עַד שֶׁנִּדְמָה שֶׁאֲבֵדָה תִּקְוָתוֹ חַס וְשָׁלוֹם, עַד שֶׁהֶכְרַח לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים לֹא יִהְיֶה מִמֶּנִּי וְלֹא כֻּלּוֹ. אָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן כִּי בְּוַדַּאי מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁיִּהְיוּ נַעֲשִׂין אֹפֶר בְּוַדַּאי יִהְיֶה בְּזֶה הָאֹפֶר אֵיזֶה בְּחִינַת חַיּוּת, וְגַם זֶה טוֹב כִּי אֹפֶס לֹא יִהְיֶה עוֹד מִמֶּנִּי. וְהַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו שֶׁכַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים הָחֱזִיק עַצְמוֹ בְּזֶה וְנִתְרַצֶּה גַּם לָזֶה שֶׁאֲפִלּוּ אִם חַס וְשָׁלוֹם יִהְיֶה כָּךְ, הוּא מֻרְגָּשׁ לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בַּמָּה שֶׁיּוּכַל לְחַטֵּט כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְזֶה הַטּוֹב יַעֲשֶׂה עִמּוֹ מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב:

תקצד. (קנב) שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ בְּעֵת שֶׁבָּא מֵהַנְּסִיעָה הַגְּדוֹלָה שֶׁנָּסַע לְנָאוּוֹרִיטְשׁ עַד שֶׁבָּא לְזַסְלַב וְשָׁם נִפְטְרָה אִשְׁתּוֹ, וְאַחַר־כָּךְ נִשְׁתַּדֵּךְ מִבְּרָאד עִם אִשְׁתּוֹ הַשֵּׁנִיָּה, וְאָז כְּשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ לְפֹה בְּרֶסְלֶב דִּבֵּר הַרְבֵּה מִשִּׁדּוּכִים, וְאָמַר שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מֵעִנְיָן זֶה שֶׁל שִׁדּוּכִים. וּכְבָר נִרְשַׁם מְעַט מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר.

וְאָמַר שֶׁכְּשֶׁהָיָה בִּקְהִילַת־קֹדֶשׁ דַאדְרוִיל בִּשְׁבִיל לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִם אִשְׁתּוֹ הַשֵּׁנִיָּה מִקְּהִילַת קֹדֶשׁ בְּרָאד, אָז בָּאוּ כַּמָּה עֲגָלוֹת עִם נָשִׁים שֶׁבָּאוּ בִּשְׁבִיל לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִמּוֹ. וְאָמַר שֶׁכֻּלָּן הָיוּ זְווּגִים שֶׁלּוֹ. וְאָמַר שֶׁכָּל אִישׁ יֵשׁ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה זְווּגִים, רַק שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה כַּמָּה בְּחִינוֹת שׁוֹנוֹת וְעִנְיָנִים נִפְלָאִים. כִּי מִכָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁמְּדַבְּרִים בְּעִנְיְנֵי הַשִּׁדּוּכִים, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינָם נִגְמָרִים זֶה בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת זְווּג וְשִׁדּוּךְ. וְלִפְעָמִים יוֹשְׁבִים בְּנֵי אָדָם בְּבָתֵּיהֶם וְאוֹמְרִים שֶׁרָאוּי שֶׁזֶּה יִשָּׂא אֶת זֹאת וְעַל־יְדֵי־זֶה נִגְמָר בְּחִינַת הַזְּווּג שֶׁל זֶה הָאִישׁ עִם אוֹתָהּ הָאִשָּׁה. וְלִפְעָמִים בָּאִים שְׁדָכָנִים וּמְדַבְּרִים הַשִּׁדּוּךְ אֲבָל אֵינוֹ נִגְמָר, וְגַם זֶה בְּחִינַת זְווּג

לעמוד הבא

עד. מִי שֶׁאֵין בּוֹ אֱמוּנָה אֵין תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת.

עה. מִי שֶׁמְּשַׂמֵּחַ אֶת הַצַּדִּיק תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת.

עו. צָרִיךְ קֹדֶם הַתְּפִלָּה לְדַבֵּק אֶת רוּחוֹ בְּהַבּוֹרֵא, וּמֵחֲמַת הַדְּבֵקוּת יֵצְאוּ הַדִּבּוּרִים מֵעַצְמָן מִפִּיו.

עז. כְּשֶׁתִּשְׁמַע חֶרְפָּתְךָ וְתִשְׁתֹּק - תִּזְכֶּה שֶׁיַּעֲנֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּקָּשָׁתְךָ.

עח. מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל חֲבֵרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כּוֹפֵל לוֹ אֶת טוֹבָתוֹ.

עט. תְּפִלָּה שֶׁאֵינָהּ נִתְקַבֶּלֶת לְמַעְלָה - נִשְׂרֶפֶת.

פ. מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל הַחֵרְבָן, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל בְּלֵב וָגוּף.

פא. תְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּשִׂמְחָה הִיא עֲרֵבָה וּמְתוּקָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.

פב. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲנָוָה, אֲפִלּוּ כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּמַחֲשָׁבָה - הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עֹשֶׂה מַחֲשַׁבְתּוֹ.

פג. לִפְעָמִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין מְקַבֵּל תְּפִלַּת הַצַּדִּיק כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל אֵיזֶה אָדָם, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹדֵעַ שֶׁיִּמְשִׁיךְ זֶה הָאָדָם לְאַחַר זְמַן אֶת הַצַּדִּיק בַּחֲטָאִים מֵחַטֹּאתָיו.

פד. אֵין הַמַּחֲשָׁבָה הוֹלֶכֶת אֶלָּא אַחַר הָעֹבֶד (פרוש: מִי שֶׁעֹבֵד הַשֵּׁם – אַחֲרָיו הוֹלְכִים וְנִמְשָׁכִים הַמַּחֲשָׁבוֹת לְבַלְבֵל יוֹתֵר מִשֶּׁאֵר בְּנֵי אָדָם; וְזֶהוּ: אֵין הַמַּחֲשָׁבָה הוֹלֶכֶת אֶלָּא אַחַר הָעֹבֵד).

חֵזֶק

חֵלֶק שֵׁנִי

א. בִּשְׁבִיל שֶׁאֵין מִבַּקְּשִׁין רַחֲמִים עַל־חֲבֵרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נֹפֶל לְתְפִיסָה; וְתִקּוּן לְתְפִיסָה: שֶׁיְּפַרְנֵס אֵיזֶהוּ בַּעֲלֵי־חַיִּים.

ב. הַתְּפִלָּה מְעֻלָּה [מוֹעִילָה] כְּשֶׁפָּנָיו כְּלַפֵּי מַעְלָה.

ג. מִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל־בְּנֵי דּוֹרוֹ זוֹכֶה לְגִלּוּי שְׁכִינָה.

ד. עַל־יְדֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת מַמְשִׁיכִין שְׁכִינָתוֹ לְמָטָּה.

ה. תְּפִלַּת שְׁלִיחַ־צִבּוּר יֵשׁ בָּהּ בְּחִינַת מִלְחָמָה.

ו. מִי שֶׁמְּקַיֵּם "יְהִי מָמוֹן חֲבֵרְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ", עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנַת הַלֵּב.

ז. אֲמִירַת תְּהִלִּים - סְגֻלָּה לְהוֹרִיד גְּשָׁמִים. "תְּהִלִּים" - לִ'מְטַר הַ'שָּׁמַיִם תִּ'שְׁתֶּה מָ'יִם.

ח. כָּל הַמֵּצַר בְּצָרוֹת יִשְׂרָאֵל וּמִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם, אַף־עַל־פִּי שֶׁמֵּטִיחַ דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה - אֵינוֹ נֶעֱנָשׁ.

ט. יֵשׁ תְּפִלּוֹת שֶׁאֵינָם נִתְקַבְּלִים לְמַעְלָה אֶלָּא עַד שֶׁנִּתְּנִים כָּל־כָּךְ מָעוֹת לִצְדָקָה כְּפִי מִסְפַּר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה הַשַּׁיָּךְ לְזֶה הַדָּבָר. לְמָשָׁל, כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל אֵלּוּ הַתֵּבוֹת: 'תֵּן לִי בָּנִים' - צָרִיךְ לִתֵּן לִצְדָקָה כְּמִסְפַּר אוֹתִיּוֹת 'תֵּן לִי בָּנִים'.

י. עַל־יְדֵי תְּפִלָּה יָכוֹל לְשַׁנּוֹת זְוּגוֹ הַנִּכְרַז בַּשָּׁמַיִם.

שִׁמְעוֹן אַחִי עֲזַרְיָה. שִׁמְעוֹן הָעֲמַסּוּנִי. שִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן נַנָּס. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן זוֹמָא. שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן עַקַשְׁיָא. שִׁמְעוֹן בֶּן אַנְטִיפְרַס. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן לוּגָא. ר' שִׁמְעוֹן הַשִּׁקְמוֹנִי. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא. שִׁמְעוֹן סַכְנִי. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן טַרְפוֹן. ר' שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי. ר' שִׁמְעוֹן דִּמִּן קַצְטוּר. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן גּוּדֵע. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן גּוּדָא. שִׁמְעוֹן בֶּן ר' עֲקִיבָא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן חֲנַנְיָא. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר עַכּוֹ. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא. ר' שִׁמְעוֹן בְּנוֹ שֶׁל רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ, שִׁמְעוֹן אֶפְרָתִי. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹסֵי בֶּן לַקּוּנְיָא. ר' שִׁמְעוֹן בְּר' יוֹסֵי. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן קַפָּרָא.

ר' שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק (ב' הי"ז).

ר' שִׁמְעוֹן בֶּן זִירוּד. רַב שִׁמְעוֹן הַמְּחוּזִי. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. ר' שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן יַעֲקֹב. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְיָקוּם. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן פָּזִי. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן הִלֵּל בֶּן פָּזִי. ר' שִׁמְעוֹן בַּר לֵוִי. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן קִיסְמָא. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן יַסִּינָא. ר' שִׁמְעוֹן בַּר סַנָּא אוֹ בַּר קַנָּא. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן אַבִישָׁלוֹם. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן רַב זְבִיד. רַב שִׁמְעוֹן נְזִירָא.

ר' שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח אֲמוֹרָא. ר' שִׁמְעוֹן הַשִּׁילוֹנִי. ר' שִׁמְעוֹן בַּר יוֹנָה. ר' שִׁמְעוֹן בַּר יַנַּאי. ר' שִׁמְעוֹן בַּר יַנְיָי. ר' שִׁמְעוֹן בַּר חִיָּיא חוֹזָאָה. ר' שִׁמְעוֹן בַּר חִיָּיא. ר' שִׁמְעוֹן חֲסִידָא. שִׁמְעוֹן בֶּן אַבְטוּלְמוֹס. ר' שִׁמְעוֹן אִישׁ קַטְרוֹן. שִׁמְעוֹן קַמַּטְרַיָּא. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן תַּחְלִיפָא. ר' שִׁמְעוֹן בְּר' סִימוֹן. ר' שִׁמְעוֹן בַּר נַרְשָׁיָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹשֻׁעַ. ר' שִׁמְעוֹן דְּתוֹסֶפְתָּא. ר' שִׁמְעוֹן דַּיְינִי. שִׁמְעוֹן סָפְרָא דְּטוּרְבַּנָא. ר' שִׁמְעוֹן בַּר מְיַשָּׁא. ר' שִׁמְעוֹן בַּר אַיְיבוֹ. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן זְכַרְיָה. ר' שִׁמְעוֹן בַּלּוּטָה בַּר חֲנִינָא. ר' שִׁמְעוֹן בְּר' אֶלְעָזָר בֶּן פַּרְטָא. ר' שִׁמְעוֹן בְּר' יִשְׁמָעֵאל.

שְׁמַעְיָה חֲבֵר אַבְטַלְיוֹן. רַב שְׁמַעְיָה מִקַּלְנְבוֹ. רַב שְׁמַעְיָה בַּר זֵירָא. ר' שְׁמַעְיָה בִּזְמַן רָבִינָא. רַב שְׁמַעְיָה. רַב שְׁמַעְיָה חֲסִידָא. שְׁמַעְיָה וְאָחִיו אַחִיָּה שֶׁנֶּהֱרְגוּ. ר' שַׁפְטִיָּה. שְׁפִיפוֹן בֶּן לַיִשׁ. ר' שְׁפִיר. רַב שֶׁרֶבְיָה. רַב שֵׁשָׁא בַּר רָבָא. רַב שִׁשְׁנָא בְּרֵיהּ דְּר' שְׁמוּאֵל בַּר אַבְדּוּמִי. רַב שֵׁשֶׁת מִקַּרְטִיזָא. רַב שֵׁשֶׁת. רַב שֵׁשֶׁת בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ.

אוֹת ת. תַּאוּנִי. ר' תַּדָּאי. תּוֹדוֹס אִישׁ רוֹמִי. תּוּטָאי. בַּר תּוּטַנִי. ר' תּוּמָה אוֹ ר' תִּימָא בַּר פַּפִּיאוּס. ר' תַּחְלִיפָא אֲבוּהָ (וְאַמְרִי לֵהּ: אֲחוּהָ) דְּרַבְנָאי חוֹזָאָה. רַב תַּחְלִיפָא בַּר אַבְדִּימִי. רַב תַּחְלִיפָא בַּר אַבִּימִי. רַב תַּחְלִיפָא בְּרַב חִסְדָּא. רַב תַּחְלִיפָא בַּר אָבִינָא. רַב תַּחְלִיפָא אֲבוּהָ דְּרַב הוּנָא. רַב תַּחְלִיפָא בַּר מַעְרָבָא.

לעמוד הבא

יְיָ״ רַחֲמֶיךָ רַבִּים מְאֹד, עֲשֵׂה אַתָּה עִמָּנוּ מַה שֶּׁתִּרְצֶה וְכִרְצוֹנְךָ עֲשֵׂה עִמָּנוּ. וּמִי יֹאמַר לְךָ מַה תַּעֲשֶׂה, אֲבָל מִי שָׁם אוֹתָם לְדַיָּן וְשׁוֹפֵט, לָדוּן אוֹתָנוּ חַס וְשָׁלוֹם, וּלְקַטְרֵג עָלֵינוּ חָלִילָה. מִי בִּקֵּשׁ זֹאת מִיָּדָם לִרְמֹס עַל הַנִּרְדָּפִים חָלִילָה. ״כִּי אַתָּה אֲשֶׁר הִכִּיתָ רָדָפוּ, וְאֶל מַכְאוֹב חֲלָלֶיךָ יְסַפֵּרוּ. אֶפְלָה נָא בְיַד יְיָ כִּי רַבִּים רַחֲמָיו וּבְיַד אָדָם אַל אֶפְּלָה״.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שׁוֹמֵעַ צְעָקָה מֵעִמְקֵי הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, שְׁמַע צַעֲקָתִי וְנַאֲקָתִי וְאַנְחָתִי הַמָּרָה מְאֹד, הַכְּבֵדָה מְאֹד הָעֲמוּקָה מְאֹד. אִי שָׁמַיִם הָקִיצוּ לְצַעֲרִי וּרְדִיפָתִי, מַה שֶּׁאֲנִי בְּעַצְמִי רוֹדֵף אֶת עַצְמִי בְּיוֹתֵר, וְגַם אֲחֵרִים רוֹדְפִים אוֹתִי מְאֹד מְאֹד, וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה עָלַי פָּנִים וְאָחוֹר. ״שׁוּבָה יְיָ עַד מָתַי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ״ אֲהָהּ יְיָ, אֲהָהּ יְיָ, שֶׁטַּחְתִּי אֵלֶיךָ כַּפַּי מֵעִמְקֵי עִמְקֵי עֲמָקִים, מֵעִמְקֵי עִמְקֵי הַסְּתָרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְּתָרָה, מֵאֲלָפִים וּרְבָבוֹת הַסְּתָרוֹת, צַר לִי מְאֹד אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, צַר וּמַר לִי מְאֹד, צַר וּמַר לִי מְאֹד, וְאֵין לִי שׁוּם לָשׁוֹן בָּעוֹלָם לְפָרֵשׁ בּוֹ שִׂיחָתִי וְצַעֲרִי. ״קוֹלִי שָׁמָעְתָּ, אַל תַּעְלֵם אָזְנְךָ לְרַוְחָתִי לְשַׁוְעָתִי״. חָנֵּנִי וְעָזְרֵנִי שֶׁאֶזְכֶּה לְאַכְפְּיָא הַסִּטְרָא אַחֲרָא, סִטְרָא ״דְּקֵץ כָּל בָּשָׂר״, תַּחַת הַדִּבּוּר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ. וְאֶזְכֶּה לְהוֹצִיא בְּלָעָם מִפִּיהֶם, לְהוֹצִיא מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא כָּל הַדִּבּוּרִים רָעִים וְכָל הַדִּבּוּרִים פְּגוּמִים שֶׁנָּקוּ מֵהֶם עַל יְדֵי פְּגַם הַדִּבּוּר שֶׁפָּגַמְתִּי בּוֹ בְּשׁוֹגֵג וּבְמֵזִיד בְּאֹנֶס וּבְרָצוֹן, וְכֻלָּם אֶזְכֶּה לְתַקֵּן בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לְהוֹצִיא כָּל הַדִּבּוּרִים מִן הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְלַהֲשִׁיבָם כֻּלָּם לְשָׁרְשָׁם שֶׁבִּקְדֻשָּׁה. עַד אֲשֶׁר הָרִשְׁעָה כֻּלָּהּ כְּעָשָׁן תִּכְלֶה וְעוֹלָתָה תִּקְפָּץ פִּיהָ. כִּי ״יִסְכֹּר פִּי כָל דּוֹבְרֵי שָׁקֶר״. וְתִמְלֵא פִּיהֶם חָצָץ. וּתְעַקֵּם וְתַעֲקֹר אֶת פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם שֶׁל כָּל הַמְקַטְרְגִים וּמַלְשִׁינִים וְדוֹבְרִים רָעוֹת עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים הַחֲפֵצִים לְיִרְאָה אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת. וְתִתֵּן בְּלִבָּם שֶׁיָּשׁוּבוּ מִדַּרְכָּם הָרָעָה, וְיַטּוּ לִבָּם בֶּאֱמֶת אֶל הָאֱמֶת, וְיִתְגַּלֶּה הָאֱמֶת בָּעוֹלָם. וִיקַיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: ״יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן מַחְשְׁבוֹתָיו, וְיָשׁוּב אֶל יְיָ וִירַחֲמֵהוּ, וְאֶל אֱלֹהֵינוּ כִּי יַרְבֶּה לִסְלֹחַ״.

וּבְכֵן תְּזַכְּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ אָבִינוּ אָב הָרַחֲמָן, וְתַעַזְרֵנוּ לַעֲסֹק בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה תָּמִיד יוֹמָם וָלַיְלָה. וְלֹא אוֹבַד שׁוּם לַיְלָה מִלֵּילוֹתַי בְּלִי לִמּוּד וְעֵסֶק בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה, כָּל יְמֵי חַיַּי. וְתַעַזְרֵנִי לְנַדֵּד שֵׁנָה מֵעֵינַי לִלְמֹד הַרְבֵּה תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, וְלַעֲסֹק בִּתְפִלּוֹת וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת הַרְבֵּה בְּכָל לַיְלָה וַלַּיְלָה וּבְכָל יוֹם וָיוֹם. וּתְהִיֶה בְעֶזְרִי תָּמִיד, שֶׁלֹּא יִהְיֶה כֹּחַ לְשׁוּם בְּטוּל בָּעוֹלָם לְבַטְּלֵנוּ חַס וְשָׁלוֹם מִן הַתּוֹרָה וּמִן הָעֲבוֹדָה. וַאֲפִלּוּ בָּעֵת כְּשֶׁצָּר לָאָדָם חַס וְשָׁלוֹם, אֲפִלּוּ כְּשֶׁיּוֹשְׁבִים

בַּעֲנִיּוּת וּבְדַחֲקוּת חָלִילָה, נִזְכֶּה גַּם כֵּן בְּרַחֲמֶיךָ לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה תָּמִיד, וְלֹא נִהְיֶה בְּטֵלִים מִדִּבְרֵי תּוֹרָה לְעוֹלָם. וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ תְּרַחֵם עָלֵינוּ וְתִרְאֶה בְּעָנְיֵנוּ וְדָחְקֵנוּ וַעֲמָלֵנוּ, וְתַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ חוּט שֶׁל חֶסֶד בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבְחַסְדֶּיךָ הַגְּדוֹלִים וְיַמְשֵׁךְ עָלֵינוּ אוֹר הַחֶסֶד מִבֹּקֶר דְּאַבְרָהָם. וּכְאוֹר בֹּקֶר יִזְרַח עָלֵינוּ אוֹר הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים וְהַחֶמְלָה וְהַחֲנִינָה. ״יוֹמָם יְצַוֶּה יְיָ חַסְדּוֹ, וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי״. וְעַל יְדֵי אוֹר הַחֶסֶד בֹּקֶר דְּאַבְרָהָם שֶׁתַּמְשִׁיךְ עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, עַל יְדֵי זֶה תְּזַכְּנוּ לְהַכְנִיעַ וּלְאַכְפְּיָא סִטְרָא דְּקֵץ כָּל בָּשָׂר, שֶׁהוּא הָרוּחַ סְעָרָה, תַּחַת הַדִּבּוּר דִּקְדֻשָּׁה. וִיקַיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: ״רוּחַ סְעָרָה עוֹשָׂה דְּבָרוֹ״. וְיִתְבַּטְּלוּ מִן הָעוֹלָם מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל גְּבוּלֵנוּ כָּל הַדִּבּוּרִים רָעִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְנִזְכֶּה לְדִבּוּר דִּקְדֻשָּׁה בִּשְׁלֵמוּת, וּלְתַקֵּן פְּגַם הַדִּבּוּר. וְנִזְכֶּה שֶׁיֵּצֵא הַדִּבּוּר בִּקְדֻשָּׁה מִפִּינוּ בְּשִׁיר וָשֶׁבַח וְרִנָּן וְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. וּתְזַכְּנוּ מֵעַתָּה שֶׁלֹּא יֵצֵא מִפִּינוּ שׁוּם דִּבּוּר פָּגוּם כְּלָל. רַק כָּל דִּבּוּרֵנוּ יִהְיוּ רַק דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשֵׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ, וּבְיִרְאַת שָׁמַיִם וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ תָּמִיד, בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה גְּדוֹלָה, כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב. ״יִמְלָא פִי תְּהִלָּתֶךָ כָּל הַיּוֹם תִּפְאַרְתֶּךָ. תְּהִלַּת יְיָ יְדַבֵּר פִּי וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. אֲבָרְכָה אֶת יְיָ בְּכָל עֵת תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי. פִּי יְסַפֵּר צִדְקָתֶךָ, כָּל הַיּוֹם תְּשׁוּעָתֶךָ. אוֹדֶה יְיָ מְאֹד בְּפִי, וּבְתוֹךְ רַבִּים אֲהַלְלֶנּוּ, כִּי יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשּׁוֹפְטֵי נַפְשׁוֹ״.

וּבְכֵן תַּעַזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים וְטוּבוֹתֶיךָ הָעֲצוּמוֹת, וַחֲנִינוֹתֶיךָ הָאֲמִתִּיּוֹת, וְחֶמְלָתְךָ הַחֲזָקָה, וְאַהֲבָתְךָ הַגְּדוֹלָה עָלֵינוּ תָּמִיד. וּתְזַכֵּנִי וְתוֹשִׁיעֵנִי שֶׁאֶזְכֶּה לְהַעֲלוֹת אֶת הַדִּבּוּר לְשָׁרְשׁוֹ שֶׁהוּא חֲמִשָּׁה אֶצְבָּעוֹת שֶׁבִּזְרוֹעַ שְׂמֹאל, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה מוֹצָאוֹת הַפֶּה. וּתְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ לְפָרֵשׁ שִׂיחָתִי לְפָנֶיךָ תָּמִיד בְּכָל יוֹם בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם. וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבִי אֶשִׂיחָה לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִימוּת וּבְהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב מְאֹד מְאֹד. וְאֶזְכֶּה לְדַבֵּר בַּחֲמִימוּת גָּדוֹל דִּקְדֻשָּׁה, לְעוֹרֵר לִבִּי אֵלֶיךָ וּלְדַבֵּר בֵּינִי לְבֵין קוֹנִי בְּשַׁלְהֶבֶת הַגְּבוּרוֹת, וּלְהִתְעוֹרֵר לַעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת. וְאֶזְכֶּה לְדַבֵּר בַּחֲמִימוּת שֶׁבַּלֵּב דִּבְרֵי אֱמֶת שֶׁבַּלֵּב וּלְרָאוֹת פְּחִיתוּתִי וְשִׁפְלוּתִי וּכְאֵבֵי הֶעָצוּם וְהַמַּר. כְּאֵב עֲוֹנוֹתַי וַחֲטָאַי וּפְשָׁעַי, שֶׁחָטָאתִי וְשֶׁעָוִיתִי וְשֶׁפָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ מִנְּעוּרַי עַד הַיּוֹם הַזֶּה.

וְתַעַזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁיִּהְיֶה נִמְשָׁךְ עָלַי בּוּשָׁה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה מֵאִתְּךָ, וְאֶזְכֶּה לְהִתְבַּיֵּשׁ מִפָּנֶיךָ מְאֹד מְאֹד עַל רִבּוּי וְעֹצֶם פְּשָׁעַי וַעֲוֹנוֹתַי,

לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

יום שני

לנצח עוד יום

ע"ד ע"א

ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: אין בהן באבר ובבשר המדולדלין הללו איסור אבר מן החי מדאורייתא, **אלא מצות "פרוש" בלבד**. כלומר, חכמים ציוו על הפרישה מאבר ובשר המדולדלין, ואילו הפסוק "ובשר בשדה טרפה" אינו אלא אסמכתא בעלמא. ומוכח, שמדאורייתא לא נעשה האבר המדולדל לאבר מן החי על ידי השחיטה, לפי שאין שחיטה עושה ניפול. **יתיב**, ישב **רב יוסף קמיה** לפני **דרב הונא, וכך יתיב וקאמר: אמר רב יהודה אמר רב: אכלו לזה** לאבר המדולדל - **לוקה.**

אמר ליה ההוא מרבנן, אחד מן החכמים: **לא תציתו ליה**, אל תשמעו לדבר זה שמביא בשם רב יהודה בשם רב, כי **הכי** כך **אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה** בשם **דרב**:

אכלו לזה האבר המדולדל - **אינו לוקה.** לפי שאין בו איסור בעצם, אלא מצות פרישה בלבד.

אמר ליה רב הונא: אנן, אמאן על איזה מן השיטות בדעתו של רב **נסמוך?** האם על הדעה שלוקין על אבר המדולדל, או על זו שאין לוקין עליו?

אהדרינהו רב יוסף לאפיה, החזיר רב יוסף פניו ממנו בכעס!

ואמר ליה רב יוסף, **מאי קושיא!?** מה הסתירה שיש בין מה שהביא ההוא מדרבנן בשם רב שלא לוקין על אבר המדולדל, לבין מה שהבאתי אני בשם רב שלוקין, והרי **כי אמרי אנא**, מה שאמרתי אני בשם רב, זה רק **במיתה**. שכאשר מתה הבהמה שנמצא בה אבר מדולדל, רק אז לוקה, משום **דמיתה עושה ניפול**. והאבר אינו טמא, ואין איסורו כדין נבילה, אלא כדין אבר מן החי. ומשמיענו רב, שהאוכל מאבר זה, מתרין בו משום איסור אכילת אבר מן החי, ולא משום איסור נבלה.

ואילו, **כי אמר איהו**, מה שאמר ההוא מדרבנן, היינו **בשחיטה**. דשחיטה, כאמור, **אינה עושה ניפול**, והאבר טהור ומותר מן התורה. רק שאסרוהו חכמים מטעם מצות פרישה. ואין על כך חיוב מלקות.

אמר רבא: מנא, מהו המקור **להא מלתא דאמור רבנן** לדין זה שאמרו חכמים, **שמיתה עושה ניפול, ושחיטה אינה עושה ניפול?**

דכתיב לגבי טומאת שרצים [ויקרא יא לא - לב]: "אלה הטמאים לכם בכל השרץ. הנוגע בהם במותם יטמא עד הערב. **וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא.** מכל כלי עץ או בגד או עור".

המילה "במותם", **למעוטי מאי?**

אילימא, אם נאמר שתיבה זו באה **למעוטי** שאין השרצים מטמאים **בחייהם** אלא רק במותם, הרי דין זה **מ**"וכל אשר יפול **מנבלתם** עליו יטמא" [שם יא לה] **נפקא**, למדים משם שאין הם מטמאים אלא במותם. ומדוע חזר הכתוב ואמר "במותם"? **אלא, שמע מינה**, שכך יש ללמוד את דברי הכתוב "כל אשר יפול עליהם במותם", שעל ידי מיתה נעשה האבר המדולדל שבה, כאילו נפל קודם המיתה, והריהו אבר מן החי, לפי ש"**מיתה עושה ניפול**".

ודבר זה, הוא רק במיתת הבהמה מעצמה. אך **אין השחיטה עושה ניפול**. ולכן אבר מדולדל שבבהמה שנשחטה, אינו מטמא.

אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא: והא קרא, הפסוק "יפול עליהם במותם", **בשרצים כתיב**, שלא שייכת בהם שחיטה כלל. ואיך נלמד משם דין "מיתה עושה ניפול" בבהמה. וכן את הדין שאין שחיטה עושה ניפול!?

אמר ליה: תיבת "במותם" לא נאמרה ללמד לענין טומאת שרצים, שהרי כבר יודעים אנו שהפסוק המדבר בשרצים, נאמר על אחר מותם. שהרי לעיל כבר נכתב "בנבלתם". ואם כן, ודאי שמדובר לאחר מיתה. ולשם מה נאמר "במותם", והרי אפשר היה לומר "וכי יפול", ונלמד מכך שמיתה עושה ניפול?

אלא בהכרח, **אם אינו ענין לשרצים, דלאו בני שחיטה נינהו**, שהרי לא שייכת בהם שחיטה, **תנהו ענין לבהמה**, נלמד תיבה זו לענין בהמה, ששחיטת בהמה אינה עושה ניפול. ולכן נכתב בפסוק "במותם", למעט שאין שחיטה עושה ניפול.

מקשה הגמרא: **ואכתי מבעי ליה**, הרי עדין יש לנו ללמוד מתיבת "במותם" שנאמרה בשרצים, שאין טומאת שרץ חלה אלא כאשר מצבו של השרץ הוא **כעין** שעת **מיתה**, שבשעת מותו השרץ לח, ולכן רק שרצים **לחין מטמאים**, אך **יבשים אין מטמאים**. ונלמד זאת מ"במותם", ושוב אין התיבה הזאת מיותרת שנוכל ללמוד ממנה דין "שחיטה אינה עושה ניפול"?

ומתרצת הגמרא: **תרי "במותם" כתיבי**. תיבת "במותם" נאמרה פעמיים. ולכן, מן הכתוב [שם יא לא] "כל הנוגע בהם במותם יטמא" למידים שדוקא לחין מטמאים, ומן הכתוב [שם לב] "יפול עליהם במותם", שנשאר לכאורה מיותר, לומדים את הדין שמיתה עושה ניפול, ואין שחיטה עושה ניפול.

שנינו במשנתנו, שנחלקו רבי מאיר וחכמים באם שחט את האם ואחר כך חתך את היד שיצאה לחוץ. ונחלקו האם השחיטה טיהרה את האבר היוצא מידי טומאת נבלה, שלדעת רבי מאיר לא מטהרת השחיטה, ולדעת חכמים מטהרת.

ועל כך, **אמר רב חסדא: מחלוקת** זו, היא רק **באבר דעובר חי**, שיש במינו שחיטה. כלומר, כיון ששחיטה שייכת רק בבהמה חיה, ועובר זה אף הוא חי, מועילה בו שחיטת האם לטהר את האבר היוצא. לפי ששייכת במינו שחיטה.

אבל באבר דעובר מת שיצא לחוץ, דברי **הכל "שחיטה עושה ניפול"**, ועומד הוא בטומאתו כאבר מן החי, ומחשיבין אותו כאילו נחתך מחיים, ולא מועילה לו שחיטת אמו לטהרו מידי טומאת נבילה. שהרי אין במינו שחיטה. ואף חכמים מודים שאין השחיטה מטהרתו.

ורבה אמר: כמחלוקת בזה, כשם שנחלקו רבי מאיר וחכמים בענין טומאת אבר היוצא של עובר חי שלדעת חכמים טהור, **כך מחלוקת בזה**, אף בעובר מת סוברים חכמים שהאבר טהור.

שנינו במשנתנו: **בן שמנה חי** כלומר שהוא נפל ועתיד למות, ואסור באכילה כטריפה - אין שחיטתו מטהרתו לפי שאין במינו שחיטה.

ועל דברי המשנה הללו, שאין במינו שחיטה, מקשה הגמרא: **והתניא**, שנינו בתורת כהנים: עובר **בן שמנה**, אם נולד **חי**, ונשחט, **יוכיח, שאף על פי שיש במינו שחיטה - אין שחיטתו מטהרתו.** ולכן, אף טריפה, אף על פי שיש במינה שחיטה, לא תטהרנה שחיטתה [אלו הם דברי ה'תורת כהנים'].

ומוכח מדברי הברייתא הללו שבן שמונה חי, נחשב כמי ש"יש במינו שחיטה". ואילו במשנתנו נאמר שבן שמונה חי אין במינו שחיטה, לפי שממין הנפלים הוא שלא שייכת בהם שחיטה?!

אמר רב כהנא: דברי ה'תורת כהנים' שיש במינו שחיטה, כוונתם **שיש במינו שחיטה אגב אמו.** שכאשר הוא במעי אמו, מועילה בו שחיטת האם. ומשום כך נחשב כמי שיש במינו שחיטה.

ואילו תנא דידן, חולק על סברא זו שהיתר עובר אגב שחיטת אמו מחשיב את העובר לכמי שיש במינו שחיטה, וסובר, שאף על פי שניתר העובר על ידי שחיטת אמו, מכל מקום, כיון שאין זו שחיטה שבגופו, אין היתר זה מחשיבו כמי ש"יש במינו שחיטה". ומשום כך, **מינא דאמיה, לא פריך**. לא ניתן להקשות על התנא שבמשנתנו מדברי ה'תורת כהנים', הסבור ששחיטת האם מחשיבה את העובר למי שיש במינו שחיטה.

שואלת הגמרא: לעיל בדברי התורת כהנים, הובאה ההוכחה מבן שמונה לטריפה. שכמו שבבן שמונה אין שחיטה מטהרתו אף שיש במינו שחיטה, אף טריפה לא תטהרנה השחיטה.

ודנה הגמרא: **ולהאי תנא דפריך**, לתנא זה שמקשה מבן שמונה לטריפה, **טרפה דשחיטתה מטהרתה, מנא ליה** שאכן השחיטה מטהרת? מדוע לא יוכיח מבהמה טמאה שאסורה באכילה ואין שחיטתה מטהרתה, ואם כן, אף טריפה, שאסורה באכילה, לא תהא שחיטתה מטהרתה?

מבארת הגמרא: **נפקא ליה** טהרה זו של טריפה שנשחטה, לומד הוא **מדרב יהודה אמר רב.**

דאמר רב יהודה: אמר רב. ואמרי לה, ויש אומרים שדבר זה **במתניתא תנא**, שנינו בברייתא.

אמר קרא [ויקרא יא לט] "**וכי ימות מן הבהמה** אשר היא לכם לאכלה, הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב".

הלשון "וכי ימות מן הבהמה" משמעותו היא שאין הדין הזה נוהג בכל בהמה, אלא **מקצת בהמה מטמאה** מחמת מיתה, **ומקצת בהמה אינה מטמאה** מחמת כן.

ואיזו זו היא הבהמה שאינה מטמאה במיתתה? - **זו טרפה ששחטה.** שנבלתה טהורה, על אף שלא הועילה לה שחיטתה להתירה באכילה.

בעי רב הושעיא: הושיט את **ידו למעי בהמה, ושחט** בתוכה **בן ט' חי**, ואחר שחיטתו יצא מרחם אמו, ואמו עדיין בחיים, **מהו** שיהא ניתר על ידי שחיטה זו? מוסיפה הגמרא: ספק זה, **תבעי** יש להסתפק בו **לדעת רבי מאיר**, האומר לקמן שבן תשעה חי במעי אמו, כבר השלים גידולו וצריך שחיטה לעצמו, וכן **תבעי לרבנן**, הסוברים שאף כך שחיטת אמו מתירתו.

ומבארת הגמרא את הספק: **תבעי לרבי מאיר**, כי יתכן לומר, **שעד כאן לא קאמר רבי מאיר שבן פקועה טעון שחיטה, הני מילי** שמועילה בו שחיטה ומתירתו, רק **היכא** כאשר **דיצא לאויר העולם. אבל** בעודו **במעי אמו**, אפילו נשחט כדין, **לא שריא ליה**, לא מתירתו **שחיטה.**

ולכן, יתכן לומר, שלדעת רבי מאיר עובר בן ט' אינו ניתר בשחיטה.

וכל שכן לרבנן, הסוברים שלא תיתכן בו שחיטה כלל כיון שאין לעובר היתר אלא בשחיטת אמו, ואפילו אם יצא חי לאחר שחיטת אמו לא תיתכן

בהמה המקשה פרק רביעי חולין עד.

אין בהם אלא מצות פרוש בלבד. וקרא דברייתא אינו אלא דאמקמכתא בעלמא וא"ת וכיון דמלאוייתא שרי בחמלה אמאי נקט בברייתא דלעיל (דף עב.) לא אם טיהרה שחיטה טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה מה שייך שם להזכיר אבר מדולדל דשרי לף בחמלה וי"ל דה"ק אבר המדולדל בה גזרו ביה רבנן חיטור אחיה ולא גזרו אלא תהא שחיטה מטהרתו כמו עובר דבר שאינו נופה: **תרי במותם כתיבי.** וא"ת הא לכתוב (לקמן דף קמח:) יכול בשר הפורש מן הבהמה יהא טמא תלמוד לומר במותם מה מיתה שאינה עושה מליפין כו' וי"ל דכעין מותם דכתיב דרשה מחד במותם נפקא לי' ממי דרשה דהתם מנבלתם נפקא מה נבלה שאין עושה מליפין ונקט במותם לפי שהיא דרשה פשוטה:

מחלוקת באבר דעובר חי. ת' דאילו בן ט' כשאר בהמה הוא לר"מ וטעון שחיטה: **ולהאי תנא** דקפריך טרפה דשחיטה מטהרתה מנא לן. קאמ' תימה דכולא חדא בריתא היא בנ"מ ודע דיש לו ולא ידע סיפא): **נפקא** ליה מדרב יהודה כו'. וא"ת דתניא בנ"ס ר' אליעזר דמילה (שבת דף קלו.) לאכלה לחיות דבן ג' שאין שחיטתו מטהרתו וכי יוסי ור"מ דבני שמעון אומרים שחיטתו מטהרתו והשתא כולהו לא מתוקם כתנא דמתני' דאפילו ת"ק דהתם משמע דאי לאו לאכלה לא דשחיטה מטהרתו ולתנא דמתני' בן ג' כיון דאין במינו שחיטה ידענן ליה מבהמה טמאה דאין שחיטה מטהרתה אבל כתנא דברייתא דהכא מיתוקמא שפיר ת"ק דהתם דכיון דיש במינו שחיטה אגב אמו מיקרי שפיר יש במינו שחיטה ולא מצי למילף מבהמה טמאה ולהכי צריך התם לאכלה למימר דאין שחיטה מטהרתו ומיהו קושיא דהתם לא אתיא כתנא קמא דברייתא דהכא דרבא מפרש התם טעמא דרבי יוסי ורבי אליעזר דסברי ב) בטרפה אע"ג דמתה היא דשחיטה מטהרתה הכא נמי לא שנא ורבנן לא דמי לטרפה אפילו מן הבטן דיש במינו שחיטה הכא אין במינו שחיטה ומתא דמתניתין משום קרא דלאכלה משיב בן ח' אין במינו שחיטה אי נמי קרא דלאכלה דדרים ת"ק התם הוי אסמכתא בעלמא דהא לאגיי דמוקי התם פלוגתייהו דאליעזר מר סבר אי הוא ומר סבר מת הוא צריך לומר דאסמכתא היא דכיון דאשיב ליה כמת בלאו קרא אין שחיטתו מטהרתו: אין בהן אלא מצות פרוש בלבד יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר אמר רב יהודה אמר רב אכלו לזה לוקה אבל לזה לא ההוא מרבנן לא תציתו ליה הכי אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב אכלו לזה אינו לוקה אמר ליה רב הונא אנן אמאן נסמוך אהדרינהו רב יוסף לאפיה אמר ליה מאי קושיא א"כי אמרי אנא במיתה דעושה ניפול כי אמר איהו בשחיטה דאינה עושה ניפול אמר רבא מנא הא מלתא דאמור רבנן ג) מיתה עושה ניפול שחיטה אינה עושה ניפול דכתיב [1] וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא למעוטי מאי אילימא למעוטי בחייהם מנבלתם נפקא אלא ש"מ מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא והא קרא בשרצים כתיב אמר ליה אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו תנהו ענין לבהמה ואכתי מבעי ליה ד) כעין מיתה לחין מטמאים יבשים אין מטמאים תרי במותם כתיבי אמר רב חסדא מחלוקת באבר דעובר חי אבל באבר דעובר מת דברי הכל שחיטה עושה ניפול א) ורבה אמר בהמה מחלוקת בזה כך מחלוקת בזה: בן שמנה חי [וכו']: והתניא בן שמנה חי יוכיח שאף על פי שיש במינו שחיטה אין שחיטתו מטהרתו אמר רב כהנא יש במינו שחיטה אגב אמו ותנא דידן מינא דאמיה לא פריך ולהאי תנא דפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה נפקא ליה מדרב יהודה אמר רב ב) דאמר רב יהודה א"ר ואמרי לה במתניתא תנא אמר קרא [2] וכי יומות מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו זו טרפה ששחטה בעי רב הושעיא ג) הושיט את ידו למעי בהמה ושחט בן ט' חי מהו תבעי לר"מ ותבעי לרבנן תבעי לר"מ עד כאן לא קאמר רבי מאיר בן פקוחא טעון שחיטה ה"מ היכא דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו לא שריא ליה שחיטה או דילמא אפילו לרבנן ד) ד' סימנין אכשר ביה רחמנא אמר רב חנניא ת"ש הרי שנולדה טרפה מן הבטן ואי איתא משכחת לה דהיתה לה שעת הכושר דאי בעי עייל ידיה ושחטה אמר ליה רבא תני שנוצרה טרפה מן הבטן ומשכחת לה בבעלת ה' רגלים: **מתני'** ה) השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמנה חי או מת או בן תשעה מת קורעו ומוציא את דמו ו) מצא בן תשעה חי ז) טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו דברי ר"מ וחכמים אומרים ח) שחיטת אמו מטהרתו

אין כאן. איסור לאו של אבר מן החי: **אלא מצות פרוש.** בעלמא מדרבנן וקרא דאסמכתא בעלמא. אלמא אין שחיטה עושה ניפול: **אלו לוקה.** האבר המדולדל: **אינו לוקה.** דמצות פרוש בעלמא הוא: **אהדרינהו.** בכעס: **כי אמרי אנא.** לוקה משום אבר מן החי ניפול ואשמעינן רב *דלא משום נבלה מתרינן ביה אלא משום אבר מן החי: **וכל אשר.** בקרבים כתיב: **מנבלתם נפקא.** וכי יפול מנבלתם: **אלא.** הכי קאמר כל אשר יפול מהם במותם על ידי מיתה הויא נפילה מהם איברים המדולדלים בהם: **בשרצים כתיב.** דאלא שייכא בהו שחיטה והיכי ממעטת שחיטה מהאי קרא: **אם אינו ענין לו'.** דעל כרחך במותם מיעטא הוא דלגבוהן לא אינטריך דהא במותם משמעי דנבלתם כתיב וכתוב וכי יפול למימרא דעושים ניפול ולא בעי במותם אלא על כרחך למעוטי שחיטה: **דאלו בני שחיטה נינהו.** ולא אינטריך במותם דהא אפילו שחיטתם מיתה היא: **כעין מיתה.** כעין שעת מיתה שהיו לחים למעוטי שרץ שיכא: **דעובר חי.** דיש במינו שחיטה מהניא שחיטה אף לאבר הויא לעוברו: **והתניא.** בתוספתא כהנים ו) בני וכי יומות מן הבהמה כו': **כן ח' יוכיח שאע"פ שיש במינו שחיטה אין שחיטה מטהרתו.** אם נולד ושחטו אבל אגב אמו ניתר בשחיטת אמו דבני הכל אף טריפה אע"פ שיש במינה שחיטה לא תטהרנה שחיטתה ומתני' קתני בן ח' אין במינו שחיטה: **אמר רב כהנא.** הלי דקתני תנא דברייתא יש במינו שחיטה אגב אמו שניתר בשחיטת אמו: **מינא דאמיה לא פריך.** לא תשיבא ליה פירכא דהואיל ואין בבני ח' שחיטה אין במינו שחיטה קרינא ביה: **ולהאי תנא.** דברייתא דפריך מינא דאמיה וסבר יש במינו שחיטה קרינא ביה: **טרפה דשחיטה מטהרתה מנא ליה.** תיפוק ליה מבהמה טמאה דאין שחיטה מטהרתה: **ושחט בה בן ט' חי.** ויצא אחר שחיטתו ואמו קיימת. בן ח' לא קא מיבעי ליה דהא אפילו יצא לאויר העולם ושחטו תנן במתניתין (לעיל דף עב:) אין שחיטתו מטהרתו: **אבל במעי אמו לא שריא ליה שחיטה.** דליה וכ"ש לרבנן דאמרי לא שייכא ביה שחיטה כלל אפילו יצא מי לאחר שחיטה דאין שחיטה בו אלא בילא לאויר בחיי אמו: **או דילמא אפי' לרבנן.** שרי'א ליה שחיטתו דקסברי רבנן ד' סימנין אכשר ביה רחמנא בחיה שני הסימנים שישחטו או של אמו או שלו וכ"ש לרבי מאיר דאמר שחיטה שייכא ביה: **ת"ש.** דתנן במתני' הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין וקס"ד דאפילו בנטרפה שעה אחת קודם לידתה קאמר דלא היתה לה שעת הכושר לשחטו ולא אל עניה תורת שחיטה: **ואם איתא.** דשחיטה במעי אמו שחיטה היא הרי היתה לטרפה זו שעת הכושר לשחיטה קודם שנטרפה: **כגבעת ה' רגלים.** דהתם טרפות ודאי הוה בה מטעולה וכגון שיתוי זה ברגלים אתחדוניה דאמר בנכורות (דף מ.) דבעגלת ה' רגלים הרי זה מוס ואמרי' התם ז) לא שנו אלא שחסר או יתר ביד אבל ברגל אפילו טרפה נמי הוי דכל יתר כנטול דמי: **מתני' קורעו.** שאין לריך שחיטה ומודי ר"מ בהו דאיתרבו מכל בהמה תאכלו דלאו חדשים הילכך לאו בהמה הוא: **ומוציא את דמו.** דתלבו דאיתרבו לקתני (דף עב.) מה חלב ושתי הכליות האמורין בשאם מוציא מכלל שליל אבל דמו לא גרע מדם האברים דקי"ל בכריתות (דף כא:) דם האברים עובר בלא תעשה: **טעון שחיטה.** דחדשים גרמי לטייא בהמה באפי' ובלא בהמה תאכלו ולרבנן חדשים ולידה גרמי דרבנן מרבו ליה להימרא מכל בהמה תאכלו: **וחייב באותו ואת בנו.** שלא ישחטנו ביום ששחטו אמו: ר"ש

מסורת הש"ס (לעמוד הקודם)

ב) [נעיל עב. לקמן קכט. קסב:]. ג) [ע"ז מה: מלה ט:]. ד) לקמן סד: קמח: זמחים סט:; ל). ה) [נ"ק קו:]. ו) [ממיי פרסה יז, ו] [וכן לעיל מז:]. ז) [ועמ"ש על הגליון מוסל' פסחים נ]. ח) [ע"ז מה: לקמן]. ט) ל"ל נרסה. יעב"ץ.

תורה אור השלם

1. וְכָל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ עוֹר אוֹ שָׂק כָּל כְּלִי אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהֵר:
ויקרא יא לב

2. וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב:
ויקרא יא לט

גליון הש"ס

מתני' מצא בן תשעה חי. עי' נדה דף מד ע"א תוס' ד"ה חיטו: **רש"י** ד"ה כי אמרי אנא וכו' **דלא** משום נבלה מתרינן. תמוה לי אמאי ל"ש דפסוקו דהאבר הוא מיד עם הנדיים והעלמות לגבי נבלה הוי מלי שיעור וכן נ"מ לטושיט לגן נח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' וכבר אמר כמתלוקת בזה כך וכו'. נ"ב מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' יא ועי"ש במ"מ:

מוסף רש"י

מקצת בהמה מטמאה. כגון אבר ממנה, מדכתיב וכי יומות המשמע כעין מיתה שאינה עושה מליפין, וסיימו אבר, וסיפיה דקרא הטעון בנבלה יטמא, ומקצת בהמה אינה מטמאה. ופף על פי שהיא כמתה כגון טרפה שחטוה (לקמן קכח).

עין משפט נר מצוה

נ א ממי' פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הל' ו: **ב** [ש"ע יו"ד סימן יד סעיף ו הסג"ר]:
נא ג ד ממי' שם הל' יג ו' ד' סמג לאוין קלו טוש"ע יו"ד ס' יג סעיף ב:

רבינו גרשום

אכלו לזה אינו לוקה. כלומר לאבר המדולדל בבהמה: כי אמרי במיתה דעושה ניפול. כלומר אלוקה משום אבר מן החי: מנבלתם נפקא. כלומר לאחר מיתה מטמאין השרצים אבל בחיים אין מטמאין: מיתה עושה ניפול. כלומר דאבר המדולדל בבהמה ומתה אין כולהו המיתה וחייב האוכלו משום אבר מן החי: א"ל אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו. דלא איצטריך למכתב במותם דאין להן שחיטה אלא מיתה בלבד: תניהו ענין לבהמה. ודרש הכי מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול: אבל באבר דעובר מת [ד"ה] שחיטה עושה ניפול. כלומר דאין כולהו שחיטה עמה ומטמא משום בבלה: יש במינו שחיטה אגב אמו. כלומר שחיטתן אמו והוא מותר אבל הוא אינו בכלל שחיטה: התנא דידן מינא דאמיה לא פריך. (ותנא דידן מינא דאמיה הכי) ג) לפי שאין במינו שחיטה אבל בהוא עצמו אין במינו שחיטה: ולהאי תנא דפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה [מנ"ל]. כלומר ולהאי תנא דפריך אע"ג דיש במינו שחיטה אגב אמו אין שחיטתו מטהרתו טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה דאמרינן כדאמרי' במתני' תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה (שהיא) [ולפיכך] שחיטתה מטהרתה ועכשיו דאמרי' בבן שמנה אינ"ג דיש במינו שחיטה אין שחיטתה מטהרתה טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה: או דלמא אפי' לרבנן ארבעה סימנין. כלומר אפי' לרבנן דאמרי' לא בעי שחיטה (אבל) ואי שחיט סימנין דאמיה דהאי לא בעי שחיטה אבל אי שחיט סימנין [דדידיה] מותר בשחיטתו: א"ל רבא שנוצרה טרפה מן הבטן. כלומר ודאי כן הוא אי נולד טרפה מן הבטן מצינו לה שעת הכושר קודם לכן בענין הזה דאי בעי שוחטו בבטן אבל אלא תני שנוצרה טרפה מן הבטן בבעל חמש רגלים דהתם אפי' שחיטו במעי אמו אין לו שעת הכושר שנשעה שנוצר הוה בעל מום בבעל חמש רגלים ויתר כנטול דמי ואם נטלה ירך וחלל שלה (טרפה) [נבלה]:

ב) נגמר ל"ל דמתקיים שפיר לוקה וכו'. ג) תוס' ל"ל ולף דמתיתו לאמו מ"ש שחיטה מ"מ בהוא עצמו וכו'.

הגאון בעמוד הקודם

ר"ש

בו שחיטה, כיון שהוא נידון כשחוט, ולדבריהם אין שחיטה בולד אלא אם יצא ממעי אמו בעודה בחיים. ורק באופן זה מועילה בו שחיטה.
אולם מאידך, **או דילמא**, יתכן **שאפילו לרבנן** הסוברים ששחיטת אמו מתירתו, מכל מקום, הם סוברים שאף באופן האמור שחיטה זו מועילה. משום שלדעת רבנן כל **ארבעה סימנין** של שחיטה [שני סימני שחיטה של אמו, ושני סימני שחיטה שלו. שלדעת חכמים גם סימני אמו וגם סימני עצמו מתירין אותו בשחיטה] **אכשר ביה רחמנא** באם נשחטו סימנים אלו. וכל שני סימנים, בין של אמו ובין שלו, מתירין אותו. ואם כן, יתכן שאף לדעת חכמים, הסוברים שאין לו שחיטה אלא אגב שחיטת אמו, יודו שבאופן זה השחיטה מתירה.
אמר רב חנניא [מביא ראיה לפשיטת ספק הגמרא]: **תא שמע** ממה שנינו במשנתנו: **הרי שנולדה טרפה מן הבטן**, שלא היתה לה שעת הכושר, מנין ששחיטה מטהרתה? [אלו הם דברי המשנה].
והרי דברי המשנה שנולד טרפה מן הבטן, משמעם אף שנטרפה רק שעה אחת קודם שיצאה מן הבטן, ואף זאת בכלל ההגדרה 'שלא היתה לה שעת הכושר'.
ואי איתא, אם אכן אפשר היה לשחוט עובר בעודה במעי אמו, והיה ניתר בשחיטה זו, הרי **משכחת לה** באופן זה **דהיתה לה שעת הכושר**, משום **דאי בעי**, אם היה רוצה, היה **עייל ידיה**, מכניס ידו לתוך מעיה - **ושחטה** לעובר?!
וכיון שאפשרות זו לא מוצעת, הרי שהימצאות העובר במעי אמו לא מחשיבתו כמי שהיה לו שעת הכושר, ומוכח שאין שחיטה באופן זה!
אמר ליה רבא: תני, יש לשנות דברי משנתנו "הרי **שנוצרה טרפה מן הבטן**". כלומר שכבר מעת יצירתה היתה טרפה. ולא שנטרפה אחר כך בעודה במעי האם.
ומשכחת לה בבהמה שנוצרה כשהיא **בעלת ה' רגלים**. שנוצרה בה רגל יתירה בין רגליה האחוריות, ושנינו [לעיל נח ובכורות מ א - ב] ש'כל יתר', כלומר כל אבר המיותר, 'כנטול דמי'. נידון כאילו הוא חסר בבהמה, וטריפה היא. ואם כן, לפנינו אפשרות של בהמה שנוצרה טריפה מן הבטן, ובאופן זה דיברה משנתנו שמעולם לא היתה לה שעת הכושר.
ולפי זה, יתכן שאילו נעשה העובר טריפה בין שעת יצירה לשעת יציאתו לאויר העולם, הרי זה בכלל מי שהיה לו שעת הכושר, ואפשר לשחטו במעי אמו ויותר על ידי שחיטה זו. ונמצא שאין להוכיח ממשנתנו כאחד מצדדי הספק הנ"ל האם מועיל לשחוט עובר בעודו במעי אמו.

מתניתין:

מקור דין של בן פקועה מבואר בגמרא מן הפסוק [דברים יד ח] "וכל בהמה מפרסת פרסה... בבהמה אותה תאכלו". ודורשים: "בהמה בבהמה" - אותה תאכלו. דהיינו, בהמה הנמצאת בתוך בהמה [עובר], מותרת באכילה כמות שהיא [ולמעט דמו, האסור באכילה כפי שדורשת הגמרא להלן].
בגדר היתרו של בן פקועה, דנו המפרשים: האם חידשה התורה שעל ידי שחיטת האם נידון אף העובר כשחוט, וזוהי סיבת היתרו, או שמא גזירת הכתוב היא, שאף על פי שלא חלה שחיטת האם על העובר, מותר הוא מגזירת הכתוב "כל בבהמה תאכלו". והיות והוא נמצא בתוך הבהמה - מותר.
להלן בהערה נביא את הצדדים הללו, וכן הנפקא מינה שבין צדדים אלו.
השוחט את הבהמה, ומצא בה עובר **בן שמנה** חודשים כשהוא **חי או מת, או** שהיה העובר **בן תשעה מת - קורעו** את העובר, **ומוציא את דמו** [האסור באכילה], ומותר העובר באכילה אף בלא שחיטה.
אך אם **מצא** בתוך הבהמה עובר **בן תשעה חי - טעון** העובר **שחיטה**. ואם שחט אותו ואת אמו באותו היום, הריהו **חייב ב"אותו ואת בנו** ואת בנו לא תשחטו ביום אחד" [ויקרא כב כח], **דברי רבי מאיר**. וטעמו, משום שהשלמת מספר חדשי העיבור, הם אלו הנותנים לו שם "בהמה" בפני עצמה, ואינו בכלל "כל בבהמה תאכלו", וצריך שחיטה לעצמו. **וחכמים אומרים: שחיטת אמו מטהרתו** מתירתו באכילה ואינו צריך שחיטה לעצמו. לפי שסוברים חכמים שחודשי העיבור בלבד, אינם עושים אותו לבהמה בפני עצמו אלא בצירוף הלידה. וכל עוד לא נולד העובר, אף שמלאו לו תשעה חודשים, הריהו בגדר "עובר", וניתר אגב שחיטת אמו.

ע"ד ע"ב **רבי שמעון שזורי אומר: אפילו** גדל העובר שיצא מאמו השחוטה, והריהו **בן חמש שנים, וחורש בשדה - שחיטת אמו מטהרתו**, ועדיין הוא בהיתר זה.
וכן, **קרעה** את הבהמה בלא שחיטה, **ומצא בה** עובר **בן תשעה** חודשים כשהוא **חי**, הריהו **טעון שחיטה** לעצמו. **לפי שלא נשחטה אמו**. ואם כן, אין במה להתירו.

גמרא:

שנינו במשנתנו את הדין שעובר הנמצא במעי אמו הנשחטת, מותר אף בלא שחיטה כיון שדנים אותו כחלק מאמו.
אמר רבי אלעזר, אמר רבי אושעיא: עובר זה, **לא הילכו בו**, לא מצאו להקל בכשרותו, **אלא על עסקי שחיטה בלבד**, שרק לענין שחיטה הוא מותר בלא שחיטה, אגב שחיטת אמו. אולם לגבי שאר ההלכות, הריהו ככל בהמה.
ודנה הגמרא: **למעוטי מאי?** כלומר אלו עוד דברים אפשר היה להקל בו, מלבד השחיטה?
מבארת הגמרא: **למעוטי חלבו וגידו**. לפי שהשלים חדשי עיבורו ויצא לאויר העולם, אסורים חלבו וגידו כמו כל בהמה.
ודנה הגמרא: **חלבו דמאי?** חֵלֶב של מי אסור? **אילימא**, אם נאמר **חלבו דשליל** אסור, הרי בדבר זה **מפלג פליגי**, נחלקו בברייתא להלן -
דתניא: איסור **גיד הנשה נוהג בשליל**, עובר, וגם **חלבו אסור, דברי רבי מאיר.**
רבי יהודה אומר: גיד הנשה **אינו נוהג בשליל**, וגם **חלבו מותר.**
ואמר רבי אלעזר, אמר רב אושעיא: מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה בענין שליל וחלב, היא רק **בבן ט' חי**. ובדין זה **הלך רבי מאיר לשיטתו**, שעובר אשר השלים תשע חודשי עיבור הריהו כבהמה, ומשום כך גיד שבו וחלבו אסורים.
ורבי יהודה, המתיר את הגיד והחלב, אף הוא הולך **לשיטתו**, שהיא שיטת חכמים במשנתנו, שאין העובר חשוב כבהמה בפני עצמה, אלא ניתר בשחיטת אמו. וכן הוא הדין לענין גידו וחלבו, שאינם נאסרים, לפי שהעובר עצמו נחשב כאחד מאברי אמו. ולכן אין דנים את הגיד והחלב כאברי בהמה לעצמה.
ואם כן, אין לומר שרבי אושעיא ממעט גיד וחלב, שהרי אף בזה נחלקו רבי ורבנן [ורבי יהודה, כרבנן הוא], ואילו דברי רבי אושעיא, לדעת כולם נאמרו. ושוב יש לשאול, מהו הדבר שכולם מודים בו שנחשב העובר כבהמה לכל דבר?
אלא, חלבו דגיד. החלב הטבוע בגיד, שלפי כולם הוא אסור, ולענין זה העובר הוא כבהמה.
אך דוחה הגמרא: הרי אף בזה **מפלג פליגי** רבי מאיר ורבי יהודה [רבנן].
דתניא: גיד הנשה, כאשר מוציאו מן הירך [בגיד של בהמה רגילה, ולאו דוקא בעובר], **מחטט** מחפש **אחריו בכל מקום שהוא**, שלא ישארו ממנו כל שיריים, **וחותך** את **שמנו** חלבו **מעיקרו**, מכל שורשיו הטבועים ומובלעים בירך סביב מקומו של הגיד, **דברי רבי מאיר.**
רבי יהודה אומר: גוממו, חותכו **עם השופי.** חותכו בקו ישר עם כף הירך, ורק את החלב הבולט על הכף צריך לחתוך משום מראית עין. אבל שרשי החלב, המושרשים בעומק תוך בשר הירך, מותרים, ואין צריך לחטט אחריהם.
ואם בחלב גיד בהמה רגילה סובר רבי יהודה שאינו אסור, ודאי שכן הוא הדין בעובר. ואם כן, שוב יש לנו לבאר, מהו הדבר שבו כולם מודים שדנים את העובר כבהמה רגילה?
אלא, ודאי, **אי אתמר**, אם נתכוין רבי אושעיא בדבריו, **הכי אתמר**, לכך נתכוין. וכך הם דבריו:
אמר רבי אלעזר, אמר רבי אושעיא: לא הילכו בו רבנן בהיתרו של עובר זה בלא שחיטה, **אלא על עסקי אכילה בלבד**, והותרה אכילת בשרו חלבו וגידו.
והיתר זה, בא **למעוטי** שאסור לאדם להיות **רובעו**, ולהיות **חורש בו** בבן פקועה זה בכלאים בשור וחמור יחדיו. שלענין איסורים אלו, כולם מודים שהעובר הוא כבהמה לכל דבר.
אמר רבי שמעון בן לקיש: לדברי המתיר באכילת **חלבו** של העובר, **מתיר** אף **ב**אכילת **דמו. לדברי האוסר ב**אכילת חלבו, **אוסר** אף **ב**אכילת **דמו.**
ורבי יוחנן אמר: אף לדברי המתיר בחלבו, אוסר בדמו. איתיביה, הקשה **רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש**, ממה ששנינו במשנתנו: **קורעו** את העובר, **ומוציא את דמו**. ודברי המשנה הללו נאמרו בבן

חזרה לתוכן העניינים

בהמה המקשה פרק רביעי חולין עד.

אין בהם אלא מצות פרוש בלבד. וקרא דבריית״א אינו אלא דסמכתא בעלמא וא״ת וכיון דמלאוייתא שרי בחולין אמאי נקט בבריית״א לעיל (דף עב.) לא אם טיהרה שחיטה טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה מה שייך שם להזכיר אבר מדולדל דשרי אף בחולין וי״ל דה״ק אבר המדולדל בה גזרו ביה רבנן חיטור אכילה ולא גזרו אלא תהא שחיטה מטהרתו כמו עובר דבר שאינו גופה:

תרי במותם כתיבי. וא״ת הא לכתוב לאבר המדולדל בבהמה: כי אמרי במיתה דעושה ניפול. כלומר המדולדל בבהמה ומתה אין בולולתו המיתה וחייב האוכלו משום אבר מן החי: א״ל אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו: דלא איצטרך למכתב במותם דאין להן שחיטה אלא מיתה בלבד: תניתו ענין לבהמה. ודרש הכי מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול: אבל באבר דעובר מת [ד״ה] שחיטה עושה ניפול. כלומר דאין בולולתו שחיטה עמה ומטמא משום בבלה: יש במינו שחיטה אגב אמו. כלומר שחיטתן אמו והוא מוחר אבל הוא אינו בכלל שחיטה: והנא דידן מינא דאימיה לא פריך. (ותנא דידן מינא דאימיה הכי) 3) לפי שאין במינו שחיטה אבל בהוא עצמו אין בו שחיטה: ולהאי תנא דפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה [מנ״ל]. כלומר ולהאי תנא דפריך אע״ג דיש במינו שחיטה אגב אמו אין שחיטתו מטהרתו טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה דאמרינן כדאמרי׳ במתני׳ תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה (שהיא) [ולפיכך] שחיטתה מטהרתה ועכשיו דאמרי׳ בבן שמנה אינ״ג דיש במינו שחיטה אין שחיטתה מטהרתה טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה: או דלמא אפי׳ לרבנן ארבעה סימנין. כלומר אפי׳ לרבנן דאמרי׳ לא בעי שחיטה (אבל) ואי שחיט סימנין דאימיה דהאי לא בעי שחיטה אבל אי שחיט סימנין [דדידיה] מוחר בשחיטתו: א״ל רבא שנוצרה טרפה מן הבטן. כלומר ודאי כן הוא אי נולד טרפה מן הבטן מצינו לה שעת הכושר קודם לכן בענין הזה דאי בעי שוחטו בבטן אמו אלא תני שנוצרה טרפה מן הבטן בבעל חמש רגלים דהתם אפי׳ שוחטו במעי אמו אין לו שעת הכושר שנשעה שנוצר היה בעל מום בבעל חמש רגלים ויתר בנטול דמי ואם נטלה ירך וחלל שלה (טרפה) [נבלה]:

6) נ״ל ע״ב: לקמן דכנו. קכנו.]. 3) [ע״ז סח: מלה נו.]. 4) לקמן סח: קמה: זמחים סט.; ד) [לקמן עב.]. 5) [ב״ק קו:]. 1) [ממיי פרשה יז, 1) [וכן לעיל מז:]. 6) [ועמ״ש על הגליון מוסל״ פסחים נ״ל. הגה״ה אלא נלמ״ן]. 7) נ״ל נרפה. יעב״ן.

תורה אור השלם

1. וְכָל אֲשֶׁר יִפֹּל עֲלֵיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ עוֹר אוֹ שָׂק כָּל כְּלִי אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְטָהֵר:
ויקרא יא לב

2. וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב:
ויקרא יא לט

גליון הש״ס

מתני׳ מצא בן תשעה חי. עי׳ נדה דף מד ע״א תוס׳ ד״ה חיטו: **רש״י** ד״ה כי אמרי אנא וכו׳ **דלא** משום נבלה מתרינן. תמוה לי אמאי ל״ש נפקוטו דהאבר הוא מת עם הגדיים והעלמות לגבי נבלה הוי תיעור וכן נ״מ לטושיט לגן נח:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) גמ׳ וכבר אמר כמתלוקת כזה כך וכו׳. נ״ב מיי׳ פ״ה מהלכות מאכלות אסורות הל׳ יא מאכלות אסורות הל׳ יא וע״ש במ״מ:

מוסף רש״י

מקצת בהמה ממטמאה. כגון אבר ממנה, מדכתיב וכי יומת דמשמע כעין מיתה שאינה עושה לגיפון, וסיימו אבר, וסיפיה דקרא הטעם בנבלה יומת, ומקצת בהמה אינה מטמאה. ואף על פי שאין כמתה כגון טרפה שחטוה (לקמן קכח).

עין משפט נר מצוה

נא א ממי׳ פ״ב מהלכות מאכלות אסורות הל׳ ו: ב נ״ש ע״ר סימן יד סעיף ו בהג״ה):
נא ג ד ממי׳ שם הל׳ יג ד ד סמג לאוין קלו טוש״ע י״ד ס׳ יג סעיף ב:

רבינו גרשום

אכלו לזה אינו לוקה. כלומר לאבר המדולדל בבהמה: כי אמרי במיתה דעושה ניפול. כלומר אלוקות משום אבר מן החי: מנבלתם נפקא. כלומר לאחר מיתה מטמאין השרצים אבל בחיים אין מטמאין: מיתה עושה ניפול. כלומר דאבר המדולדל בבהמה ומתה אין בולולתו המיתה וחייב האוכלו משום אבר מן החי: א״ל אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו. דלא איצטרך למכתב במותם דאין להן שחיטה אלא מיתה בלבד: תניתו ענין לבהמה. ודרש הכי מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול: אבל באבר דעובר מת [ד״ה] שחיטה עושה ניפול. כלומר דאין בולולתו שחיטה עמה ומטמא משום בבלה: יש במינו שחיטה אגב אמו. כלומר שחיטתן אמו והוא מוחר אבל הוא אינו בכלל שחיטה: והנא דידן מינא דאימיה לא פריך. (ותנא דידן מינא דאימיה הכי) 3) לפי שאין במינו שחיטה אבל בהוא עצמו אין בו שחיטה: ולהאי תנא דפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה [מנ״ל]. כלומר ולהאי תנא דפריך אע״ג דיש במינו שחיטה אגב אמו אין שחיטתו מטהרתו טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה דאמרינן כדאמרי׳ במתני׳ תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה (שהיא) [ולפיכך] שחיטתה מטהרתה ועכשיו דאמרי׳ בבן שמנה אינ״ג דיש במינו שחיטה אין שחיטתה מטהרתה טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה: או דלמא אפי׳ לרבנן ארבעה סימנין. כלומר אפי׳ לרבנן דאמרי׳ לא בעי שחיטה (אבל) ואי שחיט סימנין דאימיה דהאי לא בעי שחיטה אבל אי שחיט סימנין [דדידיה] מוחר בשחיטתו: א״ל רבא שנוצרה טרפה מן הבטן. כלומר ודאי כן הוא אי נולד טרפה מן הבטן מצינו לה שעת הכושר קודם לכן בענין הזה דאי בעי שוחטו בבטן אמו אלא תני שנוצרה טרפה מן הבטן בבעל חמש רגלים דהתם אפי׳ שוחטו במעי אמו אין לו שעת הכושר שנשעה שנוצר היה בעל מום בבעל חמש רגלים ויתר בנטול דמי ואם נטלה ירך וחלל שלה (טרפה) [נבלה]:

6) נ״ל ע״ל דמתמה שפיר לוקה וכו׳. 3) לוי נ״ל לקף דמתיבו לאמו מי שחיטה מ״מ בהוא עצמו לא שחיטה כמ״מ

אין בהן אלא מצות פרוש בלבד יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר אמר רב יהודה אמר רב אכלו לזה לוקה אמר ליה ההוא מרבנן לא תציתו ליה הכי אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב אכלו לזה אינו לוקה אמר ליה רב הונא אנן אמאן נסמוך אהדרינהו רב יוסף לאפיה אמר ליה מאי קושיא *כי אמרי אנא במיתה דעושה ניפול כי אמר איהו בשחיטה דאינה עושה ניפול אמר רבא מנא הא מלתא דאמור רבנן [6]מיתה עושה ניפול שחיטה אינה עושה ניפול דכתיב [1]וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא מאי אילימא למעוטי בחייהם מנבלתם נפקא אלא ש״מ מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא והא קרא בשרצים כתיב אמר ליה אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו תנהו ענין לבהמה ואכתי מבעי ליה [2]כעין מיתה לחין מטמאים יבשים אין מטמאים תרי במותם כתיבי אמר רב חסדא מחלוקת באבר דעובר חי אבל באבר דעובר מת דברי הכל שחיטה עושה ניפול א) ורבה אמר בהמה מחלוקת בזה כך מחלוקת בזה: בן שמנה חי [וכו׳]: והתניא בן שמנה חי יוכיח שאף על פי שיש במינו שחיטה אין שחיטתו מטהרתו אמר רב כהנא יש במינו שחיטה אגב אמו ותנא דידן מינא דאמיה לא פריך ולהאי תנא דפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה נפקא ליה מדרב יהודה אמר רב [3]דאמר רב יהודה א״ר ואמרי לה במתניתא תנא אמר קרא [2]וכי יומות מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו זו טרפה ששחטה בעי רב הושעיא [4]הושיט את ידו למעי בהמה ושחט בן מ׳ חי מהו תבעי לר״מ ותבעי לרבנן תבעי לר״מ עד כאן לא קאמר רבי מאיר בן פקוחא טעון שחיטה ה״מ היכא דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו לא שריא ליה שחיטה או דילמא אפילו לרבנן [7]ד׳ סימנין אכשר ביה רחמנא אמר רב חנניא ת״ש הרי שנולדה טרפה מן הבטן ואי איתא משכחת לה דהיתה לה שעת הכושר דאי בעי עייל ידיה ושחטה אמר ליה רבא תני שנוצרה טרפה מן הבטן ומשכחת לה בבעלת ה׳ רגלים: **מתני׳** [5]השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמנה חי או מת או בן תשעה מת קורעו ומוציא את דמו [8]מצא בן תשעה חי וחייב באותו ואת בנו דברי ר״מ וחכמים אומרים [7]שחיטת אמו מטהרתו ר״ש

אבל אכלו לזה

אין בהם אלא מצות פרוש בלבד. כעלמא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. אלמא אין שחיטה עושה ניפול. האבר המדולדל: **אינו לוקה.** דמצות פרוש בעלמא הוא: **אהדרינהו.** בכעס: **כי אמרי אנא.** לוקה משום אבר מן החי במיתה דעושה ניפול ואשמעינן רב *דלא משום נבלה מתרינן ביה אלא משום אבר מן החי: **ואכל אבר.** בשרצים כתיב: **מנבלתם נפקא.** וכי יפול מנבלתם: **אלא.** הכי קאמר כל אבר יפול מהם במותם על ידי מיתה הויא נפילה מהם אינבים המדולדלים בהם: **בשרצים כתיב.** דלא שייכא בהו שחיטה והיכי ממעטת שחיטה מהאי קרא: **אם אינו ענין כו׳.** דעל כרחך במותם מיעטא הוא דלגבוהן לא אינטריך דהא במותם משמעי דנבלתם כתיב וזכמוב וכי יפול למימרא דעושים ניפול ולא בעי במותם אלא על כרחך למעוטי שחיטה: **דלאו בני שחיטה נינהו.** ולא אינטריך במותם דהא אפילו שחיטתם מיתה היא: **כעין מיתה.** כעין שעת מיתה שהיו לחים למעוטי ערן שיבש: **דעובר חי.** דיש במינו שחיטה מהניא שחיטה אף לאבר הויא לעוברו: **והתניא.** בתוכת כהניס) בני וכי יומות מן הבהמה כו׳: **כן מ׳ יוכיח שאע״פ שיש במינו שחיטה אין שחיטה שחיטתו.** אם נולד ושחטו אבל אגב אמו ניתר בשחיטת אמו דבני הכל אף טריפה אע״פ שיש במינה שחיטה לא מטהרתה שחיטתה ומתני׳ קתני בן מ׳ אין במינו שחיטה: **אמר רב כהנא.** הלי דקתני תנא דבריית״א יש במינו שחיטה אגב אמו אינו בשחיטת אמו: **מינא דאמיה לא פריך.** לא תשיבא ליה פירכא דהואיל ואין בבני מ׳ שחיטה אין במינו שחיטה קיימא ביה: **ולהאי תנא.** דבריית״א דפריך מינא דאמיה וסבר יש במינו שחיטה קיימא ביה: **טרפה דשחיטה מטהרתה מנא ליה.** תיפוק ליה מבהמה טמאה דאין שחיטה מטהרתה: **ושחט בה בן ט׳ חי.** ויצא אחר שחיטתו ואמו קיימת. בן מ׳ לא קא מיבעי ליה דהא אפילו יצא לאויר העולם ושחטו תנן בטמתניתין (לעיל דף פב:) אין שחיטתו מטהרתו: **אבל במעי אמו לא שריא.** דיליה וכ״ש לרבנן דאמרי לא שייכא ביה שחיטה כלל אפילו יצא מי לאחר שחיטה דאין שחיטה בו אלא בילא לאויר בחיי אמו: **או דילמא אפי׳ לרבנן.** שריא ליה שחיטתו דקסבר רבנן ד׳ סימנין אכשר ביה רחמנא בחיה שני הסימנים שיחטנו או של אמו או שלו וכ״ש לרבי מאיר דאמר שחיטה שייכא ביה: **ד״ש.** דתנן בטמתני׳ הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין וקס״ד דאפילו בנטרפה שעה אחת קודם לידתה קאמר דלא היתה לה שעת הכושר לשחטו ולא אל עליה תורת שחיטה: **ואם איתא.** דשחיטה בטעי אמו שחיטה היא הרי היתה לטרפה זו שעת הכושר לשחיטה קודם שנטרפה: **כנעלת ה׳ רגלים.** דהאי טרפות ודאי הוה בה מטעלה וכגון שיחוט זה ברגלים אחמרוניים דאמר בנכורות (דף מ.) דבעלת ה׳ רגלים הרי זה מוס ואמרי׳ התם) לא שנו אלא שחסר או יתר ביד אבל ברגל אפילו טרפה נמי הוי דכל יתר כנטול דמי: **מתני׳ קורעו.** שאין לריך שחיטה ומודי ר״מ בהו דאיתרבו מכל בהמה תאכלו דלאו אחירא אינה תאכלו בהמה הוא: **ומוציא דמו.** דתלבו דאו דמותר כדקתני לקמן (דף עב.) מה חלב ושחי הכליות האמורין בשאם מוצא מכלל שליל אבל דמו לא גרע מדם האברים דקי״ל בכריתות (דף כא:) דם האברים עובר בלא תעשה: **טעון שחיטה.** דחדשים גרמי לטייא בהמה באפי׳ בפשיה ולא איתרבאי מכל בהמה תאכלו ולרבנן חדשים ולידה גרמי דרבנן מרבו ליה להיתרא מכל בהמה תאכלו: **וחייב באותו ואת בנו.** שלא ישחטנו ביום ששחטנו אמו:

ר״ש

חזרה לתוכן העניינים

עד: בהמה המקשה פרק רביעי חולין

חלבו דמאי. בקונטרס לא גרים ליה דפסיטא דבשליל חייבי ולא גרסינן אלא חלבו דגיד דלא חייבי בבהמה אלא בשליל וי"מ אומר שיש לייסב הגירסא וה"פ חלבו דמאי אילימא חלבו בשליל כגון חלב הכליות ושעל הקרב ואחת לאפוקי מחלב דגיד דשליל והא מיפלג פליגי דשרי ר' יהודה חלבו דגיד בשליל בז' ט' אלא חלבו דגיד דלא פליג ר"מ אלא לענין שחיטה אבל חלבו דגידו שרי והא דקאמר לעיל למעוטי חלבו וגידו לומר היינו חלבו דגידו אי נמי וגידו נקבו לקנוקנות דשרי [3] הא פליג ר"מ ואסר אפי' חלב דגיד וקנוקנות בשליל מדקתני כל מקום שהוא משמע אפילו בשליל וקתני מותר שומנו מעיקרו וגם מחטוט אחריו משמע דאסר אפילו קנוקנות וכי קאמר חלבו דגיד הוה מלי למיפרך מ"מ אמאי נקבו רבי אושעיא אלא אם עלו על עסקי שחיטה בלבד קאמר ואמתי תקשה לן הא פליגי נמי אחלבו וגידו ולכך הוצרך לומר דאלא על עסקי אכילה בלבד אחמר והא דפליגי בחותא ואת בנו בכולל אכילה הוא: **למעוטי רובעו.** דס"ל דגרע מבהמה מפרכסת דחייב רובע כדאמרינן בפ' העור והכרוסב (לקמן דף קכח:) אי נמי התם הני מילי כגון שיכול בעומאה ועובד כוכבי בעוהיה אבל הכא דבשחיטה זו משתריא בהאילה שלקח בעתן לא מחייב: **דגמר** שה שה מפסח. פירש בקונטרס דפסח פסול משום יוצא דופן ואי אפשר לומר כן דל"ל לר"מ היאך פודין בו דאמר לעיל דאליבא דר"מ שה מעליא הוא ופודין בו אלא מיפסיל מטעם שמוטה [3] דאין פודין בשמוטה דלאמר בפ"ק דבכורות (דף יב.):

מאי מטהרתו מאי כיון דאמרי שחיטת אמו מטהרתו כבשרא בריקולא הוא או דילמא כיון דרהיט ואזיל ורהיט ואתי שה קרינא ביה מר זוטרא אמר אין פודין ורב אשי אמר פודין א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתך דגמרת [1] שה [2] מפסחים [3] אי מה להלן זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפילו כל מילי נמי אם בן שה שה מאי אהני לך איבעיא להו מהו למנות בו ראשון ושני ר' יוחנן אמר מונין בו ראשון ושני רבי שמעון בן לקיש אומר אין מונין בו ראשון ושני נעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו איתיביה ר"ש בן לקיש לרבי יוחנן [4] הבשר מגע בגבלה דברי ר"מ וחכ"א מגע טרפה שחוטה בשלמא לדידי דאמינא חד גופא הוא היינו דאיתכשר בדמא דאמיה [5] אלא לדידך במאי איתכשר א"ל בשחיטה [6] וכ"ש איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא בשלמא לדידי דאמינא תרי גופי נינהו משום הכי הוכשר אין לא הוכשר לא אלא לדידך דאמרת חד גופא הוא הא איתכשר בדמא דאמיה בשחיטה

דגמר שה שה מפסחים. ופסח בבן קפוצה פסול דקיימא לן (לעיל דף לח:) בקדשים כי יולד [ויקרא כב] פרט ליולד דופן: **כל מילי.** כגון בן קפוצה: **מאי אתני ליה.** ומסתברא דהאי ממעבר דכשיטת בדיקולא הוא ולא מרבי בעל מום ונקבה קא מרבי: **איבעיא לה.** נטמאה בהמה שחוטה מהו למנותה לראשון וכן ט' מי שבנטנה שני: **מונין.** דתרי גופי נינהו: **אין מונין.** אלא איהו נמי הוי לאשון דנעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו שהבהמה שומר אלו: **הבשר מגע בגבלה.** בשר העובר שהיה מחובר לאבר היולדת: **דדמיה.** דכיון שהוכשר בדם השחיטה בדם הוכשרה [3] וכו': **כמאי איתכשר.** בשר העובר שיקבל טומאה מאבר: **בשחיטה.** כיון שהוא ניתר בשחיטה הוכשר בה לטומאה וכ"ש דאמר שחיטה מכשרת ולא דם בפ"ב (לעיל דף לג.): **עבר בנהר.** בן ע' מי שנמלא בשחוטה וגדל: בשחיטה

חלבו דמאי. בקונטרס לא גרים ליה דפסיטא דבשליל חייבי ולא גרסינן אלא חלבו דגיד דלא חייבי בבהמה אלא בשליל וי"מ אומר שיש לייסב הגירסא וה"פ חלבו דמאי אילימא חלבו בשליל כגון חלב הכליות ושעל הקרב ואחת לאפוקי מחלב דגיד דשליל והא מיפלג פליגי דשרי ר' יהודה חלבו דגיד בשליל בז' ט' אלא חלבו דגיד דלא פליג ר"מ אלא לענין שחיטה אבל חלבו דגידו דמאי אילימא חלבו דשליל מפלג פליגי [3] דתניא גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר' יהודה אומר [2] אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וא"ר אלעזר א"ר אושעיא [3] מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו ור' יהודה לשיטתו אלא חלבו דגיד מפלג פליגי [3] דתניא גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא וחותך שמנו מעיקרו דברי ר"מ רבי יהודה אומר גוממו עם השופי אלא אי אתמר הכי אתמר א"ר אלעזר אמר ר' אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי אכילה בלבד למעוטי רובעו וחורש בו א"ר שמעון בן לקיש [4] לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו לדברי האוסר בחלבו אוסר בדמו ורבי יוחנן אמר אף לדברי המתיר בחלבו [5] אוסר בדמו איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש קורעו ומוציא את דמו א"ר זירא לומר שאין ענוש כרת למאן קאמרי לרבי יהודה לא יהא אלא דם התמצית [6] דתניא [7] דם התמצית באזהרה ר' יהודה אומר בהכרת תרגמא רב יוסף בריה דרב סלא הסידא קמיה דרב פפא אית ליה לר' יהודה דם וכל דם כל היכא דמיחייב אדם הנפש מיחייב אדם התמצית וכל היכא דלא מחייב אדם הנפש לא מחייב אדם התמצית [8] איבעיא להו מהו לפדות בבן פקועה אליבא דר"מ לא תיבעי לך דכיון דאמר [9] טעון שחיטה שה מעליא הוא כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי שחיטת אמו

[1] ר"ש שזורי אומר אפילו בן חמש שנים וחורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו [2] קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו: **גמ'** א"ר אלעזר א"ר אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה בלבד למעוטי מאי למעוטי חלבו וגידו חלבו דמאי אילימא חלבו דשליל מפלג פליגי [3] דתניא גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר' יהודה אומר [4] אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וא"ר אלעזר א"ר אושעיא [5] מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו ור' יהודה לשיטתו אלא חלבו דגיד מפלג פליגי [6] דתניא גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא וחותך שמנו מעיקרו דברי ר"מ רבי יהודה אומר גוממו עם השופי אלא אי אתמר הכי אתמר א"ר אלעזר אמר ר' אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי אכילה בלבד למעוטי רובעו וחורש בו א"ר שמעון בן לקיש [7] לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו לדברי האוסר בחלבו אוסר בדמו ורבי יוחנן אמר אף לדברי המתיר בחלבו [8] אוסר בדמו איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש קורעו ומוציא את דמו א"ר זירא לומר שאין ענוש כרת למאן קאמרי לרבי יהודה לא יהא אלא דם התמצית [9] דתניא [10] דם התמצית באזהרה ר' יהודה אומר בהכרת תרגמא רב יוסף בריה דרב סלא הסידא קמיה דרב פפא אית ליה לר' יהודה דם וכל דם כל היכא דמיחייב אדם הנפש מיחייב אדם התמצית וכל היכא דלא מחייב אדם הנפש לא מחייב אדם התמצית [11] איבעיא להו מהו לפדות בבן פקועה אליבא דר"מ לא תיבעי לך דכיון דאמר [12] טעון שחיטה שה מעליא הוא כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי שחיטת אמו מטהרתו מאי כיון דאמרי שחיטת אמו מטהרתו כבשרא בריקולא הוא או דילמא כיון דרהיט ואזיל ורהיט ואתי שה קרינא ביה מר זוטרא אמר אין פודין ורב אשי אמר פודין א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתך דגמרת [1] שה [2] מפסחים [3] אי מה להלן זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפילו כל מילי נמי אם בן שה שה מאי אהני לך איבעיא להו מהו למנות בו ראשון ושני ר' יוחנן אמר מונין בו ראשון ושני רבי שמעון בן לקיש אומר אין מונין בו ראשון ושני נעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו איתיביה ר"ש בן לקיש לרבי יוחנן [4] הבשר מגע בגבלה דברי ר"מ וחכ"א מגע טרפה שחוטה בשלמא לדידי דאמינא חד גופא הוא היינו דאיתכשר בדמא דאמיה [5] אלא לדידך במאי איתכשר א"ל בשחיטה [6] וכ"ש איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא בשלמא לדידי דאמינא תרי גופי נינהו משום הכי הוכשר אין לא הוכשר לא אלא לדידך דאמרת חד גופא הוא הא איתכשר בדמא דאמיה

[1] נמ' אלא לגירך בגמר' אתמכה. ר"ב עי' בכפל המאור: ב] רש"י ד"ה בבן פקועה כשה בן ע' מי. ומתוך בן ע' מי. וי"מ בן ה' מי כלל"ל דבהמה דקה יולדת לב' מדשים כלאתא בפ"ק דבכורות:

מוסף רש"י

דם התמצית. שלו מוקן ושל קדשים, באזהרה. בגלאו ולא כרת, דכתיב מי יפק מן כל בשר דמו בנפשו הוא וגו' עד כל אוכליו יכרת, יצא דם התמצית שאינו דם הנפש, ומפקה כריתות מפרש טעמא דמתה לאוין לדם התמצית (פסחים סח.). בשבורא בריקולא הוא. קלגס, מלומר בשחוטה דמי ואין פודין בשחוטה (בכורות יב.). הבשר מגע בגבלה. בשר העובר מגע אבר מן החי שהוא מעמא בגבלה, בהעור והרוטב (קכט:) אי נמי אם מגע עובר מת בגבלה גמורה הוי הלחבר מאחר שלא עוהרמו אמו (לעיל עב. ובגי"ז לעיל סח.). מגע טרפה שהוכשר. שאבר היולת עדיין הוא מתוכר בשעת שחיטה, אע"פ שאין שחיטה מתירתה בלבולה מעוכרתה מדי נגבלה, בעוריפה שאחיטה מעוכרתה, ועומייהו מפרש מגע, ומתפרש בפירקין (עב.) בעוריפה שחוטה מלי מגע שיין לגימר בה ומתפרש שטרפה שחוטה מעמהה אמ המוקדשים מדלהבן (לעיל סח. ובגי"ז לעיל עב.).

מוסרת הש"ס

ב) [מנחות ג:], ג) [נקמן לב: [מוקמפתא ס"ק ה"ה לעיל סט.], ג) [לקמן לב:], ד) [ביכורים ד: [פסחים סה. [מוקמפתא ביכורים ס"ב ה"ד] זבחים לה.], ה) [בכורות יב.], ו) [ומקמ"ל מי מה לכלן תמים זכר בן שנה (שמות יב:)], ז) [לעיל עב.], ח) [לעיל לב.], ט) [לקמן לב:], י) [דף ד:], כ) [ויקרא יז], ל) [לי"ל בן ה' ומי' בכורות ה.], מ) [לי"ל ומיד], נ) עיין בר"ל וכ"ש ד"ה ומ"מ ושיין ומתמ דף מט.,

הגהות הב"ח

(א) נמ' דר"מ בן מיעני לך דיין דאמר בן ט' חי טעון שחיטה: (ב) רש"י ד"ה בגמ' ובו' הוכרה כולה הס"ד:

הגהות מהר"ב רגשבורג

א) נמ' אלא לגירך בגמר' אתמכה. ר"ב עי' בכפל המאור: ב] רש"י ד"ה בבן פקועה כשה בן ע' מי. ומתוך בן ע' מי. וי"מ בן ה' מי כלל"ל דבהמה דקה יולדת לב' מדשים כלאתא בפ"ק דבכורות:

מוסף רש"י

אלא על עסקי אכילה. לאוכלו בלא שחיטה ולאכול חלבו וגידו: **למעוטי רובעו וחורש בו.** בכלאים בשור וחמור ר' יהודה אומר בהכרת תרגמא רב יוסף בריה דרב סלא הסידא קמיה דרב פפא אית ליה לר' יהודה דם וכל דם כל היכא דמיחייב אדם הנפש מיחייב אדם התמצית וכל היכא דלא מחייב אדם הנפש לא מחייב אדם התמצית [8] איבעיא להו מהו לפדות בבן פקועה אליבא דר"מ לא תיבעי לך דכיון דאמר [9] טעון שחיטה שה מעליא הוא כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי שחיטת אמו מטהרתו מאי כיון דאמרי שחיטת אמו מטהרתו כבשרא בריקולא הוא או דילמא כיון דרהיט ואזיל ורהיט ואתי שה קרינא ביה מר זוטרא אמר אין פודין ורב אשי אמר פודין א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתך דגמרת [1] שה [2] מפסחים [3] אי מה להלן זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפילו כל מילי נמי אם בן שה שה מאי אהני לך איבעיא להו מהו למנות בו ראשון ושני ר' יוחנן אמר מונין בו ראשון ושני רבי שמעון בן לקיש אומר אין מונין בו ראשון ושני נעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו איתיביה ר"ש בן לקיש לרבי יוחנן [4] הבשר מגע בגבלה דברי ר"מ וחכ"א מגע טרפה שחוטה בשלמא לדידי דאמינא חד גופא הוא היינו דאיתכשר בדמא דאמיה [5] אלא לדידך במאי איתכשר א"ל בשחיטה [6] וכ"ש איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא בשלמא לדידי דאמינא תרי גופי נינהו משום הכי הוכשר אין לא הוכשר לא אלא לדידך דאמרת חד גופא הוא הא איתכשר בדמא דאמיה בשחיטה

דגמר שה שה מפסחים. ופסח בבן קפוצה פסול דקיימא לן (לעיל דף לח:) בקדשים כי יולד [ויקרא כב] פרט ליולד דופן: **כל מילי.** כגון בן קפוצה: **מאי אתני ליה.** ומסתברא דהאי ממעבר דכשיטת בדיקולא הוא ולא מרבי בעל מום ונקבה קא מרבי: **איבעיא לה.** נטמאה בהמה שחוטה מהו למנותה לראשון וכן ט' מי שבנטנה שני: **מונין.** דתרי גופי נינהו: **אין מונין.** אלא איהו נמי הוי לאשון דנעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו שהבהמה שומר אלו: **הבשר מגע בגבלה.** בשר העובר שהיה מחובר לאבר היולדת: **דדמיה.** דכיון שהוכשר בדם השחיטה בדם הוכשרה [3] וכו': **כמאי איתכשר.** בשר העובר שיקבל טומאה מאבר: **בשחיטה.** כיון שהוא ניתר בשחיטה הוכשר בה לטומאה וכ"ש דאמר שחיטה מכשרת ולא דם בפ"ב (לעיל דף לג.): **עבר בנהר.** בן ע' מי שנמלא בשחוטה וגדל: בשחיטה

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ב מהל' מלכות אסורות הל' טו טור"מ י"ד סי' יג סעיף ב:

נג ב ג מיי' פ"ז שם הל' ג מגיד לאמרו קלו טור"מ י"ד סי' כד סעיף ב:

נד ד ה מיי' פ"ז שם הל' ה טוש"ע י"ד סי וסי' סו סעיף ח:

נה ו מיי' פי"ב שם הל' ד:

נו ז מיי' פי"ב מהלכות כמוכים הל' ו ופיין בהמגיה מ"מ טוש"ע י"ד סי' שכח סעיף ד וע"ש:

תורה אור השלם

1. שֵׁה תְּמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים תִּקָּחוּ:
שמות יב ה
2. וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בֶשֶׂה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ וְכֹל בְּכוֹר אָדָם בְּבָנֶיךָ תִּפְדֶּה:
שמות יג יג

שיטה מקובצת

א) לכולה כי הכא ואגב שטפא: **ב)** לקונקנות דשדי דפרוך והא פליג ר"מ: **ג)** כיון דפליגי נמי בחלב כליות:

רבינו גרשום

לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה כו'. כלומר ר' מאיר דמחייבו בשחיטה לא חושבו בהמה על הכל דלא חשבו בהמה אלא לענין שחיטה למעוטי חלבו וגידו דאין אסור: נוהג בשליל. כלומר בן הנשה נוהג בשליל: וחלב ר"מ לשיטתו. כלומר דר"מ חושבו בהמה מעליא ור' יהודה אין חושבו בבהמה מעליא ואין שעון שחיטה: גוממו עם השופי. כלומר חותכו למעלה ואין לחקור אחר השומן: שופי טלפא: רובעו וחורש. כלומר דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים ואינו חשוב בהמה לענין הרבעה וחורש בו דאינו חייב משום כלאים דחריישה דאינו חשוב בהמה דמנא לן דמיחייב אכלאים דחריישה (דכתיב) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו (ואינו) [ובן] קקונה אינון] חשוב שור דדמי כבשרא בעלמא: איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש קורעו ומוציא את דמו כו'. והא הכא לענין מצא בה בן ט' מת דלכ"ע מותר בשחיטה אמו ואעפ"כ דמו אסור ולענין בן ט' חי נמי אע"ג דלרבנן מותר בשחיטה אמו דאינו חשוב בהמה וחלבו מותר ואעפ"כ דמו אסור: אמר ר' זירא לומר שאין ענוש כרת. כלומר ודאי אף לריש לקיש אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו מדרבנן והאי דאמר מותר בדמו. כלומר שאין ענוש כרת: למאן קאמרינן לר"י. כלומר מי הוא דמתיר בחלבו ר' יהודה ולדבריו אמרת אין ענוש כרת. לא יהא אלא

דם התמצית דם התמצית דזו בעלתא דדמא דם שבא לבסוף שאינו דם גמור: כל היכא דלא מיחייב אדם הנפש. כלומר לא מיחייב משום דם התמצית: מהו לפדות בבן פקועה. אי נשחטה אמו ומצאו בן ט' חי והלך וגדל בעודר מהו לפדות בו פטר חמור: אפי' כל מילי נמי. כלומר אפי' בן פקועה: מהו למנות בו ראשון ושני. דאי אמו תחלה לטומאה מי אמרי' שליל שני אי לא דאמר' עובר ירך אמו הוא. היינו דאיתכשר בדמא דאימיה והוי העובר נבלה ואמו מגע נבלה: בשחיטה. ובר"ש. כלומר דס"ל שחיטה מכשרתו ולא דם: עבר בנהר. כלומר בן פקועה:

אוצרות יהודים / מסכת חולין / ע"ד ע"ב

שמונה חי או מת, שכולם מודים בו שחלבו מותר [ולא נחלקו אלא בחלב של בן תשע], ומוכח ממשנתנו, שאף הסוברים שחלב העובר מותר, מכל מקום, דמו אסור, ולא כדברי רבי שמעון בן לקיש?

אמר רבי זירא: מה שאמר רבי שמעון בן לקיש שהמתיר חלבו מתיר דמו, אין כוונתו לומר שהוא מתיר את הדם לכתחילה באכילה. אלא **לומר, ש**האוכל את הדם של מי שהותר חלבו, **אין ענוש כרת.** מה שאין כן לדעת רבי יוחנן. נמצא, שהמחלוקת היא רק בשאלה האם יש חיוב כרת על אכילת דם השליל, או רק איסור אכילת דם גרידא.

ודנה הגמרא: **למאן קאמרי?** לדעת מי נאמרו דברי ריש לקיש, שהמתיר את החלב מתיר את הדם?

אם נאמר הדבר לדעת **רבי יהודה** ורבנן, שהם המתירים, לכאורה, אכילת החלב, יקשה מאוד לומר שרבי יהודה סובר שהאוכל מדמו של עובר זה פטור מכרת, כיון שאף אם נאמר שלא מדובר דוקא בדם הנפש [כלומר הדם הראשון המונק ומקלח מיד עם השחיטה, שהוא בודאי אסור], **לא יהא** דם העובר **אלא דם התמצית**, הדם המתמצה מגוף הבהמה אחר הדם המזנק ומקלח, ויוצא לחוץ לאיטו, שגם הוא אסור.

דתניא: דם התמצית הריהו **באזהרה** למלקות. לפי שחמשה לאוין נאמרו בו, אבל אינו בעונש כרת, משום שלגבי דם שמתחייבים עליו כרת נאמר [ויקרא יז י - יא] "ונתתי פני בנפש האוכל את הדם, והכרתי אותה מקרב עמה. כי נפש הבשר בדם היא, ואני נתתיו לכם [את הדם] על המזבח לכפר". והדם הנזרק על המזבח לכפרה, הוא רק דם נפש. ולכן אין עונש כרת אלא רק על אכילת דם הנפש.

רבי יהודה אומר: חייבים עליו **בהכרת!**

ומפורש, שעל כל דם מחייב רבי יהודה בכרת על אכילתו. ולא יתכן לומר שרבי יהודה הוא התנא הסובר שבמקום שחלב מותר, אף על הדם אין חייבים בכרת. ואם כן, מיהו התנא הסובר זאת? **תרגמא**, ביאר והעמיד **רב יוסף בריה דרב סלא חסידא קמיה דרב פפא**, שרבי יהודה מחייב אף על אכילת דם התמצית, הוא משום **שאית ליה לרבי יהודה** את הדרשה של **"דם" "וכל דם".**

דהיינו, נאמר בפסוק האוסר אכילת דם [ויקרא ז כז] "וכל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם, לעוף ולבהמה".

ודי היה לכתוב "דם אל תאכלו" בלבד, ומדוע אמר הכתוב "וכל דם", שהוא לשון ריבוי? ולכן למד רבי יהודה שהוא בא לרבות ולומר:

כל היכא דמיחייב, כל מקום שמתחייבים כרת **א** [על] **דם הנפש, מיחייב** אף **א** [על] **דם התמצית.** [ודאת משום שהוקש "כל דם", לדם הנפש האמור בפסוק, שדיבר שוה].

וכל היכא דלא מחייב כרת **א** [על] **דם הנפש**, כגון בעובר, שאין בו דם הנפש, שהרי הוא נידון כשחוט אגב שחיטת אמו, ולא נחשב כמי שיש בו "נפש", **לא מחייב א** [על] **דם התמצית.**

ומעתה, שפיר מיושבים דברי רבי שמעון בן לקיש שהמתיר בחלבו מתיר בדמו [שאין ענוש כרת], ורבי יהודה הוא. ואף שסובר רבי יהודה שעל דם התמצית חייבים כרת, מכל מקום, בעובר, שאין בו כרת על "דם הנפש", כיון שאין בו נפש, הרי אין בו כרת על דמו, שהוא דם התמצית.

איבעיא להו: מהו, האם ניתן **לפדות** פטר חמור בשה שהוא **בן פקועה** [שחוטה. כלומר שנפקעה ביטנה] שמלאו לו תשע חודשי עיבור?

ומבארת הגמרא: **אליבא דרבי מאיר, לא תיבעי לך** אין ספק בדבר. **דכיון דאמר** רבי מאיר שעובר בן תשעה חודשים **טעון שחיטה**, ושה זה בן תשעה חודשי עיבור הוא, הרי **שה מעליא הוא.** וודאי פודים בו.

כי תיבעי לך, הספק הוא, **אליבא דרבנן, דאמרי** עובר בן תשעה אינו טעון שחיטה לעצמו, אלא **שחיטת אמו מטהרתו** ומתירתו באכילה. **מאי?**

וצדדי הספק הם:

כיון דאמרי רבנן **שחיטת אמו מטהרתו**, ונחשב כשחוט ואינו צריך שחיטה לעצמו, הרי בשרו **כבשרא בדיקולא**, כבשר שחוט המונח בסל, **הוא**, ואי אפשר לפדות בו.

או דילמא, כיון דרהיט ואזיל, ורהיט ואתי, רץ, והולך ובא - **"שה" קרינא ביה**, ופודין בו כבכל שה.

מר זוטרא אמר: אין פודין בשה בן פקועה.

ורב אשי אמר: פודין בו.

אמר ליה רב אשי למר זוטרא: מאי דעתך? מהי סברתך לומר שאין פודין בשה עובר בן ט'? הרי סברתך היא משום **דגמרת**, למדת דבר זה בגזירה שווה **"שה - שה" מפסחים.** ובקרבן פסח, פסול עובר בן פקועה.

ואם כך, גם זאת נלמד משם: **אי מה להלן**, בקרבן פסח, צריך שיהיה הקרבן **שה** זכר **תמים ובן שנה, אף כאן**, בפדיון פטר חמור, צריך שיהיה **זכר תמים ובן שנה?**

והשיב מר זוטרא: נאמר [שמות יג יג] "וכל פטר חמור **תפדה** בשה". וכן נאמר [שמות לד כ] "ופטר חמור **תפדה** בשה". ובכך שכפל בענין זה, **ריבה** הכתוב כל שה, אפילו שאינו בן שנה זכר תמים. אולם עדיין קשה, **אי** אם דורשים **"תפדה תפדה" ריבה**, שבא לרבות כל זה, יש לרבות **אפילו כל מילי נמי**, ואף בן פקועה שיהיה ראוי לפדיון פטר חמור?

והתשובה: אם אנו דורשים ומרבים כל שה אפילו בן פקועה, **אם כן**, הדרשה שדרשנו מגזירת הכתוב **"שה - שה"** מקרבן פסח, **מאי אהני לך?** לשם מה היא נדרשת?

אלא לומר לך, שבן פקועה אין ראוי לפדות בו. ונמצאנו למידים שמריבוי "תפדה תפדה" יש לרבות כל מילי, ואף מי שאינו זכר תמים בן שנה, ואילו מ"שה שה", יש להגביל זאת רק במי שנולד, ולמעט בן פקועה.

איבעיא להו: אם נטמאה בהמה שחוטה בטומאת אוכלין, בעוד שהעובר בן תשעה חודשים היה בתוכה טרם הוצא לחוץ. **מהו למנות בו ראשון ושני?** האם מחשיבין את העובר כגוף בפני עצמו, והיות והאם היא ראשון לטומאה [היות והאם עצמה נגעה במקור הטומאה, בכזית נבלה, וכדומה, הרי היא ראשון לטומאה, וטמאה טומאת אוכלין], והעובר בתוכה נטמא במגע עם אמו, לפיכך מונים לו "שני לטומאה".

או, שנחשב העובר כחלק מגופה, ולכן אף העובר יהיה ראשון לטומאה, היות והוא חלק מן האם ונידון כמותה?

רבי יוחנן אמר: העובר הוא כגוף בפני עצמו, **ומונין בו ראשון ושני.** דהיינו, שרק אמו היא ראשון לטומאה, ואילו הוא שני לטומאה.

רבי שמעון בן לקיש אומר: אין מונין בו ראשון ושני, כי **נעשה** העובר שבמעי אמו **כאגוז המתקשקש בקליפתו.** שהאגוז והקליפה העוטפת ושומרת אותו, אחד הם, וטומאת האגוז והקליפה טומאה אחת היא. וכן הדין באֵם ועוברה. שהיות והוא בתוכה, כחלק ממנה הוא, וטמא בטומאתה.

איתיביה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן ממה ששנינו במשנה לעיל [עג א]: שחט את אמו ואחר כך חתכה [את האבר היוצא של העובר], **הבשר** [של העובר] טמא **מגע נבלה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים**: אין בו טומאת מגע נבילה, אלא דינו **כמגע טרפה שחוטה**, שמטמא במוקדשין בלבד.

הטומאה האמורה [הן לגבי הבהמה והן לגבי העובר שבתוכה], היא טומאת אוכלין.

טומאת אוכלין חלה רק אם "הוכשר" האוכל לקבל טומאה, על ידי שבא עליו אחד מן שבעת המשקין, ודם הוא אחד משבעה המשקין.

ומקשה רבי שמעון בן לקיש: **בשלמא לדידי, דאמינא**, שאני [ריש לקיש] סובר שהאם והעובר **חד גופא הוא, היינו דאיתכשר** הוכשר העובר לקבל טומאה **בדמא דאמיה**, בדם שחיטת אמו ששטף אותה. וכיון שהעובר בכלל אמו, הוכשר לקבל טומאה בהכשרה של האם.

אלא לדידך, לדעתך רבי יוחנן, שהעובר נידון כגוף בפני עצמו, ואינו מוכשר בהכשר אמו, אם כן, **במאי איתכשר**, במה הוכשר העובר לקבל טומאת אוכלים, אשר מכוחה הוא נטמא במגעו באבר היוצא?

אמר ליה רבי יוחנן: לא על ידי שטיפתו במשקין הוכשר העובר לקבל טומאה, כי אם **בשחיטה**, במעשה השחיטה הוא הוכשר. ומשנתנו כדעת **רבי שמעון** היא, שאמר [לעיל לג א], השחיטה היא המכשרת לקבל טומאה, ולא דם השחיטה. והיינו, כיון שהבהמה ניתרת בשחיטה, היא אף מוכשרת בכך לקבל טומאה. וכיון שהעובר נידון כשחוט מכח שחיטת אמו, הרי הוא הוכשר לקבל טומאה בשחיטתה.

איתיביה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש ממה ששנינו: עובר בן פקועה בן תשע חודשים שנמצא חי במעי אמו שנשחטה, וגדל, **ועבר בנהר**, ונשטף במימיו, **הוכשר** לקבל טומאה.

הלך לאחר מכן **לבית הקברות - נטמא** טומאת אוכלין מטומאת בית הקברות.

ומעתה מקשה רבי יוחנן: **בשלמא לדידי, דאמינא**, שסבור אני שהעובר ואמו **תרי גופי נינהו**, שני גופים שונים הם, **משום הכי הוכשר, אין**, רק אם הוכשר תחילה לקבל טומאה על ידי מי הנהר הוא נטמא מטומאת בית הקברות.

אבל אם **לא הוכשר** על ידי מי הנהר, הוא **לא** מקבל טומאה.

אלא לדידך, רבי שמעון בן לקיש, **דאמרת**, שסבור אתה שהאם והעובר **חד גופא הוא, הא**, הרי כבר **איתכשר**, הוכשר העובר לקבל טומאה **בדמא דאמיה**, על ידי דם אמו שיצא בשחיטה, ושטף את בית השחיטה. ועל ידי כך הוכשר גם העובר לקבל טומאה, שהרי הוא נידון כגוף אחד עם אמו. ואם כן, די לו בהכשר זה, ומדוע צריך לשטיפת מי הנהר?

גֻּפֶן וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה׃ ד א וַיָּשָׁב הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיְעִירֵנִי
כְּאִישׁ אֲשֶׁר־יֵעוֹר מִשְּׁנָתוֹ׃ ב וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר
(וָאֹמַר קרי) רָאִיתִי וְהִנֵּה־מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל־רֹאשָׁהּ
וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר
עַל־רֹאשָׁהּ׃ ג וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגֻּלָּה וְאֶחָד
עַל־שְׂמֹאלָהּ׃ ד וָאַעַן וָאֹמַר אֶל הַמַّלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר מָה
אֵלֶּה אֲדֹנִי׃ ה וַיַּעַן הַמַّלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעְתָּ

רש"י

כבוד הבית בבניינו: **הנני מפתח פתוחה**. מתיר קישוריה מפיר עצת האויבים אשר כתבו שטנה לבטל המלאכה: **ומשתי**. והסירותי: **ביום אחד**. לא ידעתי איזה יום, (תו' ביום אשר התחילו להוסיף על הבנין ימיש עון הארץ ותהי' ברכה בפירותיו כי עכשיו מאיר' כמו שנ' בנבואת חגיי): **(ב) וגולה על ראשה**. כמו (יהושע טז) גולות עלית לשון מעיין כמין ספל גדול עגול: **ושבעה נרותיה**. כמין בזיכין שנותנין השמן והפתילה לתוכה: **שבעה ושבעה מוצקות**. לכל נר ונר באין שבעה צנורות קטנים שהשמן זב מן הגולה דרך אותן מוצקות לכל נר ונר: **(ג) ושנים זתים עליה**. אצלה שני אילנות שהזיתים

מצודות ציון

(א) ויעירני. מל' הערה והקלה: **(ב) וגולה**. ספל עגול וכן וגולת הכסתרות (מ"ל ז'): **נרותיה**. כעין בזיכין על השמן והפתילה כמו ועשית את נרותיה (שמות כה): **מוצקות**. מל' יציקה והם צינורות ולכן שם ניצוק ונמשך השמן: **(ד) ואענ**. ענין הרמת קול:

גדילים בהם: **אחד מימין הגולה ואחד משמאלה** וגו'. וכאן לא פירש על שני צנתרות זהב האמורות למטה בפרשה והם כמין עריבות ועדשים של בית הבד שהם עומדים אצל הזיתים והזיתים נחבטים מאליהם לתוך הצנתרות ומתחממות שם כבמעטן ונעצרים שם בבית הבד והשמן נופל לתוך הצנתרות ומהצנתרות לתוך הגולה ומהגולה אל המוצקות ומהמוצקות אל הנרות והמוצקות והנרות ארבעים ותשע היו רמז לאור שלעתיד לבא אור החמה יהיה שבעתים כאור של שבעת ימים ארבעים ותשע על אור של יום בראשית: **(ד) מה אלה אדוני**. מה זה

מצודות דוד

(א) וישב וגו'. כי במראה שלפניה לא דבר עמו המלאך הדובר בי לזה אמר וישב המלאך וגו': **ויעירני**. ר"ל הוא הניעני לעוררני ונתעוררתי כאיש אשר יעור משנתו: **(ב) מה אתה רואה**. במראה הנבואה: **כולה**. כל המנורה היתה זהב: **וגולה על ראשה**. ממעל על ראשה היה כעין ספל ובה היה השמן: **ושבעה נרותיה עליה**. ממעל בראשי קני המנורה היו שבעה נרותיה הם כעין בזיכין להשים בהם השמן והפתילות: **שבעה ושבעה מוצקות**. ר"ל לכל נר ונר היה שבעה צינורות שהשמן ניצק בהם מעצמו מן הגולה להמשך על הנרות שהמה על ראש המנורה: **(ג) ושנים זיתים עליה**. שני אילני זית עמדו אצל המנורה: **(ד) ואענ ואומר**. הרימותי קול ואמרתי אל המלאך על מה באו אלה לרמז: **(ה) הלא ידעת**. הלא מעצמך תשכיל לדעת על מה מרמז: **לא אדני**. לא השכלתי

מָה הֵמָּה אֵלֶּה וָאֹמַר לֹא אֲדֹנִי׃ ו וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה
דְּבַר־יְהוָה אֶל־זְרֻבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם־
בְּרוּחִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃ ז מִי־אַתָּה הַר־הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל
לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא אֶת־הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תְּשֻׁאוֹת חֵן חֵן לָהּ׃ פ
ח וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ ט יְדֵי זְרֻבָּבֶל יִסְּדוּ הַבַּיִת הַזֶּה

רש"י

שהזיתים נמסקים מאליהם והשמן בא אל הנרות מאליו: **(ו) זה דבר ה' אל זרובבל**. זה סימן לך להבטיח את זרובבל כשם שהזתים והשמן הזה נגמר מאליו לכל דבריו כך לא בחיל ולא בכח שבכם תעשו את בנין ביתי: **כי אם ברוחי**. אני אתן רוחי על דריוש ויניח לכם (ס"א ויצוה לכם) לבנות ולעשות כל צרכי יציאת הבנין משלו ולעזור אתכם בחטין ויין ושמן ועצים כמו שמפורש בעזרא ולא תצטרכו לעזרת אדם: **(ז) מי אתה הר הגדול**. שרי עבר הנהר תתני פחת עבר נהרא ושתר בוזני וכנותהון שבטלתם המלאכה עד כה

מצודות ציון

(ו) בחיל. ענין לגאות עם: **ברוחי**. ענין רצון: **(ז) למישור**. מל' יסר ושוה: **הראשה**. ר"ל טופה וסטוכה וכן ולמשית שמנים ימשחו (עמוס ז'): **תשואות**. ענין המית קול כמו תשואות נוגש (איוב לט): **(ט) תבצענה**. ענין השלמה כמו כי יבצע ה' (ישעיה י'):

מעתה תהיה לפני זרובבל מישור אין לכם שררה וגדולה עוד עליו: **והוציא את האבן הראשה**. האדריכל יקח את אבן הבדיל בידו להיות אדריכל בראש הבונים והם יבנו הכל כפי דבריו אשר יצוה בבנין נאה ומפואר: **תשואות חן חן**. יהיה לה לאותה האבן שהכל יאמרו מה נאה בנין זה העשוי על ידי אבן המשקולת הזאת, תשואות חן כמו תשואות נוי כמו תשואות מליאה עיר הומיה (ישעיה כב) קול שאון (שם סו) כולם לשון השמעת קול הם: **(ט) ידי זרובבל יסדו הבית הזה**. מתחילה ועד סוף בימי כורש הראשון: **וידיו תבצענה**.

מצודות דוד

לדעת: **(ו) זה דבר ה'**. ר"ל בזה ירמז כאלו אמר ה' על מלך המשיח הבא מזרע זרובבל: **לא בחיל**. ר"ל ממשלתו על העכו"ם לא יהיה בעבור חילו הרב ולא בכח זרועו יכבשם במלחמה אבל ימשול בם מבלי טורח מלחמה כי אם ברצוני כי אתן בלב העכו"ם להיות נכנעים לו וסרים למשמעתו ויהיה דומה לעריכות נרות המנורה שהיו מבלי טורח אבל הכל נעשה מעצמו כי הזיתים נתלשו מעצמם ונדרכו מעצמם ומעצמו נמשך השמן אל הגולה כאשר יאמר עוד למטה ומן הגולה נמשכו מעצמם דרך הצינורות אל הנרות: **(ז) מי אתה הר הגדול**. על מלך גוג יאמר מי אתה וגומ' ר"ל מה כח יש בך התחשוב שאתה הר גדול לעמוד בפני המשיח לבל יוכל לעבור לא כן כי למולו תהיה כארץ מישור ובקל יעבור ר"ל לא יהיה בך כח לעכב מה ע"י: **והוציא**. מלך המשיח יוציא האבן הטובה והחשובה להניחה ביסוד בנין בית העתיד: **תשואות**. אז ישמע קול המייה אשר כולם יענו ויאמרו הנה להאבן הזה יש לה חן רב כי היא טובה וחשובה עד מאד: **(ט) ידי זרובבל יסדו** וגו'. זרובבל עצמו הניח היסוד מהבית הזה כן ידיו ישלימו את בנין הבית ר"ל ידי המשיח הבא מזרעו ישלימו להניח אבן היסוד מהבית העתיד ואמר ידיו על ידי המשיח הבא מזרעו כדרך שאמר כי הנה האבן אשר נתתי לפני יהושע (לעיל ג) הנאמר על כ"ג הבא מזרעו אשר יכהן אז ואמר ענין השלמה

וְיָדָיו תִּבְצַעְנָה וְיָדַעְתָּ כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֲלֵכֶם׃ י כִּי מִי
בַז לְיוֹם קְטַנּוֹת וְשָׂמְחוּ וְרָאוּ אֶת־הָאֶבֶן הַבְּדִיל בְּיַד זְרֻבָּבֶל
שִׁבְעָה־אֵלֶּה עֵינֵי יְהוָה הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל־הָאָרֶץ׃ יא וָאַעַן
וָאֹמַר אֵלָיו מַה־שְּׁנֵי הַזֵּיתִים הָאֵלֶּה עַל־יְמִין הַמְּנוֹרָה וְעַל־
שְׂמֹאולָהּ׃ יב וָאַעַן שֵׁנִית וָאֹמַר אֵלָיו מַה־שְּׁתֵּי שִׁבְלֵי הַזֵּיתִים
אֲשֶׁר בְּיַד שְׁנֵי צַנְתְּרוֹת הַזָּהָב הַמְרִיקִים מֵעֲלֵיהֶם הַזָּהָב׃

רש"י

אותו עתה, תבצענה ל' גמר הוא כמו (שם) כי יבצע ה' כל מעשהו: **(י) כי מי בז ליום** שיוסד הבית אשר הוקטן בעיניהם כמו שנאמר (בעזרא ג) ורבים מהכהנים אשר ראו הבית הראשון ביסדו זה הבית בעיניהם בוכים בקול גדול ובנבואת (חגי ב) הלא כמוהו כאין בעיניהם ישמחו עתה כשיראו את האבן הבדיל התלויה בחוט המשקולת אשר ביד אדריכל ראש הבונים שמכוון בה ראש הפינה וזו תהיה ביד זרובבל: **שבעה אלה**. על אחד שבעה ביסוד הראשון שבימי כורש וכן ת"י שבעה נדבכין כאילין: **עיני ה' המה משוטטים**. ולו נראה לעשות כן והוא ראה את זרובבל זה הגון לדבר: **(יא) מה שני הזיתים**. מה רמז הם ומה רמז שני שבלי זיתים טרוק"א בלע"ז קבוצות זיתים בענף כעין שבולת: **(יב) אשר ביד שני צנתרות**. כלומר אצל שני הצנתרות כמו ראו חלקת יואב ע"י (שמואל ב יד): **המריקים מעליהם**. את השמן הזה הצלול וטוב להארי כזהב כמו (איוב לז) מצפון

מצודות ציון

(י) בז. מל' בזיון: **האבן הבדיל**. הוא האבן המלוי בקו המשקולת וע"י מיישר הבנאי את הבנין ועל שע"פ רוב דרכם לעשותה מאבן אמר האבן הבדיל וכן אבן העופרת (לקמן ה): **משוטטים**. עניין התנועה הנה והנה וכן שוטטו בחוצות ירושלים (ירמיה ה): **(יב) שבלי**. מל' השבליס הטובות (בראשית מא) ובדרך שאלה קורא כן ענפי הזית לפי שהיו מלאים גרגרי זיתים כמו השבולת המלאה גרגרי תבואה: **ביד**. ר"ל בתוך וכן ביד כל אדם יחמוס (איוב ל"ז): **צנתרות**. הוא שם כלי מה:

מצודות דוד

על כי יהיה הבית האחרון והוא תשלום הבתים ולפי שבית העתיד תעמוד במקום הבית הזה עצמו אמר תבצענה כאלו ישלים הבית הזה וכמ"ש גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון (חגי ב): **וידעת**. זה מאמר הנביא לישראל בבוא הדבר תדע אשר ה' שלחני אליכם ומאתו היו דברי: **(י) כי מי בז**. אשר מי שהיה מבזה בלבו יום בנין הבית הזה לחשבו יום קטנותו לפי קוטן הבנין הנה ישמחו אז כאשר יראו את האבן המשקולת ביד המשיח הבא מזרע זרובבל המייסד את הבית: **שבעה אלה**. השמחות האלה שישמחו אז תהיה כפול שבעה בערך התוגה שיש להם בעבור בזיון יום קטנות: **עיני ה' וגו'**. ר"ל לכן רואה הוא תוגת לב המבזה יום קטנות ולפיהן ישמחם בכפל שבעה בערך התוגה: **(יא) אליו**. אל המלאך הדובר בי: **מה שני הזתים**. ר"ל למה בא הרמז בשני אילני זתים ולא באחד: **על ימין המנורה**. ר"ל על ימין הגולה שעל ראש המנורה ועל שמאלה א' מזה וא' מזה: **(יב) מה שתי שבלי הזתים**. כי במראה ההיא ראה כאלו שתי ענפי זיתים נתלשו מעצמם ונפלו בתוך שני צנתרות של זהב ושם היו נדרכים מעצמם והם היו מריקים שמן צלול כזהב אל הגולה

יג וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר הֲלֹא יָדַעְתָּ מָה־אֵלֶּה וָאֹמַר לֹא אֲדֹנִי׃
יד וַיֹּאמֶר אֵלֶּה שְׁנֵי בְנֵי הַיִּצְהָר הָעֹמְדִים עַל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ׃
ה א וָאֶשּׂוֹב וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה מְגִלָּה עָפָה׃ ב וַיֹּאמֶר אֵלַי
מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר אֲנִי רֹאֶה מְגִלָּה עָפָה אָרְכָּהּ עֶשְׂרִים
בָּאַמָּה וְרָחְבָּהּ עֶשֶׂר בָּאַמָּה׃ ג וַיֹּאמֶר אֵלַי זֹאת הָאָלָה הַיּוֹצֵאת
עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ כִּי כָל־הַגֹּנֵב מִזֶּה כָּמוֹהָ נִקָּה וְכָל־הַנִּשְׁבָּע

רש"י

זהב יאתה: **(יד) שני בני היצהר**. קרן כהונה ומלכות הנמשחים בשמן המשחה: **העומדים על אדון כל הארץ**. לבקש מלפניו להחזיר את גדולתם: **שני בני היצהר**. יצר טוב ויצר הרע מתהפך לטוב בזכות התורה: **(א) מגלה עפה**. רבותינו פירשו כפולה ואמרו שהתורה כתובה בה ולמדו מכאן שהעולם אחד מג' אלפים ומאתים בתורה כדאית' בעירובין (דף כא) וי"ת מגילתא פורחא פורחת באויר ולפי פשוטו של פרשה מגלת פורענו' היתה והוא שראה (יחזקאל ג) וכתוב אליה קנים והגה והי: **(ג) זאת האלה**. זאת שכתוב בה פורענות נקמת שבועות שקר: **היוצאת**. עתה מבית קדשי הקדשים מלפני השכינה להתהלך על פני כל הארץ וזהו ארכה עשרים ורחבה עשר כמדת פתח העזרה וההיכל אשר יצאת דרך שם: **כי כל הגנב**. עד עכשיו: **מזה כמוה נקה**. מזה הפורענות כמו שהוא מפורש בה נקה ולא נשתלם פורענו' יחידי' העוברים על התורה אלא המתין עד שנתמלאת סאת כולם ולקו כולם כאחד בחורבן ובגולה וכן כל הנשבע לשקר עד הנה מזה הפורענות כמו שהמגילה הזאת מגדת נקה ולא נשתלם אבל מכאן ואילך הוצאתיה לשוט בארץ ולנקום

מצודות ציון

המריקים. עניין הזלה ושפיכה כמו על האלה יריקו (קהלת י"ט): **הזהב**. ר"ל שמן מזוקק ונקי כזהב וכן מלפון זהב יאתה (איוב ל"ז): **(יד) היצהר**. הוא השמן כמו תירוש ויצהר (דברים כ"ח): **על אדון**. אצל אדון: **(א) מגלה**. אגרת על שם שגוללין אותה: **עפה**. מל' עפיפה ופריחה: **(ג) האלה**. עניין קללה: **נקה**. מל' וקצר למעלה ופרשו כאן ושאל למה הי' הכל שנים שנים על מה מרמז השניות: **(ג) הלא ידעת**. הלא מעצמך תשכיל לדעת על מה מרמז השניות: **לא אדני**. לא השכלתי לדעת: **(יד) אלה שני בני היצהר**. השניות מרמז על שני בני היצהר ר"ל המלך המשיח וכה"ג אשר ימשחו בשמן המשחה זה למלכות וזה לכהונה גדולה: **העומדים על אדון כל הארץ**. לבקש רחמים על בית ישראל ובמעשה דריכת הזיתים והמשכת השמן מעצמו ירמוז שיחזור הממשלה לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחו: **(א) ואשוב**. חזרתי והרימותי עיני כלפי מעלה ואראה והנה מגלה פורחת באויר השמים והיא מגלת פורעניות כעין מה שראה יחזקאל כמ"ש וארא וגו' והנה בו מגלת ספר (יחזקאל ב): **(ב) ארכה עשרים וגו'**. כמדת בית קה"ק לרמז שבעת הפורעניות תחרב: **(ג) זאת האלה**. במגלה ההיא חקוק וכתוב הקללה היוצאת בגזירה על פני כל א"י כאלו יצא פסק דין מב"ד של מעלה בכתב: **כי כל הגונב מזה**. כי המגלה היתה כתובה פנים ואחור כעין שראה יחזקאל כמ"ש והיא כתובה פנים ואחור (שם) ולכן אמר כי כל הגונב הון רשום

לעמוד הבא

תָּם וְאֶחָד מוּעָד, הַנִּזָּק אוֹמֵר, מוּעָד הִזִּיק, וְהַמַּזִּיק אוֹמֵר לֹא כִּי, אֶלָּא תָּם הִזִּיק, הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. הָיוּ הַנִּזּוֹקִין (שְׁנַיִם), אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן, וְהַמַּזִּיקִים שְׁנַיִם, אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן, הַנִּזָּק אוֹמֵר, גָּדוֹל הִזִּיק אֶת הַגָּדוֹל וְקָטָן אֶת הַקָּטָן, וְהַמַּזִּיק אוֹמֵר לֹא כִּי, אֶלָּא קָטָן אֶת הַגָּדוֹל וְגָדוֹל אֶת הַקָּטָן. אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוּעָד, הַנִּזָּק אוֹמֵר, מוּעָד הִזִּיק אֶת הַגָּדוֹל וְתָם אֶת הַקָּטָן, וְהַמַּזִּיק אוֹמֵר לֹא כִּי, אֶלָּא תָּם אֶת הַגָּדוֹל וּמוּעָד אֶת הַקָּטָן, הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה:

פרק ד

א. שׁוֹר שֶׁנָּגַח אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה שְׁוָרִים זֶה אַחַר זֶה, יְשַׁלֵּם לָאַחֲרוֹן שֶׁבָּהֶם. וְאִם יֵשׁ בּוֹ מוֹתָר, יַחֲזִיר לְשֶׁלְּפָנָיו. וְאִם יֵשׁ בּוֹ מוֹתָר, יַחֲזִיר לְשֶׁלְּפָנֵי פָנָיו. וְהָאַחֲרוֹן אַחֲרוֹן נִשְׁבָּר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, שׁוֹר שֶׁוֶה מָאתַיִם שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁוֶה מָאתַיִם, וְאֵין הַנְּבֵלָה יָפָה כְּלוּם, זֶה נוֹטֵל מָנֶה וְזֶה נוֹטֵל מָנֶה. חָזַר וְנָגַח שׁוֹר אַחֵר שֶׁוֶה מָאתַיִם, הָאַחֲרוֹן נוֹטֵל מָנֶה, וְשֶׁלְּפָנָיו, זֶה נוֹטֵל חֲמִשִּׁים זוּז וְזֶה נוֹטֵל חֲמִשִּׁים זוּז. חָזַר וְנָגַח שׁוֹר אַחֵר שֶׁוֶה מָאתַיִם, הָאַחֲרוֹן נוֹטֵל

רבינו עובדיה מברטנורה

במתניתין, אם לא הביא ראיה אין לו כלום ואפילו דמי תם, ואפילו קטן שהודה לו אין לו, שהטוען את חברו חטין והודה לו בשעורים פטור אף מדמי שעורים. ואי תפס הנזיק שיעור מה שהודה לו המזיק, לא מפקינן מיניה:

פרק ד שור שנגח ד' וה'. ובכולם היה תם דמשתלם מגופו: **ישלם.** חצי נזק לאחרון תחלה. בגמרא מוקי למתניתין כגון שתפסו ניזק לשור המזיק לגבות ממנו ונעשה עליו שומר שכר. וכשיצא מתחת ידו והזיק, הניזק הראשון חייב בנזקיו, לפיכך האחרון משתלם חצי נזקו משלם: **ואם יש בו מותר יחזיר לשלפניו.** הכי קאמר, אם יש בו מותר בנזקיו, יחזיר לשלפניו. כגון שחצי נזקו של הראשון היה מנה, וחצי נזק האחרון היה חמשים, והשור שוה מאתים. מתחלה כשנגח שור זה שורו של הניזק הראשון שחצי נזקו מנה, היה לניזק בשור זה מנה, ולבעלים מנה. וכשתפסו הניזק ונגח תחת ידו, אין לבעלים להפסיד מנה שהיה להם בו, שהרי לא היתה שמירתו עליהן אלא על הניזק שתפסו. וכשהזיק לשני והיה חצי נזקו חמשים, איבד הניזק הראשון מן המנה שלו חמשים ונותן לזה הניזק השני, והמותר עד המנה חוזר לו. והבעלים נוטלים המנה שלהם: **רבי שמעון אומר וכו'.** רבי שמעון סבר שותפי נינהו הבעלים והניזק בשור המזיק, ושניהם מתחייבים בנזקיו. כיצד, שור שוה מאתים שנגח וכו': **ושלפניו.** זהו ניזק ראשון. נוטל חמישים זוז, והבעלים חמשים זוז. דיש לניזק ראשון בו החצי, הלכך משלם חצי תשלומי נזקו: **חזר ונגח שור שוה מאתים.** האחרון נוטל מנה החצי מכל מה שהוא, דמגופו משתלם. ונמצא אותו שלפניו שהיה החצי שלו, משלם מחלקו חצי מנה שנוטל האחרון: **ושנים הראשונים.** ניזק ראשון והבעלים שהיה להם

מָנֶה, וְשֶׁלְּפָנָיו, חֲמִשִּׁים זוּז, וּשְׁנַיִם הָרִאשׁוֹנִים, דִּינַר זָהָב:

ב. שׁוֹר שֶׁהוּא מוּעָד לְמִינוֹ וְאֵינוֹ מוּעָד לְשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, מוּעָד לָאָדָם וְאֵינוֹ מוּעָד לַבְּהֵמָה, מוּעָד לַקְּטַנִּים וְאֵינוֹ מוּעָד לַגְּדוֹלִים, אֶת שֶׁהוּא מוּעָד לוֹ מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם, וְאֶת שֶׁאֵינוֹ מוּעָד לוֹ מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. אָמְרוּ לִפְנֵי רַבִּי יְהוּדָה, הֲרֵי שֶׁהָיָה מוּעָד לַשַּׁבָּתוֹת וְאֵינוֹ מוּעָד לַחֹל. אָמַר לָהֶם, לַשַּׁבָּתוֹת מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם, לִימוֹת הַחֹל מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. אֵימָתַי הוּא תָּם. מִשֶּׁיַּחֲזֹר בּוֹ שְׁלֹשָׁה יְמֵי שַׁבָּתוֹת:

ג. שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל הֶקְדֵּשׁ, וְשֶׁל הֶקְדֵּשׁ שֶׁנָּגַח לְשׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כא) שׁוֹר רֵעֵהוּ, וְלֹא שׁוֹר שֶׁל הֶקְדֵּשׁ. שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּגַח לְשׁוֹר שֶׁל נָכְרִי, פָּטוּר. וְשֶׁל נָכְרִי שֶׁנָּגַח לְשׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בֵּין תָּם בֵּין מוּעָד מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם:

ד. שׁוֹר שֶׁל פִּקֵּחַ שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן חַיָּב. וְשֶׁל חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁנָּגַח שׁוֹר שֶׁל פִּקֵּחַ, פָּטוּר. שׁוֹר שֶׁל חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁנָּגַח, בֵּית דִּין מַעֲמִידִין לָהֶן אַפּוֹטְרוֹפּוֹס וּמְעִידִין לָהֶן בִּפְנֵי אַפּוֹטְרוֹפּוֹס. נִתְפַּקֵּחַ הַחֵרֵשׁ, נִשְׁתַּפְּקָה הַשּׁוֹטֶה וְהִגְדִּיל הַקָּטָן, חָזַר לְתַמּוּתוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ. שׁוֹר

רבינו עובדיה מברטנורה

לכל אחד רביע, משלמין כל אחד רביעית של נזקו: **דינר זהב.** שהם עשרים וחמשה דינרים של כסף:

ב. מועד לקטנים. לעגלים: **אמרו לפני ר' יהודה.** שאלו תלמידיו ממנו: **מועד לשבתות.** מפני שהוא בטל ממלאכה ודעתו זחה עליו. אי נמי, לפי שרואה בני אדם במלבושים נאים של שבת, חשובים בעיניו נכרים ואינו מכירם: **ואינו מועד לחול.** מה דינו: **משיחזור בו שלשה ימי שבתות.** לאחר שהועד לשבתות העבירו לפניו שוורים בשלש שבתות ולא נגח, חזר לתמותו, ואם חזר ונגח אינו משלם אלא חצי נזק:

ג. שור של ישראל שנגח שור של נכרי פטור. דכתיב (חבקוק ג') עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים, ראה שבע מצות שנצטוו בני נח, כיון שלא קיימו אותן, עמד והתיר ממונן לישראל. ואומר (דברים ל"ג) הופיע מהר פארן, גילה ממונן של עובד כוכבים והתירן. מהר פארן, משעה שסיבב והחזיר את התורה על העובדי כוכבים ולא קבלוה:

ד. ושל חרש שוטה וקטן שנגח שור של פקח פטור. שאין מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו, דמטלטלי הוא, ואמרינן בפ"ק [דף י"ד] שוה כסף מלמד שאין ב"ד נזקקים אלא לנכסים שיש להן אחריות, ואוקימנא ביתמי: **מעמידין להן אפוטרופוס וכו'.** אם הוחזקו נגחנים, מעמידין להם אפוטרופוס ולא לשלם חצי נזק אלא לשווייה מועד. דכי הדר נגח משלם מן העליה ויגבו הנזק מקרקע של יתומים: **חוזר לתמותו.** דקסבר מועד שיצא מרשות בעליו ונכנס לרשות בעלים אחרים חוזר לתמותו. דרשות משונה משנה את דין התראתו: **שוֹר הָאַצְטָדִין.**

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

לְהַסְפִּיק לְשָׁנֵיהֶם, אִם שְׁנֵיהֶם שָׁוִים הוּא קוֹדֵם לִבְנוֹ. ג וְאִם בְּנוֹ נָבוֹן וּמַשְׂכִּיל מַה שֶּׁיִּלְמַד יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, בְּנוֹ קוֹדְמוֹ. ד וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא יְבַטֵּל הוּא.

ג. כְּשֵׁם שֶׁמִּצְוָה לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ, ה כָּךְ מִצְוָה לְלַמֵּד אֶת בֶּן בְּנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ (דְּבָרִים ד, ט). ו וְלֹא לְבֶן בְּנוֹ בִּלְבַד, אֶלָּא מִצְוָה עַל כָּל חָכָם מִיִּשְׂרָאֵל לְלַמֵּד לְתַלְמִידִים, שֶׁגַּם הֵם נִקְרָאִים בָּנִים, אֶלָּא שֶׁמִּצְוָה לְהַקְדִּים בְּנוֹ לְבֶן בְּנוֹ, וּבֶן בְּנוֹ לְבֶן חֲבֵרוֹ.

ד. ז חַיָּב לְהַשְׁכִּיר מְלַמֵּד לִבְנוֹ, לְלַמְּדוֹ. אֲבָל לְבֶן חֲבֵרוֹ, אֵינוֹ חַיָּב לְהַשְׁכִּיר. הַגָּה: וְהָיוּ כּוֹפִין לֵיהּ לִשְׂכֹּר לִבְנוֹ מְלַמֵּד. וְאִם אֵינוֹ בָּעִיר, וְיֵשׁ לוֹ נְכָסִים, אִם אֶפְשָׁר לְאוֹדוֹעֵי לֵיהּ מוֹדִיעִים לֵיהּ; וְאִם לָאו, יוֹרְדִים לִנְכָסָיו וְשׂוֹכְרִים מְלַמֵּד לִבְנוֹ. (הַגְּהוֹת מַיְמוֹנִי פֶּרֶק א' דְּתַלְמוּד תּוֹרָה בְּשֵׁם הר"מ).

ה. ח מֵאֵימָתַי מַתְחִיל לְלַמֵּד לִבְנוֹ, מִשֶּׁיַּתְחִיל לְדַבֵּר מַתְחִיל לְלַמְּדוֹ: תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ וגו' (דְּבָרִים לג, ד), וּפָסוּק רִאשׁוֹן מִפָּרָשַׁת שְׁמַע (דְּבָרִים ו, ד), וְאַחַר כָּךְ מְלַמְּדוֹ מְעַט מְעַט, עַד שֶׁיִּהְיֶה כְּבֶן שִׁשָּׁה אוֹ כְּבֶן שִׁבְעָה, וְאָז מוֹלִיכוֹ אֶצֶל מְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת.

ו. הָיָה ט מִנְהָג בָּעִיר שֶׁלּוֹקְחֵי מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת שָׂכָר, חַיָּב לְלַמְּדוֹ בְּשָׂכָר עַד שֶׁיִּקְרָא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב כֻּלָּהּ. וְאֵינוֹ חַיָּב לְלַמְּדוֹ, בְּשָׂכָר, מִשְׁנָה וּגְמָרָא. י וְהָנֵי מִלֵּי דְּלֹא אֶפְשָׁר, דְּדַחִיקָא לֵיהּ שַׁעְתָּא, אֲבָל אִם אֶפְשָׁר לֵיהּ, מִצְוָה לְאַגְמוּרֵיהּ מִשְׁנָה וּגְמָרָא, הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת.

ז. כ מוֹשִׁיבִין מְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת ל בְּכָל עִיר וְעִיר. וְכָל עִיר שֶׁאֵין בָּהּ מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת, מַחֲרִימִין אַנְשֵׁי הָעִיר עַד שֶׁיּוֹשִׁיבוּ מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת. וְאִם מ לֹא הוֹשִׁיבוּ, מַחֲרִיבִין הָעִיר, שֶׁאֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא בְּהֶבֶל פִּיהֶם שֶׁל תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן. וְעַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סי' קס"ג סָעִיף ג'.

ח. נ מַכְנִיסִים הַתִּינוֹקוֹת לְהִתְלַמֵּד, בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים שְׁלֵמוֹת, וּבְכָפְחוֹת מִכָּאן אֵין מַכְנִיסִין אוֹתָן. וְאִם הוּא כָּחוּשׁ, מַכְנִיסִין אוֹתוֹ בֶּן ו' שָׁנִים שְׁלֵמוֹת. הַגָּה: וּמִכָּל מָקוֹם מִיָּד שֶׁיִּהְיֶה בֶּן ג'

באר הגולה

ג שם בברייתא וכרבי יהודה: ד רמב"ם בפ"א מהלכות ת"ת: ה ברייתא שם דף ל' ע"א ומימרא דרבי יהושע בן לוי כל המלמד את בן בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני וליף לה מקראי וכו': ו רמב"ם שם: ז ג"ז שם מברייתא דמלמדו מקרא ואין מלמדו משנה וכפי' רש"י שם ומשמע ליה בשכר כיון דמותר ליטול שכר על המקרא כדאיתא בנדרים דף ל"ו ע"א וכתב מהרש"ל וה"ה לבן בנו: ח ברייתא סוכה דף מ"ב ע"א: ט ע"ל סעיף ח': י לשון הרמב"ם שם מהא דציינתי לעיל בסעיף ד': יא טור בשם הרמ"ה: נלע"ד פסקי הלכות שידע לפסוק כמי מהם: כ מתקנת יהושע בן גמלא ואילך וכו' ב"ב דף כ"א ע"א: ל מימרא דר"ל משום רבי יהודה נשיאה שבת דף קי"ט ע"א: מ טור וכיוצא בזה כתב הרמב"ם שם בפ"ב כדי לקיים הב' לשונות דאמרי לה מחרימין ואמרי ליה מחריבין: נ ב"י ממשנה ספ"ה דאבות ומה שאמר שם בב"ב דף כ"א ע"א ומכניסין אותן כבן שש וכבן שבע וכ"כ הרמב"ם שם וחילק בין כחוש

שָׁנִים שְׁלֵמוֹת מְלַמְּדִין אוֹתוֹ אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, כְּדֵי שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה. (הָרַב אַבְרַבַּנֵאל בְּפֵרוּשׁ לְאָבוֹת).

ט. ס אֲפִלּוּ תִּינוֹק שֶׁאֵינוֹ מֵבִין לִקְרוֹת, לֹא יְסַלְּקוּהוּ מִשָּׁם אֶלָּא יֵשֵׁב עִם הָאַחֵרִים, אוּלַי יָבִין.

י. ע לֹא יַכֶּה אוֹתוֹ הַמְלַמֵּד מַכַּת אוֹיֵב, מוּסָר אַכְזָרִי, לֹא בְּשׁוֹטִים וְלֹא בְּמַקֵּל, אֶלָּא בִּרְצוּעָה קְטַנָּה.

יא. פ יוֹשֵׁב וּמְלַמְּדָם כָּל הַיּוֹם וּקְצָת מֵהַלַּיְלָה, כְּדֵי לְחַנְּכָם לִלְמֹד בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה.

יב. צ לֹא יְבַטְּלוּ הַתִּינוֹקוֹת כְּלָל, חוּץ מֵעֶרֶב שַׁבָּת וְעֶרֶב יוֹם טוֹב בְּסוֹף הַיּוֹם.

יג. ק אֵין מְבַטְּלִין הַתִّינוֹקוֹת, אֲפִלּוּ לְבִנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

יד. ר אֵין קוֹרִין לַתִּינוֹקוֹת בְּשַׁבָּת מִתְּחִלָּה, מַה שֶּׁלֹּא לָמְדוּ, מִשּׁוּם טֹרַח שַׁבָּת. אֲבָל מַה שֶּׁקָּרְאוּ פַּעַם אַחַת, שׁוֹנִים אוֹתוֹ לָהֶם בְּשַׁבָּת.

טו. ש כ"ה תִּינוֹקוֹת, מַסְפִּיק לָהֶם מְלַמֵּד אֶחָד. הָיוּ יוֹתֵר עַל כ"ה, עַד מ', מוֹשִׁיבִין אַחֵר לְסִיְּעוֹ בְּלִמּוּדָם. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ שָׂכְרוּ הַקָּהָל מְלַמֵּד לְכָל תִּינוֹקוֹת סְתָם, הוּא מוֹשִׁיב אַחֵר לְסַיֵּעַ בְּעַדוֹ, וְהֵם יִתְּנוּ לוֹ שְׂכָרוֹ. (נ"י פ' לא יַחְפֹּר). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם אֵין בָּעִיר כ"ה תִּינוֹקוֹת, אֵין בְּנֵי הָעִיר חַיָּבִים לִשְׂכֹּר לָהֶם מְלַמֵּד. (הַגְּהוֹת מַיְמוֹנִי פ"ב דְּתַלְמוּד תּוֹרָה וְתוס' וְרי' יְרוּחָם). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בְּפָחוֹת מִזֶּה, חַיָּבִים. (שם בנ"י). הָיוּ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים, מַעֲמִידִים שְׁנַיִם.

טז. ת מוֹלִיכִים הַקָּטָן מִמְּלַמֵּד לְמְלַמֵּד אַחֵר שֶׁהוּא מָהִיר מִמֶּנּוּ, בֵּין בְּמִקְרָא בֵּין בְּדִקְדּוּק. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם בְּעִיר אַחַת וְאֵין נָהָר מַפְסִיק בֵּינֵיהֶם. אֲבָל מֵעִיר לְעִיר, אוֹ מִצַּד הַנָּהָר לְצִדּוֹ בְּאוֹתָהּ הָעִיר, אֵין מוֹלִיכִים אוֹתוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה גָּשֶׁר בִּנְיַן בְּרִיא, שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לִפֹּל מְהֵרָה.

יז. א מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת שֶׁמַּנִּיחַ הַתִּינוֹקוֹת וְיוֹצֵא, אוֹ שֶׁעוֹשֶׂה מְלָאכָה אַחֶרֶת עִמָּהֶם, אוֹ שֶׁמִּתְרַשֵּׁל בְּתַלְמוּדוֹ, הֲרֵי זֶה בִּכְלָל: אָרוּר עֹשֵׂה מְלֶאכֶת ה' רְמִיָּה (יִרְמְיָה מח, י) לְפִיכָךְ אֵין לְהוֹשִׁיב מְלַמֵּד, אֶלָּא בַּעַל יִרְאָה, מָהִיר לִקְרֹא וּלְדַקְדֵּק. הַגָּה: וְאֵין לְמְלַמֵּד לִגְעֹר בַּלַּיְלָה יוֹתֵר מִדַּאי, שֶׁלֹּא יְהֵיָה

באר הגולה

לבריא וכמו שכתבו התוספות ומפרש הב"י לדעת הרמב"ם דבר שית היינו בר חמש שנכנ' בשנת שש וכו': פ מימרא דרב שמואל בר שילת שם: ע גם זו שם: פ הרמב"ם שם רפ"ב: צ שם ולא כתב בכ"מ ולא בב"י מוצא דין זה ונלענ"ד נראה מברייתא אמרו עליו על ר"ע וכו' פסחים דף ק"ט ע"א ע"ש דמשמע שר"ע החמיר בזה ושאר חכמים עשו כן בכל ערב יו"ט וע"ש וכתב הב"י ומדבריו נרא' שביו"ט ג"כ מבטלין ובנוסחאו' שלפנינו יש כן בדברי הרמב"ם ונלע"ד שלא היה גירסת הב"י והטור כן: ק מימרא דר"ל משום ר' יהודה נשיאה שבת דף קי"ט ע"ב: ר ברייתא נדרים דף ל"ז ע"א וכפי' הר"ן שם: ש מימרא דרבא ב"ב דכ"א ע"ב וכפי' הרמב"ם שם בפ"ב ומה דאיתא שם ואי איכא ארבעין וכו' היינו אפילו אי איכא מ' סגי בריש דוכנא וכו' וכן מאי דאמר ואי איכא חמשין מותבינן תרי היינו לומ' עד חמשין סגי להו בתרי וכן פי' הנ"י פרק לא יחפור בשם הר"י ז"ל: ת מימרא דרבא שם: א רמב"ם שם בפ"ב מהא דשקל יואב ספסירה למקטל לההוא מלמד דאקריי' לתלמידיו תמחה את זכר עמלק (בקמ"ץ) דכתיב ארור עושה מלאכת ה' רמיה שם ע"ב:

לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

הֲלָכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תקצא

ב. [י]הַמִּנְהָג פָּשׁוּט בְּכָל בְּנֵי סְפָרַד [כ]שֶׁאֵין מַזְכִּירִין פְּסוּקֵי קָרְבָּן מוּסָף כְּלָל: הגה וְהַמִּנְהָג הַפָּשׁוּט בְּאַשְׁכְּנַז וּבְגְלִילוֹת אֵלּוּ לוֹמַר פְּסוּקֵי מוּסָף רֹאשׁ הַשָּׁנָה, [ל]וְאֵין אוֹמְרִים פְּסוּקֵי מוּסַף רֹאשׁ חֹדֶשׁ, [מ]אֶלָּא אוֹמְרִים מִלְּבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֹלַת הַתָּמִיד וְכוּ׳, [נ]וּשְׁנֵי שְׂעִירִים לְכַפֵּר וּשְׁנֵי תְּמִידִין כְּהִלְכָתָן (טור). [ס]וְאוֹמְרִים גַּם כֵּן [ע]מוֹסְפֵי יוֹם הַזִּכָּרוֹן (ר״ן סוף רא״ה השנה ורבנו יהודה וכל בו):

ג. [פ]צָרִיךְ לוֹמַר, אֶת מוֹסְפֵי יוֹם הַזִּכָּרוֹן, כְּדֵי לְכַלֵּל גַּם מוּסָף רֹאשׁ חֹדֶשׁ. [צ]וְגַם *) בְּיוֹם שֵׁנִי יֹאמַר אֶת מוּסְפֵי:

ד. [ק]אוֹמְרִים עֲשָׂרָה פְּסוּקִים שֶׁל [ר]מַלְכִיּוֹת וַעֲשָׂרָה שֶׁל זִכְרוֹנוֹת וַעֲשָׂרָה שֶׁל שׁוֹפְרוֹת בְּכָל בְּרָכָה, שְׁלֹשָׁה מֵהֶם שֶׁל תּוֹרָה, שְׁלֹשָׁה שֶׁל כְּתוּבִים, שְׁלֹשָׁה שֶׁל נְבִיאִים [ש]וְאֶחָד שֶׁל [ת]תּוֹרָה, וְאִם רָצָה לְהוֹסִיף עַל אֵלּוּ עֲשָׂרָה, רַשַּׁאי: (ומיהו, אם לא התחיל בשום פסוק [א]רַק אָמַר וּבְתוֹרָתְךָ כָּתוּב לְאַמֹּר, [ב]יָצָא) (טור):

ה. [ו]וְאֵין אוֹמְרִים פָּסוּק בְּמַלְכִיּוֹת וְלֹא בְּזִכְרוֹנוֹת וְלֹא בְּשׁוֹפְרוֹת שֶׁל פֻּרְעָנִיּוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, [ז]וְאֵין אוֹמְרִים פָּסוּק זִכְרוֹנוֹת שֶׁל יָחִיד:

ו. [ח]יֵשׁ קוֹרִים תִּגֹּר עַל מַה שֶּׁנּוֹהֲגִים לְהַשְׁלִים פְּסוּקֵי שׁוֹפָרוֹת בְּפָסוּק וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם שֶׁאֵין מַזְכִּיר בּוֹ שׁוֹפָר אֶלָּא חֲצוֹצְרוֹת, [ט]וְהָרֹא״ש וְהָרַ״ן כָּתְבוּ לְקַיֵּם הַמִּנְהָג:

ז. [כ]וַעֲקַדַת יִצְחָק הַיּוֹם לְזַרְעוֹ תִּזְכֹּר, כָּךְ הִיא הַנִּסְחָא הַמְּפֹרְסֶמֶת, וְהַמְּדַקְדֵּק לוֹמַר לְזֶרַע [ל]יַעֲקֹב תִּזְכֹּר [כא]מִשְּׁנָה מַטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים בִּבְרָכוֹת, וְאֵינוֹ אֶלָּא טוֹעֶה: הגה וְאוֹמְרִים עָלֵינוּ וּמִלֶּךָ, וְהַשְּׁלִישִׁי צִבּוּר מוֹסִיף אוֹחִילָה וּשְׁאָר פִּיּוּטִים, כָּל מָקוֹם לְפִי מִנְהָגוֹ (טור):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

◎ **אֶלָּא אוֹמְרִים מִלְּבַד כו׳.** עַיֵּן בְּדִגּוּל מַרְבָּבָה שֶׁלֹּא לוֹמַר עֹלַת הַתָּמִיד כו׳ רַק מִלְּבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ. וְעַיֵּן גַּם כֵּן לְקַמָּן סִימָן תרכא, וְהַמִּנְהָג בְּהַרְמַ״א וּבְקַנְטְרֵס מִשָּׁה אֶפְרַיִם כַּתַּבְתִּי בְּזֶה. ◎ **מוספי.** עַיֵּן בְּאֹר הַיְטֵב. וְעַיֵּן בְּהַלְכוֹת קְטַנּוֹת שָׁם שֶׁאֶפְלוּ לֹא סִיֵּם הַבְּרָכָה אֵינוֹ חוֹזֵר בְּיוֹם שֵׁנִי, וּבְיוֹם רִאשׁוֹן אִם סִיֵּם הַבְּרָכָה חוֹזֵר לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה: ◎ **וְגַם בְּיוֹם שֵׁנִי כו׳.** עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם וּבְבֹאֵר הַגּוֹלָה. וּבְרִבִּי יוֹסֵף כָּתַב דְּאַף בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּזֵמַן שֶׁהָיוּ מְקַדְּשִׁים עַל פִּי הָרְאִיָּה הָווּ עֲבָדֵי תְּרֵי יוֹמָא מִספֹּקָא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ״ם, וְלָכֵן אָנוּ עוֹשִׂים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל רֹאשׁ הַשָّנָה הַשִּׁתָּא כְּמוֹ דְּהָווּ עֲבָדִינָן אֵז וְנִמְצָא דְּלִישְׁבֵי הָאָרֶץ רֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּרַגְלַיִם דְּחוּץ לָאָרֶץ וְשָׁפִיר אָמְרִינָן אֶת מוּסְפֵי, עַיֵּן שָׁם: ◎ **יֵשׁ קוֹרִים תִּגֹּר כו׳.** וְכָתַב מָהֲרִי״ש זְוָה לְשׁוֹנוֹ, חוֹתֵם בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ שׁוֹמֵעַ קוֹל תְּרוּעַת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם בְּרַחֲמִים, וּבְשַׁבָּת לֹא יֹאמַר הַיּוֹם, וּבְגַן הַמֶּלֶךְ סִימָן ב כָּתַב עַל זֶה דִּבְשַׁבָּת שׁוֹמֵעַ זִכְרוֹן תְּרוּעַת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם בְּרַחֲמִים, וּמִנְּהָגֵנוּ שֶׁבֵּין בַּחֹל וּבֵין בְּשַׁבָּת אֵין אוֹמְרִים שׁוֹמֵעַ קוֹל תְּרוּעַת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים, וְעַיֵּן בְּשִׁיורֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה דְּשִׁפּוּר יֵשׁ לוֹמַר מִלַּת הַיּוֹם, עַיֵּן שָׁם שֶׁכָּתַב גַּם כֵּן בְּשֵׁם בֵּית דָּוִד שֶׁסִּמְכוּ מִפְּנֵי שֶׁבִּמְקַדֵּשׁ וּבִמְקוֹם בֵּית דִּין הָיוּ תּוֹקְעִין בְּשַׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַטּוּר סִימָן תקפה, וּבְשֵׁם סֵפֶר בֵּית תְּפִלָּה כָּתַב סָעִיף קָטָן זֶה לְעִנְיַן אִם טָעָה וְאָמַר בְּשַׁבָּת יוֹם תְּרוּעָה, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּתַשְׁבֵּ״ץ חֵלֶק ג סִימָן רצ וְסִימָן שט דִּבְנֵסֶת הַיּוֹם הָווּ עֲבָדִינָן כְּלָל אַף בְּשַׁבָּת, וְהֵבִיאוּ בְּרִבִּי יוֹסֵף, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּסֵדֶר הַלֵּוִים שֶׁכָּתַב דְּבַאֲמִירַת הַיּוֹם הָווּ עוֹלָם נָהֲגוּ לְשֹׁחוֹת עַצְמָם וּלְאָמְרוֹ בִּכְפִיפַת קוֹמָה, וְהַטַּעַם, שֶׁבָּאִים לְהַזְכִּיר עִנְיַן גְּדֻלַּת הַיּוֹם צָרִיךְ לוֹמַר אוֹתוֹ בְּפַחַד וּבְהַכְנָעָה שֶׁיִּכְמְרוּ וְרַחֲמֵי אֵל עָלָיו כו׳: ◎ **יַעֲקֹב.** עַיֵּן בְּאֹר הַיְטֵב וְכָתַב בְּשִׁבּוֹלֵת הַלֵּוִט וְהַלְּבוּשׁ שֶׁבְּנֵי אַשְׁכְּנַז נִמְשְׁכִים אַחֲרֵיהֶם וַעֲקַדַת יִצְחָק לְזֶרַע יִשְׂרָאֵל (נ״א לְזֶרַע יַעֲקֹב תִּזְכֹּר) אֵין לוֹמַר כֵּן, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בַּשֶּׁלְחָן עָרוּךְ לוֹמַר לְזֶרַע תִּזְכֹּר וּכְדִבְרֵי הַרִיבַ״ש, וְכֵן כָּתַב בְּמִבֵּי״ט חֵלֶק א סִימָן רע וּבְמַהֲרִי״ט חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן ט, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּשֵׁאֵלַת יַעֲבֵ״ץ חֵלֶק א סִימָן קמד שֶׁכָּתַב גַּם כֵּן שֶׁעִקַּר הַנִּסְחָא הִיא לְזַרְעוֹ תִּזְכֹּר, וְעַיֵּן שָׁם דְּכַמָּנָה לְזַרְעוֹ תִּזְכֹּר הַיְנוּ, זֶרַע יַעֲקֹב, עַיֵּן שָׁם. מָגֵן אַבְרָהָם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְאַף אִם לֹא שָׁמְעוּ הַתְּקִיעוֹת דְּמַיְשֵׁב יַחֲזִרוּ וְיִתְקָעוּ אֲחַר הַתְּפִלָּה אוֹתוֹ סִימָן שֶׁטָּעָה וְדַיּוֹ:

ב ב. שֶׁאֵין מַזְכִּירִין וְכו׳. שֶׁאֵין לוֹמַר פְּסוּקֵי מוּסָף אֶלָּא בְּשַׁבָּת וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ, דְּרִגְלֵי בְּהוּ וְלֹא אָתֵי לְמִיטְעֵי, אֲבָל בְּשְׁאָר מוֹעֲדִים דְּלֹא רְגִילֵי בְּהוּ אָתֵי לְמִיטְעֵי, לְכָךְ אֵין מַזְכִּירִין אוֹתָן אֶלָּא אוֹמְרִים כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ וְכו׳: **ג. וְאֵין אוֹמְרִים פְּסוּקֵי מוּסָף רֹאשׁ חֹדֶשׁ.** וַאֲפִלּוּ [ב]בַּבֹּקֶר אֲצֹל פָּרָשִׁיוֹת הַקָּרְבָּנוֹת אֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ, [ג]וְהַטַּעַם בְּכָל זֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ יוֹם שֵׁנִי דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ עִקָּר כְּמוֹ בְּשְׁאָר רֹאשׁ חֹדֶשׁ, [וּבְאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, דְּחֹדֶשׁ אֱלוּל לְעוֹלָם אֵינוֹ מְעֻבָּר]. וְעוֹד עַל טַעַם, שֶׁלֹּא לָתֵת לְיוֹם זֶה מַעֲלָה מִצַּד שֶׁהוּא רֹאשׁ חֹדֶשׁ, שֶׁהֲרֵי יֶשׁ לוֹ מַעֲלָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ מִצַּד רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִכְלָל בְּמַה שֶּׁאוֹמְרִים זִכְרוֹן דְּקָאֵי גַּם עַל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְכִתְיב בְּיוֹם הַכִּסֶּא, זֶהוּ רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהַחֹדֶשׁ מִתְכַּסֶּה בּוֹ: **ד. וּשְׁנֵי שְׂעִירִים לְכַפֵּר.** הַיְנוּ הַשָּׂעִיר שֶׁהוּא לְחַטָּאת וְהַשָּׂעִיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ:

ה. וְאוֹמְרִים גַּם כֵּן מוּסְפֵי יוֹם הַזִּכָּרוֹן. לְכָלֵל גַּם רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַמְחַבֵּר כָּתַב זֶה בְּעִצְמוֹ בְּסָעִיף ג, [ד]כְּתָבוֹ הָרַמְ״א פֹּה לְהוֹדִיעֵנוּ, דְּאַף לְמִנְהָגֵנוּ שֶׁאוֹמְרִים הַפְּסוּקִים יֹאמַר מוּסְפֵי:

ג ו. וְגַם בְּיוֹם שֵׁנִי וְכו׳. רוֹצֶה לוֹמַר, אַף עַל גַּב דִּבְחֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי הַיּוֹם

שְׁעַר הַצִּיּוּן

ב ב. מָגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים: **ג.** שֵׁ״ז: **ד.** מָגֵן אַבְרָהָם: **ג ה.** מָגֵן אַבְרָהָם: **ו.** הַגָּהוֹת ר׳ עֲקִיבָא אִיגֶר בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת בֵּית יְהוּדָה. וְנִרְאֶה דָּמָה שֶׁכָּתַב בְּיוֹם רִאשׁוֹן חוֹזֵר, הַיְנוּ, קֹדֶם שֶׁסִּיֵּם הַבְּרָכָה, אֲבָל לְאַחַר שֶׁסִּיֵּם אֵין לַחֲזוֹר, דְּמִסְתַּבְּרָא דַּאֲפִלּוּ אִם דִּלֵּג לְגַמְרֵי וְלֹא אָמַר וְאֶת מוּסַף יוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה נַעֲשֶׂה וְנִקְרֵיב וְכו׳ אֶלָּא אָמַר וְשָׁם נַעֲשֶׂה וְנִקְרֵיב וְכו׳, תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם כְּכָתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֶבְדְּךָ וְכו׳, גַּם כֵּן

ד ז. בְּלוּשׁי עֹקֶשׁ שָׁרֹד: **ז ח.** שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר לְיִצְחָק כִּי לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת כָּל הָאֲרָצוֹת הָאֵל וְלֹא נִתַּן כִּי אִם לְיַעֲקֹב: **ט.** מָגֵן אַבְרָהָם: **י.** בְּעֵל הַפְּרִידֹס, וְכֵן הַסִּכּוּם הַשֵּׁ״ז וְכֵן הָעִתִּיק הַגְּרַ״ז וְדָרְךְ הַחַיִּים:

לוח עמוד היומי: שב״ק טז אב תשעו ❖ יום א כג אב תשפא ❖ יום ב כח תמוז תשפו ❖ יום ג ג תמוז תשצא ❖ יום ד ט סיון תשצו ❖ יום ה טו אייר תתא

לעמוד הבא

באר הגולה סוף: לעמוד הקודם

ג טור. ד ר״ן ורבנו יְרֻחָם יְהוּ נוֹהֲגִים גְּדוֹלֵי הַדּוֹר.

*) (פרוש ולא אָמְרִינָן דְּאֵינוֹ רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁאֵין מַעֲבִּרִין אֱלוּל לְעוֹלָם). ה מִשְׁנָה וּגְמָרָא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לב. ו מִשְׁנָה שָׁם. ח טור בְּשֵׁם רַמְבַּ״ן וְהַרַ״ן גְּאוֹת וְכֵן כָּתַב הַרַ״ן בְּשֵׁם הַרַשְׁבַּ״א. ט שָׁם. י בְּשֵׁם הָרַא״ן וְהָרַמְבַּ״ם בְּסֵדֶר תְּפִלּוֹתָיו. כ רִיבַ״ש בְּתִשׁוּבָה.

עַד דְּאוֹלִידַת לִיהוּדָה, לָא שְׁלִים כֵּרְסְיָיא. וּבְגִינֵי כָּךְ הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה׳, וְלָא בְּכֻלְּהוּ, וְעַל דָּא וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת. מָאי וַתַּעֲמֹד, דְּקַיְּימָא כֵּרְסְיָא עַל סַמְכוֹהִי.

(ותעמד עד הכא) **וַתַּעֲמֹד**, דְּהָא עַד הָכָא, **וַתַּעֲמֹד בִּיהוּדָה** חַד, מִכָּאן וּלְתַתָּא עַלְמָא דְּפִירוּדָא אִיהוּ. וְאִי תֵּימָא אִינּוּן תְּרֵין בְּנִין דְּאוֹלִידַת לְבָתָר, כְּגַוְונָא דָא. לָא, דְּהָא אִינּוּן תְּרֵין בְּאִלֵּין אִתְחַבְּרוּ, בְּגִין דְּשִׁית סִטְרִין דְּעָלְמָא אִינּוּן.

וְתָא חֲזֵי, כֻּלְּהוּ תְּרֵיסַר שִׁבְטִין, תִּקּוּנֵי דִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּהַאי עַלְמָא נִינְהוּ, לְאִתְתַּקָּנָא נְהוֹרָא עִלָּאָה אוּכְמָא כְּמָה דְּאִתְחֲזֵי, וְלְאַתְבָּא עִקָּרָא דְּכֹלָּא לְאַתְרֵיהּ. כֻּלְּהוּ עָלְמִין כְּגַוְונָא חַד קָיְימִי, וּבְהַאי אִשְׁתַּכְלַל עַלְמָא דִלְעֵילָא.

תַּתָּאָה כְּגַוְונָא דְעָלְמָא דִלְעֵילָא.

יִשָּׂשׁכָר זְבוּלוּן, הָכָא אִשְׁתַּכְלְלוּ שִׁית בְּנִין, שִׁית סִטְרִין דְּעָלְמָא. כְּגַוְונָא דָא, בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת אִינּוּן אַרְבַּע, וְאִתְחַבְּרוּ בְּאִלֵּין. וְאִלֵּין אַרְבַּע קִשְׁרִין דְּמִתְחַבְּרָן בְּהוּ, וְאוּקְמוּהָ, וְעַל דָּא כְתִיב, (מלכים א ז) וְכָל אֲחֵרֵיהֶם בְּיָתָה, אַף עַל גַּב דִּבְנֵי שִׁפְחוֹת נִינְהוּ, בְּיָתָה. **רַבִּי** חִזְקִיָּה אָמַר, אִי הָכִי, הָא אִתְּמַר כָּל מַה דְּאוֹלִיד עַלְמָא תַּתָּאָה, פִּירוּדָא אִיהוּ, דְּהָא כְתִיב, (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד, מַה תִּימָא בְּיוֹסֵף וּבִנְיָמִין, אִי תֵּימָא דְעָלְמָא חַד בְּהַנֵּי, לָאו אִיהוּ. דְּהָא לָא נָפְקוּ מֵעָלְמָא עִלָּאָה, וְעָלְמָא תַּתָּאָה מַה דְּאוֹלִידַת אוֹלִידַת לְתַתָּא וְלָא לְעֵילָא, וְאִי הָכִי פִּירוּדָא אִיהוּ.

תרגום לשון הזוהר

שֶׁהוֹלִידָה אֶת יְהוּדָה, הַכִּסֵּא לֹא הַשָּׁלֵם, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה׳, וְלֹא בְּכֻלָּם. וְעַל כֵּן וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת. מַה זֶּה וַתַּעֲמֹד? שֶׁעָמַד הַכִּסֵּא עַל תּוֹמְכָיו.

[ותעמד עד כאן] וַתַּעֲמֹד, שֶׁהֵנָּה עַד כָּאן וַתַּעֲמֹד, בִּיְהוּדָה אֶחָד. מִכָּאן וּלְמַטָּה הוּא עוֹלָם הַפְּרוּד. וְאִם תֹּאמַר, אוֹתָם שְׁנֵי הַבָּנִים שֶׁהוֹלִידָה אַחַר כָּךְ כְּמוֹ זֶה? לֹא שֶׁהֵרֵי אוֹתָם הַשְּׁנַיִם הִתְחַבְּרוּ עִם אֵלּוּ, מִשּׁוּם שֶׁשֵּׁשֶׁת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הֵם יַחַד.

וּבָא וּרְאֵה, כָּל שְׁנַיִם עֶשֶׂר הַשְּׁבָטִים הֵם תִּקּוּנֵיהָ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה, לְתַקֵּן הָאוֹר הָעֶלְיוֹן הַשָּׁחֹר כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, וּלְהָשִׁיב אֶת עִקַּר הַכֹּל לִמְקוֹמוֹ. כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּמוֹ אֶחָד עוֹמְדִים, וּבְזֶה נִשְׁלָם הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה.

יִשָּׂשׁכָר זְבוּלוּן, כָּאן נִשְׁלְמוּ שִׁשָּׁה בָנִים, שֵׁשֶׁת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם. כְּמוֹ כֵן בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת הֵם אַרְבַּע, וְהִתְחַבְּרוּ עִם אֵלּוּ, וְאֵלּוּ אַרְבַּעַת הַקְּשָׁרִים שֶׁמִּתְחַבְּרִים בָּהֶם, וּבֵאַרְוּהוּ. וְעַל כֵּן כָּתוּב (מלכים–א ז) וְכָל אֲחֵרֵיהֶם בָּיְתָה. אַף עַל גַּב שֶׁבְּנֵי שִׁפְחוֹת הֵם – בָּיְתָה.

רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, אִם כָּךְ, הֲרֵי נֶאֱמַר, כָּל מַה שֶּׁהוֹלִיד הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הוּא פְּרוּד, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וּמִשָּׁם יִפָּרֵד. מַה תֹּאמַר בְּיוֹסֵף וּבִנְיָמִין? אִם תֹּאמַר שֶׁעוֹלָם אֶחָד בְּאֵלֶּה – זֶה אֵינוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא יָצְאוּ מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן – מַה

אָתָא רִבִּי אַבָּא וּנְשָׁקֵיהּ. אָמַר לֵיהּ מִלָּה דָא סָתִים אִיהוּ, דְּהָא עַלְמָא עִלָּאָה אִתְתַּקַּן בְּתֵרֵיסַר דְּאִינּוּן מִדִּילֵיהּ. אֲבָל תָּא חֲזֵי, רָזָא דְמִלָּה, בְּכָל זִמְנָא צַדִּיק מֵעַלְמָא תַּתָּאָה נָפִיק וְעָיֵיל, בֵּיהּ עָיֵיל וּמִנֵּיהּ נָפִיק. וּבְגִין כָּךְ, אִתְבְּנֵי בְּאֲתַר דָּא, וְעִקָּרָא הוּא לְעֵילָא וְעִקָּרָא הוּא לְתַתָּא, (ס"א צדיק ביה עייל ביה נפיק) וּבְעַלְמָא תַּתָּאָה (דף קנה ע"ב) אִיהוּ תָדִיר לְעוֹלָם, כְּתִיב, (בראשית לה) וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה.

תָּא חֲזֵי בְּהַאי עַלְמָא תַּתָּאָה, צַדִּיק בֵּיהּ עָיֵיל וּמִנֵּיהּ נָפִיק, כַּד עָיֵיל, אִיהוּ בְּרָזָא דְיוֹסֵף הַצַּדִּיק, כַּד נָפִיק בְּרָזָא דְבִנְיָמִין הָדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית לה) וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה, מָאן נַפְשָׁהּ, דָּא צַדִּיק דְּנָפִיק מִנָּהּ. **וְדָא** בִּנְיָמִין, נִקְרָא בֶּן אוֹנִי, דְּחַשִּׁיבַת דְּאוֹלִידַת לְתַתָּא בְּעַלְמָא דְּפִירוּדָא, וְאִשְׁתָּאֲרוּ חַד סָרֵי בְּאִינּוּן לְעֵילָא. מַה כְּתִיב וְאָבִיו קָרָא לוֹ בִּנְיָמִין בֶּן יָמִין, דְּהָא אִסְתַּלַּק לְעֵילָא בְּעַלְמָא עִלָּאָה. דְּכַד אִתְאֲבִיד יוֹסֵף, בִּנְיָמִין אַשְׁלִים אַתְרֵיהּ. וְעַל דָּא צַדִּיק בְּעַלְמָא תַּתָּאָה עָיֵיל וְנָפַק, בְּגִין כָּךְ יוֹסֵף וּבִנְיָמִין וְכֻלְּהוּ תְּרֵיסַר, כְּגַוְונָא דִלְעֵילָא בְּיִחוּדָא חַד.

הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה׳, (בראשית כט) **רִבִּי** שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיא) **אוֹדֶה** ה׳ בְּכָל לֵבָב בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה, בְּכָל לֵבָב, בְּכָל לֵב מִיבְעֵי לֵיהּ. אֶלָּא, דָּוִד בְּרָזָא עִלָּאָה דִשְׁמָא קַדִּישָׁא, קָא בָעֵי לֵיהּ לְאוֹדָאָה לֵיהּ לְקַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אוֹדֶה ה׳ בְּכָל לֵבָב בְּיֵצֶר טוֹב וּבְיֵצֶר רָע, וְאִלֵּין תְּרֵין סִטְרִין, חַד יְמִינָא וְחַד שְׂמָאלָא.

תרגום לשון הזוהר

שֶׁהוֹלִיד, הוֹלִיד לְמַטָּה וְלֹא לְמַעְלָה, וְאִם כָּךְ הוּא פְּרוּד.

בָּא רַבִּי אַבָּא וּנְשָׁקוֹ. אָמַר לוֹ, דָּבָר זֶה הוּא נִסְתָּר, שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הִתְתַּקֵּן בִּשְׁנַיִם עָשָׂר שֶׁל אוֹתָם מִשֶּׁלּוֹ. אֲבָל בֹּא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, בְּכָל זְמַן הַצַּדִּיק מֵהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן יוֹצֵא וְנִכְנָס, בּוֹ נִכְנָס וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִבְנָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וְהָעִקָּר הוּא לְמַעְלָה, וְהָעִקָּר הוּא לְמַטָּה, [צדיק, בו נכנס בו יוצא] וְהוּא תָּמִיד בָּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן לְעוֹלָם, כָּתוּב וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה.

בֹּא רְאֵה, בָּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה, הַצַּדִּיק נִכְנָס בּוֹ וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא. כְּשֶׁנִּכְנָס הוּא בְּסוֹד שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, וּכְשֶׁיּוֹצֵא הוּא בְּסוֹד שֶׁל בִּנְיָמִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה. מִי נַפְשָׁהּ? זֶה הַצַּדִּיק שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנָּה.

וְזֶה בִּנְיָמִין, נִקְרָא בֶּן אוֹנִי, שֶׁחֻשְּׁבָה שֶׁהוֹלִידָה לְמַטָּה בְּעוֹלַם הַפְּרוּד, וְנִשְׁאֲרוּ אֶחָד עָשָׂר בְּאוֹתָם לְמַעְלָה. מַה כְּתוּב? וְאָבִיו קָרָא לוֹ בִּנְיָמִין, בֶּן יָמִין. שֶׁהֲרֵי הִתְעַלָּה לְמַעְלָה בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. שֶׁכַּאֲשֶׁר נֶאֱבַד יוֹסֵף, בִּנְיָמִין הִשְׁלִים אֶת מְקוֹמוֹ. וְעַל כֵּן הַצַּדִּיק נִכְנָס וְיוֹצֵא בָּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. מִשּׁוּם כָּךְ יוֹסֵף וּבִנְיָמִין וְכָל הַשְּׁנַיִם עָשָׂר, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בְּיִחוּד אֶחָד.

הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיא) אוֹדֶה ה׳ בְּכָל לֵבָב בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה. בְּכָל לֵבָב? בְּכָל לֵב הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא דָּוִד בְּסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ רָצָה לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אוֹדֶה ה׳ בְּכָל לֵבָב – בְּיֵצֶר טוֹב וּבְיֵצֶר רַע, וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַצְּדָדִים, אֶחָד יָמִין וְאֶחָד שְׂמֹאל.

בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה, אִלֵּין אִינּוּן שְׁאַר סִטְרִין דְּהַאי עַלְמָא, דְּהָא לֵבָב, כְּגַוְונָא דְּרוֹם וְצָפוֹן. בְּסוֹד יְשָׁרִים, אִלֵּין אִינּוּן שְׁאַר סִטְרֵי עַלְמָא, דְּאִינּוּן שִׁית כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָא. וְעֵדָה, דָּא הוּא אֲתַר דִּיהוּדָה, וּכְתִיב, (תהלים קלב) וְעֵדָתִי זוֹ אֲלַמְּדֵם. וּכְתִיב, (הושע יב) וַיְהוּדָה עוֹד רָד עִם אֵל וגו׳. כְּתִיב (תהלים קלה) אוֹדְךָ בְּכָל לִבִּי נֶגֶד אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ, הָכָא בְּאֲתַר חַד קָאָמַר, דִּכְתִיב נֶגֶד אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ. דְּהָא לְגַבֵּי הַאי דַּרְגָּא קָאָמַר שִׁירָתָא, לְחַבְּרָא לֵיהּ בִּימִינָא.

תָּא חֲזֵי, יְהוּדָה אֶחָיד בְּכָל סִטְרִין, אֶחִיד בְּדָרוֹם וְאֶחִיד בְּמִזְרָח. דְּהָא אִיהוּ מִסְטַר שְׁמָאלָא קָא אַתְיָא, וְשֵׁירוּתֵיהּ בַּצָּפוֹן וְאֶחִיד בְּדָרוֹם, בְּגִין דְּאִיהוּ אָזִיל לִימִינָא וְאִתְאֲחִיד בְּגוּפָא, בְּגִין כָּךְ (בראשית כט) הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה׳. וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת, וַתַּעֲמֹד, דְּקָיְימָא בְּקִיּוּמָא דְּקָיְימָא כְּדְקָיְימָא יָאוֹת, דְּהָא אִתְתַּקַּן כֹּלָּא רְתִיכָא קַדִּישָׁא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן נָפַק לְקַרְיֶיתָא, אִזְדַּמַּן לֵיהּ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי חִיָּא וְרַבִּי יוֹסֵי, כֵּיוָן דְּחָמָא לוֹן, אָמַר חַדְּתוּתִי דְּאוֹרַיְיתָא אִצְטְרִיךְ הָכָא, יָתְבוּ תְּלָתָא אִלֵּין, (ס"א יומין) כַּד בָּעָא לְמֵיזַל, פָּתַח כָּל חַד וְחַד קְרָא.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (בראשית יג) וַה׳ אָמַר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי הִפָּרֶד לוֹט מֵעִמּוֹ וְגו׳, שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה וגו׳. וְכִי לְפוּם חֵיזוּ דְּאַבְרָהָם יָרִית אַרְעָא וְלָא יַתִּיר. עַד כַּמָּה חָמֵי בַּר נָשׁ, תְּלַת פַּרְסֵי אוֹ אַרְבַּע אוֹ חָמֵשׁ פַּרְסֵי, וְאִיהוּ אָמַר (בראשית יג) כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה וגו׳.

אֶלָּא, כֵּיוָן דְּאַרְבַּע סִטְרִין דְּעַלְמָא

חָמֵי, כָּל אַרְעָא חָמֵי. דְּהָא אַרְבַּע סִטְרֵי דְעַלְמָא, כְּלָלָא דְכָל עָלְמָא. תּוּ, זַקֵּף לֵיהּ קַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל אַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל, (דף קנו ע"א) וְאַחְמֵי לֵיהּ דְּאִיהִי קְשִׁירָא בְּסִטְרֵי דְעַלְמָא, וְהַוָה חָמֵי כֹּלָּא. כְּגַוְונָא דָא, מָאן דְּחָמֵי לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל עַלְמָא חָמֵי, חֲדָוּתָא דְּעֵילָא וְתַתָּא.

פָּתַח רַבִּי חִיָּא וְאָמַר (בראשית כח) הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ, וְכִי הַהוּא אֲתַר בִּלְחוֹדוֹי אַכְטַח לֵיהּ קַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּהָא אַרְבַּע אַמִּין אוֹ חַמְשָׁא הֲווּ וְלָא יַתִּיר. אֶלָּא, בִּזְמָנָא הַהוּא, בְּאִינּוּן אַרְבַּע אַמִּין, כָּפִיל לֵיהּ קַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל אַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל. אִשְׁתַּכַּח הַהוּא אֲתַר כְּלָלָא דְכָל אַרְעָא, וּמַה הַהוּא אֲתַר אִיהוּ כְּלָלָא דְכָל אַרְעָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאִיהוּ בּוּצִינָא דְכָל אַרְעָא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה דְּשָׁקִיל כְּכָל עַלְמָא.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה׳, וְכִי בְּכֻלְּהוּ דְּאוֹלִידַת, לָא אִתְחֲזֵי לְאוֹדָאָה לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶלָּא בְּהַאי. אֶלָּא יְהוּדָה אִיהוּ בְּרָא רְבִיעָאָה לְכַרְסְיָיא, וְאִיהוּ אַשְׁלִים לְכַרְסְיָיא. וּבְגִין כָּךְ, יְהוּדָה בִּלְחוֹדוֹי, תִּקּוּנָא דְּכַרְסְיָיא וּסְמָכָא דְּכֻלְּהוּ סְמָכִין. (נ"א דַּהֲוָו תְּלַת, אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב וּכְדֵין אִתָּא דָוִד מִיְּהוּדָה וְאַשְׁלִים לְכַרְסְיָיא, וְעַל כָּךְ אִקְרֵי יְהוּדָה דְּאִיהוּ שְׁמָא קַדִּישָׁא וְהַדְּלֵ"ת (ס"א ד' רַגְלוֹהִי) מְרַגְּלוֹהִי דְּכוּרְסְיָיא) רַבִּי שִׁמְעוֹן דָּנְהִיר כָּל עָלְמָא בְּאוֹרַיְיתָא וְכַמָּה בּוּצִינִין נָהֲרִין בְּגִינֵיהּ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר חִטִּים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה. (בראשית ל) רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ

תרגום לשון הזוהר

בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה – אֵלּוּ הֵם שְׁאָר הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי לֵבָב כְּמוֹ צָפוֹן וְדָרוֹם. בְּסוֹד יְשָׁרִים – אֵלּוּ הֵם שְׁאָר צְדָדֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֵם שִׁשָּׁה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְעֵדָה – זֶהוּ הַמָּקוֹם שֶׁל יְהוּדָה, וְכָתוּב (תהלים קלב) וְעֵדָתִי זוֹ אֲלַמְּדֵם. וְכָתוּב (הושע יב) וַיְהוּדָה עוֹד רָד עִם אֵל וגו׳. כְּתִיב (תהלים קלה) אוֹדְךָ בְּכָל לִבִּי נֶגֶד אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ. כָּאן בְּמָקוֹם אֶחָד נֶאֱמַר, שֶׁכָּתוּב נֶגֶד אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ, שֶׁהֲרֵי לְדַרְגָּה הַזּוֹ אָמַר שִׁירָה, לְחַבֵּר אוֹתָהּ לִימִין.

בִּא רָאֵה, יְהוּדָה אָחוּז בְּכָל הַצְּדָדִים. אָחוּז בַּדָּרוֹם, אָחוּז בַּמִּזְרָח. שֶׁהֲרֵי הוּא בָּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְרֵאשִׁיתוֹ בַּצָּפוֹן, וְאָחוּז בַּדָּרוֹם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לִימִין וְנֶאֱחַז בַּגּוּף. מִשּׁוּם כָּךְ, הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה׳. וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת. וַתַּעֲמֹד, שֶׁעָמְדָה בַּקִּיּוּם שֶׁל הַבְּרִית כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל נִתְקַן מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן יָצָא לַקַּרְיָה. הִזְדַּמֵּן לוֹ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי חִיָּא וְרַבִּי יוֹסֵי. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, אָמַר, הִתְחַדְּשׁוּת שֶׁל הַתּוֹרָה צָרִיךְ כָּאן. יָשְׁבוּ שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה (יָמִים). כְּשֶׁרָצָה לָלֶכֶת, פָּתַח כָּל אֶחָד מֵהֶם בְּפָסוּק.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, וַה׳ אָמַר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי הִפָּרֶד לוֹט מֵעִמּוֹ, שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה וגו׳. וְכִי לְפִי הָרְאִיָּה שֶׁל אַבְרָהָם יוֹרֵשׁ אֶת הָאָרֶץ, וְלֹא יוֹתֵר? עַד כַּמָּה רוֹאֶה בֶּן אָדָם? שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת, אוֹ אַרְבַּע אוֹ חָמֵשׁ פַּרְסָאוֹת, וְהוּא אוֹמֵר כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה וגו׳?!

אֶלָּא, כֵּיוָן שֶׁאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם רוֹאֶה, אֶת כָּל הָאָרֶץ רוֹאֶה. שֶׁהֲרֵי אַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הֵם כְּלָלוֹ שֶׁל כָּל הָעֹלֶם. עוֹד, הֵרִים אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהֶרְאָה לוֹ שֶׁהִיא קְשׁוּרָה בִּצְדָדֵי הָעוֹלָם, וְהָיָה רוֹאֶה אֶת הַכֹּל. כְּמוֹ כֵן, מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, רוֹאֶה אֶת כָּל הָעוֹלָם, הַשִּׂמְחָה שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה.

פָּתַח רַבִּי חִיָּא וְאָמַר, הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ, וְכִי אוֹתוֹ הַמָּקוֹם לְבַדּוֹ הִבְטִיחַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי אַרְבַּע אַמּוֹת אוֹ חָמֵשׁ הָיוּ וְלֹא יוֹתֵר? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ זְמַן, בְּאוֹתָם אַרְבַּע אַמּוֹת כָּפַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נִמְצָא שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם הוּא הַכְּלָל שֶׁל כָּל הָאָרֶץ. וּמַה אוֹתוֹ הַמָּקוֹם הוּא הַכְּלָל שֶׁל כָּל הָאָרֶץ – רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהוּא הַמְּאוֹר שֶׁל כָּל הָאָרֶץ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁשָּׁקוּל כְּכָל הָעוֹלָם.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה׳, וְכִי בְּכָל מַה שֶׁהוֹלִידָה לֹא רָאוּי לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא בָּזֶה? אֶלָּא יְהוּדָה הוּא הַבֵּן הָרְבִיעִי לַכִּסֵּא, וְהוּא מַשְׁלִים אֶת הַכִּסֵּא. וּמִשּׁוּם כָּךְ יְהוּדָה לְבַדּוֹ תִּקּוּן הַכִּסֵּא וְתוֹמֵךְ שֶׁל כָּל הַתּוֹמְכִים. (שֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה, אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְאַז בָּא דָוִד מִיְּהוּדָה וְהִשְׁלִים הַכִּסֵּא, וְעַל כָּךְ נִקְרָא יְהוּדָה, שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְהַדַּלֶ"ת (אַרְבַּע רַגְלָיו) מְרַגְּלוֹת הַכִּסֵּא) רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁמֵּאִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם בַּתּוֹרָה וְכַמָּה מְאוֹרוֹת מְאִירִים בִּשְׁבִילוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר חִטִּים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קד) מָה רַבּוּ

לעמוד הבא

לְמַעֲנוֹתָם׃ ד יְהוָה צַדִּיק קִצֵּץ
עֲבוֹת רְשָׁעִים׃ ה יֵבֹשׁוּ וְיִסֹּגוּ אָחוֹר כֹּל
שֹׂנְאֵי צִיּוֹן׃ ו יִהְיוּ כַּחֲצִיר גַּגּוֹת
שֶׁקַּדְמַת שֶׁלֶף יָבֵשׁ׃ ז שֶׁלֹּא מִלֵּא כַפּוֹ
קוֹצֵר וְחֹצְנוֹ מְעַמֵּר׃ ח וְלֹא אָמְרוּ |
הָעֹבְרִים בִּרְכַּת־יְהוָה אֲלֵיכֶם בֵּרַכְנוּ
אֶתְכֶם בְּשֵׁם יְהוָה׃

קל א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים
קְרָאתִיךָ יְהוָה׃ ב אֲדֹנָי שִׁמְעָה
בְקוֹלִי תִּהְיֶינָה אָזְנֶיךָ קַשֻּׁבוֹת לְקוֹל
תַּחֲנוּנָי׃ ג אִם־עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר־יָהּ אֲדֹנָי
מִי יַעֲמֹד׃ ד כִּי־עִמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן
תּוָרֵא׃ ה קִוִּיתִי יְהוָה קִוְּתָה נַפְשִׁי
וְלִדְבָרוֹ הוֹחָלְתִּי׃ ו נַפְשִׁי לַאדֹנָי
מִשֹּׁמְרִים לַבֹּקֶר שֹׁמְרִים לַבֹּקֶר׃ ז יַחֵל
יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה כִּי־עִם־יְהוָה הַחֶסֶד
וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְּדוּת׃ ח וְהוּא יִפְדֶּה אֶת־
יִשְׂרָאֵל מִכֹּל עֲוֹנֹתָיו׃

קלא א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד יְהוָה |
לֹא־גָבַהּ לִבִּי וְלֹא־רָמוּ עֵינָי
וְלֹא־הִלַּכְתִּי | בִּגְדֹלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת
מִמֶּנִּי׃ ב אִם־לֹא שִׁוִּיתִי | וְדוֹמַמְתִּי
נַפְשִׁי כְּגָמֻל עֲלֵי אִמּוֹ כַּגָּמֻל עָלַי
נַפְשִׁי׃ ג יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה מֵעַתָּה
וְעַד־עוֹלָם׃

קלב א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת זְכוֹר־יְהוָה
לְדָוִד אֵת כָּל־עֳנוֹתוֹ׃ ב אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע לַיהוָה נָדַר לַאֲבִיר יַעֲקֹב׃ ג אִם־
אֶבֹא בְּאֹהֶל בֵּיתִי אִם־אֶעֱלֶה עַל־עֶרֶשׂ
יְצוּעָי׃ ד אִם־אֶתֵּן שְׁנַת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי
תְּנוּמָה׃ ה עַד־אֶמְצָא מָקוֹם לַיהוָה
מִשְׁכְּנוֹת לַאֲבִיר יַעֲקֹב׃ ו הִנֵּה־שְׁמַעְנוּהָ
בְּאֶפְרָתָה מְצָאנוּהָ בִּשְׂדֵי־יָעַר׃ ז נָבוֹאָה
לְמִשְׁכְּנוֹתָיו נִשְׁתַּחֲוֶה לַהֲדֹם רַגְלָיו׃
ח קוּמָה יְהוָה לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן
עֻזֶּךָ׃ ט כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ־צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ
יְרַנֵּנוּ׃ י בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל־תָּשֵׁב
פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ׃ יא נִשְׁבַּע־יְהוָה | לְדָוִד
אֱמֶת לֹא־יָשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְּרִי בִטְנְךָ
אָשִׁית לְכִסֵּא־לָךְ׃ יב אִם־יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ |
בְּרִיתִי וְעֵדֹתִי זוֹ אֲלַמְּדֵם גַּם־בְּנֵיהֶם
עֲדֵי־עַד יֵשְׁבוּ לְכִסֵּא־לָךְ׃ יג כִּי־בָחַר
יְהוָה בְּצִיּוֹן אִוָּהּ לְמוֹשָׁב לוֹ׃ יד זֹאת־
מְנוּחָתִי עַדֵי־עַד פֹּה־אֵשֵׁב כִּי אִוִּתִיהָ׃
טו צֵידָהּ בָּרֵךְ אֲבָרֵךְ אֶבְיוֹנֶיהָ אַשְׂבִּיעַ
לָחֶם׃ טו וְכֹהֲנֶיהָ אַלְבִּישׁ יֶשַׁע וַחֲסִידֶיהָ
רַנֵּן יְרַנֵּנוּ׃ יז שָׁם אַצְמִיחַ קֶרֶן לְדָוִד
עָרַכְתִּי נֵר לִמְשִׁיחִי׃ יח אוֹיְבָיו אַלְבִּישׁ
בֹּשֶׁת וְעָלָיו יָצִיץ נִזְרוֹ׃

קלג א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד הִנֵּה מַה־
טּוֹב וּמַה־נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם־
יָחַד׃ ב כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב | עַל־הָרֹאשׁ יֹרֵד
עַל־הַזָּקָן זְקַן־אַהֲרֹן שֶׁיֹּרֵד עַל־פִּי
מִדּוֹתָיו׃ ג כְּטַל־חֶרְמוֹן שֶׁיֹּרֵד עַל־הַרְרֵי
צִיּוֹן כִּי שָׁם | צִוָּה יְהוָה אֶת־הַבְּרָכָה
חַיִּים עַד־הָעוֹלָם׃

קלד א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה
אֶת־יְהוָה כָּל־עַבְדֵי יְהוָה
הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְהוָה בַּלֵּילוֹת׃ ב שְׂאוּ־
יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת־יְהוָה׃ ג יְבָרֶכְךָ
יְהוָה מִצִּיּוֹן עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃

כח לחודש **יום שני**

קלה א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה
הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה׃ ב שֶׁעֹמְדִים
בְּבֵית יְהוָה בְּחַצְרוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ׃
ג הַלְלוּיָהּ כִּי־טוֹב יְהוָה זַמְּרוּ לִשְׁמוֹ כִּי
נָעִים׃ ד כִּי־יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל
לִסְגֻלָּתוֹ׃ ה כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי־גָדוֹל
יְהוָה וַאֲדֹנֵינוּ מִכָּל־אֱלֹהִים׃ ו כֹּל
אֲשֶׁר־חָפֵץ יְהוָה עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ
בַּיַּמִּים וְכָל־תְּהוֹמוֹת׃ ז מַעֲלֶה נְשִׂאִים
מִקְצֵה הָאָרֶץ בְּרָקִים לַמָּטָר עֹשֶׂה
מוֹצֵא־רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו׃ ח שֶׁהִכָּה
בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה׃
ט שָׁלַח | אוֹתֹת וּמֹפְתִים בְּתוֹכֵכִי
מִצְרַיִם בְּפַרְעֹה וּבְכָל־עֲבָדָיו׃ י שֶׁהִכָּה
גּוֹיִם רַבִּים וְהָרַג מְלָכִים עֲצוּמִים׃
יא לְסִיחוֹן | מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וּלְעוֹג מֶלֶךְ
הַבָּשָׁן וּלְכֹל מַמְלְכוֹת כְּנָעַן׃ יב וְנָתַן
אַרְצָם נַחֲלָה נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ׃
יג יְהוָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם יְהוָה זִכְרְךָ לְדֹר־
וָדֹר׃ יד כִּי־יָדִין יְהוָה עַמּוֹ וְעַל־עֲבָדָיו
יִתְנֶחָם׃ טו עֲצַבֵּי הַגּוֹיִם כֶּסֶף וְזָהָב
מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם׃ טז פֶּה־לָהֶם וְלֹא
יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ׃ יח אָזְנַיִם
לָהֶם וְלֹא יַאֲזִינוּ אַף אֵין־יֶשׁ־רוּחַ
בְּפִיהֶם׃ יח כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל
אֲשֶׁר־בֹּטֵחַ בָּהֶם׃ יט בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ
אֶת־יְהוָה בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה׃
כ בֵּית הַלֵּוִי בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה יִרְאֵי יְהוָה
בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה׃ כא בָּרוּךְ יְהוָה | מִצִּיּוֹן
שֹׁכֵן יְרוּשָׁלִָם הַלְלוּיָהּ׃

קלו א הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ׃ ב הוֹדוּ לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ג הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי
הָאֲדֹנִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ד לְעֹשֵׂה
נִפְלָאוֹת גְּדֹלוֹת לְבַדּוֹ כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ׃ ה לְעֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם בִּתְבוּנָה כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ו לְרֹקַע הָאָרֶץ עַל־
הַמָּיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ז לְעֹשֵׂה
אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ח אֶת־
הַשֶּׁמֶשׁ לְמֶמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ׃ ט אֶת־הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים
לְמֶמְשְׁלוֹת בַּלָּיְלָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
י לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ׃ יא וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ יב בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ
נְטוּיָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ יג לְגֹזֵר יַם־
סוּף לִגְזָרִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
יד וְהֶעֱבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ׃ טו וְנֹעֵר פַּרְעֹה וְחֵילוֹ בְּיַם־סוּף
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ טז לְמוֹלִיךְ עַמּוֹ
בַּמִּדְבָּר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ יז לְמַכֵּה
מְלָכִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
יח וַיַּהֲרֹג מְלָכִים אַדִּירִים כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ׃ יט לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי כִּי

לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ כ וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ כא וְנָתַן אַרְצָם לְנַחֲלָה
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ כב נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל
עַבְדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ כג שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ
זָכַר לָנוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ כד וַיִּפְרְקֵנוּ
מִצָּרֵינוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ כה נֹתֵן לֶחֶם
לְכָל־בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ כו הוֹדוּ
לְאֵל הַשָּׁמָיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

קלז א עַל נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ
גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן׃
ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ׃
ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר
וְתוֹלֲלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר
צִיּוֹן׃ ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל
אַדְמַת נֵכָר׃ ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלִָם
תִּשְׁכַּח יְמִינִי׃ ו תִּדְבַּק־לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־
יְרוּשָׁלִָם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי׃ ז זְכֹר
יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלִָם
הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ׃
ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ
אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ׃ ט אַשְׁרֵי |
שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע׃

קלח א לְדָוִד | אוֹדְךָ בְּכָל־לִבִּי נֶגֶד
אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ׃ ב אֶשְׁתַּחֲוֶה
אֶל־הֵיכַל קָדְשְׁךָ וְאוֹדֶה אֶת־שִׁמְךָ עַל־
חַסְדְּךָ וְעַל־אֲמִתֶּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־
שִׁמְךָ אִמְרָתֶךָ׃ ג בְּיוֹם קָרָאתִי וַתַּעֲנֵנִי
תַּרְהִבֵנִי בְנַפְשִׁי עֹז׃ ד יוֹדוּךָ יְהוָה
כָּל־מַלְכֵי־אֶרֶץ כִּי שָׁמְעוּ אִמְרֵי־פִיךָ׃
ה וְיָשִׁירוּ בְּדַרְכֵי יְהוָה כִּי־גָדוֹל כְּבוֹד
יְהוָה׃ ו כִּי־רָם יְהוָה וְשָׁפָל יִרְאֶה וְגָבֹהַּ
מִמֶּרְחָק יְיַדֵּע׃ ז אִם־אֵלֶךְ | בְּקֶרֶב צָרָה
תְּחַיֵּנִי עַל אַף אֹיְבַי תִּשְׁלַח יָדֶךָ
וְתוֹשִׁיעֵנִי יְמִינֶךָ׃ ח יְהוָה יִגְמֹר בַּעֲדִי
יְהוָה חַסְדְּךָ לְעוֹלָם מַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אַל־
תֶּרֶף׃

קלט א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר יְהוָה
חְקַרְתַּנִי וַתֵּדָע׃ ב אַתָּה יָדַעְתָּ
שִׁבְתִּי וְקוּמִי בַּנְתָּה לְרֵעִי מֵרָחוֹק׃
ג אָרְחִי וְרִבְעִי זֵרִיתָ וְכָל־דְּרָכַי
הִסְכַּנְתָּה׃ ד כִּי אֵין מִלָּה בִּלְשׁוֹנִי הֵן
יְהוָה יָדַעְתָּ כֻּלָּהּ׃ ה אָחוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי
וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה׃ ו פְּלִאִיָּה דַעַת
מִמֶּנִּי נִשְׂגְּבָה לֹא־אוּכַל לָהּ׃ ז אָנָה
אֵלֶךְ מֵרוּחֶךָ וְאָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרָח׃
ח אִם־אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה וְאַצִּיעָה
שְׁאוֹל הִנֶּךָּ׃ ט אֶשָּׂא כַנְפֵי־שָׁחַר
אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם׃ י גַּם־שָׁם יָדְךָ
תַנְחֵנִי וְתֹאחֲזֵנִי יְמִינֶךָ׃ יא וָאֹמַר אַךְ־
חֹשֶׁךְ יְשׁוּפֵנִי וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדֵנִי׃
יב גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָּ וְלַיְלָה
כַּיּוֹם יָאִיר כַּחֲשֵׁיכָה כָּאוֹרָהּ׃ יג כִּי־
אַתָּה קָנִיתָ כִלְיֹתָי תְּסֻכֵּנִי בְּבֶטֶן אִמִּי׃
יד אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי נִפְלָאִים
מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יֹדַעַת מְאֹד׃ טו לֹא־
נִכְחַד עֶצְמִי מִמֶּךָּ אֲשֶׁר־עֲשִׂיתִי בַסֵّתֶר
רֻקַּמְתִּי בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ׃ טז גָּלְמִי | רָאוּ

עֵינֶיךָ וְעַל־סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ יָמִים
יֻצָּרוּ וְלֹא אֶחָד בָּהֶם׃ יז וְלִי מַה־
יָּקְרוּ רֵעֶיךָ אֵל מֶה עָצְמוּ רָאשֵׁיהֶם׃
יח אֶסְפְּרֵם מֵחוֹל יִרְבּוּן הֶקִיצֹתִי וְעוֹדִי
עִמָּךְ׃ יט אִם־תִּקְטֹל אֱלוֹהַּ | רָשָׁע
וַאֲנָשֵׁי דָמִים סוּרוּ מֶנִּי׃ כ אֲשֶׁר יֹמְרוּךָ
לִמְזִמָּה נָשׂוּא לַשָּׁוְא עָרֶיךָ׃ כא הֲלוֹא־
מְשַׂנְאֶיךָ יְהוָה | אֶשְׂנָא וּבִתְקוֹמְמֶיךָ
אֶתְקוֹטָט׃ כב תַּכְלִית שִׂנְאָה שְׂנֵאתִים
לְאוֹיְבִים הָיוּ לִי׃ כג חָקְרֵנִי אֵל וְדַע
לְבָבִי בְּחָנֵנִי וְדַע שַׂרְעַפָּי׃ כד וּרְאֵה
אִם־דֶּרֶךְ־עֹצֶב בִּי וּנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ עוֹלָם׃

כט לחודש **יום שלישי**

קמ א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב חַלְּצֵנִי
יְהוָה מֵאָדָם רָע מֵאִישׁ חֲמָסִים
תִּנְּצְרֵנִי׃ ג אֲשֶׁר חָשְׁבוּ רָעוֹת בְּלֵב
כָּל־יוֹם יָגוּרוּ מִלְחָמוֹת׃ ד שָׁנְנוּ לְשׁוֹנָם
כְּמוֹ־נָחָשׁ חֲמַת עַכְשׁוּב תַּחַת שְׂפָתֵימוֹ
סֶלָה׃ ה שָׁמְרֵנִי יְהוָה | מִיְּדֵי רָשָׁע
מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּנְּצְרֵנִי אֲשֶׁר חָשְׁבוּ
לִדְחוֹת פְּעָמָי׃ ו טָמְנוּ־גֵאִים | פַּח לִי
וַחֲבָלִים פָּרְשׂוּ רֶשֶׁת לְיַד־מַעְגָּל
מֹקְשִׁים שָׁתוּ־לִי סֶלָה׃ ז אָמַרְתִּי לַיהוָה
אֵלִי אָתָּה הַאֲזִינָה יְהוָה קוֹל תַּחֲנוּנָי׃
ח יְהוָה קרי אֱלֹהִים אֲדֹנָי עֹז יְשׁוּעָתִי
סַכּוֹתָה לְרֹאשִׁי בְּיוֹם נָשֶׁק׃ ט אַל־תִּתֵּן
יְהוָה מַאֲוַיֵּי רָשָׁע זְמָמוֹ אַל־תָּפֵק
יָרוּמוּ סֶלָה׃ י רֹאשׁ מְסִבָּיו עֲמַל
שְׂפָתֵימוֹ יְכַסֻּמוֹ יְכַסֵּימוֹ׃ יא יִמּוֹטוּ יִמּוֹטוּ
עֲלֵיהֶם גֶּחָלִים בָּאֵשׁ יַפִּלֵם בְּמַהֲמֹרוֹת
בַּל־יָקוּמוּ׃ יב אִישׁ לָשׁוֹן בַּל־יִכּוֹן
בָּאָרֶץ אִישׁ־חָמָס רָע יְצוּדֶנּוּ לְמַדְחֵפֹת׃
יג יָדַעְתִּי כִּי־יַעֲשֶׂה יְהוָה דִּין עָנִי
מִשְׁפַּט אֶבְיֹנִים׃ יד אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ
לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת־פָּנֶיךָ׃

קמא א מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה קָרָאתִיךָ
חוּשָׁה לִּי הַאֲזִינָה קוֹלִי בְּקָרְאִי־
לָךְ׃ ב תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ
מַשְׂאַת כַּפַּי מִנְחַת־עָרֶב׃ ג שִׁיתָה יְהוָה
שָׁמְרָה לְפִי נְצָרָה עַל־דַּל שְׂפָתָי׃
ד אַל־תַּט־לִבִּי | לְדָבָר | רָע לְהִתְעוֹלֵל
עֲלִלוֹת | בְּרֹשַׁע אֶת־אִישִׁים פֹּעֲלֵי־אָוֶן
וּבַל־אֶלְחַם בְּמַנְעַמֵּיהֶם׃ ה יַהֲלֻמֵנִי
צַדִּיק | חֶסֶד וְיוֹכִיחֵנִי שֶׁמֶן רֹאשׁ
אַל־יָנִי רֹאשִׁי כִּי־עוֹד וּתְפִלָּתִי
בְּרָעוֹתֵיהֶם׃ ו נִשְׁמְטוּ בִידֵי־סֶלַע
שֹׁפְטֵיהֶם וְשָׁמְעוּ אֲמָרַי כִּי נָעֵמוּ׃
ז כְּמוֹ פֹלֵחַ וּבֹקֵעַ בָּאָרֶץ נִפְזְרוּ עַצְמֹתֵינוּ
לְפִי שְׁאוֹל׃ ח כִּי אֵלֶיךָ | יְהוָה קרי אֲלֹהִים
אֲדֹנָי עֵינָי בְּכָה חָסִיתִי אַל־תְּעַר נַפְשִׁי׃
ט שָׁמְרֵנִי מִיְּדֵי פַח יָקְשׁוּ לִי וּמִקֹּשׁוֹת
פֹּעֲלֵי אָוֶן׃ י יִפְּלוּ בְמִכְמֹרָיו רְשָׁעִים
יַחַד אָנֹכִי עַד־אֶעֱבוֹר׃

קמב א מַשְׂכִּיל לְדָוִד בִּהְיוֹתוֹ בַמְּעָרָה
תְּפִלָּה׃ ב קוֹלִי אֶל־יְהוָה אֶזְעָק
קוֹלִי אֶל־יְהוָה אֶתְחַנָּן׃ ג אֶשְׁפֹּךְ לְפָנָיו
שִׂיחִי צָרָתִי לְפָנָיו אַגִּיד׃ ד בְּהִתְעַטֵּף
עָלַי | רוּחִי וְאַתָּה יָדַעְתָּ נְתִיבָתִי בְּאֹרַח־

לקוטי מוהר"ן

יב: לעמוד הקודם

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים י

לִבְּךָ כַּמַּיִם נֹכַח פְּנֵי ה'. **אָמַר לָן תְּמַנְיָא** בְּחִינוֹת, הַיְנוּ לְמוּד הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תּוֹרָה, וְשָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת. **תָּנֵינַן וְיָהֲבִינַן** לֵהּ - תְּנֵינַן לְשׁוֹן לִמּוּד, וְאַחַר הַלִּמּוּד יָהֲבִינַן לֵהּ לְהָרִיחַ כַּמָּה מְרַחֲקִינַן מִזֹּאת הַבְּחִינָה שֶׁל מַיִם. **וַאֲמַר לָן תְּלָתָא פָּרְסֵי** - הַיְנוּ שְׁלִשָּׁה בְּחִינוֹת תְּפִלּוֹת. וְהֶרְאָה לָנוּ סִימָן עַל זֶה, שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגַּעְנוּ לְמַדְרֵגָה זֹאת, שֶׁנִּתְפַּלֵּל כָּל־כָּךְ בְּכַוָּנָה, עַד שֶׁנִּשְׁפֹּךְ לִבֵּנוּ לְפָנָיו כַּמַּיִם, וְהָא רְאִיתָ: **אַפְכִית** - כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים פט): אַף תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ וְלֹא הֲקִמֹתוֹ בַּמִּלְחָמָה; כִּי כָּל הַתְּפִלּוֹת הֵם בְּחִינַת חֶרֶב אֵצֶל מָשִׁיחַ, וְאִם הָיוּ הַתְּפִלּוֹת בַּבְּחִינָה הַנַּ"ל, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה מֵשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ, וְזֶה סִימָן, שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגַּעְנוּ לְמַדְרֵגַת: שִׁפְכִי לִבֵּךְ כַּמַּיִם נֹכַח פְּנֵי ה':

ה וּתְפִלָּה הוּא בְּחִינַת נְפָשִׁים, שֶׁהוּא אֵין דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, כִּי לִפְעָמִים הַטֶּבַע מְחַיֵּב אֵיזוֹ דָּבָר, וְהַתְּפִלָּה מְהַפֶּכֶת אֶת הַטֶּבַע. וְעִקַּר הַנְּפָשִׁים, הַיְנוּ עִקַּר הַתְּפִלָּה, אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים לז): שְׁכָן־אָרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה, וֶאֱמוּנָה זֶה תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות יז): וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה, כְּתַרְגּוּמוֹ; וּבִשְׁבִיל זֶה הִיא גְּבוֹהַּ מִכָּל הָאֲרָצוֹת (זכריה נד:), עַל־שֵׁם שֶׁעִקַּר הַנְּפָשִׁים שָׁם הֵם; וּכְתִיב (ישעיה סב): הָרִימִי נֵס. וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרֵאת אֶרֶץ כְּנַעַן; כְּנִעַן, לְשׁוֹן סוֹחֵר, בְּחִינַת אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ:

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תענית י.): אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שׁוֹתָה תְּחִלָּה, וְהַנְּפָשִׁים בָּאִים מִתְּהוֹמוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים מב): תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא, וּתְהוֹם לְשׁוֹן יָם (ה), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (רות א): וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר, כִּי עַל יָם, הַיְנוּ עַל דְּבַר חִדּוּשׁ, מַתְמִידִין. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תענית כה:): קוֹל הַתּוֹר נִשְׁמָע בְּאַרְצֵנוּ - לְעִנְיַן גְּשָׁמִים, כִּי עִקַּר הַגְּשָׁמִים נִשְׁמָע בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כִּי שָׁם הַתְּהוֹמוֹת, הַיְנוּ הַנְּפָשִׁים, הַיְנוּ אֱמוּנָה, תְּפִלָּה:

וְזֶה לְעֻמַּת זֶה עֲשָׂה אֱלֹקִים, וּמִצְרַיִם הוּא הֶפֶךְ אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל זֶה לְעֻמַּת זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות יד): וּמִצְרַיִם נָסִים לִקְרָאתוֹ - שֶׁמִּצְרַיִם לְעֻמַּת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, לְעֻמַּת הַנְּפָשִׁים, וּבִשְׁבִיל זֶה אֵין מְקוֹם תְּפִלָּה בְּמִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם מז): וְהָיָה כְּצֵאתִי אֶת הָעִיר אֶפְרֹשׂ כַּפַּי. בִּשְׁבִיל זֶה, כְּשֶׁפָּגַם אַבְרָהָם בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל יֶרֶשֶׁת אֶרֶץ, אָמַר: בַּמֶּה אֵדַע (בראשית טו) - עַל־יְדֵי זֶה יָרְדוּ אֲבוֹתֵינוּ לְמִצְרַיִם, כִּי פָּגַם בֶּאֱמוּנָה, הַיְנוּ אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת נְפָשִׁים, וַיֵּרֶד יַעֲקֹב וּבָנָיו לְמִצְרַיִם, שֶׁשָּׁם הֶפֶךְ הַנְּפָשִׁים, שֶׁזֶּה לְעֻמַּת זֶה. וַיֵּרְדוּ דַּוְקָא יַעֲקֹב וּבָנָיו, כִּי הוּא פָּגַם בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת תְּפִלָּה, וַיֵּרְדוּ יַעֲקֹב וּבָנָיו, שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּפִלָּה, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁנֵים־עָשָׂר שַׁעֲרֵי תְּפִלָּה; וְעַל־יְדֵי שֶׁעִקַּר הַתְּפִלָּה הֵם יַעֲקֹב וּבָנָיו כַּנַּ"ל, עַל־יְדֵי זֶה לֹא זָכָה לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, לִבְחִינַת תְּפִלָּה, אֶלָּא יַעֲקֹב וּבָנָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם כא): כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע, וְלֹא כָּל יִצְחָק (נדרים לא.):

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תענית ח.): אֵין הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין אֶלָּא בִּשְׁבִיל אֱמוּנָה, הַיְנוּ בְּחִינַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינַת אֱמוּנָה, וְהִיא שׁוֹתָה תְּחִלָּה, שֶׁשָּׁם הַתְּהוֹמוֹת, בְּחִינַת נְפָשִׁים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שם ע"ב): בְּשָׁעָה שֶׁהַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין, אֲפִלּוּ פְּרוּטָה שֶׁבַּכִּיס מִתְבָּרֶכֶת. פְּרוּטָה זֶה בְּחִינַת קוֹל הַתּוֹר, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שם כח:): הַאי רוּדְיָא דְּמָיָא לְתוֹר, וּפְרִיטָא שִׁפְוָתֵהּ, וְהוּא עוֹמֵד בֵּין תְּהוֹמָא לִתְהוֹמָא, שֶׁהוּא כְּלוּל מִשְּׁנֵי הַתְּהוֹמוֹת, שֶׁהוּא כְּלָלִיּוּת הַנְּפָשִׁים. וְזֶה: פְּרוּטָה שֶׁבַּכִּיס - שֶׁפְּעָמִים נִתְכַּסֶּה כֹּחַ הַנְּפָשִׁים, וְעַל־יְדֵי הַגְּשָׁמִים נִתְבָּרֵךְ הַפְּרוּטָה, הַיְנוּ הַנְּפָשִׁים דְּפְרִיטָא שִׁפְוָתֵהּ. וְאֵלּוּ בְּנֵי־אָדָם הַמַּכְחִישִׁים כָּל הַנְּפָשִׁים, וְאוֹמְרִים שֶׁהַכֹּל דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, וְאִם רוֹאִים אֵיזֶהוּ נֵס, הֵם מְכַסִּים אֶת הַנֵּס עִם דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, שֶׁאוֹמְרִים שֶׁזֶּה דֶּרֶךְ הַטְּבָעִים - נִמְצָא, שֶׁפּוֹגְמִים בַּתְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא נִסִּים, שֶׁמְּשַׁנֶּה אֶת הַטֶּבַע; וּפוֹגְמִים בֶּאֱמוּנָה, שֶׁאֵין מַאֲמִינִים בְּהַשְׁגָּחַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ; וּפוֹגְמִים בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא מְקוֹם הַנִּסִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ: אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שׁוֹתָה תְּחִלָּה, כִּי שָׁם הַתְּהוֹמוֹת, מְקוֹם הַנִּסִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר. וְעַל־יְדֵי זֶה צָרִיךְ לִפֹּל בִּגְלוּת מִצְרַיִם, כִּי זֶה לְעֻמַּת זֶה עֲשָׂה כַּנַּ"ל, וְכָל הַגְּלִיּוֹת מְכֻנִּים בְּשֵׁם מִצְרַיִם, עַל־שֵׁם שֶׁהֵם מִצְרַיִם לְיִשְׂרָאֵל (כשארז"ל במדרש בראשית פ' טו):

וְזֶה פֵּרוּשׁ: **תְּהוֹמֹת יְכַסֻּימוּ** - מִי שֶׁמְּכַסֶּה אֶת הַנִּסִּים וּמַרְאֶה לְכָל דָּבָר שֶׁהוּא דֶּרֶךְ הַטֶּבַע - **יָרְדוּ בִּמְצוֹלֹת כְּמוֹ אָבֶן.** מִשֶּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל (בראשית מט), תַּרְגּוּמוֹ: אַבְהָן וּבְנִין. **מְצוֹלֹת** זֶה בְּחִינַת מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב): וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרָיִם, כְּמוֹ אַבְהָן וּבְנִין, הַיְנוּ יַעֲקֹב וּבָנָיו, שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינַת נְפָשִׁים, בְּחִינַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. לְפִי יְרִידָתָם וּלְפִי הַפְּגָם שֶׁפָּגַם בִּתְפִלָּה וּבֶאֱמוּנָה וּבְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כֵּן צָרִיךְ לִירֵד לְעֹמֶק הַגְּלוּת שֶׁל מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁיָּרְדוּ יַעֲקֹב וּבָנָיו לְמִצְרַיִם כְּשֶׁאָמַר אַבְרָהָם: בַּמֶּה אֵדַע, עַל יֶרֶשֶׁת הָאָרֶץ:

(עד כָּאן לְשׁוֹנוֹ ז"ל)

י

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם וְכוּ': (שמות כא)

א כִּי שֶׁיֵּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, דִּינִים עַל יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי רִקּוּדִים וְהַמְּחָאַת כַּף אֶל כַּף נַעֲשָׂה הַמְּתֻקַּת הַדִּינִים:

ב כִּי עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא, שֶׁגַּם הָעַכּוּ"ם יֵדְעוּ שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים שַׁלִּיט וּמוֹשֵׁל, כְּמוֹבָא בַּזֹּהַר (יתרו, דף סט.): כַּד אֲתָא יִתְרוֹ וַאֲמַר: כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה' וְכוּ', כְּדֵין אִתְיַקַּר וְאִתְעֲלָא שְׁמָא עִלָּאָה:

ג וְלַעֲכּוּ"ם אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לִידַע גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כִּי אִם עַל־יְדֵי בְּחִינַת יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ב): בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר ה', כִּי הוּא גִּלָּה אֱלֹקוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹתֵר מִשְּׁאָר הָאָבוֹת, כִּי אַבְרָהָם קָרְאוֹ הַר, וְיִצְחָק קָרְאוֹ שָׂדֶה (פסחים פח.), וְשָׂדֶה הוּא יוֹתֵר מִשָּׂג וְנִצְרָךְ לְהָעוֹלָם מֵהַר. וְיַעֲקֹב קָרְאוֹ בַּיִת, שֶׁהוּא מְקוֹם יָשׁוּב לִבְנֵי־אָדָם יוֹתֵר מִשָּׂדֶה, הַיְנוּ שֶׁיַּעֲקֹב קָרָא אֶת מְקוֹם הַבַּיִת־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהוּא מְקוֹם הַתְּפִלָּה, בַּיִת, שֶׁהוּא מְקוֹם יָשׁוּב לִבְנֵי־אָדָם, כִּי הֶעֱלָה אֶת הַתְּפִלָּה מֵהַר וְשָׂדֶה לִבְחִינַת בַּיִת, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תְּפִיסָה לִבְנֵי־אָדָם יוֹתֵר מֵהַר וְשָׂדֶה, כִּי בִּבְחִינַת בַּיִת יֵשׁ גַּם לְעַכּוּ"ם הַשָּׂגָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נו): כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל הָעַמִּים, וּכְשֶׁהוּא בִּבְחִינַת בַּיִת, כְּדֵין אִתְיַקַּר שְׁמָא עִלָּאָה כַּנַּ"ל.

(ה) עיין בראשית רבה פ"ד מעשה נסים יש בדבר, ועיין רש"י שם.

לעמוד הבא

בְּהַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל, שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה רוּחַ סְעָרָה שֶׁבִּלְבֵּל וְהָפַךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וְכוּ', שֶׁכָּל זֶה הוּא סוֹד בְּחִינַת שְׁבִירַת כֵּלִים וְכוּ', שֶׁאָז נִתְבַּלְבְּלוּ כָּל הָעוֹלְמוֹת וְנִתְהַפְּכוּ מִסִּדְרָן הָאֱמֶת, כַּיָּדוּעַ. וְעַל־כֵּן אָז אַחַר הָרוּחַ סְעָרָה הַנַּ"ל שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁבִירַת כֵּלִים, אָז נִתְהַוּוּ כָּל הַכִּתּוֹת רָעוֹת הַמְבֹאָרִין שָׁם, שֶׁנִּתְעוּ וְנִבְוֹכוּ בְּדֵעוֹת זָרוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁכָּל זֶה נִמְשָׁךְ מִנְּפִילַת הַנִּיצוֹצוֹת מִמִּדּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁנָּפְלוּ אֲלֵיהֶם עַל־יְדֵי שְׁבִירַת כֵּלִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה טָעוּ וְהָפְכוּ הָאֱמֶת מֵהֶפֶךְ אֶל הַפֶּךְ, וְאָמְרוּ, שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית הוּא כָּבוֹד, מַה שֶּׁבֶּאֱמֶת אַדְרַבָּא! הַדָּבָר הוּא בְּהֶפֶךְ מַמָּשׁ. כִּי עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל הַבְּרִיאָה הוּא רַק כְּבוֹד הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ וְתוֹרָתוֹ וְצַדִּיקָיו הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָזֶה כִּי אִם כְּשֶׁמְּמַעֲטִין בִּכְבוֹד עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וּבוֹרְחִים מִן הַכָּבוֹד לְגַמְרֵי בֶּאֱמֶת, וְיוֹדְעִין פְּחִיתוּתוֹ וְשִׁפְלוּתוֹ, וְהוּא "נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֶת יִרְאֵי ה' יְכַבֵּד" (תְּהִלִּים טו, ד), אָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּי לֶעָתִיד לְהִכָּלֵל בִּכְבוֹד ה' בֶּאֱמֶת, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה נח, ח): "כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ", בְּחִינַת (שְׁמוּאֵל־א ב, ל): "כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד" וְכוּ', שֶׁאֵין אָדָם זוֹכֶה לָזֶה כִּי אִם כְּפִי מַה שֶּׁמְּבַטֵּל כְּבוֹדוֹ בֶּאֱמֶת לְגַמְרֵי, וּמִשְׁתַּדֵּל וּמִתְיַגֵּעַ כָּל יָמָיו לְהַרְבּוֹת כְּבוֹד הַמָּקוֹם, שֶׁהוּא כְּבוֹד הַתּוֹרָה וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ עַל כְּבוֹד עַצְמוֹ כְּלָל וְכוּ', כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (בְּסִימָן ר'). וְהֵם הָפְכוּ הָאֱמֶת מֵהֶפֶךְ אֶל הֵפֶךְ, וְאָמְרוּ, שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית הוּא כָּבוֹד, לְרִדְּף אַחַר הַכָּבוֹד, חַס וְשָׁלוֹם, רַחֲמָנָא לִצְלָן מֵהַאי דַּעְתָּא.

ד. **וְכֵן** כַּת הָאַחֶרֶת שֶׁטָּעוּ בִּסְבָרוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, וְאָמְרוּ, שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית הוּא רְצִיחָה, וְהָיָה לָהֶם סְבָרוֹת וְהוֹכָחוֹת רַבּוֹת עַל זֶה. וּבֶאֱמֶת, אַף־עַל־פִּי שֶׁלְּכְאוֹרָה רָחוֹק לְהַאֲמִין שֶׁיִּמָּצְאוּ אֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם סְבָרוֹת שֶׁרְצִיחָה הִיא מִצְוָה, אֲבָל בֶּאֱמֶת יֵשׁ טָעוּתִים כָּאֵלֶּה בָּעוֹלָם, עַד שֶׁיְּכוֹלִין לִטְעוֹת גַּם בָּזֶה. כִּי יֵשׁ סְבָרוֹת רָעוֹת כָּאֵלֶּה שֶׁיּוּכְלוּ לִטְעוֹת עַל־יָדָם לוֹמַר שֶׁרְצִיחָה הִיא מִצְוָה, כַּאֲשֶׁר כְּבָר שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל קֹדֶם שֶׁסִּפֵּר מַעֲשֶׂה זֹאת, שֶׁאָמַר, שֶׁיֵּשׁ שֶׁהָיָה אֶצְלָם סְבָרוֹת וְהוֹכָחוֹת שֶׁרְצִיחָה הִיא מִצְוָה, וּכְפִי הַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁרָאָה כָּתוּב בְּאֵיזֶה סֵפֶר, שֶׁנִּמְצְאוּ וְהָיוּ אֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה שֶׁאָמְרוּ שֶׁרְצִיחָה הִיא מִצְוָה, וְהָיָה לָהֶם סְבָרוֹת רַבּוֹת עַל זֶה.

חֵכֶת שֶׁטָּעוּ שֶׁרְצִיחָה הִיא מִצְוָה

וְגַם זֶה הַטָּעוּת נִמְשָׁךְ מִנְּפִילַת נִצּוֹצוֹת מִגְּבוּרָה דִּקְדֻשָּׁה, כִּי בַּקְּדֻשָּׁה יֵשׁ כַּעַס וּנְקָמָה שֶׁהִיא מִצְוָה גְּדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (נַחוּם א, ב): "אֵל קַנּוֹא וְנֹקֵם ה'", שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין וּשְׁלֹשִׁים וָתֵשַׁע מַלְקוֹת, שֶׁמִּצְוָה עַל הַבֵּית דִּין לָדוּן בָּם אֶת מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב בָּהֶם, וְהוּא תִּקּוּן הָעוֹלְמוֹת מְאֹד. כִּי עַל־יְדֵי מִצְוַת אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין מְיַחֲדִין אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֵׁם הַוָיָ"ה בָּרוּךְ הוּא וְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֵׁם אֲדָנָי וְכוּ', וּשְׁאָר יִחוּדִים גְּדוֹלִים וְתִקּוּנִים עֶלְיוֹנִים נוֹרָאִים שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל־יָדָם. וְאֶצְלָם נָפְלָה זֹאת הַמִּדָּה, עַד שֶׁבָּאוּ לִידֵי כַּעַס וּרְצִיחָה מַמָּשׁ, וְהָפְכוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים עַל־יְדֵי תַּאֲוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, וְנָטוּ מִסְּבָרָא לִסְבָרָא, עַד שֶׁנִּשְׁתַּגְּעוּ וְאָמְרוּ שֶׁרְצִיחָה מִצְוָה הִיא, וְהִיא הַתַּכְלִית.

חֵכֶת שֶׁטָּעוּת שֶׁל רְצִיחָה נִמְשָׁךְ מִנְּפִילַת נִצּוֹצוֹת מִגְּבוּרָה דִּקְדֻשָּׁה

ה. **וְכֵן** הַכַּת שֶׁאָמְרוּ שֶׁנִּאוּף הוּא הַתַּכְלִית, זֶה הַטָּעוּת מְבֹאָר לְכֹל מַהֵיכָן הוּא נִמְשָׁךְ. כִּי יָדוּעַ שֶׁמִּצְוַת פְּרִיָּה וְרִבְיָה הִיא מִצְוָה רִאשׁוֹנָה שֶׁבַּתּוֹרָה, כִּי "לֹא תֹהוּ בְּרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ" (יְשַׁעְיָה מה, יח), וְהַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ חָפֵץ בְּקִיּוּם הָעוֹלָם, עַל־כֵּן מִצְוָה לִפְרוֹת וְלִרְבּוֹת. אֲבָל אֵין צְרִיכִין לַעֲסֹק בָּזֶה כִּי אִם בִּשְׁבִיל קִיּוּם הַמִּצְוָה לְבַד בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה גְּדוֹלָה, כַּמְבֹאָר בְּכָל הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים, וְהֵם מִגֹּדֶל תַּאֲוָתָם - הִטּוּ אֶת דַּעְתָּם מִן הָאֱמֶת, עַד שֶׁאָמְרוּ שֶׁזֶּה עִקַּר הַתַּכְלִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן מֵהַאי דַּעְתָּא וּמִכָּל דֵּעוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, רַחֲמָנָא לְשֵׁזְבָן.

מִגֹּדֶל תַּאֲוָתָם - הִטּוּ אֶת דַּעְתָּם מִן הָאֱמֶת, עַד שֶׁאָמְרוּ שֶׁזֶּה עִקַּר הַתַּכְלִית

ו. **וְכֵן** הַכַּת שֶׁאָמְרוּ שֶׁזֶּה שֶׁאוֹכֵל מְעַט וְאֵינוֹ נִזּוֹן מִמַּאֲכָלִים שֶׁל שְׁאָר בְּנֵי אָדָם הוּא רָאוּי לִהְיוֹת מֶלֶךְ, וּבְחֲרוּ לָהֶם לְפִי שָׁעָה עָשִׂיר לְמֶלֶךְ, זֶה הָעִנְיָן יְכוֹלִין לְהָבִין קְצָת עִנְיָן הַטָּעוּת הַזֶּה מֵהֵיכָן נִמְשָׁךְ. כִּי יֵשׁ צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים בֶּאֱמֶת, וְשֶׁבְּרוּ

יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁמַּאֲכָלָם בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה מְאֹד

תַּאֲוַת אֲכִילָה בֶּאֱמֶת לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לֶאֱכֹל כִּי אִם מְעַט דִּמְעַט, וְגַם זֶה הַמְּעַט שֶׁאוֹכְלִין - הוּא בִּקְדֻשָּׁה נוֹרָאָה, עַד שֶׁכָּל מַאֲכָלָם וּמְזוֹנָם אֵינוֹ מַאֲכָל וּמְזוֹן שֶׁהָעוֹלָם נִזּוֹנִין מִמֶּנּוּ, כִּי מַאֲכָלָם הוּא בִּבְחִינַת מָן, שֶׁהוּא בְּחִינַת (תְּהִלִּים עח, כה): "לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ", שֶׁהוּא מְזוֹן שֶׁהַמַּלְאָכִי הַשָּׁרֵת נִזּוֹנִין מִמֶּנּוּ (יוֹמָא עה:), וְהוּא בְּחִינַת מַאֲכַל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, בִּבְחִינַת (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח יז): 'לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה אֶלָּא לְאוֹכְלֵי הַמָּן', וְכַמְבֹאָר בְּסֵפֶר הָאֶלֶף־בֵּית (אוֹת אֲכִילָה חֵלֶק ב' אוֹת ה'): 'מִי שֶׁלִּמּוּדוֹ בְּמֹחִין זַכִּים עַד שֶׁהוּא נִזּוֹן מִמַּאֲכָל שֶׁהַמַּלְאָכִים נִזּוֹנִין מִמֶּנּוּ' וְכוּ', וְכֵן מְבֹאָר בְּדִבְרֵיו זַ"ל, שֶׁיְּכוֹלִין לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי רִבּוּי הִתְבּוֹדְדוּת וְכִסּוּפִין לְהַשֵּׂם־יִתְבָּרֵךְ שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עוֹשֶׂה נִפְּשׁוֹת וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין שֶׁיִּהְיֶה כָּל מַאֲכָלוֹ בִּבְחִינַת 'לֶחֶם הַפָּנִים'. כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה 'אִית לָן בֵּירָא בְּדַבְּרָא' (סִימָן לא), וְכֵן מְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה 'תְּפִלָּה לַחֲבַקּוּק' (סִימָן יט) שֶׁעַל־יְדֵי שְׁלֵמוּת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לִשְׁמִירַת הַבְּרִית, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין שֶׁכָּל מַאֲכָלָיו וְתַעֲנוּגָיו אֵינוֹ כִּי אִם מֵהַהִתְנוֹצְצוּת הָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁהוּא אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְכוּ'. נִמְצָא, שֶׁזֶּה הַצַּדִּיק שֶׁזּוֹכֶה לָזֶה אֵינוֹ אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה מַאֲכָל וּמַשְׁקֶה שֶׁל שְׁאָר בְּנֵי אָדָם כְּלָל, רַק הוּא אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה אוֹתִיּוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת נְפָשׁוֹת קְדוֹשׁוֹת, שֶׁהוּא בְּחִינַת פְּנִימִיּוּת חִיּוּת הַמַּאֲכָל, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַחִיּוּת הַפְּנִימִי וְכוּ'. וּכְבָר מְבֹאָר אֶצְלֵנוּ מַעֲשֶׂה נוֹרָאָה מֵעִנְיַן הַצַּדִּיק שֶׁזָּכָה לָזֶה, שֶׁרָאָה בִּשְׁעַת אֲכִילָתוֹ שֶׁכָּל הַלֶּחֶם שֶׁהָיָה מֻנָּח לְפָנָיו הָיָה כֻּלּוֹ אוֹתִיּוֹת וְכוּ'.

יֵשׁ צַבּוּעִים שֶׁרוֹצִים לְהִדָּמוֹת לַצַּדִּיקִים שֶׁמַּמְעַטִים בַּאֲכִילָה

נִמְצָא, שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים גְּדוֹלִים כָּאֵלּוּ שֶׁמַּאֲכָלָם אֵינוֹ כְּלָל מַאֲכָל שֶׁל זֶה הָעוֹלָם, וּמִזֶּה נִמְשָׁךְ הַטָּעוּת שֶׁל הַכַּת הַנַּ"ל שֶׁאֶצְלָם נָפַל הָאֱמֶת כַּנַּ"ל, עַד שֶׁבָּחֲרוּ בִּצְבוּעִים וְשֶׁקָּרָנִים הַמִּתְדַּמִּין עַצְמָן כְּקוֹף בִּפְנֵי אָדָם, וּמַרְגִּילִין עַצְמָן לֶאֱכֹל מְעַט מֵחֲמַת גַּדְלוּת וְגַסּוּת הָרוּחַ, כְּדֵי לְהִתְכַּבֵּד וּלְהִתְיַקֵּר עַל־יְדֵי־זֶה, מֵחֲמַת שֶׁרוֹאִין שֶׁזֶּה הַדָּבָר חָשׁוּב עַכְשָׁו, וּבִשְׁבִיל זֶה מְקַבְּלִין אוֹתוֹ לְרַבִּי וּמַנְהִיג, כְּשֶׁרוֹאִין שֶׁאוֹכֵל מְעַט בְּדִקּוּת בְּחֵן שֶׁל שֶׁקֶר, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת עֲדַיִן לֹא הִתְחִילוּ לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי ה', וַעֲדַיִן לֹא נָגְעוּ בְּהַקְדֵּשָׁה וּבְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כְּלָל, וַעֲדַיִן לֹא הִתְחִילוּ לְשַׁבֵּר שׁוּם תַּאֲוָה וּמִדָּה כְּלָל, וְגַם אֲפִלּוּ תַּאֲוַת אֲכִילָה עֲדַיִן לֹא הִתְחִילוּ לְשַׁבֵּר כְּלָל, רַק מְמַעֲטִים בַּאֲכִילָה בִּשְׁבִיל כָּבוֹד. וְכָל זֶה וְיוֹתֵר מִזֶּה מְרֻמָּז בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּהַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל, בְּהַכַּת שֶׁטָּעוּ בּוֹ וּבָחֲרוּ לָהֶם שֶׁרָאוּי לְקַבֵּל מֶלֶךְ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֶׁפַע מְזוֹנוֹת הַרְבֵּה, וְאֵינוֹ נִזּוֹן מִמְּזוֹנוֹת שֶׁל שְׁאָר בְּנֵי אָדָם, רַק מִמְּזוֹנוֹת דַּקִּים וְכוּ'; וְהָבֵן.

ז. **וְכֵן** הַכַּת שֶׁאָמְרוּ שֶׁמְּלִיצָה וְדִבּוּר הוּא הַתַּכְלִית, דְּהַיְנוּ שֶׁיֵּדַע כַּמָּה לְשׁוֹנוֹת וְיִהְיֶה מֵלִיץ נָאֶה וְכוּ', זֶה הַטָּעוּת מְבֹאָר גַּם כֵּן קְצָת. כִּי יָדוּעַ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה הָרָע הַנַּעֲשֶׂה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ עַכְשָׁו עַל־יְדֵי הַמְּלִיצִים הַפּוֹשְׁעִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּדֶרֶךְ צַחוּת כְּשֶׁשִּׁבַּח אֶת הַמְּלִיצָה מְאֹד (חֵיי מוֹהַר"ן סִימָן רוּ), וְאָמַר אַחַר כָּךְ: 'אֲבָל יֵשׁ מְלִיצִים שֶׁהֵם פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מג, כד): "וּמְלִיצֶיךָ פָּשְׁעוּ בִי"'. כִּי כָּל הַמְחַקְּרִים וְהַפִּלּוֹסוֹפִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים - רֻבָּם כֻּלָּם הֵם מְלִיצִים גְּדוֹלִים, וּבָחֲרוּ בְּדַרְכֵי הַמְּלִיצָה מְאֹד לִלְמֹד לְשׁוֹנוֹת רַבּוֹת וּלְדַבֵּר צַחוּת, וְלִהְיוֹת בַּעַל לָשׁוֹן וּמֵלִיץ נָאֶה, כַּיָּדוּעַ וּמְפֻרְסָם כָּל זֶה.

אֶפִּיקוֹרְסִים פָּשְׁעוּ עַל יְדֵי דַּרְכֵי מְלִיצָתָם הָרָעָה.

וּבֶאֱמֶת בְּשָׁרְשׁוֹ שֶׁבַּקְּדֻשָּׁה הַמְּלִיצָה טוֹבָה מְאֹד, וְכַאֲשֶׁר שִׁבַּח רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ אֶת הַמְּלִיצָה מְאֹד, וְאָמַר (שָׁם): שֶׁהַמְּלִיצָה יֵשׁ לָהּ כֹּחַ גָּדוֹל לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם, וְגַם לְמַעְלָה יְכוֹלִין לִפְעֹל לְעוֹרֵר רַחֲמִים וִישׁוּעָה גְּדוֹלָה עַל־יְדֵי הַמְּלִיצָה, כִּי אָמַר, שֶׁגַּם הַמְלַמֵּד זְכוּת לְמַעְלָה נִקְרָא עַל שֵׁם זֶה 'מֵלִיץ', עַל שֵׁם הַמְּלִיצָה דַּיְקָא, כִּי זֶה הַזְּכוּת בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא מְלַמֵּד עַל אֵיזֶה אָדָם, אִם הָיָה אוֹמְרוֹ כָּךְ בְּלִי דַּרְכֵי הַמְּלִיצָה - לֹא הָיָה פּוֹעֵל כְּלוּם לְעוֹרֵר רַחֲמִים עָלָיו, כִּי הֲלֹא גַּם בִּלְעָדוֹ יוֹדְעִין מִזֶּה הַזְּכוּת, אַךְ עִקַּר כֹּחוֹ שֶׁל הַמְלַמֵּד זְכוּת לִפְעֹל יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים הוּא עַל־יְדֵי הַמְּלִיצָה, עַל־יְדֵי שֶׁאוֹמֵר אוֹתוֹ הַזְּכוּת וְכֵיוֹצֵא - שֶׁמְּלַמֵּד בְּדֶרֶךְ

בְּשָׁרְשׁוֹ שֶׁבַּקְּדֻשָּׁה הַמְּלִיצָה טוֹבָה מְאֹד

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

מִשְּׁדוּף. וּבְוַדַּאי הִיא בְּחִינַת זִוּוּג יוֹתֵר מֵהָרִאשׁוֹן. וְלִפְעָמִים נוֹסְעִים לַעֲשׂוֹת הַשִּׁדּוּף וּבְעֵת הַגְּמָר נִפְרָדִים מֵאֵיזֶה סִבָּה. וְלִפְעָמִים נִגְמָר הַשִּׁדּוּף וְאַחַר־כָּךְ מַפְסִיקִים הַקֶּשֶׁר שֶׁל תְּנָאִים. וְלִפְעָמִים בָּאִין לִידֵי נִשּׂוּאִין וְאַחַר־כָּךְ בְּסִמּוּף נַעֲשֶׂה גֵּט בֵּינֵיהֶם. וְלִפְעָמִים אֵינוֹ נַעֲשֶׂה הַגֵּט עַד אַחַר אֵיזֶה זְמַן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כַּמָּה בְּחִינוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּעִנְיְנֵי הַשִּׁדּוּכִים וְהַזִּוּוּגִים שֶׁאֵינָם נִגְמָרִים אַחַר־כָּךְ, אֲבָל כֻּלָּם הֵם בְּחִינַת זִוּוּגִים שֶׁלּוֹ.

כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ כַּמָּה זִוּוּגִים, רַק שֶׁאֵצֶל זֶה נִגְמָר אֵיזֶה זִוּוּג שֶׁלּוֹ עַל־יְדֵי אֵיזֶה דִּבּוּר בְּעָלְמָא שֶׁמְּדַבְּרִים מִזֶּה הַשִּׁדּוּךְ. וְלִפְעָמִים עַל־יְדֵי אֵיזֶה דִּבּוּר יוֹתֵר אוֹ עַל־יְדֵי אֵיזֶה הִתְקַשְּׁרוּת אוֹ נְסִיעָה אוֹ עֲבֹדָה בִּשְׂכִיל הַשִּׁדּוּךְ לְפִי שָׁעָה וְכוּ׳ כַּנַּ״ל. וְזֶה הַדָּבָר הוּא עִנְיָן נִפְלָא וְנוֹרָא שֶׁלֹּא נִשְׁמַע כָּזֹאת שֶׁהַדִּבּוּר בְּעָלְמָא שֶׁמְּדַבְּרִים מֵהַשִּׁדּוּךְ זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא בְּחִינַת שִׁדּוּךְ. וְכֵן מְבֹאָר בְּהָאֶלֶף־בֵּית שֶׁלּוֹ הֶחָדָשׁ שֶׁהַדִּבּוּר בְּעַצְמוֹ מֵהַשִּׁדּוּךְ עוֹשֶׂה רֹשֶׁם בּוֹ וּבָהּ, עַיֵּן שָׁם בְּאוֹת חִתּוּן בְּסִימָן ז׳. וְהַדָּבָר נִרְאֶה לָעֵינַיִם כִּי יָדֵע בָּזֶה סוֹדוֹת נוֹרָאִים שֶׁלֹּא נִתְגַּלּוּ בָּעוֹלָם, כִּדְרִכּוֹ בְּכָל הַשָּׂגוֹתָיו הַנּוֹרָאוֹת. וּבֶאֱמֶת סִפְּרוּ שֶׁהִתְפָּאֵר אָז שֶׁיּוֹדֵעַ מֵעִנְיָן הַשִּׁדּוּכִים מַה שֶּׁאֵין יוֹדְעִין בָּזֶה כָּל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר מְאוּמָה:

תקצו. (קנג) אָמַר (תְּהִלִּים צ״ב): ״אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת״, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים וּמְבִינִים עִנְיָן זֶה הַכְּסִילִים וְהַבּוֹעֲרִים מַה זֶּה עָשָׂה ה׳, ״בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב, וַיָּצִיצוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד״, לָמָה לוֹ לְהַפְרִיחָם וּלְהַשְׁמִידָם עֲדֵי עַד. אֲבָל בֶּאֱמֶת יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳, ״וְלֹא עַוְלָתָה בוֹ״ רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין זֹאת בְּשׁוּם שֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי:

תקצז. (קנד) שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁמָּשִׁיחַ יָבוֹא פִּתְאוֹם, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל שֶׁבָּא מָשִׁיחַ וְכָל אֶחָד יַשְׁלִיךְ הַמַּשָּׂא־וּמַתָּן שֶׁהוּא עוֹסֵק בּוֹ הַשֵּׁלְחָנִי יַשְׁלִיךְ הַשֻּׁלְחָן שֶׁלּוֹ, וְזֶה יַשְׁלִיךְ הַשַּׁעֲוָה וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּיֶשַׁעְיָה) וְהִשְׁלִיכוּ אִישׁ אֱלִילֵי כַסְפּוֹ וֶאֱלִילֵי זְהָבוֹ. וְלֹא כְּמוֹ שֶׁסּוֹבְרִין קְצָת שֶׁכְּשֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ יִהְיֶה עוֹלָם אַחֵר מִשֶּׁל עַכְשָׁו רַק הוּא כַּנַּ״ל. וְכָל אֶחָד יִתְבַּיֵּשׁ מִשְּׁטוּת מַעֲשָׂיו כָּל אֶחָד לְפִי מַעֲשָׂיו, וּצְרִיכִין חֲקִירָה וּשְׁאֵלָה עֲדַיִן, מִי שָׁמַע שִׂיחָה זֹאת מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ:

תקצח. (קנה) פַּעַם אַחַת עָמַדְנוּ לְפָנָיו וְהִגִּיעַ זְמַן סְעֻדַּת הַלַּיְלָה וְהָיָה רוֹצֶה לֶאֱכֹל עִמָּנוּ יַחַד וַאֲנִי לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי עַרְבִית עֲדַיִן, וְהִתְחַלְתִּי לְהִשָּׁמֵט מִמֶּנּוּ וּמִן הָעוֹלָם שֶׁעָמְדוּ לְפָנָיו כְּדֵי לֵילֵךְ וּלְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית. וְהוּא זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה רָאָה זֹאת וְשָׁאַל מַה זֹּאת וְהֵשִׁיבוּ לוֹ כִּי לֹא הִתְפַּלֵּל עַרְבִית עֲדַיִן. עָנָה וְאָמַר אֵיךְ אָנוּ יְכוֹלִין לְהַמְתִּין עָלָיו עַד שֶׁיִּתְפַּלֵּל, כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, כִּי תְּפִלָּה צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ. וְאִם־כֵּן מִי יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ. וְהָבֵן הַדְּבָרִים כִּי כָּךְ צְרִיכִין בֶּאֱמֶת לְהִתְפַּלֵּל בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ כָּזֶה וּבְבִטּוּל כָּזֶה עַד שֶׁיּוּכַל לִהְיוֹת שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה:

תקצט. (קנו) פַּעַם אַחַת אָמַר לִי בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: ״דָּאס וַוייסְטוּ נִיט אַז דֶּער בַּאדִיטשׁוּבֶער רֶב זָאגְט דֶּער בּוֹרֵא שִׁפְּרִיצְט אִיהם פַּייעֶר פּוּן דִּיא אוֹיגֶן״ [זֶה אֵינְךָ יוֹדֵעַ שֶׁכְּשֶׁהָרַב מִבְּרַדִיטְשׁוֹב אוֹמֵר הַבּוֹרֵא, נִיתֵּךְ אֵשׁ מֵהָעֵינַיִם] וְדַחַק תִּבּוֹת דֶּער בּוֹרֵא [הַבּוֹרֵא] וַאֲמָרָם בְּאֵימָה וְיִרְאָה, וְהָיוּ הַדִּבּוּרִים מְרַתְּתִין כְּשֶׁיָּצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ:

תר. (קנז) שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ, שֶׁאֶחָד סִפֵּר לוֹ שֶׁחָלַם לוֹ אֵשׁ, עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵלָיו וּמַה פָּתַרְתָּ לְךָ, הֵשִׁיב לוֹ הָאִישׁ שֶׁפָּתַר לְעַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַיּוֹם יָרִיד טוֹב וְיַרְוִיחַ מָמוֹן. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כֵּן דִּבַּרְתָּ שֶׁאֵשׁ מְרַמֵּז עַל מָמוֹן, כִּי כֶּסֶף בִּמְלוֹאוֹ גִּימַטְרִיָּא אֵשׁ, כָּזֶה: כ״ף, סָמֶ״ךְ, פֵּ״א, עוֹלֶה מִכְּוָן אֵשׁ:

תרא. (קנח) סִפֵּר עִם אֶחָד מִצַּדִּיק מִפְּרֶסֶם, וְשִׁבַּח אוֹתוֹ לִפְנֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁמְּשַׁבֵּחַ כָּל הַתַּאֲוָוֹת שֶׁהֵם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. שָׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֲבָל זֹאת הַתַּאֲוָה אֵיךְ הוּא אוֹחֵז, הֵשִׁיב לוֹ מִי יוֹדֵעַ זֹאת. עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר אֲבָל בֶּאֱמֶת הָעִקָּר הוּא רַק הַתַּאֲוָה הַזֹּאת, כִּי שְׁאָר כָּל הַתַּאֲוָוֹת בְּקַל יְכוֹלִים לְשַׁבְּרָם וְעִקַּר מַעֲלַת הַצַּדִּיק הִיא כְּפִי קְדֻשָּׁתוֹ בַּתַּאֲוָה הַזֹּאת כְּשֶׁזּוֹכֶה לְשַׁבְּרָהּ לְגַמְרֵי:

תרב. (קנט) שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ עַל מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת כח:) שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי דְּרָכִים לְפָנַי אֶחָד לְגַן־עֵדֶן וְאֶחָד לְגֵיהִנֹּם וְאֵינִי יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ מוֹלִיכִין אוֹתִי, שֶׁאָמַר וְכִי שַׁיָּךְ שֶׁרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי יִהְיֶה מְסֻפָּק בָּזֶה אִם יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לְגֵיהִנֹּם. אַךְ הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל מוֹלִיכִין אוֹתוֹ אַחַר מוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם כְּדֵי לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם נְשָׁמוֹת כַּיָּדוּעַ (זֹהַר וַיִּקְרָא רכ:). נִמְצָא שֶׁהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הוּא עוֹבֵד אֶת ה׳ גַּם אַחַר מוֹתוֹ כִּי הוּא עוֹסֵק גַּם אַחַר מוֹתוֹ לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת הַנְּפוּלוֹת מֵהַמְּקוֹמוֹת שֶׁנָּפְלוּ לְשָׁם וּלְהַחֲזִירָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. וְזֶהוּ (יְהוֹשֻׁעַ א): ״וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד ה׳ שֶׁגַּם אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה הָיָה עוֹבֵד ה׳ כִּי מֹשֶׁה עוֹבֵד ה׳ גַּם עַתָּה אַחֲרֵי מוֹתוֹ, כִּי הוּא עוֹסֵק לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת הַנְּפוּלוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. וְעַיֵּן בִּלְקוּטֵי א׳ סִימָן רט״ו שָׁם מְבֹאָר גַּם־כֵּן שֶׁמֹּשֶׁה גַּם עַתָּה לְאַחַר מוֹתוֹ הוּא עוֹסֵק לְהַעֲלוֹת וּלְתַקֵּן נְפָשׁוֹת לְהַחֲזִירָם בִּתְשׁוּבָה וְלַעֲשׂוֹת גֵּרִים.

וְזֶה שֶׁהָיָה רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי מִתְיָרֵא וּמִסְתַּפֵּק אִם יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ בְּגַן־עֵדֶן אוֹ בְּגֵיהִנָּם כִּי הָיָה חוֹשֵׁשׁ שֶׁיּוֹלִיכוּ אוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַגֵּיהִנָּם בִּשְׁבִיל לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת כַּנַּ"ל. (אמר הפעתיק עין בהרי"ף לעין יעקב מפרש גם־כן באפן זה) כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ, אַךְ בְּעִנְיַן רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי נִסְתַּפְּקוּ הַשּׁוֹמְעִים בְּפֵרוּשׁוֹ עַל־פִּי הַהַקְדָּמָה הַנַּ"ל אִם הַכַּוָּנָה שֶׁרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הָיָה בּוֹכֶה פֶּן יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַגַּן־עֵדֶן מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ גָּדוֹל בְּמַעֲלָה כָּל כָּךְ שֶׁיּוּכַל לֵילֵךְ לַגֵּיהִנָּם לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם נְשָׁמוֹת, נִמְצָא שֶׁהַפֵּרוּשׁ הוּא בְּהֶפֶךְ מִפֵּרוּשׁ הַפָּשׁוּט, אוֹ שֶׁהַפֵּרוּשׁ כִּפְשׁוּטוֹ שֶׁהָיָה מִתְיָרֵא שֶׁלֹּא יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לַגֵּיהִנָּם הֵינוּ בִּשְׁבִיל לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת כַּנַּ"ל וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה מִתְיָרֵא מְאֹד וּבוֹכֶה עַל זֶה, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה צַדִּיק גָּדוֹל אַף־עַל־פִּי־כֵן הִיא עֲבוֹדָה גְּדוֹלָה לְהַצַּדִּיק וּיְגִיעָה גְּדוֹלָה וּפַחַד גָּדוֹל כְּשֶׁצָּרִיךְ לֵילֵךְ לַגֵּיהִנָּם בִּשְׁבִיל לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת, וְכַמּוּבָן קָצָת בַּסְּפָרִים:

תרג. (קס) סִפְּרוּ לִי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר לְעִנְיַן עֵסֶק הַקִּבּוּץ שֶׁלּוֹ מָשָׁל שֶׁיֵּשׁ עוֹף אֶחָד שֶׁמַּטִּיל בֵּיצִים הַרְבֵּה מְאֹד רִבּוּי מֻפְלָג עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִישֵׁב עֲלֵיהֶם עַל כֻּלָּם לְהוֹלִיד מֵהֶם עוֹפוֹת. וְנָתַן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּטִבְעוֹ שֶׁהוֹלֵךְ וּמַשְׁלִיךְ בְּעָרְמָה אֵיזֶה בֵּיצִים בְּקֵן עוֹף אֶחָד, וְכֵן מַשְׁלִיךְ עוֹד אֵיזֶה בֵּיצִים בְּאֵיזֶה קֵן אַחֵר וְכֵן מַשְׁלִיךְ בֵּיצִים שֶׁלּוֹ בְּקִנִּים שֶׁל עוֹפוֹת אֲחֵרִים, וְאֵלּוּ הָעוֹפוֹת אֲחֵרִים אֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהַבֵּיצִים אֵינָם שֶׁלָּהֶם וְהֵם יוֹשְׁבִים עֲלֵיהֶם עַד שֶׁמּוֹלִידִים מֵהֶם עוֹפוֹת. וְגַם זֶה הָעוֹף לוֹקֵחַ לְעַצְמוֹ כַּמָּה בֵּיצִים שֶׁלּוֹ וְיוֹשֵׁב עֲלֵיהֶם וּמוֹלִיד לְעַצְמוֹ עוֹפוֹת וְאַחַר־כָּךְ פּוֹרֵחַ הָעוֹף הַנַּ"ל עִם הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ, וּמַתְחִיל לְצַפְצֵף וַאֲזַי שׁוֹמְעִים כָּל הָעוֹפוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ אֵצֶל אֲחֵרִים מִבֵּיצִים שֶׁלּוֹ, וְהֵם מַכִּירִים הַקּוֹל וְנִמְשָׁכִים מִיָּד אַחַר הָעוֹף הַנַּ"ל שֶׁבְּאֱמֶת יָצְאוּ מִמֶּנּוּ, וְחוֹזְרִים אֵלָיו וְהַנִّמְשָׁל מוּבָן מְעַט לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ אֵיזֶה רֶמֶז מֵעִנְיַן גְּדֻלַּת עֵסֶק הַנְהָגַת שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִם הָעוֹלָם:

תרד. (קסא) אָמַר שֶׁאֶצְלוֹ אִישׁ וְאִשָּׁה שָׁוִין הֵינוּ שֶׁאֵין מַגִּיעַ לוֹ שׁוּם צַד מַחֲשָׁבָה כְּשֶׁרוֹאֶה אִשָּׁה רַק הַכֹּל שָׁוֶה אֶצְלוֹ בְּעֵינָיו כְּאִלּוּ רוֹאֶה אִישׁ. וְאָמַר שֶׁאֵינוֹ מִתְיָרֵא לֹא מֵאִשָּׁה וְלֹא מִמַּלְאָךְ. וּבְזֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְבָאֵר כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲדַיִן אֵיזֶה צַד פַּחַד כָּל שֶׁהוּא מֵהַרְהוּרֵי אִשָּׁה, אֲפִלּוּ אִם הוּא צַדִּיק גָּדוֹל בֶּאֱמֶת רַק שֶׁאֵינוֹ נָקִי בְּתָכְלִית הַזִּכּוּךְ וַעֲדַיִן יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה פַּחַד כָּל שֶׁהוּא מִזֶּה, הוּא צָרִיךְ לִפְחֹד מִמַּלְאָךְ, אֲבָל הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הִתְפָּאֵר שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד מִזֶּה, עַל־כֵּן אֵין לוֹ פַּחַד מִמַّלְאָךְ. וְזֶה מְרֻמָּז בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה [בקידושין פא]. אֲנָא בִּשְׁרָא וְאַנְתְּ אֵשׁ וַאֲנָא עֲדַיְפְנָא מִנָּךְ שֶׁאָמַר רַב עַמְרָם חֲסִידָא אֶל הַמַּלְאָךְ. וּמוּבָא בִּדְבָרָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּהַתּוֹרָה תִּקְעוּ מֶמְשָׁלָה בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּסִימָן א׳ עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב:

תרה. (קסב) שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאָמַר אֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ אִישׁ כָּשֵׁר אַף־עַל־פִּי־כֵן טוֹב לוֹ מְאֹד מַה שֶּׁמִּתְקָרֵב עַצְמוֹ לְהַצַּדִּיק. וְעַל זֶה הִזְהִיר הַתַּנָּא (אבות ב): 'וְאַל תְּהִי רָשָׁע בִּפְנֵי עַצְמְךָ', שֶׁאֲפִלּוּ אִם הוּא רָשָׁע חַס וְשָׁלוֹם לֹא יִהְיֶה רָשָׁע בִּפְנֵי עַצְמוֹ, רַק הוּא גַּם הוּא יִשְׁתַּדֵּל לְהִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיק כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֵיזֶה אַחֲרִית וְתִקְוָה עַל־כָּל־פָּנִים:

תרו. (קסג) לִרְשֹׁם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל מָטֵי וְלֹא מָטֵי שֶׁהָיָה מְרֻקָּד וְח׳ מְנַגֵּן וְהִרְגִּישׁ אָז אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי. בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה בִּבְחִינַת מָטֵי לֹא שָׁמַע כְּלָל אֶת ח׳ מְנַגֵּן, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁחָזַר בִּבְחִינַת וְלֹא מָטֵי אָז שָׁמַע קְצָת:

תרז. (קסד) שַׁיָּךְ לַמַּאֲמָר שְׁמִי שֶׁנִּכְתַּב בִּקְרֻשָּׁה (לקוטי תנינא סימן ל"ב). זֶה הַמַּאֲמָר נֶאֱמַר עַל־פִּי שְׁאֵלָה שֶׁשָּׁאַל הַמַּגִּיד מִטִּירָאוּוִיצָע אֶת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, בַּאֲשֶׁר שֶׁהָאָבוֹת וּשְׁאָר הַצַּדִּיקִים הַקְּדְמוֹנִים בְּוַדַּאי חִבְּרוּ סְפָרִים הַרְבֵּה וְהֵיכָן הֵם אֵלּוּ הַסְּפָרִים וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִנְיָן הַנִּאֲמָר בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל שֶׁשָּׁם מְתֹרָץ הַדָּבָר הֵיטֵב עַיֵּן שָׁם.

אַחַר־כָּךְ בָּא הַמַּגִּיד זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְאֵיזֶה מָקוֹם אֲשֶׁר גָּר שָׁם חֲתָנוֹ רַבִּי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כִּי הָיָה שָׁם מְלַמֵּד, וְשָׁאַל אוֹתוֹ חֲתָנוֹ הַנַּ"ל עַל שְׁלוֹם אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְהֵשִׁיב לוֹ חוֹתְנוֹ הַמַּגִּיד עַד שֶׁאַתָּה שׁוֹאֲלֵנִי עַל שְׁלוֹמָם שְׁאַל אוֹתִי מֵהֵיכָן אֲנִי בָּא כִּי אֲנִי בָּא מִבְּרֶסְלֶב וְהָיִיתִי שָׁם אֶצֶל רַבֵּנוּ רַבִּי נַחְמָן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ מַה שֶּׁכְּבָר שָׁאַלְתִּי לְכַמָּה צַדִּיקִים וְלֹא הֵשִׁיבוּ לִי תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה, וְהוּא הֵשִׁיב לִי תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה וּבְרוּרָה, כִּי שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ בַּאֲשֶׁר שֶׁהָאָבוֹת וּשְׁאָר הַצַּדִּיקִים הַקְּדְמוֹנִים חִבְּרוּ סְפָרִים הַרְבֵּה וְהֵיכָן הֵם אֵלּוּ הַסְּפָרִים. וְדָבָר זֶה כְּבָר שָׁאַלְתִּי לְכַמָּה צַדִּיקִים וְלֹא מָצָאתִי מַעֲנֶה בְּפִיהֶם, וְהוּא גִּלָּה לִי עַל זֶה תּוֹרָה נִפְלָאָה.

וּבַשָּׁעָה שֶׁאָמַר לְפָנַי הַתּוֹרָה הַזֹּאת רָאִיתִי לַחֲבוֹת אֵשׁ יוֹצְאִין מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְנִדְמָה לִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לְהַעֲלוֹת זֹאת עַל הַכְּתָב, וּלְמָחָר בַּבֹּקֶר בָּא הָאַבְרֵךְ רַבִּי נָתָן וְהֵבִיא הַמַּאֲמָר הַזֶּה כָּתוּב עַל הַנְּיָר וּבְדִיו:

תרח. מַעֲשֶׂה בִּימֵי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהָיָה אִישׁ אֶחָד רַךְ בַּשָּׁנִים וְהָיָה מֻפְלָג מְאֹד וְחָרִיף גָּדוֹל וְהָיָה מִתְנַגֵּד מְאֹד עַל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְצִוָּה הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לַאֲנָשָׁיו, שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ לְקָרֵב אוֹתוֹ וְכֵן עָשׂוּ וְהִשְׁתַּדְּלוּ וְהֵבִיאוּ אוֹתוֹ

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

יא. הַתְּפִלָּה שֶׁל רַבִּים נִשְׁמַעַת יוֹתֵר כְּשֶׁהֵם בִּכְנוּפְיָא, מִמַּה שֶׁהֵם מְפֹרָדִים.

יב. לִפְעָמִים אֵינָהּ בָּאָה הַיְשׁוּעָה אֶלָּא עַד שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ כַּמָּה בְּנֵי אָדָם, וְלֹא דַּי בִּתְפִלַּת יָחִיד.

יג. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שׁוֹנְאִים קָשֶׁה לוֹ לְכַוֵּן דַּעְתּוֹ בִּתְפִלָּה.

יד. צָרִיךְ אָדָם לְהִזָּהֵר בִּשְׁעָה שֶׁמַּזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם שֶׁיִּהְיֶה בְּקֹדֶשׁ וּבְטָהֳרָה, הֵינוּ שֶׁיְּקַדֵּשׁ רוּחַ פִּיו כָּל־כָּךְ שֶׁיִּהְיֶה בִּבְחִינַת רוּחַ נְבוּאָה; וְאָז הָרוּחַ הַזֶּה הוֹלֵךְ וּמַפִּיל אוֹתָם הַבִּטְחִים בַּשָּׁוְא וּבַהֶבֶל. וְזֶהוּ: "בְּשֵׁם ה' אֱלֹקֵינוּ נַזְכִּיר - הֵמָּה כָּרְעוּ וְנָפָלוּ".

חֵזֶק

תֹּם וְנִשְׁלָם, שֶׁבַח לָאֵ־ל בּוֹרֵא עוֹלָם.

שַׁיָּךְ לְהָאַלְף־בֵּית הֶחָדָשׁ אוֹת ד' 'דַּעַת' סִימָן א' הַמַּתְחִיל: "דַּע, כִּי לְכָל הָעוֹלָמוֹת וּלְכָל נִבְרָא יֵשׁ קוֹמָה מְיֻחֶדֶת, לְמָשָׁל מִין הָאַרְיֵה וְכוּ', וְהַהֶבְדֵּלִים כֻּלָּם הֵם רְמוּזִים בִּתְמוּנַת הָאוֹתִיּוֹת בְּצֻרוּפֵיהֶם, וְהַזּוֹכֶה לְהָבִין אֶת הַתּוֹרָה וְכוּ'". נִרְאֶה לִי שֶׁזֶּה עִנְיַן הַשִּׂיחָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ קֹדֶם שַׁבַּת־חֲנֻכָּה תקס"ה מֵעִנְיַן הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכָּל הַתְּמוּנוֹת וְהַצּוּרוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם כֻּלָּם נִכְלָלִים בְּתֵבַת 'אָדָם' הַנֶּאֱמָר בַּתּוֹרָה (בראשית א): "נַעֲשֶׂה אָדָם", כִּי בְּזֶה הַתֵּבָה 'אָדָם' שֶׁאָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: "נַעֲשֶׂה אָדָם", בְּתֵבָה זוֹ נִכְלָלִים כָּל מִינֵי הַתְּמוּנוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם; וְכֵן בְּתֵבַת 'בְּהֵמָה' וְ'חַיָּה' הַנֶּאֱמָר בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, בְּזֶה הַתֵּבָה גַּם־כֵּן נִכְלָל כָּל הַתְּמוּנוֹת שֶׁל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה; וְכֵן שְׁאָר הַנִּבְרָאִים. וְהֶאָרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ, וְאָמַר אָז שֶׁיֵּשׁ חָכְמוֹת אֲפִלּוּ בְּזֶה הָעוֹלָם - שֶׁיְּכוֹלִין לִחְיוֹת בָּהֶם לְבַד, בְּלִי שׁוּם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה; וְהֶאָרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ הַרְבֵּה, וְלֹא זָכִינוּ לְכָתְבָהּ.

שַׁיָּךְ לָאָלֶף־בֵּית הֶחָדָשׁ אוֹת 'דַּעַת' סִימָן א' בְּסוֹפוֹ: "וְגַם יוֹדֵעַ הִתְאַחֲדוּתָם, הֵינוּ רֵאשִׁיתָם וְתַכְלִיתָם, כִּי בְּרֵאשִׁית וּבְתַכְלִית הֵם בְּאַחְדוּת, בְּלִי הֶבְדֵּל". אֶפְשָׁר שֶׁזֶּה הָיָה קְצָת כַּוָּנַת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּהַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת "לְכוּ חֲזוּ מִפְּעֻלּוֹת ה'" בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ל"ט: "כִּי לְכָל דָּבָר יֵשׁ הַתְחָלָה וְתַכְלִית וְכוּ'", עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב, וְאֶפְשָׁר הָיָה כַּוָּנָתוֹ עִנְיָן הַנַּ"ל, שֶׁצְּרִיכִין לִזְכּוֹת לִידַע וּלְהַשִּׂיג עִנְיָן הַנַּ"ל, שֶׁבַּהַתְחָלָה וְהַתַּכְלִית הֵם בְּאַחְדוּת, בְּלִי הֶבְדֵּל. כִּי זֹאת הַתּוֹרָה "לְכוּ חֲזוּ" הַנַּ"ל לֹא זָכִיתִי לַהֲבִינָהּ הֵיטֵב בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְגַם כְּשֶׁרָאָה הַתּוֹרָה בִּכְתָב אָמַר שֶׁבְּזֹאת הַתּוֹרָה לֹא כִּוַּנְתִּי לְדַעְתּוֹ, וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: לֹא כָּךְ אָמַרְתִּי, וְגַם אֲפִלּוּ לֹא כָּךְ הָיְתָה כַּוָּנָתִי; וְאֶפְשָׁר הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ עִנְיָן הַנַּ"ל, וְזֶה לֹא בֵּאַרְתִּי שָׁם בִּכְתָב, עַל־כֵּן אָמַר שֶׁלֹּא כִּוַּנְתִּי לְדַעְתּוֹ. וַה' יוֹדֵעַ נִסְתָּרוֹת.

רַב תַּחְלִיפָא דְּקִסְרִין. רַב תַּחְלִיפָא בַּר גַּזָּא. רַב תַּחְלִיפָא בַּר שְׁמוּאֵל. רַב תַּחְלִיפָא בַּר בַּר חָנָא. ר' תַּחְלִיפָא חֲמוּי דְּר' חַמָּא. ר' תַּחְלִיפָא חֲמוּי דְּרַב אַחָא. ר' תַּחְלִיפָא חֲמוּי שֶׁל ר' אַבָּהוּ. רַב תַּחְלִיפָא בַּר אִימוֹ. ר' תַּחְלִיפָא. ר' תַּחְנָא. אַבָּא תַּחְנָא. בֶּן תֵּימָא. ר' תֵּימָא בַּר פַּפַּיס.

ר' תַּנְחוּם בְּרֵיהּ דְּר' חִיָּיא בַּר אַבָּא. ר' תַּנְחוּם בְּר' חִיָּיא. ר' תַּנְחוּם בַּר חִיָּיא אִישׁ כְּפַר עַכּוֹ. ר' תַּנְחוּם דִּכְפַר גִּנַּן. ר' תַּנְחוּם בַּר יְהוּדָה. ר' תַּנְחוּם בַּר חֲנִילָאִי. ר' תַּנְחוּם בַּר עִילָּאִי. ר' תַּנְחוּם דְּמִן נוֹי. ר' תַּנְחוּם בַּר אַמִּי. ר' תַּנְחוּם דְּמִן פַּרְוָד. ר' תַּנְחוּם. ר' תַּנְחוּם בַּר אָחִיָּה. ר' תַּנְחוּם בַּר מָרִי. ר' תַּנְחוּם בַּר מַרְיוֹן. ר' תַּנְחוּם בַּר פַּפָּא. ר' תַּנְחוּמָא מִיּוֹשְׁבֵי אַדְּרֶרְיָה. ר' תַּנְחוּם בַּצְּרוּרְיָה. ר' תַּנְחוּם בַּר חֲנִינָא. ר' תַּנְחוּם בַּר יִרְמְיָה. ר' תַּנְחוּם בְּרַבִּי חֲתָנֵיהּ דְּר' שְׁמְלַיי. ר' תַּנְחוּם הַלַּבְלָר. ר' תַּנְחוּם בַּר אִיסְכּוּלַסְטִיקָא. ר' תַּנְחוּם בַּר אַבָּא. ר' תַּנְחוּמָא בַּר אַבָּא הַדַּרְשָׁן. ר' תַּנְחוּמָא. ר' תַּפְרַיי.

רַבָּנַן סְבוֹרָאֵי

ר' יוֹסֵי. רַב סַמָּא בַּר יְהוּדָה. רַב אַחָאי בַּר רַב הוּנָא. רַב הוּנָא רֵישׁ גָּלוּתָא. רַב אַחָאי בְּרֵיהּ דְּרַבָּה בַּר אַבּוּהּ. רַב תַּחְנָא וּמַר זוּטְרָא בְּנֵי חִינְנָא. רַב יוֹסֵף. רַב סִימוּנָא. וְרַב עִינָא. ר' נַחְמָן קַטּוּפָא.

גְּאוֹנִים

ר' חָנָן מֵאִישַׁקָּא. רַב מָרִי בְּרֵיהּ דְּרַב דִּימִי סוּרְגָא. רַב מָרִי בַּר רַב הוּנָא. רַב חִינַזְאִי גָּאוֹן מִן בֵּי גִיהוּרָא. רַב חָנָא. רַב יִצְחָק. מַר רָבָא. רַב שִׁינְנָא. מְשַׁרְשְׁיָא בַּר חֲלַפְתָּא. רַב בּוּסְתְּנַאי. רַב הוּנָא מָרִי בֶּן רַב יוֹסֵף. רַב חֲנִינָא מִנְּהַר פַּקּוּד. רַב נַהִילָאִי הַלֵּוִי מִן נַרִישׁ. רַב חִיָּיא מִמִּישָׁן. רָבִינָא. רַב נְטוּרָאי בַּר רַב נְחֶמְיָה. רַב יַעֲקֹב הַכֹּהֵן מִנְּהַר פַּקּוּד. רַב יְהוּדָה. רַב שְׁמוּאֵל. רַב יוֹסֵף. רַב שִׁמְעוֹן קַיְיָרָא, בַּעַל "הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת". רַב שְׁמוּאֵל בַּר מָרִי. רַב אַחָא מִשַּׁבְּחָא, בַּעַל הַ"שְּׁאִלְתּוֹת".

רַב נְטוּרָאי. רַב אַבְרָהָם כֹּהֵן. רַב מָרִי הַכֹּהֵן. רַב אַחָא. רַב יְהוּדָה בַּר רַב נַחְמָן. רַב יְהוּדָאי בַּר רַב אוּחְנָאי הַכֹּהֵן. רַב דּוּרָאי. רַב חֲנַנְיָא בַּר רַב מְשַׁרְשְׁיָא. רַב מַלְכָּא בַּר רַב אַחָא. רַב רָבָא בַּר רַב דּוּרָאי. רַב הִילָאי בַּר מָרִי. רַב חֲנִינָא הַכֹּהֵן בַּר רַב אַבְרָהָם. רַב הוּנָא בֶּן יִצְחָק הַלֵּוִי. רַב אַיְבּוּמָאי. רַב מְנַשֶּׁה. רַב צָדוֹק בַּר רַב אַשִּׁי. רַב יְשַׁעְיָה הַלֵּוִי. רַב הִילָאי בַּר חֲנִינָא. רַב יוֹסֵף בַּר שִׁילָא. רַב קַמּוֹי. רַב כָּהֲנָא בַּר חֲנִינָא. רַב מְשַׁרְשְׁיָא.

רַב יַעֲקֹב הַכֹּהֵן. רַב אַיְבּוּמָאי בַּר שְׁרִירָא. רַב כֹּהֵן צֶדֶק בַּר רַב אַבּוּמָאי. רַב אַבְרָהָם בַּר שְׁרִירָא. רַב יוֹסֵף בַּר חִיָּיא. רַב שָׁלוֹם בַּר מָרְדְּכַי. רַב יִצְחָק

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

כְּנֶגֶד רַב וְשַׁלִּיט עִקָּרָא וְשָׁרְשָׁא דְּכָל עָלְמִין רַב וְשַׁלִּיט עַל כֹּלָּא וּלְעִלָּא מִן כֹּלָּא וְלֵית לְעִלָּא מִנֵּיהּ. מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין, וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וְלֵית אֲתַר פָּנוּי מִנֵּיהּ, אֲשֶׁר כָּל בְּרוּאֵי מַעְלָה וְכָל בְּרוּאֵי מַטָּה, כֻּלָּם יִרְעָדוּן וְיִפְחֲדוּן מֵאֵימַת שְׁמוֹ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ יִתְבָּרַךְ, וְכֻלָּם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ בְּאַהֲבָה בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה וּבְפַחַד גָּדוֹל. מִי לֹא יִירָא מִפָּנֶיךָ מִי לֹא יִרְעַד מִשְּׁמֶךָ. וּבַעֲוֹנוֹתַי הָרַבִּים הִרְבֵּיתִי לִפְשֹׁעַ נֶגְדְּךָ תִּתְבָּרַךְ עַד אֲשֶׁר נִטְמְטֵם לִבִּי כָּל כָּךְ. עַד שֶׁאֵינִי יָכוֹל אֲפִלּוּ לְהִתְבַּיֵּשׁ מִמְּךָ כָּרָאוּי. גַּם בּוֹשׁ לֹא אֵבוֹשׁ גַּם הַכְּלִים לֹא אֵדָע. וְעַתָּה בַּמֶּה יְכַפְּרוּ עֲוֹנוֹתַי הַמְרֻבִּים. וּבַמֶּה אַרְצֶה וַאֲפַיֵּס אוֹתְךָ, יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי.

חוּס וַחֲמֹל עָלַי, וְחָנֵּנִי מֵאִתְּךָ דֵּעָה בִּינָה וְהַשְׂכֵּל. בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה לְהִתְבַּיֵּשׁ מִפָּנֶיךָ מְאֹד עַל גֹּדֶל פְּשָׁעַי נֶגְדְּךָ. וְאֶזְכֶּה לְדַבֵּר וּלְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחָתִי לְפָנֶיךָ בְּהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל, בְּרִשְׁפֵּי שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ לוֹהֵט, מֵעֹמֶק הָאֱמֶת שֶׁבַּלֵּב. וְכָל דְּבָרַי יִהְיוּ כְּגַחֲלֵי אֵשׁ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "חַם לִבִּי בְּקִרְבִּי, בַּהֲגִיגִי תִּבְעַר אֵשׁ, דִּבַּרְתִּי בִּלְשׁוֹנִי". וְאֶזְכֶּה לְעוֹרֵר לִבִּי בֶּאֱמֶת לַעֲבוֹדָתְךָ וּלְיִרְאָתְךָ וּלְתוֹרָתְךָ, וּלְדַבֵּר תָּמִיד בַּחֲמִימוּת שֶׁבַּלֵּב דִּבְרֵי אֱמֶת שֶׁבַּלֵּב. וּתְזַכֵּנִי לִנְקֻדַּת מִבְחַר רֹאשׁ הָאֱמֶת, שִׁיהְיוּ כָּל דִּבְרֵי בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, בְּתַכְלִית נִקֻּדַּת הָאֱמֶת שֶׁאַתָּה חָפֵץ בּוֹ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת, וּלְעוֹלָם כָּל מִשְׁפַּט צִדְקֶךָ". וְאֶזְכֶּה לְהַרְבּוֹת בִּדְבוּרֵי אֱמֶת בְּכָל יוֹם בְּשַׁלְהֶבֶת הַגְּבוּרוֹת דִּקְדֻשָּׁה בַּחֲמִימוּת הַלֵּב, עַד שֶׁאֶתְעוֹרֵר בֶּאֱמֶת לַעֲבוֹדָתְךָ. וְיִמְשַׁךְ עָלַי בּוּשָׁה וְיִרְאָה גְּדוֹלָה בְּכָל עֵת מִפָּנֶיךָ.

וְאֶזְכֶּה מְהֵרָה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל כָּל חֲטָאַי וַעֲוֹנוֹתַי וּפְשָׁעַי הַמְרֻבִּים. וּבְרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תִּמְחֹל וְתִסְלַח וּתְכַפֵּר לִי עַל כֻּלָּם. אַף עַל פִּי שֶׁאִי אֶפְשַׁר לִי בְּשׁוּם אֹפֶן לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה כָּרָאוּי עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי הָעֲצוּמִים. כִּי כָּל יָמַי לֹא יַסְפִּיקוּ לִי לְתַקֵּן חֵטְא אֶחָד וּפֶגֶם אֶחָד מֵעֲוֹנוֹתַי הַמְרֻבִּים. אַף עַל פִּי כֵן תְּרַחֵם עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ, וּתְזַכֵּנִי שֶׁאֶזְכֶּה עַל כָּל פָּנִים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה כְּפִי כֹּחִי. וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תְּקַבֵּל תְּשׁוּבָתִי לְפָנֶיךָ בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן, עַד שֶׁאֶזְכֶּה שֶׁתַּעֲבִיר וְתָסִיר וּתְגָרֵשׁ וּתְבַטֵּל מִמֶּנִּי כָּל הָרוּחַ שִׁטּוּת שֶׁנִּדְבַּק בִּי עַל יְדֵי מַעֲשַׂי הָרָעִים. וּתְעוֹרֵר רַחֲמֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים עָלַי, וְתִגְעוֹר בְּהָרוּחַ שִׁטּוּת שֶׁבְּקִרְבִּי, וּתְגָרְשׁוּ וּתְרַחֲקוּ וּתְבַטְּלוּ מִמֶּנִּי בְּבִטּוּל גָּמוּר. וּתְזַכֵּנִי לְרוּחַ חָכְמָה וּבִינָה וָדַעַת דִּקְדֻשָּׁה, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לְהַכִּיר וְלָדַעַת אוֹתְךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם. וְעַל יְדֵי זֶה אֶזְכֶּה שֶׁתִּתְגַּלֶּה הַבּוּשָׁה בְּפֹעַל עַל פָּנַי, כִּי עַכְשָׁו נִטְמְטֵם לִבִּי וְשִׂכְלִי כָּל כָּךְ עַל יְדֵי עֲוֹנוֹתַי הַמְרֻבִּים. עַד שֶׁאֵין לִי שׁוּם דַּעַת וְשֵׂכֶל אֲפִלּוּ לְהִתְבַּיֵּשׁ מִפָּנֶיךָ בֶּאֱמֶת כָּרָאוּי לִי לְהִתְבַּיֵּשׁ, כַּאֲשֶׁר אַתָּה יָדַעְתָּ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי.

אָנָּא יְיָ, אַל תַּעֲשֶׂה עִמִּי כְּרֹעַ מַעֲלָלַי. חוּס וְרַחֵם וַחֲמֹל עָלַי, וְזַכֵּנִי מְהֵרָה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁאֶזְכֶּה שֶׁתִּתְגַּלֶּה הַבּוּשָׁה דִּקְדֻשָּׁה בְּפֹעַל עַל פָּנַי. וְאֶזְכֶּה לְהִתְבַּיֵּשׁ מִפָּנֶיךָ בֶּאֱמֶת בְּבוּשָׁה גְּדוֹלָה בְּתַכְלִית הַבּוּשָׁה, כַּאֲשֶׁר רָאוּי לִי לְהִתְבַּיֵּשׁ מִפָּנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, רִבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים אֲדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת, אֲשֶׁר גְּמַלְתַּנִי טוֹבוֹת כָּאֵלֶּה בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וְחָשַׁבְתָּ מֵרָחוֹק לְהֵיטִיב אַחֲרִיתִי. וַאֲנִי גְּמַלְתִּיךָ הָרָעָה, רָעוֹת רַבּוֹת וַחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים וּפְגָמִים רַבִּים עֲצוּמִים וְנוֹרָאִים בְּכָל עֵת וּבְכָל יוֹם מַמָּשׁ. מָה אוֹמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מָרוֹם, וּמָה אֲסַפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים, הֲלֹא כָּל הַנִּסְתָּרוֹת וְהַנִּגְלוֹת אַתָּה יוֹדֵעַ.

צוּר עוֹלָמִים עֲזָרֵנִי פְּדֵנִי וְחָנֵּנִי, הַצִּילֵנִי וְהוֹשִׁיעֵנִי, בְּאוֹר פָּנֶיךָ הַחַיֵּנִי וְקַיְּמֵנִי. זַכֵּנִי שִׁיהְיֶה נִמְשָׁךְ עָלַי קְדֻשַּׁת הַתְּפִלִּין הַקְּדוֹשִׁים מִשָּׁרְשָׁם הָעֶלְיוֹן. וְאֶזְכֶּה לְחַדֵּד שִׂכְלִי בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה תָּמִיד. וְאֶזְכֶּה תָּמִיד בְּכָל יוֹם וָיוֹם עַל־יְדֵי הֲנָחַת תְּפִלִּין לְמֹחִין חֲדָשִׁים וּלְהַכָּרָה חֲדָשָׁה בְּהַשָּׂגַת אֱלֹהוּתְךָ וִידִיעַת רוֹמְמוּתְךָ יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה שִׁמְךָ לָעַד וּלְנֵצַח נְצָחִים, וְתַמְשִׁיךְ עָלַי בּוּשָׁה גְּדוֹלָה מִפָּנֶיךָ תָּמִיד, וְתִהְיֶה יִרְאָתְךָ עַל פָּנַי זוֹ הַבּוּשָׁה לְבִלְתִּי אֶחֱטָא מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. וְתָאִיר עָלַי בְּאוֹר פָּנֶיךָ, וְיִהְיוּ פָּנַי מְאִירוֹת בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה עַל־יְדֵי אוֹר הַבּוּשָׁה דִּקְדֻשָּׁה שֶׁתַּמְשִׁיךְ עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ וּבַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים, עַד שֶׁיִּבּוֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ מִפָּנַי כָּל רוֹאַי שֶׁיִּפֹּל עֲלֵיהֶם בּוּשָׁה וְיִרְאָה גְּדוֹלָה מִפָּנַי, עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת אוֹר הַתְּפִלִּין שֶׁתַּמְשִׁיךְ עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ, וְיִתּוֹסֵף לָהֶם יְדִיעָה גְּדוֹלָה וְהַכָּרָה חֲדָשָׁה דִּקְדֻשָּׁה וְיִרְאָה וּבוּשָׁה גְּדוֹלָה, עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת אוֹר הַפָּנִים שֶׁתַּמְשִׁיךְ עָלַי בְּחֶמְלָתְךָ הַגְּדוֹלָה. וִיקַיֵּם בִּי מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְיָ נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ:"

וְתַצִּילֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מֵעַזִּי פָנִים, וְתַעַזְרֵנִי וְתוֹשִׁיעֵנִי וּתְמַלְּטֵנִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִי שׁוּם עַזּוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא כְּלָל. וּתְזַכֵּנִי מְהֵרָה לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל עַזּוּת הַגּוּף וְתַאֲוֹתָיו וּמִדּוֹתָיו הָרָעִים. וּתְרַחֵם עָלַי וְתוֹשִׁיעֵנִי וְתַצִּילֵנִי מִכָּל מִינֵי פְּגַם הַבְּרִית שֶׁבְּעוֹלָם, בְּמַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, בִּרְאִיַּת הָעַיִן וּבִשְׁמִיעַת הָאֹזֶן וּבִשְׂאָר חוּשִׁים, בְּכֻלָּם אֶזְכֶּה לִהְיוֹת קָדוֹשׁ וְטָהוֹר בִּקְדֻשַּׁת הַבְּרִית בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב בֶּאֱמֶת, כָּרָאוּי לְאִישׁ יִשְׂרְאֵלִי, אֲשֶׁר בָּהֶם בָּחַרְתָּ.

וּתְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ לְקַבֵּל שַׁבָּתוֹת בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה וּבְשִׂמְחָה וְחֶדְוָה רַבָּה, בְּגִילָה רִנָּה דִּיצָה וְחֶדְוָה אַהֲבָה וְאַחְוָה וְרֵעוּת וְשָׁלוֹם גָּדוֹל. וְתַעַזְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לִשְׁמֹר אֶת הַשַּׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ, וְתַצִּילֵנִי בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ מִכָּל מִכְשׁוֹל הַל"ט [הַשְּׁלוֹשִׁים וְתֵשַׁע] אֲבוֹת מְלָאכוֹת

לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

יום שלישי

לנצח עוד יום

ע"ה ע"א

ומתרץ ריש לקיש: מימרא זו שעבר בנהר, מדובר בה באופן שהבן פקועה יצא **בשחיטה יבישתא**. בשחיטה יבישה, שלא היה בה יציאת דם. ולכן לא הוכשרו האם והעובר לקבל טומאה.

ודלא כרבי שמעון, שהובא לעיל, הסובר ששחיטה מכשירה לקבלת טומאה, ולא הדם.

ודנה הגמרא: **מאן תנא,** מיהו התנא ששנה את הברייתא האומרת שאם **עבר** העובר **בנהר, הוכשר** לקבל טומאה, **הלך לבית הקברות - נטמא,** שנטמא העובר בטומאת אוכלין, אף שחי הוא, ולכאורה אינו "אוכל" ממש?

אמר רבי יוחנן: רבי יוסי הגלילי היא!

דתניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, משום רבי יוסי הגלילי: בן פקועה אפילו אם הוא חי, הריהו **מטמא טומאת אוכלים, וצריך הכשר** על ידי משקה כדי לקבל טומאה. ומשמע, שהעובר והאם שני גופים הם, ואין העובר מוכשר לקבל טומאה על ידי דם שחיטת אמו.

וחכמים אומרים: אינו מטמא טומאת אוכלין, מפני שהוא חי. וכל שהוא חי - אינו מטמא טומאת אוכלין. ומשמיענו רבי יוחנן בדבר זה, שאף על פי שלחכמים במשנתנו בן ט' חי מותר באכילה, מכל מקום, הוא אינו נטמא בטומאת אוכלים לדבריהם, אלא רק לדעת רבי יוסי הגלילי.

כי חכמים החולקים על רבי יוסי כאן, אף אם הם סוברים כדברי חכמים שבמשנתנו שהעובר מותר באכילה, בכל זאת הוא אינו נטמא ואינו מטמא, כי אין טומאה בבעלי חיים בחייהם.

ובדבר זה, אזדא הולך רבי יוחנן לטעמיה לשיטתו [ולהלן נבאר במה הולך רבי יוחנן לשיטתו]. **דאמר רבי יוחנן: רבי יוסי הגלילי, ובית שמאי - אמרו דבר אחד**:

רבי יוסי הגלילי, הא דאמרן, מה ששנינו עתה, שבן פקועה מטמא טומאת אוכלין.

ובית שמאי אמרו זאת במשנה דלהלן:

דתנן במסכת עוקצין: **דגים,** שהוציאו אותם מהמים, **מאימתי** הם **מקבלין טומאה** [טומאת אוכלים, אם נגעו בדבר טמא], שהרי בעודם חיים במים הם אינם מקבלים טומאה?

בית שמאי אומרים: **משיצודו** מהמים, מיד הם מקבלים טומאה על אף שהם עדיין חיים. כי היות והם אינם טעונים שחיטה, הרי הם כמתים מיד כשניצודו.

ובית הלל אומרים: משימותו. רבי עקיבא אומר: משעה שאין הדגים **יכולין לחיות** מחוץ למים.

שואלת הגמרא: **מאי בינייהו,** בין שיטת בית הלל לרבי עקיבא, הרי בפשטות דעת שניהם היא שמשעה שהדגים מפסיקים לחיות, ראויים לקבל טומאה?

אמר רבי יוחנן: דג מקרטע, המפרפר בין חיים למוות, וכגון שהמקום שבין סנפיריו יבש לחלוטין כסלע, ובאופן זה כבר לא נחשב כחי, **איכא בינייהו,** בין בית הלל לרבי עקיבא. שלבית הלל נחשב חי שהרי עדיין לא מת לגמרי. ולרבי עקיבא נחשב כמת, כי כיון שיבש, שוב לא יחיה.

ובענין זה אמרה הגמרא שרבי יוחנן, הסובר שדעת בית שמאי היא כדעת רבי יוסי הגלילי, לשיטתו הולך. וכמו שנתבאר לעיל, שלפי רבי יוחנן, סובר רבי יוסי הגלילי כחכמים שבמשנתנו.

דהיינו, משום שלדעתו, דברי חכמים החולקים על רבי יוסי הגלילי וסוברים שבן פקועה אינו מטמא טומאת אוכלין, אין זה משום שסוברים שבן פקועה בן ט' אסור באכילה בלא שחיטה וכדברי רבי מאיר במשנה. לפי שאם כן, לא היו חולקים בדגים שהם ודאי מותרים באכילה, והיו יכולים בית שמאי אף בזה לסבור כמותם. אלא טעם דברי חכמים הוא, משום שבעלי חיים אינם מקבלים טומאה. ומשום כך לא יכולים בית שמאי לסבור כמותם, אלא כרבי יוסי הגלילי. **בעי רב חסדא**: לדעת רבי עקיבא, הסבור שמשעה שהולך הדג למות, הריהו מקבל טומאה. האם כאשר **נולדו בדגים סימני טרפה,** כגון שניקבו מעיהן, או שאירע בהם אחד משאר י"ח טריפות ובודאי ימותו, **מהו?** האם מקבלים טומאה משעה שנעשו טריפה?

ספק זה, **תיבעי,** יש להסתפק בו, **למאן דאמר "טרפה חיה",** שאין הכרח שטרפה תמות, **וכן תיבעי** ספק זה אף **למאן דאמר "טרפה אינה חיה",** אלא ודאי מתה משנעשית טרפה.

ומבארת הגמרא את הספק: ספק זה **תיבעי,** יש להסתפק בו **למאן דאמר "טרפה חיה",** כי רק **בהמה הוא** שאפשר לומר בה שאף על פי שנעשתה טרפה יכולה היא להמשיך ולחיות, כיון **דנפישא חיותה,** חייה מרובין, ויכולה לעמוד עוד זמן רב עד שנקב הטריפות ישפיע ויפסיק את חייה, ולכן נאמר בבהמה שטרפה חיה.

אבל דגים, דלא נפישא חיותייהו, ומיד כאשר נוצרה בהם הטריפה הם ימותו, **לא** אומרים בהם ש"טריפה חיה", ולכן הם מקבלים טומאה משעה שנוצרה בהם הטריפות.

או דילמא, אפילו למאן דאמר טרפה אינה חיה, יש להסתפק ספק זה, כי **הני מילי בהמה, דיש במינה שחיטה,** לכן יש בה דין טריפות הפוסלות בשחיטה, ומשום כך אנו אומרים בה "טריפה אינה חיה", שהיות והיא אינה ראויה לשחיטה, היא חשובה כמתה.

אבל דגים, דאין במינן שחיטה, לא! שהרי הדגים נאכלים ללא שחיטה, ולפיכך אין להיותם טרפה כל משמעות לגבי היתר אכילתם, כי הם אינם נחשבים כ"מתים" על ידי כך, ולכן הם אינם מקבלים טומאה משום טריפותם.

ומסקינן: **תיקו!**

ועתה מביאה הגמרא מחלוקת בדין חלב של נפל בהמה, האם חל עליו איסור חלב.

בהמה **שהטילה** הפילה **נפל.**

רבי יוחנן אמר: חלבו של הנפל הריהו **כחלב בהמה,** והאוכלו חייב כרת.

ורבי שמעון בן לקיש אמר: חלבו של הנפל, הריהו **כחלב חיה,** המותר באכילה, לפי שאין בנפל איסור חלב של בהמה, אלא יש בו רק איסור נבילה.

ומבארת הגמרא את שיטותיהם:

רבי יוחנן אמר, חלבו כחלב בהמה, כי לדעתו, **אוירא,** עצם צאתו ולידתו לאויר העולם [שהרי הוא "נפל" מן הרחם] **גרים,** הוא הגורם לו שייחשב כבהמה לכל דיניו. וכיון שנולד כבהמה, דין חלבו הוא כדין חלב בהמה, האסור באכילה.

ואילו **רבי שמעון בן לקיש אמר, חלבו כחלב חיה,** כי לדעתו, **חדשים גרמי.** דהיינו, כדי להחשב בהמה לכל דיני בהמה, צריך שיהיו בו שני דברים:

א. שישלמו מנין חדשיו, ויצא מכלל נפל, ב. שיצא לאויר העולם.

ונפל זה, אף שיצא לאויר, מכל מקום עדיין לא השלים חדשיו ולא נחשב כ"בהמה" לכל דיניו.

איכא דאמרי, אופן אחר במחלוקת רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש:

כל היכא דלא כלו לו חדשיו, לדעת כולם, **לא כלום הוא,** ומותר חלבו באכילה.

כי פליגי, היכא דהושיט ידו למעי בהמה, ותלש מתוכה **חלב של** עובר **בן** ט' חי, **ואכל.**

רבי יוחנן אמר: חלבו של עובר זה הוא **כחלב בהמה,** כי **חדשים גרמי.** חדשי העיבור שהתמלאו, הם הגורמים להחשיבו כבהמה.

רבי שמעון בן קיש אמר: חלבו של עובר זה הוא **כחלב חיה,** לפי שלדעתו שני גורמים מחשיבים אותו כבהמה, **חדשים ואוירא,** שני אלו הם **גרמי** לו להחשב לבהמה. וכל עוד אין בהוויתו את שני הגורמים הללו, אין החלב נחשב כחלב בהמה. ואולם, אם שחט את אמו של עובר זה, לדעת רבי יהודה מותר החלב מדין "כל בבהמה תאכלו".

איתיביה הקשה **רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש** ממה ששנינו בתורת כהנים: נאמר לגבי הקרבת קרבן שלמים [ויקרא ג ג] "והקריב מזבח השלמים אשה לה', את החלב המכסה את הקרב, ואת כל החלב אשר על הקרב".

וממעטים מהפסוק זה, שיש להקריב רק את החלב המכסה את הקרב, ולא את חלב השליל שבמעי בהמת השלמים.

יכול נמעט מפסוק זה אזהרה ועונש על אכילת חלב של עובר, אולם עדיין מוטל חיוב על המקריב להקריב חלב זה עם חלב הקרבן?

תלמוד לומר לגבי קרבן אשם, "חלב ושתי הכליות", שקרבים על גבי המזבח.

ותיבות אלו מיותרות הן, שהרי אפשר ללמוד זאת בקל וחומר משלמים, שקריבים בהם החלב והכליות. כי מה שלמים, שלא בכל מינם [לא בכל מיני השלמים] מקטירים האליה [שהרי שלמים באים אף מבקר ומעיזים שאין בהם אליה, בכל זאת מקטירים מהם חלב ושתי כליות. אשם, שבכל המינים הבאים ממנו מקטירין בו האליה [שהרי אינו בא אלא מכבשים], קל וחומר שיש להקטיר בו חלב ושתי כליות!

ואם כן, למה נאמר באשם "חלב ושתי כליות"? לומר לך: **מה חלב ושתי כליות האמורות בקרבן אשם, מוגצא,** מוציאין את הקטרתן **מכלל שליל,** שאין החלב והכליות של העובר שבהן קריבין [שהרי אין אשם בא מן הנקבות, ולכן לא יתכן עובר בקרבן אשם], **אף כל** הקרבנות הבאים מן הנקבות, **מוצא מכלל** הקטרה, חלב **השליל** שבהם.

ואחר ששנינו ברייתא זו שבתורת כהנים, מקשה רבי יוחנן על שיטת רבי שמעון בן לקיש:

בשלמא לדידי, לדעתי שאני סבור שחלב בן ט' במעי אמו חייבים עליו כרת, לפי שתורת בהמה עליו, וחלבו אסור כחלב בהמה, **היינו דאיצטריך,** משום כך צריך **קרא למעוטי,** למעטו מן ההקטרה, ולחדש שאין מקטירין את חלבו אפילו שחלב בהמה גמור הוא.

אלא לדידך, לדעתך רבי שמעון בן לקיש, שאתה סבור שחלב עובר בן ט' שעדיין לא יצא ממעי אמו, אין מתחייבים עליו, לפי שלדעתך צריך

חזרה לתוכן העניינים

בהמה המקשה פרק רביעי חולין עה.

מאי בינייהו דג מקרטע. לאו בין רבי עקיבא וב"ה קא בעי דמתלוקמן מפורס בהדיא דלב"ה דוקא מסימנו אלא בין בין שמא לרבי עקיבא קאמר דתרוייהו מחיים מטמו ומפרש לאיכא בינייהו דג מקרטע פירוש שקופץ ומדלג בחתך לבדיו שמאי טמא ורבי עקיבא טהור כיון דאם נזרקו כמיס הוא יכול לחיות ומקרטע לשון כח וחיות גדול כמו שהבית בערוך מדאמר בילמדנו בפרשת בהעלותך וכיון שהוא יוצא ורוחה את הגר מיד הוא מתמיד שמא ועומד [1] ומקרטע לפניו מדון לתבה (איוב מא) מתרגמינן קדמייה מקרטע:

רבי יוחנן אמר חלבו בחלב בהמה. והא דאמר רבי יהודה לעיל חלבו של בן תשעה מי ה"מ לאחר שחיטה דניתר בשחיטת אמו:

מה חלב ושתי כליות. ואם תאמר מאי קאמר בת"כ שהבית בקונטרס יכול לא יהא בעונש ואוסרה אבל יהא בעמוד והקרב והא הכוח קרא דהחלב אשר על הקרב דממעטן מייניה שלא לענין הקרבה כתיב וי"ל דהא דקאמר בת"כ ולא חלב שלו לאו משום דלימעוט מהכוח קרא אלא משום דמשתרי מן כל בבהמה ואין חשוב חלב ובתר הכי קאמר דדלמא אע"ג דנפקא לן מכל בבהמה דלימע בעונש ואוסרה מ"מ הוי בעמוד והקרב: **לדברי** המתיר אוסר. והא דתנן קרנה טעון שחיטה אתיא אפילו לדברי המתיר דהכא דוקא לדברי המתיר אסור דמהני שחיטת טרפה לענין טומאה והוי כחיי שאחו ומו לא מהניא ביה שחיטה אבל הכא הם לא נשחטה אמו כלל וכן הא דתמרינן לעיל (דף עד.) גבי בעיא דהוסיפו ידו למעי בהמה ושחט בה בן ט' מי מהו אי דילמא אפילו לרבנן ד' סימנין אכסר ביה רחמנא לא דמי להא דתמרינן הכא לרבנן משום דהכא כחיי שחוט דדפרישית ואפילו לרבא דתמר הכא ד' סימנין אכסר ביה רחמנא איכא למיבעי לעיל דדילמא שאני התם דלא יצא לאויר העולם ואסור אפילו לרבי מאיר וה"ל בין לרבי יוחנן בין לר"ל דאליבי בתלב חלב מבן ט' חי מיתוקמא הניא בעיא לעיל דאפילו לרבי יוחנן דתמר חדשים גרמי הייו לחלב שנתלח ויצא לאויר העולם יהוסן איסור חלב חל עד שיולד כדמוכח בפ' גיד הנשה (נקמן דף קג.) ובסוף פ' דם שחיטה (כריתות דף נג.) ואפי' לר"ל דתמר חדשים ואוירא גרמי אפשר דבמעי אמו מהני ביה שחיטה כי היכי דמהניא ליה שחיטת אמו [2]: וליטעמיך

בשחיטה יבישתא ודלא כרבי שמעון מאן תנא עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא אמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי היא דתניא [3] רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי יוסי הגלילי מטמא טומאת אוכלים וצריך הכשר [4] וחכמים אומרים אינו מטמא טומאת אוכלין מפני שהוא חי [5] וכל שהוא חי אינו מטמא טומאת אוכלין ואודא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי הא וב"ש אמרו דבר אחד רבי יוסי הגלילי הא דאמרן ב"ש [6] דתנן דגים מאימתי מקבלין טומאה ב"ש אומרים משיצודו וב"ה אומרים [7] משימותו רבי עקיבא אומר משעה שאין יכולין לחיות מאי ביניייהו אמר רבי יוחנן דג מקרטע איכא ביניייהו בעי רב חסדא [8] גולדו בדגים סימני טרפה מהו תיבעי למ"ד [9] טרפה חיה ותיבעי למ"ד טרפה אינה חיה תיבעי למ"ד טרפה חיה בהמה הוא דנפישא חיותה אבל דגים דלא נפישא חיותייהו לא או דילמא אפי' למ"ד טרפה אינה חיה הני מילי [10] בהמה דיש במינה שחיטה אבל דגים דאין במינן שחיטה (אימא) לא תיקו הטילה נפל רבי יוחנן אמר [11] חלבו כחלב בהמה ורבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה אוירא גרים רבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה חדשים גרמי איכא דאמרי כל היכא דלא כלו לו חדשיו לא כלום הוא כי פליגי היכא דהושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב של בן ט' חי ואכל רבי יוחנן אמר [12] חלבו כחלב בהמה חדשים גרמי רבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה חדשים ואוירא גרמי איתיביה ר' יוחנן לרבי שמעון בן לקיש [13] מה חלב ושתי כליות האמורות באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל בשלמא לדידי היינו דאיצטריך קרא למעוטי אלא לדידך אמאי איצטריך אמר ליה טעמא דידי נמי מהכא ואיכא דאמרי איתיביה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן מה חלב ושתי כליות האמורות באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל בשלמא לדידי משום הכי מיעטיה רחמנא אלא לדידך ליקרב א"ל מידי דהוה אמחוסר זמן אמר רבי אמי השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי לדברי האוסר מתיר לדברי המתיר אוסר [14] רבא אמר [15] לדברי המתיר נמי מותר [16] ד' סימנין אכשר ביה רחמנא אם רב חסדא השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי

מאי בינייהו דג מקרטע. לאו בין רבי עקיבא וב"ה קא בעי דמתלוקמן מפורס בהדיא דלב"ה דוקא מסימנו אלא בין בין שמא לרבי עקיבא קאמר דתרוייהו מחיים מטמו ומפרש לאיכא בינייהו דג מקרטע פירוש שקופץ ומדלג בחתך לבדיו שמאי טמא ורבי עקיבא טהור כיון דאם נזרקו כמיס הוא יכול לחיות ומקרטע לשון כח וחיות גדול כמו שהבית בערוך מדאמר בילמדנו בפרשת בהעלותך וכיון שהוא יוצא ורוחה את הגר מיד הוא מתמיד שמא ועומד [1] ומקרטע לפניו מדון לתבה (איוב מא) מתרגמינן קדמייה מקרטע:

רבי יוחנן אמר חלבו בחלב בהמה. והא דאמר רבי יהודה לעיל חלבו של בן תשעה מי ה"מ לאחר שחיטה דניתר בשחיטת אמו:

מה חלב ושתי כליות. ואם תאמר מאי קאמר בת"כ שהבית בקונטרס יכול לא יהא בעונש ואוסרה אבל יהא בעמוד והקרב והא הכוח קרא דהחלב אשר על הקרב דממעטן מייניה שלא לענין הקרבה כתיב וי"ל דהא דקאמר בת"כ ולא חלב שלו לאו משום דלימעוט מהכוח קרא אלא משום דמשתרי מן כל בבהמה ואין חשוב חלב ובתר הכי קאמר דדלמא אע"ג דנפקא לן מכל בבהמה דלימע בעונש ואוסרה מ"מ הוי בעמוד והקרב: **לדברי** המתיר אוסר. והא דתנן קרנה טעון שחיטה אתיא אפילו לדברי המתיר דהכא דוקא לדברי המתיר אסור דמהני שחיטת טרפה לענין טומאה והוי כחיי שאחו ומו לא מהניא ביה שחיטה אבל הכא הם לא נשחטה אמו כלל וכן הא דתמרינן לעיל (דף עד.) גבי בעיא דהוסיפו ידו למעי בהמה ושחט בה בן ט' מי מהו אי דילמא אפילו לרבנן ד' סימנין אכסר ביה רחמנא לא דמי להא דתמרינן הכא לרבנן משום דהכא כחיי שחוט דדפרישית ואפילו לרבא דתמר הכא ד' סימנין אכסר ביה רחמנא איכא למיבעי לעיל דדילמא שאני התם דלא יצא לאויר העולם ואסור אפילו לרבי מאיר וה"ל בין לרבי יוחנן בין לר"ל דאליבי בתלב חלב מבן ט' חי מיתוקמא הניא בעיא לעיל דאפילו לרבי יוחנן דתמר חדשים גרמי הייו לחלב שנתלח ויצא לאויר העולם יהוסן איסור חלב חל עד שיולד כדמוכח בפ' גיד הנשה (נקמן דף קג.) ובסוף פ' דם שחיטה (כריתות דף נג.) ואפי' לר"ל דתמר חדשים ואוירא גרמי אפשר דבמעי אמו מהני ביה שחיטה כי היכי דמהניא ליה שחיטת אמו [2]: וליטעמיך

בשחיטה יבישתא ודלא כרבי שמעון מאן תנא עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא אמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי היא דתניא [3] רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי יוסי הגלילי מטמא טומאת אוכלים וצריך הכשר [4] וחכמים אומרים אינו מטמא טומאת אוכלין מפני שהוא חי [5] וכל שהוא חי אינו מטמא טומאת אוכלין ואודא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי הא וב"ש אמרו דבר אחד רבי יוסי הגלילי הא דאמרן ב"ש [6] דתנן דגים מאימתי מקבלין טומאה ב"ש אומרים משיצודו וב"ה אומרים [7] משימותו רבי עקיבא אומר משעה שאין יכולין לחיות מאי ביניייהו אמר רבי יוחנן דג מקרטע איכא ביניייהו בעי רב חסדא [8] גולדו בדגים סימני טרפה מהו תיבעי למ"ד [9] טרפה חיה ותיבעי למ"ד טרפה אינה חיה תיבעי למ"ד טרפה חיה בהמה הוא דנפישא חיותה אבל דגים דלא נפישא חיותייהו לא או דילמא אפי' למ"ד טרפה אינה חיה הני מילי [10] בהמה דיש במינה שחיטה אבל דגים דאין במינן שחיטה (אימא) לא תיקו הטילה נפל רבי יוחנן אמר [11] חלבו כחלב בהמה ורבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה אוירא גרים רבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה חדשים גרמי איכא דאמרי כל היכא דלא כלו לו חדשיו לא כלום הוא כי פליגי היכא דהושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב של בן ט' חי ואכל רבי יוחנן אמר [12] חלבו כחלב בהמה חדשים גרמי רבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה חדשים ואוירא גרמי איתיביה ר' יוחנן לרבי שמעון בן לקיש [13] מה חלב ושתי כליות האמורות באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל בשלמא לדידי היינו דאיצטריך קרא למעוטי אלא לדידך אמאי איצטריך אמר ליה טעמא דידי נמי מהכא ואיכא דאמרי איתיביה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן מה חלב ושתי כליות האמורות באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל בשלמא לדידי משום הכי מיעטיה רחמנא אלא לדידך ליקרב א"ל מידי דהוה אמחוסר זמן אמר רבי אמי השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי לדברי האוסר מתיר לדברי המתיר אוסר [14] רבא אמר [15] לדברי המתיר נמי מותר [16] ד' סימנין אכשר ביה רחמנא אם רב חסדא השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי

אבן שלם ב' אבן

מסורת הש"ס לעמוד הקודם

1) [מוספסת פ"ד ה"ג], 2) [מס' מיח כרבי אלעזר], 3) [עוקלין פ"ג מ"ד], 4) [נגעי מט. וש"נ], 5) [נגעי עד.], 6) [דברים יד], 7) [ויקרא פרשה יד], 8) [ויקרא נ.], 9) [סס ז], 10) [מ"ר מעין הלוגא כך מיתא בערוך ערך קרטע], 11) [מ"ר תוס' ביכורים כג: ד"ה גולדות],

גליון הש"ס

גמ' **רבא אמר** לדברי המתיר. עי' בכ"ק דף מז ע"א תוס' ד"ה מ"ש: **בעין משפט** אות ד' מי' a"ו מהל' מאכלות אסורות. שם מיתא בסיפון הלכנו כתלב מיס:

מוסף רש"י

למ"ד טרפה חיה. לעיל (מ:) אמרו לו והלא הרבה מתקיימות שתים וחצי שנים (לעיל מב.), טרפה אינה חיה. לון קופה לחיות (שם). ד' סימנין אכשר ביה רחמנא. כלאתה שני הסימנים שנאמרו, לו אל אמו לו אלו (לעיל עד.).

רבינו גרשום

בשחיטה יבשתא ודלא כר"ש. כלומר מה דאמר' עבר בנהר הוכשר ואי לא הוכשר לא נטמא דשחטו את אמו ולא יצא ממנה דם ולא הוכשר העובר בדם אמו ודלא כר"ש דאי כר"ש הא ס"ל אע"ג דלא יצא ממנה דם אין צריך הכשר: מאן תנא עבר בנהר הוכשר הלך בבית הקברות נטמא כר. כאהלין דעלמא דלא חשוב חי אלא חשוב כשאר אוכלין דעלמא: דג מאימתי מקבל טומאת אוכלין. דג מקרטע איכא ביניייהו דג מפרפר לב"ה אין מקבל טומאת אוכלין עד שימותו ולר' עקיבא משעה שאין יכולין להחיות מקבלין טומאת אוכלים: גולדו בדגים סימני טרפה. אחת מי"ח טרפות מהו שיטמא טומאת אוכלין. אבל דגים דלא נפשא חיותיהו לא ומשעה שנולדו בו סימני טרפה מטמאין טומאת אוכלין: או דלמא אפי' לפאן דאמר טרפה אינה חיה. כלומר הני מילי בהמה דגולדו בה סימני טרפה לאו חשובה חיה דאינה דאויה

רבינו גרשום (המשך)

לשחיטה וכיון דאינה דאויה לשחיטה חשובה מתה אבל לענין דגים אינן חשובין מתין עד שימותו: מה חלב ושתי כליות האמורין באשם. כלומר דאשם אינו אלא זכר וחזר אין לו שליל אף כל מוצא מכלל שליל דאין דאוין לגבי מזבח אימורין דשליל בשלמא לדידי היינו דאיצטריך קרא למעוטי דחלבו חשוב חלב ואעפ"כ אינו דאוי לאימורין. א"ל טעם דידי דאמינא אנא דאין חשוב חלב מהכא דחזינן דמיעטיה קרא לגבהה: מידי דהוה אמחוסר זמן דפסול לגבוה האי נמי פסול: לדברי האוסר מתיר לר"מ דמחמיר במתני' דאמר בן ט' צריך שחיטה דלא אמר' עובר ירך אמו הוא הכא נמי לא אמר' עובר ירך אמו הוא ואין חשוב טרפה. לדברי המתיר בלא שחיטה דאמר עובר ירך אמו הוא הכא נמי אמר' לענין טרפה עובר ירך אמו ואסור: דר' סימנין אכשר ביה רחמנא. כלומר אי שחט את אמו אי כשרה מותר הוא בשחיטתה ואי אמו טרפה ושחיטתה אמו אינה דאויה שחיטת (אחר) עצמו מתירה:

עין משפט נר מצוה

נז א ב ג מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל' ז: **נח** ד מיי' פ"ז * מהל' מאכלות אסורות הל' ז סמג לאוין קלה טוש"ע י"ד סי' סד סעיף ב בהגה"ה:

נט ה מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף ג:

ס ו מיי' פ"ג מהלכות מעשה קרבנות הל' יט:

סא ז מיי' פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הל' טו וס"ב מהל' מאכלות המותרות הל' ז סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ג:

שיטה מקובצת

a) הני מילי בהמה דיש במינה טרפות אבל דגים דאין במינם טרפות אימא לא תיקו: b) מה חלב ושתי כליות. נ"ב עיין תוס' בבחיים דף ע"ח ע"א: g) שאין ת"ל ומה שלמים: d) ויצא לאורר העולם דאין איסור חלב:

שימלאו לעובר ט' חודשים, ואף שיצא לאויר העולם, ולולא כן אין הוא נקרא בהמה ואין מתחייבים על חלבו כחלב בהמה, **אמאי איצטריך** מדוע צריכים אנו למקראות אלו כדי להשמיע שאין מקטירין את חלב העובר, הרי לדעתך כיון שאין הוא בכלל חלב בהמה, ודאי שאין מקטירין אותו?

אמר ליה רבי שמעון בן לקיש: אכן, **טעמא דידי,** טעם דברי שחלב העובר אינו בכלל חלב בהמה, **נמי,** אף הוא **מהכא.** מן הלימוד שבמקראות הללו, המורה על כך שחלב העובר אינו נחשב חלב בהמה. ואכן זהו המקור לדברי.

ואיכא דאמרי, יש הגורסים להיפך, שרבי שמעון בן לקיש מקשה על רבי יוחנן כך:

איתיביה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן: הרי שנינו בתורת כהנים [את הברייתא שהובאה לעיל, והוכחת רבי שמעון בן לקיש היא מהמשך לדברי התורת כהנים שהובאו לעיל]: **מה חלב ושתי כליות האמורות** בהקטרה **בקרבן אשם, מוצא מכלל** ההקטרה החלב והכליות של **שליל** עובר, **אף בכל** הקטרת חלב וכליות של קרבנות, **מוצא מכלל** ההקטרה, חלב וכליות של **שליל.**

ומעתה מקשה רבי שמעון בן לקיש: **בשלמא לדידי,** לדעתי שאין חלב העובר הנמצא במעי אמו נחשב חלב בהמה, **משום הכי מיעטיה רחמנא.** משום כך ממעטת התורה את הקטרתן מכלל הקטרת חלב הקרבנות.

אלא לדידך, לדעתך רבי יוחנן, שחלב העובר שמלאו לו תשעה חודשים חלב בהמה הוא, **ליקרב!?** יקריבנו, שהרי אינו שונה משאר חלב בהמה?!

אמר ליה: מידי דהוה אמחוסר זמן.

דהיינו, כמו ולד שנולד ויצא לאויר העולם, על אף שודאי בהמה גמורה הוא, מכל מקום, פסלה אותו התורה להקרבה כל שבעה ימים הראשונים, והוא נקרא "מחוסר זמן", שחסר לו הזמן של שבוע ימים כדי שיהיה ראוי להקרבה, כי רק לאחר שיהיה בן שמונה ימים הוא יהיה ראוי להקרבה.

ואם כן, עובר שלא נולד, הרי לכל הפחות יהיה דינו כדינו של ולד שכן נולד אלא שעוד לא השלים זמנו לז' ימים, שהוא אינו ראוי להקטרה.

אמר רבי אמי: השוחט את הטרפה, ומצא בה עובר **בן ט' חי,** דינו כך: **לדברי** רבי מאיר, **האוסר** בן פקועה [בן תשעה חודשים] של בהמה כשרה, שהוא סובר שאין לו היתר אלא רק בשחיטת עצמו, לפי שאין הוא נחשב כבר כחלק מאמו, הרי כאשר עובר זה נמצא במעיה של הטריפה, **מתיר** העובר את עצמו בשחיטת עצמו. ואין דנים אותו כחלק מאמו הטריפה.

אך **לדברי** רבי יהודה, **המתיר** עובר בן ט' על ידי שחיטת אמו, **אוסר** עובר בן ט' של הטריפה. היות והיתרו של בן פקועה הנמצא במעי בהמה כשרה הוא מחמת שנחשב כחלק מגופה. ולכן, כאשר אמו טרפה, נחשב הוא כחלק ממנה, ואין לו היתר אכילה על ידי שחיטה. ואף אין לו שחיטה לעצמו, כיון שבן פקועה הוא, וסימניו נידונים כשחוטים, ולא מועילה בהם שחיטה.

רבא אמר, לדברי המתיר בן ט' חי של בהמה כשרה, סובר כי **נמי,** אף כאן בטרפה **מותר** העובר בן הט' כי **"ארבעה סימנין" אכשר ביה רחמנא** [הכשירה בו התורה].

כלומר, דין זה שעובר ניתר אגב שחיטת אמו, אינו בא למנוע אפשרות של שחיטת עצמו באם צריך הוא לכך. אלא רק התירה אותו התורה אגב שחיטת אמו. אך כאשר שחיטת אמו אינה מסייעת להיתר אכילתו מחמת שהיא טרפה, אפשר לשחטו בפני עצמו. משום שארבע סימני שחיטה יש בו כאמור. ב' סימנים [שהם או קנה וושט] של אמו שיכול להיות ניתר בשחיטתה, וכן ב' סימני עצמו. שאף בשחיטתם ניתר כאשר אין לו היתר בסימני אמו. וכאן, בבן פקועה של הטריפה, כיון שאין שחיטת אמו מתירתו, שוחטים אותו בסימניו שלו.

אמר רב חסדא: השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי -

ע"ה ע"ב

א. טעון העובר **שחיטה** כדי להתירו באכילה, לפי שבשחיטת אמו הוא אינו ניתר, כאמור. אך אילו היה לו היתר מחמת שחיטתה, לפי שנחשב כאחד מאבריה, כאן הוא היה נאסר, לפי שאמו טרפה היא.

ב. **וכן חייב** הוא **במתן זרוע והלחיים והקבה** לכהן. שהיות והוא נשחט בעצמו, הרי הוא בכלל מה שנאמר [דברים יח ג] "וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם, מאת זובחי הזבח, אם שור אם שה. ונתן לכהן הזרוע הלחיים והקבה". ואף השוחט בן פקועה כזה, נותן לכהן את הזרוע הלחיים והקיבה. ג. **ואם מת** עובר זה, הריהו **טהור מלטמא במשא** כנבילה, היות ונשחטה אמו בעודו בקרבה. ומועילה לו שחיטת אמו לטהרו מידי טומאת נבילה.

אמר ליה רבא: הלכה זו שאמרת שעובר הטריפה **טעון שחיטה, כמאן,** כדעת מי היא? בהכרח **כרבי מאיר** היא. שרבי מאיר סובר שעובר בן ט' טעון שחיטה לעצמו. אך לרבנן אין בו שחיטה כלל, שהרי לדבריהם, שחוט ועומד הוא.

ואילו ההלכה האחרת שאמרת, "**ואם מת - טהור מלטמא במשא**" **כמאן** כדעת מי היא? - בהכרח שהיא **כרבנן,** הסבורים ששחיטת אמו פועלת בו, ומטהרתו מידי טומאת נבילה.

ונמצא, שדבריך סותרים זה את זה?!

השיב לו רב חסדא: ואילו **ליטעמיך,** לדבריך רבא, שאתה מכריח שתחילתה של מימרא זו לרבי מאיר וסופה היא לרבנן, היאך תבאר את **הא דתני רבי חייא** כעין דברינו.

שכך שנה רבי חייא: **השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי - טעון שחיטה, וחייב בזרוע והלחיים והקבה. ואם מת - טהור מלטמא במשא.** ואף בזה יש להקשות: הדין **שטעון שחיטה - כמאן,** ודאי **כרבי מאיר** הוא.

ואילו הדין **שאם מת טהור מלטמא במשא,** ודאי **כרבנן** הוא. ואם כן, אותה הסתירה קיימת לכאורה גם בדברי רבי חייא!?

מיישב רבא: **הא,** מימרא זו ששנה רבי חייא, **לא קשיא.**

כי מה שאמר **רבי חייא** "ואם מת טהור מלטמא", **אם כבר מצאו מת** [את העובר, בשעה שנשחטה אמו] **קאמר.** ולא באופן שמת לאחר זמן. ואכן כל דברי רבי חייא נאמרו כדעת רבי מאיר.

ומה שאמר רבי חייא שאם מת טהור מלטמא אגב שחיטת אמו, לא קשה. כיון שמודה רבי מאיר שאף על פי שבן פקועה חי אין שחיטת אמו מתירתו, מכל מקום, אם הוא מת הרי הוא ניתר על ידי שחיטת אמו. וכאשר אמו טריפה, אף שאינה מתירתו באכילה, מכל מקום, מטהרתו מידי טומאת נבילה. ולכן אין להקשות על דברי רבי חייא.

אלא לדידך, לדבריך רב חסדא, עדיין **קשיא.** שהרי דבריך נאמרו על עובר חי שטעון שחיטה לעצמו וכרבי מאיר, ואילו אם מת אותו עובר עצמו לאחר מזמן, טהור אגב שחיטת אמו כדעת חכמים. ועדיין קשה מאוד?! **אמר ליה רב** חסדא: אף **לדידי נמי לא קשיא,** משום **שארבעה סימנים** של שחיטה **אכשר ביה רחמנא,** הכשירה התורה בעובר בן פקועה. שני סימנים [קנה וושט] באמו, וכן שני סימנים בעובר עצמו. כלומר, היתר עובר בשחיטת אמו, אינו בא לשלול את האפשרות שתהא שחיטה בעובר עצמו בעת הצורך. אלא רק שיש היתר לעובר בשחיטת אמו. ואכן כאשר אמו טריפה ואין שחיטתה מועילה לו, ישנה אפשרות לשחוט את העובר עצמו. ויהא ניתר

חזרה לתוכן העניינים

בהמה המקשה פרק רביעי חולין עה.

בשחיטה יבישתא. עסקינן שלא יצא ממנה דם שאף אמו לא הוכשרה ולהאי מגא שחיטה בלא דם לא מכשרה ולא כרבי שמעון: **מאן מגא.** דמעמו ליה אע"פ שהוא חי: **מעמא עומאה אוכלין.** כן פקועה ואפילו חי אם נגע בטומאה: **ורבי הכהר.** ותני גופי' ניהו. אלמא לר' יוסי הגלילי טומאה מחיים וכרבנן דמתניתין בשחיטה ואפילו הכי לא טומאת מפני שהוא חי ולאו בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן דמתניתין קמיפלגי: **ואודוה רבי יוחנן נעמיס.** מדקאמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי ובית שמאי המטמאין דגיס מחיים אמרו דבר אחד שמע מינה רבנן דמטהרי בבן פקועה לאו משום דס"ל דטעון שחיטה כי"מ דלא טעמייהו משום דטעון שחיטה הוא אינהו נמי דגיס דלאו טעונין שחיטה מודו דמטמו דב"ש ושיכי משמע דרבי יוסי הגלילי ודב"ש חדא: **מפיאודו.** דכיון דלית טעונין שחיטה הרי הן כמתים: **מקרטע.** מפרפר וכגון שיצא בו כסלע ובין קנפיריו דמו לא חי דלאמרינן במסכת שבת (דף קז:): **גולדו בדגיס פימני טרפה.** כגון שיקבו מעיין לרבי עקיבא: **מהו.** שיטמאו: **אבל דגיס דאין במינן.** טרפות לא הוי טרפות לגבייהו כמיתה: **העילה נפל.** בהמה המפלת: **חלבו כחלב בהמה.** בכרת: **כחלב חיה.** ואין בו אלא איסור נבלה שאין שחיטתו מטהרתו אבל חלבו כבשרו: **אוירא גרים.** לעוייה בהמה וכיון דעולד מיתסר ואפי' לרבי יהודה דאמר לעיל (דף עד.) חלבו מותר התם הוא דלא יצא לאויר: **חלבו דאבל חיה יצא לאויר: חלבו דאבל חיה הדשים נמי גרמי.** דהדשים ואוירא בעינן: **דהושיט ידו כו' הדשים גרמי.** וכיון דכלו לו הדשים חלבו אסור ומיהו כי שחטה לאמו שרי ליה רבי יהודה מכל בהמה תאכלו[1]: **מה חלב ושתי כליות כו'.** כתובת הכתיב[2] שויה בשלמים את כל החלב אשר על הקרבן[3] ולא את הכליות יכול לא יהא בעונש ואזהרה אבל יהא בעמוד והקרבה בשאם[4] שאין מ"ל[5] דהמה שלמים שאין כל מינן טעון אליה הרי הן טעונין חלב ושתי הכליות אשם שכל מינו טעון אליה אינו דין שיטעון חלב ושתי הכליות ומה תלמוד לומר אלא לומר לך מה חלב ושתי הכליות האמור באשם מועל מכלל חלב שאינו יכול לומר חלב שאינו יקריב הנמצא באשם שהרי אין אשם נקבה: **אף לא.** אפילו בקרבנות הבאין נקבה חלב האמור בהן מועל מכלל חלב שאינו: **בשלמא לדידי.** דאמינא הדשים גרמי אינא לאוקמא להא בבן בעמוד ובקרבה ולמה לי למעוטיה: **טעמא דידי.** דאמינא לאו חלב הוא: **מהכא.** יליפנן ליה דהכא אפקיה רחמנא מכלל חלב דמעטיה מהקרבה ואי לאו למעטיה הוי אמינא דחלב הוא אלא לדידך דאמרת חלב הוא לענין אכילה אמאי מיעטיה מהקרבה: **מידי דהוה אמחוסר זמן.** דיליף לאויר וכלו הדשים וכולהו עלמא בהמה הוא ופסליה רחמנא בהקרבה כל שעה: **לדבי האוסר.** בן תשעה חי בכשרה עד שישחטנו: **מפיי.** אם זה בתחילה דשחיטתו מטהרתו: **לדבי המפיי.** בלא שחיטה בשל כשרה: **אוסר.** בשל טרפה דשחיטה דידיה לא מהניא ביה ובשחיטת הטרפה לא מישתרי שהרי הוא כאחד מאיברייה: **ארבעה פימני.** היתרא הוא לרבי ביה רחמנא מכל בבהמה תאכלו שאם רצה אוכלו בשחיטת אמו אבל אם צריך הוא לשחיטת עצמו כגון שליל של טרפה שוחטו ומותר שהוא ניתר בב' מד' שיעמין או בוטש וקנה שלו או בוטש וקנה של אמו: בין בדברי אמי ובין בדברי תמצלן רבינו הגרשון **השוחט את הטרפה** ובתוספתא דר' מאיר [פ"ד ה"ג] נמצא כן:

טעון

בשחיטה יבישתא ודלא כרבי שמעון מאן תנא עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא אמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי היא **דתניא** [6]רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי יוסי הגלילי מטמא טומאת אוכלים וצריך הכשר [7]וחכמים אומרים אינו מטמא טומאת אוכלין מפני שהוא חי [8]וכל שהוא חי אינו מטמא טומאת אוכלין **ואודא** רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי וב"ש אמרו דבר אחד רבי יוסי הגלילי היא דאמרן ב"ש [9]דתנן דגים מאימתי מקבלין טומאה ב"ש אומרים משיצודו וב"ה אומרים [10]משימותו רבי עקיבא אומר משעה שאין יכולין לחיות מאי ביניייהו אמר רבי יוחנן דג מקרטע איכא ביניייהו בעי רב חסדא [11]גולדו בדגים סימני טרפה מהו תיבעי למ"ד [12]טרפה חיה ותיבעי למ"ד טרפה אינה חיה תיבעי למ"ד טרפה חיה בהמה הוא דנפישא חיותה אבל דגים דלא נפישא חיותייהו לא או דילמא אפי' למ"ד טרפה אינה חיה הני מילי [13] בהמה דיש במינה שחיטה אבל דגים דאין במינן שחיטה (אימא) לא תיקו הטילה נפל רבי יוחנן אמר [14]חלבו כחלב בהמה ורבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה אוירא גרים רבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה חדשים גרמי איכא דאמרי כל היכא דלא כלו לו חדשיו לא כלום הוא כי פליגי היכא דהושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב של בן ט' חי ואכל רבי יוחנן אמר [15]חלבו כחלב בהמה חדשים גרמי רבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה חדשים ואוירא גרמי איתיביה ר' יוחנן לרבי שמעון בן לקיש [16] מה חלב ושתי כליות האמורות באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל בשלמא לדידי היינו דאיצטריך קרא למעוטי אלא לדידך אמאי איצטריך אמר ליה טעמא דידי נמי מהכא ואיכא דאמרי איתיביה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן מה חלב ושתי כליות האמורות באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל בשלמא לדידי משום הכי מיעטיה רחמנא אלא לדידך ליקרב א"ל מידי דהוה אמחוסר זמן אמר רבי אמי השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי לדברי האוסר מתיר לדברי המתיר אוסר [17]רבא אמר [18]לדברי המתיר נמי מותר [19]ר"ד סימנין אכשר ביה רחמנא אמר רב חסדא השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי

מאי ביניייהו דג מקרטע. לאו בין רבי עקיבא וב"ה קא בעי דמתלוקמן מפורש בהדיא דלב"ה דוקא מטימותו אלא בין בית שמאי לרבי עקיבא קאמר דתרוייהו מחיים מטמו ומפרש לאיכא ביניייהו דג מקרטע פירוש שקופץ ומדלג בחתוך לבית שמאי טמא ולרבי עקיבא טהור כיון דאם זוכרו כמיש הוא יכול לחיות ומקרטע לשון כח וחיות גדול כמו שהבית בערון מדאמר בילמדנו בפרשת בהעלותך וכיון שהוא יוצא ורואה את הגר מיד הוא מתחיל שמח ועומד [20] ומקרטע לפניו מדון לאבה (איוב מא) מתרגמינן קדמיה מקרטע:

רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה. והא דאמרי רבי יהודה לעיל חלבו של בן תשעה חי ה"מ לאחר שחיטה דניתר בשחיטת אמו:

מה חלב ושתי כליות. ואם תאמר מאי קאמר בש"כ שהבית בקונטרס יכול לא יהא בעונש ואזהרה אבל יהא בעמוד והקרב והא הכהו קרא דהחלב אשר על הקרב דממעטו מייניה שליל לענין הקרבה כתיב וי"ל דהא דקאמר בש"כ ולא חלב שליל לאו משום דלימעוט מהכהו קרא אלא משום דמשתרי מן כל בבהמה ואין חשוב חלב ובאמר הכי קאמר דדלמא אע"ג דנפקא לן מכל בבהמה דאיכו בעונש ואזהרה מ"מ הוי בעמוד והקרב: **לדברי** המתיר אוסר. והא דתנן קרבה טעון שחיטה אתיא אפילו לדברי המתיר דהכא דוקא לדברי המתיר אסור דמהני שחיטת טרפה לענין טומאה אבל כל מוצא מכלל שליל דאין בינו לבין אמו אינו מהני ביה שחיטה אבל דאין לגבי מזבח אימורין דשליל בשלמא לדידי היינו דאיצטריך קרא למעוטי דחלבו חשוב חלב ואעפ"כ אינו ראוי לאימורין. א"ל טעם דידי דאמינא אנא דאין חשוב חלב מהכא דחזינן דמיעטיה קרא לגבהה: מידי דהוה אמחוסר זמן דפסול לגבהה האי נמי פסול: לדברי האוסר מתיר לר"מ דמהמיר במתני' דאמר בן ט' צריך שחיטה דלא אמרי' עובר ירך אמו הוא הכא נמי לא אמרי' עובר ירך אמו הוא ואין חשוב טרפה. לדברי המתיר בלא שחיטה דאמר עובר ירך אמו הוא הכא נמי אמרי' לענין טרפה עובר ירך אמו ואסור: דר' סימנין אכשר ביה רחמנא. כלומר אי שחט את אמו אי כשרה מותר הוא בשחיטתה ואי אמו טרפה ושחיטתה אמו אינה ראויה שחיטת (אחר) עצמו מתירו:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ד ה"ג], ב) [סם פיאת כרי מומר], ג) שוקלין פ"ג מ"ה, ד) [נעיל מנ. וש"נ], ה) [נעיל עד.], ו) [דברים יד], ז) [ויקרא פרשה יד], ח) [ויקרא נ.], ט) [סם ז], י) [פי' עין יעקב לנדה פיאת בערון ערך קרבון], כ) [וש"י בוכרות], ל) [ויקרא כג.], מ) [ויקרא כ"ב ל"ד], נ) [ויקרא פרשה יד], ס) [ויקרא כ"ב ל"ד], ע) [ויקרא פרשה יד], פ) [ויקרא כ"ב ל"ד], צ) [ויקרא כ"ב ל"ד], ק) [ויקרא כ"ב ל"ד], ר) [ויקרא כ"ב ל"ד], ש) [ויקרא כ"ב ל"ד], ת) [ויקרא כ"ב ל"ד], א) [ויקרא כ"ב ל"ד], ב) [ויקרא כ"ב ל"ד], ג) [ויקרא כ"ב ל"ד], ד) [ויקרא כ"ב ל"ד], ה) [ויקרא כ"ב ל"ד], ו) [ויקרא כ"ב ל"ד], ז) [ויקרא כ"ב ל"ד], ח) [ויקרא כ"ב ל"ד], ט) [ויקרא כ"ב ל"ד], י) [ויקרא כ"ב ל"ד], כ) [ויקרא כ"ב ל"ד], ל) [ויקרא כ"ב ל"ד], מ) [ויקרא כ"ב ל"ד], נ) [ויקרא כ"ב ל"ד], ס) [ויקרא כ"ב ל"ד], ע) [ויקרא כ"ב ל"

חזרה לתוכן העניינים

עה: בהמה המקשה פרק רביעי חולין

ולימעמיך הא דתני רבי חייא כו'. תימה כיון לשמיע ליה בריימתא לימא בריימתא: **בן** פקועה **הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה.** מה פירש בקונטרס דהרי הוא כמי שאין לו אלא קימון אחד מלד אמו ובהמה בחד קימון לא מתכשרת וגם פירש דהאי בחדא לא מצטרף לאפילו שאין לו שייה גדולה יותר מזו וגם פירש לגרב מתכשרת לית ליה הא דאמרינן לעיל ד' קימנים אכשר ביה רחמנא והכל מגומגם דאפילו איתה הכשרה איתה בקימון אחד אין להכשיר דתניא כל קימון וקימון מלביו שחוט ואין (ג) רוב קימון שיהא ראוי לשחיטה ואפילו אין שייך להתיר כיון דאי הגוף של ולד הבא מכח אמו לא נשחט כלל ואפילו מ"ד לעיל ד' קימנין אכשר ביה רחמנא מודה הכא דהתם שחיטת ערפה לה הוא שחיטה אבל כאן הוי כאילו נשחט מליו ומודה נמי לקוגיא דריש פרקין (לעיל דף סב.) גבי מטו לחוש לזרעו של עובר (ד) דמשמע ב) דעובר אינו אין לו תקנה בשחיטה דהתם הקמיגין כשחוטין ושוב אינו בני שחיטה להתיר כלום ולפירוש הקונטרס כולה הכיא סוגיא דלא דווחיה וחז דוחק:

דנפל דובא עליה כו' ויל שחיטה. אע"ג דסבר כרבנן לא אסר משום לרוסם חזא דזוקא בשחיטה גזרו דמיפרסמא אבל נרפות דידיה לא מיפרסמא כל כך ובקונטרס פירש נמי ולא היה עוד יכול לחיות ואפילו הכי שרי וכן נראה דלא עליה: הא דמעמיד דנפל דובא **והא אמר רבין אמר רבי חנינא** הלכה כר"ש שוורי. לא מייתי לה אלא מעמיד ולא עוד דאי לא הכי מאי אלימא דמעמיד מדעיקרי:

אנא כי האי סברא לי. וכן ק"ל דפסיק כאן הלכה למעשה והאסיר שמכיון דהלילה בשבת בכל שמנים אע"ג דר"ש שוורי קלמר בפ' במה מדליקין (שבת דף כו.) בעיטרון ובנפט דוקא דאי אף בעיטרון קלמר הייט מ"ק: **אף בחול שואלו ואוכלו על פיו.** בירושלמי מפרש שאימת דימוש על ע"ה לכיון שהוכרח ממנו בעיניו יותר כשחוזר ומתערב ובעומת דת"ק דלא שרי אלא בשבת פליגי בירושלמי חד אמר מפני כבוד שבת אבל וחד אמר מפני שאימת שבת עליו והוא אומר אמת ופריך אי אימת שבת עליו הא דתניא מוצאי שבת לא יאכל עד שיעבור ואי אומר אמת אמאי לא יאכל ד) מפני כ) שאין שבת עליו בשימה ולמ"ד מפני כבוד שבת ל"ל שואלו ע"י עולה ד) (עולה) ועוד פריך תניא שואלו בחול לא יאכל בשבת ולמאן דאמר מפני כבוד שבת אמאי לא יאכל בשבת וקאמר לא אמרו אלא בשוגג אבל במזיד לאסור לתניא ושבת לעשרו: אלא

ליט: והיולא בשיירא. למדבר: **המסובן.** מתוך מלוי: **תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה.** והכי הן מדומעין שאין תרומה עולה אלא בחמר ומלה (תרומות פ"ד מ"ז) וכאן אין אלא מלה ומלה הקילו לו מכמיים לקמוך על הא הארן לשואלו אם עשר תבואה אמכר לו ואוכלו על פיו אם אמר עשרתים. **חולד** דנקטו אף בחול משום דקמני ריש אלא שאין נאמן על המעשרות ושכח שבת תמיהו לו לסמוך עליו אם אמר לו עשרתים ואוכל על פיו אותה סעודה לבדה ולמוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר הלר קמני לא דרבי שמעון שחזרו: **מתני'**

טעון שחיטה. לאתיהו בהמלה דבשחיטה אמו טרפה אינו ניתר דל"ל כוה ליה כאחד מאיבריה: **וחייב בזרוע והלחיים והקבה.** דזוכחי הזמנה) קניינא ביה: **ואם מת.** בלא שחיטה: **טהור מלטמא.** דשחיטת אמו מטהרתו: **בר"מ.** קס"ל לרבנן לא מהניא ליה שחיטה דדיליה כלל דהא ב) שוחט ועומד הוא: **כבר מלאו הבא.** במעי אמו קאמר וכולה ר"מ אמרה דמודה ר"מ בבן ט' מת דשחיטת אמו מטהרתו אם מתירתו וחה שאמו טרפה היא א) מאיבריו אמו מיהי נבלה בתחמר מאיבריה: **אלא נדיך.** דלא מהדרא לי כבר מלאו קאמינא קשיא: **ר' שימנים.** וכולה כרבנן ומודו רבנן דאם בא לשוחטו שוחט ומוציא לו ולא אמר מנו דעתיה שיתנו לה ועשאן שנוחים אף לגרם אלא שהיה בהול על נפשו: **ומפרש.** מן הישוב

ר' אפי. אמר שמואל ומודה (ג) **אשאלנה** דבר תוס' ד"ה מנו ר"ל אמר מנו כ' אפי' אמר מנו אשר לי אינו אלא ר"ל אמר מנו אשר לי אינו אלא ר"ל אמר מנו אשר לי אינו אלא ר"ל

בשחיטה זו.

נמצא, שדברי רב חסדא נאמרו כדעת חכמים. ומשום כך טהור העובר אגב שחיטת אמו אם מת לאחר זמן. ואכן אף ששחיטת אמו מועילה לטהרתו, דבר המלמד שהעובר הוא חלק ממנה, עדיין ישנה אפשרות, אף לדעת חכמים, לשחטו בפני עצמו כאמור, ולהתירו באכילה.

ומשום כך אין קושיא על דברי רב חסדא.

כי סליק, כאשר עלה **רבי זירא** מבבל לארץ ישראל, **אשכחיה** מצאו **רב אסי** את רבי זירא, **דיתיב** שישב **וקאמר ליה להא שמעתא**, את המימרא זו ששנינו, שישנה שחיטה לבן פקועה אפילו לדעת חכמים, כיון שארבעה סימני שחיטה הכשירה בו התורה.

אמר ליה רב אסי: **יישר!** נכונה ויפה שמועה זו.

וכן אמר רבי יוחנן, יישר!

ודנה הגמרא: האם **מכלל** זאת שאמר רבי יוחנן על דין זה שנכון הוא, יש ללמוד מכך, **דפליג עליה** שחלוק **רבי שמעון בן לקיש** על כך, והוא סובר שאין אפשרות לשחוט ולהתיר בן פקועה של טריפה באכילה?

ודוחה הגמרא: **משהא הוה שהי ליה**. מנהג היה לריש לקיש שכאשר היה רבי יוחנן אומר שמועה שלא היה ריש לקיש מודה לו בה, היה שוהה שעה או שתים קודם שיחלוק על רבי יוחנן, שמא יחזור בה מעצמו. **וכיון** ששהה, **שתיק ליה** ולא מיהר ריש לקיש לחלוק עליו. ובתוך שהייה זו, יצא רב אסי ולא הספיק לשמוע אם אכן חולק רבי שמעון בן לקיש בדבר זה או לא.

ואיכא דאמרי, יש אומרים כי הטעם ששתק ריש לקיש בדבר זה, הוא משום **שמשתא הוה שתי** ששותה היה מים, ולכן, **שתיק ליה**, שתק מחמת שתייתו ולא ענה על דברי רבי יוחנן. ומתוך כך יצא רב אסי מבית המדרש ולא הספיק לשמוע את רבי שמעון בן לקיש.

שנינו במשנתנו: **רבי שמעון שזורי אומר, אפילו** בן חמש שנים וחורש בשדה, שחיטת אמו מטהרתו:

מקשה הגמרא: הרי דברי רבי שמעון שזורי, **היינו** דברי **תנא קמא!?** כלומר, חכמים שבמשנה החולקים על רבי מאיר, וסוברים שאף בן ט' חי שחיטת אמו מטהרתו. ומה מוסיף רבי שמעון שזורי על דבריהם?

אמר רב כהנא: ולד שיצא **והפריס**, עמד על פרסותיו **על גבי קרקע, איכא בינייהו**. זהו החילוק שבין שיטת חכמים לרבי שמעון שזורי. שלדעת חכמים אין לעובר היתר אלא בשעה שהוא במעי אמו. אך אם עמד על רגליו, טעון שחיטה. [ושחיטה זו מדרבנן היא. שלא יבואו להחליף בינו לבין בהמה רגילה החייבת בשחיטה].

ואילו לרבי שמעון שזורי, בכל מצב פטור בן פקועה משחיטה. וכדבריו במשנה "אפילו בן חמש שנים וחורש בשדה, שחיטת אמו מטהרתו".

אמר רב משרשיא: לדברי האומר [חנניא, לקמן עח ב], **חוששין לזרע האב**, שבן של בהמה וחיה מתייחס אחר אביו, **בן פקועה הבא על בהמה "מעלייתא"**, בהמה רגילה החייבת בשחיטה, **הולד** הנולד משניהם, **אין לו תקנה**. לפי שדנים אותו כאילו אין בו אלא סימן אחד הראוי לשחיטה. שהרי מצד אביו, כשחוט הוא. ורק מצד אמו הוא ראוי לשחיטה. והתורה לא התירה בהמה לאכילה, אלא בשחיטת שני סימנים! ואף שלבאורה, אם נצרף את שני הסמנים הללו, את הסימן הבא לו מצד אביו שנידון כשחוט, ואת הסימן מצד אמו החייב בשחיטה, הרי כאשר ישחוט הסימן השני, נמצאו שני סימניו שחוטים [הן מצד אביו שנידון כשחוט משעה שנולד בן הפקועה, והן סימן זה שנשחט עכשיו], אין הצירוף הזה מועיל. לפי שהיתה שהייה ארוכה מאד בין שחיטת שני הסימנים. שהרי אם נסתמך על חלות השחיטה שיש בסימן הבא לו מצד אביו, שנחשב כשחוט משעת עיבורו של אביו, ונצרף לזה את השחיטה של עכשיו, אין לך שהייה גדולה מזו בהמתנה שבין שחיטת שני הסימנים!

ולדעת רב משרשיא, לא הכשירה התורה בעובר זה ד' סימנים כמסקנת האמוראים לעיל בעמוד א. וכיון שסימן האב הבן פקועה נידון כשחוט כבר, שוב אין מועילה בו שחיטה.

אמר אביי: הכל, אף תנא קמא [חכמים במשנתנו] החולק על רבי שמעון שזורי וסובר שבן פקועה שהפריס ועמד על גבי קרקע, מתחייב בשחיטה משום מראית עין, **מודים** בדינו של עובר **קלוט** [שפרסותיו קלוטות ושלמות ואינם שסועות כשאר בהמה טהורה] שהוא **בן פקועה - שמותר** בשחיטת אמו.

מאי טעמא? כל מלתא דתמיהא, כל דבר תמוה ונדיר כגון זה העובר קלוט שנוצר לבהמה שפרסותיה שסועות, **מידכר דכירי לה אינשי**, נותנים בני אדם לב אליו, וזוכרים היאך נוצר שבן פקועה הוא וממילא אפשר להתירו אף בלא שחיטה, ואין לחשוש שמא יטעו ויבואו להתיר אף בהמה רגילה.

איכא דאמרי: אמר אביי, הכל מודים בעובר **קלוט בן** בהמה **קלוטה**, וקלוט זה המדובר כאן, הוא **בן פקועה**, שנפקעה אמו בשחיטה, ונמצא עובר זה בתוכה, **שמותר** העובר אף בלא שחיטה.

מאי טעמא? תרי תמיהי, שני דברים מתמיהים [נדירים] שעובר זה עובר טהור ובכל אופן יש בו סימן טומאה, וכן אמו, שאף היא קלוטה, רק צירוף של שתי תמיהות כגון אלו, **מידכר דכירי אינשי**, זוכרים אותם בני אדם.

אמר זעירי, אמר רבי חנינא: הלכה כרבי שמעון שזורי, שאף עובר שעמד על הארץ ניתר בשחיטת אמו ואינו צריך שחיטה לעצמו.

וכן היה רבי שמעון שזורי מתיר בבנו של בן הפקועה, וכן **בבן בנו, עד סוף כל הדורות** וכולם מותרים אף בלא שחיטה.

רבי יוחנן אמר: הוא בן הפקועה **מותר, ובנו אסור!** אדא בר חבו הוה ליה היה לו **בן פקועה, דנפל דובא** זאב **עליה**, ודינו טריפה כדין ה'דרוסה'. **אתא לקמיה** בא לפני **דרב אשי, אמר ליה** רב אשי, **זיל לך שחטיה** ושחטהו! וכדעת חכמים הסוברים כיון שהפריס ועמד על גבי קרקע, יש לשחטו.

אמר ליה אדא בר חבו, **האמר זעירי, אמר רבי חנינא - הלכה כרבי שמעון שזורי.**

וכפי שמביא בשמו **"וכן היה רבי שמעון שזורי מתיר בבנו ובבן בנו - עד סוף כל הדורות"!**

ואפילו רבי יוחנן לא קאמר להתיר עד סוף כל הדורות, **אלא** רק **בבנו. אבל איהו**, את בן הפקועה עצמו, **לא אמר ליה** שצריך שחיטה כלל, אפילו אם הפריס ועמד על גבי קרקע!?

אמר ליה רב אשי: **רבי יוחנן** עצמו סבור שהלכה כחכמים. וכיון שהפריס על גבי קרקע, חייב שחיטה מדרבנן.

ומה שאמר כאן רבי יוחנן שהוא עצמו מותר ולא בנו, יש ליישב, שרבי יוחנן אמר את דבריו אלו, רק **לדברי רבי שמעון שזורי קאמר**. והוא אכן סבור שהלכה כחכמים, ואם הפריס על גבי קרקע חייב שחיטה.

הקשה לו אדא בן חבו: **והאמר רבין בר חנינא, אמר עולא, אמר רבי חנינא - הלכה כרבי שמעון שזורי! ולא עוד, אלא כל מקום ששנה רבי שמעון שזורי במשנתנו - הלכה כמותו!?** ואיך יתכן לומר שרבי יוחנן פוסק הלכה כחכמים ולא כרבי שמעון שזורי?

אמר ליה רב אשי: **אנא**, אני, לדעתי, **כי הא סבירא לי**, סובר כדברים אלו להלן:

דאמר רבי יונתן, הלכה כרבי שמעון שזורי, ב"מסוכן", וב"תרומת מעשר של דמאי" [להלן תפרש הגמרא מהם הלכות אלו], אך בשאר דברים אין הכרח שהלכה כמותו.

ומפרשת הגמרא: **מסוכן** מהו? - **דתנן: בראשונה** בתחילה **היו אומרים**, כי **היוצא** ליהרג **בקולר. ואמר: כתבו גט לאשתי, הרי אלו** השומעין אותו **יכתבו** גט **ויתנו** לאשתו. ואף שהוא ציוה רק על הכתיבה ולא עשאם שליח לנתינה, אומדין דעתו שנתכוין אף לעשותם שליח לנתינה. ומה שלא אמר זאת מפורשות, הו משום שהיה בהול על נפשו שהרי יוצא להריגה.

חזרו בשנית **לומר**, כי **אף המפרש** היוצא לים **וכן היוצא בשיירא**, שאמר כתבו גט לאשתי, עושין כן ונותנים לה. שאף אלו טרודים הם, ומחמת טירדם לא ציוו על הנתינה.

רבי שמעון שזורי אומר: אף החולה **המסוכן** שציוה על הכתיבה עושין כדברו ונותנים לה.

זהו שהובא לעיל בשם רבי יונתן, שהלכה כרבי שמעון שזורי ב"מסוכן".

ממשיכה הגמרא ומפרשת: **תרומת מעשר של דמאי**, מהי?

דתנן: תרומת מעשר של דמאי כלומר שעשרוה מן הדמאי [פירות שנלקחו מעם הארץ החשוד על המעשרות, והרי הם בספק אם מעושרין אם לאו], **אם** אירע **שחזרה** תרומת המעשר **למקומה**, ונתערבה עם הפירות המתוקנים אשר יצאו כבר מתורת "דמאי", ואם כן, לפנינו תערובת של חולין עם תרומת מעשר [ותרומת מעשר אינה בטילה ברוב רגיל, אלא רק ברוב שיש בו פי מאה ממנה. ואילו כאן, אין רוב של מאה כנגד התרומה, ואין התרומה בטילה בו. ולכן הפסד גדול הוא לאסור את כל התערובת משום תרומה זו שנתערבה כאן].

רבי שמעון שזורי אומר: דינה של תערובת זו, כי **אף בחול** [ולא רק בשבת שאז יש להקל משום כבוד השבת, ולסמוך על עם הארץ באם יאמר שאכן עישר פירות אלו] **שואלו** את עם הארץ על פירות אלו שנתקבלו מידו האם עישרם, ובאם אומר לו שעישרם, סומך עליו, **ואוכלו**, את תערובת זו **על פיו**. משום שהפסד מרובה הוא. לפי שפירות אלו, אין להן תקנה אחרת, כי לא יועיל אם יעשרם בשנית, שהרי החשש הוא על כל פרי ופרי שמא מן תרומת המעשר הקודם הוא. וכיון שאין לפירות תקנה, מותרים בין בשבת ובין בחול על פי השאלה ששואלים את העם הארץ!

לשנער הקדשים

מִזֶּה כְּמוֹהוּ נְקֵה: ד הוֹצֵאתִיהָ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וּבָאָה אֶל־בֵּית
הַגַּנָּב וְאֶל־בֵּית הַנִּשְׁבָּע בִּשְׁמִי לַשָּׁקֶר וְלָנָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכִלָּתוּ
וְאֶת־עֵצָיו וְאֶת־אֲבָנָיו: ה וַיֵּצֵא הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי
שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מָה הַיּוֹצֵאת הַזֹּאת: ו וָאֹמַר מַה־הִיא
וַיֹּאמֶר זֹאת הָאֵיפָה הַיּוֹצֵאת וַיֹּאמֶר זֹאת עֵינָם בְּכָל־הָאָרֶץ:
ז וְהִנֵּה כִכַּר עֹפֶרֶת נִשֵּׂאת וְזֹאת אִשָּׁה אַחַת יוֹשֶׁבֶת בְּתוֹךְ
הָאֵיפָה: ח וַיֹּאמֶר זֹאת הָרִשְׁעָה וַיַּשְׁלֵךְ אֹתָהּ אֶל־תּוֹךְ הָאֵיפָה

רש"י

מן הגנבי׳ והנשבעים לשקר מעכשיו ובא אל בית הגנב וגו׳: **(ה) שא נא עיניך וראה.** עוד יוצאת אחרת שתצא מבית קדש הקדשים: **(ו) ואומר מה היא.** היוצאת שתאמר אלי לראות: **ויאמר זאת האיפה.** שתראה יוצאת כמין איפה שמודדין בה: **ויאמר זאת עינם בכל הארץ.** ולאחר שראיתיה אמר זאת היא מדה שלקו בה אותם שעיניהם בכל הארץ לגזול ולעשוק להקטין איפה ולהגדיל שקל ונמדד להם סאה בסאה: **(ז) והנה ככר עופרת נשאת.** ראיתי שנשאת מעל הארץ לאויר משקל ככר עופרת וראיתי עוד זאת אשה אחת יושבת בתוך האיפה: **(ח) ויאמר זאת הרשעה.** האשה זאת שאתה רואה בתוך

מצודות ציון

נקי: **(ד) ולנה.** ענין התמדה כמו לדק ילין בה (שמות ל"ג ו): **וכלתו.** מל׳ כליון והשמדה: **(ה) שא.** הרם: **נא.** עתה: **(ו) האיפה.** שם מדה: **(ז) ככר.** שם משקל: **נשאת.** ענין הרמה:

מצודות דוד

הוא מהעבר מזה: **כמוה נקה.** ר"ל כמו הפורעניות הנאמר בה כן יהיה מנוקה ומטואט מן העולם להיות נכרת ממנה: **כל הנשבע מזה.** וכל הנשבע לשקר רשום הוא מהעבר מזה וכמו הפורעניות הנאמר בה כן יהיה מנוקה מן העולם:

(ד) הוצאתיה. ר"ל עם כי שעד הנה שלא נתמלאה הסאה הארכתי אפי אבל כאשר נתמלאה הוצאתי המגילה לפסק דין חתוך: **ובאה.** הפורעניות הנאמר בה תבוא אל בית הגנב וכו׳ ותחמוד לשבת בבית כ"א ותכלה אותו ועצי בנין ביתו אבניה ולא ישאר שריד: **(ה) ויצא.** נראה לו במראה הנבואה כאלו המלאך הדובר בו חלף והלך לו ובא לרמז שבמשך הגלות תסתלק הנבואה: **ויאמר אלי.** אח"ז חזר המלאך ואמר אלי שא עיניך וראה מה היא הדבר היוצאת מן השמים: **(ו) מה היא.** ר"ל מה היא הדבר שאתה אומר לי לראותה: **זאת האיפה היוצאת.** ר"ל את זאת אני אומר לך לראות להתבונן בה כי בא לרמז על מה שחטאו בה להקטין איפה לרמות הבריות: **ויאמר.** חזר המלאך והרים קול ואמר על זאת ישימו עינם היושבים בכל הארץ לראות גמול המעשה למען יוסרו: **(ז) ככר עפרת נשאת.** משקל ככר עופרת נשאה את עצמה מן הארץ: **וזאת אשה אחת.** ר"ל האשה אחת הזאת שהקטינה את האיפה היתה יושבת בתוך האיפה לקבל שם הגמול במקום הרשע שם המשפט והאשה ההיא מרמזת על כללות האומה וכן ברוב המקומות כינו הנביאים כללות האומה בשם אשה: **(ח) ויאמר.** המלאך אמר זאת היא הרשעה שהקטינה את האיפה: **וישלך אותה.** כי בתחלה ישבה בה ועושה המשפט

וַיַּשְׁלֵךְ אֶת־אֶבֶן הָעֹפֶרֶת אֶל־פִּיהָ: ס ט וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֵרֶא וְהִנֵּה
שְׁתַּיִם נָשִׁים יוֹצְאוֹת וְרוּחַ בִּכְנָפֵיהֶם וְלָהֶנָּה כְנָפַיִם כִּכְנַפֵּי
הַחֲסִידָה וַתִּשֶּׂנָה (ותשאנה קרי) אֶת־הָאֵיפָה בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין
הַשָּׁמָיִם: י וָאֹמַר אֶל־הַמַّלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי אָנָה הֵמָּה מוֹלִכוֹת
אֶת־הָאֵיפָה: יא וַיֹּאמֶר אֵלַי לִבְנוֹת־לָהּ בַּיִת בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר
וְהוּכַן וְהֻנִּיחָה שָׁם עַל־מְכֻנָתָהּ: ס יב וָאָשֻׁב וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֵרֶא

רש"י

האיפה היא מדת דרך הרשעה אשר ינהגו בה הרשעים והנה עתה נתוני׳ בתוכה ללקות בתוך הסאה עצמה שמדדו בה מדה במדה: **וישלך אותה.** עד עתה היתה יושבת והוא השליכה וחבטה לתוכה רמז ליסורים ולעונשים: **וישלך את אבן העופרת אל פיה.** לשקעה למען לא יגדלו עוד ולא ישמע קולן לשדד עניים ואביונים: **(ט) שתים נשים יוצאות.** מן הבית: **החסידה.** דייה לבנה וולטויא"ר בלע"ז: **(יא) והוכן והניחה שם.** והוכן הבית והונחה האיפה עם הרשעים שבתוכה: **שם.** באותו הבית: **על מכונתה.** על קביעות׳ ועל בסיסה כאן רמז לו שבעונם של ישראל שמדדו בסאת עבירות ורשע לקו באותה מדה ובאו שתי אומות שמלכו כאחת הם בבל וכשדי׳ חיל נבוכדנצר והגלום לבבל ושם עמדו קבועים על מכון בסיס ההוקבע להם והוא לפי מלאות ע׳ שנה עד עתה שחזרו ונוטה פי׳ זה אחר יונתן במקצת וכמה דרכים פותרים בה ולא נתיישבו לי ורבותינו

מצודות ציון

(ט) החסידה. שם עוף: **ותשנה.** כמו ותשאנה נאלף: **(י) אנה.** להיכן: **(יא) שנער.** היא בבל: **והוכן. מכונתה.** מל׳ הכנה וקביעות: **(א) מרכבות.** העגלות

מצודות דוד

הרודה השליכה וחבטה אל תוך האיפה והשליך אל פיה את אבן העופרת לחנקה והוא הככר העופרת הנשאת הנזכרת למעלה ובא לרמז על מה שחטאו להגדיל שקל ויהיה הגמול מדה

במדה בדבר שחטאו ועם כי היה עופרת אמר אבן העופרת כי ע"פ רוב עושים המשקל מאבן וכן האבן הבדיל (לעיל ד): **(ט) שתים נשים.** הן מרמזות על בבל וכשדים: **יוצאות.** מן השמים: **ורוח וגו׳.** כאלו הרוח קשור בכנפיהן להוליכן מהר וכנפיהן היו רחבות וארוכות ככנפי החסידה והן נשאו את האיפה עם האשה אשר בתוכה והיו מוליכות אותה באויר בין הארץ בין השמים ר"ל הם גלו את יהודה מאז וכונת הרמז היה על אלו שנשארו בבבל ולא עלו לא"י וכאשר יאמר למטה: **(י) אנה המה וגו׳.** להיכן מוליכות את האיפה ולא שאל על האשה כי ידע מעצמו שהוא מרמז על הגלות שכבר עבר אבל שאלתו היה על האיפה אשר היא מהנראה שבא למדוד להם מדה במדה ולא ידע האיך הוא: **(יא) לבנות לה בית.** ר"ל לבנות בית קבוע בשנער לאלו שגלו שמה ולא עלו: **והוכן.** היא הכינה שמה לעצמה מקום לשבת ולא עלתה לא"י וכן תהיה מונחת שמה על מקום מכונתה ולא תוסיף עוד לעלות הואיל ותחרב גם הבית השני וכשאומר לכן מוליכות שמה האיפה למדוד לה מדה במדה היא לא רצתה לעלות לכן תשאר שמה: **(א) ואשוב.** חזרתי והרימותי עיני: **ארבע מרכבות.** הם מרמזים על ארבע מלכיות שמשלו בכיפה וכאלו רוכבים במרכבות שהוא ענין גדולה וממשלה: **וההרים הרי**

וְהִנֵּה אַרְבַּע מַרְכָּבוֹת יֹצְאוֹת מִבֵּין שְׁנֵי הֶהָרִים וְהֶהָרִים הָרֵי
נְחֹשֶׁת: ב בַּמֶּרְכָּבָה הָרִאשֹׁנָה סוּסִים אֲדֻמִּים וּבַמֶּרְכָּבָה
הַשֵּׁנִית סוּסִים שְׁחֹרִים: ג וּבַמֶּרְכָּבָה הַשְּׁלִשִׁית סוּסִים לְבָנִים
וּבַמֶּרְכָּבָה הָרְבִעִית סוּסִים בְּרֻדִּים אֲמֻצִּים: ד וָאַעַן וָאֹמַר
אֶל־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי מָה־אֵלֶּה אֲדֹנִי: ה וַיַּעַן הַמַّלְאָךְ וַיֹּאמֶר
אֵלַי אֵלֶּה אַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם יוֹצְאוֹת מֵהִתְיַצֵּב עַל־אֲדֹן

רש"י

פירשו ולמדו מכאן שנמסר להם יצר הרע לאנשי כנסת הגדולה ושדיוה לדודא דאברא וחפוהו באברא משום דשאיב קליה כדאיתא בסנהד' ובמסכת יומא ושפתרתי מלכות נבוכדנצר בכפל שתי אומות ראיתי במדרש תלים שד' מלכיות הללו ששעבדו בישראל כפולות היו בבל וכשדים מדי ופרס אנטיוכס ומוקדון אדום וישמעאל ועל ככה יסד הקלירי רביעית היא שמינית על אדום: **(א) וההרים הרי נחושת.** סי' על חוזק מלכיות הללו הבא להם מבין שני ההרים שהוא קשה ואמיץ שאלו ד' מרכבות שלוחי הקב"ה לתת ממשלת לד' מלכיות בבל ומדי יון ואדום: **(ב) סוסים אדומים.** הם שהרכיבו את בבל שהיא אדומה כמו שכתוב אנת הוא ראשה די דהבא (דניאל ב): **שחורים.** להרכיב את מדי שהשחירה את פניהם של ישראל בימי המן: **(ג) לבנים.** להרכיב את פרס שבנה את הבית: **ברודים.** המה מנומרים להרכיב את יון שעינו את ישראל במיני גזרות משונות זו מזה: **אמוצים.** להרכיב ישמעאל (ס"א אדום) ולא ידעתי מהו ל' אמוצים ויונתן תרגם קטמנין: **(ה) אלה ארבע רוחות השמים.** שרי העכו"ם מלכיות הקדמוניות המושלות בד' רוחות השמים: **יוצאות מהתיצב וגו'.** באו לפניו ונתן להם רשות מפיו למשול:

מצודות ציון

סוסים מוסכים אומס: (ג) **ברודים.** נעלי כתמים לבנים כעין הברד וכן נקודים וכלודים (בראשית ל"ל): **אמוצים.** נעלי מראה דשן כן ת"י קטמנין והוא דשן בלי אדמי: (ה) **ארבע.** כמו לארבע ותחסר הלמ"ד וכן היו בן שאול (ש"ב ד') והרלוי לבן שאול: **רוחות.** פאה ועבר: **מהתייצב.** ענין עמידה: **על אדון.** לפני אדון

(ג) **סוסים לבנים.** ירמזו על יון ויתכן שהוא לפי שמנהגם היה ללבוש לבנים וכל טובם ויופיים שיהיו לבנים בהפלג': **ברודים אמוצים.** ירמזו על ישמעאל והרומיים שהמה מבני אדום ומושלים עם ישמעאל כמ"ש בדניאל, והברודים ירמזו על ישמעאל כי יש בהם מהלובן ובהירות כי מקום מחצבם מאברהם ואוחזים מה במצותו כי מולים הם והאמוצים ירמזו על הרומיים הקדמונים כי שרפו המקדש ועשוה דשן: (ה) **אלה ארבע רוחות השמים.** אלה הולכות לארבע רוחות השמים למשול בכולם כ"א בזמנה: **יוצאות.** והמה יוצאות ממקום שעמדו לפני אדון כל הארץ לשאול על הממשלה ההוא ונתן

כָּל־הָאָרֶץ: ו אֲשֶׁר־בָּהּ הַסּוּסִים הַשְּׁחֹרִים יֹצְאִים אֶל־אֶרֶץ
צָפוֹן וְהַלְּבָנִים יָצְאוּ אֶל־אַחֲרֵיהֶם וְהַבְּרֻדִּים יָצְאוּ אֶל־אֶרֶץ
הַתֵּימָן: ז וְהָאֲמֻצִּים יָצְאוּ וַיְבַקְּשׁוּ לָלֶכֶת לְהִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ
וַיֹּאמֶר לְכוּ הִתְהַלְּכוּ בָאָרֶץ וַתִּתְהַלֵּכְנָה בָּאָרֶץ: ח וַיִּזְעַק אֹתִי
וַיְדַבֵּר אֵלַי לֵאמֹר רְאֵה הַיּוֹצְאִים אֶל־אֶרֶץ צָפוֹן הֵנִיחוּ
אֶת־רוּחִי בְּאֶרֶץ צָפוֹן: ס ט וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: י לָקוֹחַ

רש"י

(ו) אשר בה הסוסים השחורים יוצאים אל ארץ צפון. להרכיב את מדי ועל האדומים לא כתב יוצאים שכבר כלתה לה ממשלת בבל: **והלבנים יצאו אל אחריהם.** להרכיב את פרס שתיהן בצפון ומשלו על בבל: **והברודים יצאו אל ארץ התימן.** להרכיב את יון ויטלו המלוכ' מיד פרס ובפתרונו לרב סעדיה בדניאל ראיתי מלך הנגב הוא מלך יון: **(ז) והאמוצים יצאו ויבקשו.** מלפניו שיהא אורך גדול לממשלתם ללכת בכל הארץ: **ויאמר לכו התהלכו בארץ.** נתן להם רשות למשול ממשל רב והוא מלכות אדום: **(ח) ראה היוצאים אל ארץ צפון.** להרכיב מדי ופרס: **הניחו את רוחי.** שככו את חמתי בבבל שהשחיתו את בלשצר וזרעו של נבוכדנצר הוא שאמר (ישעיה מח) ה' אהבו ויעשה חפצו בבבל וגו': **(י) לקוח מאת הגולה מחלדי וגו'.** אשר באו מבבל. כל האנשים האלה:

מצודות ציון

וסמוך לו: **(ח) אותי.** ר"ל אלי: **הניחו.** מל' הנחה והסקטה: **רוחי.** ענין כעס כמו יגחל רוח (משלי י"ל):

מצודות דוד

להם והנה הולכים למשול: **(ו) אשר בה.** המרכבה אשר בה הסוסים השחורים המרמזים על פרס יוצאים אל בבל העומדת בצפון למשול בה ולהחריבה (ולא זכר כלום מהסוסים האדומים המרמזים על בבל כי כבר כלתה לה ממשלת בבל): **והלבנים.** המרכבה אשר בה הסוסים הלבנים המרמזים על עכו"ם יצאו אל אחרי הסוסי' השחורים למשול על פרס ולהשחיתם: **והברודים.** הם המרמזים על ישמעאל יצאו אל ארץ התימן להמשיל את ישמעאל הישב בפאת הדרום ולא נאמר בהם יצאו אל אחריהם כי הם לא השחיתו את יון כי רומה השחיתה את יון והיא גם היא מבני יון כי טיטוס השחית את העכו"ם כמ"ש בדניאל ומושלת כאחת עם ישמעאל: **(ז) והאמוצים.** הם המרמזי' על רומי הקדמוני' יצאו מלפני אדון כל ארץ ובקשו ממנו ללכת ולתוספ' ביאור אמר להתהלך בארץ למשול בה גם הם שלא יהיו נאבדים בכללות עכו"ם מקור מחצבם: **ויאמר.** המקום אמר להם לכו התהלכו בארץ ומשלו בה גם אתם: **ותתהלכנה.** ר"ל וכן היה כי משלו הם בארץ כמו ישמעאל: **(ח) ויזעק אותי.** ר"ל קרא אלי בקול גדול: **ראה.** הסתכל אשר היוצאים אל ארץ צפון הוא פרס שיצא לארץ בבל להשחיתה: **הניחו את רוחי.** הם הניחו את כעסי שהיה לי בארץ בבל כי בהנקם שעשו בה נח כעסי: **(י) לקוח.** הוא נדבת כסף וזהב האמור במקרא שלאחריו: **מאת הגולה.** מאת הבאים מהגולה מבבל וחוזר ומפרש ממי ואמר מחלדי ומאת טוביה וגו': **ביום ההוא.** מוסב על סוף המקרא לומר שיבוא ביום ההוא אשר יבואו מבבל ועל שאמר ובאת אתה הוצרך לפרש בראשונה להיכן יבא ואמר ובאת לבית ראשיה וגו' כי שם יבואו הבאים מהגולה:

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

הָאִצְטָדִין אֵינוּ חַיָּב מִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כא) כִּי יִגַּח, וְלֹא שֶׁיִּגִּיחוּהוּ:

ח. שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הָאָדָם וָמֵת, מוּעָד, מְשַׁלֵּם כֹּפֶר, וְתָם, פָּטוּר מִן הַכֹּפֶר. וְזֶה וָזֶה חַיָּבִים מִיתָה. וְכֵן בַּבֵּן וְכֵן בַּבַּת. נָגַח עֶבֶד אוֹ אָמָה, נוֹתֵן שְׁלֹשִׁים סְלָעִים, בֵּין שֶׁהוּא יָפֶה (מֵאָה) מָנֶה וּבֵין שֶׁאֵינוֹ יָפֶה אֶלָּא דִינָר אֶחָד:

ו. שׁוֹר שֶׁהָיָה מִתְחַכֵּךְ בַּכֹּתֶל, וְנָפַל עַל הָאָדָם, נִתְכַּוֵּן לַהֲרֹג אֶת הַבְּהֵמָה וְהָרַג אֶת הָאָדָם, לַנָּכְרִי, וְהָרַג אֶת יִשְׂרָאֵל, לַנְּפָלִים, וְהָרַג בֶּן קַיָּמָא, פָּטוּר:

ז. שׁוֹר הָאִשָּׁה, שׁוֹר הַיְתוֹמִים, שׁוֹר הָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס, שׁוֹר הַמִּדְבָּר, שׁוֹר הַהֶקְדֵּשׁ, שׁוֹר הַגֵּר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים, הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִים מִיתָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שׁוֹר הַמִּדְבָּר, שׁוֹר הַהֶקְדֵּשׁ, שׁוֹר הַגֵּר שֶׁמֵּת, פְּטוּרִים מִן הַמִּיתָה, לְפִי שֶׁאֵין לָהֶם בְּעָלִים:

ח. שׁוֹר שֶׁהוּא יוֹצֵא לְהִסָּקֵל וְהִקְדִּישׁוֹ בְּעָלָיו, אֵינוֹ מֻקְדָּשׁ. שְׁחָטוֹ, בְּשָׂרוֹ אָסוּר. וְאִם עַד שֶׁלֹּא

רבינו עובדיה מברטנורה

שמיוחד לנגיחות, ומלמדין אותו לכך:

ה. מועד משלם כופר. ואע"ג דבקמא דנגח קטלינן ליה, אשכחינן מועד, כגון שהרג שלשה נכרים. אי נמי, שהרג שלשה ישראלים טריפה. דאטריפה לא קטלינן ליה, דגברא קטילא קטיל. אי נמי, דקטיל וערק לאגמא לאחר שהעידו בו: **וכן בבן וכן בבת.** תינוק ותינוקת. חייב עליהן סקילה וכופר כגדולים:

ו. שור שהיה מתחכך בכותל וכו'. פטור מן המיתה. ואם היה מועד, כגון שהיה מועד להתחכך בכתלים ולהפילם על בני אדם, ונתחכך בכותל להנאתו והפילו על האדם ומת, השור פטור מן המיתה, והבעלים משלמים את הכופר. השור פטור מן המיתה, דכתיב (שמות כ"א) השור יסקל וגם בעליו יומת, כמיתת הבעלים כך מיתת השור, מה בעלים אין חייבין אם הרגו את הנפש עד שיהרגו בכוונה, כך השור אינו חייב עד שיהרוג בכוונה. והבעלים משלמים את הכופר, דכתיב אם כופר, שהיה יכול לכתוב כופר יושת עליו, מאי אם כופר, לרבות ההורג שלא בכוונה לחיוב כופר:

ז. שור היתומים. שאין להם אפוטרופוס: **ושור האפוטרופוס.** השור של יתומים, הוא אלא שעל האפוטרופוס לשמרו: **הרי אלו חייבין.** דשבעה שור כתובים בפרשה בנוגח אדם. חד לגופיה, וששה לששה שוורים הללו: **רבי יהודה אומר שור הקדש שור הגר שמת ואין לו יורשים פטורים מן המיתה.** אפילו נגח ואח"כ הקדיש, נגח ואח"כ מת הגר, היה פוטר ר' יהודה. ואין הלכה כר' יהודה:

ח. ואם שחטו אסור. באכילה. דכתיב (שמות כ"א) סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו, ממשמע שנאמר סקול יסקל השור איני יודע שהיא נבלה ונבילה אסורה באכילה, ומה תלמוד לומר ולא יאכל את בשרו, אלא לומר לך שאם קדם ושחטו לאחר שנגמר דינו אסור: **הקדישו בעליו מוקדש.** ונפקא מינה דאי מתהני מיניה מעל:

נִגְמַר דִּינוֹ הִקְדִּישׁוֹ בְּעָלָיו, מֻקְדָּשׁ. וְאִם שְׁחָטוֹ, בְּשָׂרוֹ מֻתָּר:

ט. מְסָרוֹ לְשׁוֹמֵר חִנָּם, וְלַשּׁוֹאֵל, לְנוֹשֵׂא שָׂכָר, וְלַשּׁוֹכֵר, נִכְנְסוּ תַּחַת הַבְּעָלִים, מוּעָד מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם, וְתָם מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. קְשָׁרוֹ בְּעָלָיו בַּמּוֹסֵרָה, וְנָעַל בְּפָנָיו כָּרָאוּי, וְיָצָא וְהִזִּיק, אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוּעָד חַיָּב, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר תָּם חַיָּב וּמוּעָד פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כא) וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ בְּעָלָיו, וְשָׁמוּר הוּא זֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֵין לוֹ שְׁמִירָה אֶלָּא סַכִּין:

פרק ה

א. שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה וְנִמְצָא עֻבָּרָה בְּצִדָּהּ, וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְּחָהּ יָלְדָה, אִם מִשֶּׁנִּגְּחָהּ יָלְדָה, מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק לַפָּרָה וּרְבִיעַ נֶזֶק לַוָּלָד. וְכֵן פָּרָה שֶׁנִּגְּחָהּ אֶת הַשּׁוֹר וְנִמְצָא וַלְדָּהּ בְּצִדָּהּ, וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְּחָהּ יָלְדָה, אִם מִשֶּׁנִּגְּחָהּ יָלְדָה, מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִן הַפָּרָה וּרְבִיעַ נֶזֶק מִן הַוָּלָד:

ב. הַקָּדָר שֶׁהִכְנִיס קְרוֹרוֹתָיו לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִרְשׁוּת, וְשִׁבְּרָתַן בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, פָּטוּר. וְאִם הֵזִּקָה בָהֶן, בַּעַל

רבינו עובדיה מברטנורה

ט. ונעל בפניו כראוי. בדלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה. והיינו שמירה פחותה: **ומועד פטור.** מצד העדאה שבו. אבל צד תמות במקומה עומדת. ומשלם חצי נזק כתם. דכתיב ולא ישמרנו גבי מועד. הא שמרו כל דהו פטור מצד העדאה: **רבי אליעזר אומר, אין לו שמירה.** למועד **אלא סכין:** עד שישחטנו. ושלש מחלוקות בדבר. לר"מ בשמירה פחותה חייב ובמעולה פטור. ולרבי יהודה בשמירה פחותה נמי פטור מצד העדאה שבו. אבל חייב על צד תמות שבו. עד שישמרנו שמירה מעולה. ולר"א במעולה נמי חייב. והלכה כרבי יהודה. ומיהו לכתחלה מצוה, לשחוט שור המועד כדי לסלק ההיזק:

פרק ה שור שנגח את הפרה. מעוברת: **ונמצא עוברה בצדה.** מת: **ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה.** ולא מת מחמת הנגיחה: **אם משנגחה.** ומחמת הנגיחה הפילתו: **ורביע נזק לולד.** דתם חייב חצי נזק, והאי ולד מוטל בספק הוא, וחולקין. ומתניתין סומכוס היא דאמר ממון המוטל בספק חולקין. אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין המוציא מחברו עליו הראיה. והלכה כחכמים. ואפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא, המוציא מחבירו עליו הראיה: **וכן פרה שנגחה את השור וכו' משלם חצי נזק מן הפרה.** אם נמצאת הפרה כדין תם שמשלם חצי נזק מגופו. ואם לא נמצאת הפרה, משלם רביע נזק מן הולד. שאם היה ידוע שקודם שילדה נגחה היה משלם כל חצי נזק מן הולד, שמעוברת שנגחה היא ועוברה נגחו. ואם לאחר שילדה נגחה לא היה משלם מן הולד כלום, שהרי הולד לא נגח ואין התם משלם אלא מגופו. עכשיו שהוא בספק, חולקים, ומן החצי נזק שיש לו לשלם משלם רביע נזק מן הולד:

ב. ואם הוזקה בהם בעל הפירות חייב. והני מילי שהוחלקה ונכשלה בהן. אבל אם אכלה מהן עד שמתה, בעל הפירות פטור,

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

עָצֵל בְּיוֹם לְלַמֵּד. וְכֵן לֹא יִתְעַנֶּה, אוֹ לַעֲצֹר בְּמַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה, אוֹ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת יוֹתֵר מִדַּאי, כִּי כָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים גּוֹרְמִים שֶׁלֹּא יוּכַל לִלְמֹד הֵיטֵב. וְכָל הַמִּשְׁנָה, יָדוּ עַל הַתַּחְתּוֹנָה וּמְסַלְּקִין לֵיהּ. (מָרְדְּכַי פ' הָאֶמְּנִין מֵהֵירוּשַׁלְמִי). וּשְׁאָר דִּינֵי מְלַמֵּד, עַיֵּן בְּחו"ה סִימָן של"ד וְשל"ה.

יח. [ב] **אִם יֵשׁ כָּאן מְלַמֵּד שֶׁמְּלַמֵּד לְתִינוֹקוֹת, וּבָא אַחֵר טוֹב מִמֶּנּוּ, מְסַלְּקִין הָרִאשׁוֹן מִפְּנֵי הַשֵּׁנִי.**

יט. [ג] **אִם יֵשׁ כָּאן שְׁנֵי מְלַמְּדִים, הָאֶחָד קוֹרֵא הַרְבֵּה וְאֵינוֹ מְדַקְדֵּק עִמָּהֶם לַהֲבִינָם עַל נָכוֹן, וְאֶחָד אֵינוֹ קוֹרֵא כָּל כָּךְ, אֶלָּא שֶׁמְּדַקְדֵּק עִמָּהֶם לַהֲבִינָם, לוֹקְחִין אוֹתוֹ שֶׁמְּדַקְדֵּק יוֹתֵר.**

כ. [ד] **מִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה, לֹא יְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת, מִפְּנֵי שֶׁאִמּוֹתֵיהֶם מְבִיאוֹת בְּנֵיהֶם.** [ה] **וְאֵין הַמְלַמֵּד צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה אִשְׁתּוֹ שְׁרוּיָה עִמּוֹ בְּבֵית הַסֵּפֶר, אֶלָּא הִיא בְּבֵיתָהּ וְהוּא מְלַמֵּד בִּמְקוֹמוֹ.**

כא. [ו] **לֹא תְּלַמֵּד אִשָּׁה תִּינוֹקוֹת, מִפְּנֵי אֲבִיהֶם שֶׁמְּבִיאִים בְּנֵיהֶם.**

כב. [ז] **אֶחָד מִבְּנֵי הַחֶצֵר אוֹ מִבְּנֵי מָבוֹי שֶׁבְּקֵשׁ לֵיעָשׂוֹת מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת, אֵין שְׁכֵנָיו יְכוֹלִים לִמְחוֹת בְּיָדוֹ.** [ח] **וְכֵן מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת שֶׁבָּא חֲבֵרוֹ וּפָתַח בַּיִת לְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת בְּצִדּוֹ, כְּדֵי שֶׁיָּבִיאוּ לוֹ תִּינוֹקוֹת אֲחֵרִים אוֹ כְּדֵי שֶׁיָּבוֹאוּ הַתִּינוֹקוֹת שֶׁאֵצֶל זֶה לָזֶה, אֵין יְכוֹלִים לִמְחוֹת בְּיָדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ה' חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר** (יְשַׁעְיָהוּ מב, כא). הַגָּה: רַב הַיּוֹשֵׁב בָּעִיר וְלוֹמֵד לְרַבִּים, יָכוֹל חָכָם אַחֵר לָבוֹא וּלְלַמֵּד גַּם כֵּן שָׁם, אֲפִלּוּ מִקְפַּח קִצָּת פַּרְנָסַת הָרִאשׁוֹן, כְּגוֹן שֶׁהַקָּהָל קִבְּלוּ הָרִאשׁוֹן עֲלֵיהֶם לְרֹב וְנוֹטֵל פְּרָס מֵהֶם עַל זֶה, אֲפִלּוּ הָכִי יָכוֹל הַשֵּׁנִי לָבוֹא לָדוּר לָדוּר שָׁם וּלְהַחֲזִיק רַבָּנוּת בְּכָל דָּבָר, כְּמוֹ הָרִאשׁוֹן, אִם הוּא גָּדוֹל וְרָאוּי לְכָךְ.

(מהרי"ו סי' קנ"א ומהרא"י בִּפְסָקָיו סִימָן קנ"ח ע"ש תשו' הַגְּדוֹלִים). אֲבָל אִם בָּא חָכָם אַכְסַנַּאי לְעִיר, אֵין לוֹ לְקַפֵּחַ שְׂכַר הָרַב הַדָּר שָׁם לַעֲשׂוֹת חֻפּוֹת וְקִדּוּשִׁין וְלִטֹּל הַשָּׂכָר הַבָּא מֵהֶם, הוֹאִיל וְהוּא פְּרַס הָרַב הַדָּר שָׁם; אֲבָל מָתָר לַעֲשׂוֹת הַחֻפָּה וְלָתֵת הַשָּׂכָר לָרַב הַקָּבוּעַ. וְכֵן מֻתָּר לוֹ לָדוּן בֵּין שְׁנֵי בַעֲלֵי דִינִין שֶׁבָּעִיר הַבָּאִים לְפָנָיו לָדוּן, דִּדְּלְמָא הָרַב שֶׁבָּעִיר אֵין מְמַצֶּה לָהֶם. אֲבָל אֵין לוֹ לְהוֹרוֹת אִסּוּר וְהֶתֵּר, אוֹ לִדְרֹשׁ לִנְהֹג שָׁרָרָה, בְּאַתְרֵיהּ דְּחַבְרֵיהּ. (מהרי"ק שֹׁרֶשׁ ק"ע ומהר"ד בִּתְשׁוּבָה כ"ב). מִי שֶׁהֶחֱזִיק לְרַב בָּעִיר, אֲפִלּוּ הֶחֱזִיק בְּעַצְמוֹ בְּאֵיזֶה שָׁרָרָה, אֵין לְהוֹרִידוֹ מִגְּדֻלָּתוֹ אַף עַל פִּי שֶׁבָּא לְשָׁם אַחֵר גָּדוֹל מִמֶּנּוּ (ריב"ש סִימָן רע"א). אֲפִלּוּ בְּנוֹ וּבֶן בְּנוֹ לְעוֹלָם קוֹדְמִים לַאֲחֵרִים, כָּל זְמַן שֶׁמְּמַלְּאִים מְקוֹם אֲבוֹתֵיהֶם בְּיִרְאָה וְהֵם חֲכָמִים קְצָת. (רִמְבַּ"ם פֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת מְלָכִים). וּבְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מִנְהָג לְקַבֵּל רַב עַל זְמַן קָצוּב, אוֹ שֶׁמִּנְהָג לְבַחֵר בְּמִי שֶׁיִּרְצוּ, הָרְשׁוּת בְּיָדָם, (כָּל בּוֹ). אֲבָל כָּל

באר הגולה

ב כרב דימי דקנאת סופרים תרבה חכמה שם ע"א: ג ג"ז כרב דימי דשבשתא כיון דעל על שם: ד משנה קידושין דפ"ב ע"א: ה רמב"ם בפרק כ"ב מהלכות איסורי ביאה וכרבי אליעזר שם וכדמפרש שם בגמרא ובירושלמי משום דאביע לן בגמרא אליבה: ו שם במשנה: ז משנה ב"ב דף כ' ע"ב כדמפרש שם בגמ' ריש דף כ"א: ח מימרא דרב יוסף שם ע"ב:

שֶׁקִּבְּלוּ הַקָּהָל עֲלֵיהֶם, וְכָל שֶׁכֵּן אִם עָשׂוּ בְּרִצּוֹן הַשָּׂרָרָה, אֵין לְשׂוּם גָּדוֹל בָּעוֹלָם לְהַשְׁתָּרֵר עָלָיו וּלְהוֹרִידוֹ (שָׁם בריב"ש).

סִימָן רמו **שֶׁחַיָּב כָּל אָדָם בְּתַלְמוּד תּוֹרָה, וְהֵיאָךְ לוֹמְדִים בְּשָׂכָר,** וּבוֹ כ"ו סְעִיפִים

א. [א] **כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל חַיָּב בְּתַלְמוּד תּוֹרָה, בֵּין עָנִי בֵּין עָשִׁיר, בֵּין שָׁלֵם בְּגוּפוֹ** [ב] **בֵּין בַּעַל יִסּוּרִים, בֵּין בָּחוּר בֵּין זָקֵן גָּדוֹל.** [ג] **אֲפִלּוּ עָנִי הַמְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים, אֲפִלּוּ בַּעַל אִשָּׁה וּבָנִים, חַיָּב לִקְבֹּעַ לוֹ זְמַן לְתַלְמוּד תּוֹרָה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה** (יְהוֹשֻׁעַ א, ח). וּבִשְׁעַת הַדַּחַק, אֲפִלּוּ לֹא קָרָא רַק קְרִיאַת שְׁמַע שַׁחֲרִית וְעַרְבִית, לֹא יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ (יְשַׁעְיָהוּ נט, כא) קָרִינָן בֵּיהּ (הַגָּהוֹת מֵימוֹנִי פֶּרֶק א' וּסְמַ"ג עֲשִׂין י"ב). [ד] **וּמִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִלְמֹד, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל לִלְמֹד אוֹ מִפְּנֵי הַטְּרָדוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ, יַסְפִּיק לַאֲחֵרִים הַלּוֹמְדִים.** הַגָּה: וְתֻחְשַׁב לוֹ כְּאִלּוּ לוֹמֵד בְּעַצְמוֹ (טור). וְיָכוֹל אָדָם לְהִתְנוֹת עִם חֲבֵרוֹ שֶׁהוּא יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְהוּא יַמְצִיא לוֹ פַּרְנָסָה וְיַחֲלֹק עִמּוֹ הַשָּׂכָר, אֲבָל אִם כְּבָר עָסַק בְּתוֹרָה אֵינוֹ יָכוֹל לִמְכֹּר לוֹ חֶלְקוֹ בִּשְׁבִיל מָמוֹן שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ. (תא"ו נְתִיב ב' מֵשֶׁ"ס דְּסוֹטָה).

ב. [ה] **יִלְמַד אָדָם תּוֹרָה וְאַחַר כָּךְ יִשָּׂא אִשָּׁה, שֶׁאִם יִשָּׂא אִשָּׁה תְּחִלָּה אִי אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה מֵאַחַר שֶׁרַחֲמִים בְּצִוָּארוֹ.** [ו] **וְאִם אִי אֶפְשָׁר לוֹ בְּלֹא אִשָּׁה, מִפְּנֵי שֶׁיְּצָרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו, יִשָּׂא אִשָּׁה תְּחִלָּה.**

ג. [ז] **עַד אֵימָתַי חַיָּב לִלְמֹד, עַד יוֹם מוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וּפֶן יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ** (דְּבָרִים ד, ט). **וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, הוּא שׁוֹכֵחַ.**

ד. [ח] **חַיָּב אָדָם לְשַׁלֵּשׁ לִמּוּדוֹ, שְׁלִישׁ בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, דְּהַיְנוּ הָאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים; שְׁלִישׁ בְּמִשְׁנָה, דְּהַיְנוּ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וּפֵרוּשׁ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב בִּכְלַל זֶה; שְׁלִישׁ בְּתַלְמוּד, דְּהַיְנוּ שֶׁיָּבִין וַיַּשְׂכִּיל אַחֲרִית דָּבָר מֵרֵאשִׁיתוֹ, וְיוֹצִיא דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, וִידַמֶּה דָּבָר לְדָבָר וְיָדוּן בְּמִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶם עַד שֶׁיֵּדַע הֵיאָךְ עֵקֶר הַמִּצְוֹת וְהֵיאָךְ יוֹצֵא הָאָסוּר וְהַמֻּתָּר וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, דְּבָרִים שֶׁלָּמַד מִפִּי הַשְּׁמוּעָה. כֵּיצַד, הָיָה בַּעַל אֻמָּנוּת וְעוֹסֵק בְּמְלַאכְתּוֹ ג' שָׁעוֹת בְּיוֹם וְט' בַּתּוֹרָה, קוֹרֵא ג' מֵהֶם בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וּבג' תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וּבג' יָבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר.** [ט] **בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים,**

באר הגולה

א לשון הרמב"ם בפ"א מהת"ת: ב מהא דרבי אליעזר ברבי שמעון ב"מ דף פ"ד ע"ב: ג מהא דרבי חנינא בן דוסא תענית ריש דף כ"ה ע"א ורבי יהושע בברכות דף כ"ח ע"א והלל ביומא דף ל"ה ע"ב וכתב עוד שם גדולי חכמי ישראל היו מהם חוטבי עצים ומהן שואבי מים ומהן סומים ואע"פ כן היו עוסקים בת"ת יומם ולילה והם מכלל מעתיקי השמועה איש מפי איש מפי משה רבינו ע"ה ופי' הכ"מ שם חוטבי עצים הוא הלל שואבי מים רב הונא בכתובות דף ק"ה ע"א וסומים רב יוסף ורב ששת: ד טור מהספרי: ה ברייתא שם קידושין דף כ"ט ע"ב כר' יוחנן שם: ו שם בברייתא כדי שלא יהא בהרהורי עבירה: ז הרמב"ם שם בפ"א: ח לשון הרמב"ם שם (ומביאו הטור) ממימרא דרב ספרא וכו' קידושין דף ל' ע"א וכפי' התוספות שם: ט וכתב הכ"מ שם זה דבר פשוט דלגמ' צריך זמן רב משא"כ למקרא ולמשנה ואהא סומכין

לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

לעמוד הקודם

הִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תְּקַצָּא תְּקַצָב סז. בְּאֵר הַגּוֹלָה

ח. [ג]לֹא יִתְפַּלֵּל [ד]בְּיָחִיד תְּפִלַּת מוּסָף בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד אַחַר [ה]שֶׁלֹּשׁ שָׁעוֹת [ט]הַיּוֹם:

תקצב תְּפִלַּת מוּסָף בְּקוֹל רָם וְסֵדֶר הַתְּקִיעוֹת. ובו ד' סְעִיפִים:

א. [א]מַחֲזִיר שְׁלִיחַ צִבּוּר [ב]הַתְּפִלָּה, [ג]וְתוֹקְעִין [ד]עַל סֵדֶר הַבְּרָכוֹת לְמַלְכֻיּוֹת [ה]תַּשְׁרַ"ת פַּעַם אַחַת וּלְזִכְרוֹנוֹת תַּשַ"ת וּלְשׁוֹפָרוֹת תַּרַ"ת. [ו]וְעַכְשָׁו נוֹהֲגִים לִתְקַע לְמַלְכֻיּוֹת תַּשְׁרַ"ת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וּלְזִכְרוֹנוֹת תַּשַ"ת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וּלְשׁוֹפָרוֹת תַּרַ"ת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים: הגה וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁתּוֹקְעִים [ז]תַּשְׁרַ"ת לְמַלְכֻיּוֹת פַּעַם אַחַת וְכֵן לְזִכְרוֹנוֹת וְכֵן לְשׁוֹפָרוֹת (טור בשם רבנו תם ומנהגים), [ח]וְכֵן הַמִּנְהָג בְּמְדִינוֹת אֵלּוּ. וְנֶהֱגוּ לוֹמַר כָּל פַּעַם אַחַר שֶׁתָּקְעוּ [ט]הַיּוֹם חֲרַת עוֹלָם וְאַרֶשֶׁת (מהרי"ל), וַאֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת שֶׁאֵין תּוֹקְעִין אוֹמְרִים הַיּוֹם חֲרַת עוֹלָם, אֲבָל לֹא אֶרֶשֶׁת (מנהגים): **ב. [י]יָחִיד אֵינוֹ מַפְסִיק לִתְקַע בַּבְּרָכוֹת [יא]וַאֲפִלּוּ יֶשׁ לוֹ מִי שֶׁיִּתְקַע לוֹ. הגה [יב]אֶלָּא תּוֹקְעִים לוֹ קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל מוּסָף, וְאֵין צָרִיךְ לִתְקַע לוֹ שֵׁנִית

(כל בו ובית יוסף בשם אורחות חיים):

ל מִימְרָא דְרַב יוֹסֵף מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה ד.

א מִמִּשְׁמְעוּת הַמִּשְׁנָה רֹאשׁ הַשָּׁנָה לֹא. ב הַרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם בְּפֶרֶק ג. ג בֵּית יוֹסֵף. ד בְּרִיתָא שָׁם.

בְּאֵר הֵיטֵב

ה. שֶׁלֹּשׁ שָׁעוֹת. לְפִי שֶׁבַּשְּׁלֹשָׁה שָׁעוֹת הָאֵלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן עוֹלָמוֹ. וְדַוְקָא יָחִיד, אֲבָל רַבִּים הֵן אֵל כַּבִּיר לֹא יִמְאָס. וְדַוְקָא מוּסָף, כֵּיוָן שֶׁאֵין מְחַיֵּב לְהִתְפַּלֵּל אוֹתָהּ בַּזְּמַן הַהוּא, מַה שֶּׁאֵין כֵּן תְּפִלַּת יוֹצֵר שֶׁזְּמַנּוֹ אָז, אֵין לְרַחְוּתוֹ. וְהוּא הַדִּין שֶׁלֹּא יִתְקַע בְּיָחִיד, וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם שֶׁהֶאֱרִיךְ בָּזֶה. יֵשׁ לוֹמַר וְאֵין לְפָרֵשׁ עֹלוּם שְׁמָךְ, וְלֹא יֹאמַר וְאֵין פָּרוּשׁ לְעָלוּם שְׁמָךְ, כִּי יֵשׁ פָּרוּשׁ לְעָלוּם שְׁמוֹ, תַּשְׁבֵ"ץ, מָגֵן אַבְרָהָם:

ו. הַתְּפִלָּה. כְּשֶׁהַצִּבּוּר אוֹמְרִים הוּא אֱלֹהֵינוּ עַיִן הַפְּסוּקִים בַּמַּחֲזוֹר אַשְׁכְּנַזִי שֶׁיֵּשׁ לָאָמְרוֹ וְהוּא קַבָּלָה מִר"א רוֹקֵחַ: **ג. עַל סֵדֶר.** הַתּוֹקֵעַ וְהַשּׁוֹמְעִין צְרִיכִין לַעֲמֹד בִּתְקִיעוֹת מְעַמָּד: **ד. תַּשְׁרַ"ת.** וּבִשְׁלַ"ה, הַדֶּרֶךְ הַמַּבְחִר לִתְקַע תַּשְׁרַ"ת תַּשַ"ת תַּרַ"ת לְמַלְכֻיּוֹת וְכֵן לְזִכְרוֹנוֹת וְכֵן לְשׁוֹפָרוֹת, וְאַחַר אַנְעִים זְמִירוֹת תַּשְׁרַ"ת תַּשַ"ת תַּרַ"ת, וְכֵן נוֹהֲגִים קְהִלָּה קְדִישָׁא אַשְׁכְּנַזִים בִּירוּשָׁלַיִם:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

אַבְרָהָם דְּמִנַּה מֵירֵי דְקָאָמַר וּזְכֹר לָנוּ הָעֲקֵדָה שֶׁעָקַד אַבְרָהָם אָבִינוּ כו', עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבַת מַהֲרַ"ץ בְּאִסּוּן סִימָן א וּבִפְרֻשַׁת דְּרָכִים דַּף יח, עַיֵּן שָׁם: ◎ **שֶׁלֹּשָׁה שָׁעוֹת.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם הֵאִירְנָא שֶׁנֶּהֱגוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּהִשְׁכָּמָה כו', וְאַף שֶׁשְּׁלִיחֵי צִבּוּר אוֹמְרִי פִּיּוּטִים אֵין זֶה שָׁעָה שֶׁצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין, עַיֵּן שָׁם:

◎ **יָחִיד אֵינוֹ מַפְסִיק.** וְהַרְדַּ"ז חֵלֶק ב סִימָן שמז כָּתַב דְּיָחִיד מִתֵּר לְהַפְסִיק בִּבְרָכָה, וּבִבְרְכֵי יוֹסֵף תָּמֵהּ עָלָיו, וּבֶאֱמֶת תְּמוּהַּ מַה שֶּׁלֹּא הִזְכִּיר מִדִּבְרֵי הַטּוּר וּשְׁאָר פּוֹסְקִים דְּאִינוֹ מַפְסִיק אַף אִם תָּקַע לַה אַחֲרִינִי, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוּא שֶׁעֲמוֹ אֵין לוֹ לִתְקַע:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

ח יג. לֹא יִתְפַּלֵּל וְכו'. יְצִיר דִּין זֶה [א]בְּיָחִיד שֶׁדָּר בְּיִשּׁוּב וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לֵילֵךְ לְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מִנְיָן, דְּבָעִיר אַף אַחַר שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת אֵין לוֹ לְהִתְפַּלֵּל בִּיחִידִי: **יד. בְּיָחִיד וְכו' עַד אַחַר שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת.** דְּבִשְׁלֹשָׁה שָׁעוֹת רִאשׁוֹנוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת עוֹלָמוֹ, וְשֶׁמָּא יַעֲנִינוּ בְּדִינוֹ בְּיִחוּד, וּמִי יִצְדַּק, אֲבָל כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר, הֵן אֵל כַּבִּיר לֹא יִמְאָס. וּמַה דְּנָקַט רֹאשׁ הַשָּׁנָה אַף דְּבָכָל יוֹם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן עוֹלָמוֹ בְּשֶׁלֹּשׁ שָׁעוֹת רִאשׁוֹנוֹת, [ב]דְּשָׁם אֵינוֹ אֶלָּא לִפְקִידָה בְּעָלְמָא לְאוֹתוֹ יוֹם, אֲבָל בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן לְכָל הַשָּׁנָה וְלִפְעָמִים לְשָׁנִים רַבּוֹת. וְדַוְקָא תְּפִלַּת מוּסָף מִשֶּׁזְּמַנּוֹ כָּל הַיּוֹם, רְגִילִים הָעוֹלָם לְאַחֲרוֹ אַחַר שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת, אֲבָל תְּפִלַּת שַׁחֲרִית רְגִילִין הָעוֹלָם לְהִתְפַּלֵּל בַּבֹּקֶר בְּתוֹךְ שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת רִאשׁוֹנוֹת, וְעַל כֵּן כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן תְּקָבֵל תְּפִלָּתוֹ בְּתוֹךְ תְּפִלַּת הַצִּבּוּר. וּבִמְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִין לְהִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית בַּהֲשָׁכָמָה בְּתוֹךְ שָׁעָה רִאשׁוֹנָה אוֹ שֵׁנִיָּה, יְצַמְצֵם אָז לְהִתְפַּלֵּל [ג]תְּפִלָּתוֹ גַּם כֵּן בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַזְּמַן [מָגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים]: **טו. הַיּוֹם.** וְכֵן יִזְהַר הַיָּחִיד [ד]שֶׁלֹּא יִתְקַע תְּקִיעַת מִצְוָה עַד אַחַר שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת עַל הַיּוֹם, מִשּׁוּם דִּיפְקִדוּ בְּדִינוֹ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּסִימָן תקפח סָעִיף קָטָן ב בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה:

א א. מַחֲזִיר שְׁלִיחַ צִבּוּר הַתְּפִלָּה וְכו'. יֵשׁ מְקוֹמוֹת [א]שֶׁנּוֹהֲגִין לִתְקַע כְּשֶׁמִּתְפַּלְּלִין בְּלַחַשׁ, אֲבָל אֵין לְנַהֵג כֵּן לְכַתְּחִלָּה, שֶׁלֹּא לְבַלְבֵּל הַמִּתְפַּלְּלִים, וּמִשְּׁלִימִין אוֹתָם לְאַחַר הַתְּפִלָּה: **ב. וְתוֹקְעִין וְכו'.** וּבְכָל תְּקִיעוֹת שֶׁל שְׁלֹשָׁה סְדָרִים הַלָּלוּ [ב]צְרִיכִין הַתּוֹקֵעַ וְהַשּׁוֹמְעִים לַעֲמֹד בִּשְׁעַת תְּקִיעוֹת, וּלְפִיכָךְ נִקְרָאִין תְּקִיעוֹת דְּמְעַמָּד [ג]וּבְדִיעֲבַד אִם יָשְׁבוּ, יָצְאוּ: **ג. תַּשְׁרַ"ת לְמַלְכֻיּוֹת פַּעַם אַחַת וְכו'.** הִנֵּה כֵּיוָן שֶׁתִּקְנוּ

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ח יא. חַיֵּי אָדָם: יב. מָגֵן אַבְרָהָם: **יג.** וּמַה שֶׁנּוֹהֲגִין לוֹמַר פִּיּוּטִים אֵין זֶה מִקְרֵי בִּשְׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין, וְצָרִיךְ לְצַמְצֵם דַּוְקָא בְּעֵת הַתְּפִלָּה, דְּהָא אֶפְשִׁי אִם הַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין שַׁחֲרִית וְהוּא מוּסָף גַּם כֵּן לֹא מִקְרֵי בִּשְׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין, וְכָל שֶׁכֵּן פִּיּוּטִים בְּעָלְמָא [מָגֵן אַבְרָהָם]. וְעַיֵּן עוֹד בְּמָגֵן אַבְרָהָם שֶׁמְּצַדֵּד עוֹד, דְּאֶפְשִׁי בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה טוֹב לְזָהֵר שֶׁלֹּא לְהִתְפַּלֵּל בְּקֵרֶן בִּשְׁעָה רִאשׁוֹנָה עַל הַיּוֹם, שֶׁהוּא זְמַן שֶׁאֵין הַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין, עַיֵּן שָׁם. וְלְעִנְיוּת דִּעְתִּי יֵשׁ לְעַיֵּן בָּזֶה לְמַעֲשֶׂה, דְּהָא אִיתָא בְּמִשְׁנָה, יָרֵד לִטְבֹּל, אם יָכוֹל לַעֲלוֹת וּלְהִתְכַּסּוֹת וּלְקְרוֹת עַד שֶׁלֹּא תָּנֵץ הַחַמָּה יַעֲלֶה וְיִקְרָא, וּבְרִדְאִי יִסְמֹךְ אַחַר כָּךְ גְּאֻלָּה וּתְפִלָּה, וְהָרֵי הוּא שָׁם יְחִידִי, וְגַם בְּשֶׁלְּחֵן עָרוּךְ סִימָן נח, דְּאֶפְשִׁי אִם לֹא נִזְדַּמֵּן לוֹ קֹדֶם הָנֵץ יֶשׁ לוֹ לְהַקְדִּים לְקָרוֹתָהּ בְּמְהֵרָה כָּל

ח יא. מַגֵּן אַבְרָהָם: **יג.** וּמַה שֶׁנּוֹהֲגִין לוֹמַר פִּיּוּטִים אֵין זֶה מִקְרֵי בִּשְׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין, וְצָרִיךְ לְצַמְצֵם דַּוְקָא בְּעֵת הַתְּפִלָּה, דְּהָא אֶפְשִׁי אִם הַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין שַׁחֲרִית וְהוּא מוּסָף גַּם כֵּן לֹא מִקְרֵי בִּשְׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין, וְכָל שֶׁכֵּן פִּיּוּטִים בְּעָלְמָא [מָגֵן אַבְרָהָם]. וְעַיֵּן עוֹד בְּמָגֵן אַבְרָהָם שֶׁמְּצַדֵּד עוֹד, דְּאֶפְשִׁי בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה טוֹב לְזָהֵר שֶׁלֹּא לְהִתְפַּלֵּל בְּקֵרֶן בִּשְׁעָה רִאשׁוֹנָה עַל הַיּוֹם, שֶׁהוּא זְמַן שֶׁאֵין הַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין, עַיֵּן שָׁם. וְלְעִנְיוּת דִּעְתִּי יֵשׁ לְעַיֵּן בָּזֶה לְמַעֲשֶׂה, דְּהָא אִיתָא בְּמִשְׁנָה, יָרֵד לִטְבֹּל, אם יָכוֹל לַעֲלוֹת וּלְהִתְכַּסּוֹת וּלְקְרוֹת עַד שֶׁלֹּא תָּנֵץ הַחַמָּה יַעֲלֶה וְיִקְרָא, וּבְרִדְאִי יִסְמֹךְ אַחַר כָּךְ גְּאֻלָּה וּתְפִלָּה, וְהָרֵי הוּא שָׁם יְחִידִי, וְגַם בְּשֶׁלְּחֵן עָרוּךְ סִימָן נח, דְּאֶפְשִׁי אִם לֹא נִזְדַּמֵּן לוֹ קֹדֶם הָנֵץ יֶשׁ לוֹ לְהַקְדִּים לְקָרוֹתָהּ בְּמְהֵרָה כָּל

לעמוד הבא

קִנְיָנֶךָ. לעמוד הקדוש קָרֵא אוּקְמוּהָ, בְּכַמָּה אֲתַר. אֶלָּא, מָאן יְכִיל לְמִמְנֵי עוֹבָדוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּהָא כַּמָּה חֵילִין וּמַשַׁרְיָין, מְשַׁנְּיָין דָּא מִן דָּא, דְּלֵית לוֹן חוּשְׁבְּנָא. וְכֻלְּהוּ בִּזְמְנָא חָדָא, כְּמַרְזְקָא דְּאַפִּיק זִיקִין לְכָל סִטְרִין בִּזְמְנָא חָדָא. כָּךְ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אַפִּיק כַּמָּה זִינִין וּמַשַׁרְיָין מְשַׁנְּיָין דָּא מִן דָּא, דְּלֵית לוֹן חוּשְׁבְּנָא וְכֻלְּהוּ בִּזְמְנָא חָדָא.

תָּא חֲזֵי, בְּדִבּוּרָא וּבְרוּחָא כְּחֲדָא, אִתְעֲבִיד עַלְמָא, דִּכְתִיב (תהלים לג) בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם. בִּדְבַר ה', דָּא דִּבּוּרָא. וּבְרוּחַ פִּיו, דָּא רוּחָא. דָּא בְלָא דָא לָא אָזִיל, וְאִתְכְּלִיל דָּא בְדָא, וְנָפִיק מִנַּיְיהוּ כַּמָּה חֵילִין לְחֵילִין, וּמַשַׁרְיָין לְמַשַׁרְיָין, וְכֹלָּא בִּזְמְנָא חָדָא.

תָּא חֲזֵי כַּד בָּעָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִבְרֵי עָלְמִין, אַפִּיק חַד נְהוֹרָא סְתִימָאָה. דְּמִן הַהוּא נְהוֹרָא, נָפְקִין וְנָהֲרִין כָּל אִינּוּן נְהוֹרִין דְּאִתְגַּלְּיָין. וּמֵהַהוּא נְהוֹרָא, נָפְקִין וְאִתְפַּשְׁטוּ וְאִתְעֲבִידוּ שְׁאַר נְהוֹרִין וְאִינּוּן עַלְמָא עִלָּאָה.

תּוּ, אִתְפַּשַּׁט הַאי נְהוֹרָא עִלָּאָה, וְעָבִיד אוּמְנָא, נְהוֹרָא דְּלָא נָהִיר, וְעָבִיד עַלְמָא תַּתָּאָה. וּבְגִין דְּאִינּוּן נְהוֹרָא דְּלָא נָהִיר, בָּעֵי לְאִתְקַשְׁרָא לְעֵילָּא, (דף קנו ע"ב) בָּעֵי לְאִתְקַשְׁרָא לְתַתָּא, וּבְקִשּׁוּרָא דִלְתַתָּא, אִתְקַשַּׁר לְאִתְנְהָרָא בְקִשּׁוּרָא דִלְעֵילָּא. וְהַאי נְהוֹרָא דְּלָא נָהִיר, בְּקִשּׁוּרָא דִלְעֵילָּא, אַפִּיק כָּל חֵילִין וּמַשַׁרְיָין לְזִינִין סַגִּיאִין, הָדָא הוּא דִכְתִיב מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ וְגו'.

תרגום לשון הזוהר

מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מְלֵאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאֲרוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֶלָּא מִי יָכוֹל לִמְנוֹת אֶת מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִנֵּה כַּמָּה צְבָאוֹת וּמַחֲנוֹת מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה שֶׁאֵין לָהֶם חֶשְׁבּוֹן, וְכֻלָּם בְּפַעַם אַחַת, כְּמוֹ פַּטִּישׁ שֶׁמּוֹצִיא זִיקִים לְכָל הַצְּדָדִים בְּפַעַם אַחַת, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצִיא כַּמָּה מִינִים וּמַחֲנוֹת מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה שֶׁאֵין לָהֶם חֶשְׁבּוֹן, וְכֻלָּם בְּפַעַם אַחַת.

בֹּא רְאֵה, בְּדִבּוּר וּבְרוּחַ יַחַד נַעֲשָׂה הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם. בִּדְבַר ה' – זֶה הַדִּבּוּר. וּבְרוּחַ פִּיו – זוֹ הָרוּחַ. זֶה בְּלִי זֶה לֹא הוֹלֵךְ, וְנִכְלָלִים זֶה עִם זֶה וְיוֹצְאִים מֵהֶם כַּמָּה צְבָאוֹת לַצְּבָאוֹת, וּמַחֲנוֹת לַמַּחֲנוֹת, וְהַכֹּל בְּפַעַם אַחַת.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָמוֹת, הוֹצִיא אוֹר נִסְתָּר אֶחָד, שֶׁמֵּהָאוֹר הַהוּא יוֹצְאִים וּמְאִירִים כָּל אוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁהִתְגַּלּוּ, וּמֵאוֹתוֹ הָאוֹר יוֹצְאִים וְהִתְפַּשְּׁטוּ וְנַעֲשׂוּ שְׁאָר הָאוֹרוֹת, וְהוּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

וְעוֹד, הָאוֹר הָעֶלְיוֹן הַזֶּה הִתְפַּשֵּׁט וְעָשָׂה אֻמָּן, אוֹר שֶׁאֵינוֹ מֵאִיר, וְעָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא אוֹר שֶׁלֹּא מֵאִיר, רוֹצֶה לְהִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה, רוֹצֶה לְהִתְקַשֵּׁר לְמַטָּה. וּבְקֶשֶׁר שֶׁלְּמַטָּה נִקְשָׁר לְהָאִיר בְּקֶשֶׁר שֶׁלְּמַעְלָה. וְהָאוֹר הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ מֵאִיר בְּקֶשֶׁר שֶׁלְּמַעְלָה, מוֹצִיא אֶת כָּל הַחַיָּלוֹת וְהַמַּחֲנוֹת

וְכָל מַה דִּי בְאַרְעָא, הָכִי נָמֵי לְעֵילָּא. וְלֵית לָךְ מִלָּה זְעִירָה בְהַאי עָלְמָא, דְּלָא תַלְיָא בְמִלָּה אַחֲרָא עִלָּאָה דְּאִתְפַּקְּדָא עֲלֵיהּ לְעֵילָּא, בְּגִין דְּכַד אִתְעַר הַאי לְתַתָּא, אִתְעַר הַהוּא דְּאִתְפַּקְּדָא עֲלֵיהּ לְעֵילָּא, דְּכֹלָּא אִתְאֲחַד דָּא בְדָא.

תָּא חֲזֵי כְתִיב, (בראשית ל) תְּנִי נָא לִי מִדּוּדָאֵי בְּנֵךְ. לָאו דּוּדָאִים אוֹלִידוּ לָהּ לְרָחֵל, אֶלָּא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָא גְלֵגֵל מִלָּה עַל יְדֵי דְּאִינּוּן דּוּדָאִים. בְּגִין דְּיִפּוּק יִשָּׁשְׂכָר, דְּאָחִיד בְּאוֹרַיְיתָא יַתִּיר מִכֻּלְּהוּ שְׁבָטִין. בְּגִין דְּהָא רָחֵל אֲחִידָא בֵּיהּ בְּיַעֲקֹב, לָא שַׁבְקַת לֵיהּ לְגַבֵּי לֵאָה. הָדָא הוּא דִכְתִיב (בראשית ל) הַמְעַט קַחְתֵּךְ אֶת אִישִׁי, וּכְתִיב לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת דּוּדָאֵי בְּנֵךְ.

אִינּוּן גָּרְמוּ דְּיִפּוּק יִשָּׁשְׂכָר לְעַלְמָא, בְּגִין דְּסָלִיק רֵיחָא דְאוֹרַיְיתָא, קַמֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָדָא הוּא דִכְתִיב (שיר השירים ז) הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ וְגו'. וּכְתִיב, (בראשית ל) וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא. הוּא וַדַּאי, וְהָא אוּקְמוּהָ, דְּעַלְמָא עִלָּאָה. הוּא, דְּסָתִים וְלָא גַלְיָא, בְּגִין דְּהָא אוֹרַיְיתָא מֵעַלְמָא עִלָּאָה נָפְקַת.

וּבְכָל אֲתַר, עַלְמָא עִלָּאָה. הוּא, דְּלָא אִתְגַּלְיָא, וְהָא אִתְּמַר, (במדבר יח) וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא, בְּגִין לְאַמְשָׁכָא מִנֵּיהּ בִּרְכָאן לְכֹלָּא, וְיִשָּׁשְׂכָר בֵּיהּ אִתְאֲחִיד, וְעַל דָּא קָרִינָן עֵץ הַחַיִּים, אִילָנָא דְאִינּוּן חַיִּין עִלָּאִין, דְּאִקְּרֵי הוּא וְלָא אַתָּה.

וְאִי תֵּימָא דְּאִלֵּין דּוּדָאִים פָּתְחוּ מְעָהָא דְרָחֵל. לָאו, דְּהָא כְתִיב, (בראשית

תרגום לשון הזוהר

לְמִינִים רַבִּים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ וְגו'.

וְכָל מַה שֶּׁבָּאָרֶץ כָּךְ גַּם לְמַעְלָה, וְאֵין לְךָ דָּבָר קָטָן בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁלֹּא תָּלוּי בְּדָבָר אַחֵר עֶלְיוֹן שֶׁהִתְמַנָּה עָלָיו לְמַעְלָה. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר זֶה שֶׁלְּמַטָּה, מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ שֶׁהִתְמַנָּה עָלָיו לְמַעְלָה, שֶׁהַכֹּל נֶאֱחָז זֶה עִם זֶה.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב תְּנִי נָא לִי מִדּוּדָאֵי בְּנֵךְ. לֹא הַדּוּדָאִים הֵם שֶׁיָּלְדוּ אֶת רָחֵל, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלְגֵּל אֶת הַדָּבָר עַל יְדֵי אוֹתָם דּוּדָאִים כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא יִשָּׂשְׂכָר, שֶׁאוֹחֵז בַּתּוֹרָה יוֹתֵר מִכָּל הַשְּׁבָטִים, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי רָחֵל הָאֲחוּזָה בְּיַעֲקֹב לֹא הִשְׁאִירָה אוֹתוֹ לְלֵאָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַמְעַט קַחְתֵּךְ אֶת אִישִׁי, וְכָתוּב לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת דּוּדָאֵי בְּנֵךְ.

הֵם גָּרְמוּ שֶׁיֵּצֵא יִשָּׂשְׂכָר לְעוֹלָם מִשּׁוּם שֶׁמַּעֲלֶה רֵיחַ שֶׁל הַתּוֹרָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ וְכוּ', וְכָתוּב וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא, הוּא וַדַּאי, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא שֶׁנִּסְתָּר וְלֹא נִגְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה יוֹצֵאת מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

וּבְכָל מָקוֹם הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה, וַהֲרֵי נֶאֱמַר וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת לַכֹּל, וְיִשָּׂשְׂכָר נֶאֱחָז בּוֹ, וְעַל כָּךְ קוֹרְאִים עֵץ הַחַיִּים, הָעֵץ שֶׁלְּאוֹתָם הַחַיִּים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁנִּקְרָא הוּא וְלֹא אַתָּה.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַדּוּדָאִים הִלְּלוּ פָּתְחוּ אֶת מֵעֶיהָ שֶׁל רָחֵל – לֹא, שֶׁהִנֵּה כָּתוּב וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא דָּבָר אַחֵר. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַדּוּדָאִים, אַף עַל פִּי שֶׁכֹּחָם

ל) **וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָה, קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלָא מִלָּה אַחֲרָא. בְּגִין דְּאִינּוּן דּוּדָאִים, אַף עַל גַּב דְּחֵילָא דִּלְהוֹן לְעֵילָא. בְּהַהוּא חֵילָא דִּלְהוֹן, לָא אִתְמַנֵּי פְּקִידָא דִּבְנִין, דְּהָא בְּנִין בְּמַזָּלָא תַּלְיָין, וְלָאו בְּמִלָּה אַחֲרָא. וְאִי תִּימָא דְּהָא אִינּוּן לְמַגְּנָא אִתְבְּרִיאוּ, לָאו, דְּהָא אַפִּילוּ** (דף קנו ע"א) **לְמִלָּה דָא, סִיּוּעָא אִינּוּן לְאִינּוּן דְּמִתְעַבְּרֵי, וְלָאו אִינּוּן עֲקָרָאן, וְלָא אִתְגְּזַר עֲלֵיהוּ אֶלָּא בְּמַזָּלָא.**

וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא וְגוֹ'. (בראשית ל) **הַאי מִלָּה חֲצִיפוּתָא אִיהוּ. לָאו אִיהוּ הָכִי, אֶלָּא מֵהָכָא אוֹלִיפְנָא, עִנְּוּתָנוּתָא דְּלֵאָה, דְּלָא אָמְרָה קַמֵּי אַחָתָה מִידִּי, וְאִיהִי אַקְדִּימַת לְאוֹרְחָא, וְאָמְרָה לֵיהּ בַּחֲשַׁאי, וְאוֹדְעָא לֵיהּ. דְּהָא בְּרִשׁוּתָא דְּרָחֵל הָוָה, דִּכְתִיב,** (שם) **כִּי שָׂכוֹר שְׂכַרְתִּיךָ, מַרְחֵל נְטִילַת רְשׁוּ, וּבְגִין דְּלָא יַבְאִישׁ בְּעֵינָאָה דְּרָחֵל, אָמְרָה לֵיהּ לְבַר וְלָא בְּבֵיתָא.**

וְלָא עוֹד אֶלָּא פִּתְחָא מִשְׁכְּנָא דְּלֵאָה (לְבַר), **נָפְקַת לְבַר, וְעַיְּילַת לֵיהּ לְיַעֲקֹב בְּפִתְחָא דִּלְבַר, עַד לָא יֵיעוּל לְמִשְׁכְּנָא דְּרָחֵל. מָאי טַעְמָא, בְּגִין דְּלָא תִּימָא מִלָּה קַמֵּי דְּרָחֵל, וְלָא תַּחְצִיף קַמֵּי אַחָתָהּ. וְלָא עוֹד, אֶלָּא אָמְרָה לֵאָה, אִי יֵיעוּל יַעֲקֹב בְּמִשְׁכְּנָא דְּרָחֵל, לָאו דִּין הוּא לְאַפְקֵיהּ מִתַּמָּן, בְּגִין כָּךְ אַקְדִּימַת לֵיהּ לְבַר.**

וְכָל הַאי לָמָּה, אֶלָּא לֵאָה רוּחָא דְּקוּדְשָׁא אִתְעֲרַת בָּהּ, וְיָדְעַת דְּכָל הַנֵּי שִׁבְטִין עִלָּאִין, כֻּלְּהוּ קַדִּישִׁין, יִפְקוּן מִנָּהּ, וְדָחְקַת שַׁעְתָּא, בַּחֲבִיבוּתָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבְגִין כָּךְ הִיא קָרָאת לוֹן שְׁמָהָן, בְּרָזָא דְּחָכְמְתָא.

רִבִּי חִיָּא וְרִבִּי יוֹסֵי, הֲווּ אָזְלִי לְמַעְלָה, בְּאוֹתוֹ הַכֹּחַ שֶׁלָּהֶם לֹא מִתְמַנֶּה פְּקִידַת הַבָּנִים, שֶׁהֲרֵי הַבָּנִים תְּלוּיִים בְּמַזָּל, וְלֹא בְּדָבָר אַחֵר. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהִנֵּה הֵם נִבְרְאוּ לְחִנָּם – לֹא, שֶׁהֲרֵי אֲפִלּוּ לַדָּבָר הַזֶּה הֵם סִיּוּעַ לְאוֹתָם שֶׁמִּתְעַבְּרִים, וְאֵינָם עֲקָרוֹת, וְלֹא נִגְזַר עֲלֵיהֶם אֶלָּא בְּמַזָּל.

וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא וְגוֹ'. הַדָּבָר הַזֶּה הוּא חֲצִפָּה? אֵינוֹ כָּךְ, אֶלָּא מִכָּאן לָמַדְנוּ עַנְוְתָנוּתוֹ שֶׁל לֵאָה, שֶׁלֹּא אָמְרָה דָּבָר לִפְנֵי אֲחוֹתָהּ, וְהִיא הִקְדִּימָה לַדֶּרֶךְ וְאָמְרָה לוֹ בַּחֲשַׁאי וְהוֹדִיעָה לוֹ, שֶׁהֲרֵי זֶה הָיָה בִּרְשׁוּת רָחֵל, שֶׁכָּתוּב כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ. מַרְחֵל נְטִילָה רְשׁוּת. וּכְדֵי שֶׁלֹּא יֵרַע בְּעֵינֵי רָחֵל, אָמְרָה לוֹ בַּחוּץ, וְלֹא בַּבַּיִת.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בַּפֶּתַח שֶׁל מִשְׁכַּן לֵאָה [לַחוּץ] יָצְאָה הַחוּצָה, וְהִכְנִיסָה אֶת יַעֲקֹב בַּפֶּתַח שֶׁבַּחוּץ טֶרֶם שֶׁיִּכָּנֵס לְמִשְׁכַּן רָחֵל. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי שֶׁלֹּא תֹּאמַר דָּבָר לִפְנֵי רָחֵל, וְלֹא תִּתְחַצֵּף לִפְנֵי אֲחוֹתָהּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אָמְרָה לֵאָה, אִם יִכָּנֵס יַעֲקֹב לְמִשְׁכַּן רָחֵל, אֵינוֹ דִּין לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם, מִשּׁוּם כָּךְ הִקְדִּימָה לוֹ בַּחוּץ.

וְכָל זֶה לָמָּה? אֶלָּא שֶׁרּוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִתְעוֹרְרָה בְּלֵאָה, וְיָדְעָה שֶׁכָּל הַשְּׁבָטִים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם קְדוֹשִׁים, יֵצְאוּ מִמֶּנָּה, וְדָחֲקָה הַשָּׁעָה בַּחֲבִיבוּת לְקָדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרְאָה לָהֶם שֵׁמוֹת בְּסוֹד הַחָכְמָה.

רִבִּי חִיָּא וְרִבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי לְרִבִּי חִיָּא, בְּכָל פַּעַם [שֶׁאָנוּ] הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְחִישׁ לָנוּ נִסִּים, וְכָעֵת הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ אֲרֻכָּה לָנוּ, נִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְחַבֵּר עִמָּנוּ.

פָּתַח רִבִּי חִיָּא וְאָמַר, (שמות יב) **בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצּוֹת,** וְכָתוּב (דברים טז) **שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי. לֶחֶם עֹנִי כָּתוּב. בַּדָּבָר הַזֶּה הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַחֲבֵרִים. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הָיוּ בִּרְשׁוּת אַחֶרֶת. כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקָרֵב אוֹתָם אֵלָיו, נָתַן לָהֶם מָקוֹם שֶׁל לֶחֶם עֹנִי. לֶחֶם עֹנִי. מִי הָעֳנִי? זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ** (תהלים פו) **כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי.**

וְלֶחֶם עֹנִי הַזֶּה נִקְרָא מַצָּה, נִקְבָּה בְּלִי זָכָר הִיא עֹנִי. הִתְקָרְבוּ לַמַּצָּה בַּהַתְחָלָה. כֵּיוָן שֶׁקֵּרְבוּ אוֹתָם יוֹתֵר, הִכְנִיס אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדַרְגּוֹת אֲחֵרוֹת, וְהִתְחַבֵּר זָכָר עִם נְקֵבָה. וְאָז, כְּשֶׁמַּצָּה מִתְחַבֶּרֶת בַּזָּכָר, נִקְרָא מִצְוָה, בְּתוֹסֶפֶת וָא"ו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ל) כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת.

מִשּׁוּם כָּךְ מַצָּה בְּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ מִצְוָה.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים שָׁמְעוּ קוֹל אֶחָד שֶׁאוֹמֵר: גְּדוּד שֶׁל רוֹצְחִים אוֹרְבִים בַּדֶּרֶךְ, סְטוּ לְמַעְלָה, אַל תֵּרְדוּ לְטִירָה חַסֵּרַת הַגֵּג שֶׁלְּמִטָּה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, מִזֶּה נִשְׁמַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לִשְׁמֹר אֶת דַּרְכֵּינוּ. עָלוּ לְמַעְלָה וְנִכְנְסוּ לְהַר אֶחָד, בֵּין סְלָעִים חֲזָקִים. אָמְרוּ, הוֹאִיל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ, נִרְאֶה דָּבָר, אוֹ יִתְרַחֵשׁ לָנוּ נֵס.

לעמוד הבא

בְּאוֹרְחָא, אָמַר רִבִּי יוֹסֵי לְרִבִּי חִיָּא, בְּכָל זִמְנָא (דְּאַנְן) **דְּאָזְלִינָן בְּאוֹרְחָא, וְלַעֲיָנָן בְּאוֹרַיְיתָא, קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַרְחִישׁ לָן נִסִּין, וְהַשְׁתָּא אוֹרְחָא דָא אָרִיךְ לָן, נִתְעַסַּק בְּאוֹרַיְיתָא, וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִזְדַּוּוג בַּהֲדָן.**

פָּתַח רִבִּי חִיָּא **וְאָמַר,** (שמות יב) **בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצּוֹת,** (דברים טז) **שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי. לֶחֶם עֹנִי כְּתִיב, הַאי מִלָּה אִתְעָרוּ בָהּ חַבְרַיָּיא. אֲבָל תָּא חֲזִי, כַּד הֲווּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הֲווּ בִּרְשׁוּתָא אַחֲרָא. כַּד בָּעָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְקָרְבָא לוֹן לְגַבֵּיהּ, יָהַב לוֹן אֲתַר דְּלֶחֶם עֹנִי. לֶחֶם עֹנִי, מָאן עֹנִי. דָּא דָוִד מַלְכָּא, דִּכְתִיב בֵּיהּ** (תהלים מו) **כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי.**

וְהַאי לֶחֶם עֹנִי אִקְרֵי מַצָּה, נוּקְבָא בְּלָא דְכוּרָא, מִסְּכָּנוּתָא הֲוֵי, אִתְקָרְיבוּ לְגַבֵּי מַצָּה בְּקַדְמִיתָא, כֵּיוָן דְּקָרְיבוּ לוֹן יַתִּיר, עָיֵיל לוֹן קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּדַרְגִּין אַחֲרָנִין, וְאִתְחַבַּר דְּכוּרָא בְּנוּקְבָא. וּכְדֵין, מַצָּה כַּד אִתְחַבְּרַת בְּדְכוּרָא אִקְרֵי מִצְוָה בְּתוֹסֶפֶת וא"ו, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים ל) **כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת. בְּגִינֵי כָּךְ, מַצָּה בְּקַדְמִיתָא, וּלְבָתַר מִצְוָה.**

עַד דְּהַווּ אָזְלִי, שְׁמָעוּ חַד קָלָא דְּאָמַר, טוּפְסְרָא דְּקַטְנוּן, עֲקִימָן בְּאוֹרְחָא, סְטוּ לְעֵילָא, לָא תֶּחֱתוּן בְּקוּסְטָרָא דְּקַטְרָא דִּלְתַתָּא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, שְׁמַע מִינָּהּ, דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי לְנַטְרָא אוֹרְחִין. סְלִיקוּ לְעֵילָא, וְעָאלוּ בְּחַד טוּרָא, בֵּין טְנָרִין תַּקִּיפִין, אָמְרוּ, הוֹאִיל וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעָא בְּאוֹרְחָא דָא, מִלָּה נֶחֱמֵי אוֹ נִיסָּא (תִּרְחִישׁ) **אִתְרְחִישׁ לָן.**

תרגום לשון הזוהר

לְמַעְלָה, בְּאוֹתוֹ הַכֹּחַ שֶׁלָּהֶם לֹא מִתְמַנֶּה פְּקִידַת הַבָּנִים, שֶׁהֲרֵי הַבָּנִים תְּלוּיִים בְּמַזָּל, וְלֹא בְּדָבָר אַחֵר. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהִנֵּה הֵם נִבְרְאוּ לְחִנָּם – לֹא, שֶׁהֲרֵי אֲפִלּוּ לַדָּבָר הַזֶּה הֵם סִיּוּעַ לְאוֹתָם שֶׁמִּתְעַבְּרִים, וְאֵינָם עֲקָרוֹת, וְלֹא נִגְזַר עֲלֵיהֶם אֶלָּא בְּמַזָּל.

וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא וְגוֹ'. הַדָּבָר הַזֶּה הוּא חֲצִפָּה? אֵינוֹ כָּךְ, אֶלָּא מִכָּאן לָמַדְנוּ עַנְוְתָנוּתוֹ שֶׁל לֵאָה, שֶׁלֹּא אָמְרָה דָּבָר לִפְנֵי אֲחוֹתָהּ, וְהִיא הִקְדִּימָה לַדֶּרֶךְ וְאָמְרָה לוֹ בַּחֲשַׁאי וְהוֹדִיעָה לוֹ, שֶׁהֲרֵי זֶה הָיָה בִּרְשׁוּת רָחֵל, שֶׁכָּתוּב כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ. מַרְחֵל נְטִילָה רְשׁוּת. וּכְדֵי שֶׁלֹּא יֵרַע בְּעֵינֵי רָחֵל, אָמְרָה לוֹ בַּחוּץ, וְלֹא בַּבַּיִת.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בַּפֶּתַח שֶׁל מִשְׁכַּן לֵאָה [לַחוּץ] יָצְאָה הַחוּצָה, וְהִכְנִיסָה אֶת יַעֲקֹב בַּפֶּתַח שֶׁבַּחוּץ טֶרֶם שֶׁיִּכָּנֵס לְמִשְׁכַּן רָחֵל. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי שֶׁלֹּא תֹּאמַר דָּבָר לִפְנֵי רָחֵל, וְלֹא תִּתְחַצֵּף לִפְנֵי אֲחוֹתָהּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אָמְרָה לֵאָה, אִם יִכָּנֵס יַעֲקֹב לְמִשְׁכַּן רָחֵל, אֵינוֹ דִּין לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם, מִשּׁוּם כָּךְ הִקְדִּימָה לוֹ בַּחוּץ.

וְכָל זֶה לָמָּה? אֶלָּא שֶׁרּוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִתְעוֹרְרָה בְּלֵאָה, וְיָדְעָה שֶׁכָּל הַשְּׁבָטִים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם קְדוֹשִׁים, יֵצְאוּ מִמֶּנָּה, וְדָחֲקָה הַשָּׁעָה בַּחֲבִיבוּת לְקָדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרְאָה לָהֶם שֵׁמוֹת בְּסוֹד הַחָכְמָה.

רִבִּי חִיָּא וְרִבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי לְרִבִּי חִיָּא, בְּכָל פַּעַם [שֶׁאָנוּ] הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְחִישׁ לָנוּ נִסִּים, וְכָעֵת הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ אֲרֻכָּה לָנוּ, נִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְחַבֵּר עִמָּנוּ.

פָּתַח רִבִּי חִיָּא וְאָמַר, (שמות יב) **בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצּוֹת,** וְכָתוּב (דברים טז) **שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי. לֶחֶם עֹנִי כָּתוּב. בַּדָּבָר הַזֶּה הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַחֲבֵרִים. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הָיוּ בִּרְשׁוּת אַחֶרֶת. כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקָרֵב אוֹתָם אֵלָיו, נָתַן לָהֶם מָקוֹם שֶׁל לֶחֶם עֹנִי. לֶחֶם עֹנִי. מִי הָעֳנִי? זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ** (תהלים פו) **כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי.**

וְלֶחֶם עֹנִי הַזֶּה נִקְרָא מַצָּה, נִקְבָּה בְּלִי זָכָר הִיא עֹנִי. הִתְקָרְבוּ לַמַּצָּה בַּהַתְחָלָה. כֵּיוָן שֶׁקֵּרְבוּ אוֹתָם יוֹתֵר, הִכְנִיס אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדַרְגּוֹת אֲחֵרוֹת, וְהִתְחַבֵּר זָכָר עִם נְקֵבָה. וְאָז, כְּשֶׁמַּצָּה מִתְחַבֶּרֶת בַּזָּכָר, נִקְרָא מִצְוָה, בְּתוֹסֶפֶת וָא"ו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ל) כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת.

מִשּׁוּם כָּךְ מַצָּה בְּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ מִצְוָה.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים שָׁמְעוּ קוֹל אֶחָד שֶׁאוֹמֵר: גְּדוּד שֶׁל רוֹצְחִים אוֹרְבִים בַּדֶּרֶךְ, סְטוּ לְמַעְלָה, אַל תֵּרְדוּ לְטִירָה חַסֵּרַת הַגֵּג שֶׁלְּמִטָּה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, מִזֶּה נִשְׁמַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לִשְׁמֹר אֶת דַּרְכֵּינוּ. עָלוּ לְמַעְלָה וְנִכְנְסוּ לְהַר אֶחָד, בֵּין סְלָעִים חֲזָקִים. אָמְרוּ, הוֹאִיל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ, נִרְאֶה דָּבָר, אוֹ יִתְרַחֵשׁ לָנוּ נֵס.

לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ כ וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ כא וְנָתַן אַרְצָם לְנַחֲלָה
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ כב נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל
עַבְדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ כג שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ
זָכַר לָנוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ כד וַיִּפְרְקֵנוּ
מִצָּרֵינוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ כה נֹתֵן לֶחֶם
לְכָל־בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ כו הוֹדוּ
לְאֵל הַשָּׁמָיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

קלז א עַל נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ
גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן׃
ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ׃
ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר
וְתוֹלֲלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר
צִיּוֹן׃ ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל
אַדְמַת נֵכָר׃ ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלִָם
תִּשְׁכַּח יְמִינִי׃ ו תִּדְבַּק־לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־
יְרוּשָׁלִָם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי׃ ז זְכֹר
יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלִָם
הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ׃
ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ
אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ׃ ט אַשְׁרֵי |
שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע׃

קלח א לְדָוִד | אוֹדְךָ בְּכָל־לִבִּי נֶגֶד
אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ׃ ב אֶשְׁתַּחֲוֶה
אֶל־הֵיכַל קָדְשְׁךָ וְאוֹדֶה אֶת־שִׁמְךָ עַל־
חַסְדְּךָ וְעַל־אֲמִתֶּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־
שִׁמְךָ אִמְרָתֶךָ׃ ג בְּיוֹם קָרָאתִי וַתַּעֲנֵנִי
תַּרְהִבֵנִי בְנַפְשִׁי עֹז׃ ד יוֹדוּךָ יְהוָה
כָּל־מַלְכֵי־אֶרֶץ כִּי שָׁמְעוּ אִמְרֵי־פִיךָ׃
ה וְיָשִׁירוּ בְּדַרְכֵי יְהוָה כִּי־גָדוֹל כְּבוֹד
יְהוָה׃ ו כִּי־רָם יְהוָה וְשָׁפָל יִרְאֶה וְגָבֹהַּ
מִמֶּרְחָק יְיַדֵּע׃ ז אִם־אֵלֶךְ | בְּקֶרֶב צָרָה
תְּחַיֵּנִי עַל אַף אֹיְבַי תִּשְׁלַח יָדֶךָ
וְתוֹשִׁיעֵנִי יְמִינֶךָ׃ ח יְהוָה יִגְמֹר בַּעֲדִי
יְהוָה חַסְדְּךָ לְעוֹלָם מַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אַל־
תֶּרֶף׃

קלט א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר יְהוָה
חְקַרְתַּנִי וַתֵּדָע׃ ב אַתָּה יָדַעְתָּ
שִׁבְתִּי וְקוּמִי בַּנְתָּה לְרֵעִי מֵרָחוֹק׃
ג אָרְחִי וְרִבְעִי זֵרִיתָ וְכָל־דְּרָכַי
הִסְכַּנְתָּה׃ ד כִּי אֵין מִלָּה בִּלְשׁוֹנִי הֵן
יְהוָה יָדַעְתָּ כֻּלָּהּ׃ ה אָחוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי
וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה׃ ו פְּלִאִיָּה דַעַת
מִמֶּנִּי נִשְׂגְּבָה לֹא־אוּכַל לָהּ׃ ז אָנָה
אֵלֶךְ מֵרוּחֶךָ וְאָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרָח׃
ח אִם־אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה וְאַצִּיעָה
שְׁאוֹל הִנֶּךָּ׃ ט אֶשָּׂא כַנְפֵי־שָׁחַר
אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם׃ י גַּם־שָׁם יָדְךָ
תַנְחֵנִי וְתֹאחֲזֵנִי יְמִינֶךָ׃ יא וָאֹמַר אַךְ־
חֹשֶׁךְ יְשׁוּפֵנִי וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדֵנִי׃
יב גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָּ וְלַיְלָה
כַּיּוֹם יָאִיר כַּחֲשֵׁיכָה כָּאוֹרָהּ׃ יג כִּי־
אַתָּה קָנִיתָ כִלְיֹתָי תְּסֻכֵּנִי בְּבֶטֶן אִמִּי׃
יד אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי נִפְלָאִים
מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יֹדַעַת מְאֹד׃ טו לֹא־
נִכְחַד עֶצְמִי מִמֶּךָּ אֲשֶׁר־עֲשִׂיתִי בַסֵّתֶר
רֻקַּמְתִּי בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ׃ טז גָּלְמִי | רָאוּ

עֵינֶיךָ וְעַל־סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ יָמִים
יֻצָּרוּ וְלֹא אֶחָד בָּהֶם׃ יז וְלִי מַה־
יָּקְרוּ רֵעֶיךָ אֵל מֶה עָצְמוּ רָאשֵׁיהֶם׃
יח אֶסְפְּרֵם מֵחוֹל יִרְבּוּן הֶקִיצֹתִי וְעוֹדִי
עִמָּךְ׃ יט אִם־תִּקְטֹל אֱלוֹהַּ | רָשָׁע
וַאֲנָשֵׁי דָמִים סוּרוּ מֶנִּי׃ כ אֲשֶׁר יֹמְרוּךָ
לִמְזִמָּה נָשׂוּא לַשָּׁוְא עָרֶיךָ׃ כא הֲלוֹא־
מְשַׂנְאֶיךָ יְהוָה | אֶשְׂנָא וּבִתְקוֹמְמֶיךָ
אֶתְקוֹטָט׃ כב תַּכְלִית שִׂנְאָה שְׂנֵאתִים
לְאוֹיְבִים הָיוּ לִי׃ כג חָקְרֵנִי אֵל וְדַע
לְבָבִי בְּחָנֵנִי וְדַע שַׂרְעַפָּי׃ כד וּרְאֵה
אִם־דֶּרֶךְ־עֹצֶב בִּי וּנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ עוֹלָם׃

כט לחודש **יום שלישי**

קמ א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב חַלְּצֵנִי
יְהוָה מֵאָדָם רָע מֵאִישׁ חֲמָסִים
תִּנְּצְרֵנִי׃ ג אֲשֶׁר חָשְׁבוּ רָעוֹת בְּלֵב
כָּל־יוֹם יָגוּרוּ מִלְחָמוֹת׃ ד שָׁנְנוּ לְשׁוֹנָם
כְּמוֹ־נָחָשׁ חֲמַת עַכְשׁוּב תַּחַת שְׂפָתֵימוֹ
סֶלָה׃ ה שָׁמְרֵנִי יְהוָה | מִיְּדֵי רָשָׁע
מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּנְּצְרֵנִי אֲשֶׁר חָשְׁבוּ
לִדְחוֹת פְּעָמָי׃ ו טָמְנוּ־גֵאִים | פַּח לִי
וַחֲבָלִים פָּרְשׂוּ רֶשֶׁת לְיַד־מַעְגָּל
מֹקְשִׁים שָׁתוּ־לִי סֶלָה׃ ז אָמַרְתִּי לַיהוָה
אֵלִי אָתָּה הַאֲזִינָה יְהוָה קוֹל תַּחֲנוּנָי׃
ח יְהוָה קרי אֱלֹהִים אֲדֹנָי עֹז יְשׁוּעָתִי
סַכּוֹתָה לְרֹאשִׁי בְּיוֹם נָשֶׁק׃ ט אַל־תִּתֵּן
יְהוָה מַאֲוַיֵּי רָשָׁע זְמָמוֹ אַל־תָּפֵק
יָרוּמוּ סֶלָה׃ י רֹאשׁ מְסִבָּיו עֲמַל
שְׂפָתֵימוֹ יְכַסֻּמוֹ יְכַסֵּימוֹ׃ יא יִמּוֹטוּ יִמּוֹטוּ
עֲלֵיהֶם גֶּחָלִים בָּאֵשׁ יַפִּלֵם בְּמַהֲמֹרוֹת
בַּל־יָקוּמוּ׃ יב אִישׁ לָשׁוֹן בַּל־יִכּוֹן
בָּאָרֶץ אִישׁ־חָמָס רָע יְצוּדֶנּוּ לְמַדְחֵפֹת׃
יג יָדַעְתִּי כִּי־יַעֲשֶׂה יְהוָה דִּין עָנִי
מִשְׁפַּט אֶבְיֹנִים׃ יד אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ
לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת־פָּנֶיךָ׃

קמא א מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה קָרָאתִיךָ
חוּשָׁה לִּי הַאֲזִינָה קוֹלִי בְּקָרְאִי־
לָךְ׃ ב תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ
מַשְׂאַת כַּפַּי מִנְחַת־עָרֶב׃ ג שִׁיתָה יְהוָה
שָׁמְרָה לְפִי נְצָרָה עַל־דַּל שְׂפָתָי׃
ד אַל־תַּט־לִבִּי | לְדָבָר | רָע לְהִתְעוֹלֵל
עֲלִלוֹת | בְּרֹשַׁע אֶת־אִישִׁים פֹּעֲלֵי־אָוֶן
וּבַל־אֶלְחַם בְּמַנְעַמֵּיהֶם׃ ה יַהֲלֻמֵנִי
צַדִּיק | חֶסֶד וְיוֹכִיחֵנִי שֶׁמֶן רֹאשׁ
אַל־יָנִי רֹאשִׁי כִּי־עוֹד וּתְפִלָּתִי
בְּרָעוֹתֵיהֶם׃ ו נִשְׁמְטוּ בִידֵי־סֶלַע
שֹׁפְטֵיהֶם וְשָׁמְעוּ אֲמָרַי כִּי נָעֵמוּ׃
ז כְּמוֹ פֹלֵחַ וּבֹקֵעַ בָּאָרֶץ נִפְזְרוּ עַצְמֹתֵינוּ
לְפִי שְׁאוֹל׃ ח כִּי אֵלֶיךָ | יְהוָה קרי אֲלֹהִים
אֲדֹנָי עֵינָי בְּכָה חָסִיתִי אַל־תְּעַר נַפְשִׁי׃
ט שָׁמְרֵנִי מִיְּדֵי פַח יָקְשׁוּ לִי וּמִקֹּשׁוֹת
פֹּעֲלֵי אָוֶן׃ י יִפְּלוּ בְמִכְמֹרָיו רְשָׁעִים
יַחַד אָנֹכִי עַד־אֶעֱבוֹר׃

קמב א מַשְׂכִּיל לְדָוִד בִּהְיוֹתוֹ בַמְּעָרָה
תְּפִלָּה׃ ב קוֹלִי אֶל־יְהוָה אֶזְעָק
קוֹלִי אֶל־יְהוָה אֶתְחַנָּן׃ ג אֶשְׁפֹּךְ לְפָנָיו
שִׂיחִי צָרָתִי לְפָנָיו אַגִּיד׃ ד בְּהִתְעַטֵּף
עָלַי | רוּחִי וְאַתָּה יָדַעְתָּ נְתִיבָתִי בְּאֹרַח־

זוּ אֲהַלֵּךְ טֶרֶם פָּח לִי׃ ה הַבֵּיט יָמִין |
וּרְאֵה וְאֵין־לִי מַכִּיר אָבַד מָנוֹס מִמֶּנִּי
אֵין דּוֹרֵשׁ לְנַפְשִׁי׃ ו זָעַקְתִּי אֵלֶיךָ יְהוָה
אָמַרְתִּי אַתָּה מַחְסִי חֶלְקִי בְּאֶרֶץ
הַחַיִּים׃ ז הַקְשִׁיבָה | אֶל־רִנָּתִי כִּי־
דַלּוֹתִי מְאֹד הַצִּילֵנִי מֵרֹדְפַי כִּי אֵמְצוּ
מִמֶּנִּי׃ ח הוֹצִיאָה מִמַּסְגֵּר | נַפְשִׁי
לְהוֹדוֹת אֶת־שְׁמֶךָ בִּי יַכְתִּרוּ צַדִּיקִים
כִּי תִגְמֹל עָלָי׃

קמג א מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה | שְׁמַע
תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה אֶל־תַּחֲנוּנַי
בֶּאֱמֻנָתְךָ עֲנֵנִי בְּצִדְקָתֶךָ׃ ב וְאַל־תָּבוֹא
בְמִשְׁפָּט אֶת־עַבְדֶּךָ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ
כָּל־חָי׃ ג כִּי רָדַף אוֹיֵב | נַפְשִׁי דִּכָּא
לָאָרֶץ חַיָּתִי הוֹשִׁיבַנִי בְמַחֲשַׁכִּים כְּמֵתֵי
עוֹלָם׃ ד וַתִּתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי בְּתוֹכִי
יִשְׁתּוֹמֵם לִבִּי׃ ה זָכַרְתִּי יָמִים | מִקֶּדֶם
הָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ
אֲשׂוֹחֵחַ׃ ו פֵּרַשְׂתִּי יָדַי אֵלֶיךָ נַפְשִׁי |
כְּאֶרֶץ־עֲיֵפָה לְךָ סֶלָה׃ ז מַהֵר עֲנֵנִי |
יְהוָה כָּלְתָה רוּחִי אַל־תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ
מִמֶּנִּי וְנִמְשַׁלְתִּי עִם־יֹרְדֵי בוֹר׃
ח הַשְׁמִיעֵנִי בַבֹּקֶר | חַסְדֶּךָ כִּי־בְךָ
בָטָחְתִּי הוֹדִיעֵנִי דֶרֶךְ־זוּ אֵלֶךְ כִּי־אֵלֶיךָ
נָשָׂאתִי נַפְשִׁי׃ ט הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | יְהוָה
אֵלֶיךָ כִּסִּתִי׃ י לַמְּדֵנִי | לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ
כִּי־אַתָּה אֱלוֹהַי רוּחֲךָ טוֹבָה תַּנְחֵנִי
בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר׃ יא לְמַעַן־שִׁמְךָ יְהוָה
תְּחַיֵּנִי בְּצִדְקָתְךָ | תּוֹצִיא מִצָּרָה נַפְשִׁי׃
יב וּבְחַסְדְּךָ תַּצְמִית אֹיְבַי וְהַאֲבַדְתָּ כָּל־
צֹרְרֵי נַפְשִׁי כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ׃

קמד א לְדָוִד | בָּרוּךְ יְהוָה | צוּרִי
הַמְלַמֵּד יָדַי לַקְרָב אֶצְבְּעוֹתַי
לַמִּלְחָמָה׃ ב חַסְדִּי וּמְצוּדָתִי מִשְׂגַּבִּי
וּמְפַלְטִי לִי מָגִנִּי וּבוֹ חָסִיתִי הָרוֹדֵד
עַמִּי תַחְתָּי׃ ג יְהוָה מָה־אָדָם וַתֵּדָעֵהוּ
בֶּן־אֱנוֹשׁ וַתְּחַשְּׁבֵהוּ׃ ד אָדָם לַהֶבֶל
דָּמָה יָמָיו כְּצֵל עוֹבֵר׃ ה יְהוָה הַט־
שָׁמֶיךָ וְתֵרֵד גַּע בֶּהָרִים וְיֶעֱשָׁנוּ׃
ו בְּרוֹק בָּרָק וּתְפִיצֵם שְׁלַח חִצֶּיךָ
וּתְהֳמֵם׃ ז שְׁלַח יָדֶיךָ מִמָּרוֹם פְּצֵנִי
וְהַצִּילֵנִי מִמַּיִם רַבִּים מִיַּד בְּנֵי נֵכָר׃
ח אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֶּר־שָׁוְא וִימִינָם יְמִין
שֶׁקֶר׃ ט אֱלֹהִים שִׁיר חָדָשׁ אָשִׁירָה לָךְ
בְּנֵבֶל עָשׂוֹר אֲזַמְּרָה־לָּךְ׃ י הַנֹּתֵן
תְּשׁוּעָה לַמְּלָכִים הַפּוֹצֶה אֶת־דָּוִד
עַבְדּוֹ מֵחֶרֶב רָעָה׃ יא פְּצֵנִי וְהַצִּילֵנִי
מִיַּד בְּנֵי־נֵכָר אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֶּר־שָׁוְא
וִימִינָם יְמִין שֶׁקֶר׃ יב אֲשֶׁר בָּנֵינוּ |
כִּנְטִעִים מְגֻדָּלִים בִּנְעוּרֵיהֶם בְּנוֹתֵינוּ
כְּזָוִיֹּת מְחֻטָּבוֹת תַּבְנִית הֵיכָל׃ יג מְזֹנֵינוּ
מְלֵאִים מְפִיקִים מִזַּן אֶל זַן צֹאנֵנוּ
מַאֲלִפוֹת מְרֻבָּבוֹת בְּחוּצוֹתֵינוּ׃
יד אַלּוּפֵינוּ מְסֻבָּלִים אֵין־פֶּרֶץ וְאֵין
יוֹצֵאת וְאֵין צְוָחָה בִּרְחֹבֹתֵינוּ׃ טו אַשְׁרֵי
הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְּהוָה
אֱלֹהָיו׃

ל לחודש

קמה א תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרוֹמִמְךָ אֱלוֹהַי
הַמֶּלֶךְ וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם
וָעֶד׃ ב בְּכָל־יוֹם אֲבָרְכֶךָּ וַאֲהַלְלָה
שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד׃ ג גָּדוֹל יְהוָה
וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר׃ ד דּוֹר
לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ׃
ה הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וְדִבְרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ
אָשִׂיחָה׃ ו וֶעֱזוּז נוֹרְאוֹתֶיךָ יֹאמֵרוּ
וּגְדֻלָּתְךָ אֲסַפְּרֶנָּה׃ ז זֵכֶר רַב־
טוּבְךָ יַבִּיעוּ וְצִדְקָתְךָ יְרַנֵּנוּ׃ ח חַנּוּן
וְרַחוּם יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדָל־חָסֶד׃
ט טוֹב־יְהוָה לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־
מַעֲשָׂיו׃ י יוֹדוּךָ יְהוָה כָּל־מַעֲשֶׂיךָ
וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה׃ יא כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ
יֹאמֵרוּ וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵّרוּ׃ יב לְהוֹדִיעַ |
לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרֹתָיו וּכְבוֹד הֲדַר
מַלְכוּתוֹ׃ יג מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־
עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדֹר׃
יד סוֹמֵךְ יְהוָה לְכָל־הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף
לְכָל־הַכְּפוּפִים׃ טו עֵינֵי־כֹל אֵלֶיךָ
יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן־לָהֶם אֶת־אָכְלָם
בְּעִתּוֹ׃ טז פּוֹתֵחַ אֶת־יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ
לְכָל־חַי רָצוֹן׃ יז צַדִּיק יְהוָה בְּכָל־
דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל־מַעֲשָׂיו׃ יח קָרוֹב
יְהוָה לְכָל־קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ
בֶאֱמֶת׃ יט רְצוֹן־יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת־
שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם׃ כ שׁוֹמֵר יְהוָה
אֶת־כָּל־אֹהֲבָיו וְאֵת כָּל־הָרְשָׁעִים
יַשְׁמִיד׃ כא תְּהִלַּת יְהוָה יְדַבֶּר פִּי וִיבָרֵךְ
כָּל־בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד׃

קמו א הַלְלוּיָהּ הַלְלִי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה׃
ב אֲהַלְלָה יְהוָה בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה
לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי׃ ג אַל־תִּבְטְחוּ בִנְדִיבִים
בְּבֶן־אָדָם | שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּעָה׃ ד תֵּצֵא
רוּחוֹ יָשֹׁב לְאַדְמָתוֹ בַּיּוֹם הַהוּא אָבְדוּ
עֶשְׁתֹּנֹתָיו׃ ה אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ |
שִׂבְרוֹ עַל־יְהוָה אֱלֹהָיו׃ ו עֹשֵׂה |
שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־
בָּם הַשֹּׁמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם׃ ז עֹשֶׂה
מִשְׁפָּט | לָעֲשׁוּקִים נֹתֵן לֶחֶם לָרְעֵבִים
יְהוָה מַתִּיר אֲסוּרִים׃ ח יְהוָה | פֹּקֵחַ
עִוְרִים יְהוָה זֹקֵף כְּפוּפִים יְהוָה אֹהֵב
צַדִּיקִים׃ ט יְהוָה | שֹׁמֵר אֶת־גֵּרִים יָתוֹם
וְאַלְמָנָה יְעוֹדֵד וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים יְעַוֵּת׃
י יִמְלֹךְ יְהוָה | לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר
וָדֹר הַלְלוּיָהּ׃

קמז א הַלְלוּיָהּ | כִּי־טוֹב זַמְּרָה
אֱלֹהֵינוּ כִּי־נָעִים נָאוָה תְהִלָּה׃
ב בּוֹנֵה יְרוּשָׁלִַם יְהוָה נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל
יְכַנֵּס׃ ג הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ
לְעַצְּבוֹתָם׃ ד מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים
לְכֻלָּם שֵׁמוֹת יִקְרָא׃ ה גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ
וְרַב־כֹּחַ לְתְבוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר׃ ו מְעוֹדֵד
עֲנָוִים יְהוָה מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עָדֵי־אָרֶץ׃
ז עֲנוּ לַיְהוָה בְּתוֹדָה זַמְּרוּ לֵאלֹהֵינוּ
בְכִנּוֹר׃ ח הַמְכַסֶּה שָׁמַיִם | בְּעָבִים
הַמֵּכִין לָאָרֶץ מָטָר הַמַּצְמִיחַ הָרִים

חָצִיר׃ ט נוֹתֵן לִבְהֵמָה לַחְמָהּ לִבְנֵי
עֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ׃ י לֹא בִגְבוּרַת הַסּוּס
יֶחְפָּץ לֹא־בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה׃
יא רוֹצֶה יְהוָה אֶת־יְרֵאָיו אֶת־הַמְיַחֲלִים
לְחַסְדּוֹ׃ יב שַׁבְּחִי יְרוּשָׁלִַם אֶת־יְהוָה
הַלְלִי אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן׃ יג כִּי־חִזַּק בְּרִיחֵי
שְׁעָרָיִךְ בֵּרַךְ בָּנַיִךְ בְּקִרְבֵּךְ׃ יד הַשָּׂם־
גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם חֵלֶב חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ׃
טו הַשֹּׁלֵחַ אִמְרָתוֹ אָרֶץ עַד־מְהֵרָה יָרוּץ
דְּבָרוֹ׃ טז הַנֹּתֵן שֶׁלֶג כַּצֶּמֶר כְּפוֹר כָּאֵפֶר
יְפַזֵּר׃ יז מַשְׁלִיךְ קַרְחוֹ כְּפִתִּים לִפְנֵי
קָרָתוֹ מִי יַעֲמֹד׃ יח יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וַיַּמְסֵם
יַשֵּׁב רוּחוֹ יִזְּלוּ־מָיִם׃ יט מַגִּיד דְּבָרָיו
לְיַעֲקֹב חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו
לְיִשְׂרָאֵל׃ כ לֹא עָשָׂה כֵן ׀ לְכָל־גּוֹי
וּמִשְׁפָּטִים בַּל־יְדָעוּם הַלְלוּיָהּ׃

קמח א הַלְלוּיָהּ ׀ הַלְלוּ אֶת־יְהוָה מִן־
הַשָּׁמַיִם הַלְלוּהוּ בַּמְּרוֹמִים׃
ב הַלְלוּהוּ כָּל־מַלְאָכָיו הַלְלוּהוּ כָּל־צְבָאָו
צְבָאָיו׃ ג הַלְלוּהוּ שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ הַלְלוּהוּ
כָּל־כּוֹכְבֵי אוֹר׃ ד הַלְלוּהוּ שְׁמֵי
הַשָּׁמַיִם וְהַמַּיִם אֲשֶׁר ׀ מֵעַל הַשָּׁמָיִם׃
ה יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה כִּי הוּא צִוָּה
וְנִבְרָאוּ׃ ו וַיַּעֲמִידֵם לָעַד לְעוֹלָם חָק־
נָתַן וְלֹא יַעֲבוֹר׃ ז הַלְלוּ אֶת־יְהוָה
מִן־הָאָרֶץ תַּנִּינִים וְכָל־תְּהֹמוֹת׃ ח אֵשׁ
וּבָרָד שֶׁלֶג וְקִיטוֹר רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה
דְּבָרוֹ׃ ט הֶהָרִים וְכָל־גְּבָעוֹת עֵץ פְּרִי
וְכָל־אֲרָזִים׃ י הַחַיָּה וְכָל־בְּהֵמָה רֶמֶשׂ
וְצִפּוֹר כָּנָף׃ יא מַלְכֵי־אֶרֶץ וְכָל־לְאֻמִּים
שָׂרִים וְכָל־שֹׁפְטֵי אָרֶץ׃ יב בַּחוּרִים
וְגַם־בְּתוּלוֹת זְקֵנִים עִם־נְעָרִים׃
יג יְהַלְלוּ ׀ אֶת־שֵׁם יְהוָה כִּי־נִשְׂגָּב שְׁמוֹ
לְבַדּוֹ הוֹדוֹ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמָיִם׃ יד וַיָּרֶם
קֶרֶן ׀ לְעַמּוֹ תְּהִלָּה לְכָל־חֲסִידָיו לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל עַם קְרֹבוֹ הַלְלוּיָהּ׃

קמט א הַלְלוּיָהּ ׀ שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר
חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ בִּקְהַל חֲסִידִים׃
ב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׂיו בְּנֵי־צִיּוֹן יָגִילוּ
בְּמַלְכָּם׃ ג יְהַלְלוּ שְׁמוֹ בְּמָחוֹל בְּתֹף
וְכִנּוֹר יְזַמְּרוּ־לוֹ׃ ד כִּי־רוֹצֶה יְהוָה
בְּעַמּוֹ יְפָאֵר עֲנָוִים בִּישׁוּעָה׃ ה יַעְלְזוּ
חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל־מִשְׁכְּבוֹתָם׃
ו רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת
בְּיָדָם׃ ז לַעֲשׂוֹת נָקָמָה בַּגּוֹיִם תּוֹכֵחוֹת
בַּלְאֻמִּים׃ ח לֶאְסֹר מַלְכֵיהֶם בְּזִקִּים
וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בַרְזֶל׃ ט לַעֲשׂוֹת
בָּהֶם ׀ מִשְׁפָּט כָּתוּב הָדָר הוּא לְכָל־
חֲסִידָיו הַלְלוּיָהּ׃

קנ א הַלְלוּיָהּ ׀ הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ
הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ׃ ב הַלְלוּהוּ
בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ׃
ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל
וְכִנּוֹר׃ ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ
בְּמִנִּים וְעֻגָב׃ ה הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי־שָׁמַע
הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה׃ ו כֹּל הַנְּשָׁמָה
תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ׃

כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ׃
מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל. בְּשׁוּב
יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ, יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח
יִשְׂרָאֵל׃ וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה.
מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה׃ וַיַּעְזְרֵם יְהוָה
וַיְפַלְּטֵם. יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי
חָסוּ בוֹ׃

סכום הפסוקים של תהלים אלפים וחמש מאות ועשרים ושבעה. א״א כז״ך סימן. וחציו ויפתוהו בפיהם. וסדריו תשעה עשר ומזמוריו מאה וחמישים

בקשה אחר אמירת תהלים

בחול אומר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בִּזְכוּת סֵפֶר
רִאשׁוֹן, שֵׁנִי, שְׁלִישִׁי, רְבִיעִי, חֲמִישִׁי
שֶׁבַּתְּהִלִּים שֶׁקָּרָאנוּ לְפָנֶיךָ שֶׁהוּא כְּנֶגֶד
סֵפֶר בְּרֵאשִׁית, שְׁמוֹת, וַיִּקְרָא, בְּמִדְבַּר,
דְּבָרִים (אם אמר כל ספר התהלים, אומר: בִּזְכוּת
חֲמִשָּׁה סִפְרֵי תְהִלִּים הַמְכֻוָּנִים כְּנֶגֶד
חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תּוֹרָה) וּבִזְכוּת מִזְמוֹרָיו
וּבִזְכוּת פְּסוּקָיו וּבִזְכוּת תֵּבוֹתָיו וּבִזְכוּת
שְׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים
הַיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, שֶׁתְּכַפֵּר לָנוּ עַל כָּל
חַטֹּאתֵינוּ, וְתִסְלַח לָנוּ עַל כָּל פְּשָׁעֵינוּ
שֶׁחָטָאנוּ וְשֶׁעָוִינוּ וְשֶׁפָּשַׁעְנוּ לְפָנֶיךָ.
וְתַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ.
וְתַדְרִיכֵנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ. וְתִפְתַּח לִבֵּנוּ
בְּתַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ. וְתִשְׁלַח רְפוּאָה
שְׁלֵמָה לְכָל חוֹלֵי עַמֶּךָ, וְלַחוֹלֶה
(פב״פ) וְתִקְרָא לִשְׁבוּיִם דְּרוֹר,
וְלַאֲסוּרִים פְּקַח קוֹחַ וּלְכָל הֹלְכֵי
דְרָכִים וְעוֹבְרֵי יַמִּים וּנְהָרוֹת מֵעַמְּךָ
יִשְׂרָאֵל, תַּצִּילֵם מִכָּל צַעַר וָנֶזֶק,
וְתַגִּיעֵם לִמְחוֹז חֶפְצָם לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם.
וְתִפְקוֹד לְכָל חֲשׁוּכֵי בָנִים בְּזֶרַע שֶׁל
קַיְמָא לַעֲבוֹדָתֶךָ וּלְיִרְאָתֶךָ. וּמְעֻבָּרוֹת
שֶׁל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, תַּצִּילֵן שֶׁלֹּא
תַפֵּלְנָה וַלְדוֹתֵיהֶן. וְהַיּוֹשְׁבוֹת עַל
הַמִּשְׁבָּר, בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תַּצִּילֵן מִכָּל
רָע. וְעַל הַמְּנִיקוֹת תַּשְׁפִּיעַ שֶׁלֹּא יֶחְסַר
חָלָב מִדַּדֵּיהֶן. וְאַל יִמְשֹׁל אַסְכָּרָה
וְשֵׁדִין וְרוּחִין וְלִילִין וְכָל פְּגָעִין
וּמַרְעִין בִּישִׁין בְּכָל יַלְדֵי עַמְּךָ בֵּית
יִשְׂרָאֵל, וּתְגַדֵּלֵם לְתוֹרָתֶךָ לִלְמוֹד
תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, וְתַצִּילֵם מֵעַיִן הָרָע
וּמִדִּבֵּר וּמִמַּגֵּפָה וּמִשָּׁטָן וּמִיֵּצֶר הָרָע.
וּתְבַטֵּל מֵעָלֵינוּ וּמִכָּל עַמְּךָ בֵּית
יִשְׂרָאֵל בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם, כָּל גְּזֵרוֹת
קָשׁוֹת וְרָעוֹת. וְתַטֶּה לֵב הַמַּלְכוּת
עָלֵינוּ לְטוֹבָה וְתִגְזֹר עָלֵינוּ גְּזֵרוֹת
טוֹבוֹת, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל
מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ. וְהָכֵן פַּרְנָסָתֵנוּ מְיֻדָּךְ
הָרְחָבָה וְהַמְּלֵאָה. וְלֹא יִצְטָרְכוּ עַמְּךָ
בֵּית יִשְׂרָאֵל זֶה לָזֶה וְלֹא לְעַם אַחֵר,
וְתֵן לְכָל אִישׁ וָאִישׁ דֵּי פַרְנָסָתוֹ, וּלְכָל
גְּוִיָּה וּגְוִיָּה דֵּי מַחְסוֹרָהּ. וּתְמַהֵר
וְתָחִישׁ לְגָאֳלֵנוּ, וְתִבְנֶה בֵית מִקְדָּשֵׁנוּ
וְתַפְאַרְתֵּנוּ. וּבִזְכוּת שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה

מִדּוֹתֶיךָ שֶׁל רַחֲמִים הַכְּתוּבוֹת
בְּתוֹרָתֶךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: יְהוָה | יְהוָה
אֵל רַחוּם וְחַנּוּן, אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד
וֶאֱמֶת: נוֹצֵר חֶסֶד לַאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן
וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה, שֶׁאֵינָן חוֹזְרוֹת
רֵיקָם מִלְּפָנֶיךָ: עָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל
דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ. וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל
חַטֹּאתֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: בָּרוּךְ יְהוָה
לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

בקשה אחר אמירת תהלים לשבת
ויו״ט

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בִּזְכוּת סֵפֶר
רִאשׁוֹן, שֵׁנִי, שְׁלִישִׁי, רְבִיעִי, חֲמִישִׁי
שֶׁבַּתְּהִלִּים שֶׁקָּרָאנוּ לְפָנֶיךָ שֶׁהוּא כְּנֶגֶד
סֵפֶר בְּרֵאשִׁית, שְׁמוֹת, וַיִּקְרָא, בְּמִדְבַּר,
דְּבָרִים וּבִזְכוּת מִזְמוֹרָיו וּבִזְכוּת
פְּסוּקָיו וּבִזְכוּת תֵּבוֹתָיו וּבִזְכוּת
שְׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים
הַיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ שֶׁתְּהֵא נֶחְשֶׁבֶת לָנוּ
אֲמִירַת מִזְמוֹרֵי תְהִלִּים אֵלּוּ, כְּאִלּוּ
אָמַרְתָּם דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּעַצְמוֹ זְכוּתוֹ
יָגֵן עָלֵינוּ, וַיַּעֲמֹד לָנוּ לְחַבֵּר אִשֶּׁת
נְעוּרִים עִם דּוֹדָה בְּאַהֲבָה וְאַחֲוָה
וְרֵעוּת, וּמִשָּׁם יִמָּשֵׁךְ לָנוּ שֶׁפַע לְנַפְשֵׁנוּ
רוּחֵנוּ וְנִשְׁמָתֵנוּ. וּכְשֵׁם שֶׁאֲנַחְנוּ
אוֹמְרִים לְפָנֶיךָ שִׁירָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ
נִזְכֶּה לוֹמַר לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיר וּשְׁבָחָה לָעוֹלָם הַבָּא.
וְעַל יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים, תִּתְעוֹרֵר
חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן לָשִׁיר בְּקוֹל נָעִים גִּילַת
וְרַנֵּן כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן יִתַּן לָהּ הוֹד וְהָדָר
בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ, בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן
סֶלָה:

ספר ליום ראשון ראשון

א לחודש **יום רביעי**

א א אַשְׁרֵי־הָאִישׁ אֲשֶׁר | לֹא הָלַךְ
בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא
עָמָד וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב: ב כִּי אִם
בְּתוֹרַת יְהוָה חֶפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה
יוֹמָם וָלָיְלָה: ג וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל־
פַּלְגֵי מָיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ | יִתֵּן בְּעִתּוֹ
וְעָלֵהוּ לֹא־יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה
יַצְלִיחַ: ד לֹא־כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם־כַּמֹּץ
אֲשֶׁר־תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ: ה עַל־כֵּן | לֹא־יָקֻמוּ
רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט וְחַטָּאִים בַּעֲדַת
צַדִּיקִים: ו כִּי־יוֹדֵעַ יְהוָה דֶּרֶךְ צַדִּיקִים
וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד:

ב א לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם וּלְאֻמִּים יֶהְגּוּ־
רִיק: ב יִתְיַצְּבוּ | מַלְכֵי־אֶרֶץ וְרוֹזְנִים
נוֹסְדוּ־יָחַד עַל־יְהוָה וְעַל־מְשִׁיחוֹ:
ג נְנַתְּקָה אֶת־מוֹסְרוֹתֵימוֹ וְנַשְׁלִיכָה
מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵימוֹ: ד יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק
אֲדֹנָי יִלְעַג־לָמוֹ: ה אָז יְדַבֵּר אֵלֵימוֹ
בְּאַפּוֹ וּבַחֲרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ: ו וַאֲנִי נָסַכְתִּי
מַלְכִּי עַל־צִיּוֹן הַר־קָדְשִׁי: ז אֲסַפְּרָה
אֶל חֹק יְהוָה אָמַר אֵלַי בְּנִי־אַתָּה אֲנִי
הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ: ח שְׁאַל מִמֶּנִּי וְאֶתְּנָה
גוֹיִם נַחֲלָתֶךָ וַאֲחֻזָּתְךָ אַפְסֵי־אָרֶץ:
ט תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל כְּכְלִי יוֹצֵר
תְּנַפְּצֵם: י וְעַתָּה מְלָכִים הַשְׂכִּילוּ
הִוָּסְרוּ שֹׁפְטֵי אָרֶץ: יא עִבְדוּ אֶת־יְהוָה
בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה: יב נַשְּׁקוּ־בַר

פֶּן־יֶאֱנַף | וְתֹאבְדוּ דֶּרֶךְ כִּי־יִבְעַר
כִּמְעַט אַפּוֹ אַשְׁרֵי כָּל־חוֹסֵי בוֹ:

ג א מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי |
אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ: ב יְהוָה מָה־רַבּוּ צָרָי
רַבִּים קָמִים עָלָי: ג רַבִּים אֹמְרִים
לְנַפְשִׁי אֵין יְשׁוּעָתָה לּוֹ בֵּאלֹהִים סֶלָה:
ד וְאַתָּה יְהוָה מָגֵן בַּעֲדִי כְּבוֹדִי וּמֵרִים
רֹאשִׁי: ה קוֹלִי אֶל־יְהוָה אֶקְרָא וַיַּעֲנֵנִי
מֵהַר קָדְשׁוֹ סֶלָה: ו אֲנִי שָׁכַבְתִּי
וָאִישָׁנָה הֵקִיצוֹתִי כִּי יְהוָה יִסְמְכֵנִי:
ז לֹא־אִירָא מֵרִבְבוֹת עָם אֲשֶׁר סָבִיב
שָׁתוּ עָלָי: ח קוּמָה יְהוָה | הוֹשִׁיעֵנִי
אֱלֹהַי כִּי הִכִּיתָ אֶת־כָּל־אֹיְבַי לְחִי שִׁנֵּי
רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ: ט לַיהוָה הַיְשׁוּעָה עַל־
עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה:

ד א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר לְדָוִד:
ב בְּקָרְאִי עֲנֵנִי | אֱלֹהֵי צִדְקִי בַּצָּר
הִרְחַבְתָּ לִּי חָנֵּנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי: ג בְּנֵי
אִישׁ עַד־מָה כְבוֹדִי לְכְלִמָּה תֶּאֱהָבוּן
רֵיק תְּבַקְּשׁוּ כָזָב סֶלָה: ד וּדְעוּ כִּי־
הִפְלָה יְהוָה חָסִיד לוֹ יְהוָה יִשְׁמַע
בְּקָרְאִי אֵלָיו: ה רְגְזוּ וְאַל־תֶּחֱטָאוּ
אִמְרוּ בְלִבַבְכֶם עַל־מִשְׁכַּבְכֶם וְדֹמּוּ
סֶלָה: ו זִבְחוּ זִבְחֵי־צֶדֶק וּבְטְחוּ אֶל־
יְהוָה: ז רַבִּים אֹמְרִים מִי־יַרְאֵנוּ טוֹב
נְסָה־עָלֵינוּ אוֹר פָּנֶיךָ יְהוָה: ח נָתַתָּה
שִׂמְחָה בְלִבִּי מֵעֵת דְּגָנָם וְתִירוֹשָׁם
רָבּוּ: ט בְּשָׁלוֹם יַחְדָּו אֶשְׁכְּבָה וְאִישָׁן
כִּי־אַתָּה יְהוָה לְבָדָד לָבֶטַח תּוֹשִׁיבֵנִי:

לעמוד הקודם

לקוטי מוהר"ן

וְזֶה פֵּרוּשׁ (תהלים מח): גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד, כְּלוֹמַר: אֲימָתֵי גָּדוֹל ה', כְּשֶׁהוּא מְהֻלָּל מְאֹד - מִסְּתָרָא דְּמוֹתָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת עַכּוּ"ם (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ב"ר פ' ט) עַל פָּסוּק (בראשית א): וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד: מְאֹד - זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת); כְּשֶׁהוּא מְהֻלָּל מֵהֶם, אֲזַי הוּא גָּדוֹל, כִּי הוּא עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ; וַאֲימָתֵי הוּא מְהֻלָּל מֵהֶם, בְּעִיר אֱלֹקֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁבְּחִינַת הַר נֶעֱשָׂה עִיר אֱלֹקֵינוּ, שֶׁהוּא יָשׁוּב בְּנֵי־אָדָם, בְּחִינַת בַּיִת, שֶׁהוּא מְשֻׁג יוֹתֵר מֵהַר וְשָׂדֶה, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁמַּעֲלִין אֶת בְּחִינַת הַתְּפִלָּה מִבְּחִינַת הַר לְבְחִינַת עִיר וּבַיִת, שֶׁאָז יֵשׁ גַּם לְעַכּוּ"ם הַשָּׂגָה כַּנַּ"ל, אָז דַּיְקָא גָּדוֹל ה', כִּי זֶה עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁגַּם הָרְחוֹקִים יוֹדְעִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ"ל:

ד וְעִנְיָן זֶה - לְהַעֲלוֹת הַתְּפִלָּה מִבְּחִינַת הַר וְשָׂדֶה לִבְחִינַת בַּיִת, בְּחִינַת עִיר אֱלֹקֵינוּ, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ גַּם לְעַכּוּ"ם, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם גַּם־כֵּן הַשָּׂגָה בֶּאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ - אִי אֶפְשָׁר לְהַעֲשׂוֹת כִּי אִם עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי הַדּוֹר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (כ"ב קמא): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם וִיבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים, כִּי עִקַּר הַתְּפִלָּה אֵינָם יוֹדְעִים כִּי אִם צַדִּיקֵי הַדּוֹר:

כִּי יֵשׁ בַּעֲלֵי־גַאֲוָה, שֶׁאֵינָם רוֹצִים שֶׁיֵּלְכוּ לְצַדִּיקִים, וְאוֹמְרִים, שֶׁהֵן בְּעַצְמָם יְכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל, וּמוֹנְעִים גַּם אֲחֵרִים, כְּשֶׁיֵּשׁ לָהֶם צַעַר אוֹ חוֹלֶה, לֵילֵךְ לְצַדִּיקִים - עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (בראשית כ): הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ וְכוּ', כִּי זֶה הַבַּעַל־גַּאֲוָה מְכַנֶּה בְּלִשּׁוֹן אֲבִימֶלֶךְ: אֲבִי, לְשׁוֹן רָצוֹן, כִּי הוּא רוֹצֶה לְמֶלֶךְ. וְהַיְנוּ אֲבִימֶלֶךְ, כִּי בֶּאֱמֶת צַדִּיק מוֹשֵׁל בִּתְפִלָּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמואל־ב כג): צַדִּיק מוֹשֵׁל וְכוּ', וְהוּא מִתְגָּאֶה בְּעַצְמוֹ, שֶׁיָּכוֹל לְהִתְפַּלֵּל וְיֵשׁ לוֹ הַמְמְשָׁלָה, וְעַל־כֵּן מְכַנֶּה בְּשֵׁם אֲבִימֶלֶךְ, כִּי הוּא רוֹצֶה לְמֶלֶךְ וְאוֹמֵר: אָנָא אֲמָלֵךְ:

וְזֶה פֵּרוּשׁ: הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ. **אֵשֶׁת** - רֵאשֵׁי־תֵבוֹת **אַ**דְנִי שִׂ**פָתַי תִּ**פְתָּח (א), זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, דְּהַיְנוּ: הָשֵׁב אֵשֶׁת, בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, לְהַצַּדִּיק, כִּי נְבִיא הוּא, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים (חולין ס:), וּמְשַׁגֵּר תְּפִלָּה סְדוּרָה בְּפִיו כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מִתְפַּלְּתוֹ. וְזֶה: כִּי נְבִיא הוּא, לְשׁוֹן גִּיב שְׂפָתַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ברכות לד:): בּוֹרֵא גִּיב שְׂפָתַיִם, אִם שִׁגּוּרָה תְּפִלָּתוֹ בְּפִיו וְכוּ'. וְזֶה: **הָשֵׁב** - רֵאשֵׁי־תֵבוֹת: **הַ**'ר, **שָׂ**'דֶה, **בַּ**'יִת. זֶה רָמֵז, שֶׁתְּפִלַּת הַצַּדִּיק הִיא בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָהּ מִבְּחִינַת הַר וְשָׂדֶה לִבְחִינַת בַּיִת כַּנַּ"ל:

אֲבָל אֵלּוּ הַבַּעֲלֵי־גַאֲוָה מְעַכְּבִים תַּאֲוָתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵינָם מְבַקְּשִׁים מִצַּדִּיקִים שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם, כִּי חוֹשְׁבִים שֶׁהִתְעַנּוּ וְסִגְּפוּ אֶת עַצְמָם, וּבָזֶה הֵם צַדִּיקִים; אֲבָל הָאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי כָּל הַתַּעֲנִיתִים שֶׁהִתְעַנּוּ, אֵין זֶה אֶלָּא כְּמוֹ שֹׂק שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חוֹרִים הַרְבֵּה, וּכְשֶׁמְּרִיקִים אֶת הַשֹּׂק, אַף־עַל־פִּי־כֵן נִשְׁאֲרוּ בּוֹ הַחוֹרִים. וְהַגּוּף נִקְרָא שֹׂק, כְּמַאֲמַר הַתַּנָּא (שבת קנב:): שִׁנְגָא, שְׁרֵי שַׂקָּךְ! וְאִם הִתְבּוֹנְנוּ בְּעַצְמָן, הָיוּ רוֹאִים, אַחַר כָּל הַתַּעֲנִיתִים עֲדַיִן נִשְׁאֲרוּ אֲצִלָּם כָּל תַּאֲוָתָם קְשׁוּרִים בְּשֹׂקָם, הַיְנוּ בְּגוּפָם, וְלֹא תַּאֲוָתָם בְּלֵבָב נִשְׁאַר קָשׁוּר בְּגוּפָם, כִּי אִם גַּם תַּאֲוַת אֲבִיהֶם, שֶׁיֵּשׁ אֲצִלָּם מִשְּׁעַת הַהוֹלָדָה, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא נִתְקַדֵּשׁ אָבִיו בִּשְׁעַת זִוּוּג, גַּם זֶה קָשׁוּר בְּגוּפָם עֲדַיִן; וּבְוַדַּאי אֵלּוּ הָיוּ רוֹאִים אֶת כָּל זֶה, הָרְדָה גְּדוֹלָה הָיָה נוֹפֵל עֲלֵיהֶם, כִּי הָיוּ רוֹאִים אֵיךְ הֵם עוֹמְדִים בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה וּשְׁפָלָה:

וְזֶה פֵּרוּשׁ (בראשית מב): וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שַׂקֵּיהֶם וְהִנֵּה אִישׁ צְרוֹר כַּסְפּוֹ בְּשַׂקּוֹ: אַחַר כָּל הַתַּעֲנִיתִים, שֶׁהוּא הֲרֵקַת הַשַּׂק, בְּחִינַת הַגּוּף, עֲדַיִן: וְהִנֵּה אִישׁ צְרוֹר כַּסְפּוֹ - שֶׁקְּשׁוּר וְצָרוּר כַּסְפּוֹ וְתַאֲוָתוֹ בְּשַׂקּוֹ וְגוּפוֹ. **וַיִּרְאוּ אֶת צְרֹרוֹת כַּסְפֵּיהֶם הֵמָּה וַאֲבִיהֶם**, הַיְנוּ לֹא דֵּי צְרוֹרוֹת כַּסְפֵּיהֶם, שֶׁהוּא תַּאֲוַת עַצְמָן, כִּי אִם גַּם הֵמָּה וַאֲבִיהֶם, הַיְנוּ הַתַּאֲוַת שֶׁל אֲבִיהֶם, גַּם הֵמָּה לֹא נָפְלוּ מֵהֶם. וְזֶה: **וַיִּרְאוּ**, כִּי הָרְדָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם, וְאַזַּי לֹא הָיוּ רוֹצִים לְהִשְׁתָּרֵר וְלִמְלֹךְ:

וְזֶה פֵּרוּשׁ: **וַיֹּאמֶר** לָהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: **אֹתִי שִׁכַּלְתֶּם, יוֹסֵף אֵינֶנּוּ וְכוּ'**. זֶה רָמָז עַל תּוֹכַחַת הַשֵּׂכֶל, כִּי הַשֵּׂכֶל מוֹכִיחַ אֶת הַבַּעֲלֵי־גַאֲוָה, הָרוֹצִים לְהִתְגַּדֵּל, כִּי יַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל, כְּמוֹ שֶׁתִּרְגֵּם אונְקְלוֹס (בראשית מט): וַיַּעֲקֹבֵנִי - וְחַכְּמֵנִי. וְזֶה **אֲבִיהֶם**, כִּי אָב בְּחָכְמָה (פ), וְהַיְנוּ שֶׁהַשֵּׂכֶל מוֹכִיחָם וְאוֹמֵר לָהֶם: **אֹתִי שִׁכַּלְתֶּם**, כִּי כָּל הַמִּתְגָּאֶה, חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ (פסחים סו:). **יוֹסֵף אֵינֶנּוּ** - זֶה בְּחִינַת תִּקּוּן הַמְּעוּנָה, הַיְנוּ: עֲדַיִן לֹא תִּקְּנָתָם הַמְּעוּנָה, שֶׁהוּא לְחֶרְפָּה וּלְקָלוֹן, וְיֵשׁ לָכֶם לְהִתְבַּיֵּשׁ מֵחָכְמָתוֹ, כִּי תִּקּוּן הַמְּעוּנָה הוּא בְּחִינַת יוֹסֵף, עַל־שֵׁם (בראשית ל): אָסַף אֱלֹקִים אֶת חֶרְפָּתִי:

וְשִׁמְעוֹן אֵינֶנּוּ - הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁאֵין לְךָ בְּחִינַת יוֹסֵף, אֵין לְךָ בְּחִינוֹת שִׁמְעוֹן, וְשִׁמְעוֹן הוּא בְּחִינַת (שם כט): כִּי שָׁמַע ה' כִּי שְׂנוּאָה אָנֹכִי, כִּי אַתָּה אֵינְךָ שָׂנוּא, כִּי מֵחֲמַת שֶׁלֹּא תִּקַּנְתָּ אֶת עַצְמְךָ, בְּוַדַּאי אֵינְךָ יָכוֹל לְהוֹכִיחַ אֲחֵרִים, כִּי יֹאמְרוּ לְךָ: קְשֹׁט עַצְמְךָ תְּחִלָּה וְכוּ' (פ), וְעַל־כֵּן אֵינְךָ שָׂנוּא, כִּי הַמּוֹכִיחַ הוּא שָׂנוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (כתובות קה:): הַאי צוֹרְבָא מֵרַבָּנַן דִּמְרַחֲמֵי לֵהּ בְּנֵי מָתָא, לָאו מִשּׁוּם דְּמַעֲלֵי טִפֵּי, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא מוֹכַח לְהוּ בְּמִלֵּי דִּשְׁמַיָּא. נִמְצָא, שֶׁהַמּוֹכִיחַ הוּא שָׂנוּא:

וְאֶת בִּנְיָמִין תִּקָּחוּ - זֶה מוֹרֶה עַל גְּדֻלּוּת, כִּי פֵּרֵשׁ רַשִּׁ"י (ה): בִּנְיָמִין - עַל־שֵׁם אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, בֶּן יָמִין, וְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הוּא גְּבוֹהַּ מִכָּל הָאֲרָצוֹת (זבחים נד:), וְהַיְנוּ: לֹא דֵּי שֶׁאֵין לְכֶם כָּל הַבְּחִינוֹת הַלָּלוּ, עִם כָּל זֶה: וְאֶת בִּנְיָמִין תִּקָּחוּ - שֶׁאַתֶּם לוֹקְחִים לְעַצְמְכֶם גְּדֻלּוּת, וְהַיְנוּ דְּסִיּם הַשֵּׂכֶל הַמּוֹכִיחַ אוֹתָם: **עָלַי הָיוּ כֻלָּנָה**, כִּי הַכֹּל נוֹפֵל עָלַי, כִּי כָּל הַמִּתְגָּאֶה, חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ:

ה וְהָעֲצָה הַיְעוּצָה לְבַטֵּל (ה) הַגַּאֲוָה, שֶׁהִיא הֶעְבּוֹדָה־זָרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי מט): תּוֹעֲבַת ה' כָּל גְּבַהּ־לֵב (כשדרז"ל פוטה ה:), הָעִקָּר הוּא עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיקִים, כְּמוֹבָא בַּתִּקּוּנִים (תיקון כא, דף מח:): בִּתְרוּעָה, דְּאִיהוּ רוּחָא, אִתְעַבִּיר אֶל אַחַר. וְצַדִּיק הוּא בְּחִינַת רוּחָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר כז): אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ, וְעַל־יָדוֹ נִכְנָע רוּחַ גְּבוֹהַּ, אֵל אַחַר, וְנַעֲשֶׂה מֵאַחַר אֶחָד, כִּי הוּא קוֹצֶה דְּאוֹת **ד** (תיקון כא, דף נה:), שֶׁמְּמֻנּוּ אַרְבַּע רוּחוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לז): כֹּה אָמַר ה': מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ, וְזֶה לְשׁוֹן תְּרוּעָה, לְשׁוֹן (תהלים ב): תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל (תיקון י"ח ותיקון כ"א), כִּי הוּא מְשַׁבֵּר רוּחַ גְּבוֹהַּ, אֵל אַחַר, בְּפִירוּת:

(א) תהלים נא. (ב) מגילה י"ג ע"א. (ג) ב"מ ק"ז ע"ב. (ד) בראשית לה. (ה) יש גורסין לבעל, ועיין באהל"ק במהר"ב.

לעמוד הבא

מְלִיצָה, דְּהַיְנוּ שֶׁמַּצִּיעַ הַדָּבָר יָפֶה בִּטְעָנוֹת נָאוֹת וּנְכוֹנוֹת וּבְדִבּוּרִים יָפִים וּבִמְלִיצָה נָאָה, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְעוֹרֵר לְמַעְלָה רַחֲמִים וּישׁוּעָה. וְכֵן לְמַטָּה רוֹאִים בְּחוּשׁ כֹּחַ הַמְּלִיצָה. כִּי אִם הָיוּ אוֹמְרִים לְאָדָם סְתָם שֶׁפְּלוֹנִי מֵת, לֹא יִתְעוֹרֵר כָּל כָּךְ לִבְכּוֹת הַרְבֵּה, אֲבָל אִם יְעוֹרְרוּ עָלָיו בְּדֶרֶךְ הַמְּלִיצָה, לְהַצִּיעַ הַדָּבָר וּלְהַרְחִיבוֹ כַּמָּה נָאָה הָיָה אָדָם זֶה וְכַמָּה נָאִים מַעֲשָׂיו וְכוּ', וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כְּדֶרֶךְ הַמְּלִיצִים, אָז יֵשׁ כֹּחַ עַל־יְדֵי הַמְּלִיצָה לְעוֹרֵר וּלְשַׁבֵּר לֵב הָאָדָם מְאֹד. כָּל זֶה שָׁמַעְנוּ מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל. וְאַחַר־כָּךְ סִיֵּם: "אֲבָל יֵשׁ מִלִּין שֶׁהוּא פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת "וּמְלִיצֶיךָ פָּשְׁעוּ בִי"", כַּנַּ"ל.

הַמְּלִיצָה הוּא נִצְרָךְ מְאֹד לְכָל אָדָם הֶחָפֵץ חַיִּים אֲמִתִּיִּים

וְהִנֵּה עִנְיָן זֶה שֶׁל מַעֲלַת הַמְּלִיצָה הוּא נִצְרָךְ מְאֹד לְכָל אָדָם הֶחָפֵץ חַיִּים אֲמִתִּיִּים וְנִצְחִיִּים, הָרוֹצֶה לָגֶשֶׁת אֶל הַקֹּדֶשׁ לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי ה' לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, אֲשֶׁר הָעֵצָה הַכְּלָלִיֵּת שֶׁהוּא יְסוֹד כָּל הָעֲצוֹת הוּא הַהִתְבּוֹדְדוּת וְהַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, כַּמְבֹאָר אֶצְלֵנוּ כַּמָּה פְּעָמִים, דְּהַיְנוּ שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם לֵילֵךְ לְמָקוֹם מְיֻחָד לְהִתְבּוֹדֵד שָׁם וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וּלְהַרְבּוֹת בִּטְעָנוֹת וְהִפְצָרוֹת וּבַקָּשׁוֹת וּפִיּוּסִים בְּלָשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ [דְּהַיְנוּ בִּמְדִינָתֵנוּ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים בּוֹ], שֶׁיַּעַזְרֵהוּ הַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ וִיזַכֵּהוּ לָשׁוּב מִמַּעֲשָׂיו הָרָעִים וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ וְכוּ'. וּלְעִנְיָן זֶה הוּא דָּבָר גָּדוֹל עִנְיַן הַמְּלִיצָה, דְּהַיְנוּ שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְהַרְחִיב שִׂיחָתוֹ וּלְהַרְבּוֹת בִּטְעָנוֹת, וּלְבַקֵּשׁ לִמְצֹא לְעַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם דִּבְרֵי תַּחֲנוּנִים וּפִיּוּסִים חֲדָשִׁים וּטְעָנוֹת נָאוֹת וְדִבְרֵי הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל רַחֲמִים הַרְבֵּה כְּדֶרֶךְ הַמַּפְצִירִים, כְּדֶרֶךְ הַבָּאִים לִפְנֵי מְלָכִים וְשׁוֹפְטִים לְהִתְחַנֵּן עַל נַפְשָׁם, כְּשֶׁיּוֹדְעִים בְּעַצְמָם שֶׁהֵם חַיָּבִים וְהֵם בָּאִים לְפִיסָם, שֶׁאָז מִגֹּדֶל מְרִירוּת נַפְשָׁם - יוֹצֵא מִלִּבָּם מִמֵּילָא דִּבְרֵי תַּחֲנוּנִים וּפִיּוּסִים הַרְבֵּה, עַד שֶׁלִּפְעָמִים מְעוֹרְרִים לֵב הַמֶּלֶךְ אוֹ הַשּׁוֹפֵט, עַד שֶׁמַּתְחִיל לִבְכּוֹת עִמָּהֶם גַּם כֵּן מִגֹּדֶל הָרַחֲמָנוּת, וְכַיּוֹצֵא בְּדִבּוּרִים אֵלֶּה הַרְבֵּה.

שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ הוּא עִקַּר הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּית

כִּי לְעִנְיַן שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ שֶׁהוּא עִקַּר הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּית, שֶׁצְּרִיכִין לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה לְחַיִּים נִצְחִיִּים לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֵצַח נְצָחִים וּלְהִנָּצֵל מִבְּאֵר שַׁחַת וּמִטִּיט הַיָּוֵן וְכוּ' וְכוּ', לְעִנְיָן זֶה צְרִיכִין כָּל מִינֵי דִּבּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם, תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְרִצּוּיִים וּפִיּוּסִים וְהַפְצָרוֹת וְרַחֲמָנוּת וַחֲנִינָה וּטְעָנוֹת, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה הַרְבֵּה, וְכָל עִנְיְנֵי דִּבּוּרִים אֵלֶּה וְכָאֵלֶּה הֵם כֻּלָּם כְּלוּלִים בִּבְחִינַת מְלִיצָה, כִּי כָּל זֶה נִמְשָׁךְ בְּשָׁרְשׁוֹ מִבְּחִינַת מְלִיצָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁמִּשָּׁם יִסַּד דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו־הַשָּׁלוֹם סֵפֶר תְּהִלִּים בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ, שֶׁזָּכָה עַל־יְדֵי רוּחַ קָדְשׁוֹ לִמְלִיצָה דִּקְדֻשָּׁה בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁזָּכָה שֶׁסִּפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ - סֵפֶר תְּהִלִּים, כָּלוּל מִכָּל לְשׁוֹנוֹת הַמְּלִיצָה הַקָּדוֹשָׁה. וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל לְעוֹרֵר לֵב הָאָדָם (לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן עג) וּלְעוֹרֵר רַחֲמִים הָעֶלְיוֹנִים כְּשֶׁאוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּכַוָּנַת הַלֵּב, וּלְקָרֵב אֶת הָאָדָם לְהַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ.

לְקַחוּ אֶת הַמְּלִיצָה לְהַפֵּךְ מִן הַקְּדֻשָּׁה

וְהִנֵּה מֵחֲמַת שֶׁבִּקְדֻשָּׁה הַמְּלִיצָה יְקָרָה מְאֹד, מִזֶּה נִמְשָׁךְ שֶׁאֵצֶל הַכַּת הַנַּ"ל נִפְלָה הַמְּלִיצָה, עַד שֶׁהָפְכוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, וּבָחֲרוּ בַּמְּלִיצָה לְרָעָתָם - לְבַלּוֹת כָּל יְמֵיהֶם עַל דַּרְכֵי מְלִיצָה כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ לֵב יִשְׂרָאֵל, חַס וְשָׁלוֹם לְדַרְכֵי הַמְחַקְּרִים וְהַפִּלּוּסוֹפִים, אֲשֶׁר "כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים" (מִשְׁלֵי ב, יט), אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה עוֹקְרִין אֶת עַצְמָן וְאֶת בְּנֵיהֶם וְתַלְמִידֵיהֶם הַהוֹלְכִים בְּעִקְּבוֹתָם מִשְּׁנֵי עוֹלָמוֹת, כַּיָּדוּעַ וּמְפֻרָסָם דְּרָכֵיהֶם הָרָעִים לְמַה שֶּׁבָּאִים עַל־יְדֵי מְלִיצֵיהֶם הַפּוֹשְׁעִים, עַד שֶׁמְּחַלְּלִים שַׁבָּת בִּפְרֶהֶסְיָא, וּמְדַבְּרִים סָרָה עַל ה' וְעַל תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה עַל תַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים, וּמִתְלוֹצְצִים מַאגָּדַת רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל שֶׁבַּגְּמָרָא וּמִדְּרָשִׁים, וְהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי הָעַכּוּ"ם וּבְמִנְהֲגֵיהֶם, וּמַכְרִיחִים אֶת עַצְמָם וּמַרְגִּילִים אֶת עַצְמָם בְּכָל עֵת לְלָכֶת בְּדַרְכֵיהֶם וּבְמִנְהֲגֵיהֶם דַּיְקָא, הֵן בְּעִנְיְנֵי הַדִּירוֹת וְכֵלִים, וּבְמַלְבּוּשֵׁיהֶם וּבְכָל תְּנוּעוֹתֵיהֶם כַּמְפֻרָסָם, אֲשֶׁר הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִזְהִירָנוּ עַל זֶה (וַיִּקְרָא יח, ג): "וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ" - שֶׁאָסוּר לְהִתְדַּמּוֹת לָהֶם בְּשׁוּם דָּבָר, כַּמְבֹאָר בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קנח סָעִיף א'), וּלְבַלּוֹת יָמִים עַל מְלִיצָה כָּזוֹ שֶׁאֵינָהּ מְקָרֶבֶת

לְהַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ וְלַעֲבוֹדָתוֹ, אַדְּרַבָּא! מַרְחֶקֶת וְעוֹקֶרֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּוַדַּאי אֵין שִׁגָּעוֹן יוֹתֵר מִזֶּה. וְהוּא מַמָּשׁ עִנְיַן הַכַּת הַנַּ״ל, שֶׁבָּחֲרוּ בְּאִישׁ צָרְפַתִּי מְשֻׁגָּע לְמֶלֶךְ בִּשְׁבִיל שֶׁהָיָה מֵלִיץ נִפְלָא, וְהָיָה יוֹדֵעַ כַּמָּה לְשׁוֹנוֹת וְהָיָה מְדַבֵּר תָּמִיד אֲפִלּוּ לְעַצְמוֹ.

כָּל כַּוָּנָתָם לְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא עַל־פִּי דַּרְכֵּי הַמְּלִיצָה לְבַד

וְאַף־עַל־פִּי שֶׁהֵם רוֹצִים לְכַסּוֹת הַשֶּׁקֶר וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁלָּהֶם בֶּאֱמֶת, דְּהַיְנוּ שֶׁבַּתְּחִלָּה מַטְעִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאוֹמְרִים שֶׁרוֹצִים לְלַמְּדָם מִקְרָא הֵיטֵב בְּכָל דִּקְדּוּק הַלָּשׁוֹן, אֲבָל בֶּאֱמֶת כָּל כַּוָּנָתָם לְהָרַע, וְזֶה עִקַּר הָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁלָּהֶם, שֶׁכּוֹפְרִים בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה לְגַמְרֵי כְּמוֹ הַקָּרָאִים מַמָּשׁ. וּכְשֶׁכּוֹפְרִים בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה - אֲזַי מִמֵּילָא הֵם כּוֹפְרִים בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, כִּי אֵין יוֹדְעִים שׁוּם דָּבָר מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב בְּלִי דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל בַּגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים שֶׁהוּא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְתִפֵּשׁ רוּחָם וְנִשְׁמָתָם, שֶׁמַּכְרִיחִים עַצְמָם תָּמִיד לְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַפְּשׁוּט דַּיְקָא בְּלִי שׁוּם דְּרָשָׁה מִדְּרָשׁוֹת רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל, וּפְנִימִיּוּת כַּוָּנָתָם הָרָעָה נִכָּר לְעַיִן כֹּל, לְמִי שֶׁבָּקִי בָּהֶם קְצָת וּבְדַרְכֵּיהֶם הָרָעִים, שֶׁכָּל כַּוָּנָתָם לְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא עַל־פִּי דַּרְכֵּי הַמְּלִיצָה לְבַד, כְּאִלּוּ אֵין בָּהּ שׁוּם פְּנִימִיּוּת, חַס וְשָׁלוֹם. וְהֵם מְשַׁבְּחִים אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו־הַשָּׁלוֹם מְאֹד, וְאוֹמְרִים עָלָיו שֶׁהָיָה מֵלִיץ וּבַעַל לָשׁוֹן גָּדוֹל מְאֹד, וּקְצָת נְבִיאִים אֵין נִרְאֶה לָהֶם דִּבְרֵי מְלִיצָתָם. אוֹי לָהֶם אוֹי לְנַפְשָׁם!

יֵשׁ חֲרִבָּה מִקְרָאוֹת בְּתּוֹרָה בְּלִי שִׁעוּר שֶׁאֵין סוֹבְלִים פֵּרוּשׁ עַל־פִּי פָּשׁוּט כְּלָל

וְאִם יִדְלְגוּ עַל הֶהָרִים וְאִם יִקְפְּצוּ עַל הַגְּבָעוֹת לֹא יוּכְלוּ לְפָרֵשׁ אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁתִּהְיֶה מִתְיַשֶּׁבֶת עַל־פִּי דַּרְכֵּי הַמְּלִיצָה, כִּי יֵשׁ הַרְבֵּה מִקְרָאוֹת בַּתּוֹרָה בְּלִי שִׁעוּר שֶׁאֵין סוֹבְלִים פֵּרוּשׁ עַל־פִּי פָּשׁוּט כְּלָל, וּבִפְרָט שֶׁהֵם סוֹתְרִים הַדִּין כְּפִי הַמְקֻבָּל בְּיָדֵינוּ מִפִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו־הַשָּׁלוֹם בְּעַצְמוֹ, כְּגוֹן (דְּבָרִים טז, ח) ״שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת״ וְכוּ׳, וְכֵן (שָׁם פְּסוּק טוֹ) ״וּבִשַּׁלְתָּ וְאָכַלְתָּ״ בְּפֶסַח, שֶׁבֶּאֱמֶת אֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא צָלִי, וְכֵן (שָׁם כה, ג): ״אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ״ וְכוּ׳, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה הַרְבֵּה, וּבִפְרָט כָּל הַסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל אוֹת וָאוֹת וּבְכָל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יֵשׁ רָזִין עִלָּאִין, רָזִין גְּנִיזִין, רָזִין וְרָזִין דְּרָזִין לְעֵלָּא וּלְעֵלָּא עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית. וּכְבָר מְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּהַעֲלוֹתְךָ דַּף קנב.) שֶׁמְּקַלֵּל הַרְבֵּה אֶת הַכּוֹפְרִים שֶׁאוֹמְרִים שֶׁאֵין בְּהַתּוֹרָה כִּי אִם הַפְּשׁוּטוֹ.

אֵין צְרִיכִין לִלְמֹד מִקְרָא כִּי אִם עִם פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י לְבַד

וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת אֵין צְרִיכִין לִלְמֹד מִקְרָא כִּי אִם עִם פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י לְבַד, שֶׁרַשִׁ״י הַקָּדוֹשׁ מַכְרִיחַ עַצְמוֹ מְאֹד לְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא עַל־פִּי פְּשׁוּטוֹ, אֲבָל בְּכָל הַמִּקְוֹמוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְפָרְשׁוֹ עַל־פִּי פְּשׁוּטוֹ מֵחֲמַת קַבָּלַת רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל - הוּא מְפָרְשׁוֹ עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל, וְגַם בְּהַמִּקְוֹמוֹת שֶׁמְּפָרֵשׁ הַמִּקְרָא עַל פִּי פָּשׁוּט מְבִיא עַל־פִּי־רֹב דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל בְּמִדְרָשִׁים וּגְמָרָא, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ שֶׁיֵּשׁ עוֹד כַּמָּה דְּרָשׁוֹת בְּזֶה הַמִּקְרָא. וְהַפּוֹרֵשׁ עַצְמוֹ מִפֵּרוּשׁ רַשִׁ״י לִלְמֹד בְּאוּר שֶׁלָּהֶם הָרַע, וְכַיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ הַפֵּרוּשִׁים - הוּא פּוֹרֵשׁ מִן הַחַיִּים, וְעוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מֵחֵי הַחַיִּים וּמִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה כָּאן, כִּי יִקְצְרוּ הֲמוֹן יְרִיעוֹת לְסַפֵּר בְּגֹדֶל מְרִירוּת הַצָּרָה הַזֹּאת שֶׁנִּתְהַוָּה עַכְשָׁו בְּדוֹרוֹתֵינוּ, שֶׁנִּתְפַּשְּׁטָה הַנֶּגַע הַזֹּאת גַּם בִּמְדִינָתֵנוּ.

מַעֲלַת הַמְּלִיצָה הוּא בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּי

וְעִקַּר מַעֲלַת הַמְּלִיצָה הוּא בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּי, לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב עַל־יָדָהּ לְהַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְמְלִיצָה כָּזֹאת, וּמְבַלֶּה יָמָיו לְהַמְלִיץ דְּבָרָיו לִפְנֵי הַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וְכוּ׳, אוֹ לְהַמְלִיץ דְּבָרָיו לְיִשְׂרָאֵל לְעוֹרְרָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ בֶּאֱמֶת, בְּוַדַּאי אַשְׁרֵי לוֹ אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ! וּמִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לָזֶה בִּשְׁלֵמוּת אֵינוֹ מְעַכֵּב לַעֲבוֹדָתוֹ, כִּי ׳אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא בִּטְרוּנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו׳ (עֲבוֹדָה זָרָה ג.), וְאֵינוֹ חָפֵץ מֵהָאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה מַה שֶּׁאֵין בִּיכָלְתּוֹ, וְיָכוֹל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ עַל־יְדֵי שִׂיחָתוֹ אֵיךְ שֶׁהוּא, וְאֵיךְ שֶׁיְּדַבֵּר יִהְיֶה נֶחְשָׁב בְּעֵינֵי הַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ לִמְלִיצָה יָפָה וְנָאֶה. כִּי אֲצַל הַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ הָעִקָּר הוּא הָאֱמֶת, שֶׁיִּהְיֶה כַּוָּנַת לִבּוֹ בֶּאֱמֶת, כִּי אַחַר כַּוָּנַת הַלֵּב הֵן הַדְּבָרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, יח): ״קָרוֹב ה׳ לְכָל קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאוּהוּ בֶּאֱמֶת״. וּמִי שֶׁמְּכַוֵּן לִבּוֹ בֶּאֱמֶת, אֲזַי אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ מֵלִיץ וְלֹא לָמַד דַּרְכֵּי הַמְּלִיצָה מֵעוֹלָם, אַף־עַל־פִּי־כֵן מִמֵּילָא נִפְתָּח פִּיו וְלִבּוֹ, וְיוּכַל לְדַבֵּר דִּבּוּרִים נָאִים

לעמוד הבא

חיי עבודת השם תרח מוהר"ן ערה

לשמוע הקודם

לְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וּבְתַחְלָה רִחֵק אוֹתוֹ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מְאֹד, וְלֹא דִּבֵּר אִתּוֹ מְאוּמָה, וְלֹא קִבֵּל מִמֶּנּוּ שָׁלוֹם. וּכְשֶׁרָאָה הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהוּא מְרַחֲקוֹ, הִצְטַעֵר מְאֹד וְדָחַק עַצְמוֹ וְנִכְנַס אֵלָיו כַּמָּה פְּעָמִים. וְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה מְרַחֲקוֹ בְּכָל פַּעַם. פַּעַם אַחַת נִתְעוֹרֵר מְאֹד וּבָא לִפְנֵי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּהַכְנָעָה גְּדוֹלָה וּבִבְכִיָּה רַבָּה, וְהִתְחִיל לְקָרְבוֹ. וְאָמַר לוֹ, שֶׁיַּעַמְדוּ עָלָיו מַחֲלֹקֶת הַרְבֵּה, מִתְּחִלָּה מִבְּנֵי־בֵיתוֹ וְאַחַר־כָּךְ מִשְּׁכֵנָיו, אַחַר־כָּךְ מִכָּל הָעִיר וְכָל הָעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ עוֹפוֹת יַחְלְקוּ עָלָיו. וְחָזַר לְבֵיתוֹ. וְכֵן הָיָה, שֶׁבִּתְחִלָּה הִתְחִילוּ בְּנֵי־בֵיתוֹ לְהִתְגָּרוֹת בּוֹ וְלַחֲלֹק עִמּוֹ, אֲשֶׁר מִקֹּדֶם הָיָה חָשׁוּב בְּעֵינֵיהֶם וְנֶחְמָד בְּעֵינֵי כֹּל מֵחֲמַת שֶׁהָיָה אִישׁ טוֹב וְכָשֵׁר, וְעַתָּה הִתְחִילוּ לַחֲלֹק עִמּוֹ, בִּתְחִלָּה בְּנֵי־בֵיתוֹ, וְאַחַר־כָּךְ חָלְקוּ עִמּוֹ הַשְּׁכֵנִים, וְאַחַר־כָּךְ כָּל הָעִיר. וְכֵן גַּם הַסְּבִיבוֹת כֻּלָּם חָלְקוּ עָלָיו. פַּעַם אַחַת הָיָה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי בְּהִתְלַהֲבוּת וּבְתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ וְהִתְלַהֲבוּתוֹ פָּרַח עָלָיו עוֹף אֶחָד שֶׁקּוֹרִין אינדיק (תַּרְנְגוֹל הוֹדּוּ) וּבִלְבֵּל אוֹתוֹ בְּאֶמְצַע הִתְלַהֲבוּתוֹ, וְחָזַר לוֹ מְאֹד וְהָיָה מַפְרִיחַ אוֹתוֹ וְחָזַר לְתְפִלָּתוֹ וְהִתְלַהֲבוּתוֹ כְּבַתְּחִלָּה, וּפָרַח עוֹד הַפַּעַם הָעוֹף הַנַּ"ל וּבִלְבֵּל אוֹתוֹ שֵׁנִית בְּאֶמְצַע הִתְלַהֲבוּתוֹ, וְחָזַר לוֹ בְּיוֹתֵר וְהִפְרִיחַ אוֹתוֹ פַּעַם שְׁנִית וְחָזַר לִתְפִלָּתוֹ. בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ וְהִתְלַהֲבוּתוֹ חָזַר עוֹד הָעוֹף הַנַּ"ל וּבִלְבֵּל אוֹתוֹ עוֹד, וְחָזַר לוֹ מְאֹד וְהָיָה רָץ וְחָטַף גַּרְזֶן וְרָצָה לְהַתִּיז רֹאשׁ הָעוֹף מֵחֲמַת רֹגֶז שֶׁבִּלְבֵּל אוֹתוֹ כָּל כָּךְ. בְּתוֹךְ כָּךְ נִזְכַּר מַה שֶּׁאָמַר לוֹ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב שֶׁאֲפִלּוּ עוֹפוֹת יַחְלְקוּ עָלָיו וְעַל יְדֵי זֶה נָח רָגְזוֹ, וְהִנִּיחַ הָעוֹף וְנִמְנַע מִלְּהַתִּיז רֹאשׁוֹ:

וּכְלַל כַּוָּנַת מַעֲשֶׂה זֹאת לִיַּדַּע כַּמָּה וְכַמָּה עִנְיָנִים וְנִסְיוֹנוֹת צְרִיכִין לַעֲבֹר עַל כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וְלֵילֵךְ בִּדְרָכָיו יִתְבָּרֵךְ. כִּי זֶה הָאִישׁ הַנַּ"ל הָיָה צָרִיךְ לְנִסָּיוֹן כָּזֶה שֶׁיִּתְנַסֶּה עַל־יְדֵי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ דַּיְקָא, שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה מַדְחֶה אוֹתוֹ וְיַרְחִיק אוֹתוֹ וִיבַזֶּה אוֹתוֹ כָּל כָּךְ. וְיִהְיֶה צָרִיךְ לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן זֶה לִבְלִי לְהַשְׂגִּיחַ עַל הִתְרַחֲקוּת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, רַק אַדְרַבָּא יִכְתֹּת עַצְמוֹ תַּחַת רַגְלָיו וְיִסַּע אַחֲרָיו כָּל כָּךְ. וְגַם לִסְבֹּל כָּל מַה שֶּׁסָּבַל אַחַר־כָּךְ מֵרִבּוּי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁעָלָיו כָּל־כָּךְ. וְעַל־יְדֵי שֶׁעָמַד בְּכָל זֶה זָכָה לִהְיוֹת צַדִּיק גָּדוֹל אַשְׁרֵי לוֹ. גַּם הֵבַנְתִּי מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁגַּם זֶה הָיָה לוֹ לִישׁוּעָה גְּדוֹלָה מַה שֶׁנִּתְאַפֵּק עַל כַּעַסוֹ וְלֹא הָרַג אֶת הָעוֹף עַל יְדֵי שֶׁזָּכַר שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָמַר לוֹ שֶׁגַּם הָעוֹפוֹת יַחְלְקוּ עִמּוֹ. כִּי אִם הָיָה הוֹרֵג אֶת הָעוֹף הָיָה מַזִּיק לוֹ הַרְבֵּה לַעֲבוֹדָתוֹ, אַךְ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הִקְדִּים לוֹ רְפוּאָה שֶׁרָמַז לוֹ תְּחִלָּה זֹאת שֶׁגַּם עוֹפוֹת יַחְלְקוּ עָלָיו, וְאַחַר־כָּךְ הָיָה כֵּן שֶׁכִּמְעַט הָרַג אֶת הָעוֹף וּבְחֶמְלַת ה' עָלָיו נִזְכַּר מַה שֶּׁאָמַר לוֹ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְעַל יְדֵי זֶה פָּסַק כַּעַסוֹ וְנִצַּל וְזָכָה אַחַר כָּךְ לְמַה שֶּׁזָּכָה:

תרט. (א) שָׁמַעְתִּי. רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה בַּחֹרֶף אֵצֶל הַמַּגִּיד מִטִּירְהָאוּוִיצָע. וְעָמַד אֵצֶל הַכִּירָה (שקורין ריבע). וְהַמַּגִּיד לֹא הָיָה בְּבֵיתוֹ וַאֲנָשָׁיו עָמְדוּ אֶצְלוֹ. וְאָמַר לָהֶם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה תִּפְרְסוּ בִּשְׁלוֹם הַמַּגִּיד עֲבוּרִי, וְתַגִּידוּ לוֹ "וַיַּסֵּב אֱלֹקִים אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם סוּף" (שמות יג), וַיַּסֵּב אֱלֹקִים, כְּשִׁדִּינִין חַס וְשָׁלוֹם מַקִּיפִין אֶת הָאָדָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר מִיּוֹסֵף, הַיְנוּ צְרִיכִין לְדַבֵּר מֵהַצַּדִּיק הַנִּקְרָא יוֹסֵף. וַחֲמִשִּׁים עָלוּ פֵּרֵשׁ רַשִּׁ"י מֵחֲמֻשִּׁים, הַיְנוּ עַל־יְדֵי חֲמִשָּׁה מוֹצָאוֹת הַפֶּה שֶׁהוּא הַדִּבּוּר, עָלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם, הַיְנוּ מִכָּל הַמֵּצַר:

תרי. (ב) שָׁמַעְתִּי פַּעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְהָרַב יוּדִיל חֲתַן הָרַב לֵיבּל מִטְּרָאסְטִינֶץ שֶׁהָיָה מִקָּרֹב לְהָרַב הַצַּדִּיק הָרַב פִּינְחָס מִקָּרִיץ, הַגִּידוּ לִי דָּבָר מֵהָרַב הַצַּדִּיק הָרַב פִּינְחָס מִקָּרִיץ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. אָמַר לוֹ כָּךְ אָמַר הָרַב פִּינְחָס הַנַּ"ל, אָנוּ אוֹמְרִים אָשַׁמְנוּ בָּגַדְנוּ גָּזַלְנוּ. לְשׁוֹן רַבִּים, כִּי צְרִיכִים לוֹמַר אָשַׁמְתִּי וְכוּ' רַק אָנוּ אוֹמְרִים כִּבְיָכוֹל בִּלְשׁוֹן טָעֲנָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ אָשַׁמְנוּ. דְּאִם שֶׁלֹּא נָתַתָּ לָנוּ כֹּחַ וּרְשׁוּת לֹא הָיִינוּ יְכוֹלִין לַחֲטֹא. אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אֲנִי גַּם־כֵּן מְפָרֵשׁ כָּךְ וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה (בְּרֵאשִׁית מד), כַּאֲשֶׁר אִישׁ יִשְׂרָאֵל נִגַּשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְבַקֵּשׁ מְחִילָה עַל עֲווֹנוֹתָיו, וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנִי. רְצוֹנוֹ לוֹמַר כֹּחַךְ בִּי בְּאֹם שֶׁנָּטַלְתָּ אֶת כֹּחַ שֶׁלְּךָ מִמֶּנִּי לֹא יָכֹלְתִּי לַחֲטֹא. וִידַמֶּה הָאָדָם בְּנַפְשׁוֹ שֶׁהוּא פּוֹטֵר אֶת עַצְמוֹ בְּטַעֲנָה זוֹ, עַל־זֶה הוּא אוֹמֵר, יְדַבֵּר נָא עַבְדְּךָ דָּבָר בְּאָזְנֵי אֲדֹנִי, הִנְנִי מְדַבֵּר דְּבָרִי כְּדֵי שֶׁתְּבוֹא תְּפִלָּתִי בְּאָזְנְךָ, אֲבָל אַל יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדֶּךָ, כִּי יָדַעְתִּי אֲשֶׁר אֲנִי הַחַיָּב.

הִתְקָרְבוּת הָרַב יוּדִיל הַנַּ"ל אֵצֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה

תריא. (ג) הָרַב יוּדִיל הַנַּ"ל הָיָה חָתָן הָרַב לֵיבּל מִטְּרָאסְטִינֶץ. הָרַב לֵיבּל מִטְּרָאסְטִינֶץ. הָרַב לֵיבּ הַנַּ"ל נִסְתַּלֵּק עַל הַיָּם בִּנְסִיעַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר אִם הָיָה בְּכָאן חָתָנִי הָרַב יוּדִיל, אַזַּי לֹא הָיָה מַנִּיחַ אוֹתִי לְהִסְתַּלֵּק כָּאן. שָׁמַעְתִּי בְּשָׁעָה שֶׁנָּסַע הָרַב לֵיבּ הַנַּ"ל עַל הַיָּם, הוֹשִׁיטָה חַיָּה אַחַת אֶת רֹאשָׁהּ מֵהַמַּיִם וְהָלְכָה כְּנֶגֶד הַסִּפִּינָה. וְנָפְלָה אֵימָה וַחֲרָדָה גְּדוֹלָה עַל הָאֲנָשִׁים מֵהַסִּפִּינָה, שֶׁלֹּא תַּהֲפֹךְ אֶת הַסִּפִּינָה. וְלָבַשׁ הָרַב לֵיבּ הַנַּ"ל אֶת הַטַּלִּית וּתְפִלִּין וְהָלַךְ לְנֶגְדָּהּ, וְנִכְנְסָה לְהַיָּם. לְאַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ הִנִּיחוּ אוֹתוֹ עַל דַּף עַל

הַמַּיִם וְצָפָה הַדַּף אֶל הַנָּמֵל. וְעָמַד עָלָיו עַמּוּדָא דְנוּרָא, וְיָצְאוּ כָּל אַנְשֵׁי הָעִיר וְקִבְּלוּ אוֹתוֹ. וּבְאוֹתָהּ הָעִיר מִכַּמָּה שָׁנִים מִקֹּדֶם הָיָה חָכָם, וְעָשָׂה צַוָּאָה שֶׁלֹּא יַנִּיחוּ אֶצְלוֹ שׁוּם בַּר־נָשׁ, וּכְשֶׁיָּבוֹא חָכָם מֵאֶרֶץ פּוֹלַנְיָה וְיַעֲמֹד עָלָיו עַמּוּדָא דְנוּרָא אֲזַי יַנִּיחוּ אוֹתוֹ אֶצְלוֹ. וְהָרַב יוּדִיל הַנַּ"ל חֲנָנוּ הָיָה לַמְּדָן גָּדוֹל גַּם בַּעַל מְקַבֵּל וְזָקֵן בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה אָז רַךְ בַּשָּׁנִים, וְהָיָה בְּאוֹתָהּ הָעֵת בְּמֶעדְוֶעדִיוְקֶע, וְהוּא הָיָה דָּר בָּעִיר דָּאשִׁיב, בְּעֶרֶךְ שְׁלֹשִׁים פַּרְסָאוֹת מִמֶּעדְוֶעדִיוְקֶע, וְאָמַר אֵיךְ יְכוֹלִין לֵישֵׁב מֶרְחָק כָּזֶה מֵרַבִּי כָּזֶה. וְעָקַר דִּירָתוֹ מִשָּׁם סָמוּךְ לְמֶעדְוֶעדִיוְקֶע:

תריב. (ד) מָצִינוּ בְּקוּנְטְרֵסִים יְשָׁנִים מִכְּתַב יַד הַחֲבֵרִים וְכוּ' אֲשֶׁר שָׁם הַלָּשׁוֹן מְתֻקָּן יוֹתֵר בְּהַתּוֹרָה אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּסִימָן ב' בְּאוֹת ז' בְּהַסֵּפֶר הַנִּדְפָּס. כָּתוּב שָׁם, וְהַנְּשָׁמוֹת עִם הַתְּפִלָּה נִקְרָא כָּבוֹד עַל שֵׁם שֶׁהִיא מַלְבֶּשֶׁת אוֹתָם וְכוּ'

תריג. (ה) זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כו) אֶת ה' הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם. כֹּהֲנִים בְּחִינַת תּוֹרָה בְּבְחִינַת נְשָׁמוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מַלְאָכִי ב): "כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יְבַקְּשׁוּ". אַהֲרֹן בְּחִינַת מִשְׁפָּט כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כ"ח): "וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", כִּי צָרִיךְ לָזֶה בְּחִינַת מִשְׁפָּט.

וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם, וְאָמַרְתָּ דַּיְקָא כִּי צָרִיךְ לְהָבִיא כָּל הַתְּפִלּוֹת לִבְחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ וְהוּא יָקִים אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ל"ט): "וַיַּבִּיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן". "וּלְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעָמְיָו" הֵינוּ שְׁמִירַת הַבְּרִית הַנַּ"ל:

תריד. (ו) זֶה מָצָאתִי בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן כְּתִיבַת יַד שֶׁכָּתַב שָׁם מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: מִי יְפָאֵר גֹּדֶל פְּאֵר הַדִּבּוּר הַקָּדוֹשׁ כְּשֶׁיָּצָא מִפִּיו בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה בְּצַחוּת וּבְזַכּוּת בְּתַכְלִית הַבְּהִירוּת, שֶׁאֲפִלּוּ בְּגַשְׁמִיּוּת הָיָה מֻנָּח עַל דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים כָּל מִינֵי חֵן שֶׁבָּעוֹלָם, אֲשֶׁר אֲפִלּוּ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים נִבְהֲלוּ מְאֹד מִדִּבּוּרָיו, וְהָיוּ נִכְסָפִים תָּמִיד לִשְׁמֹעַ דִּבּוּרָיו מִפִּיו. וְכָל מִי שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ הָיָה נִמְשָׁךְ וְנִכְרָךְ אַחֲרָיו בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת גָּדוֹל. וַאֲפִלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁבִּקְהִלַּת קֹדֶשׁ אוּמָן כֻּלָּם הָיוּ כְּרוּכִים אַחֲרָיו וְנִתְעוֹרְרוּ קְצָת עַד שֶׁהָיוּ לָהֶם כַּמָּה וְכַמָּה הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה, מַה שֶּׁלֹּא עָלָה עַל לִבָּם מֵעוֹלָם. כַּאֲשֶׁר סִפְּרוּ בְּפִיהֶם בְּפֵרוּשׁ, שֶׁכִּבֵּר הִתְיָאֲשׁוּ עַצְמָן, וְהָיוּ כְּמֻשְׁבָּעִים וְעוֹמְדִים שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יִהְיֶה לָהֶם שׁוּם הִרְהוּר תְּשׁוּבָה, וְהָיוּ רְחוֹקִים לְגַמְרֵי מִשּׁוּם צַד הִרְהוּר תְּשׁוּבָה כַּמַּכְּרָסָם לְכָל מִי שֶׁהָיָה מַכִּיר אוֹתָם. וְעַל־יְדֵי דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם גַּם־כֵּן הִרְהוּר תְּשׁוּבָה, אַף־עַל־פִּי שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא דִּבֵּר עִמָּהֶם מֵעִנְיְנֵי תְּשׁוּבָה וּמֵעִנְיְנֵי

קְדֻשָּׁה, כְּלָל כְּלָל לֹא, רַק אַדְרַבָּא תָּמִיד הָיָה מְדַבֵּר עִמָּהֶם שִׂיחַת חֻלִּין וְסִפּוּרִים בְּעָלְמָא, אַף־עַל־פִּי־כֵן נִמְשְׁכוּ אַחֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה מִדִּבּוּרִים שֶׁלּוֹ לְבַד, עַד שֶׁהָיוּ סְמוּכִים מְאֹד לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. וְאִם לֹא הָיְתָה נִטְרָפָה הַשָּׁעָה שֶׁהִתְגַּבֵּר הַקִּטְרוּג מְאֹד וְנִסְתַּלֵּק בְּאֶמְצַע, בְּוַדַּאי הָיוּ שָׁבִים אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ וְכוּ' וְכוּ'.

וְכָל מַה שֶּׁאָנוּ מְסַפְּרִים מִמֶּנּוּ הַכֹּל נֶחְשָׁב לְגָנוּת אֵצְלוֹ בְּעֵרֶךְ עֹצֶם הַפְּלָגַת מַעֲלָתוֹ. כִּי אִלּוּ כָּל הַיַּמִּים דִּיּוֹ וְכוּ' אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר אֶפֶס קָצֵהוּ מֵעֹצֶם מַעֲלָתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ, הֵן גְּדֻלַּת חָכְמָתוֹ וְתוֹרָתוֹ הַמְּפֻרְסָם, וְהֵן עֹצֶם קְדֻשָּׁתוֹ וְכוּ' סָמָא דְמִלְתָא מִשְּׁתוֹקָא (רַפּוּאָה לְפֶה לְשְׁתּוֹק). עַד כִּי יָבוֹא שִׁילֹה אָז יֵדְעוּ וְיִרְאוּ עֹצֶם גְּדֻלַּת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כִּי אָז יְסַפְּרוּ מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה בְּעֵת שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ שֶׁיֵּצֵא מֵחֶלְצָיו, כַּאֲשֶׁר סִפֵּר בָּרַבִּים שֶׁפָּעַל אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שֶׁהַגּוֹאֵל צֶדֶק יִהְיֶה מִיּוֹצְאֵי חֲלָצָיו. יְהִי רָצוֹן שֶׁיָּבוֹא בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

תרטו. (ז) בָּזֶה הַסֵּפֶר נִכְתְּבוּ כָּל הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, גַּם כַּמָּה שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, כִּי שִׂיחָתוֹ הִיא כֻּלָּהּ תּוֹרָה, גַּם כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ וְעָבְרוּ בֵּינוֹ וּבֵין מִקְרָבָיו. וּמִכֻּלָּם יָבִין הַמַּשְׂכִּיל עֹצֶם גְּדֻלָּתוֹ וְתֹקֶף קְדֻשָּׁתוֹ הַמַּפְלָג מְאֹד מְאֹד, מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחְשֹׁב, וְהַמַּשְׂכִּיל כָּעֵת יִדֹּם וְיִשְׁתֹּק. וְכָל חַד כְּפוּם מָה דְּמִשָּׁעֵר בְּלִבֵּהּ יָבִין מְעַט מְעַט פָּחוֹת מִטִּפָּה מִן הַיָּם הַגָּדוֹל. וַאֲפִלּוּ מַה שֶּׁשָּׁמַעְנוּ וְרָאִינוּ לֹא הִצַּגְנוּ כָּאן רַק מְעַט קָצָת בְּרֶמֶז. וּמִפְּנֵי עֹצֶם הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁרַבּוּ עָלָיו מְאֹד אָנוּ מֻכְרָחִים לָשׁוּם לִפֵּינוּ מַחְסוֹם לִבְלִי לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ. וְגֹדֶל עֹצֶם קְדֻשָּׁתוֹ וְרוֹמְמוּתוֹ הוּא מְרוֹמָם וְנִשְׂגָּב מְאֹד מִיְּדִיעָתֵנוּ. אַךְ גַּם זֶה הַמְּעַט דִּמְעַט שֶׁזָּכִינוּ לֵידַע וּלְהָבִין קְצָת, אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר כֻּלּוֹ מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה טוֹבָה לְהָעוֹלָם. רַק רָשַׁמְתִּי זֹאת בִּשְׁבִיל דּוֹרוֹת הַבָּאִים וּבִשְׁבִיל הַיָּמִים הַבָּאִים לִקְרָאתֵנוּ לְשָׁלוֹם, לְמַעַן לֹא תִּשָּׁכַח מִפִּינוּ וּמִפִּי זַרְעֵנוּ, לְמַעַן יֵדְעוּ דּוֹרוֹת הַבָּאִים גֹּדֶל חִבָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ אֲשֶׁר זָכוּ בַּדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים לְאוֹר צַח וָזַךְ כָּזֶה אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן, אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה אוֹתוֹ, אַשְׁרֵי אֹזֶן שֶׁשָּׁמְעָה מִפִּיו דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְהַמַּעֲמִיק עֵיּוּנוֹ בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים יָבִין מְעַט מֵעֹצֶם קְדֻשָּׁתוֹ:

תַּם וְנִשְׁלַם שֶׁבַח לָאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם

לעמוד הקודם

שַׁיָּךְ לָאָלֶף־בֵּית הֶחָדָשׁ שֶׁחִבֵּר בִּימֵי גַּדְלוּתוֹ: עַל־יְדֵי זְרִיזוּת. בְּנָקֵל לִהְיוֹת פַּרְנָס הַדּוֹר בְּגַשְׁמִיּוּת אוֹ בְּרוּחָנִיּוּת. וְסִימָן לַדָּבָר: "לֵךְ אֶל נְמָלָה' עָצֵל" (משלי ו) - עַל־זֶה כְּתִיב (בראשית מ"ט): "מִשָּׁם' רֹעֶה' אֶבֶן' יִשְׂרָאֵל', דְּהַיְנוּ פַּרְנָס; הַיְנוּ שֶׁהַפַּרְנָסוּת, לִזְכּוֹת לִהְיוֹת פַּרְנָס, זֶה עוֹמֵד עַל זְרִיזוּת הַנִּלְמָד מִהַ'נְּמָלָה', כִּי "מִשָּׁם' רֹעֶה' אֶבֶן' יִשְׂרָאֵל'". וְעִנְיָן זֶה כְּבָר נִדְפַּס בָּאָלֶף־בֵּית הֶחָדָשׁ (התנשאות ד) בְּלָשׁוֹן אַחֵר, אַךְ בְּסִגְנוֹן זֶה שֶׁמַּעְתִּי זֶה הָעִנְיָן מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ.

בַּר חֲנַנְיָא. רַב נְטוּרְנָאי בֶּן רַב הִילָאי בַּר רַב מָרִי. רַב יוֹסֵף בַּר רַב מָרְדְּכַי. רַב פַּלְטוֹי בַּר אַבַּיֵי. רַב עַמְרָם. רַב אַחָאי. רַב מְנַחֵם בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בַּר חִיָּיא. רַב מַתִּתְיָהוּ. רַב נַחְשׁוֹן בַּר רַב צָדוֹק. רַב אַבָּא בַּר רַב אַמִּי. רַב צֶמַח בַּר פְּלַטְיֵה. רַב צֶמַח בַּר רַב חַיִּים. רַב הַאי בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְשׁוֹן. רַב הַאי בַּר דָּוִד. רַב הִילָאי בַּר רַב נְטוּרְנָאי. רַב קַמּוֹי בַּר רַב אַחָאי. רַב שָׁלוֹם בַּר רַב מִישָׁאֵל.

רַב יַעֲקֹב בַּר רַב נְטוּרְנָאי. רַב יְהוּדָה בַּר שְׁמוּאֵל. רַב מְבַשֵּׁר הַכֹּהֵן צֶדֶק. רַב סְעַדְיָה. רַב צֶמַח בַּר רַב כַּפְּנָאי. רַב חֲנַנְיָא בַּר יְהוּדָה. מַר רַב נְחֶמְיָה בַּר רַב כֹּהֵן צֶדֶק.

רַב שְׁרִירָא. רַב מֹשֶׁה וּבְנוֹ רַב חֲנוּךְ, שֶׁנִּשְׁבּוּ עִם רַב חוּשִׁיאֵל, אֲבִיו שֶׁל רַב חֲנַנְאֵל. וְרַב שְׁמַרְיָה בַּר אֶלְחָנָן. רַב נָתָן דַּיָּין וְחָסִיד גָּדוֹל. רַב יוֹסֵף בַּר יִצְחָק שִׁטַאנְשׁ בֶּן אַבִּיתּוּר. (ר' יִשְׂרָאֵל גָּאוֹן). רַב הַאי גָּאוֹן בְּרַב שְׁרִירָא - הוּא סוֹף הַגְּאוֹנִים.

רִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים

ר' קְלוֹנִימוּס אִישׁ רוֹמִי. רַבֵּינוּ גֵּרְשׁוֹם מְאוֹר הַגּוֹלָה. ר' שְׁמוּאֵל הַכֹּהֵן בַּר חָפְנִי. ר' יוֹסֵף בֶּן גִּיקַטִילָה. ר' נָתָן בַּעַל הֶ"עָרוּךְ". ר' יִצְחָק בַּר יְהוּדָה בֶּן גִּיאוּת. רַבֵּינוּ שִׁמְעוֹן בְּרַב יִצְחָק. וְרַבֵּינוּ יְהוּדָה הַגָּדוֹל, רֹאשׁ הַגְּהָרְגִים לְקְדֻשַּׁת הַשֵּׁם. וְרַבֵּינוּ יְהוּדָה הַכֹּהֵן. רַבֵּינוּ אֵלִיָּהוּ הַזָּקֵן. ר' יִצְחָק, רַבּוֹ שֶׁל רַשֵּׁ"י. ר' יַעֲקֹב בְּר' יָקָר, רַבּוֹ שֶׁל רַשֵּׁ"י. ר' יִצְחָק בְּרַב יְהוּדָה, רַבּוֹ שֶׁל רַשֵּׁ"י. ר' מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן, רַבּוֹ שֶׁל רַשֵּׁ"י. ר' יְהוּדָה בַּר בַּרְזִילַי בַּרְצֶלוֹנִי. ר' יוֹסֵף טוֹב עָלַם. ר' זַרְחִיָּה הַלֵּוִי. ר' מֹשֶׁה הֶעָנָיוּ. ר' מֹשֶׁה בֶּן יוֹסֵף בֶּן מָרָן הַלֵּוִי. ר' לֵוִי בֶּן אָחִיו שֶׁל ר' יִצְחָק. ר' אַבְרָהָם בַּר יִצְחָק. ר' מְשֻׁלָּם בְּר' יַעֲקֹב. ר' אַבְרָהָם בְּר' דַּאוִד הַלֵּוִי, הַנֶּהֱרָג עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם. ר' יוֹסֵף בַּר מֵאִיר אִבֶּן מִיגַּאשׁ. ר' שִׁמְעוֹן הַגָּדוֹל. ר' אֶלְעָזָר בְּר' מְשֻׁלָּם. וְר' אֶלְעָזָר בְּר' מֵאִיר בְּר' יִצְחָק.

רַשֵּׁ"י, הוּא שְׁלֹמֹה יַרְחִי בַּר יִצְחָק מִטְרִיוֶוש. רַבֵּינוּ מֵאִיר, חָתָן רַשֵּׁ"י. בָּנָיו: ר' שְׁמוּאֵל הוּא רַשְׁבַּ"ם, וְרַבֵּינוּ תָּם וְהוּא ר' יַעֲקֹב תָּם, וְרִיבָ"ם הוּא ר' יִצְחָק. רַבֵּינוּ יְהוּדָה בַּר נָתָן, חָתָן רַשֵּׁ"י. רַבֵּינוּ אֶפְרַיִם, חָתָן רַשֵּׁ"י. רַבֵּינוּ שְׁמַרְיָה. רַבֵּינוּ בָּרוּךְ בְּרַב שְׁמוּאֵל מִמַּגֶּנְצָא. ר' שִׂמְחָה דְּוִויטְרָא. ר' שִׁמְעוֹן מִשַּׁאנְץ. רַאבַ"ד הָרִאשׁוֹן, הוּא ר' אַבְרָהָם בַּר (וְדוד) דַּאוִד הַנַ"ל. ר' חַיִּים כֹּהֵן תַּלְמִיד רַבֵּינוּ תָּם. ר' נְתַנְאֵל הַקָּדוֹשׁ. רַבֵּינוּ יִצְחָק בְּר' שְׁמוּאֵל בְּר' שִׂמְחָה דְּוִויטְרָא, בַּעַל הַתּוֹסָפוֹת הַנִּקְרָא ר"י הַזָּקֵן. בְּנוֹ רַבֵּינוּ אֶלְחָנָן. ר' שִׁמְשׁוֹן מִשַּׁאנְץ בְּר' אַבְרָהָם. רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל. רַבֵּינוּ יַעֲקֹב מֵאוֹרְלֵיאַנְשׁ. ר' יִצְחָק אַלְפָסִי הוּא הָרִי"ף. רַבֵּינוּ מֹשֶׁה בֶּן מַיְמוֹן הוּא הָרַמְבַּ"ם. ר' אַבְרָהָם בַּר דָּוִד, הוּא הָרַאבַ"ד בַּעַל הַ"הַשָּׂגוֹת". רַבֵּינוּ מֹשֶׁה בַּר נַחְמָן,

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

וּמִתּוֹלְדוֹתֵיהֶן, וּמִכָּל הַשְּׁבוּתִים דְּרַבָּנָן. וְיִהְיֶה אָז בְּעֵינַי כְּאִלּוּ כָּל מְלַאכְתִּי עֲשׂוּיָה. וְלֹא אַהַרְהֵר אָז אַחַר שׁוּם מְלָאכָה וְעֵסֶק וּמַשָּׂא וּמַתָּן, וְלֹא בְּשׁוּם חֶפְצֵי חֹל כְּלָל. וְאֶזְכֶּה לְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרֵי בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ בִּקְדֻשָּׁה יְתֵרָה וַעֲצוּמָה. וְלֹא יִהְיֶה דִּבּוּרֵי שֶׁל שַׁבָּת כְּדִבּוּרֵי שֶׁל חֹל, וְלֹא יֵצֵא מִפִּי שׁוּם דִּבּוּר בָּטֵל בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ. וְתַעֲזְרֵנִי וּתְזַכֵּנִי לְקַדֵּשׁ אֶת הַשַּׁבָּת בְּכָל מִינֵי קְדֻשּׁוֹת, וּלְכַבְּדוֹ בְּכָל מִינֵי כָבוֹד וָעֹז וּפְאֵר, בְּמַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וּכְסוּת נָקִי, וּבְדִירָה נָאָה וְכֵלִים נָאִים בְּגַשְׁמִיּוּת, וּבְדִירָה נָאָה וְכֵלִים נָאִים, בְּלִבִּי וְאִבְרִי, וּבְשִׁיר וָשֶׁבַח וְרִנָּן וְזִמְרָה בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה גְּדוֹלָה, בְּיִרְאָה וְאַהֲבָה רַבָּה וַעֲצוּמָה, וּבִדְבֵקוּת נִפְלָא וְעָצוּם לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ. עַד שֶׁאֶזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ עַל כָּל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, עַד שֶׁכָּל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה יִהְיוּ טְהוֹרִים וּקְדוֹשִׁים בִּקְדֻשַּׁת שַׁבָּת קֹדֶשׁ. וְאֶזְכֶּה לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל זְהֲמַת הַנָּחָשׁ מִכָּל הַל"ט (וְהַשְּׁלוֹשִׁים וְתֵשַׁע) מְלָאכוֹת שֶׁל יְמֵי הַחֹל, עַד שֶׁכָּל הַל"ט מְלָאכוֹת וְכָל הָעֲסָקִים וְהַמַּשָּׂא וּמַתָּן שֶׁלִּי, יִהְיוּ מְזֻדָּכָּכִים בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה גְּדוֹלָה בִּקְדֻשַּׁת שַׁבָּת קֹדֶשׁ. וּתְזַכֵּנִי שֶׁאֶזְכֹּר אֶת הַשַּׁבָּת תָּמִיד, וּלְהָכִין מָנָה יָפָה לְשַׁבָּת מֵאֶחָד בְּשַׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ", זָכְרֵהוּ מֵאֶחָד בְּשַׁבָּת. וְאֶזְכֶּה לְקַיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ, עֲשׂוֹת חֶפְצְךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי, וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג, לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד, וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ, מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר. אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ, וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ, וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ, כִּי פִּי יְיָ דִּבֵּר". מָלֵא רַחֲמִים חוֹמֵל דַּלִּים, צוּר יִשְׂרָאֵל וּקְדוֹשׁוֹ, קוּמָה בְּעֶזְרָתֵנוּ וּמַלֵּא מִשְׁאֲלוֹתֵנוּ בְּרַחֲמִים, וְזַכֵּנוּ לִהְיוֹת דְּבוּקִים בְּךָ תָּמִיד בְּכָל עֵת בֶּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה גְּדוֹלָה כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב בֶּאֱמֶת. וִיקַיֵּם בָּנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם". אָמֵן נֶצַח סֶלָה וָעֶד.

תפילה לט

מיוסד על תורה ל"ט בליקוטי מוהר"ן

"עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו", אֲדוֹן הַשָּׁלוֹם, מֶלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתְּרַחֵם עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וְתַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. וְתָשִׂים שָׁלוֹם בֵּין כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. וּתְבַטֵּל כָּל מִינֵי מַחֲלוֹקוֹת מִן הָעוֹלָם. כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ רִבּוֹנוֹ דְּעָלְמָא כֹּלָּא, כַּמָּה רָעוֹת וְצָרוֹת גָּרְמוּ לָנוּ הַמַּחֲלוֹקוֹת שֶׁבֵּין יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָט הַמַּחֲלֹקֶת הָעֲצוּמָה שֶׁנִּתְפַּשְּׁטָה עַכְשָׁו בְּעוּקְבָא דְּמְשִׁיחָא, בֵּין כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים וְהַכְּשֵׁרִים שֶׁבַּדּוֹר, וְנַעֲשָׂה קַטֵּגוֹרְיָא בֵּין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. רַחֵם עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ וּתְשַׁכֵּךְ כַּעַסְךָ מֵעָלֵינוּ, וְתַמְשִׁיךְ רַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם. וְתִתֵּן בְּלֵב כָּל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁיְּרַחֵם עַל חֲבֵרוֹ,

וְיֵאָהֵב אֶת חֲבֵרוֹ בֶּאֱמֶת אַהֲבַת נֶפֶשׁ. וְנִזְכֶּה לְקַיֵּם בֶּאֱמֶת מִצְוַת "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ", בְּכָל לֵב בְּגוּף וְנֶפֶשׁ וּמָמוֹן, אֲשֶׁר מִצְוָה זֹאת הִיא כְּלָל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה. וּתְבַטֵּל כָּל מִינֵי שִׂנְאָה וְקִנְאָה וְקִנְטוּר וְנִצָּחוֹן דְּסִטְרָא אַחֲרָא מִן הָעוֹלָם. וְלֹא יַעֲלֶה קִנְאַת אָדָם עָלַי וְלֹא קִנְאָתִי עַל אֲחֵרִים, רַק יִהְיֶה שָׁלוֹם גָּדוֹל וְאַהֲבָה וְאַחֲוָה וְרֵעוּת בֵּין כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד.

וּבְכֵן תְּרַחֵם עָלֵינוּ, וְתַעֲזְרֵנוּ וְתוֹשִׁיעֵנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְשַׁבֵּר מְאֹתֵנוּ תַּאֲוַת אֲכִילָה. וְנִזְכֶּה שֶׁתִּהְיֶה אֲכִילָתֵנוּ בְּצִמְצוּם רַק כְּפִי הַהֶכְרֵחַ לְקִיּוּם הָאָדָם לְבַד. וּנְמַעֵט תַּאֲוַת טִבְעֵנוּ, וְנִזְכֶּה לֶאֱכֹל בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה גְּדוֹלָה לְשִׁמְךָ לְבַד בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. וְתָסִיר מִמֶּנּוּ חֶרְפַּת רָעָב, וְלֹא נַרְגִּישׁ שׁוּם רַעֲבוֹן בְּקִרְבֵּנוּ לְעוֹלָם. וְנִזְכֶּה לְשַׁדֵּד וּלְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל כָּל תַּאֲוֹת הַבַּהֲמִיּוֹת שֶׁל גּוּפֵנוּ. וְתָסִיר מֵאִתָּנוּ כָּל מִינֵי חֶרְפּוֹת וּבִזְיוֹנוֹת שֶׁהֵם תַּאֲוֹת הַגּוּף, שֶׁמֵּהֶם נִמְשָׁכִין כָּל הַחֶרְפּוֹת. וּתְקַדְּשֵׁנוּ בְּכָל מִינֵי קְדֻשּׁוֹת.

וְתַעֲזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שֶׁנִּזְכֶּה לְשַׁבֵּר תַּאֲוַת הַמִּשְׁגָּל לְגַמְרֵי בֶּאֱמֶת. וּתְזַכֵּנוּ לְהִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשַּׁת הַבְּרִית בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה כָּרָאוּי לְיִשְׂרָאֵל עַמְּךָ הַקָּדוֹשׁ אֲשֶׁר בָּהֶם בָּחַרְתָּ בְּאַהֲבָה. וְתִהְיֶה עִמָּנוּ תָּמִיד, וְתוֹשִׁיעֵנוּ וְתַעֲזְרֵנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְקַדֵּשׁ עַצְמֵנוּ בַּמֻּתָּר לָנוּ, וְיִהְיֶה זִוּוּגֵינוּ רַק מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה וְנוֹרָאָה. וְנִזְכֶּה לְשַׁבֵּר נֶפֶשׁ הַמִּתְאַוָּה שֶׁבְּקִרְבֵּנוּ, שֶׁהִוא תַּאֲוַת הַבַּהֲמִיּוּת. וְיִהְיֶה זִוּוּגֵינוּ בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה בְּלִי שׁוּם תַּאֲוַת הַגּוּף כְּלָל, וְיִהְיֶה דּוֹמֶה בְּעֵינֵינוּ כְּאִלּוּ פּוֹפֶה שֵׁד. וְנִזְכֶּה לַעֲלוֹת בְּכָל פַּעַם מִקְּדֻשָּׁה לִקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכְלֵל בִּקְדֻשָּׁתְךָ הָעֶלְיוֹנָה כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב בֶּאֱמֶת. וְנִזְכֶּה לְשַׁבֵּר כָּל תַּאֲוַת הַבַּהֲמִיּוּת, תֵּן תַּאֲוַת הַמִּשְׁגָּל, הֵן תַּאֲוַת אֲכִילָה, הֵן כָּל הַתַּאֲוֹת, כֻּלָּם נִזְכֶּה לְשַׁבְּרָם וּלְבַטְּלָם לְגַמְרֵי מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל גְּבוּלֵנוּ. וְתַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה מִמְּקוֹר כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת. וְנִזְכֶּה לְהִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשָּׁתְךָ הָעֶלְיוֹנָה תָּמִיד, וְנָשׁוּב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת. וְנִזְכֶּה לָסוּר מֵרָע לְגַמְרֵי וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ הַטּוֹב תָּמִיד.

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ רַחֵם עָלֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ. וְקַדְּשֵׁנוּ בִּקְדֻשָּׁתְךָ הָעֶלְיוֹנָה. וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת. וְרַחֵם עָלֵינוּ וְתַזְמִין לָנוּ פַּרְנָסָתֵנוּ בְּרֶוַח מֵאִתְּךָ. וְאַל תַּצְרִיכֵנוּ לֹא לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם וְלֹא לִידֵי הַלְוָאָתָם. וְתִפְתַּח לָנוּ אוֹצָרְךָ הַטּוֹב, וְתַשְׁפִּיעַ לָנוּ שֶׁפַע טוֹבָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם עַד עוֹלָם. וּתְבָרֵךְ אֶת כָּל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ. וְאֶת פְּרִי בִטְנֵנוּ וְיִהְיוּ בָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ חַיִּים וְקַיָּמִים בַּעֲבוֹדָתְךָ וּתְעוֹרָרְתְּךָ וּבִיְרִאָתְךָ לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבִים. וּתְרַחֵם עַל צֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. (ובפרט על צאצאי פלוני בן פלונית וכו'). וְתַמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם חַיִּים טוֹבִים וַאֲרוּכִּים. וְיִהְיוּ כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצֵינוּ מְאֻרָיִכִים יָמִים

לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

יום רביעי

לנצח עוד יום

ע"ו ע"א

במשנה שלפנינו מובאות כמה מהלכות טרפה.

ואף שלכאורה מקומן של הלכות אלו הוא בפרק הקודם ["אלו טרפות"], בכל זאת הן נשנו כאן משום סופה של המשנה, הדנה בענין עצם שנשברה, האם השחיטה מטהרת אותו האבר. וכמו דיני עובר הניתר על ידי שחיטת אמו, שנשנו לעיל במשך הפרק.

להבנת המשנה והגמרא דלהלן, יש להקדים:

רגל הבהמה, מורכבת משלשה חלקים [מתחילת שורשה, שהוא בפנים הבהמה, ועד סופה למטה]: א. החלק העליון, שהוא **הירך**, הנקרא אף "קולית" [החלק הזה תחוב בראשו בעצם ה"אליה" שמעליה, בתוך גוף הבהמה].

ב. החלק האמצעי הוא **הארכובה העליונה** [ארכובה - לשון ברך. לפי ששני החלקים, הארכובה העליונה והתחתונה הם סביב הברך], וחלק זה הוא **השוק**, ובמקביל לתחתיתו נמצאת צומת הגידין. כפי שיתבאר להלן בהרחבה במהלך הסוגיא.

ג. החלק התחתון של הרגל [להוציא את כף הרגל], נקרא **ארכובה התחתונה** או "ארכובה הנמכרת עם הראש".

מתניתין:

א. **בהמה שנחתכו רגליה** האחוריות **מן הארכובה** התחתונה. כלומר, מתחילת החלק התחתון שברגל **ולמטה** הימנו עד סוף הרגל - הבהמה **כשרה.**

אך אם חתך **מן** תחילת **הארכובה**, שהיא חלק הרגל התחתונה, **ולמעלה**, לכיוון תחילת הרגל למעלה, הבהמה **פסולה**, וטרפה היא.

ב. **וכן כשניטל צומת הגידין**, שהם שלשה גידים קשים ולבנים המחוברין כאחד, ונמצאים במקביל לחלקו התחתון של החלק האמצעי [ארכובה עליונה] **שברגל** [עד לבליטה קטנה הנמצאת בסוף החלק האמצעי].

אם ניטלו גידים אלו, אף שלא נשבר העצם, ולא נחתך גוף הרגל, הרי עצם בחיתוכן של הגידין מטריף את הבהמה.

ג. **נשבר העצם** של אחד מאברי הבהמה, במקום ששבר אינו מטריף את הבהמה, ולא נחתך העצם לגמרי, הדין כך:

אם רוב עוביו והיקפו של **הבשר** שסביב העצם **קיים**, הרי **"שחיטתו"** של האבר [דהיינו שחיטת הבהמה, שהיא ה"שחיטה" המתייחסת גם לאבר] **מטהרתו** לאבר זה, ומתירתו באכילה.

ואם לאו, אם רוב הבשר שסביב העצם נחתך ואיננו, **אין שחיטתו מטהרתו** את אותו אבר, ואבר המדולדל הוא, ודינו כטריפה [כפי ששנינו לעיל "ובשר בשדה טרפה", להביא אבר ובשר מדולדלין]. אף ששאר הבהמה מותרת.

וכל זה, הוא רק בעצם של אבר שאין הבהמה נטרפת על ידי נקב או חתך שנעשה בו. אך אבר שהבהמה נטרפת על ידו, אוסרה כולה.

גמרא:

שנינו במשנה: בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה, כשרה. מן הארכובה ולמעלה, פסולה.

אמר רב יהודה אמר רב, אמר רבי חייא: "למטה" האמור כאן במשנה, היינו **למטה מן** תחילת **הארכובה** [והארכובה האמורה כאן היא הארכובה התחתונה שמתחת לברך]. ורק חתך מן הארכובה ולמטה אינו פוסל.

"למעלה" האמור, היינו **למעלה מן** תחלת **הארכובה** התחתונה. וכל מה שלמעלה מן הארכובה התחתונה, נטרף על ידי חתך.

באיזו ארכובה אמרו במשנתנו שלמעלה הימנה פסולה, ולמטה הימנה כשרה? - **בארכובה הנמכרת עם הראש**, שהיא ארכובה התחתונה.

כי אם נאמר שהארכובה האמורה במשנה היא הארכובה העליונה [הצעם האמצעית], ומעל תחילתה פסול ומתחת לתחילתה כשר, לא ניתן לפרש את דברי המשנה "מן הארכובה ולמטה, כשרה". כי לפי זה, הכונה היא שהחתך הוא מתחילת הארכובה העליונה ולמטה. וזה לא יתכן, שהרי הארכובה העליונה, למעלה מצומת הגידין היא. ואם החתך בצומת הגידין פוסל, הרי ודאי החתך שלמעלה הימנו פוסל [שהרי החתך שהוא במקום המסכן את חיי הבהמה, עושה אותה טריפה. ואם צומת הגידין נחשבת כמקום מסוכן, ודאי שכל חתך במקום שלמעלה ממנה, מסכנה יותר ויותר].

נמצא, שארכובה האמורה במשנתנו היא הארכובה התחתונה.

ועולא אמר בשם **רבי אושעיא**: ארכובה האמורה במשנתנו, היא הארכובה העליונה [הצעם האמצעית שברגל], **שכנגדו בגמל**, כלומר מקום אותה ארכובה שבגמל, **ניכר**. דהיינו, הברך שהוא הקצה העליון של הרגל, בולט הוא אצל הגמל.

ולדעתו, דברי המשנה "מן הארכובה ולמעלה", היינו שנחתכה עצם הקולית. כלומר, עצם החלק העליון. וחתך במקום זה, עושה טרפה. ו"מן הארכובה ולמטה", היינו שנחתך החלק האמצעי מעל מצומת הגידין.

וחולק בדבר זה על רב יהודה אמר רב בשם רבי חייא [שלפיו כל חתך שמעל צומת הגידין, ודאי עושה טרפה]. אולם לעולא, אין הכרח בדבר. ואף שחתך בצומת הגידין עושה טרפה, מכל מקום, הארכובה העליונה קלה מן הצומת, וחתך שבה אינו עושה טריפה.

אמר ליה עולא לרב יהודה: בשלמא לדידי, דאמינא, שאני סבור שהארכובה האמורה במשנה היא המקום **שכנגדו בגמל ניכר**, דהיינו, בארכובה העליונה, **היינו דקתני** במשנתנו **"וכן שניטל צומת הגידין"**, שטרפה היא.

ומשום כך צריכה המשנה להשמיענו את דינה של צומת הגידין. משום שהיינו אומרים שרק חתך בארכובה העליונה מטריף, אך צומת הגידין אינו בכלל זאת.

וכן אילו היתה המשנה משמיעה רק את דין צומת הגידין, היינו אומרים שרק צומת הגידין מטריפה, שחמורה היא. אך הארכובה העליונה, אף שהיא מעליה, אינה מקום טריפה. ומשום כך צריכה המשנה לשנות: א. דין ארכובה העליונה שיש בה טריפות. ב. דין צומת הגידין שיש בה טריפות.

אלא לדידך, לדעתך רב יהודה, שמשנתנו מדברת בארכובה התחתונה, שחתך מעליה פוסל ותחתיה לא, **מאי**, מדוע צריכה המשנה להשמיענו **"וכן שניטל צומת הגידין"**? והרי צומת הגידין נמצאת מעל תחילת הארכובה התחתונה [שהיא צמודה לסוף הארכובה העליונה, כאמור לעיל], ואם כן, ודאי שיש לה לפסול, כדין ארכובה העליונה, ואין צורך להשמיעה!?

אמר ליה רב יהודה: אין ללמוד את דין הטריפה זה מזה. לפי שברישא "מן הארכובה ולמעלה" מדובר שנשברה עצם **הרכובה** [ארכובה] **בלא שנחתכה צומת הגידים** עמה. ורק על כך יש ללמוד שהחתך מטריף. ואילו את דין צומת הגידים, אין הכרח ללמוד מדין הארכובה.

ואילו בסיפא כאשר אנו שונים "וכן שניטל צומת הגידין", מדובר שניטל **צומת הגידים, בלא רכובה.** ועל זה נאמר שהבהמה טריפה. ואין הכרח ללמוד מכך שאף אם נחתכה הארכובה, נטרפת הבהמה.

ומשום כך יש לשנות במשנה הן את דין הארכובה והן את דין צומת הגידים. לפי שאברים שונים הם, ואין הכרח ללמוד דיני טריפות זה מזה.

מקשה לו עולא: **והא** הרי במשנתנו **"נחתכו" קטני**, ומשמע שנחתכה הרגל לגמרי, ולא רק נשברה העצם, אלא כל הרגל נחתכה, ואף צומת הגידים בכלל. ואם כן, שוב קשה, מדוע חזרה המשנה ושנתה את דין צומת הגידין? והרי היה לה למשנה להביא את הדין של "ניטלה צומת הגידין" בלבד, ומאליו היינו יודעים שודאי אם נחתכה כל הרגל, פסולה?

אישתיק רב יהודה מחמת קושיא זו!

לבתר דנפק, אחר שיצא עולא, **אמר** רב יהודה, לעצמו:

מאי טעמא לא אמרי ליה, מדוע לא השבתי לו, ש"מן הארכובה **ולמטה"** האמור במשנה, היינו **למטה מן** תחילת **הארכובה** התחתונה, אבל "מן הארכובה **ולמעלה"** אין הכוונה שמיד למעלה מן הארכובה התחתונה פוסל החתך, אלא רק **למעלה מצומת הגידין,** שהוא מעט לפני סוף הארכובה העליונה.

ולפי זה יכול היה להשיב לעולא, שהיה לה למשנה להשמיע את דין הארכובה העליונה כדי שלא נטעה לומר שרק צומת הגידין היא מקום טריפה, אך לא ארכובה העליונה.

וכן צריך היה להשמיע דין צומת הגידין כדי שלא נאמר להיפך. שרק ארכובה העליונה היא מקום טריפה אך לא צומת הגידין.

הדר אמר, חזר ואמר רב יהודה לעצמו, טוב שלא השבתי לו תירוץ זה. שהרי, וכי **לא אמרי ליה,** לא אמרתי לו תירוץ טוב, שברישא מדובר שניטלה ארכובה בלא צומת הגידין, ואילו בסיפא מדובר שניטלה צומת הגידין בלא ארכובה, ומשום כך צריך התנא במשנתנו לשנות הלכות אלו בנפרד?!

ואמר לי, הקשה לי עולא מדקדוק לשון המשנה, **"נחתכו" קתני**, ומשמע שנחתכה כל הרגל.

ואם כן, אף אם הייתי מתרץ לו כדרך זו שהשבתי עתה, ש"מן הארכובה ולמטה" היינו ארכובה התחתונה, ואילו "מן הארכובה ולמעלה" היינו למעלה מצומת הגידים, **הכא נמי,** אף על זה היה עולא מקשה עלי מדקדוק לשון המשנה, **"מן הארכובה ולמעלה", קתני.** ומשמע מיד עם תחילת הארכובה העליונה, אף במקום המקביל לצומת הגידין.

ואם כן, בכל אופן שהייתי משיב לו, היה ממשיך ומקשה עלי מן המשנה.

חזרה לתוכן העניינים

בהמה המקשה פרק רביעי חולין עו.

מתני' [א]בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה [ב]ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה [ג]וכן שניטל צומת הגידין נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב אמר רבי חייא למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה באיזו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש עולא אמר רבי אושעיא [ד]כנגדו [ה]בגמל ניכר אמר ליה עולא לרב יהודה בשלמא לדידי דאמינא כנגדו בגמל ניכר היינו דקתני וכן שניטל צומת הגידין אלא לדידך מאי וכן שניטל צומת הגידין אמר ליה רכובה בלא צומת הגידים וצומת הגידים בלא רכובה והא נחתכו קתני אישתיק לבתר דנפק אמר מ"ט לא אמרי ליה למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מצומת הגידין הדר אמר ולא אמרי ליה ואמר לי נחתכו קתני הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני רב פפא מתני הכי אמר רב יהודה אמר רב אמר רבי חייא [ו]למטה למטה מן הארכובה ומצומת הגידין למעלה למעלה מן הארכובה ומצומת הגידין וכן שניטל צומת הגידין וארכובה גופה כדעולא א"ר אושעיא ומי איכא מידי דאילו מדלי פסיק ליה וחיה מתתי פסיק ליה ומתה אמר רב אשי [ז]טרפות קא מדמית להדדי [א] אין אומרין בטרפות זו דומה לזו [ח]שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה ואלו הן צומת הגידין רבה אמר רב [ב] [ט]אשי [י]דאגרמא ולבר רבה בר רב הונא אמר רב [ג] אשי [יא]דאגרמא ולגיו רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב [יב]אסי דעילוי ערקומא יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' אבא ויתיב וקאמר דערקומא גופה אמר ליה רבי אבא לא תציתו ליה הכי אמר רב יהודה [יג]היכא דפרעי טבחי והיינו [יד]רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב אסי אמר רב יהודה אמר שמואל [טו]צומת הגידים שאמרו מקום שהגידין צומתין ועד כמה א"ל ההוא מדרבנן ורב יעקב שמיה כי הוינן בי רב יהודה אמר לן שמעו מני מלתא דמגברא רבה שמיע לי ומנו שמואל צומת הגידין שאמרו מקום שהגידין צומתין בו וממקום שצומתין עד מקום שמתפשטין וכמה אמר אביי [טז]ארבעה [יז]בטדי בתורא בדקה מאי אמר אביי [יח]בליטי הוו צומת הגידים בליעי לא הוו צומת הגידים אשוני הוו צומת הגידים רכיכי לא הוו צומת הגידים אלימי הוו צומת הגידים קטיני לא הוו צומת הגידים חווריי הוו צומת הגידים לא חווריי לא הוו צומת הגידים מר

אלא לדידך מאי כו'. תימה דלמא סוכר כמ"ד לומת הגידין הוי דלגרגמת ולבר דהיינו כשיוקח מן העצם אבל למעלה מן הארכובה לא מיקרי משום לומת הגידין וי"ל מדפריך ליה עולא מכלל דהוה פשיטא ליה לומת הגידין הוי דלגרגמת ולגיו ועוד דרב יהודה דקאמר בסמוך היכא דפרעי ובמי דהיינו דרבא בריה דרבה בר רב הונא דלמעלה מן הארכובה הוא ולא קאמר עילוי ערקומא שהוא עדיין יותר: **הא** נמי מן הארכובה ולמעלה קתני. לעולא ניחא דמעלי לפרש מן הארכובה ולמעלה מיד אף על גב דלא בכל מקום כשרה כמו כנגד לומת הגידין מכל מקום כיון דמיתוקים למטה מיד ולמעלה מיד ניחא:

מר

מסורת הש"ס לעמוד הקודם

א) לעיל מב: מז., ב) [כמבואר בתוס'], ג) [עיין פי' רש"י ס"פ פרק מי שהה בפסוק וחיכה המגלים], ד) ב"ר קל: ש"ש לעיל מה: [נה: מ.], ה) [הייט רב אסי הקדמון], ו) [בעריך ערך ערקומא אותם רב אסי], ז) [ל"ל דרבא], ח) [גרסת הערוך בערי בר"י ומ"ש בערך בערי מ"ש בפסח ר"מ], ט) [ל"ל אמר ר"ה וכן], י) עיין רש"ש, יא) כ"מ: כגון,

גליון הש"ס

רש"י אי הרכובה. עי' לעיל דף ע"ב בד"ה בטבח ולעיל דף מד ע"ב בתוס' ד"ה כדי:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלו הן וכו' וכיון בלה כח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אין אומרין בטרפות זו דומה לזו שהרי. נ"ב עי' לעיל נה ע"ב רש"י בד"ה שהרי חותכה ועי' במש' נ"ב דף קל ע"ב תוס' ד"ה שהרי ודו"ק: ב) שם רבה אמר רב אסי. מתתן מלת אסי. וכ"כ אסי: ג) שם רבה בר רב הונא אמר רב אסי. מתתן מלת אסי. וכ"כ אסי:

לעזי רש"י

צינקרי"ן. עצם העקב.

מוסף רש"י

צומת הגידין. מקום שהגידין צומתין ומתפרין ומתהדקין, לשון חומץ צומתו דפסחים (מג.) אשעריינט"ש בלע"ז (לעיל נז. ועי' איבה ג נג). שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה. מתוך כשר רגלים למעלה מצומת הגידין ולא כשר העצם כשרה, נתחתכה למטה מקום צומת הגידין אם הגידין אינן וכן שניטל ואינו מכלן נתפר, כדאמרינן וכן שניטל צומת הגידין, ואינו"ם שלא נתפר העצם (לעיל נח:) אר: תמוך מימינו אר גיד צומרה ומתה, תמוך כל כתפיה וחיה (לעיל נח).

שיטה מקובצת

(א) ואזיל הבארכובה הנמכרת: (ב) מהיכן מתחיל והיכן כלה כח חיות הגידין:

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"ל סמג עשין סב טוש"ע יו"ד סי' נט סעיף ה:

סח ב מיי' שם הל"י וע' בהשגות וכ"מ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נו סע"ה:

סט ג מיי' שם הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נט סעיף ה:

ע ד ומיי' שם הלכה טון:

עא ה ו מיי' שם פ"ט הל"י סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' כ:

עא ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

ח [טוש"ע שם סעיף ג]:

עב ט י מיי' שם פ"ט טוש"ע שם סעי' ס:

רבינו גרשום

נשבר הנעצם אם רוב בשר קיים מן הארכובה ולמעלה: בארכובה הנמכר' עם הראש. מקום שתוחך רגל של בהמה זו היא ארכובה: עולא א"ר אושעיא כנגדו בגמל ניכר כלומר לא רכובה הנמכרת עם הראש אלא אותה רכובה שהיא בסוף הקולית בתחלת ענקירון וניכר בגמל בסוף זנבו שזנבו קצר ואינה יכולה לכסותו: אלא לדידך מאי וכן שניטל צומת הגידים והא למעלה מן הארכובה הנמכרת עם הראש באותו מקום הוא צומת הגידים: והא נחתכו קתני התיאך יכלת לאוקומיה מתניתין מן הארכובה ולמעלה רכובה בלא צומת הגידים והא נחתכו קתני דמשמע דנחתכו הכל רכובה וצומת הגידים. מ"ט לא אמרי ליה למטה למטה מצומת הגידים כשרה. למעלה למעלה מצומת הגידים טרפה. וכן שניטל צומת הגידים למעלה מרכובה הנמכרת עם הראש: הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני הכא נמי כשאני א' לא למטה למטה מצומת הגידים למעלה למעלה מצומת הגידים הוא יקשה לי מן הארכובה ולמעלה קתני ולא קתני מצומת הגידים רק למעלה במתניתין קתני כלומר ב) למטה מן הארכובה בעינן לאוקומי מתניתין בקרוב לרכובה בין מלמעלה ובין מלמטה דוהו בצומת הגידים ולא בעינן לאוקומי מתניתין למעלה מן הארכובה ולמעלה ומצומת הגידים. ולמטה מן הארכובה ומצומת הגידים לפיכך לא מוקמינן למעלה מן הארכובה ולמטה מן הארכובה ברכובה הנמכרת עם הראש אלא ברכובה עליונה דבגמל ניכר ומצינן לאוקומי דלא תיקשי וכן שניטל צומת הגידים והיא רכובה כדעולא. ומי איכא מידי דאילו קא פסיק לה כלומר השתא דמוקמינן למעלה מן הארכובה ברכובה דעולא מי איכא מידי כו' כלומר דאמרינן למעלה מן הארכובה טרפה הא למטה מן הארכובה כשרה אע"ג דלמעלה מצומת הגידים ולבסוף קתני וכן שניטל צומת הגידים טרפה שהיא למטה: דאגרמא ולבר גידים של מעלה מן השופר דאגרמא ולגו גבודים שבין בשר לעצם דעילוי

מתני' גרגיר. האחרוניים: ארכובה. מפרש בגמ': **טו) לומת הגידין.** למעלה מהארכובה הוא וסמוך לה והן אותן שלשה חוטין שנוטלין מנקרי הבשר מתלולית העצם שקורין ענקרו"ן: **וכן שניטל.** לפיכך לא נחתך העצם: **נשבר העצם.** ולא נחתך: **אם רוב בשר קיים.** מפרש בגמרא [ע"כ] רוב עוביו ורוב היקפו: **שחיטתו מטהרתו.** ומותר בחלילה ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו ואפילו במקום שהבהמה מותרת הוי אחר תקוע מעוה ובשר בשרה טרפה [שמות כב] כדאמרינן (בעיל דף עג:) להביא האחר והבשר המדולדלין: שלשה עצמות בירך. המתמתן והוא עצם הנחתך עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה ואותה היא ארכובה נקראת ארכובה הנמכרת עם הראש. ולמעלה הימנה עצם האמצעי וצומת הגידין בתחתיתו סמוך לפרק ארכובה הנמכרת עם הראש. והעליון הוא קולית התחתונה בחליה: **גמ' למטה.** דקתני מתני' כשרה: **טז) למטה מן הארכובה.** סמוך לה מיד קאמר דלא מיתמא ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה שבין הקולית ועצם האמצעי ומאי למטה דקתני כשרה למטה הימנה ומכל עצם האמצעי שבו לומת הגידין קאמר למטה ממש ליכא למימר כשרה דהא אפי' לומת הגידין שהוא בשיפולו של עצם האמצעי קתני מתניתין טרפה וכ"ש בגובהו הא לא אמרינן אלא למטה ממנה מן הארכובה שהוא לה קאמר כשרה כדמפיש מילתיה ואזיל [יח]הארכובה הנמכרת עם הראש קאמר: **נמעלה נמעלה מן הארכובה.** מיד קאמר טרפה דהיינו בלומת הגידין שהוא סמוך לה ולא שכן בגובהו. ולקמן פריך מאי וכן שניטל לומת הגידין והא תנא ליה למעלה מן הארכובה טרפה: **נגגדו.** של אותו מקום דמתני': **בגמל ניכר.** דקשבר רבי אושעיא ארכובה דמתניתין היא הארכובה העליונה ושם בולט עצם בירך הגמל והכי תניא בברכות (דף מא.) לאותה ארכובה ניכרת בגמל דתנן [שם מ:] זב העגל שאינה מגעגע לערקוט הארכובה הוי מוט קפץ קפץ העליון ולא קפץ התחתון וכגדו בגמל ניכר: **היינו דקתני וכן שניטל.** משום דתנא למטה מן הארכובה עליונה כשרה דהיינו נחתך עצם האמצעי אינטרין ליתרין ולמיתי וכן שניטל דתנא"ג דאם נחתך בגובהו כשרה היכא דנחתך בשיפולו במקום לומת הגידין ולא תתמה בשיפולו במקום לומת הגידין ולא תתמה דלמעלה דקתני מתניתין למעלה מיד בסמוך משמע היינו ניטל לומת הגידין: **אמר ליה תנא ארכובה בלא לומת הגידין.** ארכובה תתחתונה למעלה דקתני מתניתין למעלה מיד בסמוך משמע היינו ניטל לומת הגידין: **אמר ליה תנא ארכובה בלא לומת הגידין.** כמו: **נשבר העצם והגידין קיימין בלא ארכובה:** לגמרי משמע אלמא תנא ליה תנא ניטל לומת ולמה ליה למהדר ולמתניתיה והא ליכא למימר תנא רכובה עם לומת הגידין והדר תני לומת הגידין בלא ארכובה דאם כן ניתני ניטל לומת הגידין וכ"ש נחתכו: **נבחר דנפק.** עולא: **אמר.** רב יהודה לגפשיה: **מאי נעמעא לא אמרי.** דלמעלה דקאמר הוא למעלה מן הארכובה ומצומת הגידין ולמעלה דקתני לאו למעלה מיד משמע אלא בגובהו של עצם למעלה מן הלומת והדר תנא וכן שניטל הלומת דאם נחתך בתוך הלומת כשרה: **הדר אמר.** שפיר עבדי דלא אמרי ליה. בתמיה. וכי לא אמרתי לו טעם הגון רכובה בלא לומת ולומת בלא רכובה ופרכיה מלישנא דמתניתין ואמר לי נחתכו קתני נמי לישנא ואומר לי מן הארכובה ולמעלה קתני דמשמע בסמוך והיינו בצומת הגידין: **רב פפא מתני.** לדרב יהודה הכי: **למטה.** דמתניתין לאו למעלה מיד קאמר דרכובה דמתניתין ברכובה עליונה מיירי הלכך למטה דיקה דהיינו עצם האמצעי זימנין דטרפה כגון בצומת הגידין אלא הכי קאמר למטה מאותה רכובה ומעצם האמצעי כולו דהיינו בעצם התחתון ולאי כשרה: **נמעלה נמעלה מן הארכובה.** דהיינו בקולית ולאי טרפה כל מקום שיחתך: **וכן שניטל לומת הגידין.** ובעצם האמצעי יש מקום שהיא טרפה כגון בצומת הגידין ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הלומת ורכובה גופה לאחו היא: **דהעולא.** עליונה: ופרכינן לגישנא דעולא ודרב פפא **ומי איכא מידי דהי מדלי פסיק נה.** למעלה מן הלומת הגידין בעצם האמצעי כשרה: **וכי מתפי פסיק נה.** וכשמפליל להו לאותה בצומת טרפה: וכלישנא קמא דרב עבדינן לאומרא ולמעלה מרכובה התחתונה כל מקום שיחתך טרפה וכן ניטל בלא רכובה בלא מזחין דהדר ביה רב ולקמן פסיק הלכתא הכי אפילו בגשבר העצם וכ"ש נחתך לגמרי: **אלו הן לומת הגידין.** מהיכן מתחיל והיכן (**לא**) כ**ה** חיות הגידין: **דאגרמא ולבר.** משיוצאין הגידין מן העצם ומהלכין בבשר שהעצם למעלה מן הפרק ערוס בלא בשר כשתים וג' אצבעות והגידין אלדוקין בו וממקום שמתפרשין ממנו ולמעלה מתחיל וכל זמן שהן למוטין וקשורין הבשרם שנחדקין בו עד הפרק: מקום שמתפשטין ומתפצלין זה מזה כדמפרש לקמן: **דאגרמא ולגיו.** אין נקראין לומת בלא מקום אלדיקתן בעצם ממקום שנחדקין בו עד הפרק: **דעילוי ערקומא.** עצם קטן הוא המחבר את הפרקים ומה שיש מן הגידין ולמעלה היינו עד מקום שמתפשטין קרי לומת וכל מקום שיחתכו שם טרפה והאי שיעורא נפיש מכולהו שמתחיל מיד מן הערקוט ולמעלה והוא למטה מסוף העצם האמצעי ולא נחתך בין עצם האמצעי לאותו ערקוט טרפה: **דערקומא גופה.** נחתכו גידין כנגד הערקוט עצמו: **לא תציתו ליה.** דמתמיר טפי: **דפרעי טבחי.** במקום שפותחין הטבחין להפרים הבשר מן העצם כשמנקרין אותו לאיקרו"ן ורוזין ליטול אותן גידין והיינו מעילוי ערקומא. לישנא אחרינא כשמפשיטין הבהמה מסוף אחילין לאפשיט העור של רגלים אחרונים: **לומתין.** מחוברין יחד ונכלין כגיד אחד: **ועד כמה.** אלכו של לומת: **ארבעה בטדי.** אלבע אצבעות: **בליטי.** קודם שיגלגו בתוך הבשר: **אשוני.** קטנין: **רכיכי.** לאחר שנכנסין לבשר נעשין רכין: **דזיגי**

ערקומא שקורין בלשון כנען טיג ושעל הרכובה עצמה עצם קטן שעל הרכובה הגידים שעליו הן צומת הגידים.

ג) נראה ד"ל כלומר למטה מן הארכובה ולמעלה מן הארכובה בעינן לאוקומי מתני' וכו'.

רב פפא מתני הכי, שנה כך את המימרה הנזכרת:

אמר רב יהודה אמר רב, אמר רבי חייא: ארכובה האמורה במשנתנו, היא ארכובה העליונה, היינו עצם האמצעית.

ודברי המשנה "מן הארכובה ולמטה כשרה", אין הכוונה למטה מהקצה העליון של הארכובה. שאם כן, נמצא שבכלל זה יש אף את מקום צומת הגידין. ושם הרי ודאי נטרף.

אלא פירושו, **למטה מן** סוף **הארכובה** העליונה, **ואף** למטה **מצומת הגידין** המחוברת לארכובה העליונה. ועל זה אמרה המשנה שאם נחתכה מן הארכובה ולמטה כלומר בארכובה התחתונה, אז כשרה היא.

ודברי המשנה "מן הארכובה **ולמעלה**", כוונתה **למעלה מן** תחילת **הארכובה, ומצומת הגידין** שבה. כלומר שהחתך נעשה בחלק העליון של רגל ובעצם הגבוהה ביותר הנקראת "קולית".

והסיפא מדברת באופן שנחתכה העצם האמצעית דהיינו הארכובה העליונה. וזהו שאומרת המשנה "**וכן שניטל צומת הגידין**", ובחתך זה הרי היא טריפה. אבל אם נחתכה העצם האמצעית מעל לצומת הגידין, כשרה.

ו"ארכובה" גופה עצמה שנאמרה במשנתנו, הכוונה היא, כאמור, לארכובה העליונה, כמו שהובא, **כדעולא אמר רב אושעיא**, שארכובה שבמשנתנו היא העליונה.

ומקשה הגמרא: לפי דברים אלו יוצא, שאם נחתכה הרגל במקום צומת הגידין, היא טרפה. ואילו נחתכה הרגל במקום הארכובה העליונה שמעל לצומת הגידין, היא כשרה. ודבר זה קשה: **וכי מי איכא מידי**, האם יתכן כדבר הזה, **דאילו מדלי פסיק ליה, וחיה**, שאילו מגביה וחותך את הרגל במקום גבוה, הבהמה חיה, ואילו **מתתי פסיק ליה**, חותך במקום נמוך הימנו כגון צומת הגידין **ומתה?!** והרי החיתוך במקום גבוה, כולל בתוכו את המקום הנמוך שחיתוכו מביא לידי מיתה. ואיך היא חיה?

אמר רב אשי: **וכי טרפות קא מדמית להדדי!?** האם רוצה אתה לדמות טרפות זו לזו, ולהקשות מאחת לחבירתה!?

הרי **אין אומרין בטרפות "זו דומה לזו". שהרי** קיים מצב **שחותכה** לאבר מסוים **מכאן, ומתה**, ואילו **חותכה מכאן**, מצד אחר, **וחיה**, ולכן אין להקשות מעין זה.

ועתה מבארת הגמרא: **ואלו הן צומת הגידין?** כלומר, היכן מתחיל והיכן מסתיים החלק בגידים הנקרא "צומת הגידים", אשר בחלק זה תלויים חיי הבהמה, ומשום כך חיתוך אותו החלק עושה את הבהמה לטריפה.

ונחלקו בכך אמוראים, וכמה שיטות בדבר:

רבה אמר בשם **רב אשי**: צומת הגידין, היא החלק שבגידין הנמצא **דאגרמא, ולבר**. מהעצם, ולחוץ.

תחתית העצם האמצעית [ארכובה העליונה] היא חשופה, ואין בשר סביב העצם. וחלק זה החשוף, נמשך כשתים או שלש אצבעות מתחתית העצם ולמעלה. ובאותו מקום החשוף, הגידין אדוקים בעצם ועולים למעלה, במקביל להמשך העצם כלפי מעלה, ונכנסים בתוך הבשר שבמעלה העצם.

מהמקום שיוצאים הגידים מחיבורן בעצם, עד שנפרדים ונכנסים בבשר, כל זה קרוי "צומת הגידין" [דהיינו, כל זמן שהגידים קשורים וצמותים יחדיו, עד שהם מתפצלים זה מזה, בכניסתם לבשר].

רבה בר רב הונא אמר בשם **רב אשי**: צומת הגידין היא החלק שבגידין **דאגרמא, ולגיו**. כלומר, אלו הנמצאים אדוקים בעצם ומחוברים בה קודם שיתפצלו. ורק חלק זה נקרא צומת הגידין. ואחר שמתפצלים בכניסתם לבשר, כבר אינם בכלל צומת הגידין.

רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר בשם **רב אסי**: צומת הגידין היא חלק הגידין הנמצאים **דעילוי ערקומא**.

בין העצם התחתונה לעצם האמצעית [השוק], בתחתית חיבורי הפרקים שבין העצמות הללו, ישנה עצם קטנה הנקראת "ערקום". והיא מחוברת בתחתית העצם העליונה, ומאידך מחוברת לראש הרגל התחתונה. והגידים הנמצאים בין אותה עצם "ערקום" עד שמתפשטים ונפרדים בכניסתם לבשר [כניסתם לבשר היא במקביל לאמצע העצם העליונה]. נקראים צומת הגידין.

ושיעור זה, הוא הגדול מבין השיעורין שבשיטות הקודמות. שהרי מתחיל מן הערקום, שהוא עוד למטה מן העצם האמצעית.

ואף בשיעור זה שצומת הגידין מתחילה מכנגד ה"ערקום", מצינו שנחלקו כדלהלן:

יתיב ההוא מרבנן ישב א' מן החכמים **קמיה** לפני **דרבי אבא, ויתיב וקאמר** ישב וכך אמר:

אף הגידין הנמצאים **דערקומא גופה** כנגד הערקום עצמו, ולא רק מתחילת הערקום ואילך, אף הם בכלל צומת הגידין. [כלומר לדבריו ממשיך שיעור צומת הגידין ומתארך כלפי מטה. עד לתחילת הערקום].

אמר ליה רבי אבא: לא תציתו ליה לא תשמעו את דבריו. שמחמיר הוא ביותר בשיעור צומת הגידין. משום **שהכי**, הרי כך **אמר רב יהודה**: צומת הגידין היא **מהיכא דפרעי טבחי**. מהמקום שפורעים ופותחים הטבחים את הרגל כדי להפריש את הבשר מן העצם ולנקר הגידין שבמקום זה. ומקום זה, הוא מן הערקום ולמעלה. אך לא כנגד הערקום עצמו.

ודבר זה היינו שהביא לעיל **רבא בריה דרבה בר רב הונא**, בשם **אמר רב אסי**, ששיעור צומת הגידין הוא מתחילת הערקום ומעלה.

אמר רב יהודה אמר שמואל: צומת הגידים שאמרו, היא בחלק הגידין הנמצאים **במקום שהגידין צומתין** ומחוברים ונראים כאחד. אך משעה שנראים חלוקים זה מזה, אינם בכלל צומת הגידין.

ועד כמה אורכה של צומת הגידין [כלומר, של החלק בגידין, שחיתוכו מטריף את הבהמה]?

אמר ליה ההוא מדרבנן אחד מן החכמים **ורב יעקב שמיה: כי הוינן** כאשר היינו **בי** בביתו של **רב יהודה, אמר לן**:

שמעו מני מלתא, שמעו ממני דבר, **דמגברא רבה שמיע לי** ששמעתי מאיש גדול. **ומנו** ומיהו? - **שמואל!**

וכך אמר: **צומת הגידין שאמרו**, הוא **במקום שהגידין צומתין** מחוברין **בו**. ונמשך מקום צומת הגידין **ממקום שצומתין, עד מקום שמתפשטין** ומתפצלים בדרכם לבשר.

וכמה אורכו של שיעור זה?

אמר אביי: ארבעה בטדי ארבע אצבעות **בצומת** הגידין של **תורא** שור.

עד עתה שנינו דין צומת הגידין בבהמה גסה. עתה מבררת הגמרא: **בבהמה דקה** [עז], **מאי** היכן היא צומת הגידין של בהמה דקה?

אמר אביי: בצומת הגידין של בהמה דקה, אין השיעור נקבע על פי מקומם ואורכם, אלא על פי מראיהם ואיכותם.

ואלו הם התנאים להחשיב את הגידים כ"צומת הגידים".

א. אם הם **בליטי** בולטים מחוץ לבשר, **הוו** הרי הם **צומת הגידים**. אך אם הם **בליעי** נבלעו בתוך הבשר, **לא הוו** אין הם **צומת הגידים**.

ב. אם הם **אשוני** קשים. אז **הוו צומת הגידים**, **רכיכי** רכים שנכנסו כבר לתוך הבשר ושם הם רכים **לא הוו צומת הגידים**.

ג. **אלימי** עבים, **הוו צומת הגידים, קטיני** דקים - **לא הוו צומת הגידים**.

ד. אם הם **חווירי** לבנים, **הוו צומת הגידים**. **לא חווירי** אינם לבנים, לפי שכבר נכנסים לבשר ומתחילין להתאדם - **לא הוו צומת הגידים**.

חזרה לתוכן העניינים

בהמה המקשה פרק רביעי חולין עו.

מתני' רגליה. האחרונים: **ארכובה.** מפרש בגמ': **ט) לומה הגידין.** למעלה מארכובה הוא וסמוך לה והן אותן שלשה חוטין שנוטלין מנקרי הבשר מתלולית העצם שקורין ״ינקרו״ן: **וכן שניטל.** אפילו לא נתנך העצם: **נשבר העצם.** ולא נתנך: **אם רוב נשבר קייס.** מפרש בגמרא [ע״כ] רוב עוביו ורוב היקפו: **שחיטתו מטהרתו.** ומותר באכילה ואם לאו אין שחיטתו שחיטה ומטהרתו ואפילו במקום שהבהמה מותרת הוי אבר אסור משום ובשר בשדה טרפה [שמות כב] כדאמריי׳ (בעיל דף עג:) להביא האבר והבשר המדולדלין: שלשה עממות ביריך. המתמון והוא עצם הנתנך עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה ואותה היא ארכובה העליונה שבין הקולית ועצם האמצעי ומאי למעוט דקתני כשרה למעוט הימנה ומכל עצם האמצעי שבו זומת הגידין קאמר למעוטי ממש ליכא למימר כשרה דהא אפי׳ זומת הגידין שהוא בשיפולו של עצם אמצעי קתני מתניתין טרפה וכ״ש בגובהו הא לא אמרינן אלא למעוט דקתני קאמר כשרה כדמפיש מילתיה ואזיל י״א דארכובה הנמכרת עם הראש קאמר: **נמעלה נמעלה מן הארכובה.** מיד קאמר טרפה דהיינו בזומת הגידין שהוא סמוך לה וכל שכן בגובהו. ולקמן פריך מאי וכן שניטל זומת הגידין ולא תנא לה נמעלה מן הארכובה טרפה: **נגנדו.** של אותו מקום דמתני׳: **בגמל ניכר.** דקסבר רבי אושעיא ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה ושם בולט עצם בירך הגמל והכי תניא בבכורות (דף מא.) דאותה ארכובה ניכרת בגמל דתנן [שם מ:] זב הטבל שאינה מגנגת לערקות ארכובה הוי מוט עלה קפץ דתמתמון וכנגדו בגמל ניכר: **היינו דקתני וכן שניטל.** משום דתנא למעוט מן הארכובה עליונה כשרה דהיינו נחתך עצם האמצעי אינטרין לגמיתי וכן שניטל דתנא״ג דאם נחתך בגובהו כשרה היכא דנחתך בשיפולו במקום זומת הגידין טרפה וכדמתרץ לקמן ואל תתמה שכרי מותרה מכאן ומתה ומותרה מכאן וחיה אלא לדידך דאמרת ארכובה כגון דאמרת מעמד הגידין ולא כשבר העצם כשרה, נחתכה למעוט מקום זומת הגידין [מע״ש אמנם מכאן ומתה] כדאמריי׳ (בעיל דף עג:) להביא האבר והבשר המדולדלין: שלשה עממות ביריך. המתמון והוא עצם הנתנך עם הפרסות וכשמפשיטין הבהמה ואותה היא ארכובה העליונה שבין הקולית ועצם האמצעי ומאי למעוט דקתני כשרה למעוט הימנה ומכל עצם האמצעי שבו זומת הגידין קאמר למעוטי ממש ליכא למימר כשרה דהא אפי׳ זומת הגידין שהוא בשיפולו של עצם אמצעי קתני מתניתין טרפה וכ״ש בגובהו הא לא אמרינן אלא למעוט דקתני קאמר: **נמעלה נמעלה מן הארכובה.** מיד קאמר טרפה דהיינו בזומת הגידין שהוא סמוך לה וכל שכן בגובהו. ולקמן פריך מאי וכן שניטל זומת הגידין ולא תנא לה נמעלה מן הארכובה טרפה: **נגנדו.** של אותו מקום דמתני׳: **בגמל ניכר.** דקסבר רבי אושעיא ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה ושם בולט עצם בירך הגמל והכי תניא בבכורות (דף מא.) דאותה ארכובה ניכרת בגמל דתנן [שם מ:] זב הטבל שאינה מגנגת לערקות ארכובה הוי מוט עלה קפץ דתמתמון וכנגדו בגמל ניכר: **היינו דקתני וכן שניטל.** משום דתנא למעוט מן הארכובה עליונה כשרה דהיינו נחתך עצם האמצעי אינטרין לגמיתי וכן שניטל דתנא״ג דאם נחתך בגובהו כשרה היכא דנחתך בשיפולו במקום זומת הגידין ואל תתמה שכרי מותרה מכאן ומתה ומותרה מכאן וחיה אלא לדידך דאמרת ארכובה כגון דאמרת מעמד הגידין ולא כשבר העצם דקסבר מתניתין למעלה דקתני מתניתין למעלה מיד דמשמע דהיינו ניטל זומת הגידין: **אמר ליה תנא ארכובה בלא זומת הגידין.** כמו״ב) נשבר העצם והגידין קיימין ותנא זומת הגידין בלא ארכובה: **והא נחתכו.** לגמרי משמע אלמא תנא ליה תנא ניטל זומת ולמה ליה למהדר ולתמייה והא ליכא למימר תנא ארכובה עם זומת הגידין והדר תני זומת הגידין בלא ארכובה דאם כן ניתני ניטל זומת הגידין וכ״ש נחתכו: **נבחר דנפק.** עולה: **אמר.** רב יהודה לגפשיה: **מאי נעמעא לא אמרי.** דלמעוט דקאמר הוא למעוט מן הארכובה ומזומת הגידין ולמעלה דקתני לאו למעלה מיד משמע אלא בגובהו של עצם למעלה מן הזומת ולא מן הארכובה דאם נחתך בתוך הזומת ומ

חזרה לתוכן העניינים

עו: בהמה המקשה פרק רביעי חולין

מר בר רב אשי אמר כו'. פי' בקונטרס דכמר בר רב אשי קיי"ל בכל דוכתי בר ממכתא אודיתא ומיקר שבועה וכן יש בסלר מנאים ומומלאים וכ"מ פי' דקיי"ל כווותיה בכל דוכתין בר ממיקר שבועה וחיורי וסימן כולו הפך לכן וחיורי היינו הך דשמעתין וכן פי' רבינו תם[ב]: **איפסיק** חד מיניהו **טרפה.** לא שייך למתני גבי יתר עליהן עוף (לעיל נ.). משום דכשנפסק אחד מהן סוף כולן ליפסק: **ואם** לאו זה וזה אסור. והא דקתני ריפא מתמנו רגליה מן הארכובה ולמעלה ה"ס נמי נשבר העצם ואין רוב בשר קייס ואגב סיפא נקט נמתנו דלמעה אפי' נתמנו לגמרי כשרה.

רוב עוביו **ואמרי** לה רוב היקפו. זימנין דמשכחת לה זה בלא זה שאין העצם עגול לגמרי אלא מרחיב מלד אחד ומילר מלד אחד ובקונטרס פירש בענין אחר:

למאי ליחוש להא דא"ר יוחנן בו'. תימה דהתם גבי פסח פליגי משום דמר אזיל בתר הטמא ומר אזיל בתר סוף דמדפרש בכילד אוין (פסחים פד.) ומה שייכא הכא פלוגתא הכא לענין הגנה וי"ל משום דבריית קתני סוף עור ובשר חופין **גידין שסופן** לחקשות. בפרק כילד אוין (שם דף פד.) פי' בקונטרס גידי אוזר ואין נראה הכא מיימי לה אגידי רגל ועוד דגידי אוזר לעולם קשין הן ואין רגילות לאכלן אבל כמו עצמות כדאמרינן בכילד אוין (שם פב:) הגידין והעותר והעצמות שלרפו לשם עשר ופרין הני גידין היכי דמי אי גידי בשר ליכליהו ואי דאיתיתר היינו עותר אלא פשיטא גידי אוזר משמע שהם רגילים להיות עותר בכל שעה[ג] אל

מר בר רב אשי אמר כיון דזיגי אע"ג דלא חווירי אמר אמימר משמיה דרב זביד תלתא חוטי הוו חד אלימא ותרי קטני איפסיק אלימא אזדא רוב בנין איפסיק קטיני אזדא רוב מנין מר בר רב אשי [מתני לקולא] איפסיק אלימא האיכא רוב מנין איפסיק קטיני האיכא רוב בנין בעופות [שיתסר חוטי הוו אי פסיק חד מיניהו טרפה אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דאבא ואייתו לקמיה עופא ובדק ואשכח ביה חמיסר הוה חד דהוה שני מחבריה נפציה ואשכח תרי אמר רב יהודה אמר רב צומת הגידין שאמרו ברובו מאי רובו רוב אחד מהן כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו כי מיפסיק חד מיניהו לגמרי הא איכא תרי טעמא דאיכא תרי הא ליכא תרי לא ופליגא דרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידים אפי' לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה[ו] ואיכא דאמרי מאי רובו [רוב כל אחד ואחד כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו האיכא תלתא דכל חד וחד מסייע ליה לרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידין שאמרו אפי' לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה: נשבר העצם כו': אמר רב [למעלה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר ואם לאו זה וזה אסור למטה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר אם לאו אבר אסור ובהמה מותרת ושמואל אמר בין למעלה בין למטה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר אם לאו אבר אסור ובהמה מותרת מתקיף לה רב נחמן לשמואל יאמרו אבר ממנה מוטל באשפה ומותרת א"ל רב אחא בר רב הונא לרב נחמן לרב נמי יאמרו אבר ממנה מוטל באשפה ומותרת א"ל הכי קאמינא אבר שחיה ממנה מוטל באשפה ומותרת שלחו מתם הלכתא כוותיה דרב הדור שלחו כוותיה דשמואל הדור שלחו כוותיה דרב ואבר עצמו מטמא במשא מתיב רב חסדא [ז]לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה תטהר את העובר דבר שאינו גופה א"ל רבה [ח]הדורי אפירכי למה לך אותיב ממתני' [ט]נשחטה בהמה הוכשרו בדמיה דברי ר"מ ר"ש אומר לא הוכשרו א"ל מתני' איכא לדחויי כדדחינן כי סליק ר' זירא אשכחיה [י] לרב ירמיה דיתיב וקאמר לה להא שמעתא א"ל [יא]יישר [יב]כוך תרגמה אריוך בבבל אריוך מנו שמואל והא מיפלג פליג הדר ביה שמואל לגביה דרב ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר אם לאו אסור וכמה רובו כי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן רוב עוביו ואמרי לה רוב היקפו [יג]אמר רב פפא [יד]הלכך בעינן רוב עוביו ובעינן רוב הקיפו אמר עולא אמר רבי יוחנן עור הרי הוא כבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור מצטרף לבשר דהא עור ובשר קתני א"ל אנן עור או בשר תנינן איכא דאמרי [אמר עולא] א"ר יוחנן [טו]עור מצטרף לבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא א"ל אנא עובדא ידענא דההוא בר גוזלא דהוה בי רבי יצחק דעור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דר' יוחנן ואכשריה א"ל בר גוזלא קאמרת [טז]בר גוזלא דרכיך שאני הנהו גידין רכין דאתו לקמיה [יז]דרבה אמר [יח]רבה למאי ליחוש להו הדא [יט]דאמר ר' יוחנן גידין שסופן לחקשות נמנין

LITERAL LEGAL LITERAL

דזיגי. לגלוין קליר"ש לגניס קלפ: **פלפא חזוני הוו.** לומת הגידין: **אודא רוב בנין.** שהוא עב ומגיעים וכיון לאזל רובא טרפה: **שני מחבריה.** עב מחברו: **נפליה.** נפלו קרפי"ל בלע"ז: **כרוב אחד מהם.** אם נפסק רובו של אחד מהם טרפה: **מא אילא תרי.** רובו קייס: **הסרבל.** של לבר ומעמידין בית הגולל בחוט כמו שאנו עושין בלטעות: וכמר בר רב אשי קיי"ל בכל דוכתי בר ממכתי מכתא אודיתא (סנהדרין דף כט:) ומיקר שבועה אחר שנתלקו ולא איתפרש לבתא ממלן בכל מורה הלך אחר המתמיר [ע"ז ז.] וטרפות דאורייתא הלכך מעילוי עדקומא עד מקום שמתפשטין כל מקום שחותך שם הוי לומת הגידין ולפי' רבינה קיימת ועלה קייס טרפה: **למעלה מן הארכובה.** אם נשבר העצם שם ורוב בשר שעל השכילה קייס. עור ובשר חופין רוב העצם: **זה וזה.** אבר ובהמה מותר: **ואם לאו זה וזה אסור.** ומתני' דקתני אם לאו אין שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר אסור ובהמה מותרת אלמעה מן הארכובה קאמר: **אבר אסור.** משום מדולדל. ולשמואל מתני' בין למעלה ובין למטה קאמר ושני לה למתני' בין מתכו לגמרי לנשבר העצם משום דהכא גידין קיימי: **ורב נמי.** אלמעה מן הארכובה דאמרו כו': **שחיה ממנה.** שהעצם מגויים בה: **מוטל באשפה.** דקאמר אבר אסור ואתה מותכו ומשליכו לאשפה: **חוויה דרב.** דלמעלה מן הארכובה זה וזה אסור: **ואבר עצמו מטמא במשא.** דשחיטה עושה ניפול: **מיפיבי כו'.** אלמא אין שחיטה עושה ניפול: **הדורי אפירכי.** לאותובי מבריית שאינה יודעה לכל: **אותיב ממתני'.** שנגורה בנית המדרש בפי כולם דתנן בהעור והרוטב (לקמן קמ.) האבר והבשר המדולדלים נשחטה בהמה הוכשרו לקבל טומאת אוכלין אלמא אין בה טומאת נבלות: **לא הוכשרו.** התם מפרש טעמא: **דדחיינן.** לעיל בפרקין (דף עג:) מאי הוכשרו אבשר קאמר דאי נמי שחיטה עושה ניפול אין טומאת נבלה בבשר הפורש מן חי דגידין ועצמות בעינן כדליף התם: **לא שמעתא.** דרב דאמר לעיל אם לאו זה וזה אסור דרב ירמיה בר אבא אלמיד דרב הוה ואמר לה לשמעתיה דרב: **אריוך.** קרי שמואל על שם [יא]אריוך מלך אלסר [בכלאים יד] דהלכתא כוותיה בדיני: **רוב עוביו.** אלא יפא רוב עוביו הבשר השכילה לאוזן אלא העצם נגלה וירוחו נכנסה: **רוב הקיפו.** עוביו של עצם לא מעלה ולא מוריד אם רוב היקף הבשר אבל שביב העצם על הבשר קייס אפי' נהפך אלא העצם ויצא דרך נקב קטן בשר ואם רוב היקף העצם שביב השכילה מגולה אפי' כיוסה בגליטת ראש השכילה לגד בשר הקייס והרי כל אלא העצם נכסה אפי' הכי טרפה:

בעינן רוב עוביו. נכסה אלא יפא רוב האבר דרך נקב הבשר ושיהא רוב היקף הבשר שעל השבר קייס: **עור הרי הוא כבשר.** אם ניטל הבשר מתחת העור והעור מופה את עוביו והיקפו כשר: **ולימא מר עור מצטרף לבשר.** לחומרא דליבעי תליא עור ותליא בשר: **אלא עור או בשר מגיעה.** בהך דריש"ת דלעיל: **ולימא מר עור משלים לבשר.** דליבעי רוב הכיסוי בבשר ומיעוטו עור להצטרף בין שניהם לבסוף רוב העצם: **כר גוזלא.** שנשברה רגלו: **דרכיך.** עורו לפיכך חשוב כבשר: **הנהו גידין דרכין.** דהוו מצטרפי לבשר וחופין רוב עצם הנשבר: נמנין

עין משפט נר מצוה

עג א מיי' פ"ט מהל' שחיטה הלכה ט"ז סימן ט סעיף ז:

עד ב מיי' שם הלי"ט ועי' בהגהות ב"מ טוש"ע שם סעיף ח:

עה ג מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעי' ז:

עו ד ה מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הלי"ח וס"מ מהל' שחיטה הלי"ב סמג עשין קע טוש"ע יו"ד סי' נח סעיף ה:

עז ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' ז:

רבינו גרשום

היכא דפרני טבחי שמנקרין ניקורתן: ארבע בטרי. ד' אצבעות: בליטי שנוכרת בין הבשר. אשוני קשים: כיון דדייני צלולין: רוב בנין. דטרפה: צומת הגידים שאמרו ברובו דאי נפסקו צומת הגידים רוב אחד מהן טרפה: טעמא דאיכא תרי הא ליכא תרי לא כלום הא ליכא תרי דנפסק רובו של אחד טרפה אע"ג דנשתייר בר שליש והיינו פלוגא דרבנאי דסבירא ליה לשמואל אי נפסק חד מתלתא חוטי של צומת הגידים ולא נשתייר מאותו שנפסק אלא שליש בשרה. ואיכא דאמר מאי רובו רוב כל אחד ואחד שליש: אם רוב בשר קיים על העצם: זה וזה מותר בהמה והאבר: הכי קאמינא אבר שחיה ממנו. כלומר למעלה מן הארכובה שחיה ממנו מוטל באשפה כו'. מותרים רב חסדא לא אם טיהרה שחיטה טרפה אותה כו' והא קא חזינן הכא דאבר המדולדל בה טיהרה וכיצד אמרת האבר עצמו מטמא במשא אע"ג דשחטו את אמו: לוחביה מתניתין נשחטה בהמה הוכשרו בדמיה כלומר דאין שחיטה עושה ניפול וכדלקמן השחיטה ומטהר מידי בבלה בין האבר המדולדל ובין הבשר המדולדל. אי ממתניתין איכא לדחויי כדדחינן דאיכא למימר מאי הוכשרו הבשר הפורש מן האבר והבשר הפורש מן בהמה אבל אבר לא איכא למימר דלא. דיתיב וקאמר לה להא שמעתא דרב אם עור ובשר חופה אותו מותר האבר: עור הרי הוא כבשר אפי' לא חופה אותו אלא עור מותר: עור מצטרף לבשר: כלומר חציו עור וחציו בשר: ולימא עור משלים לבשר. שיהא בבשר רוב:

גליון הש"ס

גמ' אמר רב אפא הלכה. לעיל ד' סה ע"ב שנת ד' כ ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרמיה לרבי יומיה בר אבא דיומיה:

לעזי רש"י

קליר"ש. בהירים, צלולים. קרפי"ל. הוצא מסבך, הנר.

מוסף רש"י

ואת האבר המדולדל בה. כשוס כהמה שנתקן ממנה אבר ומעורה ותלוי במקלפת, דאמרינן בהטור והרוטב (לקמן קמ:) האבר המדולדל בבהמה ובשחטה מטמאה טומאת אוכלין לא טומאת נבלות, מדקתני הוכשרו בדמיה, ולא נבלה מאי הכשר אינה למימר, ופירש"י שאוכלין בלכלה, בלקמני להניח האבר הכשר המדולדלים (לעיל עג.). דבר שגופה. כלומר דין הוא שתעשהנו מפני שהיא גופה (שם). נשחטה בהמה. נטהרה מלמעה עד משום נבלה ופירש"י שאוכלין בלכלה, בלקמיה בנטמה המקפה (לעיל עג.) מוכשר בשלה טרפה, מידי נבלה טהרו, דאין שחיטה עושה ניפול והוכשרו בדמיה בלקמן (לקמן קמ:). יישר. יפה אמרת (שבת סג:) שפיר קאמרת (פסחים נג. לעיל עה.). וכן תרגמה אריוך. שמואל קרי אריוך על שם שהיה כקי בדיינין ושופט כמלך השופט על אחרן לשון ריכא מלך (שבת נג.) לשון מלך כמו גור אריה יהודה, ולהכי קרי לשמואל אריוך, דקרי"ל הלכה כשמואל בדינא כי היכא דדינא דמלכותא דינא (מנחות לח:).

מסורת הש"ס

א) עיין בהגה"ש בזה, ב) [לעיל עג.], ג) [בלה סה:], ד) [לעיל עג. לקמן קמ:], ה) [בכתבות מב: וש"נ], ו) [שבת נג.], ז) [ע"ל בהכלל], ח) [ע"ל רבא], ט) פסחים פד., י) [עיין בהגה"ש שבת נג. ד"ה שמואל ותוס"ש על לידון], כ) [וע"ש תוס' יומא פב. ד"ה מר ותוס' מנחות כט: ד"ה מר ולמר ותוס' כתובות פד: ד"ה והא ולף לו. ד"ה אלמעטן], ל) [וע"ש תוס' פסחים פד. ד"ה גידין].

ע"ו ע"ב

מר בר רב אשי אמר: כיון דזיגי, אם הם צלולים ולא נתאדמו ממש, ועדיין הם לבנים קצת, הרי **אף על גב דלא חוורי,** שאין הם לבנים לגמרי, בכל זאת הם בכלל צומת הגידין.

אמר אמימר משמיה בשם דרב זביד: תלתא חוטי שלשה חוטין [גידים] **הוו** הם בצומת הגידין. **חד אלימא** עב, **ותרי קטיני** ושנים דקין.

אם **איפסיק אלימא** נפסק, נתחך, החוט העבה, **אזדא רוב בנין** כלה רוב בנין של צומת הגידין ונחשב כולו כחתוך. לפי שהחוט העבה הוא רוב עובי הצומת. משום שעולה בעוביו על שני הדקין.

אם **איפסיק קטיני** נחתכו החוטין הדקין, **אזדא** הלך **רוב מנין** מספרם של החוטין שהרי שנים מתוך שלשה הם ואף באופן זה נחשב כולו כחתוך ונעשית הבהמה טריפה משום כך.

מר בר רב אשי מתני שונה את ענין זה **לקולא,** וכדלהלן:

אם **איפסיק** נחתך הגיד **אלימא** העבה שביניהם, אין זה מטריף. שהרי **האיכא** עדיין ישנו **רוב מנין** שהרי שנים מתוך השלשה קיימים,

וכן אם **איפסיק קטיני** נחתכו הגידין הדקים, אף בזה אין להטריף את הבהמה. שהרי **האיכא רוב בנין.** מבחינה כמותית, רוב הצומת קיים ואין להטריף משום כך.

מבואר, שבין לרב זביד ובין לרב אשי, הולכים בצומת הגידין אחר הרוב.

ובצומת הגידין של עופות ש - **שיתסר** שש עשרה **חוטי הוו** בצומת גידין שבה, **אי פסיק חד מינייהו** אם נחתך אחד מהם - **טרפה!**

אמר מר בר רב אשי: הוה קאימנא קמיה הייתי לפני דאבא, **ואייתו לקמיה** הביאו לפניו **עופא** עוף, **ובדק, ואשכח ביה** מצא **חמיסר** חמש עשרה גידין בצומת הגידין, ולכאורה חסר אחד מהם ויש להטריפו.

הוה חד, דהוה שני מחבריה היה שם גיד אחד שהיה עב יותר מחבירו וכמו שנים, **נפציה** נפץ והפריד אותו גיד **ואשכח** ומצא שהוא **תרי** שני גידין והכשירו.

אמר רב יהודה אמר רב: צומת הגידין שאמרו שנטרפת הבהמה בחיתוכו, הוא כאשר נפסק **ברובו.**

מפרשת הגמרא: **מאי רובו? - רוב אחד מהן!** שאם נחתך רוב אחד מן שלשת הגידים לעוביו, נטרפת הבהמה בכך.

ממשיך רב יהודה: **כי אמריתה קמיה** כאשר אמרתי דבר זה לפני **דשמואל, אמר לי: מכדי** הרי **תלתא** שלשה חוטין **הוו** הם בצומת. והרי **כי** כאשר **מיפסיק נחתך חד מינייהו לגמרי, הא** הרי עדיין **איכא** ישנם **תרי** שני גידין הנותרים כשהם שלמים. ואם כן, לפנינו רוב הצומת קיים?!

אלא ודאי הבהמה כשרה משום רוב זה.

מדייקת הגמרא מדברי שמואל כפי שהביאם רב יהודה: שמואל מכשיר את הבהמה משום ששני הגידין הנותרים, עדיין שלמים. ומדייקת, **טעמא** רק כאשר **דאיכא תרי** שלמים, מכשיר שמואל. **הא** אך אם **ליכא תרי** אין שנים שלמים, **לא** מכשיר.

ופליגא ובדבר זה שמביא בשם שמואל, חולק רב יהודה **ד** [על דברי] **רבנאי** בשם שמואל.

דאמר רבנאי אמר שמואל: צומת הגידים, אפילו לא נשתייר בה בכל אחד משלשת הגידין, **אלא כחוט הסרבל** [חוט שמחזיק את בית הצואר של הבגד, ועוביו הוא כשליש מעובי הגידים], **כשרה.**

נמצא, שנחלקו רבנאי ורב יהודה בדעת שמואל. שלרב יהודה אם ניטל רוב משני החוטין, טריפה. ולרבנאי כאמור, אף אם נשתייר משהו אף שליש, כשרה.

ואיכא דאמרי יש השונים את דברי רב יהודה בשם רב, שצומת הגידין שאמרו שנטרפת הבהמה בחיתוכו, אינה נעשית טרפה אלא אם כן נחתך ברובו.

ומאי רובו? רוב כל אחד ואחד מן הגידין. ורק באופן זה טרפה היא.

וממשיך רב יהודה: **כי אמריתה קמיה** כאשר אמרתי דבר זה לפני **דשמואל, אמר לי: מכדי תלתא הוו** והרי שלש חוטין הם בצומת הגידים. והרי **האיכא תלתא** שליש **דכל חד וחד** ובשיור מיעוט זה, די. ונמצא שאין צורך ברוב ממש של כל חד ואחד. אלא כיון שנשאר מכל אחד שליש, נחשב כאילו נשתייר רובו.

ואכן לפי מימרא זו, **מסייע ליה לרבנאי: דאמר רבנאי אמר שמואל - צומת הגידין שאמרו** שבהמה נטרפת על ידי חיתוכה, **אפילו** אם **לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל, כשרה.**

שנינו במשנתנו: **נשבר העצם,** אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו. ואם לאו, אין שחיטתו מטהרתו.

אמר רב: אם נשבר העצם **למעלה מן הארכובה** התחתונה, שהיה השבר היה בארכובה העליונה, הדין הוא **שאם רוב הבשר** שסביב העצם **קיים - זה וזה,** בין האבר ובין הבהמה כולה, **מותר.**

ואם לאו, לא נחתך רק העצם אלא אף הבשר נתלש עמו, **זה וזה** האבר והבהמה, **אסור.** האבר המדולדל אסור, משום "בשר בשדה טרפה", והרי הוא כאבר מן החי. שהרי פרש מן הבהמה ונתדלדל בחייה.

ואילו הבהמה אסורה, לפי שטרפה היא שהרי מחוסרת אבר אחד.

ואם נשבר עצם **למטה מן הארכובה** העליונה כלומר בארכובה התחתונה, הדין כך: **אם רוב הבשר** שסביב העצם **קיים - זה** האבר, **וזה** הבהמה **מותר. ואם לאו,** אלא אף הבשר נתלש עמו, **האבר אסור** משום אבר המדולדל, **ואילו הבהמה מותרת.** שהרי אין הבהמה נעשית טרפה מחמת חסרון עצם בארכובה התחתונה. אף אם יחתך לגמרי.

ולפי זה, מה שמובא במשנתנו "ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו", שמשמע מכך שדוקא האבר אסור אך הבהמה עצמה מותרת, מדובר באופן שנשברה העצם למטה מן הארכובה העליונה. לפי שאם נשברה מן הארכובה העליונה ולמעלה, **ושמואל אמר: בין** אם נשבר העצם **למעלה** מן הארכובה, **ובין** נשבר **למטה** מן הארכובה, הדין הוא **שאם רוב הבשר קיים, זה וזה** האבר והבהמה **מותר. ואם לאו** אם אין הבשר קיים, **האבר** אכן **אסור, ובהמה מותרת!** לפי שהאבר אסור כיון שאבר מדולדל הוא. אבל הבהמה אינה נטרפת משום דלדול זה, ואין האבר נחשב כחתוך לגמרי. משום שהגידים עדיין מחוברים.

ולפי זה, מה שנאמר במשנתנו "ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו", מדובר בין בנשבר למעלה מן העצם התחתונה, ובין למטה בעצם התחתונה עצמה. והבהמה עצמה, כאמור מותרת.

מתקיף לה רב נחמן לשמואל: לדבריך שעצם המדולדלת אף שהיא עצמה טריפה, מכל מקום אינה עושה את כל הבהמה טריפה, הרי יש לחשוש בזה משום מראית עין. לפי **שיאמרו** הרואים, **שאבר ממנה מוטל באשפה** שהרי נחתך והושלך משום איסורו. שאבר המדולדל, אבר מן החי הוא, **ואילו** היא הבהמה, **מותרת.** ויבואו להתיר משום כך, אף היכן שנחתך העצם לגמרי, למעלה מן הארכובה. שבאופן זה טריפה גמורה היא. ואם כן, איך אתה מתיר את הבהמה שנתדלדל האבר שבה?

אמר ליה רב אחא בר רב הונא לרב נחמן: מדוע קושיא זו היא רק לשמואל. והרי אף **לרב** הסובר שרק אם אירע השבר בעצם התחתונה ואף רוב הבשר אינו קיים, האבר אסור והבהמה מותרת. ואם כן, בזה **נמי יאמרו** הרואים **שאבר ממנה מוטל באשפה** [שהרי לא מבחינים בדיוק איזה אבר זה], **והיא מותרת.** ואף מחמת זה יבואו להתיר בהמה שנחתך אבר ממנה לגמרי והיא נטרפת על ידו?

אמר ליה רב נחמן: לא נתכוונתי להקשות על שמואל שכל עצם שרואים אותה מוטלת באשפה, יבואו להתיר מחמתה את הטריפה. אלא **הכי קאמינא** כך נתכוונתי להקשות, שהרואה **אבר** שהבהמה **חיה ממנה** ועל ידי חסרונו היא טריפה [כגון זו שהתיר שמואל. שנשברה העצם שלמעלה, שהיא טריפה והבהמה מותרת] **ואבר זה מוטל באשפה** והבהמה **מותרת.** ורק מחמת עצם זו, יבואו להתיר היכן שנחתכה העצם לגמרי. ולכן רק על שמואל שמתיר את הבהמה באופן זה, באתי להקשות. אך על רב, אין קושיא מכך.

שלחו מתם: הלכתא כוותיה דרב שאם נשברה העצם למעלה מן הארכובה התחתונה [כלומר מתחתית ארכובה העליונה ואילך] ואין רוב הבשר קיים, האבר והבהמה אסורים!

הדור חזרו, **ושלחו** לומר שהלכה **כוותיה** כמו **דשמואל.** שבאופן זה האבר אסור, אך הבהמה מותרת.

הדור חזרו **ושלחו** לומר שהלכה **כוותיה דרב.** שהאבר והבהמה אסורים. וכן, **האבר עצמו מטמא ב**טומאת **משא!** ואף שהלכה שאבר המדולדל אינו מטמא במשא כנבילה [וכפי שלמדים זאת ממה שכתוב "כי יפול", עד שיפול האבר לגמרי ורק אז מטמא כנבילה כדין אבר מן החי], מכל מקום זהו רק בחיי הבהמה. אולם אם נשחטה הבהמה והאבר המדולדל עדיין בתוכה, שנינו לעיל ששחיטה עושה ניפול. כלומר, עושה את האבר הנפול ותלוש לגמרי. ודינו כאבר מן החי ומטמא במשא כנבילה.

מתיב רב חסדא: שנינו בברייתא, [הובא לעיל עג א] אמר להן רבי מאיר לחכמים: **לא** ניתן לדמות שחיטת טרפה שמטהרת את הטריפה מידי טומאת נבילה, לאבר היוצא של העובר שלדעת חכמים, אף אותו תטהר שחיטת האם מידי טומאת נבילה. כי **אם טיהרה שחיטת טרפה אותה** את הבהמה, **ואת האבר המדולדל שבה** שכל זמן שלא נפל לגמרי, מועילה לו שחיטת אמו לטהרו מידי טומאת נבלה. הרי זה משום שהם בכלל **"דבר שגופה".** וודאי שאין לומר **שתטהר** שחיטה

עו: בהמה המקשה פרק רביעי חולין

מר בר רב אשי אמר כו'. פי' בקונטרס דכמר בר רב אשי קיי"ל בכל דוכתי בר ממכתא אודיתא ומיקר שבועה וכן יש בסלר מנאים ומומלאים וכ"מ פי' דקיי"ל כווותיה בכל דוכתין בר ממיקר שבועה ותיורי וסימן כולו הפך לכן ותיורי היינו הך דשמעתין וכן פי' רבינו תפס"): **איפסיק** חד מיניהו **טרפה.** לא שייך למתני גבי יתר עליהן עוף (לעיל נ.). משום דכשנפסק אחד מהן סוף כולן ליפסק: **ואם** לאו זה וזה **אסור.** והא דקתני ריפא מתמה דגליח מן האדרכוה ומעמה ה"ס נמי נשבר העצם ואין רוב בשר קייס ואגב סיפא נקט נמתמו דלמעה אפי' נתמנו לגמרי כשרה:

רוב עוביו **ואמרי לה** רוב הקיפו. זימנין דמשכחת לה זה בלא זה שאין העצם עגול לגמרי אלא מרחיב מלד אחד ומילר מלד אחד ובקונטרס פירש בענין אחר:

למאי ליחוש לה חדא דא"ר יוחנן בר'. תימה דהתם גבי פסח פליגי משום דמר אזיל בתר הטמא ומר אזיל בתר סוף דמיפרש בכילד לוין (פסחים פד.) ומה שייכא הכא פלוגתא הכא לענין הגנה וי"ל משום דבריית קתני סוף עור ובשר חופין **גידין שסופן** לחקשות. בפרק כילד לוין (שם דף פד.) פי' בקונטרס גידי לוחר ואין נראה דהכא מיימי לה גמיד רגל ועוד דגידי לוחר לעולם קשין הן ואין רגילות לאכלן כלל כמו עצמות כדאמרינן בכילד לוין (שם פב:) הגידין והנותר והעצמות שרפו לשם עפר ופירן הני גידין היכי דמי אי גידי בשר ליכליהו ואי דאיתיתר היינו נותר אלא פשיטא גידי לוחר משמע שהם רגילים להיות נותר בכל שעה (ה) אל

מר בר רב אשי אמר כו'. פי' בקונטרס דכמר בר רב אשי קיי"ל בכל דוכתי בר ממכתא אודיתא ומיקר שבועה וכן יש בסלר מנאים ומומלאים וכ"מ פי' דקיי"ל כווותיה בכל דוכתין בר ממיקר שבועה ותיורי וסימן כולו הפך לכן ותיורי היינו הך דשמעתין וכן פי' רבינו תפס"): **איפסיק** חד מיניהו **טרפה.** לא שייך למתני גבי יתר עליהן עוף (לעיל נ.). משום דכשנפסק אחד מהן סוף כולן ליפסק: **ואם** לאו זה וזה **אסור.** והא דקתני ריפא מתמה דגליח מן האדרכוה ומעמה ה"ס נמי נשבר העצם ואין רוב בשר קייס ואגב סיפא נקט נמתמו דלמעה אפי' נתמנו לגמרי כשרה:

רוב עוביו **ואמרי לה** רוב הקיפו. זימנין דמשכחת לה זה בלא זה שאין העצם עגול לגמרי אלא מרחיב מלד אחד ומילר מלד אחד ובקונטרס פירש בענין אחר:

למאי ליחוש לה חדא דא"ר יוחנן בר'. תימה דהתם גבי פסח פליגי משום דמר אזיל בתר הטמא ומר אזיל בתר סוף דמיפרש בכילד לוין (פסחים פד.) ומה שייכא הכא פלוגתא הכא לענין הגנה וי"ל משום דבריית קתני סוף עור ובשר חופין **גידין שסופן** לחקשות. בפרק כילד לוין (שם דף פד.) פי' בקונטרס גידי לוחר ואין נראה דהכא מיימי לה גמיד רגל ועוד דגידי לוחר לעולם קשין הן ואין רגילות לאכלן כלל כמו עצמות כדאמרינן בכילד לוין (שם פב:) הגידין והנותר והעצמות שרפו לשם עפר ופירן הני גידין היכי דמי אי גידי בשר ליכליהו ואי דאיתיתר היינו נותר אלא פשיטא גידי לוחר משמע שהם רגילים להיות נותר בכל שעה (ה) אל

אבר אסור ובהמה מותרת מתקיף לה רב נחמן לשמואל יאמרו אבר ממנה מוטל באשפה ומותרת א"ל רב אחא בר רב הונא לרב נחמן לרב נמי יאמרו אבר ממנה מוטל באשפה ומותרת א"ל הכי קאמינא אבר שחיה ממנה מוטל באשפה ומותרת שלחו מתם הלכתא כוותיה דרב הדור שלחו כוותיה דשמואל הדור שלחו כוותיה דרב ואבר עצמו מטמא במשא מתיב רב חסדא (ו)לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה תטהר את העובר דבר שאינו גופה א"ל רב (ז)הדורי אפירכי למה לך אותיב ממתני' (ז)נשחטה בהמה הוכשרו בדמיה דברי ר"מ ר"ש אומר לא הוכשרו א"ל מתני' איכא לדחויי כדדחינן כי סליק ר' זירא אשכחיה (ח) לרב ירמיה דיתיב וקאמר לה להא שמעתא א"ל (ט)יישר (י)וכן תרגמה אריוך בבבל אריוך מנו שמואל והא מיפלג פליג הדר ביה שמואל לגביה דרב ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר אם לאו אסור וכמה רובו כי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן רוב עוביו ואמרי לה רוב הקיפו (יא)אמר רב פפא (יב)הלכך בעינן רוב עוביו ובעינן רוב הקיפו אמר עולא אמר רבי יוחנן עור הרי הוא כבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור מצטרף לבשר דהא עור ובשר קתני א"ל אנן עור או בשר תנינן איכא דאמרי [אמר עולא] א"ר יוחנן (יג)עור מצטרף לבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא א"ל אנא עובדא ידענא דההוא בר גוזלא דהוה בי רבי יצחק דעור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דר' יוחנן ואכשריה א"ל בר גוזלא קאמרת (יד)בר גוזלא דרכיך שאני הנהו גידין רכין דאתו לקמיה (טו)דרבה אמר (טז)רבה למאי ליחוש להו חדא (יז)דאמר ר' יוחנן גידין שסופן לחקשות נמנין

מר בר רב אשי אמר כיון דזיגי אע"ג דלא חווירי אמר אמימר משמיה דרב זביד תלתא חוטי הוו חד אלימא ותרי קטיני איפסיק אלימא אזדא רוב בנין איפסיק קטיני אזדא רוב מנין מר בר רב אשי (א)מתני לקולא איפסיק אלימא האיכא רוב מנין איפסיק קטיני האיכא רוב בנין בעופות (ב)שיתסר חוטי הוו אי פסיק חד מיניהו טרפה אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דאבא ואייתו לקמיה עופא ובדק ואשכח ביה חמיסר הוה חד דהוה שני מחבריה נפציה ואשכח תרי אמר רב יהודה אמר רב צומת הגידין שאמרו ברובו מאי רובו רוב אחד מהן כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו כי מיפסיק חד מיניהו לגמרי הא איכא תרי טעמא דאיכא תרי הא ליכא תרי לא ופליגא דרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידים אפי' לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה (ג)ואיכא דאמרי מאי רובו (ד)רוב כל אחד ואחד כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו האיכא תלתא דכל חד וחד מסייע ליה לרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידין שאמרו אפי' לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה: נשבר העצם כו': אמר רב (ד)למעלה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר ואם לאו זה וזה אסור למטה מן הארכובה אם רוב הבשר ממנה מוטל באשפה ומותרת א"ל הכי קאמינא אבר שחיה ממנה מוטל באשפה ומותרת שלחו מתם הלכתא כוותיה דרב הדור שלחו כוותיה דשמואל הדור שלחו כוותיה דרב ואבר עצמו מטמא במשא מתיב רב חסדא (ו)לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה תטהר את העובר דבר שאינו גופה א"ל רב (ז)הדורי אפירכי למה לך אותיב ממתני' (ז)נשחטה בהמה הוכשרו בדמיה דברי ר"מ ר"ש אומר לא הוכשרו א"ל מתני' איכא לדחויי כדדחינן כי סליק ר' זירא אשכחיה (ח) לרב ירמיה דיתיב וקאמר לה להא שמעתא א"ל (ט)יישר (י)וכן תרגמה אריוך בבבל אריוך מנו שמואל והא מיפלג פליג הדר ביה שמואל לגביה דרב ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר אם לאו אסור וכמה רובו כי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן רוב עוביו ואמרי לה רוב הקיפו (יא)אמר רב פפא (יב)הלכך בעינן רוב עוביו ובעינן רוב הקיפו אמר עולא אמר רבי יוחנן עור הרי הוא כבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור מצטרף לבשר דהא עור ובשר קתני א"ל אנן עור או בשר תנינן איכא דאמרי [אמר עולא] א"ר יוחנן (יג)עור מצטרף לבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא א"ל אנא עובדא ידענא דההוא בר גוזלא דהוה בי רבי יצחק דעור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דר' יוחנן ואכשריה א"ל בר גוזלא קאמרת (יד)בר גוזלא דרכיך שאני הנהו גידין רכין דאתו לקמיה (טו)דרבה אמר (טז)רבה למאי ליחוש להו חדא (יז)דאמר ר' יוחנן גידין שסופן לחקשות נמנין

בעיגן רוב עוביו. נכפה שלא יפא רוב המלך דרך נקב הבשר ושיהא רוב היקף הבשר שעל הסדר קייס: **עור הרי הוא כבשר.** אם יעלו הבשר מתחת העור והעור מופה את עוביו והיקפו כשר: **ולימא מר עור מצטרף לבשר.** לחומרא דליבעי תליא עור ותליא בשר: **אגן עור או בשר מגיגה.** בהך דריישא דלעיל: **ולימא מר עור משלים לבשר.** לליבעי רוב הכיסוי בבשר ומיעוטו עור להצטרף בין שניהם לבסוף רוב העלם: **כר גוזלא.** שנשברה רגלו: **דרכיך.** עורו לפיכך חשוב כבשר: **הנהו גידין הרכין.** דהוו מצטרפי לבשר וחופין רוב עלם הנשבר: נמנין

דזיגי. לגלוין קליר"ש לגניס קלפ: **פלפא חזוני הוו.** לומת הגידין: **אודא רוב בנין.** שהוא עב שמניהם וכיון לאזל רובא טרפה: **שי מחבריה.** עב מחברו: **נפציה.** נפלו קרפי"ר בלע"ז: **כרוב אחד מהם.** אם נפסק רובו של אחד מהם טרפה: **מאי אזילא פרי.** רובו קייס: **הסרבל.** של לבר ומעמידין בית הגואל בחוט כמו שאנו עושין בלטעות: וכמר בר רב אשי קיי"ל בכל דוכתי בר ממכתי מכתא אודיתא (סנהדרין דף כט:) ומיקר שבועה (שבועות דף מא.). ובשיעור לומת גידין אחד שנתלקו ולא איתפרש לבתא כמאן בשל מורה הלך אחר המתמיר (ע"ז ז.) וטרפות דאודייתא הלכך מעילוי עדקומא עד מקום שמתפשטין כל מקום שחוחך שם הוי לומת הגידין ואפי' רובה קיימת ועלה קייס טרפה: **למעלה מן הארכובה.** אם נשבר העצם שם ורוב בשר שעל הסדילה קייס. עור ובשר חופין רוב העצם: **זה וזה.** אבר ובהמה מותר: **ואם לאו זה וזה אסור.** ומתני' דקתני אם לאו אין שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר אסור ובהמה מותרת אלמעה מן הארכובה אם לאו אין שחיטתו מטהרתו: **אבר אסור.** משום מדולדל. ולשמואל אמתי' בין למעלה ובין למטה קאמר ושני לה לאמתי' בין אמתו לגמרי לנשבר העצם משום דהכא גידין קיימי: **ונרב נמי.** אלמעה מן הארכובה יאמרו כו': **שחיה ממנה.** שנשמה תליה בה: **מוטל באשפה.** דקאמר אבר אסור ואתה מותרו ומשליכו לאשפה: **חוויה דרב.** דלמעלה מן הארכובה זה וזה אסור: **ואבר עצמו מטמא במשא.** דשחיטה עושה ניפול: **מיפיני כו'.** אלמא אין שחיטה עושה ניפול: **הדורי אפירכי.** לאותובי מבריית שאינה יודעה לכל: **אותיב ממתני'.** שנגורה בנית המדרש בפי כולם דתנן בהעור והרוטב (לקמן קמ.) האבר והבשר המדולדלים נשחטה בהמה הוכשרו לקבל טומאת אוכלין אלמא אין בה טומאת נבלות: **לא הוכשרו.** התם מפרש טעמא: **דדחיינן.** לעיל בפרקין (דף עג:) מאי הוכשרו אבשר קאמר דאי נמי שחיטה עושה ניפול אין טומאת נבלה בבשר הפורש מן החי דגידין ועצמות בעינן כדליף התם: **לא שמעתא.** דרב דאמר לעיל אם לאו זה וזה אסור דרב ירמיה בר אבא אלמיד דרב הוה ואמר לה לשמעתיה דרב: **אריוך.** קרי שמואל על שם (ו)אריוך מלך אלסר (בראשית יד) דהלכתא כוותיה בדיני: **רוב עוביו.** שלא יפא רוב עוביו השביל לאון אלא העלם נגלה ורובו נכפה: **רוב הקיפו.** עוביו של עלם לא מעלה ולא מוריד אם רוב היקף הבשר שסביב העלם על הבבר קייס אפי' נהפך אלא העלם ויצא דרך נקב קטן כשר ואם רוב היקף העלם סביב השביל מגולה אפי' כיוהא בלעת ראש השביל לגד בשר הקייס והרי כל אלא העלם נכסה אפי' הכי טרפה:

מסורת הש"ס

ע) עין בהמה"ש בזה, (לעיל עג.), ג) נדה סה:], ד) [לעיל עג: לקמן קמ:], ה) [בכתבות מב: וש"נ], ו) [שבת נג.], ז) [ע"ל דרכתי], ח) [ע"ל רבתי], ט) [שבת נג.], ע

זו **את** האבר היוצא של **העובר**, **שאינו** מגופה של הבהמה הנשחטת עצמה.

מבואר בברייתא זו, ששחיטה אינה עושה ניפול. שהרי לדעת כולם השחיטה מטהרת את האבר שבגופה של הבהמה עצמה. ולא כפי ששלחו לומר שהאבר מטמא טומאת משא כנבילה?

אמר ליה רבה: הדורי אפירכי למה לך, למה לך לחזר אחר דברי ברייתא שאין הכל בקיאין בה כדי להקשות קושיא זו. **אותיב ממתניתין**, הרי יש לך להקשות דבר זה ממשנה מפורשת?

ששנינו במשנה: אין בשר בהמה מקבל טומאה בחייה אלא אחר מותה. לפי שבהמה שנשחטה נעשית "אוכלין" ואם נגעה במים, הוכשרה לקבל טומאת אוכלין.

ובחייה, אף אם נגעה במים או באחד משאר משקין, שמכשירין הכל לקבל טומאה, מכל מקום אין משקים אלו מכשירין את הבשר לקבל טומאה בחייו.

וכש**נשחטה** ה**בהמה**, **הוכשרו** היא וכן האבר המדולדל שבה **בדמיה** בדם היוצא מן השחיטה שהוא אחד מן המשקין. לפי שעם השחיטה הפכה הבהמה מבהמה חיה לבשר [שהוא "אוכלין"] והוכשרה היא וכן האבר המדולדל, לקבל טומאה על ידי הדם - **דברי רבי מאיר.**

רבי שמעון אומר: לא הוכשרו לקבל טומאה על ידי הדם.

ובמשנה זו מבואר שכל הנידון בבשר שחוטה ובאבר המדולדל שבה, הוא רק בשאלה אם מוכשרת הבהמה לקבל טומאת אוכלין. אך לכולי עלמא אין שאלה לגבי האבר המדולדל אם טמא משום אבר מן החי כנבילה. ומוכח ממשנה זו דלא כפי ששלחו משם. שהאבר המדולדל מטמא במשא כנבילה.

אמר ליה רב חסדא: קושיא זו שעולה מדברי **מתניתין**, **איכא לדחוויי** יש לדחותה **כדדחינן** לעיל עג ב ששם מבארת הגמרא שדברי המשנה "הוכשרו" אין כוונתם לאבר המדולדל. לפי שאבר מדולדל ודאי טמא בטומאת נבילה. אלא דברי המשנה "הוכשרו", כוונתם לבשר הבהמה שפרש מן החי. שאינו בדין אבר מן החי. משום שדין אבר מן החי הוא רק כאשר פורש אבר כצורתו עם גידין ועצמות. אך כאשר פורשת חתיכת בשר בעלמא, אינה טמאה. ולכן צריכה הכשר על ידי הדם.

כי סליק רבי זירא, אשכחיה מצאו **לרב ירמיה דיתיב** שישב **וקאמר לה להא שמועתא** לשמועה זו שהובאה מרב, שאם נשברה העצם למעלה מן הארכובה ואין רוב הבשר קיים, האבר והבהמה אסורים.

אמר ליה רבי זירא: **יישר!** נכונה הלכה זו. **וכן תרגמה** פירשה **אריוך בבבל.**

מפרשת הגמרא: **אריוך - מנו** מיהו? **שמואל!**

וכינוהו כך, לפי ש"אריוך" לשון מלכות הוא. על שם "אריוך מלך אלסר" וכיון ש"הלכתא כוותיא דשמואל בדיני" כינוהו כך. שהיה בקי בדינים ושופט כל הארץ כמלך.

מקשה הגמרא: **והא מיפלג פליג** הרי שמואל חולק על רב. וסובר שאף אם נשבר עצם בארכובה עליונה, אבר אסור ובהמה מותרת?

ומתרצת הגמרא: **הדר ביה** חזר בו **שמואל לגביה דרב** להורות כמו רב.

תנו רבנן: נשבר העצם ויצא לחוץ מחוץ לאבר. **אם עור ובשר עדיין חופין את רובו** של העצם, **מותר** האבר. כיון שעדיין מחופה הוא כדרך אברים, אינו נחשב כאבר מדולדל. אך **אם לאו**, אינו מכוסה ברובו - **אסור** האבר.

מבררת הגמרא: **וכמה** הוא **רובו** של עצם?

כי אתא כאשר בא **רב דימי, אמר** בשם **רבי יוחנן**: אימתי אנו מחשיבין את העצם כמי שיצאה מחוץ לאבר - רק כאשר **רוב עוביו** וחללו של העצם השבורה יצא ונגלה לחוץ. אך אם יצא רק מיעוט מעובי חלל העצם, ורק מיעוט זה מגולה כפי חוץ, אך רוב עובי פנים העצם נשאר בפנים, אינו נחשב כ"יצא".

ואמרי לה ויש אומרים שרובו של העצם היינו **רוב הקיפו**. כלומר, לא איכפת לנו אם עובי וחלל העצם מגולה כלפי חוץ. אלא העיקר הוא שתהיה העצם מוקפת בשר במקום השבר סביב חיצוניותה, ובכך היא כשרה. אך אם ההיקף החיצוני של העצם מגולה, הרי שאפילו אם מקום השבר וחלל העצם עצמו מכוון כלפי הבשר פנימה, אך מבחוץ הוא מגולה, הרי היא טריפה.

כיון שסוף סוף עיקר היקף העצם - מגולה.

אמר רב פפא הלכך כיון ששומעים אנו את שני השיטות בשני התנאים הללו, **בעינן** צריך שתהיה העצם מכוסה מב' הבחינות:

א. שיהיה **רוב עוביו** וחלל העצם מכוסה בתוך הבשר ולא יבלוט לחוץ. ב. **ובעינן** אף **שרוב הקיפו** החיצוני של העצם יהיה מכוסה בבשר.

אמר עולא, אמר רבי יוחנן: לענין כיסוי העצם שלא יחשב כטריפה, **עור - הרי הוא כבשר.** ואף במקום שאין העצם מכוסה בבשר לעוביה או להיקפה, הרי שאם יש שם עור המכסה אותה, דינו כבשר.

אמר ליה רב נחמן לעולא: ולימא עד כמה שאומרים אנו שעור הוא כבשר, יאמר **מר** שיש להחמיר וכיסוי העצם, יהיה על ידי כך **שעור מצטרף לבשר.** כלומר, שלא די בעור בלבד, אלא צריך שיהיה לכל הפחות חצי עור וחצי בשר. ויחד, יהיו חופין על העצם. אך בעור לבד, אין די. ולמד חומרא זו, **דהא** בברייתא **"עור ובשר** חופין את רבו" **קתני.** ומשמע שצריך שיהיה גם עור וגם בשר, ומדוע לעולא די בבשר בלבד? **אמר ליה** עולא: **אגן** אני שסבור שדי בכך שהעור לבד חופה את העצם, לומד בדברי הברייתא לעיל, כי **עור או בשר תנינן.**

איכא דאמרי יש השונים מימרא זו של עולא, להפך:

אמר עולא אמר רבי יוחנן: עור מצטרף לבשר. כלומר, רק אם מכוסה העצם בשניהם יחד, כשר.

אמר ליה רב נחמן לעולא: מנין לך שדי בצירוף של שניהם בלבד. **ולימא** יתכן שעד כמה ששונה **מר** את דברי הברייתא עור ובשר חופין, אין הכוונה שדי בחצי מזה וחצי מזה. אלא הכוונה היא שאם יש רוב בשר, יכול **העור** להיות **משלים לבשר**, ודברי הברייתא, שונים אותם **לחומרא.** שעיקר הכיסוי צריך שיהיה מבשר. ולא שיהיה הכיסוי חצי עור וחצי בשר?

אמר ליה עולא: **אנא, עובדא ידענא.** למד אני הלכה זו ממעשה. **דההוא בר גוזלא** אותו בן גוזל עוף **דהוה** שהיה **בי** בביתו של **רבי יצחק**, ונשברה רגלו, ועצם זו היתה מכוסה על ידי כך **דעור מצטרף לבשר הוה.** כלומר, חצי מן העצם היתה מכוסה בבשר וחי בעור.

ואתא לקמיה דרבי יוחנן, ואכשריה!

ומכך, למד עולא להתיר באופן שעור מצטרף לבשר.

אמר ליה רב נחמן: וכי ממקרה זה של **בר גוזלא קאמרת** רוצה אתה להוכיח?

אין לדמות בין שני העניינים. כיון **שבר גוזלא דרכיך** שעורו רך כבשר, **שאני** שונה ונידון העובר כבשר ולכן אף כאשר חופה את העצם חצי עור וחצי בשר - כשר. אולם בהמה שעורה קשה ואינו כבשר, אין לדון את העור כבשר ולכן צריך שתהיה העצם מחופה על ידי רוב בשר.

הנהו אותם **הגידין הרכין** שהצטרפו עם הבשר ויחד חיפו על העצם השבורה, **דאתו לקמיה** והובא מקרה זה לפני **דרבה.**

אמר רבה: מצטרפין גידין אלו לבשר, והבהמה כשרה. ומבאר רבה את פסיקתו:

למאי ליחוש להו, למה נחשוש ונאסור את הבהמה? הרי אין כל סיבה לאסור.

מֵאֵת הַגּוֹלָה מֵחֶלְדַּי וּמֵאֵת טוֹבִיָּה וּמֵאֵת יְדַעְיָה וּבָאתָ אַתָּה
בַּיּוֹם הַהוּא וּבָאתָ בֵּית יֹאשִׁיָּהוּ בֶן־צְפַנְיָה אֲשֶׁר־בָּאוּ מִבָּבֶל׃
יא וְלָקַחְתָּ כֶסֶף־וְזָהָב וְעָשִׂיתָ עֲטָרוֹת וְשַׂמְתָּ בְּרֹאשׁ יְהוֹשֻׁעַ
בֶּן־יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל׃ יב וְאָמַרְתָּ אֵלָיו לֵאמֹר כֹּה אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר הִנֵּה־אִישׁ צֶמַח שְׁמוֹ וּמִתַּחְתָּיו יִצְמָח
וּבָנָה אֶת־הֵיכַל יְהוָה׃ יג וְהוּא יִבְנֶה אֶת־הֵיכַל יְהוָה וְהוּא־יִשָּׂא
הוֹד וְיָשַׁב וּמָשַׁל עַל־כִּסְאוֹ וְהָיָה כֹהֵן עַל־כִּסְאוֹ וַעֲצַת שָׁלוֹם

רש"י

(יב) צמח שמו. הוא זרובבל האמור למעלה הנני מביא את עבדי צמח ועל שם שצמחה גדולתו מעט מעט ויש פותרים אותו במלך המשיח אבל כל הענין הזה מדבר בבית שני: **ומתחתיו יצמח.** מזרע המלוכה: **(יג) והוא ישא הוד.** הוד נשיאות: **וישב.** כהן גדול על

מצודות ציון

(יא) עטרות. כתרות: **(יב) איש.** ר"ל גדול וקשוב: **ומתחתיו.** ממקומו ר"ל מזרעו: **(יג) הוד.** ענין הדר ויופי: **כהן על כסאו.** ר"ל לפני כסאו וכן לרליס

מצודות דוד

(יא) ולקחת כסף וזהב. מה שהביאו הבאים מהגולה לנדבת בה"מ: **ועשית עטרות.** אחד מהכסף ואחד מהזהב: **ושמת בראש יהושע.** לרמז שכתר כהונה גדולה שהוא בו עכשיו תהיה שמורה לזרעו אחריו עד עולם וכמ"ש למעלה וישימו הצניף הטהור על ראשו (לעיל ג) ויתכן אשר של הכסף אמר להשים בו כי אין מעלת כהונה הגדולה שוותה למעלת המלכות ועטרה השניה של הזהב היתה שמורה לרמז שעוד יוחזר המלוכה בגאולה העתידה למלכות בית דוד ולא צוה להשימה בראש זרובבל עם כי המשיח יהיה מזרעו לפי שהוא עצמו לא מלך עתה ואין להשים בראשו כתר מלכות: **(יב) ואמרת אליו.** אל יהושע כ"ג תאמר הטעם מדוע לא ישימו העטרה השניה בראש זרובבל הואיל והמלוכה ירושה לו לזרעו אחריו כמ"ש ביום ההוא וגו' אקחך זרובבל ושמתיך כחותם (חגי ב) ואף לפרש לו הטעם מדוע העטרה ההוש' בו היא מכסף: **הנה איש צמח שמו.** ר"ל והנה עמך איש גדול וחשוב אשר לבד יקרא בשם צמח כשם המשיח שיקרא כן כמ"ש כי הנני מביא את עבדי צמח (לעיל ג) ויקרא זרובבל כן לפי שמתחתיו יצמח ר"ל מזרעו יצמח מלך המשיח ולכן יבנה הוא היכל ה' לסימן שכן יבנהו המשיח הבא מזרעו כאשר יאמר במקרא שלאחריו וכאומר הואיל וזרובבל יקרא לבד בשם צמח כשם המשיח הבא מזרעו אבל הוא לא ימלוך לכן לא ישימו עטרה בראשו: **(יג) והוא יבנה.** מוסב למקרא שלמעלה לומ' כמו שבנה זרובבל עתה את ההיכל כן המשיח הבא מזרעו יבנה ההיכל העתיד והוא ישא על ראשו הוד כתר המלוכה והוא ישב על כסא המלוכה למשול: **והיה כהן על כסאו.** כ"ג מזרעך אשר יכהן אז יהיה לפני כסא המשיח כי הוא יבוא אליו ויכנע לו ובזה יפרש לו הטעם על העטרה ההושם בראשו שהיא מכסף כי לא תשוה מעלת כהונה הגדולה למעלת המלכות כי הכ"ג יכנע למלך וסר למשמעתו ויבא לפניו: **ועצת שלום.** ר"ל עכ"ז לא יתקנא בכתר המלוכה לעשות עצות ותחבולות להלחם עם המשיח אבל עוד יעצו להתמיד השלום ולאמצו:

תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם׃ יד וְהָעֲטָרֹת תִּהְיֶה לְחֵלֶם וּלְטוֹבִיָּה וְלִידַעְיָה
וּלְחֵן בֶּן־צְפַנְיָה לְזִכָּרוֹן בְּהֵיכַל יְהוָה׃ טו וּרְחוֹקִים | יָבֹאוּ וּבָנוּ
בְּהֵיכַל יְהוָה וִידַעְתֶּם כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם וְהָיָה
אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּן בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ ס ז א וַיְהִי בִּשְׁנַת
אַרְבַּע לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־זְכַרְיָה בְּאַרְבָּעָה
לַחֹדֶשׁ הַתִּשִׁעִי בְּכִסְלֵו׃ ב וַיִּשְׁלַח בֵּית־אֵל שַׂרְאֶצֶר וְרֶגֶם מֶלֶךְ
וַאֲנָשָׁיו לְחַלּוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה׃ ג לֵאמֹר אֶל־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר
לְבֵית־יְהוָה צְבָאוֹת וְאֶל־הַנְּבִיאִים לֵאמֹר הַאֶבְכֶּה בַּחֹדֶשׁ

רש"י

כסא הכהונה: **ועצת שלום** וגו'. הנשיא והכהן יאהבו זה את זה: **(יד) והעטרות תהיה לחלם** וגו'. מקרא מסורס הוא והעטרות תהיינה בהיכל ה' לזכרון טוב לחלם ולטוביה אשר התנדבו הכסף והזהב ואותן עטרות היו תלויות בחלונות בגובה ההיכל כמו ששנינו במסכת מדות חלם הוא חלדי: **(טו) והיה אם שמוע.** והיה לכם הדבר הזה אם שמוע תשמעו וגו': **(ב) וישלח בית אל שראצר ורגם מלך ואנשיו.** אנשים צדיקים היו ושלחו מבבל לקרוביהם שבבית אל לבא לחלות את פני ה' בירושלים בעדם ולשאול מאת הכהנים להודיעם אם יבכו בחדש אב אחרי אשר חזר הבית להבנות: **(ג) הנזר.** לפרוש מן התענוג

מצודות ציון

הנגניס עליו (ס"ל כנ): **(ב) שראצר.** שם איש וכן רגם מלך: **לחלות.** ענין תפלה כמו ויחל משה (שמות ל"ב): **(ג) לבית ה'.** בנית ה' בשה הלמ"ד במקום בי"ת וכן ישבת לבשת (תהלים ע'): **הנזר.** ענין הפרשה כמו ימי

מצודות דוד

(יד) והעטרות תהיה. העטרות ההם תהיה כל אחת מהן למנדבי הכסף והזהב לזכרון טוב בהיכל ה' כי שמה היו תלויות כמו ששנינו במסכת מדות והבא בהיכל ורואה את העטרות יזכיר שמה את שמם לטובה: **ולחלם.** הוא חלדי והיה נקרא בשתי השמות וכן חן הוא יאשיהו ולפי שנתארחו בביתו יוזכר עמהם לטובה: **(טו) ורחוקים יבואו.** על בית העתיד יאמר שאז יקבץ נדחי ישראל ונפוצות יהודה ויבואו ממרחק והם יבנו את היכל ה': **וידעתם.** אז כאשר כן תהיה תדעו אשר ה' צבאות שלחני אליכם לנבאות אלה הדברים ולא מלבי אמרתי: **והיה אם שמוע** וגו'. ר"ל ואם תשמעון בקול ה' ללכת בדרכיו אז יהיה הדבר הזה אליכם ובימיכם כי עצם כוונת גאולת בבל היתה למען יהיו במקום המקודש מקום מוכן ביותר לעבוד את ה' ולהתפלל לפניו על גאולה כללית ושלימה גאולת עולם וכן נאמר כי אנכי ידעתי את המחשבות וגו' (ירמיה כט) ואם היו עושים כן אז היתה באמת גאולה שלימה: **(א) היה דבר ה'.** הוא הדבור האמור למטה: **(ב) וישלח בית אל.** ר"ל הדבור היה על כי שלח הכנסיה שבבבל לבית ה' את שראצר ואת רגם מלך ואנשיו הסרים למשמעתו שהם יחלו פני ה' להשפיע הנבואה על הכהנים והנביאים שימצאו מענה להשיב להם על שאלתם: **(ג) לאמר** וגו'. ר"ל שהוא יאמר אל הכהנים המשמשים בבית

הַחֲמִשִׁי הִנָּזֵר כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי זֶה כַּמֶּה שָׁנִים: פ ד וַיְהִי
דְּבַר־יְהוָה צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר: ה אֱמֹר אֶל־כָּל־עַם הָאָרֶץ
וְאֶל־הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר כִּי־צַמְתֶּם וְסָפוֹד בַּחֲמִישִׁי וּבַשְּׁבִיעִי וְזֶה
שִׁבְעִים שָׁנָה הֲצוֹם צַמְתֶּנִי אָנִי: ו וְכִי תֹאכְלוּ וְכִי תִשְׁתּוּ הֲלֹא
אַתֶּם הָאֹכְלִים וְאַתֶּם הַשֹּׁתִים: ז הֲלֹא אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר קָרָא
יְהוָה בְּיַד הַנְּבִיאִים הָרִאשֹׁנִים בִּהְיוֹת יְרוּשָׁלִַם יֹשֶׁבֶת וּשְׁלֵוָה
וְעָרֶיהָ סְבִיבֹתֶיהָ וְהַנֶּגֶב וְהַשְּׁפֵלָה יֹשֵׁב: פ ח וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה
אֶל־זְכַרְיָה לֵאמֹר: ט כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר מִשְׁפַּט

רש"י

כאשר עשיתי זה שבעים שנה אין נזירה בכל מקום אלא פרישות: **(ה) ובשביעי.** הוא צום גדליה: **הצום צמתוני אני.** ה"א נקודה חטף פתח לפי שהיא משמשת ל' תמיהא שמא לכבודי צמתם שתהיו צריכים לצום גם עתה: **(ו) וכי תאכלו וכי תשתו.** ואם לא תצומו מה לי גם בזו הלא אתם להנאתכם הוא המאכל והמשתה: **(ז) הלא את הדברים.** מי גרם לכם הצום והמספד הלא דברי תוכחות אשר קרא ה' וגו' הם החריבו אתכם ועל כן צמתם

מצודות ציון

גזו (במדבר ז'): **כמה.** עניינו הרבה: **(ז) והנגב.** ערי

מצודות דוד

ה' ואל הנביאים והם חגי זכריה ומלאכי למען יאמרו הם תשובה על שאלתם: **האככה.** ר"ל

והשאלה היא האם אבכה מעתה בחדש החמישי הוא תשעה באב וה"ה כל ד' צומות ואחזו החמור שבכולן: **הנזר.** האם אהיה מופרש ביום ההוא מאכילה ושתיה ומתענוג כאשר עשיתי זה הרבה שנים מזמן החורבן וכאומר הואיל ונבנה המקדש אם יש מקום להתאבל עוד כי בנין המקדש ההוא היה קטן בעיניהם על כי היו עדיין משועבדים לפרס: **(ד) ויהי וגו'.** ר"ל ועל זה היה אלי דבר ה': **(ה) אמור אל כל עם הארץ.** לא צוה להסב הדבור כלפי השלוחים כי היו כנזופים לפניו על שלא עלו לשבת בא"י והוסב הדבור אל מול יושבי ירושלים שלא יסתפקו גם הם בזה הדבר: **כי צמתם.** אשר צמתם וספדתם בחמישי זה ט' באב ובשביעי זה צ"ג וזה שבעים שנה שנהגתם כן (וזכר גם צ"ג כאומר הנה לא צדקו מה שזכרו לבד ט"ב שהוא החמור בעיניהם כי גם צ"ג כמוהו כי שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית ה' כמ"ש רז"ל): **הצום צמתוני.** וכי צמתם אותי ולתוספת ביאור אמר אני ור"ל וכי הרעבתם אותי בזה לחשוש על צומכם: **(ו) וכי תאכלו.** וכן כאשר תאכלו וכאשר תשתו הלא אתם האוכלים והשותים ולכם יש הנאה בזה אבל אלי לא בא הנאה מזה וכאומר מה זה השאלה על התענית מה לי בזה אם יתענו או יאכלו: **(ז) הלוא את הדברים.** כאומר מי בקש מהם הצום הלא בזה חפצתי את הדברים וגו': **יושבת.** ר"ל יושבת בהשקט ושאנן: **ועריה.** וכן עריה שבסביבותיה היו יושבת בהשקט ושלוה: **יושב.** ר"ל מיושב מבני אדם: **(ח) ויהי דבר ה'.** חזר המקום ואמר לזכריה להזכיר הדברים שקרא ה' מאז ביד הנביאים ולאמר להם: **(ט) כה אמר ה'.** ר"ל כן אמר ה' להנביאים

אֱמֶת שִׁפְטוּ וְחֶסֶד וְרַחֲמִים עֲשׂוּ אִישׁ אֶת־אָחִיו: י וְאַלְמָנָה
וְיָתוֹם גֵּר וְעָנִי אַל־תַּעֲשֹׁקוּ וְרָעַת אִישׁ אָחִיו אַל־תַּחְשְׁבוּ
בִּלְבַבְכֶם: יא וַיְמָאֲנוּ לְהַקְשִׁיב וַיִּתְּנוּ כָתֵף סֹרֶרֶת וְאָזְנֵיהֶם
הִכְבִּידוּ מִשְּׁמוֹעַ: יב וְלִבָּם שָׂמוּ שָׁמִיר מִשְּׁמוֹעַ אֶת־הַתּוֹרָה
וְאֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁלַח יְהוָה צְבָאוֹת בְּרוּחוֹ בְּיַד הַנְּבִיאִים
הָרִאשֹׁנִים וַיְהִי קֶצֶף גָּדוֹל מֵאֵת יְהוָה צְבָאוֹת: יג וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־
קָרָא וְלֹא שָׁמְעוּ כֵּן יִקְרְאוּ וְלֹא אֶשְׁמָע אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת:
יד וְאֲסָעֲרֵם עַל כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּם וְהָאָרֶץ נָשַׁמָּה
אַחֲרֵיהֶם מֵעֹבֵר וּמָשֹׁב וַיָּשִׂימוּ אֶרֶץ־חֶמְדָּה לְשַׁמָּה: פ ח א וַיְהִי
דְּבַר־יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר: ב כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת קִנֵּאתִי

רש"י

ואלה הדברים אשר קרא משפט אמת שפטו: **(יב) שמו שמיר.** תולעת חזק מצור מראין אותו על האבן והיא מתבקעת: **(יג) ויהי כאשר קרא ולא שמעו.** אמר ה' צבאו' עליהן באותן הימים כן יקראו ולא אשמע: **(יד) ואסערם.** בגלות וכן עשיתי: **וישימו.** בעוונם: **ארץ חמדה לשמה.** והוא גרם להם הצום והמספד אבל עתה קנאתי לציון בשביל ציון אקנא את הכשדים: **(ב) קנאתי לה.** בשבילה ולא תזקקו לצום ולספוד וכן סוף

מצודות ציון

הנגב: **ושפלה.** העמק: **(יא) וימאנו.** לא רצו: **להקשיב.** עניין שמיעה: **סוררת.** מלי הסרה: **(יב) שמיר.** הוא הכרזל החזק וכן כשמיר חזק מצור (יחזקאל ג): **ברוחו.** במלאכו וכן ה' אלהים שלחני וברוחו (יפעיה מ"ח): **(יד) ואסערם.** מלי סערה והוא הרוח החזק: **נשמה.** מלי שממון: **וישימו.** ועשו: **(ב) קנאתי.** עניין כעס:

מצודות דוד

הראשונים לאמר להם משפט אמת שפוטו וגו': **(י) ואלמנה וגו'.** זכר אלו לפי שהם תשושי כח וכח לעשקם ולגזלם: **ורעת וגו'.** אל תחשבו זה על זה להרע: **(יא) וימאנו.** אנשי אותו הדור מאנו להקשיב ונתנו כתף סוררת כדרך האדם הממאן להקשיב דברי חבירו שמסיר כתפו ממנו והולך לו: **משמוע.** מלשמוע: **(יב) שמו שמיר.** עשו לבם חזק כשמיר מלשמוע את התור': **ברוחו.** במלאכו על ידי הנביאים: **ויהי קצף.** ובעבור זה היה קצף גדול עליהם מאת ה': **(יג) ויהי וגו'. אמר ה' צבאות.** ר"ל ה' אמר אז להם שגמולם יהיה מדה במדה כאשר קרא הוא להם ע"י הנביאים ולא שמעו כן יקראו הם אלי מתוך הדחק ולא אשמע קול צעקתם: **(יד) ואסערם.** אפיצם ברוח סערה על כל ארצות העכו"ם אשר לא ידעו אותם מאז והארץ תהיה שממה אחרי צאתם ממנה מבלי ימצא בה עובר ושב: **וישימו.** ר"ל והנה הם עצמם עשו ארץ חמדה לשממה כי עם כל הדברים האלה אחזו בדרכם וגלו ממנה בעוונם ונשארה שממה ומוסב למעלה לומר הנה כל חפצי במעשים טובים ועל

לעמוד הבא

מסכת בבא קמא פרק ה יד

הַקְּדֵרוֹת חַיָּב. וְאִם הִכְנִיס בִּרְשׁוּת, בַּעַל חָצֵר חַיָּב. הִכְנִיס בְּרוּתָיו לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִרְשׁוּת, וַאֲכָלָתַן בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, פָּטוּר. וְאִם הֶזֵּקָה בָהֶן, בַּעַל הַפֵּרוֹת חַיָּב וְאִם הִכְנִיס בִּרְשׁוּת, בַּעַל הֶחָצֵר חַיָּב:

ג. הִכְנִיס שׁוֹרוֹ לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בִרְשׁוּת, וּנְגָחוֹ שׁוֹרוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, אוֹ שֶׁנְּשָׁכוֹ כַּלְבּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, פָּטוּר. נָגַח הוּא שׁוֹרוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, חַיָּב. נָפַל לְבוֹרוֹ וְהִבְאִישׁ מֵימָיו, חַיָּב. הָיָה אָבִיו אוֹ בְנוֹ לְתוֹכוֹ, מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּפֶר. וְאִם הִכְנִיס בִּרְשׁוּת, בַּעַל הֶחָצֵר חַיָּב. רַבִּי אוֹמֵר, בְּכֻלָּן אֵינוֹ חַיָּב, עַד שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו לִשְׁמוֹר:

רבינו עובדיה מברטנורה

דהוה לה שלא תאכל:

ג. היה אביו או בנו. של בעל הבית בתוכו. והוא הדין לשאר אנשים, אלא אורחא דמלתא נקט: **משלם את הכופר.** וכגון שהיה מועד להפיל עצמו על בני אדם בבורות, והאידנא חזי ירקא בבור והפיל עצמו לבור לאכול ירקא והרג את האדם, שהשור פטור ממיתה הואיל והרג שלא בכוונה, והבעלים משלמין את הכופר, דאתרבי כופר אפילו שהרג שלא בכונה כדאמרינן לעיל: **רבי אומר וכו'.** והלכה כרבי. הלכך אם הכניס שורו ברשות בעל הבית סתם ולא קיבל עליו לשמור, בעה"ב פטור דהא לא קבל עליה נטירותא. והמכניס נמי פטור, לפי שהכניס ברשות:

ד. שור שהיה מתכוין לחבירו וכו'. איידי דבעי למיתני סיפא אדם שהיה מתכוין לחבירו, תנא רישא נמי שור שהיה מתכוין לחבירו. דאפילו היה מתכוין לאשה. פטור השור מדמי ולדות, שאין חייב בדמי ולדות אלא אדם בלבד: **אם כן משהאשה יולדת משבחת.** אם כן דכך שמין כדקאמרת, אשתכח דלא יהיב ליה מידי, שהרי משהאשה יולדת משבחת, שדמיה פחותין לימכר קודם שתלד שמסוכנת היא למות בצער הלידה: **היתה שפחה ונשתחררה.** כלומר היתה משוחררת נשואה לגר או לעבד משוחרר, או גיורת נשואה לאחד מהן, ומת הבעל, פטור. דהמחזיק בנכסי הגר שמת ואין לו יורשים, זכה, וזה קודם לזכות במה שבידו. והוא הדין נמי לישראלית הנשואה לגר ומת הגר, דפטור, דהא דמי ולדות לבעל. אלא משום דסתם משוחררת וגיורת נשואות לגר ולמשוחרר, להכי נקט שפחה וגיורת:

ה. ברשות היחיד ופתחו לרשות היחיד

ד. שׁוֹר שֶׁהָיָה מִתְכַּוֵּן לַחֲבֵרוֹ וְהִכָּה אֶת הָאִשָּׁה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ, פָּטוּר מִדְּמֵי וְלָדוֹת. וְאָדָם שֶׁהָיָה מִתְכַּוֵּן לַחֲבֵרוֹ, וְהִכָּה אֶת הָאִשָּׁה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ, מְשַׁלֵּם דְּמֵי וְלָדוֹת. כֵּיצַד מְשַׁלֵּם דְּמֵי וְלָדוֹת, שָׁמִין אֶת הָאִשָּׁה כַּמָּה הִיא יָפָה עַד שֶׁלֹּא יָלְדָה וְכַמָּה הִיא יָפָה מִשֶּׁיָּלְדָה. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אִם כֵּן, מִשֶּׁהָאִשָּׁה יוֹלֶדֶת, מַשְׁבַּחַת. אֶלָּא שָׁמִין אֶת הַוְּלָדוֹת כַּמָּה הֵן יָפִין, וְנוֹתֵן לַבַּעַל. וְאִם אֵין לָהּ בַּעַל, נוֹתֵן לְיוֹרְשָׁיו. הָיְתָה שִׁפְחָה וְנִשְׁתַּחְרְרָה, אוֹ גִּיּוֹרֶת, פָּטוּר:

ה. הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וּפְתָחוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ

מסכת בבא קמא פרק ה טו

בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּפְתָחוֹ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וּפְתָחוֹ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד אַחֵר, חַיָּב. הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וָמֵת, חַיָּב. אֶחָד הַחוֹפֵר בּוֹר, שִׂיחַ וּמְעָרָה, חֲרִיצִין וּנְעִיצִין, חַיָּב. אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר בּוֹר, מַה בּוֹר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית, עֲשָׂרָה טְפָחִים, אַף כֹּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהָמִית עֲשָׂרָה טְפָחִים. הָיוּ פְּחוּתִין מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וָמֵת, פָּטוּר. וְאִם הֵזִּיק בּוֹ, חַיָּב:

ו. בּוֹר שֶׁל שְׁנֵי שֻׁתָּפִין, עָבַר עָלָיו הָרִאשׁוֹן וְלֹא כִסָּהוּ, וְהַשֵּׁנִי וְלֹא כִסָּהוּ, הַשֵּׁנִי חַיָּב. כִּסָּהוּ הָרִאשׁוֹן, וּבָא הַשֵּׁנִי וּמְצָאוֹ מְגֻלֶּה וְלֹא כִסָּהוּ, הַשֵּׁנִי חַיָּב. כִּסָּהוּ כָּרָאוּי, וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וָמֵת, פָּטוּר. לֹא כִסָּהוּ כָּרָאוּי, וְנָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וָמֵת, חַיָּב. נָפַל לְפָנָיו מִקּוֹל הַכְּרִיָּה, חַיָּב. לְאַחֲרָיו מִקּוֹל הַכְּרִיָּה, פָּטוּר. נָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר וְכֵלָיו וְנִשְׁתַּבְּרוּ, חֲמוֹר וְכֵלָיו וְנִתְקָרְעוּ, חַיָּב עַל הַבְּהֵמָה וּפָטוּר עַל הַכֵּלִים. נָפַל לְתוֹכוֹ שׁוֹר חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה, וְקָטָן, חַיָּב. בֵּן אוֹ בַת, עֶבֶד אוֹ אָמָה, פָּטוּר:

ז. אֶחָד שׁוֹר וְאֶחָד כָּל בְּהֵמָה לְנְפִילַת הַבּוֹר, וּלְהַפְרָשַׁת הַר

רבינו עובדיה מברטנורה

אחרת. אע"ג דאין כאן צד רה"ר, חייב. ובלבד אם הפקיר רשותו אותה שפי הבור לתוכה: **אחד החופר בור.** הוא עשוי עגול: **שיח.** ארוך וקצר: **מערה.** מרובעת ומכוסה בקירוי, אלא שיש לה פה: **חריצין.** רחבים ומרובעים כמערה, אלא שאינן מקורין: **נעיצין.** קצרין מלמטה ורחבים מלמעלה: **מה בור שיש בו כדי להמית י' טפחים.** דסתם בור הוא גבוה עשרה טפחים:

ו. השני חייב. והוא שמסר לו ראשון לשני כשהלך כסוי הבור לכסותו ולא כסהו השני: **כסהו כראוי ונפל לתוכו.** כגון שהתליע הכסוי: **נפל לפניו מקול הכריה חייב.** שהיה חופר בבור ושמע השור קול פטיש ונבעת ונפל בבור ומת, חייב. ואף על גב דכיון דמשום גרמא דקול הכריה נפל הוה לן למימר דאסתלק חיובא דבור מיניה ורמיא אפשיעותא דקול הכריה וההוא גרמא בעלמא ופטור, אפילו הכי חייב הואיל ובתוך הבור נמצא הנזק: **לאחריו מקול הכריה פטור.** אם נכשל השור מקול הכריה על שפת הבור ונפל לאחריו חוץ לבור ומת, פטור. שהרי לא נמצא הנזק בבור, וקול הכרייה גרמא בעלמא הוא ופטור: **ונשתברו, ונתקרעו.** בכלי שור שייך שבירה, העול והמחרישה. בכלי חמור שייך קריעה, חבילת בגדים ומרדעת שעל גביו: **ופטור על הכלים.** דכתיב (שמות כ"א) ונפל שמה שור או חמור, שור ולא אדם, חמור ולא כלים: **שור חרש שוטה וקטן חייב.** שור שהוא חרש ושהוא שוטה ושהוא קטן, חייב עליו אם נפל לבור. אבל שור שהוא פקח אינו חייב עליו, דאיבעי ליה לעיוני ומיזל:

ז. אחד שור ואחד כל בהמה לנפילת הבור. דכתיב (שמות כ"א) כסף ישיב לבעליו, לכל מידי דאית ליה בעלים: **ולהפרשת הר סיני.**

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

בְּתַחֲלַת לְמוּדוֹ שֶׁל אָדָם. אֲבָל כְּשֶׁיַּגְדִּיל בַּתּוֹרָה וְלֹא יְהֵא צָרִיךְ לִלְמֹד תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְלֹא לַעֲסֹק תָּמִיד בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, יִקְרָא בְּעִתִּים מְזֻמָּנִים תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְדִבְרֵי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח דָּבָר מִדִּינֵי הַתּוֹרָה, וְיִפְנֶה כָּל יָמָיו לְתַלְמוּד בִּלְבַד לְפִי רֹחַב לִבּוֹ וְיִשּׁוּב דַּעְתּוֹ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁבְּתַלְמוּד בְּבֶלִי שֶׁהוּא בָּלוּל בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה וְתַלְמוּד, אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ בִּשְׁבִיל הַכֹּל. (טור בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תָּם וְעוֹד פּוֹסְקִים עַיֵּן לְעֵיל סִ׳ רמ״ה ס״ו). וְאֵין לְאָדָם לִלְמֹד כִּי אִם מִקְרָא, מִשְׁנָה וְתַלְמוּד וְהַפּוֹסְקִים הַנִּמְשָׁכִים אַחֲרֵיהֶם, וּבְזֶה יִקָּנֶה הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, אֲבָל לֹא בְּלִמּוּד שְׁאָר חָכְמוֹת. (ריב״ש סִימָן מ״ה וְתַלְמִידֵי רַשְׁבַּ״א) וּמִכָּל מָקוֹם מֻתָּר לִלְמֹד בְּאַקְרַאי בִּשְׁאָר חָכְמוֹת, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ סִפְרֵי מִינִים, וְזֶהוּ נִקְרָא בֵּין הַחֲכָמִים טִיּוּל בְּפַרְדֵּס. וְאֵין לְאָדָם לְטַיֵּל בְּפַרְדֵּס רַק לְאַחַר שֶׁמִּלֵּא כְּרֵסוֹ בָּשָׂר וְיַיִן, וְהוּא לֵידַע אִסּוּר וְהֶתֵּר וְדִינֵי הַמִּצְוֹת (רִמְבַּ״ם סוֹף מַדָּע ס״פ ד׳ מהל׳ יְסוֹדֵי הַתּוֹרָה).

ה. [י] מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִלְמֹד תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב בְּשָׂכָר, מֻתָּר לִלְמֹד בְּשָׂכָר, אֲבָל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה אָסוּר לִלְמֹד בְּשָׂכָר. [כ] לֹא מָצָא מִי שֶׁיְּלַמְּדֶנּוּ בְּחִנָּם, יִלְמַד בְּשָׂכָר. וְאַף עַל פִּי שֶׁהֶצְרַךְ לִלְמֹד בְּשָׂכָר, לֹא יֹאמַר: כְּשֵׁם שֶׁלָּמַדְתִּי בְּשָׂכָר כָּךְ אֲלַמֵּד בְּשָׂכָר, אֶלָּא יִלְמַד לַאֲחֵרִים בְּחִנָּם. [ל] וּמַה שֶׁנָּהֲגוּ הָאִדָּנָא לִלְמֹד הַכֹּל בְּשָׂכָר, אִם אֵין לוֹ בַּמֶּה לְהִתְפַּרְנֵס, שָׂרֵי, וַאֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ, אִם הוּא שִׂכַּר בַּטָּלָה דְּמוּכָח, שֶׁמַּנִּיחַ כָּל עֲסָקָיו וּמַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ, שָׂרֵי. וְכָל חִדּוּשֵׁי סוֹפְרִים, דְּהַיְנוּ מַה שֶׁנִּתְקַן מִדְּרַבָּנָן, מֻתָּר לִטֹּל שָׂכָר לְלַמְּדוֹ. (הַגְּהוֹת מֵימוֹנִי פֶּרֶק א׳).

ו. [מ] אִשָּׁה שֶׁלָּמְדָה תּוֹרָה יֵשׁ לָהּ שָׂכָר, אֲבָל לֹא כִּשְׂכַר הָאִישׁ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ מְצֻוָּה וְעוֹשָׂה. וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ שָׂכָר, צִוּוּי חֲז״ל [נ] שֶׁלֹּא יְלַמֵּד אָדָם אֶת בִּתּוֹ תּוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁרֹב הַנָּשִׁים אֵין דַּעְתָּן מְכֻוֶּנֶת לְהִתְלַמֵּד, וּמוֹצִיאוֹת דִּבְרֵי תּוֹרָה לְדִבְרֵי הֲבַאי לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתָּן. אָמְרוּ חֲכָמִים: כָּל הַמְלַמֵּד אֶת בִּתּוֹ תּוֹרָה, כְּאִלּוּ מְלַמְּדָהּ תִּפְלוּת (פִּי׳ דִּבֵּר עִבְרִית). בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה; אֲבָל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב לֹא יְלַמֵּד אוֹתָהּ לְכַתְּחִלָּה, וְאִם מְלַמְּדָהּ אֵינוֹ כִּמְלַמְּדָהּ תִּפְלוּת (רִמְבַּ״ם וּסְמַ״ג וְלֹא כְּמִקְצָת סִפְרֵי הַטּוּר). הַגָּה: וּמִכָּל מָקוֹם חַיֶּבֶת הָאִשָּׁה לִלְמֹד דִּינִים הַשַּׁיָּכִים לְאִשָּׁה. (אַגּוּר בְּשֵׁם סְמַ״ג). וְאִשָּׁה אֵינָהּ חַיֶּבֶת לְלַמֵּד אֶת בְּנָהּ תּוֹרָה, וּמִכָּל מָקוֹם אִם עוֹזֶרֶת לִבְנָהּ אוֹ לְבַעֲלָהּ שֶׁיַּעַסְקוּ בַּתּוֹרָה, חוֹלֶקֶת שָׂכָר בַּהֲדֵיהוּ. (הַגְּהוֹת מֵימוֹנִי פֶּרֶק א׳ דְּתַלְמוּד תּוֹרָה וּסְמַ״ג).

באר הגולה

העולם שאין משלשים: י לשון הרמב״ם שם בפ״א מאוקימת׳ דשמואל נדרי׳ דף ל״ו ל״ז וכדמפרש טעמא שם משום שכר שימור או שכר פיסוק טעמים: כ מברייתא בכורות דף כ״ט ע״א: ל טור בשם אביו הרא״ש שם בפרק הנזכר וכ״כ התוס׳ שם ובנדרים שם ור״ן: מ בשם הרמב״ם מהא דאמרינן אילימא זכות דתורה הא אינה מצווה ועושה היא וכפי׳ רש״י שם סוטה דף כ״א ע״א ומימרא דר׳ חנינא קידושין דף ל״א ע״א ועבודת כוכבים דף ג׳ ע״א וכתבו התוספות הטעם מפני שהמצווה דואג תמיד לבטל יצרו ולקיים מצות בוראו: נ משנה שם דף כ׳ וכרבי אליעזר:

ז. [ס] אֵין מְלַמְּדִין תּוֹרָה לְתַלְמִיד שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, אֶלָּא מַחֲזִירִין אוֹתוֹ לַמּוּטָב וּמַנְהִיגִין אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ, וְאַחַר כָּךְ מַכְנִיסִין אוֹתוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וּמְלַמְּדִין אוֹתוֹ.

ח. [ע] הָרַב שֶׁאֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה, אַף עַל פִּי שֶׁחָכָם גָּדוֹל הוּא וְכָל הָעָם צְרִיכִים לוֹ, אֵין לְמַדִּין מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיַּחֲזוֹר לְמוּטָב.

ט. [פ] כֵּיצַד מְלַמְּדִים, הָרַב יוֹשֵׁב בָּרֹאשׁ וְהַתַּלְמִידִים לְפָנָיו מֻקָּפִים כַּעֲטָרָה, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם רוֹאִים אֶת הָרַב וְשׁוֹמְעִין דְּבָרָיו. [צ] וְלֹא יֵשֵׁב הָרַב עַל הַכִּסֵּא וְתַלְמִידָיו עַל הַקַּרְקַע, אֶלָּא אוֹ הַכֹּל עַל הָאָרֶץ אוֹ הַכֹּל עַל הַכִּסְאוֹת. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא כְּשֶׁהִגִּיעוּ הַתַּלְמִידִים לִכְלַל סְמִיכָה. (הר״ן פ״ב דְּמַגִּלָּה). וְרַב הַלּוֹמֵד עַל יְדֵי מְתֻרְגְּמָן וְדִינָיו נִתְבָּאֲרוּ בִּפְנִים, וְלֹא כְּתָבָן הָרַב כִּי אֵינָן שְׁכִיחִין.

י. [ק] הָרַב שֶׁלִּמֵּד וְלֹא הֵבִינוּ הַתַּלְמִידִים, לֹא יִכְעֹס עֲלֵיהֶם, אֶלָּא שׁוֹנֶה וְחוֹזֵר הַדָּבָר כַּמָּה פְּעָמִים, עַד שֶׁיָּבִינוּ עֹמֶק הַהֲלָכָה. וְלֹא יֹאמַר הַתַּלְמִיד: הֵבַנְתִּי, וְהוּא לֹא הֵבִין, אֶלָּא שׁוֹאֵל וְחוֹזֵר וְשׁוֹאֵל כַּמָּה פְּעָמִים, וְאִם יִכְעֹס עָלָיו רַבּוֹ, יֹאמַר לוֹ: רַבִּי, תּוֹרָה הִיא וְלִלְמֹד אֲנִי צָרִיךְ וְדַעְתִּי קְצָרָה.

יא. [ר] וְלֹא יְהֵא הַתַּלְמִיד בּוֹשׁ מֵחֲבֵרוֹ שֶׁלָּמַד בְּפַעַם רִאשׁוֹנָה אוֹ שְׁנִיָּה וְהוּא לֹא לָמַד אֲפִלּוּ אַחַר כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁאִם נִתְבַּיֵּשׁ מִדָּבָר זֶה נִמְצָא נִכְנָס וְיוֹצֵא לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְהוּא לֹא לָמַד כְּלוּם, [ש] וְעַל כֵּן אָמְרוּ: לֹא הַבַּיְשָׁן לָמַד וְלֹא הַקַּפְּדָן מְלַמֵּד. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁלֹּא הֵבִינוּ הַתַּלְמִידִים הַדָּבָר מִפְּנֵי עָמְקוֹ, אוֹ מִפְּנֵי דַּעְתָּן שֶׁהִיא קְצָרָה, אֲבָל אִם נִכָּר לָרַב שֶׁהֵם מִתְרַשְּׁלִים בְּדִבְרֵי תּוֹרָה וּמִתְרַפִּים עֲלֵיהֶם וּלְפִיכָךְ לֹא הֵבִינוּ, חַיָּב לִכְעֹס עֲלֵיהֶם וּלְהַכְלִימָם בִּדְבָרִים כְּדֵי לְחַדְּדָן, וְעַל זֶה [ת] אָמְרוּ: זְרֹק מָרָה בַּתַּלְמִידִים. לְפִיכָךְ אֵין רָאוּי לָרַב לִנְהֹג קַלּוּת רֹאשׁ בִּפְנֵי הַתַּלְמִידִים; וְלֹא לִשְׂחֹק בִּפְנֵיהֶם; וְלֹא לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת עִמָּהֶם, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא אֵימָתוֹ מֻטֶּלֶת עֲלֵיהֶם וְיִלְמְדוּ מִמֶּנּוּ מְהֵרָה.

יב. [א] אֵין שׁוֹאֲלִין אֶת הָרַב כְּשֶׁיָּכֵנַס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ מִיָּד, עַד שֶׁתִּתְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ עָלָיו. [ב] וְאֵין הַתַּלְמִיד שׁוֹאֵל כְּשֶׁיִּכָּנֵס, עַד שֶׁיֵּשֵׁב וְיָנוּחַ. וְאֵין שׁוֹאֲלִים שְׁנַיִם כְּאֶחָד. וְאֵין שׁוֹאֲלִים אֶת הָרַב מִעִנְיָן אַחֵר, אֶלָּא מֵאוֹתוֹ עִנְיָן שֶׁהֵם עוֹסְקִים בּוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּיֵּשׁ. [ג] וְיֵשׁ לָרַב לְהַטְעוֹת אֶת

באר הגולה

ס טור ורמב״ם בפ״ד מהלכות תלמוד תורה ממימרא דרבי זירא חולין דף קל״ג ע״א: ע שם מההוא צורבא דרבנן דהוו צריכי ליה רבנן וסני שומעניה וכו׳ ומימרא דרבי יוחנן מ״ק דף י״ז ע״א: פ שם: צ שם מהא דאמרינן כל זמן דהוה עירא היאירי קיים וכו׳ מ״ק דף ט״ו ע״ב: ק שם ממשמעו׳ הברייתא עירובין דף כ״ד ע״ב: ר שם: ש משנה ה׳ פ״ב דמס׳ אבות: ת כתובות ד׳ ק״ג ע״ב: א ג״ז שם בפ״ד מהתוספתא דסנהדרין פי״ז: ב שבת ד״ו ריש ע״ב: ג בכמה מקומות בגמר׳ ורבה

לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

הִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תקכב תקכג

בֵּאֵר הַגּוֹלָה סז: לעמוד הקודם

ה הרי״ף והרא״ש שם בשם רש״י מתיבתא והרמב״ם בפרק ג. ו רמב״ם שם.

ג. [ה]לֹא [ו]יָשִׁיחַ, לֹא הַתּוֹקֵעַ [ז]וְלֹא הַצִּבּוּר, [ח]בֵּין תְּקִיעוֹת שֶׁמְּיַשֵּׁב [יא]לְתְקִיעוֹת שֶׁמְּעַמֵּד (מיהו, בְּעִנְיַן הַתְּקִיעוֹת [יב]וְהַתְּפִלּוֹת אֵין הֶפְסֵק) (מרדכי ומהרי״ל), וְאִם סָח דְּבָרִים בְּטֵלִים [יג]אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר (טור) וּלְבָרֵךְ. **וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁלֹּא יָשִׁיחוּ [ט]בֵּין בְּרָכָה לִתְקִיעוֹת אִם לֹא [י]בְּעִנְיַן הַתְּקִיעוֹת: ד. [יא]זֶה שֶׁתּוֹקֵעַ כְּשֶׁהֵן יוֹשְׁבִין [יב]תּוֹקֵעַ עַל סֵדֶר הַבְּרָכוֹת:** הגה ומיהו, אינו מְעַכֵּב וְיָכוֹל [יג]אַחַר לִתְקֹעַ, אֶלָּא [יד]שֶׁרָאוּי לַעֲשׂוֹת כָּךְ, וּכְבָר כָּתַבְתִּי לְעֵיל סִימָן תקפה:

תקצג אִם הַבְּרָכוֹת וְהַתְּקִיעוֹת מְעֻכָּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א בְּרֵיתָא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לד.

א. [א]בְּרָכוֹת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה [ב]וְיוֹם הַכִּפּוּרִים [ג]*מְעֻכָּבוֹת *זוֹ אֶת זוֹ, שֶׁאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ כֻּלָּם [ד]לֹא יֹאמַר מַה שֶׁיּוֹדֵעַ מֵהֶם, אֶלָּא לֹא יֹאמַר כֻּלּוֹם:

בֵּאוּר הַיָּטֵב

ד. יָשִׁיחַ. וּבְשָׁעַת הַתְּקִיעוֹת אֲפִלּוּ לְרֹק אָסוּר, עַיֵּן סִימָן תקפז סָעִיף קָטָן ה: **ה. אֵין צָרִיךְ.** אֲפִלּוּ שֹׁחַ בֵּין תְּקִיעוֹת דִּמְיַשֵּׁב עַצְמָן אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, הַגָּהוֹת מֵימוֹנִי, מָגֵן אַבְרָהָם: **ו. בֵּין.** וְאִם שֹׁחַ בֵּין בְּרָכָה לִתְקִיעָה אֲפִלּוּ מִעְנְיַן הַתְּפִלָּה צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, וּמַה שֶּׁכָּתַב רַמ״א דְּהַתְּפִלּוֹת לֹא הֲוֵי הֶפְסֵק הֵינוּ, בֵּין תְּקִיעָה לִתְקִיעָה אֲבָל בֵּין בְּרָכָה לִתְקִיעָה הֲוֵי הֶפְסֵק וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, מָגֵן אַבְרָהָם:

ז. וְלֹא הַצִּבּוּר. וְאִם הַטּוּר כָּתַב בְּשֵׁם הַרִי״ץ גִּיאוּת בְּסִימָן תקצא שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין בְּלַחַשׁ רַק שֶׁבַע, וְאַף דְּלֹא קַיְּמָא לָן כֵּן, מִכָּל מָקוֹם בְּשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ וְכוּ׳, וְאִם שֶׁיּוֹדֵעַ אֵין הָכִי נַמִּי, רַק לֹא יֹאמַר עֲשָׂרָה פְּסוּקִים, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, וְרוֹצֶה לוֹמַר, דְּאִיתָא בַּגְּמָרָא מַאי טַעְמָא, אָמַר רַבָּה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶמְרוּ לְפָנַי מַלְכִיּוֹת כְּדֵי שֶׁתַּמְלִיכוּנִי עֲלֵיכֶם, זִכְרוֹנוֹת כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה זִכְרוֹנְכֶם לְפָנַי לְטוֹבָה וְכוּ׳, וְכְּתִיב הַגְּמָרָא, שָׁאם לֹא יֹאמַר זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת לֹא יֹאמַר הָעֲשָׂרָה פְּסוּקִים שֶׁל מַלְכִיּוֹת אֲבָל הַבְּרָכָה עַצְמָהּ יֹאמַר, אֲבָל בְּאֶמֶת זֶהוּ דּוֹחֵק גָּדוֹל, דְּהָא לְשׁוֹן הַגְּמָרָא בְּרָכוֹת מְעֻכָּבוֹת מִשֶּׁמַע שֶׁאִם חִסֵּר בְּרָכָה אַחַת לֹא יֹאמַר הַשְּׁנִיָּה. אָכֵן בֶּאֱמֶת לֹא קָשֶׁה קַשְׁיָתוֹ כְּלָל, דְּהָא לְהַרִי״ץ גִּיאוּת דְּסַבְרִיר לַהּ דְּהַצִּבּוּר בְּלַחַשׁ אֵין אוֹמְרִים רַק מַלְכִיּוֹת בְּלִבַּד, עַל כָּרְחָךְ הַגְּמָרָא דְּנָקַט מַלְכִיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת אַשְׁלֵיחַ צִבּוּר קָאֵי, וּבוֹ בְּוַדַּאי מְעֻכָּבוֹת אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ, כִּדְקָאָמַר רַבָּה הַשַּׁעַם, וּלְדִידָן דְּסַבְרִיר לָן דְּגַם הַצִּבּוּר חַיָּבִין לְהִתְפַּלֵּל תֵּשַׁע בְּרָכוֹת, הֲבַרְיְתָא קָאֵי גַּם אַצִּבּוּר, וְהַשַּׁעַם כִּדְקָאָמַר רַבָּה:

* זוֹ אֶת זוֹ. עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה מַה שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם הַמָּגֵן אַבְרָהָם. וְדַע, דִּבְסֵפֶר נְהַר שָׁלוֹם פָּלִיג עָלָיו וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, אִם כַּוָּנָתוֹ עַל הַשִּׁשָּׁה בְּרָכוֹת שֶׁמּוֹסִיפִין בְּתַעֲנִית הוּא תֵּימָא, דִּלְפִי פְּרוּשׁ הָרֹא״ש וְהַרַ״ן מִבֹּאר זֶה בַּהֲדְיָא בַּגְּמָרָא, עַיֵּן שָׁם, וְאַמַּאי קָאָמַר דָּכֵן מוּכָח בַּגְּמָרָא, וְאִם דַּעְתּוֹ עַל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה, הוּא גַּם כֵּן תֵּימָא, דְּלֹא נִתְקְנוּ אֶלָּא סְמוּכוֹת זוֹ לְזוֹ, דְּמִשּׁוּם הָכִי לֵיתָא בְּהוּ פְּתִיחָה, וּבְפָרָט שֶׁלֹּשׁ רִאשׁוֹנוֹת וְשֶׁלֹּשׁ אַחֲרוֹנוֹת כַּחַד חֲשִׁיבֵי, וְגַם שֶׁאֵין מִשְׁמָעוּת לָזֶה בַּגְּמָרָא, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, וְכֵן כָּתַב הָאֵלִיָּה רַבָּה. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי נִרְאֶה פָּשׁוּט כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּפָנִים, דְּגַם לְהַמָּגֵן אַבְרָהָם הוּא רַק רַחֲמֵי בְּעָלְמָא וְיוֹצֵא בָּזֶה עַל כָּל פָּנִים מְצֻוֹת תְּפִלָּה דְּמִן הַתּוֹרָה דִּבְבַקָּשָׁה אַחַת סַגִּי, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים, וּרְאִיַּת הַמָּגֵן אַבְרָהָם הוּא מִלְּשׁוֹן הַגְּמָרָא דְּקָאָמַר בְּרָכוֹת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, מִשֶּׁמַע דְּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה אֵין מְעֻכָּבוֹת, וְעַל כָּרְחָךְ בְּגֻנְּזֵי דִּכְתִיבְנָא:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

ג ח. לֹא יָשִׁיחַ וְכוּ׳. דְּהַבְּרָכָה שֶׁמְּבָרֵךְ קֹדֶם הַתְּקִיעוֹת [ט]קָאֵי גַּם כֵּן עַל הַתְּקִיעוֹת דִּמְעַמֵּד: **ט. וְלֹא הַצִּבּוּר.** וּבִשְׁעַת הַתְּקִיעוֹת עַצְמָן, **[י]בֵּין וְכוּ׳.** וּבִשְׁעַת הַתְּקִיעוֹת עַצְמָן [יא]פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר לְשׂוּחַ, וַאֲפִלּוּ [יב]לְרֹק אָסוּר, לְפִי שֶׁצָּרִיךְ [יג]לִשְׁמֹעַ כָּל הַתְּקִיעָה מֵרֹאשָׁהּ לְסוֹפָהּ אֲפִלּוּ הִיא אֲרֻכָּה הַרְבֵּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן תקצ, [יד]וְכָל שֶׁכֵּן דְּאָסוּר לְהַשְׁמִיעַ קוֹל בְּפִהוּק אוֹ בְּנְחִירַת הַגָּרוֹן, שֶׁמְּבַלְבֵּל גַּם הָאֲחֵרִים הַשּׁוֹמְעִים: **יא. לְתְקִיעוֹת שֶׁמְּעַמֵּד.** וְהוּא הַדִּין בֵּין הַתְּקִיעוֹת שֶׁמְּיַשֵּׁב וְכֵן שֶׁמְּעַמֵּד גּוּפָא גַּם כֵּן [יד]אָסוּר לְהַפְסִיק: **יב. וְהַתְּפִלּוֹת אֵין הֶפְסֵק.** רוֹצֶה לוֹמַר, דְּבֵין תְּקִיעוֹת דִּמְיַשֵּׁב לְמְעַמֵּד שָׁרֵי לְכַתְּחִלָּה לְהָשִׂיחַ מֵעִנְיָנָם, וְעַיֵּן בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים שֶׁדַּעְתּוֹ דְּבֵין הַבְּרָכָה עַד סוֹף תְּקִיעוֹת דִּמְיַשֵּׁב [טו]אָסוּר לְהַפְסִיק אֲפִלּוּ בִּתְפִלּוֹת, לָכֵן לֹא יֹאמַר הָיְהִי רָצוֹן הַנִּדְפָּס בְּמַחֲזוֹרִים בֵּין הַתְּקִיעוֹת דִּמְיַשֵּׁב, רַק יְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ וְאַל יוֹצִיא בְּפִיו, אוֹ שֶׁיֹּאמַר הָיְהִי רָצוֹן אַחַר גְּמַר הַתְּקִיעוֹת דִּמְיַשֵּׁב: **יג. אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ.** וְלֹא דָּמֵי לְסָח בֵּין תְּפִלִּין לְתְפִלִּין, דְּהָתָם שְׁתֵּי מִצְוֹת הֵן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָכָא דְּכֻלָּהּ חֲדָא מִצְוָה הִיא, [טו]וְעַל כֵּן אֲפִלּוּ שָׂח דְּבָרִים בְּטֵלִים בֵּין תְּקִיעוֹת דִּמְיַשֵּׁב עַצְמָן אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, [מִדֵּי דַּהֲוֵי מִי שֶׁמְּדַבֵּר אַחַר שֶׁטָּעַם מֵעַט מִבְּרֵכַת הַמּוֹצִיא דְּאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, דְּכֻלָּהּ חֲדָא סְעוּדָה הִיא]. וּמִכָּל מָקוֹם מְצַדְּדִים [יז]הָאַחֲרוֹנִים, דְּמִי שֶׁשָּׂח בְּתֶשְׁרֵ״ת בֵּין שְׁבָרִים לְתְרוּעָה אַף מֵעִנְיְנֵי הַתְּקִיעָה, אַף שֶׁאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ מִכָּל מָקוֹם [יח]לֹא יָצָא, וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְתְקֹעַ אוֹתוֹ סֵדֶר: **יד. בְּעִנְיַן הַתְּקִיעוֹת.** וְאַף דִּבְסִימָן קסז סָעִיף ו פָּסַק דִּלְכַתְּחִלָּה לֹא יַפְסִיק כְּלָל, [יט]הָכָא מִירֵי שֶׁצָּרִיךְ לְשׂוּחַ, כְּגוֹן שֶׁאוֹמֵר לְהָבִיא שׁוֹפָר, אוֹ לְשַׁכְּשֵׁךְ אוֹתוֹ בְּמַיִם שֶׁלֹּא יָכוֹל לִתְקֹעַ, וְכַיּוֹצֵא בּוֹ. [כ]וּפְשׁוּט דְּאִם שָׂח בֵּין בְּרָכָה לִתְקִיעָה מֵעִנְיַן תְּפִלָּה דְּצָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, וּמַה שֶּׁכָּתַב רַמ״א דִּתְפִלָּה לֹא הֲוֵי הֶפְסֵק הֵינוּ בֵּין וּלְבָרֵךְ, וּפְשׁוּט דַּאֲפִלּוּ הַשּׁוֹמֵעַ אִם סָח בֵּין בְּרָכָה לִתְקִיעָה צָרִיךְ לְבָרֵךְ, מָגֵן אַבְרָהָם:

ט. וְיוֹם הַכִּפּוּרִים. פְּרוּשׁ יוֹם כִּפּוּר שֶׁל יוֹבֵל שֶׁאוֹמְרִים בּוֹ גַּם כֵּן מַלְכִיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת: **כ. לֹא.** וּבִשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה אִם יוֹדֵעַ בְּרָכָה אַחַת יֹאמְרָהּ וְאֵין מְעֻכָּבוֹת זֶה אֶת זֶה:

בֵּאוּר הֲלָכָה

א * מְעֻכָּבוֹת וְכוּ׳. וְהֵינוּ שֶׁאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ כֻּלָּם לֹא יֹאמַר אַף אַחַת מֵהֶן. וְכָתַב הַפְּרִי מְגַדִּים, וְצָרִיךְ עִיּוּן, אַמַּאי לֹא יֹאמַר שֵׁשׁ רִאשׁוֹנוֹת וְשֵׁשׁ אַחֲרוֹנוֹת וּקְדֻשַּׁת הַיּוֹם בְּאֶמְצַע, דְּהָא הַטּוּר כָּתַב בְּשֵׁם הַרִי״ץ גִּיאוּת בְּסִימָן תקצא שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין בְּלַחַשׁ רַק שֶׁבַע, וְאַף דְּלֹא קַיְּמָא לָן כֵּן, מִכָּל מָקוֹם בְּשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ וְכוּ׳, וְאִם שֶׁיּוֹדֵעַ אֵין הָכִי נַמִּי, רַק לֹא יֹאמַר עֲשָׂרָה פְּסוּקִים, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, וְרוֹצֶה לוֹמַר, דְּאִיתָא בַּגְּמָרָא מַאי טַעְמָא, אָמַר רַבָּה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִמְרוּ לְפָנַי מַלְכִיּוֹת כְּדֵי שֶׁתַּמְלִיכוּנִי עֲלֵיכֶם, זִכְרוֹנוֹת כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה זִכְרוֹנְכֶם לְפָנַי לְטוֹבָה וְכוּ׳, וְכְּתִיב הַגְּמָרָא, שָׁאם לֹא יֹאמַר זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת לֹא יֹאמַר הָעֲשָׂרָה פְּסוּקִים שֶׁל מַלְכִיּוֹת אֲבָל הַבְּרָכָה עַצְמָהּ יֹאמַר, אֲבָל בֶּאֱמֶת זֶהוּ דּוֹחֵק גָּדוֹל, דְּהָא לְשׁוֹן הַגְּמָרָא בְּרָכוֹת מְעֻכָּבוֹת מִשֶּׁמַע שֶׁאִם חִסֵּר בְּרָכָה אַחַת לֹא יֹאמַר הַשְּׁנִיָּה. אָכֵן בֶּאֱמֶת לֹא קָשֶׁה קַשְׁיָתוֹ כְּלָל, דְּהָא לְהַרִי״ץ גִּיאוּת דְּסַבְרִיר לַהּ דְּהַצִּבּוּר בְּלַחַשׁ אֵין אוֹמְרִים רַק מַלְכִיּוֹת בְּלִבַּד, עַל כָּרְחָךְ הַגְּמָרָא דְּנָקַט מַלְכִיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת אַשְׁלֵיחַ צִבּוּר קָאֵי, וּבוֹ בְּוַדַּאי מְעֻכָּבוֹת אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ, כִּדְקָאָמַר רַבָּה הַשַּׁעַם, וּלְדִידָן דְּסַבְרִיר לָן דְּגַם הַצִּבּוּר חַיָּבִין לְהִתְפַּלֵּל תֵּשַׁע בְּרָכוֹת, הֲבַרְיְתָא קָאֵי גַּם אַצִּבּוּר, וְהַשַּׁעַם כִּדְקָאָמַר רַבָּה:

* זוֹ אֶת זוֹ. עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה מַה שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם הַמָּגֵן אַבְרָהָם. וְדַע, דִּבְסֵפֶר נְהַר שָׁלוֹם פָּלִיג עָלָיו וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, אִם כַּוָּנָתוֹ עַל הַשִּׁשָּׁה בְּרָכוֹת שֶׁמּוֹסִיפִין בְּתַעֲנִית הוּא תֵּימָא, דִּלְפִי פְּרוּשׁ הָרֹא״ש וְהַרַ״ן מִבֹּאר זֶה בַּהֲדְיָא בַּגְּמָרָא, עַיֵּן שָׁם, וְאַמַּאי קָאָמַר דָּכֵן מוּכָח בַּגְּמָרָא, וְאִם דַּעְתּוֹ עַל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה, הוּא גַּם כֵּן תֵּימָא, דְּלֹא נִתְקְנוּ אֶלָּא סְמוּכוֹת זוֹ לְזוֹ, דְּמִשּׁוּם הָכִי לֵיתָא בְּהוּ פְּתִיחָה, וּבִפְרָט שֶׁלֹּשׁ רִאשׁוֹנוֹת וְשֶׁלֹּשׁ אַחֲרוֹנוֹת כַּחַד חֲשִׁיבֵי, וְגַם שֶׁאֵין מִשְׁמָעוּת לָזֶה בַּגְּמָרָא, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, וְכֵן כָּתַב הָאֵלִיָּה רַבָּה. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי נִרְאֶה פָּשׁוּט כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּפָנִים, דְּגַם לְהַמָּגֵן אַבְרָהָם הוּא רַק רַחֲמֵי בְּעָלְמָא וְיוֹצֵא בָּזֶה עַל כָּל פָּנִים מְצֻוֹת תְּפִלָּה דְּמִן הַתּוֹרָה דִּבְבַקָּשָׁה אַחַת סַגִּי, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים, וּרְאִיַּת הַמָּגֵן אַבְרָהָם הוּא מִלְּשׁוֹן הַגְּמָרָא דְּקָאָמַר בְּרָכוֹת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, מִשֶּׁמַע דְּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה אֵין מְעֻכָּבוֹת, וְעַל כָּרְחָךְ בְּגֻנְּזֵי דִּכְתִיבְנָא:

תְּקִיעָה לִתְקִיעָה, וְכַנַּ״ל, אֲבָל בֵּין בְּרָכָה לִתְקִיעָה הֲוֵי הֶפְסֵק, [כא]וְאַף הַשּׁוֹמֵעַ אִם סָח בֵּין בְּרָכָה לִתְקִיעָה צָרִיךְ לְבָרֵךְ:

ד טו. תּוֹקֵעַ עַל סֵדֶר הַבְּרָכוֹת. דְּהַמַּתְחִיל בְּמִצְוָה אוֹמְרִים לוֹ גְּמֹר: **טז. אַחַר לִתְקֹעַ.** וְעוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ, [כב]וְאֵין צָרִיךְ לַעֲמֹד עַל הַבִּימָה: **יז. שֶׁרָאוּי לַעֲשׂוֹת כָּךְ וְכַנַּ״ל.** וְכָל זֶה מִיָּרֵי [כג]בִּזְמַנֵּיהֶם שֶׁהָיוּ נוֹתְנִין לוֹ לִתְקֹעַ בִּסְתָמָא, וְאִם כֵּן זָכָה מִיָּד בְּכָל הַתְּקִיעוֹת, אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁנּוֹהֲגִין בִּקְצָת מְקוֹמוֹת לִתֵּן הַסְּדָרִים לְאַחַר, אִם כֵּן מֵעוֹלָם לֹא זָכָה בָּהּ הָרִאשׁוֹן וְשָׁרֵי:

א א. בְּרָכוֹת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְכוּ׳. הֵינוּ שֶׁל מוֹסָף שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַלְכִיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת, וְכֵן שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁל יוֹבֵל שֶׁאוֹמְרִים בּוֹ גַּם כֵּן מַלְכִיּוֹת זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת: **ב. מְעֻכָּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ.** מִשֶּׁמַע דִּבְשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה אִם יוֹדֵעַ בְּרָכָה אַחַת יֹאמְרָהּ, וְאֵין מְעֻכָּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ [מָגֵן אַבְרָהָם].

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ג ט. ט״ז וְהַגְּרַ״א: **י.** מָגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים: **יא.** וְנִרְאֶה דְּזֶה שַׁיָּךְ רַק לְעִנְיַן הַצִּבּוּר הַשּׁוֹמְעִים אֲבָל לֹא לְעִנְיַן הַתּוֹקֵעַ גּוּפָא: **יב.** דְּרָכֵי מֹשֶׁה בְּשֵׁם מַהֲרִי״ל בְּסִימָן תקפט: **יג.** שָׁם, וְכֵן הָעִתּוּק הַמִּטָּה אֶפְרַיִם: **יד.** כֵּן מוּכָח מִהַטּ״ז שֶׁכָּתַב דְּכָל מִצְוָה שֶׁהוּא עוֹסֵק בָּהּ וְאִינוֹ רַשַּׁאי לְהַפְרֵד מִשָּׁם עַד שֶׁיִּקַּיֵּם כֻּלָּהּ אָסוּר יֵשׁ בְּהַפְסָקָתוֹ, וְכֵן כָּתַב בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים וְחַיֵּי אָדָם וְכֵן מוּכָח בְּפִסְקֵי הַרֹא״ש, וּדְלֹא כְּהַגָּהוֹת מַהַרְל״ח: **טו.** רְדִיַּת הַגָּאוֹן מַהַרַ״י עֶמְדִּין בְּסִדּוּרוֹ לְהָקֵל בָּזֶה, וְלִדְעָתוֹ כַּוָּנַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם הוּא לְהַחְמִיר רַק בֵּין בְּרָכָה לִתְקִיעָה, וְעַל כֵּן בַּמָּקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִין כֵּן אֵין לְמַחוֹת בְּיָדָם: **טז.** מָגֵן אַבְרָהָם: **יז.** סִדּוּר מַהַרַ״י עֶמְדִּין וּמַשַּׂה אֶפְרַיִם: **יח.** דִּדְלִמָּא כַּוָּנַת הַתּוֹרָה עַל שְׁנֵיהֶם דַּוְקָא וְקַלְקֵל בָּזֶה אֶת הַתְּרוּעָה: **יט.** מָגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים, וְכֵן מִשְׁמַע בְּבֵאוּר הַגְּרַ״א: **כ.** אַחֲרוֹנִים: **כא.** מָגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים, דְּהֵינוּ, שֶׁיְּבָרֵךְ הַבְּרָכָה לְעַצְמוֹ כְּדֵי לָצֵאת יְדֵי חוֹבַת הַבְּרָכָה: **ד כב.** דְּרָכֵי מֹשֶׁה, מָגֵן אַבְרָהָם: **כג.** מָגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים:

לעמוד הבא

אָזְלִי, לְעֵטֶר הַקְדָּשָׁה בְּקִיעֵי דְטַנְּרָא. סָלִיק לוֹן חַד בַּר נָשׁ, תְּוָוהוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי מָאן אַנְתְּ. אָמַר מְאַנְשֵׁי אַרְקָא אֲנָא, אָמַר לֵיהּ, וְתַמָּן אִית בְּנֵי נָשָׁא, אָמַר אִין, וְזָרְעִין וְחַצְדִּין, מְנַיְיהוּ בְּחֵיזוּ אַחֲרָא מְשַׁנְיָין מִנָּאי, וְסָלִיקְנָא גַּבַּיְיכוּ, לְמִנְדַּע מִנַּיְיכוּ, מַה שְׁמֵיהּ דְּאַרְעָא דְּאַתּוּן בָּהּ.

אָמַר לֵיהּ, אֶרֶץ, בְּגִין דְּהָכָא אֶרֶץ הַחַיִּים שַׁרְיָא, דִּכְתִיב, (איוב כח) אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא לָחֶם, מֵהַאי יֵצֵא לֶחֶם, בִּשְׁאָר אַרְעָא לָא יֵצֵא לָחֶם, וְאִי נָפִיק, לָאו מִשְׁבְּעַת הַמִּינִין. אַדְּהָכִי עָאל לְאַתְרֵיהּ. תְּוָוהוּ, אָמְרוּ וַדַּאי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי לְאִתְעָרָא לָן בְּמִלָּה.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, וַדַּאי עַל הַאי קְרָא דְּאֲמַרְתָּ, דְּכִירְנָא דְּאוֹלִיפְנָא מִסָּבָאי, חַד מִלָּה עִלָּאָה. בְּפֶסַח, דְּיָהֵב לוֹן קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל לֶחֶם דָּא, מְאַרְעָא דְּחַיֵּי, וּלְבָתַר לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, לֶחֶם דָּא, וְהָא אוֹקִימְנָא מִלָּה.

תּוּ הָוָה אָמַר, דְּבַר (דף קנז ע"ב) נָשׁ, כַּד נָפִיק לְהַאי עַלְמָא, לָא יָדַע מִידֵּי, עַד דְּאַטְעִים נַהֲמָא. כֵּיוָן דְּאָכִיל נַהֲמָא, אִתְעַר לְמִנְדַּע וּלְאִשְׁתְּמוֹדְעָא. כָּךְ כַּד נָפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לָא הֲווּ יָדְעֵי מִדֵּי, עַד דְּאַטְעִים לוֹן קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֶחֶם מֵהַאי אֶרֶץ, דִּכְתִיב אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא לָחֶם, וּכְדֵין עָאלוּ יִשְׂרָאֵל, לְמִנְדַּע וּלְאִשְׁתְּמוֹדְעָא לֵיהּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְינוּקָא לָא יָדַע, וְלָא אִשְׁתְּמוֹדְעָא, עַד דְּטָעֵים נַהֲמָא דְּהַאי עַלְמָא.

יִשְׂרָאֵל לָא יָדְעוּ, וְלָא אִשְׁתְּמוֹדְעוּ

תרגום לשון הזוהר

הָלְכוּ. יָשְׁבוּ עַל בְּקִיעֵי הַסֶּלַע. עָלָה לְהֶם אִישׁ אֶחָד. תָּמְהוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִי אַתָּה? אָמַר, אֲנִי מֵאַנְשֵׁי אַרְקָא. אָמַר לוֹ, וְשָׁם יֵשׁ בְּנֵי אָדָם? אָמַר, כֵּן, וְזוֹרְעִים וְקוֹצְרִים, הֵם בְּמַרְאֶה אַחֵר מְשֻׁנִּים מִמֶּנִּי, וְעָלִיתִי אֲלֵיכֶם לְהַכִּיר מִכֶּם, מַה שְּׁמָהּ שֶׁל הָאָרֶץ שֶׁאַתֶּם בָּהּ?

אָמַר לוֹ, אֶרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁכָּאן שׁוֹרָה אֶרֶץ הַחַיִּים, שֶׁכָּתוּב (איוב כח) אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא לָחֶם. מִזּוֹ יֵצֵא לָחֶם? בִּשְׁאָר הָאָרֶץ לֹא יֵצֵא לֶחֶם, וְאִם יוֹצֵא, לֹא מִשְּׁבְעַת הַמִּינִים. בֵּינְתַּיִם נִכְנַס לִמְקוֹמוֹ. תָּמְהוּ. אָמְרוּ, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ בְּאֵיזֶה דָּבָר.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, וַדַּאי עַל הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁאָמַרְתָּ, זָכַרְתִּי שֶׁלָּמַדְתִּי מִסְּבִי דָּבָר אֶחָד עֶלְיוֹן בְּפֶסַח, שֶׁנָּתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל הַלֶּחֶם הַזֶּה מֵאֶרֶץ הַחַיִּים, וְאַחַר כָּךְ לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, הַלֶּחֶם הַזֶּה, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ אֶת הַדָּבָר.

עוֹד הָיָה אוֹמֵר, שֶׁאָדָם, כְּשֶׁיּוֹצֵא לְעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יוֹדֵעַ דָּבָר עַד שֶׁטּוֹעֵם לֶחֶם. כֵּיוָן שֶׁאוֹכֵל לֶחֶם, מִתְעוֹרֵר לְדַעַת וּלְהַכִּיר. כָּךְ כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים דָּבָר, עַד שֶׁהִטְעִים לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ הַזּוֹ, שֶׁכָּתוּב אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא לָחֶם, וְאָז נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְתִינוֹק לֹא יוֹדֵעַ וְלֹא מַכִּיר עַד שֶׁטּוֹעֵם לֶחֶם שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה.

יִשְׂרָאֵל לֹא יָדְעוּ וְלֹא הִכִּירוּ בַּדְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה עַד שֶׁאָכְלוּ לֶחֶם עֶלְיוֹן, וְאָז יָדְעוּ וְהִכִּירוּ אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּשְׂרָאֵל יֵדְעוּ יוֹתֵר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָאוּי לָאָרֶץ הַזּוֹ, וְלֹא

בְּמִלִּין דִּלְעֵילָא, עַד דְּאָכְלוּ לֶחֶם עִלָּאָה, וּכְדֵין יָדְעוּ וְאִשְׁתְּמוֹדְעוּ בְּהַהוּא אֲתַר וּבְעָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּיִנְדְּעוּן יִשְׂרָאֵל יַתִּיר, בְּהַהוּא אֲתַר דְּאִתְחַזֵּי לְהַאי אֶרֶץ. וְלָא יָכִילוּ, עַד דְּטָעֲמוּ לֶחֶם, מֵהַהוּא אֲתַר, וּמַאן אִיהוּ, שָׁמַיִם. דִּכְתִיב, (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, וּכְדֵין יָדְעוּ וְאִסְתַּכְּלוּ בְּהַהוּא אֲתַר, וְעַד דְּאָכְלוּ לֶחֶם מֵהַהוּא אֲתַר, (ס"א ועד דלא אכלו לחם מאלין אתרי) לָא יָדְעוּ מִידֵּי וְלָא אִשְׁתְּמוֹדְעוּ.

אָתָא רַבִּי יוֹסֵי וּנְשָׁקֵיהּ. אָמַר, וַדַּאי עַל דָּא אִתְעַר לוֹן קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהַאי, וְעַל דָּא שֵׁירוּתָא דְּיִשְׂרָאֵל לְמִנְדַּע, לֶחֶם הָוָה. קָמוּ וְאָזְלוּ, עַד דְּהָווּ אָזְלוּ, חָמוּ תְּרֵי דַּרְמוּסְקִין, חַד דְּכַר וְחַד נוּקְבָא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֵית לָן מִלָּה בְּעָלְמָא, דְּלָא הֲוֵי דְּכַר וְנוּקְבָא, וְכָל מַה דִּי בְאַרְעָא, הָכִי נָמֵי בְּיַמָּא.

תרגום לשון הזוהר

יָכְלוּ, עַד שֶׁטָּעֲמוּ לֶחֶם מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, וּמִי הוּא? שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, וְאָז יָדְעוּ וְהִסְתַּכְּלוּ לְאוֹתוֹ מָקוֹם. וְעַד שֶׁאָכְלוּ לֶחֶם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם, [וְעַד שֶׁלֹּא אָכְלוּ לֶחֶם מֵאֵלֶּה הַמְּקוֹמוֹת] לֹא יָדְעוּ דָּבָר וְלֹא הִכִּירוּ.

בָּא רַבִּי יוֹסֵי וּנְשָׁקוֹ. אָמַר, וַדַּאי עַל זֶה הֵעִיר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּזֶה, וְעַל כֵּן הָרֵאשִׁית שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְדַעַת הָיָה הַלֶּחֶם. קָמוּ וְהָלְכוּ. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים רָאוּ שְׁנֵי פֵּרוֹת, אֶחָד זָכָר וְאֶחָד נְקֵבָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֵין לָנוּ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ זָכָר וּנְקֵבָה, וְכָל מַה שֶּׁבָּאָרֶץ – כָּךְ גַּם בַּיָּם.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וְגוֹ'. וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ, מִנַּיִן יָדְעָה? הֲרֵי אָמְרוּ שֶׁגָּעָה הַחֲמוֹר, וְלֵאָה יָדְעָה וְיָצְאָה אֵלָיו, וְגָרַם לוֹ שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנָּה יִשָּׂשכָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יִשָּׂשכָר חֲמוֹר גָּרֶם, אֵל תִּקְרֵי גָּרֶם אֶלָּא גֵּרֶם, שֶׁהַחֲמוֹר גֵּרֶם לוֹ. אֲמָרָה לֵאָה: וַדַּאי יָדַעְתִּי שֶׁאִם יִכָּנֵס יַעֲקֹב לְמִשְׁכַּן רָחֵל, אֵין לִי לְהוֹצִיא אוֹתוֹ, אֶלָּא אֲחֹכָה לוֹ כָּאן וְיִכָּנֵס לְמִשְׁכָּנִי.

כִּי שָׂכוֹר שְׂכַרְתִּיךָ בְּדוּדָאֵי בְּנִי, מַה זֶּה בְּדוּדָאֵי בְּנִי? מִשּׁוּם שֶׁנּוֹחַ לְיַעֲקֹב עַל זֶה, שֶׁאֵלּוּ מְסַיְּעִים לְהוֹלִיד. וְיַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַדָּבָר לֹא עוֹמֵד בַּדּוּדָאִים, אֶלָּא לְמַעְלָה.

פָּתַח וְאָמַר, מוֹשִׁיבֵי עֲקָרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים

קָאָמַר, מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת, דָּא רָחֵל. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה, דָּא לֵאָה. מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת, דָּא עַלְמָא תַּתָּאָה. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה (הַלְלוּיָה), דָּא עַלְמָא עִלָּאָה, בְּגִינֵי כָּךְ הַלְלוּיָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל אִלֵּין שִׁבְטִין, תִּקּוּנִין דִּלְתַתָּא אִינּוּן, וְכֻלְּהוּ כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָא. תָּא חֲזֵי, כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךְ, לְנַסְבָא מִנֵּיהּ גּוּפָא וּמַאן אִיהוּ תּוֹרָה. שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךְ, לְךָ, לְגוּפָךְ מַמָּשׁ. שָׂכֹר (דף קנח ע"א) שְׂכַרְתִּיךָ, לְאוֹלְדָא דִּיוּקְנָךְ.

מְהָכָא, מָאן דְּלֵעֵי בְּאוֹרַיְיתָא, אַחְסִין עַלְמָא דְּאָתֵי וְאַחְסִין אַחְסַנְתָּא דְיַעֲקֹב. אַחְסִין עַלְמָא דְּאָתֵי, דִּכְתִיב יִשָּׁשְׂכָר יֵשׁ שָׂכָר, (ירמיה לא) כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֶךָ. וּכְתִיב, (משלי ח) לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא.

כִּי יָלַדְתִּי לוֹ שִׁשָּׁה בָנִים. (בראשית ל) אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, אִלֵּין עֵילָא וְתַתָּא וְאַרְבַּע סִטְרִין דְּעַלְמָא. וּמַאן דְּאָרִיךְ בְּאֶחָד, בָּעֵי לֵיהּ לְאַמְלְכָא לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵילָא וְתַתָּא, וּלְאַרְבַּע סִטְרֵי דְעַלְמָא, וְהַיְינוּ אֶחָד.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, כְּתִיב, (שיר השירים ב) עַל הָרֵי בָתֶר, וּכְתִיב, (שיר השירים ח) עַל הָרֵי בְשָׂמִים, מָאן אִינּוּן הָרֵי בְשָׂמִים. אִלֵּין שִׁית בְּנִין דְּלֵאָה, דְּאַכְלְלָן שִׁית אַחֲרָנִין, וְאִינּוּן תְּרֵיסַר, וְאִינּוּן שִׁית. בְּגִין דְּכָל חַד כָּלִיל בְּחַבְרֵיהּ, וְלֵאָה עֲלַיְיהוּ, לְקַיְימָא (תהלים קיג) אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָה.

וְעַל דָּא כְתִיב, (דברים כב) לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים, בְּגִין דְּאִיהוּ עַלְמָא

תרגום לשון הזוהר

שְׂמֵחָה הַלְלוּיָה. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמֶרֶת: מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת – זוֹ רָחֵל. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה – זוֹ לֵאָה. מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת – זֶה הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה [הַלְלוּיָה] – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. מִשּׁוּם כָּךְ הַלְלוּיָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל הַשְּׁבָטִים הֵלָּלוּ הֵם תִּקּוּנִים שֶׁלְּמַטָּה, וְכֻלָּם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. בֹּא רְאֵה, כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ – לָקַחַת מִמֶּנּוּ הַגּוּף, וּמִי הוּא? תּוֹרָה. שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ – לְךָ, לְגוּפְךָ מַמָּשׁ. שְׂכַרְתִּיךָ – לְהוֹלִיד אֶת דְּמוּתְךָ.

מִכָּאן מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, יוֹרֵשׁ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא וְיוֹרֵשׁ אֶת נַחֲלַת יַעֲקֹב. יוֹרֵשׁ הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב יִשָּׁשְׂכָר, יֵשׁ שָׂכָר, (ירמיה לא) כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֶךָ, וְכָתוּב (משלי ח) לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא.

כִּי יָלַדְתִּי לוֹ שִׁשָּׁה בָנִים. אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, אֵלּוּ מַעְלָה וּמַטָּה וְאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם. וּמִי שֶׁמַּאֲרִיךְ בְּאֶחָד, צָרִיךְ לוֹ לְהַמְלִיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְהַיְינוּ אֶחָד.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, כְּתוּב (שיר ב) עַל הָרֵי בָתֶר, וְכָתוּב (שם ח) עַל הָרֵי בְשָׂמִים. מִי הֵם הָרֵי בְשָׂמִים? אֵלּוּ שִׁשַּׁת הַבָּנִים שֶׁל לֵאָה שֶׁכּוֹלְלִים שִׁשָּׁה אֲחֵרִים, וְהֵם שְׁנֵים עָשָׂר, וְהֵם שִׁשָּׁה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אֶחָד כָּלוּל בַּחֲבֵרוֹ, וְלֵאָה עֲלֵיהֶם, לְקַיֵּם (תהלים קיג) אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָה.

וְעַל כֵּן כְּתוּב לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַנִּסְתָּר וְלֹא הַנִּגְלֶה, וְעַל כֵּן שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָעוֹלָם שֶׁנִּסְתָּר וְלֹא הִתְגַּלָּה כְּלָל.

דְּאִתְכַּסְיָא, וְלָא אִתְגַּלְיָא, וְעַל דָּא (שם) שַׁלַּח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ. בְּגִין דְּאִיהוּ עַלְמָא דְּאִתְכַּסְיָא, וְלָא אִתְגַּלְיָא כְּלָל.

וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ, הַיְינוּ דִּכְתִיב, (דברים ד) כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים וגו' (שם) וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם. וְכָל הַנֵּי, אִקְרוּן הָרֵי בְשָׂמִים, מִכָּאן וּלְתַתָּא אִקְרוּן הָרֵי בָתֶר, דִּכְתִיב, (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד, וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים, טוּרֵי דְפִירוּדָא.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, בְּנֵי הַשְּׂפָחוֹת קְשִׁירוּ קְשָׁרִין, אַרְבַּע קְשָׁרִין דְּאִצְטְרִיכוּ לְתִקּוּנָא. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, דִּבְגִין כָּךְ נָפְקֵי לְבַר אִינּוּן קְשָׁרִין, וְאַף עַל גַּב דְּכֻלְּהוּ חַד, וּמִכָּאן וּלְהָלְאָה כֻּלְּהוּ חַד, בְּאוֹרַח מֵישָׁר. וְעַל דָּא, כֻּלְּהוּ שִׁבְטִין סָלְקִין בְּסַהֲדוּתָא דִּלְעֵילָא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים קכב) שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוּב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל

תרגום לשון הזוהר

וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ, הַיְינוּ שֶׁכָּתוּב כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים וגו' וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם. וְכָל אֵלּוּ נִקְרָאִים הָרֵי בְשָׂמִים. מִכָּאן וּלְמַטָּה נִקְרָאוּ הָרֵי בָתֶר, שֶׁכָּתוּב וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים, הֶהָרִים שֶׁל הַפֵּרוּד.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, בְּנֵי הַשְּׂפָחוֹת קָשְׁרוּ קְשָׁרִים, אַרְבָּעָה קְשָׁרִים שֶׁהִצְטָרְכוּ לְתִקּוּן. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ יוֹצְאִים הַחוּצָה אוֹתָם הַקְּשָׁרִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם אֶחָד, וּמִכָּאן וְהָלְאָה כֻּלָּם אֶחָד, בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְעַל כֵּן כָּל הַשְּׁבָטִים עוֹלִים בְּעֵדוּת לְמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוּב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף. וְלָא תֵּימָא. מַה רָאָה יַעֲקֹב לְלֶכֶת לְדָרְכוֹ כְּשֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף, וְטֶרֶם שֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף לֹא רָצָה לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ? אֶלָּא הִנֵּה פֵּרוּשׁוֹ, שֶׁרָאָה שֶׁנּוֹלַד שִׁמְעוֹן שֶׁל עֵשָׂו.

וּבֹא וּרְאֵה, יוֹסֵף הַשִּׁלִּים אֶת מִקְּוֹמוֹ אַחֲרָיו וְיוֹסֵף זָכָה לוֹ, שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, וְכָאן סִיּוּם הַגּוּף. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב שֶׁנִּשְׁלַם הַגּוּף, רָצָה הַגּוּף לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ, וְסִיּוּם הַגּוּף הוּא הַבְּרִית, וְעִם כָּל זֶה בִּנְיָמִין הַשִּׁלִּים אֶת הַחֶשְׁבּוֹן, שֶׁבּוֹ נִשְׁלְמוּ שְׁנֵים עָשָׂר.

וְאִם תֹּאמַר, וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ יַעֲקֹב שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הִשְׁתַּלְּמוּ הַשְּׁבָטִים, אַף עַל גַּב שֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף, מָה הַטַּעַם לֹא חִכָּה עַד שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין וְיִשְׁתַּלְּמוּ הַשְּׁבָטִים? אֶלָּא יַעֲקֹב עָשָׂה בְּחָכְמָה וְיָדַע הַדָּבָר.

לעמוד הבא

מִדּוֹתֶיךָ שֶׁל רַחֲמִים הַכְּתוּבוֹת
בְּתוֹרָתֶךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: יְהוָה | יְהוָה
אֵל רַחוּם וְחַנּוּן, אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד
וֶאֱמֶת: נוֹצֵר חֶסֶד לַאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן
וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה, שֶׁאֵינָן חוֹזְרוֹת
רֵיקָם מִלְּפָנֶיךָ: עָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל
דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ. וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל
חַטֹּאתֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: בָּרוּךְ יְהוָה
לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

בקשה אחר אמירת תהלים לשבת
ויו״ט

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בִּזְכוּת סֵפֶר
רִאשׁוֹן, שֵׁנִי, שְׁלִישִׁי, רְבִיעִי, חֲמִישִׁי
שֶׁבַּתְּהִלִּים שֶׁקָּרָאנוּ לְפָנֶיךָ שֶׁהוּא כְּנֶגֶד
סֵפֶר בְּרֵאשִׁית, שְׁמוֹת, וַיִּקְרָא, בְּמִדְבַּר,
דְּבָרִים וּבִזְכוּת מִזְמוֹרָיו וּבִזְכוּת
פְּסוּקָיו וּבִזְכוּת תֵּבוֹתָיו וּבִזְכוּת
שְׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים
הַיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ שֶׁתְּהֵא נֶחְשֶׁבֶת לָנוּ
אֲמִירַת מִזְמוֹרֵי תְהִלִּים אֵלּוּ, כְּאִלּוּ
אָמַרְתָּם דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּעַצְמוֹ זְכוּתוֹ
יָגֵן עָלֵינוּ, וַיַּעֲמֹד לָנוּ לְחַבֵּר אִשֶּׁת
נְעוּרִים עִם דּוֹדָה בְּאַהֲבָה וְאַחֲוָה
וְרֵעוּת, וּמִשָּׁם יִמָּשֵׁךְ לָנוּ שֶׁפַע לְנַפְשֵׁנוּ
רוּחֵנוּ וְנִשְׁמָתֵנוּ. וּכְשֵׁם שֶׁאֲנַחְנוּ
אוֹמְרִים לְפָנֶיךָ שִׁירָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ
נִזְכֶּה לוֹמַר לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיר וּשְׁבָחָה לָעוֹלָם הַבָּא.
וְעַל יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים, תִּתְעוֹרֵר
חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן לָשִׁיר בְּקוֹל נָעִים גִּילַת
וְרַנֵּן כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן יִתַּן לָהּ הוֹד וְהָדָר
בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ, בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן
סֶלָה:

ספר ליום ראשון ראשון

א לחודש **יום רביעי**

א א אַשְׁרֵי־הָאִישׁ אֲשֶׁר | לֹא הָלַךְ
בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא
עָמָד וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב: ב כִּי אִם
בְּתוֹרַת יְהוָה חֶפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה
יוֹמָם וָלָיְלָה: ג וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל־
פַּלְגֵי מָיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ | יִתֵּן בְּעִתּוֹ
וְעָלֵהוּ לֹא־יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה
יַצְלִיחַ: ד לֹא־כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם־כַּמֹּץ
אֲשֶׁר־תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ: ה עַל־כֵּן | לֹא־יָקֻמוּ
רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט וְחַטָּאִים בַּעֲדַת
צַדִּיקִים: ו כִּי־יוֹדֵעַ יְהוָה דֶּרֶךְ צַדִּיקִים
וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד:

ב א לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם וּלְאֻמִּים יֶהְגּוּ־
רִיק: ב יִתְיַצְּבוּ | מַלְכֵי־אֶרֶץ וְרוֹזְנִים
נוֹסְדוּ־יָחַד עַל־יְהוָה וְעַל־מְשִׁיחוֹ:
ג נְנַתְּקָה אֶת־מוֹסְרוֹתֵימוֹ וְנַשְׁלִיכָה
מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵימוֹ: ד יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק
אֲדֹנָי יִלְעַג־לָמוֹ: ה אָז יְדַבֵּר אֵלֵימוֹ
בְּאַפּוֹ וּבַחֲרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ: ו וַאֲנִי נָסַכְתִּי
מַלְכִּי עַל־צִיּוֹן הַר־קָדְשִׁי: ז אֲסַפְּרָה
אֶל חֹק יְהוָה אָמַר אֵלַי בְּנִי־אַתָּה אֲנִי
הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ: ח שְׁאַל מִמֶּנִּי וְאֶתְּנָה
גוֹיִם נַחֲלָתֶךָ וַאֲחֻזָּתְךָ אַפְסֵי־אָרֶץ:
ט תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל כְּכְלִי יוֹצֵר
תְּנַפְּצֵם: י וְעַתָּה מְלָכִים הַשְׂכִּילוּ
הִוָּסְרוּ שֹׁפְטֵי אָרֶץ: יא עִבְדוּ אֶת־יְהוָה
בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה: יב נַשְּׁקוּ־בַר

פֶּן־יֶאֱנַף | וְתֹאבְדוּ דֶּרֶךְ כִּי־יִבְעַר
כִּמְעַט אַפּוֹ אַשְׁרֵי כָּל־חוֹסֵי בוֹ:

ג א מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי |
אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ: ב יְהוָה מָה־רַבּוּ צָרָי
רַבִּים קָמִים עָלָי: ג רַבִּים אֹמְרִים
לְנַפְשִׁי אֵין יְשׁוּעָתָה לּוֹ בֵּאלֹהִים סֶלָה:
ד וְאַתָּה יְהוָה מָגֵן בַּעֲדִי כְּבוֹדִי וּמֵרִים
רֹאשִׁי: ה קוֹלִי אֶל־יְהוָה אֶקְרָא וַיַּעֲנֵנִי
מֵהַר קָדְשׁוֹ סֶלָה: ו אֲנִי שָׁכַבְתִּי
וָאִישָׁנָה הֵקִיצוֹתִי כִּי יְהוָה יִסְמְכֵנִי:
ז לֹא־אִירָא מֵרִבְבוֹת עָם אֲשֶׁר סָבִיב
שָׁתוּ עָלָי: ח קוּמָה יְהוָה | הוֹשִׁיעֵנִי
אֱלֹהַי כִּי הִכִּיתָ אֶת־כָּל־אֹיְבַי לְחִי שִׁנֵּי
רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ: ט לַיהוָה הַיְשׁוּעָה עַל־
עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה:

ד א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר לְדָוִד:
ב בְּקָרְאִי עֲנֵנִי | אֱלֹהֵי צִדְקִי בַּצָּר
הִרְחַבְתָּ לִּי חָנֵּנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי: ג בְּנֵי
אִישׁ עַד־מָה כְבוֹדִי לְכְלִמָּה תֶּאֱהָבוּן
רֵיק תְּבַקְּשׁוּ כָזָב סֶלָה: ד וּדְעוּ כִּי־
הִפְלָה יְהוָה חָסִיד לוֹ יְהוָה יִשְׁמַע
בְּקָרְאִי אֵלָיו: ה רְגְזוּ וְאַל־תֶּחֱטָאוּ
אִמְרוּ בְלִבַבְכֶם עַל־מִשְׁכַּבְכֶם וְדֹמּוּ
סֶלָה: ו זִבְחוּ זִבְחֵי־צֶדֶק וּבְטְחוּ אֶל־
יְהוָה: ז רַבִּים אֹמְרִים מִי־יַרְאֵנוּ טוֹב
נְסָה־עָלֵינוּ אוֹר פָּנֶיךָ יְהוָה: ח נָתַתָּה
שִׂמְחָה בְלִבִּי מֵעֵת דְּגָנָם וְתִירוֹשָׁם
רָבּוּ: ט בְּשָׁלוֹם יַחְדָּו אֶשְׁכְּבָה וְאִישָׁן
כִּי־אַתָּה יְהוָה לְבָדָד לָבֶטַח תּוֹשִׁיבֵנִי:

ה א לַמְנַצֵּחַ אֶל־הַנְּחִילוֹת מִזְמוֹר
לְדָוִד׃ ב אִמְרֵי הַאֲזִינָה | יְהוָה בִּינָה
הֲגִיגִי׃ ג הַקְשִׁיבָה | לְקוֹל שַׁוְעִי מַלְכִּי
וֵאלֹהָי כִּי־אֵלֶיךָ אֶתְפַּלָּל׃ ד יְהוָה בֹּקֶר
תִּשְׁמַע קוֹלִי בֹּקֶר אֶעֱרָךְ־לְךָ וַאֲצַפֶּה׃
ה כִּי | לֹא אֵל־חָפֵץ רֶשַׁע | אָתָּה לֹא
יְגֻרְךָ רָע׃ ו לֹא־יִתְיַצְּבוּ הוֹלְלִים לְנֶגֶד
עֵינֶיךָ שָׂנֵאתָ כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן׃ ז תְּאַבֵּד
דֹּבְרֵי כָזָב אִישׁ־דָּמִים וּמִרְמָה יְתָעֵב |
יְהוָה׃ ח וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ
אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל־קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ׃
ט יְהוָה | נְחֵנִי בְצִדְקָתֶךָ לְמַעַן שׁוֹרְרָי
הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ׃ י כִּי אֵין בְּפִיהוּ
נְכוֹנָה קִרְבָּם הַוּוֹת קֶבֶר־פָּתוּחַ גְּרוֹנָם
לְשׁוֹנָם יַחֲלִיקוּן׃ יא הַאֲשִׁימֵם | אֱלֹהִים
יִפְּלוּ מִמֹּעֲצוֹתֵיהֶם בְּרֹב פִּשְׁעֵיהֶם
הַדִּיחֵמוֹ כִּי־מָרוּ בָךְ׃ יב וְיִשְׂמְחוּ כָל־
חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנֵּנוּ וְתָסֵךְ עֲלֵימוֹ
וְיַעֲלְצוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ׃ יג כִּי־אַתָּה
תְּבָרֵךְ צַדִּיק יְהוָה כַּצִּנָּה רָצוֹן תַּעְטְרֶנּוּ׃
ו א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת עַל־הַשְּׁמִינִית
מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב יְהוָה אַל־בְּאַפְּךָ
תּוֹכִיחֵנִי וְאַל־בַּחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי׃ ג חָנֵּנִי
יְהוָה כִּי אֻמְלַל אָנִי רְפָאֵנִי יְהוָה כִּי
נִבְהֲלוּ עֲצָמָי׃ ד וְנַפְשִׁי נִבְהֲלָה מְאֹד
וְאַתָּה יְהוָה עַד־מָתָי׃ ה שׁוּבָה
יְהוָה חַלְּצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן
חַסְדֶּךָ׃ ו כִּי אֵין בַּמָּוֶת זִכְרֶךָ בִּשְׁאוֹל
מִי יוֹדֶה־לָּךְ׃ ז יָגַעְתִּי | בְּאַנְחָתִי אַשְׂחֶה
בְכָל־לַיְלָה מִטָּתִי בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי
אַמְסֶה׃ ח עָשְׁשָׁה מִכַּעַס עֵינִי עָתְקָה
בְּכָל־צוֹרְרָי׃ ט סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פֹּעֲלֵי
אָוֶן כִּי־שָׁמַע יְהוָה קוֹל בִּכְיִי׃ י שָׁמַע
יְהוָה תְּחִנָּתִי יְהוָה תְּפִלָּתִי יִקָּח׃
יא יֵבֹשׁוּ | וְיִבָּהֲלוּ מְאֹד כָּל־אֹיְבָי יָשֻׁבוּ
יֵבֹשׁוּ רָגַע׃
ז א שִׁגָּיוֹן לְדָוִד אֲשֶׁר־שָׁר לַיהוָה עַל־
דִּבְרֵי כּוּשׁ בֶּן־יְמִינִי׃ ב יְהוָה אֱלֹהַי
בְּךָ חָסִיתִי הוֹשִׁיעֵנִי מִכָּל־רֹדְפַי
וְהַצִּילֵנִי׃ ג פֶּן־יִטְרֹף כְּאַרְיֵה נַפְשִׁי
פֹּרֵק וְאֵין מַצִּיל׃ ד יְהוָה אֱלֹהַי אִם־
עָשִׂיתִי זֹאת אִם־יֵשׁ־עָוֶל בְּכַפָּי׃ ה אִם־
גָּמַלְתִּי שׁוֹלְמִי רָע וָאֲחַלְּצָה צוֹרְרִי
רֵיקָם׃ ו יִרְדֹּף אוֹיֵב | נַפְשִׁי וְיַשֵּׂג
וִירְמֹס לָאָרֶץ חַיָּי וּכְבוֹדִי | לֶעָפָר יַשְׁכֵּן
סֶלָה׃ ז קוּמָה יְהוָה | בְּאַפֶּךָ הִנָּשֵׂא
בְּעַבְרוֹת צוֹרְרָי וְעוּרָה אֵלַי מִשְׁפָּט
צִוִּיתָ׃ ח וַעֲדַת לְאֻמִּים תְּסוֹבְבֶךָ וְעָלֶיהָ
לַמָּרוֹם שُוּבָה׃ ט יְהוָה יָדִין עַמִּים
שָׁפְטֵנִי יְהוָה כְּצִדְקִי וּכְתֻמִּי עָלָי׃
י יִגְמֹר־נָא רַע | רְשָׁעִים וּתְכוֹנֵן צַדִּיק
וּבֹחֵן לִבּוֹת וְכִלְיוֹת אֱלֹהִים צַדִּיק׃
יא מָגִנִּי עַל־אֱלֹהִים מוֹשִׁיעַ יִשְׁרֵי־לֵב׃
יב אֱלֹהִים שׁוֹפֵט צַדִּיק וְאֵל זֹעֵם בְּכָל־
יוֹם׃ יג אִם־לֹא יָשׁוּב חַרְבּוֹ יִלְטוֹשׁ
קַשְׁתּוֹ דָרַךְ וַיְכוֹנְנָהּ׃ יד וְלוֹ הֵכִין כְּלֵי־
מָוֶת חִצָּיו לְדֹלְקִים יִפְעָל׃ טו הִנֵּה
יְחִבַּל־אָוֶן וְהָרָה עָמָל וְיָלַד שָׁקֶר׃

טז בּוֹר כָּרָה וַיַּחְפְּרֵהוּ וַיִּפֹּל בְּשַׁחַת
יִפְעָל׃ יז יָשׁוּב עֲמָלוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְעַל
קָדְקָדוֹ חֲמָסוֹ יֵרֵד׃ יח אוֹדֶה יְהוָה
כְּצִדְקוֹ וַאֲזַמְּרָה שֵׁם־יְהוָה עֶלְיוֹן׃
ח א לַמְנַצֵּחַ עַל־הַגִּתִּית מִזְמוֹר לְדָוִד׃
ב יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה־אַדִּיר שִׁמְךָ
בְּכָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־תְּנָה הוֹדְךָ עַל־
הַשָּׁמָיִם׃ ג מִפִּי עוֹלְלִים | וְיֹנְקִים יִסַּדְתָּ
עֹז לְמַעַן צוֹרְרֶיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב
וּמִתְנַקֵּם׃ ד כִּי־אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה
אֶצְבְּעֹתֶיךָ יָרֵחַ וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּה׃
ה מָה־אֱנוֹשׁ כִּי־תִזְכְּרֶנּוּ וּבֶן־אָדָם כִּי
תִפְקְדֶנּוּ׃ ו וַתְּחַסְּרֵהוּ מְּעַט מֵאֱלֹהִים
וְכָבוֹד וְהָדָר תְּעַטְּרֵהוּ׃ ז תַּמְשִׁילֵהוּ
בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ כֹּל שַׁתָּה תַחַת־רַגְלָיו׃
ח צֹנָה וַאֲלָפִים כֻּלָּם וְגַם בַּהֲמוֹת שָׂדָי׃
ט צִפּוֹר שָׁמַיִם וּדְגֵי הַיָּם עֹבֵר אָרְחוֹת
יַמִּים׃ י יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה־אַדִּיר שִׁמְךָ
בְּכָל־הָאָרֶץ׃
ט א לַמְנַצֵּחַ עַל־מוּת לַבֵּן מִזְמוֹר
לְדָוִד׃ ב אוֹדֶה יְהוָה בְּכָל־לִבִּי
אֲסַפְּרָה כָּל־נִפְלְאוֹתֶיךָ׃ ג אֶשְׂמְחָה
וְאֶעֶלְצָה בָּךְ אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ עֶלְיוֹן׃
ד בְּשׁוּב־אוֹיְבַי אָחוֹר יִכָּשְׁלוּ וְיֹאבְדוּ
מִפָּנֶיךָ׃ ה כִּי־עָשִׂיתָ מִשְׁפָּטִי וְדִינִי
יָשַׁבְתָּ לְכִסֵּא שׁוֹפֵט צֶדֶק׃ ו גָּעַרְתָּ גוֹיִם
אִבַּדְתָּ רָשָׁע שְׁמָם מָחִיתָ לְעוֹלָם וָעֶד׃
ז הָאוֹיֵב | תַּמּוּ חֳרָבוֹת לָנֶצַח וְעָרִים
נָתַשְׁתָּ אָבַד זִכְרָם הֵמָּה׃ ח וַיהוָה
לְעוֹלָם יֵשֵׁב כּוֹנֵן לַמִּשְׁפָּט כִּסְאוֹ׃
ט וְהוּא יִשְׁפֹּט־תֵּבֵל בְּצֶדֶק יָדִין לְאֻמִּים
בְּמֵישָׁרִים׃ י וַיְהִי יְהוָה מִשְׂגָּב לַדָּךְ
מִשְׂגָּב לְעִתּוֹת בַּצָּרָה׃ יא וְיִבְטְחוּ בְךָ
יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא־עָזַבְתָּ דֹרְשֶׁיךָ
יְהוָה׃ יב זַמְּרוּ לַיהוָה יֹשֵׁב צִיּוֹן הַגִּידוּ
בָעַמִּים עֲלִילֹתָיו׃ יג כִּי־דֹרֵשׁ דָּמִים
אוֹתָם זָכָר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת עֲנִיִּים׳ עֲנָוִים׃
יד חָנֵּנִי יְהוָה רְאֵה עָנְיִי מִשֹּׂנְאָי
מְרוֹמְמִי מִשַּׁעֲרֵי־מָוֶת׃ טו לְמַעַן
אֲסַפְּרָה כָּל־תְּהִלָּתֶיךָ בְּשַׁעֲרֵי בַת־צִיּוֹן
אָגִילָה בִּישׁוּעָתֶךָ׃ טז טָבְעוּ גוֹיִם
בְּשַׁחַת עָשׂוּ בְּרֶשֶׁת־זוּ טָמָנוּ נִלְכְּדָה
רַגְלָם׃ יז נוֹדַע | יְהוָה מִשְׁפָּט עָשָׂה
בְּפֹעַל כַּפָּיו נוֹקֵשׁ רָשָׁע הִגָּיוֹן סֶלָה׃
יח יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה כָּל־גּוֹיִם
שְׁכֵחֵי אֱלֹהִים׃ יט כִּי לֹא לָנֶצַח יִשָּׁכַח
אֶבְיוֹן תִּקְוַת עֲנִיִּים׳ עֲנָוִים תֹּאבֵד לָעַד׃
כ קוּמָה יְהוָה אַל־יָעֹז אֱנוֹשׁ יִשָּׁפְטוּ
גוֹיִם עַל־פָּנֶיךָ׃ כא שִׁיתָה יְהוָה | מוֹרָה
לָהֶם יֵדְעוּ גוֹיִם אֱנוֹשׁ הֵמָּה סֶלָה׃

ב לחודש **יום חמישי**

י א לָמָּה יְהוָה תַּעֲמֹד בְּרָחוֹק תַּעְלִים
לְעִתּוֹת בַּצָּרָה׃ ב בְּגַאֲוַת רָשָׁע יִדְלַק
עָנִי יִתָּפְשׂוּ | בְּמִזְמוֹת זוּ חָשָׁבוּ׃ ג כִּי־
הִלֵּל רָשָׁע עַל־תַּאֲוַת נַפְשׁוֹ וּבֹצֵעַ בֵּרַךְ
נִאֵץ | יְהוָה׃ ד רָשָׁע כְּגֹבַהּ אַפּוֹ בַּל־
יִדְרֹשׁ אֵין אֱלֹהִים כָּל־מְזִמּוֹתָיו׃
ה יָחִילוּ דְרָכָו | דְּרָכָיו | בְּכָל־עֵת מְרוֹם

חזרה לתוכן העניינים

ו וְזֶה בְּחִינַת רִקּוּדִין וְהַמְחָאַת־כַּף, כִּי רִקּוּדִין וְהַמְחָאַת־כַּף נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת הָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, כִּי עַל־יְדֵי שִׂמְחַת הַלֵּב הוּא מְרַקֵּד וּמַכֶּה כַּף אֶל כַּף, וְכַמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים (תיקון כ"א, דף נא:): וְהַאי רוּחָא נָשִׁיב בְּשִׁית פִּרְקִין דִּדְרוֹעָא וּבְשִׁית פִּרְקִין דְּשׁוֹקִין, וְהִיא בְּחִינַת הַמְחָאַת־כַּף וּבְחִינַת רִקּוּדִין. וְזֶהוּ בְּחִינַת: לִבּוֹ נָשָׂא אֶת רַגְלָיו (ב"ר ויצא פרשה ע), הַיְנוּ עַל־יְדֵי הָרוּחַ שֶׁבַּלֵּב בָּאִים הָרִקּוּדִין, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ כַּנַּ"ל, נִתְבַּטֵּל הַגַּאֲוָה כַּנַּ"ל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים לו): אַל תְּבוֹאֵנִי רֶגֶל גַּאֲוָה, וְנִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדַת־אֱלִילִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית יח): וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם - זֶה עֲבוֹדַת־אֱלִילִים (ז). וּכְשֶׁנִּתְעַלֶּה הָרַגְלַיִן עַל־יְדֵי הָרִקּוּדִין, בְּחִינַת: נָשָׂא לִבּוֹ אֶת רַגְלָיו, וְנִתְבַּטֵּל הַגַּאֲוָה, הַיְנוּ הָעֲבוֹדָה־זָרָה, עַל־יְדֵי זֶה נִמְתָּקִין הַדַּיָּנִים, כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲבוֹדָה־זָרָה בָּעוֹלָם, חֲרוֹן־אַף בָּעוֹלָם (ספרי פ' ראה), וּכְשֶׁנִּתְעַבֵּר הָעֲבוֹדָה־זָרָה, נִתְעַבֵּר הַחֲרוֹן־אַף, וְנִמְשָׁכִין חֲסָדִים, וְאָז הָרַגְלַיִן הֵם בִּבְחִינַת רַגְלֵי חֲסִידָיו (שמואל־א ב), הַיְנוּ בִּבְחִינַת חֲסָדִים, הַיְנוּ בְּחִינַת: חַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים (ישעיה נה). הַנֶּאֱמָנִים דַּיְקָא, כִּי נִתְבַּטְּלוּ הַמִּינוּת וְהַכְּפִירוֹת:

וְגַם זֶה בְּחִינַת הַמְחָאַת־כַּף, כִּי עַל־יְדֵי הָרוּחַ נִתְגַּלֶּה הָאָרַת הַיָּדַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שיר־השירים ה): קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק. דּוֹפֵק - זֶה בְּחִינַת רוּחַ, כְּמוּבָא בַּתִּקּוּנִים (תיקון כ"ה, דף סח), וְסָמִיךְ לַהּ: דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר - זֶה בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת הָאָרַת הַיָּדַיִם, הַיְנוּ בְּחִינַת הַמְחָאַת־כַּף, וְאָז נִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדָה־זָרָה, הַיְנוּ הַכְּפִירוֹת, וְזֶה בְּחִינַת (שמות יז): וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה:

נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי הַצַּדִּיק, הַיְנוּ בְּחִינַת רוּחַ שֶׁבַּלֵּב, נִתְגַּלֶּה הָאָרַת הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם, הַיְנוּ בְּחִינַת רִקּוּדִין וְהַמְחָאַת־כַּף, וְנִתְבַּטֵּל הַגַּאֲוָה וְהַכְּפִירוֹת, וְנִתְרַבֶּה הָאֱמוּנָה. וְאָז נִתְקַיֵּם (תהלים כו): רַגְלִי עָמְדָה בְּמִישׁוֹר, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה, כִּי הַמִּינוּת הִיא בְּחִינַת נָטוּי רַגְלָיִן, כְּמַאֲמַר אָסָף (שם עג): כְּמְעַט נָטוּ רַגְלָי, שֶׁנֶּאֱמַר שָׁם עַל שֶׁהִשִּׁיאוּ לִבּוֹ לְמִינוּת, כַּמְבֹאָר שָׁם, וְרַגְלֵי עָמְדָה בְּמִישׁוֹר - מוֹרֶה עַל אֱמוּנָה, וְאָז נִתְקַיֵּם: וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה:

ז וְהַתּוֹרָה הִיא גַּם־כֵּן בְּחִינַת יָדַיִן וְרַגְלַיִן, כִּי יֵשׁ בְּהַתּוֹרָה נִגְלֶה וְנִסְתָּר. נִגְלֶה הוּא בְּחִינַת יָדַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר. מִן הַחוֹר, הַיְנוּ חָרוּת עַל הַלּוּחוֹת (שמות לב), שֶׁהוּא בְּנִגְלֶה; וְנִסְתָּר הֵם בְּחִינוֹת רַגְלַיִן, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוכה מט.): אַל תִּקְרֵי חָרוּת אֶלָּא חֵרוּת], שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתּוֹרָה בְּנִגְלֶה, שֶׁהוּא בְּחִינַת: עַיִן בְּעַיִן (במדבר יד). שְׁעוֹרִים זֶה בְּחִינַת אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים לב): כִּשְׂעִירִים עֲלֵי דֶשֶׁא, שֶׁהוּא לְשׁוֹן רוּחַ. וּכְשֶׁכִּיל זֶה, כְּשֶׁבָּא הָמָן לְמָרְדְּכַי, מְצָאוֹ עוֹסֵק בְּעֹמֶר שְׂעוֹרִים. אָמַר לָהֶם: עֹמֶר שְׂעוֹרִים דִּידְכוּ אֲתֵי וְנִצַּח אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו, כַּמְבֹאָר בַּמִּדְרָשׁ (אסתר פרשה ו, ובגמ' מגילה דף טז.); כִּי עַל־יְדֵי עֹמֶר שְׂעוֹרִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת יָדַיִן וְרַגְלַיִן, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַמְחָאַת־כַּף וְרִקּוּדִין, נִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדָה־זָרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָמָן, בְּחִינַת גַּאוּת כַּנַּ"ל. וּכְשֶׁכִּיל זֶה צִוָּה הָמָן לַעֲשׂוֹת עֵץ גָּבוֹהַּ חֲמִשִּׁים אַמָּה, כִּי רָצָה לְבַטֵּל כֹּחַ שֶׁל חֲמִשִּׁים יוֹם שֶׁל סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁהוּא הַכֹּחַ שֶׁל מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר:

זֶה נִקְבָּר מוּל בֵּית פְּעוֹר, כְּדֵי לְבַטֵּל הָעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁבְּפְעוֹר, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוטה יד) (ז), כִּי מֹשֶׁה גִּימַטְרִיָּא חֲרוֹן־אַף (ח), כִּי הוּא מְבַטֵּל חֲרוֹן־אַף שֶׁל הָעֲבוֹדָה־זָרָה, כִּי הוּא קִבֵּל הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת יָדַיִן וְרַגְלַיִן כַּנַּ"ל, שֶׁעַל־יְדֵיהֶם נִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדַת־אֱלִילִים כַּנַּ"ל. וְעַל־כֵּן הִפִּיל פּוּר בַּיָּרֵח שֶׁמֵּת בּוֹ מֹשֶׁה, כִּי חָשַׁב כִּי כְּבָר מֵת מֹשֶׁה, הַמְבַטֵּל כֹּחַ הָעֲבוֹדַת־אֱלִילִים, וְאֵין עוֹד מִי שֶׁיּוּכַל לְבַטֵּל כֹּחַ הָעֲבוֹדַת־אֱלִילִים:

אֲבָל מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, הָיָה לָהֶם כֹּחַ לְבַטֵּל הָעֲבוֹדַת־אֱלִילִים שֶׁל הָמָן, וּבִשְׁבִיל זֶה בִּימֵיהֶם קִבְּלוּ יִשְׂרָאֵל הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שבת פח.): קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ - קִיְּמוּ מַה שֶּׁקִּבְּלוּ כְּבָר. וְזֶה: קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ - קִיְּמוּ זֶה בְּחִינַת רַגְלַיִן, וְקִבְּלוּ זֶה בְּחִינַת יָדַיִן, וְהוּא בְּחִינַת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ כַּנַּ"ל:

וְזֶה בְּחִינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר: מָרְדְּכַי - מָר דְּרוֹר (חולין קלט:). דְּרוֹר לְשׁוֹן חֵרוּת, זֶה בְּחִינַת יָדַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר כַּנַּ"ל, וְאֶסְתֵּר הוּא בְּחִינַת שׁוֹקַיִן - מַה יָּרֵךְ בַּסֵּתֶר כַּנַּ"ל. וְזֶה לְשׁוֹן פּוּרִים, הַיְנוּ בִּטּוּל הָעֲבוֹדַת־אֱלִילִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סג): פּוּרָה דָּרַכְתִּי לְבַדִּי, וּמֵעַמִּים אֵין אִישׁ אִתִּי. וְעַל־יְדֵי הָאָרַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, הַיְנוּ בְּחִינַת הַיָּדַיִן וְרַגְלַיִן, נִתְבַּטְּלוּ הַכְּפִירוֹת, וְנִתְרַבֶּה אֱמוּנָה בָּעוֹלָם עַל־יְדֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אסתר ב): וַיְהִי אֹמֵן אֶת הֲדַסָּה, וּבָהּ כְּתִיב (שם): כַּאֲשֶׁר הָיְתָה בְּאֶמְנָה אִתּוֹ, כִּי שְׁנֵיהֶם הֵם בְּחִינַת אֱמוּנָה (ט), וְזֶה נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי הָרוּחַ כַּנַּ"ל. וְזֶה בְּחִינַת (מגילה ג.): אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמְרָה, הַיְנוּ בְּחִינַת: לִבּוֹ נָשָׂא אֶת רַגְלָיו, כִּי עִקַּר הָעֲכוּ"ם תְּלוּי בָּהּ, שֶׁהִיא בְּחִינַת רַגְלַיִן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי ה): רַגְלֶיהָ יוֹרְדוֹת מָוֶת, וְעַל־כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הָעֲבוֹדַת־אֱלִילִים עַל־יָדָהּ, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמְרָה, אַף שֶׁבֶּאֱמֶת תִּקּוּן הָעֲבוֹדַת־אֱלִילִים הוּא גַּם־כֵּן עַל־יְדֵי מָרְדְּכַי כַּנַּ"ל, רַק מַחֲמַת שֶׁעִקַּר הָעֲבוֹדַת־אֱלִילִים תְּלוּיָה בָּהּ, וְעַל־כֵּן עַל־יָדָהּ עִקַּר הַתִּקּוּן, וְעַל־כֵּן נִקְרֵאת הַמְּגִלָּה עַל־שֵׁם אֶסְתֵּר, וְהַיְנוּ דְּדַיְקָא אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמְרָה, כִּי הָרוּחַ הוּא בַּלֵּב, וְעַל־יְדוֹ נִתְגַּלֶּה הָאָרַת הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם, רַק הָעִקָּר תְּלוּיָה בָּרַגְלַיִם, בְּחִינַת אֶסְתֵּר:

וְזֶה בְּחִינוֹת עֹמֶר שְׂעוֹרִים. עֹמֶר זֶה בְּחִינַת מָרְדְּכַי, עַיִן מוֹר, מוֹר דְּרוֹר; דְּרוֹר לְשׁוֹן חֵרוּת, הַיְנוּ בְּחִינַת חָרוּת עַל הַלּוּחוֹת (ז) [כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עירובין נד.): אַל תִּקְרֵי חָרוּת אֶלָּא חֵרוּת], שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתּוֹרָה בְּנִגְלֶה, שֶׁהוּא בְּחִינַת: עַיִן בְּעַיִן (במדבר יד). שְׂעוֹרִים זֶה בְּחִינַת אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים לב): כִּשְׂעִירִים עֲלֵי דֶשֶׁא, שֶׁהוּא לְשׁוֹן רוּחַ. וּכְשֶׁכִּיל זֶה, כְּשֶׁבָּא הָמָן לְמָרְדְּכַי, מְצָאוֹ עוֹסֵק בְּעֹמֶר שְׂעוֹרִים. אָמַר לָהֶם: עֹמֶר שְׂעוֹרִים דִּידְכוּ אֲתֵי וְנִצַּח אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו, כַּמְבֹאָר בַּמִּדְרָשׁ (אסתר פרשה ו, ובגמ' מגילה דף טז.); כִּי עַל־יְדֵי עֹמֶר שְׂעוֹרִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת יָדַיִן וְרַגְלַיִן, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַמְחָאַת־כַּף וְרִקּוּדִין, נִתְבַּטֵּל הָעֲבוֹדַת־זָרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָמָן, בְּחִינַת גַּאוּת כַּנַּ"ל. וּכְשֶׁכִּיל זֶה צִוָּה הָמָן לַעֲשׂוֹת עֵץ גָּבוֹהַּ חֲמִשִּׁים אַמָּה, כִּי רָצָה לְבַטֵּל כֹּחַ שֶׁל חֲמִשִּׁים יוֹם שֶׁל סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁהוּא הַכֹּחַ שֶׁל מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר:

(ו) ב"מ דף פ"ו ע"ב, ומובא ברש"י שם. (ז) וע"ש בתוס'. (ח) כמובא במגלה עמוקות אופן קלו. (ט) ע' תיקון כ"א דף נ"ז, נ"ח, וע' מ"ר שה"ש בפסוק זאת קומתך. (י) עיין תיקון נה דף פ"ח ע"ב.

לעמוד הבא

וּטְעָנוֹת נְכוֹנוֹת לְהַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ וְכוּ׳, שֶׁהֵם נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת מְלִיצָה דִּקְדֻשָּׁה, וְעַל כָּל פָּנִים לֹא יְקַלְקֵל בִּדְבָרָיו.

אֲבָל אֵלּוּ הַנַּ״ל הַמַּרְגִּילִים בְּנֵיהֶם לִלְמֹד מִקְרָא עַל־פִּי דְּרְכֵי הַמְּלִיצָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁבָּאִים עַל־יְדֵי־זֶה לִכְפִירוֹת גְּדוֹלוֹת וְרִשְׁעוּת מְפֹרָסָם כַּנַּ״ל, עַל זֶה נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה מג, כז): ״וּמְלִיצֶיךָ פָּשְׁעוּ בִי״, כַּנַּ״ל, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (קֹהֶלֶת י, יא): ״וּמַה יִּתְרוֹן לְבַעַל הַלָּשׁוֹן״, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (עָמוֹס ה, כג): ״הָסֵר מֵעָלַי הֲמוֹן שִׁרֶיךָ״ וְכוּ׳, וּכְתִיב (יְחֶזְקֵאל לה, יג): ״הַעְתַּרְתֶּם עָלַי דִּבְרֵיכֶם״, וּכְתִיב (תְּהִלִּים עה, ו): ״אַל תָּרִימוּ לַמָּרוֹם קַרְנְכֶם תְּדַבְּרוּ בְּצַוָּאר עָתָק״, וּכְתִיב (שָׁם לא, יט): ״תֹּאַלְמְנָה שִׂפְתֵי שָׁקֶר הַדֹּבְרוֹת עַל צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז״, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה א, ה): ״תֹּאַלְמְנָה״ - ״יִתְפָּרְכוּן יִתְחַרְשׁוּן יִשְׁתַּתְּקוּן - הַדִּבְרוֹת עַל צַדִּיקוֹ שֶׁל עוֹלָם״ וְכוּ׳.

הַכְּלָל, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁיֵּשׁ מְלִיצָה דִּקְדֻשָּׁה שֶׁהִיא דָּבָר יָקָר מְאֹד, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְעוּ עַל־יְדֵי תַּאֲוָתָם הָרָעוֹת עַד שֶׁאָמְרוּ שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית הוּא דַּבְּרָן וּבַעַל מְלִיצָה, וּבָחֲרוּ לָהֶם אִישׁ צָרְפָתִי מְשֻׁגָּע שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ כַּמָּה לְשׁוֹנוֹת - לְמֶלֶךְ, וּבְוַדַּאי הוֹלִיךְ אוֹתָם בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, אוֹי לָהֶם!

ח. **וְכֵן** הַכַּת שֶׁאָמְרוּ שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית שִׂמְחָה וְשִׂכְרוּת, מְבֹאָר גַּם כֵּן קְצָת. כִּי שִׂמְחָה דִּקְדֻשָּׁה הוּא בְּוַדַּאי דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, דְּהֵינוּ לִשְׂמֹחַ בַּה׳ וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁזֶּה עִקַּר שְׁלֵמוּת הָעֲבוֹדָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כח, מז): ״תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה״ וְכוּ׳. כִּי שִׂמְחָה דִּקְדֻשָּׁה הִיא הַנִּקְרָאָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל כָּל הַמִּצְוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים יט, ט): ״פִּקּוּדֵי ה׳ יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב״, כִּי הָעִקָּר הוּא לִזְכּוֹת לִשְׂמֹחַ בַּה׳, בִּבְחִינַת (שָׁם קד, לד): ״אָנֹכִי אֶשְׂמַח בַּה׳״, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם לג, כא): ״כִּי בוֹ יִשְׂמַח לִבֵּנוּ״ וְכוּ׳, וּכְתִיב (שָׁם מג, ד): ״וְאָבוֹאָה וְכוּ׳ אֶל אֵל שִׂמְחַת גִּילִי״, וּכְתִיב (שָׁם לב, יא): ״שִׂמְחוּ בַה׳ וְגִילוּ צַדִּיקִים״, וּכְתִיב (שָׁם צז, א): ״ה׳ מָלָךְ תָּגֵל הָאָרֶץ וְכוּ׳, יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ״ וְכוּ׳, וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, עָלָיו־הַשָּׁלוֹם (קֹהֶלֶת ח, טו): ״וְשִׁבַּחְתִּי אֲנִי אֶת הַשִּׂמְחָה, אֲשֶׁר אֵין טוֹב לָאָדָם וְכוּ׳ כִּי אִם לֶאֱכוֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׂמֹחַ״, שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (זֹהַר פִּקּוּדֵי רנה.): ״לֶאֱכוֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׂמוֹחַ בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים״.

כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁהוּא בִּכְלַל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה הָאֲמִתִּיִּת, יֵשׁ לוֹ לִשְׂמֹחַ כָּל יָמָיו בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע, כְּשֶׁיִּזְכֹּר אֶת עַצְמוֹ הַטּוֹבָה וְהַחֶסֶד הַנִּפְלָא שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ עִמָּנוּ עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו־הַשָّלוֹם, אֲשֶׁר פָּתַח אֶת עֵינֵינוּ וְהִמְשִׁיךְ עָלֵינוּ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה לְהַאֲמִין בַּה׳ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ, לְקַיֵּם תּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם, אֲשֶׁר ״אַפְלוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל מְלֵאִים מִצְוֹת כְּרִמּוֹן״ (בְּרָכוֹת נז.), וְכֻלָּנוּ מַאֲמִינִים בֶּאֱלֹקִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם, חַי לָעַד וְקַיָּם לָנֶצַח, אֲדוֹן כֹּל, לְעֵלָּא מִן כֹּלָּא וְלֵית לְעֵלָּא מִינֵּיהּ (לְמַעְלָה מִן הַכֹּל וְאֵין לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ), יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ בְּפִי כָּל חַי לָנֶצַח. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב וּבְעַל פֶּה עֹצֶם הַשִּׂמְחָה הַזֹּאת, כִּי ״לִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר״ (תְּהִלִּים קמה, ג), כִּי הַשִּׂמְחָה הַזֹּאת הוּא לְכָל חַד כְּפוּם מַה דְּמִשְׁעַר בְּלִבֵּיהּ, בִּבְחִינַת: ״נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים בַּעֲלָהּ״ וְכוּ׳ (מִשְׁלֵי לא, כג), כַּמְּבֹאָר מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר (בְּשִׂיחוֹת הָר״ן א׳).

וּמֵהַשִּׂמְחָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת, כְּשֶׁנִּפְגֶּמֶת, חַס וְשָׁלוֹם, מִזֶּה נִשְׁתַּלְשֵׁל הַטָּעוּת שֶׁל הַכַּת הַנַּ״ל שֶׁבָּחֲרוּ בְּהַשִּׂמְחָה שֶׁל הוֹלֵלוּת וְשִׂכְרוּת, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר (קֹהֶלֶת ב, ב): ״וּלְשִׂמְחָה מַה זֹּה עֹשָׂה״, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל בְּפֶרֶק בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת ל.): ״״וּלְשִׂמְחָה מַה זֹּה עֹשָׂה״ - זוֹ שִׂמְחָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל מִצְוָה, ״וְשִׁבַּחְתִּי אֲנִי אֶת הַשִּׂמְחָה״ - זוֹ שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה, לְלַמֶּדְךָ שֶׁאֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה מִתּוֹךְ עַצְבוּת וְכוּ׳ אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה״.

ט. **וְכֵן** בְּעִנְיַן הַחָכְמָה, שֶׁהָיְתָה כַּת אַחַת שֶׁחָקְרוּ וְאָמְרוּ מְאֹד מַהֵיכָן נִמְשָׁךְ. כִּי בְּוַדַּאי הוּא אֱמֶת, שֶׁחָכְמָה דִּקְדֻשָּׁה יְקָרָה מְאֹד, כִּי כָּל הַבְּרִיאָה הָיְתָה עַל־יְדֵי הַחָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קד, כד): ״כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ״, וְהַחָכְמָה הִיא חִיּוּת הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ז, יב): ״הַחָכְמָה תְּחַיֶּה״. אֲבָל עִקַּר הַחָכְמָה הִיא לִיְרָאָה אֶת ה׳ וְלַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיא, י): ״רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה׳״ וְכוּ׳, כִּי עִקַּר אֲמִתִּיִּת הַחָכְמָה הוּא לָדַעַת שֶׁרָחוֹק מִמֶּנּוּ הַחָכְמָה, בִּבְחִינַת (קֹהֶלֶת ז, כג): ״אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי״ וְכוּ׳,

מִי שֶׁהוּא בִּכְלַל הָאֱמוּנָה יֵשׁ לוֹ לִשְׂמֹחַ כָּל יָמָיו

נִתְעוּ עַל־יְדֵי תַּאֲוָתָם שֶׁאָמְרוּ שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית הוּא דַּבְּרָן

שִׂמְחָה דִּקְדֻשָּׁה הוּא בְּוַדַּאי דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד

חֲטָעוּת שֶׁל חֵכַּת שֶׁבָּחֲרוּ בְּהַשִּׂמְחָה שֶׁל הוֹלֵלוּת

עִקַּר חָכְמָה הִיא לְיִרְאָה אֶת ה׳ וְלַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ

כַּמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן פג): שֶׁעִקַּר הַחָכְמָה שֶׁיַּשְׂכִּיל שֶׁרָחוֹק מִמֶּנּוּ הַחָכְמָה, כִּי בֶּאֱמֶת ״אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד ה׳״ (מִשְׁלֵי כא, ל), וְעִקַּר הַחָכְמָה הָאֲמִתִּיֹּת הוּא, מִי שֶׁזּוֹכֶה לְשַׂכֵּל הָאֱמֶת לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל הָאֱמֶת, שֶׁהָעִקָּר הוּא לַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִזְכֶּה לְעִקַּר הַחָכְמָה הָאֲמִתִּיֹּת, דְּהַיְנוּ לָדַעַת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת, שֶׁזֶּה עִקַּר הַחָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה ט, כב-כג): ״אַל יִתְהַלֵּל חָכָם בְּחָכְמָתוֹ וְכוּ׳ כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשְׂכֵּל וְיָדֹעַ אוֹתִי״, וּכְתִיב (מִשְׁלֵי א, ז): ״יִרְאַת ה׳ רֵאשִׁית דָּעַת״.

שִׁטּוּת וְשִׁגָּעוֹן כְּשֶׁאָדָם יָלוּד אִשָּׁה קָרוּץ מַחְמַר רוֹצֶה לַחֲקֹר וּלְהַשִּׂיג בְּשִׂכְלוֹ דַּרְכֵי ה׳

אֲבָל מִי שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׂיו, מִכָּל שֶׁכֵּן הַכּוֹפְרִים לְגַמְרֵי בִּמְצוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (יִרְמְיָה ח, ט): ״הִנֵּה בְדְבַר ה׳ מָאָסוּ וְחָכְמַת מֶה לָּהֶם״, כִּי אֵין שִׁטּוּת וְשִׁגָּעוֹן יוֹתֵר מִזֶּה, כְּשֶׁאָדָם יָלוּד אִשָּׁה קָרוּץ מַחְמַר רוֹצֶה לַחֲקֹר וּלְהַשִּׂיג בְּשִׂכְלוֹ דַּרְכֵי ה׳, וְרוֹצֶה לְהִתְחַכֵּם עַל ה׳ לֵידַע טַעֲמֵי מִצְוֹתָיו עַל־פִּי שִׂכְלוֹ, אוֹ לֵידַע דַּרְכֵי הַנְהָגוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי כו, יב): ״רָאִיתָ אִישׁ חָכָם בְּעֵינָיו תִּקְוָה לִכְסִיל מִמֶּנּוּ״, וּכְתִיב (יְשַׁעְיָה ה, כא): ״הוֹי חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם וְנֶגֶד פְּנֵיהֶם נְבֹנִים״, וְכֵיוָצֵא בָּזֶה הַרְבֵּה, וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו־הַשָּׁלוֹם לְרֹב חָכְמָתוֹ אָמַר (מִשְׁלֵי ל, ב): ״כִּי בַעַר אָנֹכִי מֵאִישׁ וְלֹא בִינַת אָדָם לִי״, וַאֲפִלּוּ עַל קֻצָּת הַטָּעוּת שֶׁטָּעָה וְרָצָה לְהִתְחַכֵּם מְעַט כְּנֶגֶד תּוֹרַת מֹשֶׁה, הִתְחָרֵט אַחַר־כָּךְ מְאֹד וְאָמַר (שָׁם): ״לְאִיתִיאֵל וְאֻכָל וְכוּ׳ כִּי בַעַר אָנֹכִי וְכוּ׳ מִי עָלָה שָׁמַיִם״ וְכוּ׳, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה ו, א), מִכָּל שֶׁכֵּן וְקַל וָחֹמֶר שְׂאָר אֲנָשִׁים.

חֲכָמָה שֶׁיִּקָּרָה מְאֹד הִיא בְּחִינַת ״יִרְאַת ה׳״

הַכְלָל, שֶׁעִקַּר הַחָכְמָה שֶׁיִּקָּרָה מְאֹד הִיא בְּחִינַת ״יִרְאַת ה׳״, בְּחִינַת (תְּהִלִּים קיא, י): ״רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה׳ שֵׂכֶל טוֹב לְכָל עֹשֵׂיהֶם״ - ״לְלוֹמְדֵיהֶם לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא לְעֹשֵׂיהֶם״ (בְּרָכוֹת יז.), וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא זוֹכֶה לַחָכְמָה הָאֲמִתִּיֹּת, דְּהַיְנוּ לָדַעַת וּלְהַשִּׂיג אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת (דְּבָרִים ד, לט): ״וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים״ וְכוּ׳, שֶׁזֶּה הַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג כִּי אִם עַל־יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת חָכְמַת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהוּא עִקַּר הַחָכְמָה הָאֲמִתִּיֹּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ח, יב-יד): ״אֲנִי חָכְמָה וְכוּ׳, אֲנִי בִינָה״ וְכוּ׳.

עַל־יְדֵי חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת נַעֲקָרִים מֵעוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא

וְאֲצַלָּם נָפַל הַחָכְמָה הַזֹּאת דִּקְדֻשָּׁה, עַד שֶׁאָמְרוּ, שֶׁהַחָכְמוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֵם חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת הֵם עִקַּר הַתַּכְלִית, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי חָכְמוֹת כָּאֵלּוּ הֵם עוֹקְרִים עַצְמָן וְאֶת הַנִּמְשָׁכִין אַחֲרֵיהֶם מֵעוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא, וְאֵין לָהֶם שׁוּם חִיּוּת, לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, כַּמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ בְּמָקוֹם אַחֵר (שִׂיחוֹת הַר״ן סִימָנִים לב, נג, וְקב) שֶׁמִּי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה - אֵין לוֹ שׁוּם חַיִּים כְּלָל, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב ה, יג): ״לֹכֵד חֲכָמִים בְּעָרְמָם״, שֶׁהַחֲכָמִים נִלְכָּדִים בְּחָכְמָתָם שֶׁל עַצְמָם, וְכַמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת (לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן עח). נִמְצָא, שֶׁגַּם אֵלּוּ שֶׁבָּחֲרוּ בְּחָכְמָה לַתַּכְלִית - צְרִיכִין גַּם כֵּן תִּקּוּן גָּדוֹל לַהֲשִׁיבָם מֵחָכְמוֹת שֶׁלָּהֶם אֶל הַחָכְמָה הָאֲמִתִּיֹּת, שֶׁהוּא תּוֹרָה וּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְכַנַּ״ל.

אֲלַקֵּי: תֵּן לִי בֵּיטָן שֶׁאוּכַל לֶאֱכֹל הַרְבֵּה

י. **וְכֵן** הַכַּת שֶׁבָּחֲרוּ לָהֶם לְמֶלֶךְ מִי שֶׁאוֹכֵל הַרְבֵּה, גַּם זֶה נִמְשָׁךְ מֵחָכְמַת שֶׁבִּקְדֻשָּׁה וַדַּאי מִצְוָה שֶׁיֹּאכַל הָאָדָם כְּפִי הַהֶכְרֵחַ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כֹּחַ לַעֲבֹד אֶת ה׳, וְגַם יֵשׁ אֲכִילָה שֶׁל מִצְוָה מַמָּשׁ, כְּגוֹן אֲכִילַת שַׁבָּת וְיוֹם־טוֹב וַאֲכִילַת מַצָּה וְקֳדָשִׁים. וּמִזֶּה נִמְשָׁךְ וְנָפַל לָהֶם הַטָּעוּת שֶׁאָמְרוּ שֶׁהַתַּכְלִית הִיא הָאֲכִילָה, וְשֶׁצְּרִיכִין לֶאֱכֹל הַרְבֵּה, וְנִשְׁתַּגְּעוּ בִּשְׁגָּעוֹן שֶׁלָּהֶם שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית. וּכְבָר מוּבָא בִּסְפָרִים, שֶׁהָיָה מֶלֶךְ אֶחָד שֶׁהָיָה בַּטָּעוּת שֶׁל הַכַּת הַזֹּאת, שֶׁאָמַר שֶׁהַתַּכְלִית הִיא הָאֲכִילָה, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל וְאוֹמֵר: אֲלַקֵּי! תֵּן לִי בֶּטֶן שֶׁאוּכַל לֶאֱכֹל הַרְבֵּה, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי סִפּוּר זֶה מִפִּי רַבֵּנוּ זַ״ל בְּפַעַם אַחַר קֹדֶם שֶׁסִּפֵּר מַעֲשֶׂה זֹאת.

בִּיוֹתֵר נִתְעוּ וְנָבוֹכוּ אוֹתָהּ הַמְּדִינָה שֶׁל עֲשִׁירוּת

יא. **וּבְיוֹתֵר** נִתְעוּ וְנָבוֹכוּ אוֹתָהּ הַמְּדִינָה שֶׁל עֲשִׁירוּת, שֶׁנָּפְלוּ לְתַאֲוַת מָמוֹן כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁכָּל הַחֲשִׁיבוּת וְהַגְּדֻלָּה וְהַכָּבוֹד שֶׁלָּהֶם הַכֹּל הָיָה כְּפִי רִבּוּי הַמָּמוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְכוּ׳, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָמוֹן מְעַט הָיָה נֶחְשָׁב אֶצְלָם לְחַיָּה אוֹ לְעוֹף וְכוּ׳, וְהָיָה לָהֶם כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וּמַלְאָכִים, עַד שֶׁבָּאוּ לִידֵי עֲבוֹדָה־זָרָה מַמָּשׁ,

לעמוד הבא

שבחי

לעמוד הקודם

הַקְדָּמָה

רָאִיתִי לְבָאֵר וּלְסַפֵּר קְצָת מְעַט מִזְעֵיר, מִקְּדֻשַּׁת הַנְּהָגַת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, מִיּוֹם שֶׁעָמַד עַל דַּעְתּוֹ עַד הַיּוֹם שֶׁנִּסְתַּלֵּק בְּשָׁלוֹם, קְצָת מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ וּקְצָת מֵאֲנָשִׁים אֲחֵרִים שֶׁהִכִּירוּ אוֹתוֹ מֵעוֹדוֹ, וּקְצָת מַה שֶּׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ.

וְאִם אָמְנָם יָדַעְתִּי גַּם יָדַעְתִּי כִּי רַבִּים יִהְיוּ אֲשֶׁר לֹא יַאֲמִינוּ בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה, כִּי רַבִּים קָמוּ עָלָיו, עִם־כָּל־זֶה לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְאַפֵּק מֵעֹצֶם הַפְצָרַת וּתְשׁוּקַת אֲנָשִׁים רַבִּים וְכֵן שְׁלֵמִים אֲשֶׁר הִפְצִירוּ עַד־בּוֹשׁ לְהַדְפִּיס קְצָת מִזֶּה. גַּם סְעַפַּי יְשִׁיבוּנִי וְכִלְיוֹתַי יְעָצוּנִי, כִּי הֲלֹא עַל־כָּל־פָּנִים הַהַנְהָגוֹת הַמְבֹאָרִים כָּאן הֵם הַנְהָגוֹת קְדוֹשׁוֹת וְטוֹבוֹת מְאֹד, אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֵז בָּהֶם, וּרְאוּיִים לְחוֹקְקָם עַל־סֵפֶר הַנְהָגוֹת כָּאֵלּוּ, יְהִיֶה הָעוֹשֶׂה מִי שֶׁעֲשָׂאָן, עַל־כָּל־פָּנִים הַהַנְהָגוֹת הַלָּלוּ הֵם טוֹבִים וּקְדוֹשִׁים מְאֹד, וְאִיכָבָה אוּכַל לִמְנֹעַ הַטּוֹב מֵהַלְּכִים בְּתָמִים אֲשֶׁר נַפְשָׁם אוּתָה לִמְצֹא בְּסֵפֶר דְּרָכִים יְשָׁרִים הַלָּלוּ. וְגַם הָאֱמֶת עַד לְעַצְמוֹ, וּמִי שֶׁמַּבִּיט בְּעֵין הָאֱמֶת בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה יָבִין בְּעַצְמוֹ כִּי דְּבָרִים כָּאֵלּוּ אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג כְּלָל בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי, כִּי אִם לְקָדוֹשׁ וְטָהוֹר בִּקְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה יִתְרָה כְּמוֹתוֹ. וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה,

כִּי הֵם אַךְ לְמוֹתָר, כְּדֶרֶךְ שֶׁאֹמְרִים הָעוֹלָם: אוֹ שֶׁלֹּא יוֹעִיל - אוֹ שֶׁהֵם שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ. עַל־כֵּן לִבִּי הָלַךְ אַחַת הַנָּה וְאַחַת הֵנָּה בְּעִנְיָן זֶה, וְאָמַרְתִּי: וִיהִי מָה, אֶרְצֶה דִּבְרֵי אֵלֶּה לְמַעַן יֵדְעוּ דּוֹר אַחֲרוֹן, יָקֻמוּ וִיסַפְּרוּ לִבְנֵיהֶם, וּמִמֶּנּוּ יִרְאוּ וְכֵן יַעֲשׂוּ, לֵילֵךְ בַּנְּתִיבוֹת הַלָּלוּ וְלִדְרֹךְ בְּעִקְּבוֹתָיו. כִּי זֹאת אֵין צָרִיךְ לִפְנִים, שֶׁהַנְהָגוֹת כָּאֵלּוּ הֵם הַנְהָגוֹת קְדוֹשׁוֹת וִיקָרוֹת, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יָכוֹל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי הַנְהָגוֹת כָּאֵלּוּ, כִּי הֵם דְּבָרִים הַשָּׁווִים לְכָל נֶפֶשׁ, כַּקָּטֹן כַּגָּדוֹל; וַאֲפִלּוּ הַפָּחוּת שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, אִם יִרְצֶה לָחוּס עַל חַיָּיו וְלַחְשֹׁב עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי, וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ לָלֶכֶת בַּנְּתִיבוֹת וּבַדְּרָכִים הַלָּלוּ הַמְבֹאָרִים פֹּה - בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם, וְיוּכַל לָבוֹא לְמַעֲלוֹת גְּבֹהוֹת וּקְדוֹשׁוֹת כְּחָד מִבְּנֵי עֲלִיָּה אִם יִהְיֶה חָזָק בְּדַעְתּוֹ לֶאֱחֹז דַּרְכּוֹ הַטּוֹב תָּמִיד, כְּיָתֵד חָזָק בַּל יִמּוֹט, כְּכָל הַמְבֹאָר פֹּה לְקַמָּן.

אַךְ זֹאת לָדַעַת, כִּי כָּל הַמְבֹאָר פֹּה אֵינוֹ אֲפִלּוּ כְּטִפָּה מִן הַיָּם הַגָּדוֹל מֵעֹצֶם קְדֻשָּׁתוֹ וְהַפְלָגַת מַעֲלָתוֹ הָעוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין יַד שֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי שׁוֹלֶטֶת שָׁם. וְגַם אֵין רְצוֹנֵנוּ לְבָאֵר קְצָת מוֹפְתִים נוֹרָאִים שֶׁרָאִינוּ מִמֶּנּוּ, כִּי אֵין אָנוּ עוֹסְקִים לְסַפֵּר בִּשְׁבָחָיו הַקְּדוֹשִׁים, כִּי אִם מַה שֶּׁנֹּגֵעַ לְיִרְאַת הַשֵּׁם, אָמַרְתִּי: אַךְ יִרְאוּ אוֹתָם הַדְּבָרִים יִקְחוּ מוּסָר. כִּי כָּל הָאֲנָשִׁים

הָרֹאִים דְּבָרִים הַלָּלוּ בִּכְתָב אֶצְלֵנוּ, כֻּלָּם יוֹדוּ וִישַׁבְּחוּ וִיפָאֲרוּ אוֹתָם, וְנִגְעַ בְּלִבָּם הִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכֻלָּם מְבַקְּשִׁים וּמַפְצִירִים בִּי לַהֲבִיאָם לִדְפוּס; הֶעְתִּירוּ עָלַי דִּבְרֵיהֶם עַד שֶׁהֶכְרַחְתִּי לְמַלֹּאת רְצוֹנָם.

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֵינוּ שֶׁנִּזְכֶּה לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי אֲבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּאֵימָה וּבִירְאָה רְצוֹן קוֹנָם, עַד יִבָּנֶה צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם וְיָשׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל אֶל־אַרְבּוֹתֵיהֶם כַּיּוֹנִים, בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

שִׁבְחֵי הָר"ן

א. בְּהִיוֹתוֹ בִּימֵי קַטְנוּתוֹ בָּא עַל דַּעְתּוֹ לִפְרֹשׁ מֵהָעוֹלָם, וְרָצָה לְשַׁבֵּר תַּאֲוַת אֲכִילָה. אַךְ עֲדַיִן הָיָה בְּשֵׂכֶל קָטָן, וְנִדְמָה לוֹ שֶׁזֶּה אִי אֶפְשָׁר, שֶׁיְּנִיחַ מֵאֲכִילָתוֹ כְּפִי מַה שֶׁהָיָה רָגִיל לֶאֱכֹל בַּבֹּקֶר וּבַצָּהֳרַיִם וְכוּ'; עַל־כֵּן יָשַׁב עַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה בּוֹלֵעַ כָּל מַה שֶּׁיֹּאכַל, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹעֵס מַה שֶּׁיֹּאכַל, רַק יִבְלַע כְּמוֹת שֶׁהוּא, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַרְגִּישׁ שׁוּם טַעַם בַּאֲכִילָתוֹ. וְעָשָׂה כֵּן, וְעָלָה נְפִיחוּת בְּצַוָּארוֹ (שֶׁבִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז קוֹרִין 'גִּישְׁוָואלִין'). וְאָמַר שֶׁהָיָה אָז רַק בֶּן שִׁשָּׁה שָׁנִים; וְהַנְהָגָה זוֹ שָׁמַעְתִּי לְדָבָר גָּדוֹל מְצַדִּיק גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד שֶׁנָּהַג כָּךְ, שֶׁהָיָה בּוֹלֵעַ אֲכִילָתוֹ בְּלִי לְעִיסָה, אַךְ הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה נָהַג כָּךְ בִּהְיוֹתוֹ בֶּן שִׁשָּׁה שָׁנִים:

ב. גַּם בִּהְיוֹתוֹ יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבּוֹ לִלְמֹד בִּימֵי קַטְנוּתוֹ הָיָה רוֹצֶה תָּמִיד לְקַיֵּם "שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָמִיד", וְהָיָה מִתְגַּעֵשׁ לְצַיֵּר נֶגֶד עֵינָיו שֵׁם הָוָיָה בָּרוּךְ הוּא; וּמֵחֲמַת שֶׁהָיְתָה מַחֲשַׁבְתּוֹ טְרוּדָה בָּזֶה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מַה שֶּׁלּוֹמֵד, וְהָיָה רַבּוֹ כּוֹעֵס עָלָיו. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל יְמֵי יַלְדוּתוֹ הָיָה עֹשֶׂה עִנְיְנֵי מַעֲשֵׂה נַעֲרוּת הַרְבֵּה מְאֹד, דְּהַיְנוּ עִנְיְנֵי שְׂחוֹק וּקְפִיצוֹת וְטִיּוּל (שֶׁבִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז קוֹרִין 'פַאר שַׁייט'), וְהָיָה רָגִיל בָּזֶה מְאֹד:

ג. אַחַר־כָּךְ נִתְגַּדֵּל יוֹתֵר, וּכְשֶׁנַּעֲשָׂה בַּר־מִצְוָה קָרָא אוֹתוֹ דּוֹדוֹ, הָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב אֶפְרַיִם זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, אַב־בֵּית־דִּין דִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ סִידִילְקוֹב, וְאָמַר לוֹ הַפָּסוּק "אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ" (כִּי זֶה נֶאֱמַר עַל הַיּוֹם שֶׁהָאָדָם נַעֲשֶׂה בַּר־מִצְוָה כַּמּוּבָא בַּסְּפָרִים), וְאָמַר לוֹ קְצָת מְעַט דִּבְרֵי מוּסָר; וְהָיָה יָקָר בְּעֵינָיו מְאֹד מְאֹד, כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב. אַחַר־כָּךְ נִכְנַס לַחֻפָּה, וְתֵכֶף בִּיצִיאָתוֹ מִן הַחֻפָּה הָיָה מִתְלַהֵב מְאֹד וּמִתְגַּעֵשׁ מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנִכְנַס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם מִיּוֹם אֶל־יוֹם:

ד. גַּם בִּימֵי קַטְנוּתוֹ הִתְחִיל לְהַתְמִיד מְאֹד מְאֹד בִּלְמוּדוֹ. וְהָיָה מְשַׁלֵּם לְהַמְלַמֵּד מִכִּיסוֹ שְׁלִשָּׁה גְּדוֹלִים בְּעַד כָּל דַּף גְּמָרָא שֶׁהָיָה לוֹמֵד עִמּוֹ; מִלְּבַד הַשְּׂכַר־לִמּוּד שֶׁהָיָה אָבִיו מְשַׁלֵּם לְהַמְלַמֵּד, הָיָה הוּא בְּעַצְמוֹ זִכְרוֹנוֹ

חזרה לתוכן העניינים

לִבְרָכָה נוֹתֵן לְהַמְלַמֵּד מִשֶּׁלּוֹ שְׁלִשָׁה גְדוֹלִים בְּעַד כָּל דַּף וְדַף, כְּדֵי שֶׁהַמְלַמֵּד יַכְרִיחַ עַצְמוֹ לִלְמֹד עִמּוֹ הַרְבֵּה דַּפִּין גְּמָרָא בְּכָל יוֹם. וְכֵן הָיָה, שֶׁהָיָה הַמְלַמֵּד לוֹמֵד עִמּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה דַּפִּין בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְהוּא הָיָה מְשַׁלֵּם לוֹ כַּנַּ"ל שְׁלִשָׁה גְדוֹלִים בְּעַד כָּל דַּף וְדַף, מִלְּבַד הַשְּׂכַר־לִמּוּד:

ד. וְכֵן הָיָה נִכְנָס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְכָל עֲבוֹדָתוֹ הָיָה בְּהֶצְנֵעַ גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁלֹּא יָדַע שׁוּם אָדָם מִמֶּנּוּ כְּלָל, כִּי הָיָה סָתוּם וְגָנוּז מְאֹד, וְכָל עֲבוֹדָתוֹ הָיָה בַּסֵּתֶר וּבְהֶצְנֵעַ גָּדוֹל. וְעִקַּר עֲבוֹדָתוֹ בַּתְּחִלָּה הָיָה בִּפְשִׁיטוּת גָּדוֹל, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל, רַק בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר. וְכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁעָשָׂה -הַכֹּל הָיָה בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה וּבְכֹחַ גָּדוֹל וּבְמְסִירוּת נֶפֶשׁ, וְלֹא הָיָה לוֹ שׁוּם דְּבַר עֲבוֹדָה שֶׁבָּא לוֹ בְּנָקֵל, רַק כָּל דָּבָר וְדָבָר בָּא לוֹ בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה מְאֹד, שֶׁהָיָה מְיַגֵּעַ עַצְמוֹ כַּמָּה זְמַנִּים בִּשְׁבִיל כָּל דָּבָר וְדָבָר מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם.

וְהָיָה לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, אֲלָפִים וּרְבָבוֹת, עַד אֵין שִׁעוּר וָעֵרֶךְ. וְהָיָה קָשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו מְאֹד מְאֹד לְהַתְחִיל לִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, לְקַבֵּל עָלָיו עֹל עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְהָיָה רָגִיל לְהַתְחִיל אֵיזֶה יָמִים לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְאַחַר־כָּךְ נָפַל מִזֶּה; וְחָזַר וְהִתְחִיל, וְחָזַר וְנָפַל. וְכֵן הָיָה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, עַד שֶׁפַּעַם אֶחָד נִתְחַזֵּק אֶצְלוֹ שֶׁיִּהְיֶה חָזָק מְאֹד, שֶׁיֹּאחֵז בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם לְעוֹלָם וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם; וּמֵאָז וָהָלְאָה נִתְחַזֵּק לִבּוֹ בַּה'. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם אַחַר־כָּךְ הָיָה לוֹ תָּמִיד עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד, רַק שֶׁאַחַר־כָּךְ הָיָה חָזָק שֶׁלֹּא יַנִּיחַ עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ לְעוֹלָם, אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְרִידָה לִפְעָמִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה מִתְחַזֵּק עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל:

ו. וְהָיָה רָגִיל לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁנָּפַל מִמַּדְרֵגָתוֹ לִפְעָמִים לֹא הָיָה מְיַאֵשׁ עַצְמוֹ בִּשְׁבִיל זֶה, רַק אָמַר שֶׁיַּתְחִיל מֵחָדָשׁ כְּאִלּוּ לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן כְּלָל לִכְנֹס בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, רַק עַתָּה הוּא מַתְחִיל מֵחָדָשׁ; וְכֵן בְּכָל פַּעַם וּפַעַם תָּמִיד הָיָה רָגִיל לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ. וְהָיָה לוֹ כַּמָּה הַתְחָלוֹת בְּיוֹם אֶחָד, שֶׁגַּם בְּיוֹם אֶחָד לִפְעָמִים נָפַל מֵעֲבוֹדָתוֹ - וְהָיָה מַתְחִיל מֵחָדָשׁ; וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים בְּיוֹם אֶחָד:

ז. וְהָיָה מַתְמִיד בִּלְמוּדוֹ מְאֹד, וְלָמַד הַרְבֵּה מְאֹד שַׁ"ס וּפוֹסְקִים וְתַנַּ"ךְ וְ'עֵין יַעֲקֹב', וְסִפְרֵי הַזֹּהַר וְתִקּוּנִים, וְכָל כִּתְבֵי הָאַרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּשְׁאָר סְפָרִים הַרְבֵּה מְאֹד, וְסִפְרֵי מוּסָר הַרְבֵּה מְאֹד; וְאָמַר שֶׁכָּל הַסְּפָרִים־קְטַנִּים הַמְדַבְּרִים מִמּוּסָר - כֻּלָּם הָיוּ בְּבֵית אָבִיו, וְלָמַד מִכֻּלָּם. גַּם לָמַד הַרְבֵּה 'רֵאשִׁית חָכְמָה', וְאָמַר בְּפֵרוּשׁ שֶׁלָּמַד אֶת סֵפֶר 'רֵאשִׁית חָכְמָה' פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר.

וְגֹדֶל בְּקִיאוּתוֹ בְּכָל הַסְּפָרִים כְּפִי מַה

שֶׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ קְצָת הָיָה בְּלִי שִׁעוּר, וּבִכְּרָט בְּסִפְרֵי תַּנַּ"ךְ וְ'עֵין יַעֲקֹב' וְכָל כִּתְבֵי הָאַרִ"י וְסִפְרֵי הַזֹּהַר וְתִקּוּנִים - לֹא נִמְצָא דֻּגְּמָתוֹ בָּעוֹלָם, כִּי כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ הָיְתָה מוּכָנָת לְפָנָיו וְשָׁגוּר בְּפִיו כְּשֻׁלְחָן הֶעָרוּךְ מַמָּשׁ, כְּדָבָר הַמֻּנָּח לִפְנֵי הָאָדָם לִפְנֵי עֵינָיו, שֶׁיָּכוֹל לִקַּח לְעַצְמוֹ מַה שֶּׁיִּרְצֶה - כֵּן מַמָּשׁ הָיוּ כָּל הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים מוּכָנִים לִפְנֵי עֵינֵי שִׂכְלוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּכָל עֵת שֶׁרָצָה; וּקְצָת מִזֶּה יְכוֹלִים לִרְאוֹת וּלְהָבִין בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים:

ח. וְסִפֵּר שֶׁכָּל לִמּוּדוֹ בָּא לוֹ בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה. כִּי בַּתְּחִלָּה הָיָה לוֹמֵד מִשְׁנָיוֹת, וְלֹא הָיָה מֵבִין לִמּוּדוֹ, וְהָיָה בּוֹכֶה הַרְבֵּה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שֶׁיָּאִיר עֵינָיו, וְהָיָה בּוֹכֶה וּבוֹכֶה כָּל־כָּךְ - עַד שֶׁזָּכָה שֶׁיּוּכַל לִלְמֹד מִשְׁנָיוֹת; וְכֵן אַחַר־כָּךְ לָמַד שְׁאָר סְפָרִים, וְלֹא הָיָה מֵבִין גַּם־כֵּן, וְהָיָה בּוֹכֶה וּבוֹכֶה גַּם כֵּן הַרְבֵּה מְאֹד - עַד שֶׁזָּכָה לַהֲבִינָם; וְכֵן בְּלִמּוּד זֹהַר וְכִתְבֵי הָאַרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה בּוֹכֶה גַּם־כֵּן הַרְבֵּה, עַד שֶׁזָּכָה לְהָבִין. וְאָמַר שֶׁבַּתְּחִלָּה בְּכָל סֵפֶר וָסֵפֶר שֶׁלָּמַד לֹא הָיָה מֵבִין בּוֹ, וְהָיָה קָשֶׁה לוֹ הַרְבֵּה, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד עַל פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים, וְהָיָה לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה, וְהָיָה לִמּוּדוֹ בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה; וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לָמַד הַרְבֵּה מְאֹד, כִּי הָיָה מְחַזֵּק עַצְמוֹ מְאֹד. וְהַכֹּל זָכָה עַל־יְדֵי תְּפִלָּתוֹ וּבְכִיָּתוֹ כַּנַּ"ל:

ט. וְהָיָה מִתְעַנֶּה הַרְבֵּה מְאֹד, וְכַמָּה פְּעָמִים הִתְעַנָּה מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, וְהַכֹּל בִּימֵי נְעוּרָיו מַמָּשׁ, קֹדֶם הֱיוֹתוֹ בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה. וְלִפְעָמִים הִתְעַנָּה שְׁנֵי פְּעָמִים מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת רְצוּפִים זֶה לְזֶה. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה יֶלֶד שַׁעֲשׁוּעִים וּמְגֻדָּל בְּתַּפְנוּק, וְהָיָה אָדָם דַּק מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הָיָה חָס עַל עַצְמוֹ כְּלָל, וְהִתְעַנָּה וְסִגֵּף עַצְמוֹ מְאֹד. וְהִתְעַנָּה חַ"י פְּעָמִים מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת בְּשָׁנָה אֶחָת:

י. אַךְ עִקַּר עֲבוֹדָתוֹ אֲשֶׁר עַל־יָדָהּ זָכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה הָיָה רַק רִבּוּי הַתְּפִלּוֹת וְהַתְּחִנּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת וְהָרְצוּיִים וְהַפִּיּוּסִים, שֶׁהָיָה רָגִיל מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ, וְהָיָה מְרַצֶּה וּמְפַיֵּס אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּכַמָּה מִינֵי תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת שֶׁיְּזַכֵּהוּ בְּרַחֲמָיו לְקָרְבוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְעִקַּר מַה שֶּׁהוֹעִיל לוֹ הָיוּ הַתְּפִלּוֹת שֶׁהִתְפַּלֵּל בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, שֶׁהָיָה רָגִיל מְאֹד לְיַחֵד לוֹ אֵיזֶה מָקוֹם שֶׁמָּצָא שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי אָדָם, וְהָיָה מְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בַּלָּשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ, דְּהַיְנוּ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, וְהָיָה מְרַצֶּה וּמְפַיֵּס אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ בְּכַמָּה וְכַמָּה מִינֵי טְעָנוֹת וַאֲמַתְּלָאוֹת שֶׁרָאוּי לוֹ יִתְבָּרֵךְ שֶׁיְּקָרְבוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ, וְהָיָה רָגִיל בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, וְהָיָה מְבַלֶּה יָמִים וְשָׁנִים עַל־זֶה. גַּם הָיָה מַטְמִין עַצְמוֹ עַל־גַּבֵּי בֵּית אָבִיו תַּחַת הַגַּג, שֶׁהָיָה שָׁם כְּמוֹ חֶדֶר בְּמַחֲצִית שֶׁל קָנִים

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

הַקְדָּמָה מֵאֵת רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב

בְּזֶה הַסֵּפֶר מְבֹאָרִים כָּל הַמִּדּוֹת וְהַנְהָגוֹת עַל סֵדֶר אֶלֶף־בֵּית, וְנֶחֱלָק לִשְׁנֵי חֲלָקִים, וְהֵם מְכֻנִּים אֶצְלֵנוּ בְּשֵׁם ״אֶלֶף־בֵּית יָשָׁן״ וְ״אֶלֶף־בֵּית חָדָשׁ״. הַחֵלֶק הָרִאשׁוֹן הֵם לִקּוּטִים נִפְלָאִים אֲשֶׁר לִקֵּט רַבֵּנוּ הַטָּהוֹר וְהַקָּדוֹשׁ בִּימֵי יַלְדוּתוֹ, כֹּל אֲשֶׁר הִשִּׂיגָה יַד חָכְמָתוֹ הַגְּדוֹלָה לְהָבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, וְאָסַף מִכֹּל סִפְרֵי קֹדֶשׁ כָּל אֲשֶׁר מָצָא בָּהֶם מַה שֶּׁנּוֹגֵעַ לְמוּסָר וּלְהַנְהָגוֹת וּמִדּוֹת יְשָׁרוֹת, וּכְתָבָם אֶצְלוֹ לִזְכָּרוֹן, הֵן מַה שֶּׁמָּצָא מְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אֵיזֶה מַעֲלָה שֶׁל מִדָּה טוֹבָה, אוֹ לְהֵפֶךְ גְּנוּת מִדָּה רָעָה, הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל הָיָה מְאֻסָּף עַל־יָד עַל־יָד, וְהֶעְתִּיקָם אֶצְלוֹ עַל סֵדֶר אָלֶף־בֵּית אֵצֶל כָּל מִדָּה וּמִדָּה, לְמַעַן יִהְיֶה לוֹ לִזְכָּרוֹן לִרְאוֹת בְּעֵינָיו מַעֲלַת כָּל מִדָּה וּמִדָּה וְהִפּוּכָהּ, לְמַעַן לֶכֶת בְּדֶרֶךְ טוֹבִים וְאָרְחוֹת צַדִּיקִים לִשְׁמֹר, וְנוֹסָף לָזֶה הִשִּׂיגָה חָכְמָתוֹ הָרָמָה דְּבָרִים רַבִּים יְקָרִים וְנִפְלָאִים אֲשֶׁר אֵינָם מְבֹאָרִים בְּפֵרוּשׁ בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אַךְ בְּרֹב עֹצֶם הַשָּׂגָתוֹ הֵבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, וְהִשִּׂיג חִדּוּשִׁים יְקָרִים בְּעִנְיְנֵי הַמִּדּוֹת מִתּוֹךְ הַפְּסוּקִים וּמִתּוֹךְ דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אֲשֶׁר אֵינָם מְבֹאָרִים בְּדִבְרֵיהֶם בְּפֵרוּשׁ כִּי אִם בְּרֶמֶז לְמַשְׂכִּיל כְּמוֹתוֹ, וְהַכֹּל אָסַף וְקִבֵּץ בְּיַחַד עַל סֵדֶר אָלֶף־בֵּית, וּבְרִבּוֹת הַיָּמִים נִמְצָא אֶצְלוֹ חִבּוּר שָׁלֵם עַל כָּל הַמִּדּוֹת.

וְצָוָה לְהַעְתִּיק הַכֹּל, וּמִפִּיו יִקָּרֵא אֵלַי וַאֲנִי כּוֹתֵב עַל הַסֵּפֶר, לְמַעַן לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַזֶּה מִפִּינוּ לַהֲגוֹת בּוֹ תָּמִיד, לְמַעַן נֶחְדַּל מִמִּדּוֹת רָעוֹת, כִּי כָּל אֶחָד בִּרְאוֹתוֹ מְסֻדָּר עִמָּם גְּנוּת מִדָּה רָעָה וּגְדֹל הֶפְסֵדָהּ וְהַפְּגָם הַנּוֹרָא הַמַּגִּיעַ עַל־יָדָהּ, יָחוּס עַל נַפְשׁוֹ וְיֵאָזֹר מָתְנָיו לַעֲמֹד כְּנֶגְדָּהּ, וִיבַקֵּשׁ מִמִּי שֶׁהֲרַחֲמִים שֶׁלּוֹ לְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת, לְהַצִּילוֹ מֵאוֹתָן הַמִּדּוֹת רָעוֹת אוֹ תַּאֲווֹת רָעוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהֵן; וְכֵן לְהֵפֶךְ בְּמִדּוֹת טוֹבוֹת. גַּם מַשְׂכִּיל עַל־דָּבָר יִמְצָא־טוֹב, עֵצוֹת נְכוֹנוֹת אֵיךְ לְהִזָּהֵר מֵאֵיזֶה מִדָּה, עַל־יְדֵי שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁמָר מֵהַמִּדָּה הַסְּמוּכָה אֵלֶיהָ, כִּי הֵם שְׁכֵנִים זוֹ לָזוֹ וְכָל אַחַת שׁוֹמֶרֶת חֲבֵרְתָּהּ, כַּמְבֹאָר בְּסָמוּךְ בַּהַקְדָּמָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ.

וּמַעֲלַת סֵפֶר זֶה אֵין מִן הַצֹּרֶךְ לְבָאֵר לְכָל בַּעַל־אֱמֶת, הֶחָפֵץ בָּאֱמֶת וּמִתְגַּעְגֵּעַ לֶאֱחֹז בְּדַרְכֵי יֹשֶׁר בְּוַדַּאי יִמְצָא בּוֹ מַרְגּוֹעַ לְנַפְשׁוֹ, אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֲזוּ בּוֹ, אָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא, כִּי כָּל הַסֵּפֶר הַזֶּה מְיֻסָּד עַל פְּסוּקֵי תַּנַ״ךְ וְעַל דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, כֻּלָּם נְכֹחִים לַמֵּבִין וִישָׁרִים לְמֹצְאֵי דַעַת.

הַחֵלֶק הַשֵּׁנִי הוּא גַּם־כֵּן כְּעֵין הַחֵלֶק הָרִאשׁוֹן בְּצַלְמוֹ וְתַבְנִיתוֹ, אֵין בֵּינֵיהֶם הֶבְדֵּל, כִּי הוּא גַּם־כֵּן בֵּאוּר מַעֲלוֹת מִדּוֹת טוֹבוֹת וּגְנוּת מִדּוֹת רָעוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה.

הוּא הַרַמְבַּ״ן.

ר׳ יַעֲקֹב מִקּוֹרְבִיל. ר׳ מֹשֶׁה בֶּן יַעֲקֹב, בַּעַל הַ״סְּמַ״ג״. ר׳ אֱלִיעֶזֶר מִמִּיץ. ר׳ אֲמִנּוֹן הַקָּדוֹשׁ, שֶׁיָּסַד ״וּנְתַנֶּה תֹּקֶף״. ר׳ בָּרוּךְ בַּר יִצְחָק, בַּעַל הַ״תְּרוּמוֹת״. ר׳ יִצְחָק, בַּעַל הָ״עִטּוּר״. ר׳ אֱלִיעֶזֶר בְּר׳ יוֹאֵל, הַנִּקְרָא ״אַבִּי הָעֶזְרִי״. ר׳ אֶלְעָזָר מִגַּרְמַיְזָא. ר׳ יְהוּדָה חָסִיד. ר׳ יַעֲקֹב בֶּן גִּיקַטִילָא. רַבֵּינוּ יְחִיאֵל, אָבִיו שֶׁל הָרָא״ש, רַבֵּינוּ יוֹנָה. רַשְׁבָּ״א, הוּא רַבֵּינוּ שְׁלֹמֹה בֶּן אַבְרָהָם בֶּן אַדֶּרֶת. מַהַרַ״ם מִרוֹטֶנְבּוּרְק, הוּא ר׳ מֵאִיר בְּר׳ בָּרוּךְ נִפְטַר בְּתְפִיסָה. ר׳ אַלְכְּסַנְדֶּר בְּר׳ שְׁלֹמֹה, הֶבִיאוֹ לִקְבוּרָה. רַבֵּינוּ יְחִיאֵל מִפַּרִישִׁי. ר׳ יִצְחָק, בַּעַל ״אוֹר זָרוּעַ״. ר׳ מְנַחֵם דְּרֶקַנְטִי. רַבֵּינוּ בַּחַיֵּי בֶּן אָשֵׁר. ר׳ פֶּרֶץ הֶחָסִיד. ר׳ מָרְדְּכַי בְּר׳ הִלֵּל, בַּעַל הַ״מָּרְדְּכַי, נֶהֱרַג עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם. ר׳ שִׁמְעוֹן הַדַּרְשָׁן, בַּעַל הַ״יַּלְקוּט״. ר׳ שִׁמְשׁוֹן מִקִּינוֹן. ר׳ שִׁמְשׁוֹן בַּר צָדוֹק, בַּעַל הַ״תַּשְׁבֵּ״ץ״. הָרַב ר׳ חַיִּים, אָחִיו וְרַבּוֹ שֶׁל הָרָא״ש.

הָרָא״ש, הוּא רַבֵּינוּ אָשֵׁר. בָּנָיו: רַבֵּינוּ יְחִיאֵל, וְר׳ שְׁלֹמֹה הֶחָסִיד, וְרַבֵּינוּ יַעֲקֹב בַּעַל הַ״טּוּרִים״, וְר׳ אֶלְיָקוּם, וְר׳ מֹשֶׁה, וְרַב אֶלְעָזָר, וְר׳ שִׁמְעוֹן, וְר׳ יְהוּדָה. ר׳ נָתָן, רַבּוֹ שֶׁל הָרָא״ש. ר׳ יְרוּחָם בְּרַב מְשֻׁלָּם, בַּעַל ״סֵפֶר מִישָׁרִים״ וְ״אָדָם וְחַוָּה״. רַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל בְּר׳ צָדוֹק, בַּעַל הָ״אַגָּדָה״. ר׳ אַהֲרֹן [הַלֵּוִי] הַכֹּהֵן הַנִּקְרָא רָא״ה. ר׳ יִצְחָק מִדּוּרָא, בַּעַל הַ״שַׁעֲרֵי דּוּרָא״.

הָרַב ר׳ דָּוִד אַבּוּדְרְהַם. ר׳ נִסִּים בְּרַב רְאוּבֵן הוּא הָר״ן. רַבֵּינוּ יוֹנָה. ר׳ יוֹסֵף [חֲבִיבָא], בַּעַל ״נִמּוּקֵי יוֹסֵף״. ר׳ יִצְחָק בַּר שֵׁשֶׁת, הוּא הָ״ריב״ש. רַבֵּינוּ יוֹם טוֹב, בַּעַל ״מַגִּיד מִשְׁנֶה״. הָרַב ר׳ יוֹם טוֹב בַּר אַבְרָהָם, בַּעַל ״מִגְדַּל עֹז״. רַב מָכִיר. ר׳ יוֹסֵף חָבִיב סְפָרַדִּי. ר׳ יַעֲקֹב מוֹלִין בַּר מֹשֶׁה הַלֵּוִי, הוּא מַהַרִי״ל. ר׳ שָׁלוֹם הַנִּקְרָא מַהַרַ״ש. ר׳ יִשְׂרָאֵל הַנִּקְרָא אִיסֶרְל, בַּעַל ״תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן״. ר׳ יַעֲקֹב מוֹלִין וְר׳ אַהֲרֹן, הָיוּ רַבּוֹתָיו.

ר׳ יַעֲקֹב וַייל. ר׳ יִצְחָק קַנְפַּטִין בְּר׳ יַעֲקֹב. ר׳ יִצְחָק דִּילְאוֹן. ר׳ יִצְחָק אַבּוּהַב, בַּעַל ״מְנוֹרַת הַמָּאוֹר״. ר׳ שְׁמוּאֵל וַלַאנְסִי בֶּן הָרַב ר׳ אַבְרָהָם. ר׳ יוֹסֵף קוֹלוֹן בַּר שְׁלֹמֹה, הוּא מַהַרִי״ק. ר׳ יַעֲקֹב בְּרַב שְׁמוּאֵל, בַּעַל הָ״אָגוּר״. ר׳ יוֹסֵף גִּיקַטִלִיָּא, בַּעַל ״שַׁעֲרֵי אוֹרָה״. ר׳ יִצְחָק דְּמִן עַכּוֹ תַּלְמִיד הָרַמְבַּ״ן. ר׳ יוֹסֵף בֶּן שְׁרַגָּא. ר׳ עוֹבַדְיָה מִבַּרְטֶנוֹרָא. ר׳ לֵוִי בְּר׳ יַעֲקֹב בֶּן חָבִיב. ר׳ יַעֲקֹב בֵּי רַב. ר׳ מֹשֶׁה אַלְשֵׁקַר. ר׳ יְהוּדָה מִינְץ. ר׳ מֵאִיר פַּאדָוָה. ר׳ שְׁלֹמֹה אַלְקַבֵּץ. ר׳ מֹשֶׁה אַלְשֵׁיךְ בְּר׳ חַיִּים. ר׳ שְׁמוּאֵל קַלְעֵי, בַּעַל ״מִשְׁפְּטֵי שְׁמוּאֵל״. ר׳ יוֹסֵף בֶּן לֵב. ר׳ שַׁכְנָא. ר׳ אֶלְעָזָר אַזִּקְרִי. ר׳ יוֹסֵף סַרְגּוֹסִי. ר׳ דָּוִד בֶּן זִימְרָא. ר׳ שְׁלֹמֹה לוּרְיָא. ר׳ אֵלִיָּהוּ, בַּעַל שֵׁם. ר׳ יִצְחָק בְּר׳ בְּצַלְאֵל.

ר׳ יוֹסֵף קַארוֹ בֶּן מוֹרֵנוּ אֶפְרַיִם, בַּעַל הַ״שֻׁלְחָן עָרוּךְ״ וְהַ״בֵּית יוֹסֵף״. ר׳

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

וְשָׁנִים טוֹבִים, יֵלְכוּ יוֹנְקוֹתָם וְיִרְבּוּ פְּאֵרוֹתָם, וְיִהְיוּ צֶאֱצָאֵיהֶם כְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ. וְתַצִּילֵם בְּרַחֲמֶיךָ מִצַּעַר גִּדּוּל בָּנִים חַס וְשָׁלוֹם, רַק כֻּלָּם יִזְכּוּ לְגַדֵּל בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם לְתוֹרָה וּלְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים. הֵן הַנּוֹלָדִים כְּבָר, הֵן הָעֲתִידִים לְהִוָּלֵד לָהֶם, כֻּלָּם יַאֲרִיכוּ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבִים, וְכֻלָּם יַשְׁאִירוּ שְׁאֵרִית בָּאָרֶץ. וְיִתְרַבּוּ צֶאֱצָאֵיהֶם כְּחוֹל הַיָּם וּכְכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב, לָעַד וּלְדוֹרוֹת עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם. הַבִּיטָה בְּעָנְיָם וּרְאֵה מַכְאוֹבָם. כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת לִבָּם. אַתָּה יָדַעְתָּ צַעֲרָם וְצָרוֹתֵיהֶם הַמְרֻבּוֹת שֶׁסָּבְלוּ עַד הֵנָּה. מָרָא דְּעָלְמָא כֹּלָּא, אֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָהֶם רַחֲמִים, הָאוֹמֵר לְעוֹלָמוֹ דַּי, יֹאמַר לְצָרוֹתֵיהֶם דַּי. עֲשֵׂה לְמַעַן זְכוּת אֲבוֹתֵיהֶם, וְשַׂמַּח לְבָבֵיהֶם וְעָזְרֵם מֵעַתָּה שֶׁיִּרְבּוּ צֶאֱצָאֵיהֶם, וְיִזְכּוּ לְגַדֵּל כָּל בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם, וַיַּאֲרִיכוּ יְמֵיהֶם וּשְׁנוֹתֵיהֶם, יִרְבּוּ וְיִגְדְּלוּ וְיִצְמְחוּ כָּל דּוֹרוֹתֵיהֶם. וִיקַיֵּם בָּנוּ וּבָהֶם "וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר מֵרֹב. וְהָיָה, בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יֵאָמֵר לָהֶם לֹא עַמִּי אַתֶּם, יֵאָמֵר לָהֶם בְּנֵי אֵל חָי".

וְתַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ בְּרָכָה מֵאִתְּךָ, וְתַשְׁפִּיעַ שֹׂבַע גָּדוֹל בָּעוֹלָם, וְתִשְׁלַח שְׂבִיעָה בְּמֵעֵינוּ, שֶׁנִּזְכֶּה לֶאֱכֹל מְעַט וְלִשְׂבֹּעַ מִמֶּנּוּ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַאֲכַלְתֶּם לַחְמְכֶם לָשֹׂבַע וִישַׁבְתֶּם לָבֶטַח בְּאַרְצְכֶם". וְקַיֵּם לָנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וְהוֹשַׁעְתִּי אֶתְכֶם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם, וְקָרָאתִי אֶל הַדָּגָן וְהִרְבֵּיתִי אוֹתוֹ, וְלֹא אֶתֵּן עֲלֵיכֶם רָעָב. וְהִרְבֵּיתִי אֶת פְּרִי הָעֵץ וּתְנוּבַת הַשָּׂדֶה, לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ עוֹד חֶרְפַּת רָעָב בַּגּוֹיִם".

אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם חֲמֹל עָלֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ, וְעָזְרֵנוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ בְּחֶמְלָתְךָ הַגְּדוֹלָה עָלֵינוּ שֶׁנִּזְכֶּה מְהֵרָה לָבוֹא לְכָל מַה שֶּׁבִּקַּשְׁנוּ מִלְּפָנֶיךָ. שֶׁנִּזְכֶּה לְשַׁבֵּר לְגַמְרֵי תַּאֲוַת הַמִּשְׁגָּל וְתַאֲוַת הָאֲכִילָה וְכָל תַּאֲווֹת הַבַּהֲמִיּוֹת. וִיהִיֶה זוּוּגֵנוּ וַאֲכִילָתֵנוּ וְכָל הַנְהָגוֹתֵינוּ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה גְּדוֹלָה בֶּאֱמֶת כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב. וְתַאֲרִיךְ יְמֵי בָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ וְכָל יוֹצְאֵי חֲלָצֵינוּ. כֻּלָּם יַאֲרִיכוּ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבִים, יְבַלּוּ יְמֵיהֶם בַּטּוּב וּשְׁנוֹתֵיהֶם בַּנְּעִימִים. וַיַּעַסְקוּ תָּמִיד כָּל יְמֵיהֶם וּשְׁנוֹתֵיהֶם בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדַת יְיָ בֶּאֱמֶת כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב. "עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ".

וּתְבַטֵּל כָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת מִן הָעוֹלָם. וְתַמְשִׁיךְ רַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וָשׂוֹבַע וּבְרָכָה וְשֶׁפַע טוֹבָה עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. וְקַיֵּם לָנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וַאֲהַבְתִּךָ וּבֵרַכְךָ וְהִרְבֶּךָ וּבֵרַךְ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתֶךָ, דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ. שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶךָ, עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבוֹתֶיךָ לָתֶת לָךְ". וְנֶאֱמַר: "כִּי חִזַּק בְּרִיחֵי שְׁעָרֶיךָ בֵּרַךְ בָּנֶיךָ בְּקִרְבֶּךָ. הַשָּׂם גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם חֵלֶב

חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ". וְנֶאֱמַר: "וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא, וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם. וִידַעְתֶּם כִּי בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל אָנִי וַאֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְאֵין עוֹד, וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם. יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם".

תפילה מ

מיוסד על תורה מ' בליקוטי מוהר"ן

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. שֶׁתְּרַחֵם עָלַי וְתִהְיֶה עִמִּי תָּמִיד, בְּשִׁבְתִּי בְּבֵיתִי, וּבְלֶכְתִּי בַדֶּרֶךְ, בְּשָׁכְבִּי וּבְקוּמִי, בְּצֵאתִי וּבְבוֹאִי. וְתוֹרֵנִי וְתַדְרִיכֵנִי בַּאֲמִתֶּךָ וּתְלַמְּדֵנִי תָּמִיד בְּכָל עֵת אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּעִנְיָנֵי הַנְּסִיעוֹת לַדְּרָכִים, אִם אֶסַּע וְאִם אֶחְדַּל, וְאֵיךְ לִסַּע וּמָתַי לִסַּע, וּלְהֵיכָן וּלְאֵיזֶה מָקוֹם וָעִיר לִנְסֹעַ, וְכַמָּה אֶתְעַכֵּב בְּדַרְכִּי, וְכָל פְּרָטֵי הַנְּסִיעוֹת לְאֵיזֶה דֶּרֶךְ גָּדוֹל וְקָטָן אָרֹךְ וְקָצָר. הַכֹּל תּוֹדִיעֵנִי וּתְלַמְּדֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים. וְתוֹלִיכֵנִי בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר תָּמִיד בְּכָל עֵת.

אֲדוֹן כֹּל, "גְּדֹל הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילִיָּה אֲשֶׁר עֵינֶיךָ פְּקֻחוֹת עַל כָּל דַּרְכֵי בְּנֵי אָדָם", וְיוֹדֵעַ וּמֵבִין מַחְשְׁבוֹתָם וְסוֹדָם, יְעוֹרְרוּ רַחֲמֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים עָלַי. וְזַכֵּנִי וְלַמְּדֵנִי תָּמִיד בְּכָל עֵת אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּעִנְיָנֵי נְסִיעוֹת לַדְּרָכִים. וּכְשֵׁם שֶׁהָיִיתָ עִם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, וְהָיוּ כָּל נְסִיעָתָם עַל פִּיךָ כִּרְצוֹנְךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "עַל פִּי יְיָ יַחֲנוּ וְעַל פִּי יְיָ יִסָּעוּ", כֵּן תְּרַחֵם עָלַי, וְתִהְיֶה תָּמִיד עִמִּי. וַאֲנִי מוֹסֵר עַצְמִי עָלֶיךָ לְבַד בֶּאֱמֶת עִם כָּל תְּנוּעוֹתַי תָּמִיד. עַל פִּיךָ אֶחֱנֶה בְּבֵיתִי, וְעַל פִּיךָ אֵצֵא. וְתִשְׁמֹר צֵאתִי וּבוֹאִי לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. וּתְרַחֵם עָלַי תָּמִיד בְּכָל עֵת שֶׁאֲנִי מֻכְרָח לִנְסֹעַ לְאֵיזֶה דֶּרֶךְ עַל פִּי רְצוֹנְךָ הַטּוֹב, שֶׁתִּהְיֶה עִמִּי תָּמִיד, וְתוֹלִיכֵנִי לְשָׁלוֹם וְתַדְרִיכֵנִי לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנִי לִמְחוֹז חֶפְצִי לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם. וְתַצִּילֵנִי מִכַּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב בַּדֶּרֶךְ, וְתִתְּנֵנִי לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָּל רוֹאַי וְתִגְמְלֵנִי חֲסָדִים טוֹבִים תָּמִיד. וּתְשִׁיבֵנִי לְשָׁלוֹם לְבֵיתִי. שָׁלוֹם בְּגוּפִי וּבְנַפְשִׁי וּבְמָמוֹנִי וּבְתוֹרָתִי, וְתִשְׁמְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ מִכָּל מִכְשׁוֹל חֵטְא וְעָוֹן, וּמִכָּל מִינֵי הִרְהוּרִים רָעִים וּמַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, וּמִכָּל הִסְתַּכְּלוּת רָעִים תָּמִיד. וּבִפְרָט בְּעֵת הִלּוּכִי בַּדֶּרֶךְ. וַתַּצִּילֵנִי וְתִשְׁמְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ מִסַּכָּנַת דְּרָכִים לְעוֹלָם. בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת בְּגוּף וָנֶפֶשׁ וּמָמוֹן.

"הוֹרֵנִי יְיָ דַּרְכֶּךָ וּנְחֵנִי בְּאֹרַח מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרָי. הַדְרִיכֵנִי בַּאֲמִתֶּךָ וְלַמְּדֵנִי, כִּי אַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׁעִי, אוֹתְךָ קִוִּיתִי כָּל הַיּוֹם. טוֹב וְיָשָׁר יְיָ עַל כֵּן יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ. יַדְרֵךְ עֲנָוִים בַּמִּשְׁפָּט וִילַמֵּד עֲנָוִים דַּרְכּוֹ. כָּל אָרְחוֹת יְיָ חֶסֶד וֶאֱמֶת לְנוֹצְרֵי בְּרִיתוֹ וְעֵדוֹתָיו. הוֹרֵנִי יְיָ דַּרְכֶּךָ אֲהַלֵּךְ בַּאֲמִתֶּךָ יַחֵד לְבָבִי לִירְאָה שְׁמֶךָ. דָּבְקָה לֶעָפָר נַפְשִׁי חַיֵּנִי כִּדְבָרֶיךָ. דְּרָכַי סִפַּרְתִּי וַתַּעֲנֵנִי לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ. דֶּרֶךְ פִּקּוּדֶיךָ

לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

יום חמישי

לנצח עוד יום

ע"ז ע"א **חדא** - דהרי **אמר רבי יוחנן: גידין** רכין, אף **שסופן להקשות** ולכאורה אינם כבשר, מכל מקום **נמנין עליהן בפסח.**

כלומר, אם נמנה אדם עם חבורה כדי לאכול יחד מבהמה שהוקרבה לקרבן פסח, ולא נשאר לו אלא רק לאכול מגידין אלו, יצא ידי אכילת קרבן פסח בהם. ומוכח, שדינם כבשר כיון שעכשיו גידין רכים הם !

ועוד, טעם נוסף להתיר את הבהמה, לפי **שהתורה חסה על ממונן של ישראל! אמר ליה רב פפא לרבה:** הרי **רבי שמעון בן לקיש** חולק על רבי יוחנן וסובר שאין נמנים על אכילת גידין אלו לקרבן פסח לפי שאינם נחשבים כבשר. ולדעתו, כיון שאינם כבשר, אם כן, אף אינם נחשבים כבשר לענין חיפוי העצם והרי **איסורא דאורייתא** של טריפה יש כאן.

ואיך את רבה **אמרת "מאי ליחוש להו"?!** הרי לדעת ריש לקיש טריפה מדאורייתא היא. ואיך ניתן להתעלם מכך? **אישתיק** שתק רבה.

מקשה הגמרא: **ואמאי אישתיק** רבה? והרי יכול היה להשיב לו שבדבר זה אין הלכה כרבי שמעון בן לקיש. שהרי **האמר רבא: הלכתא כוותיה** הלכה כמו **דרבי שמעון בן לקיש,** רק **בהני תלת** בשלשה דברים. ובמחלוקת זו בענין אכילת גיד בקרבן הפסח, אין הלכה כמו רבי שמעון בן לקיש?!

ומתרצת הגמרא: אכן, בכל מקום הלכה כרבי יוחנן. אך **שאני הכא,** שונה הדבר כאן, **דהדר ביה,** חזר בו **רבי יוחנן לגביה דרבי שמעון בן לקיש,** ופסק בענין גידין רכים כרבי שמעון בן לקיש, שאין נמנים על קרבן פסח על דעת לאכול גידין אלו כיון שסופן להקשות ולא יהיו ראויים לאכילה, ולכן מחשיבין אותם כפי סופן, ואין דינם כבשר.

ומנין שחזר בו רבי יוחנן בדבר זה? לפי שמתחילה, כאשר סבר רבי יוחנן שנמנים על הגידין בפסח, סמך על דברי המשנה לקמן [קכב א]: אלו הם שעורותיהם נחשבים כבשרם וכו' ועור הראש של עגל הרך. דהיינו, שעור העגל נחשב כבשר לענין טומאת אוכין וטומאת נבילה. ואף שסופו להקשות. וכענין זה למד רבי יוחנן שאף גיד, דינו כבשר הגם שסופו להקשות.

ולבסוף חזר בו רבי יוחנן. וכפי שמובא [שם] ששאל ממנו רבי שמעון בן לקיש עור הראש של עגל הרך, מהו שיטמא? אמר לו רבי יוחנן: אינו מטמא. הקשה לו ריש לקיש, הרי לימדתנו רבינו את דברי המשנה "אלו הם שעורותיהם כבשרם - עור הראש של עגל הרך"?

דאמר ליה, השיב לו רבי יוחנן: **אל תקניטני** מתשנה זו האומרת שעור הראש של עגל הרך הרי הוא כבשר. משום שמשנה זו, **בלשון יחיד אני שונה אותה** שנאמרה לדעת אלעזר בן יהודה. ואינה "סתם משנה" ולפיכך אין הלכה כמותה. ולכן סבור רבי יוחנן שגידין הרכים אינם כבשר, לפי שסופן להקשות. ולכן יפה הקשה רב פפא לרבה על דבריו "גידין מצטרפין לבשר". ושתק רבה על קושיא זו, כיון שאף רבי יוחנן חזר בו וסובר שאכן אין גידין חשובין כבשר, כיון שסופם להקשות.

ההוא אותו אבר של בהמה **שנשבר** בו **העצם ויצא** העצם **לחוץ** כלומר מחוץ הגוף, **דאישתקיל קורטיתא מיניה** ניטל מעט מן העצם שיצאה, ונפל לארץ. **אתא לקמיה** בא בעל הבהמה לפני **דאביי** לשואלו בדבר זה. **שהייה תלתא ריגלי** השהה אותו שלשה רגלים, משום שהמתין עד שיתאספו החכמים ברגל וישאלם בהוראת הדבר. **אמר ליה רב אדא בר מתנא: זיל קמיה** לך לפני **דרבא בריה דרב יוסף בר חמא, דחריפא סכיניה** חד הוא וחריף וליבו פתוח בסברא. והוא ישיבך בדבר.

אתא לקמיה בא בעל הבהמה לפני רבא בריה דרב יוסף בר חמא, ושאלו בדבר.

השיב **ואמר** לו: **מכדי** הרי כבר שנינו **"נשבר העצם ויצא לחוץ,** אם עור ובשר חופין את רובו - מותר" **תניא** כך שנינו בברייתא.

ומעתה, כל עוד אכן עור ובשר חופין את רובו, **מה** איכפת **לי** אם אותו העצם שיצא לחוץ **נפל, ומה לי איתיה** אם נשאר שם בחוץ, וכשרה!

אמר ליה רבינא לרבא ג' שאלות שאל ממנו:

א. אם היה הבשר החופה ומכסה את רוב העצם קרוע ותלוש חתיכות חתיכות, ואינו מחובר כיחידה אחת סביב העצם. ואם יהיה כולו **מתלקט** ומצטרף לכסות העצם, תהיה רוב העצם מכוסה, **מהו?** האם אכן נחשב זה כבשר החופה את העצם?

ב. היה הבשר החופה את רוב העצם **מתרוסס** רדוד וקלוש ולא כשאר בשר העבה , **מהו,** האם אף בזה נחשב כיסוי?

ג. היה הבשר החופה את רוב העצם **מתמסמס** נרקב, **מהו?**

דנה הגמרא: **היכי דמי** איזו דרגת ריקבון מחשיבתו כ"**מתמסמס**"?

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: כל שהרופא קודרו נוטלו בסכין בקלות, כיון שכבר פסק חיותו. ובשר זה, נחשב 'מתמסמס'.

איבעיא להו:

א. אם **ניקב** הבשר החופה את העצם נקב קטן אשר אינו מחסר מכמות הבשר החופה, **מהו,** האם פוגם הנקב בהיות הבשר לכיסוי או לאו?

ב. **נסדק** הבשר , **מהו?**

ג. **נקלף** הבשר מחיבורו ודיבוקו לעצם, אך עדיין משמש הוא ככיסוי לעצם מלמעלה אף שאינו מחובר לה , **מהו?**

ואם נאמר שאכן אין פסול בכך שנקלף הבשר, והעיקר שמכסה הוא על העצם, יש לשאול מה יהא הדין כאשר **ניטל שליש התחתון** מעובי הבשר הסמוך לעצם, ונמצא ששני השלישים העליונים עומדים תלויים באוויר, **מהו?**

מביאה הגמרא ראיה לפשוט את הספק האחרון:

תא שמע מהא **דאמר עולא אמר רבי יוחנן: עור, הרי הוא כבשר** לענין חיפוי העצם.

והנה העור, אף כאשר אין תחתיו בשר כלל, וישנו ריוח גדול בינו לבין העצם, מכל מקום חופה עליו. כל שכן בשר, אף שנקלף ממנו השליש התחתון ונותרו שני שלישי בשר, ודאי נחשב כיסוי. דוחה הגמרא: **דלמא** יתכן שהדין שדי בכך שהעור חופה על הבשר, הוא רק במקום שמלכתחילה אין שם בשר אלא עור **דקנה משכא דידיה** כלומר שמחזיק העור בשלו. ודבוק הוא בעצם. כגון בסוף ארכובה כאשר משתפלת הרגל בברך [כלומר בחלק התחתון של העצם שהולך ונהיה דק] שאין שם בשר כלל אלא רק עור הדבוק לעצם. יתכן שרק שם כאשר חופה העור את העצם, כשר.

ואכן במקום שהיה בשר מתחילה, ונשאר רק עור ומרוחק הוא מן העצם, אינו נחשב כמכסה עליה. **אמר רב אשי: כי הוינן בי** כאשר הייתי בביתו של **רב פפי, איבעיא לן:**

אם **נקדר** נחתך הבשר שמעל השבר בסכין ונעשה חיתוך עגול **כמין טבעת,** אשר מפריד את הבשר שמעל השבר משאר הבשר שסביבו, **מהו,** האם יכול בשר זה להירפא ולחזור ולהיות שוב כחלק מן הבשר החופה את העצם, או שאין לו רפואה ואינו נחשב כמחובר וממילא אינו מהווה כיסוי לעצם?

ופשטנא ופשטנו ספק זה **מהא דאמר רב יהודה אמר רב:**

דבר זה שאלתי לחכמים ולרופאים, ואמרו לי: דרך רפואתו של בשר זה [באופן שיהיה חופה את האבר] כך הוא:

מסרטו את הבשר [שנחתך בעיגול] **בעצם** אחרת מעלמא, ועל ידי פעולה זו, נמשך דם מן הבשר לעבר הבשר הבריא שמסביב, ועל ידי כך מתחבר חוזרה **ומעלה ארוכה. אבל** אם עושה זאת על ידי **פרזלא,** כלי ברזל **מזרף זריף** חורץ חריצים בבשר, מכאיב את המכה ולא עולה רפואה באופן זה.

אמר רב פפא: והוא, דרכי רפואה אלו המסייעים להחשיב את הבשר כבשר החופה סביב העצם, הינם רק **בדקנה גרמא דידיה.** [שמחזיקה העצם בשלה] כלומר, שהעצם מחזיקה בבשר שסביב החיתוך, ורק כך יש רפואה למכה זו. אך אם הבשר שסביב החיתוך אינו דבוק, הרי שאין לדבר רפואה, והחיתוך מטריף. [שהרי אינו חשוב כבשר החופה על העצם].

סיכום סוגיות טריפות הרגליים וצומת הגידים:

א. בהמה שנחתכו רגליה האחוריות למעלה מן הארכובה העליונה, כלומר, בעצם הקולית [הירך], שהיא העליונה מבין שלוש עצמות הרגל, הרי היא טרפה. כך היא דעת הגאונים. אולם לרש"י [וכן היא דעת הרשב"א] אף אם נשברה העצם האמצעית [השוק] הרי היא טרפה.

ב. אם לא נחתכה הרגל לגמרי, אלא רק נשברה העצם [במקום הנ"ל], אם רוב הבשר שבמקום השבר קיים, הרי גם האבר וגם הבהמה מותרים. אולם אם אין רוב הבשר באותו מקום קיים, הן האבר והן הבהמה אסורים.

ג. למטה מן הארכובה [לדעת מן הגאונים זה למטה מן הירך ולדעת רש"י והרשב"א, למטה מן השוק], אם רוב הבשר קיים, הרגל באותו מקום כשרה [וכל שכן הבהמה]. ואם אין רוב הבשר קיים, הבהמה מותרת, אך הרגל אסורה, גזרה משום אבר מן החי.

ד. נחתכה הרגל במקום צומת הגידין ולא נחתכה צומת הגידין עמה, לדעת הגאונים המכשירין שבר בעצם האמצעית, אף במקום צומת הגידין כשרה. ואם נחתכה צומת הגידין עצמה, אף אם כל הרגל שלמה, הבהמה טרפה.

ה. נחתכה העצם התחתונה, המכונה "ארכובה הנמכרת עם הראש", הבהמה מותרת. ואם לא נחתכה לגמרי ואין רוב הבשר קיים, הרגל אסורה משום הגזירה.

חזרה לתוכן העניינים

בהמה המקשה פרק רביעי חולין עז.

מסורת הש"ס לעמוד הקודם

נמנין עליהן. דלמפי' לא נמנה אדם עם הטהורה אלא לאכול מהן יצא ידי מלכיא פמ. אלמא בשר ניתרו: **ר"ל.** פליג בפסחים **בכילד לוקין** (דף פד.) ואמר אין נמנין והכא לאכזאי טרפה קאמי ואיסקורא דאוריתא היא ואת אמרת כו': **ואמאי אישפיק והאמר רבא.**

ביצמות בהטוחין אלכתא כרים לקים כעכוי מלא ומו לא קנין פירות ואסולר למעוברת ומתנה במאנע טולן בהטוחין) אלמא בהך גידין הרכין אלכתא כר' יוחנן דאמ"ג דסופן להקשות הרי הן עכשיו בכשר: **שאני הכא דהדר ביה ר' יוחנן.** מגידין הרכין ואמר כל מידי דסופן להקשות בתר סוף חולין דמעיקרא הוה סמיך ר' יוחנן אהא דאמר בהעור והרוטב (לקמן קכב.) עור הראש של עגל הרך הוי בשר לעומאת אוכלין ובגלות ואמ"ג דסופו להקשות והלר ביה ואוקמה לסיג מימלאה: **דאמר ליה.** ר' יוחנן לרש לקים בהעור והרוטב דקבעי מייה עור הראש של עגל הרך מהו שיטמא ואמר ליה אינו מטמא הואיל וסופו להקשות ואמר ליה הרי שניו ואלו שעורותיהן כבשרן עור הראש של עגל הרך ואמר ליה אל תקניטני בה שנלמוד יחיד אני שזהה אותה כומר ימיהלה היא לון סגיכה לן כוותיה: **דאישפקינ קורטיפה.** לשון קורט כומר מעטו מן הטעם נעבל ומפל לאחרן: **שפיה כלפא ריגגי.** לשאול אלכה לאמרים הגאספים לרגל: **א"ל רב אדא בר מתנה.** לנעל הבהמה: **רבא בריה דרב יוסף בר חמא.** הוא רבא בר פלוגתיה דאביי: **דחריפא סביניה.** לשון חריפות: **מדלי נשבר בעלמא.** בבריאה לעניל מה לי נפל מיניה מה לי איתיה הואיל ועור ובשר חופין את הראש: **מתקבע מהו.** בשר הנותר לכסות הרוח אינו יחד אלא כאן מעטו וכאן מעטו סביב הטעם ואם תלריפהו הרי רוב הקיפו נכסה: **נחמממם.** בשר הנשאר לכסוי נרקב: **קודרו.** טוהו בסכין הקדירת אדוכה: **איבעיא להו ניקב.** אותו בשר הטופה נקב קטן בלא מסכוון: **מהו.** מי הוי ריעותא או לא: **נסדק.** הבשר הנותר לכסוי מהו: **נקלף.** מעל הטעם אותו בשר הטופה ואינו דבוק בטעם מהו. אמ"ל נקלף בלא מסכוון הבשר כשר: **ניטל אניש הבחסון.** של עופי הבשר סמוך לעצם הרי שני אנשי עליונים עומדים כאוויר אבל הטעון ושני אנשי עומדים כל שכן הבשר: **דלמא הסם דקנה מצלא דידיה.** שהמזיק העור בטלו כלומר הסם לאו בטיטל הבשר מתחתיו והעור עומד באויר קאמר אלא כגון שנשבר הטעם בשיפולו שהוא ערוס מנשר סמוך לאריכובה שאין שם אלא עור והעור דבוק יפה בטעם ומחזיקו: **נקדר.** הבשר בסכין מעל הבשר בענגל כמין נוטעת ורוב הקיפו מכוסה: **מהו.** מי אמריגן כיון דנקדר בענגל שוב אינו מעלה אריכוב לו לא אמריגן: **מסרטו בעצם.** בעצמן ומתוך שהוא מוציא דם מתחבר הבשר ומעמך זה אלא זה ומעלה אריכוב וכן דרך הרופאים: **מוכף וציף.** עושה חריצים בבשר ומכאיב המכה: **והוא דקנה גרמא דידיה.** אלא בהקדירה מידבק הטעם לבשר וסימנן התחלת עלות אריכוב הוא: **מתני' נפש היפה.** אלא מתה הבהמה: **חישב עליה.** נלחילה: **ממתקה באולין.** אם נגעה בטומאה המשבחה מטיא ליה אוכל: **אבל לא עומאה נגעה.** אלא בשר אוכל בטלמא הוא: **אסורה באכילה.** ואע"ג דלא נפק אלא פורתא וליכא למימר כל מיחוי הולך אם שמא נאחוז מקצת יצא רשם הולך והרי הוא מילוד: ה"ג **סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה:** אלמנים שבהפילה אלית: **הקבר.** לכיון אלית בלא ולד קדשה לכל דבר אבל האי שניטל שליש התחתון אין עור דבוק לבשר: נקדר כמו טבעת מהו. כלומר הבשר שחופה את הטעם נקדר סביבו: מסרטו בעצם בעצם. מסרטו סביבו בעצם: והוא דקנה גרמא דידיה מה דאמריגן מסרטו בעצם בעצם כלומר שיהא דבוק בעצם ומעלה ארוכה והוא דקנה גרמא דידיה ששלם הטעם: דוקא עצם כלומר מסרטו בעצם בעצם אבל בבריל או במחט או במרוף מרוף דרף מנקבו אלא מסרטו בעצם: אבל לא טומאת נבלות דאינה מטמאה במשא: מכדי אין שליא בלא ולד כו' כלומר כיון שיצאתה מקצתה ולד יצאתה עמה ואסורה דולד יצא חוץ ממחיצתו וכי היכי דולד

אל תקניטני. לאותביה ריש לקיש לר' יוחנן מהיהיל דאלו שעוותיהן כבשרן כו' וא"ת לדידיה גופיה תקשה ליה דהא קסבר דבתר בסוף חולין בהך גידין שסופן להקשות וי"ל דלא דמי פסח דלהכילה לעומאה דאסי' עור שאלבו מעטת עומאת אוכלין כיון דחזי לאכילה כדאמר בסמוך ואע"ג דודאי אין נמנין עליו בפסח דאמר נמי גידין שסופן להקשות וכן בפרק כילד לולין (פסחים פד.) דאריך מהיהיל דר' יוחנן דאמר עור הראש של עגל הרך אין מעטת עומאת אוכלין אהיהיל הגידין שסופן להקשות מכ"ש פרין וכירוטלמי אהיהיל דראשו של עגל הרך ל"ר יוחנן לא שנו אלא לעומאה אבל לנקות לא ור"ל אמר משנה שלמה היא זו בין לעומאה ובין לנקות ומסיק התם מיחלף שיטתיה דר"ל תמן לא עביד לן בשר בגי גידין שסופן להקשות דאמר אין נמנין וכאן עביד ליה בשר א"ר בון טעמא דריש לקיש ואלבו אם הבשר בשר ולא גידין משמע לפי הירושלמי דבכל מקום אזיל בתר הטעם כו מגבי פסח דכתיב קרא: **בלשון** יחיד כו'. היה שוהה במשנה דבלי ר"ש ולא כמו שפי' בקונטרס משום דאתיא בחיחלה דבפרק המולן (יומא דף מג:) ע) פריך ואם ל"ר יוחנן אלבה כסתם משנה אע"ג דאתיא כר' יהודה ומ"ת ומתמי דמהיהיל דפסח הדר ביה ולמה דמתמתמא דלקמן הדר ביה * וי"ל דמתמתמא הדר ביה לגבי חבריה: **נתממם** מהו. הא דאמר נאלו עוקפות (לעיל נג:) נתממם הבשר רוחץ אותו כאילו הוא מיטו הייטו כגון בריאה ובגידין שהעוקפות תלוי בהן אבל הכא שהעוקפות תלוי בעצם אבל נתממם הבשר שמא עדיין מגין:

דקנה משבא דידיה. בקונטרס גרס בדלי"ת ור"ת וי"ת גרסי בריי"ש פ) פי' ריריס ליתה שלו שאז מדבק בו העור ומעלה בו אריכה: **עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין.** ומ"ת מ"ל יאכל עור בפסח דהא תנן (פסחים דף פד.) כל האוכל בשר גדול בשלקה נאכל בלי בגדי הרך וי"ל דבעינן שיהא נאכל בשלקה שלא ע"י הדחק:

בנגלתה

נמנין עליהן בפסח ועוד ע) התורה חסה על ממון של ישראל א"ל רב פפא פ) לרבה פ) א"ר"ש בן לקיש פ) ואיסורא דאורייתא ואת אמרת מאי ליחוש להו אישתיק ואמאי אישתיק ע) פ) והאמר רבא הלכתא כוותיה דר"ש בן לקיש בהני תלת שאני הכא דהדר ביה ר' יוחנן לגביה דר"ש בן לקיש פ) דא"ל אל תקניטני בלשון יחיד אני שונה אותה ההוא נשבר העצם ויצא לחוץ דאישתקיל קורטיתא מיניה אתא לקמיה דאביי שהייה ע) תלתא ריגלי א"ל רב אדא בר מתנא זיל קמיה דרבא בריה דרב יוסף בר חמא פ) דחריפא סביניה אתא לקמיה אמר מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ פ) תנן פ) מה לי נפל מה לי איתיה א"ל רבינא לרבא פ) מתלקט מהו מתרוסם מהו מתמממם מהו פ) היכי דמי מתמממם אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל שהרופא פ) קודרו איבעיא להו פ) ניקב מהו פ) נקלף מהו נסדק מהו ניטל שליש התחתון מהו ת"ש דאמר עולא אמר ר' יוחנן עור הרי הוא כבשר דלמא דקנה משבא דידיה אמר רב אשי כי הוינן בי רב פפי איבעיא לן פ) נקדר כמין טבעת מהו ופשטנא מהא דאמר רב יהודה אמר רב דבר זה שאלתי לחכמים ולרופאים ואמרו פ) מסרטו בעצם ומעלה ארוכה אבל פ) פרזלא מזרף זריף אמר רב פפא והוא דקנה גרמא דידיה: **מתני'** פ) השוחט את הבהמה ומצא בה שליא נפש היפה תאכלנה פ) ואינה מטמאה לא טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות חישב עליה מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלות פ) שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה ע) סימן ולד באשה פ) וסימן ולד בבהמה פ) המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים פ) ובמוקדשין תקבר ואין קוברין אותה בפרשת דרכים ואין תולין אותה באילן מפני דרכי האמורי: **גמ'** מנא הני מילי דת"ר פ) כל בהמה תאכלו לרבות את השליא יכול אפילו יצתה מקצתה ת"ל אותה אותה ולא שליתה מכדי פ) אין שליא בלא ולד למה לי קרא קרא אסמכתא בעלמא: ואינה מטמאה: בעי ר' יצחק בר נפחא פ) עור חמור ששלקו מהו למאי אי לטומאת אוכלין תנינא אי

אבל הוא בעור בשר

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פ"י מהל' קרבן פסח הל"י:

עו ב מיי' פ"ח מהל' שחוטה הל"י סמג עשין סב טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ט:

עז ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ה:

עח ד ה מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"י טוש"ע שם סעי' י: **עט** ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' יא:

פ ז מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הלכה יג:

פא ח מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל"ט טוש"ע יו"ד סי' מהלכות אבות הטומאה הל"ז:

פב ט מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל"י:

פג י מיי' פ"י מהל' מיאסורי ביאה הל"יב סמג לאוין קיז ושעין רמג טוש"ע יו"ד סי' קצד סעי' ד:

פד כ ל מיי' פ"ד מהל' בכורות הל"י טוש"ע יו"ד סי' שנו סעי' ז:

פה מ מיי' שם הלכה י:

פו נ מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל"ז:

תורה אור השלם

ו. וְכָל־בְּהֵמָה מְפֹרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְّהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ:

דברים יד ו

שיטה מקובצת

פ) והאמר רבא הילכתא. נ"ב עי' תוס' בכורות דף יד ע"א ד"ה רב אשי:

רבינו גרשום

ריש לקיש ואיסורא דאורייתא. איסור טרפה: והאמר רבא הלכתא כוותיה דריש לקיש בהני תלת כלומר ותו לא: שאני הכא דהדר ביה ר' יוחנן לגביה דריש לקיש כלומר כמה דחזינן הכא בעור הראש של עגל הרך שחישב עליו להקטירו חוץ לזמנו פסול וחייב עליו כרת וא"ר יוחנן לא תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה משום אליעזר בן יהודה איש אבליים וליה לא סבירא ליה דסבר דאין חשוב כבשר כיון דסופו להקשות הכא נמי כיון דסופו להקשות אע"ג דהשתא רכין ניגנו אין חשובין כבשר וטרפה: דאישתקיל קורטיתא מיניה דניטל מן הטעם מעט שיצא לחוץ: מה לי נפל קורטיתא מיניה מה לי איתיה כולה: מתלקט כלומר כלומר הבשר שחופה את הטעם מתלקט שאינו חופה רוב הטעם במקום אחד אלא מתלקט בכמה מקומות עד שחופה רובו: מתרוסם מהו לשון מרוסס הטעם שלם על הטעם. ניקב מהו כלומר הבשר שעל הטעם. נקלף מהו כלומר הבשר מעל הטעם. נסדק לארכו שלא ניקב בעובל אלא לארכו. ניטל שליש התחתון שאין בו עוד לעצם בשר אלא עור

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בלשון כו' וי"ל דמסתמא וכו'. עיין מגמות דף ז ע"ב תוס' ד"ה ומו. וע' ב"ב דף קלו ע"ב ופע"ב:

הגהות הב"ח

(פ) גמ' ניקב מהו נסדק מהו נקלף מהו ניטל שליש:

מוסף רש"י

התורה חסה על ממונן של ישראל. דמתיר ופטו אם הבית, אלא שעמלו כלי חרס שבמקום שאין להם טהרה במקוה (ד"ה בה. וכעי"ז יומא לפ. ולעיל מט: בארוכה). **אל תקניטני.** לתסוג לי ממנה, בלשון יחיד אני שונה אותה. מפנה, אלו נלמוד מקום מפנה (לקמן קכב.). **תלתא ריגלי.** שהיו תלמידי חכמים נקבלים לשמוע דרשה אלמוד מקום בפסח והיתה שוחלת מהם, ומפנותם הגאונים מלמדי כל הנך ריגלי דלמגולאי הייתו יום שמת בו אדם גדול וקונעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבלים תלמידי חכמים מכל מרביני ומאים על קברו עם שאר העם לאוסיף ריפה בה (ביצות קכב.). **מדרף דרוף.** עושה חריצים בבשר ומכאיב המכה: **אסגרטיניא** בלע"ז, ליצמ"ל חתיכת מתוק זרוף מעלה נפת, אופל"ל בלע"ז (שם עז.). **שליא.** אל בהמה, שיצתה מקצתה. קודם שיוצא הבהמה, אסורה באכילה. מלה, אמ"ש שאין בה ולד (ב"ק יא.) אפילו מה שהיה מבחוץ בשעת שחיטה (לעיל מח.). **סימן ולד באשה סימן ולד בבהמה.** לגומר תפלי שהשליא סימן ולד כן בבהמה, שאין בלא בלא ולד אלא שנמות, והשיגון אמת בלתו מקלת שלא קודם שחיטה היה דומו של עובר וקו"ל יפא דומו הרי זה כילה ופיו ניתר בבהמה אחת (ב"ק יא.). **מו:** מיהיטן דלמא יעמלו מקלת מקלת בנפיק יפא הרשם וטוי מילה. הלכך טולה אמורים דבמיגון לה בתר ריפא (לעיל מח.).

עין משפט נר מצוה

עמ ל מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עמא** מ מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עמב** נ מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עמג** ס מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עמד** ע מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עמה** פ מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עמו** צ מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עמז** ק מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עמח** ר מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עמט** ש מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **ענ** ת מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **ענא** א מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **ענב** ב מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **ענג** ג מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **ענד** ד מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **ענה** ה מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **ענו** ו מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **ענז** ז מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **ענח** ח מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **ענט** ט מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עס** י מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עסא** כ מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עסב** ל מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עסג** מ מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עסד** נ מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עסה** ס מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עסו** ע מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עסז** פ מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עסח** צ מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עסט** ק מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עע** ר מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עעא** ש מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט. **עעב** ת מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ט.

גרידה: דלמא שני התם דקניא משבא לבשר דידיה כלומר שעור דבוק לבשר אבל האי שניטל שליש התחתון אין עור דבוק לבשר: נקדר כמו טבעת מהו. כלומר הבשר שחופה את הטעם נקדר סביבו: מסרטו בעצם בעצם. מסרטו סביבו בעצם: והוא דקנה גרמא דידיה מה דאמריגן מסרטו בעצם בעצם כלומר שיהא דבוק בעצם ומעלה ארוכה והוא דקנה גרמא דידיה ששלם הטעם: דוקא עצם כלומר מסרטו בעצם בעצם אבל בבריל או במחט או במרוף מרוף דרף מנקבו אלא מסרטו בעצם בעצם: אבל לא טומאת נבלות דאינה מטמאה במשא: מכדי אין שליא בלא ולד כו' כלומר כיון שיצאתה מקצתה ולד יצאתה עמה ואסורה דולד יצא חוץ ממחיצתו וכי היכי דולד

לטומאת

ו. נשברה העצם [במקום ששבר בו מטריף] **ויצאה** לחוץ, אם עור ובשר חופין את רובו ורוב ההיקף של העצם, כשרה. ואם לאו, טרפה.

ז. לענין החיפוי הנ"ל, עור אינו נידון כבשר [ולדעת הרמב"ן נידון כבשר], ואף אין מצטרף עור לבשר. כלומר שזה חופה חצי וזה חופה חצי, כאמור אין הצטרפות זו מועילה.

ח. עצם עוף שנשברה ויצאה לחוץ, מועילה בו הצטרפות עור ובשר כדי לחפות השבר, לפי שעורו של עוף רך, ונידון כבשר לענין זה.

ט. אם היה הרוב בשר, והעור רק משלים, מועיל אף בבהמה.

י. נשבר העצם ויצא מיעוטו בחוץ, אף שנפל מקצתו, כשרה.

יא. אם הבשר החופה את העצם מתלקט משנים או שלושה מקומות, או שהוא מרודד, או מתמסמס, או שיש בו נקב שאין בו חסרון, או שנסדק הבשר, או שניטל ממנו שליש התחתון, או שנקלף ונפרד מעל הבשר כשהוא שלם, כל אלו הם ספק בגמרא, ודנים אותם לחומרא.

יב. נקדר כמין טבעת ונפרד משאר הבשר, כשר. שאם מסרט הבשר בעצם ומוציא ממנו דם הרי זה מתרפא ומתחבר לשאר הבשר.

בענין צומת הגידים:

יג. צומת הגידים בבהמה הם שלשה. אחד עבה ושניים דקים.

יד. מקום צומת הגידים: מעצם הערקום עד שמתפשטין אל תוך הבשר. ואורכו כשש עשרה אצבעות בבהמה גסה. ובבהמה דקה, כל שהם קשים ועבים ולבנים, הרי הם צומת הגידים. אבל כאשר מתחילים להתאדם ולהתרכך, אינם נחשבים צומת הגידים.

טו. כאמור, אחד מן הגידים עב ושנים דקים. אם נפסק הגיד העבה, כשרה, היות ונשאר עדיין רוב מנין הגידים. אם נפסקו הגידים הדקים, גם כן הבהמה כשרה. היות וישנו רוב בנין [כלומר רוב עובי והיקף הגידים]

טז. בצומת הגידים בעופות ישנם ששה עשר גידים. אם נפסק אחד מהם, הכל טרפה. לפי שאם נפסק אחד, סוף כולם ליפסק. אך אם נפסק רק רובו של אחד, כתב הרשב"א שכשרה.

יז. מקום צומת הגידים הוא מאחורי הרגל האחורית. ולדעת הראב"ד צומת הגידים היא בקדמת הרגל האחורית כלפי גוף הבהמה וחללה הפנימי.

מתניתין:

בפיתחה של משנה זו, כתב המאירי: הכונה במשנה זו להשלים בביאור החלק הרביעי [דיני הנמצא במעיה של בהמה שחוטה] **והיתה** ראויה להיות שנויה קודם משנת צומת הגידים, אלא שנתבלבל בה הסידור.

השוחט את הבהמה, ומצא בה שליא, קרום עור העוטף את העובר, **נפש היפה,** כלומר מי שאינו איסטניס, שאין נפשו קצה באכילת דברים מאוסים מעין אלו, **תאכלנה.** כיון שנשחטה האם, הרי מותרת השליא באכילה, ואינה אסורה כדין אבר מן החי.

ומאידך, אף שמותרת באכילה, היא **אינה מטמאה לא טומאת אוכלין,** היות ואין דרך לאוכלה, **ולא** מטמאת **טומאת נבלות,** אם נתנבלה הבהמה, היות ושליא זו אינה חשובה בשר.

ואם **חישב עליה** על שליא זו לאוכלה, הרי היא **מטמאה טומאת אוכלין** באם נגע בטומאה כיון שעל ידי מחשבתו נתן בה תורת 'אוכל'. **אבל לא** מטמאה **טומאת נבלות** כיון שאינה חשובה בשר אלא כשאר אוכל בעלמא.

דין נוסף בענין שליא:

שליא שיצתה מקצתה בעוד הבהמה בחייה - **אסורה** כל השליא **באכילה,** אף החלק הנשאר בתוך הבהמה. ואף שלא יצאה אלא מקצת השליא, ולא יתכן לומר שבתוך מקצת זה היה כל הולד ומשום כך אסור באכילה [שהרי אין זה בן פקועה, היות ויצאה השליא בתוך חיי הבהמה. ואסורה כנבלה או כאבר מן החי]. אלא משום שיתכן שבתוך המקצת שיצא, נמצא ראש העובר, ויציאת הראש חשובה כלידה, ואם כן, אין תקנה לשאר השליא אף לא על ידי שחיטת האם ומשום כך השליא אסורה. לפי שיציאת השליא היא **סימן** להימצאות **ולד באשה,** ומתייחסים ליציאתה כאל יציאת הולד, וכן היא **סימן ולד בבהמה.**

בהמה **המבכרת,** כלומר הרה לבכור, **שהפילה שליא - ישליכנה לכלבים,** ואין צורך לקוברה, ולא חוששין שמא יש בה עובר הקדוש בבכורה, כי רוב שליות של מבכרות, אין בהן בכור. לפי שיש שני ספקות בדבר:

א. מחצה מן העוברים הם זכרים ומחצה נקבות, ושמא נקבה היא זו.

ב. אף אם זכר הוא, יש לחשוש למיעוט זכרים שצורתם משונה [ענין זה יתבאר בגמרא] ופטור מן הבכורה.

ואם כן, יש לצרף מחצה נקבות, למיעוט זכרים שנשתנתה צורתם והרי לפנינו שרוב העוברים הבכורים, אינם קדושים בקדושת בכורה.

ובשליא שיצאה מן בהמת **המוקדשין** כגון בהמת שלמים, **תקבר** הואיל ובין אם היא זכר ובין נקבה הרי היא קדושה. ומשום כך יש לקוברה.

ואין קוברין אותה בפרשת דרכים לפי שדרך המנחשים היה לקבור הנפל שם, וסגולה היא בידם שלא תפיל עוד.

וכן אין תולין אותה באילן, מפני דרכי האמורי. והתורה הקדושה הזהירה על הניחוש שהוא מדרכי האמורי [שמות כג כד]: "ולא תעשה כמעשיהם"

גמרא:

שנינו במשנתנו: השוחט את הבהמה ומצא בה שליא, נפש היפה תאכלנה. שמותרת באכילה.

מבררת הגמרא: **מנא הני מילי** מנין היתר זה?

ומבארת: **דתנו רבנן,** נאמר [דברים יד ח]: "**וכל בהמה** מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה **תאכלו".**

ומהריבוי המשתמע בתחילת הפסוק "כל בהמה" אנו למידים **לרבות את השליא,** שאף היא בכלל "תאכלו".

אם כן, **יכול אפילו יצתה מקצתה** עדיין יהא מותר מה שנשאר בפנים, שהרי הוא עדיין בבחינת "כל בבהמה"?

תלמוד לומר: "אותה תאכלו". **אותה - ולא שליתה.** אלא כאשר כל שליתה בתוכה, ונחשבת כחלק ממנה.

מקשה הגמרא: מדוע צריכה הברייתא להגיע למקור מיוחד מן הפסוק כדי לאסור שליא שיצאה. **מכדי,** הרי סברא פשוטה היא, **שאין שליא בלא ולד,** ואף אם יצאה מקצת השליא, יש לחשוש שמא נמצא העובר ונימוח במקצת שליא זו, והרי הוא אסור ככל נבלה שלא נשחטה ? **ולמה לי קרא** מיוחד כדי לאסור זאת?

ומתרצת הגמרא: אכן מסברא יש לאסור אכילת מקצת שליא שיצתה. ואילו **קרא, אסמכתא בעלמא** הוא. ועיקר הפסוק לא בא אלא ללמדנו שהחותך מן הטחול והכליות שבה, אסור לאוכלם וזהו שדורשים מ"אותה". אותה שלמה ולא חסרה. שדבר המחסר ממנה, לא הותר בכללה.

שנינו במשנתנו: **ואינה מטמאה** לא טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות.

בעי רבי יצחק בר נפחא: עור של **חמור** שהוא קשה ומאוס **ששלקו,** בישלו בישול רב וממושך, **מהו?** האם הוכשר לקבל טומאה?

ודנה הגמרא בספק זה: **למאי,** על איזה טומאה נשאלה שאלה זו?

אי לטומאת אוכלין נסתפק רבי יצחק בר נפחא, הרי כבר **תנינא,** שנינו את דינו של עור חמור המבושל [ולהלן מובאת הברייתא השונה דין זה].

ע"ז ע"ב

אי לטומאת נבלות נסתפק רבי יצחק בר נפחא, הרי אף את דין זה **תנינא.**

ועתה מבארת הגמרא היכן שנינו הלכות אלו: **טומאת אוכלין** אין העור מיטמא, **דתניא: העור והשליא אין מטמאין טומאת אוכלין. עור ששלקו, והשליא שחישב עליה - מטמאין טומאת אוכלין.** ואם כן, מפורש שעור ששלקו מקבל טומאה.

חזרה לתוכן העניינים

בהמה המקשה פרק רביעי חולין עז.

מסורת הש"ס

א) [נעיל מט: ופס כסמן], ב) [נעיל מט: ד"ה כמלמ"ל], ג) ד"ב קכט: יבמות ל:, ד) לקמן קכב: [פסחים פד. גם נעיל נה: ולקמן קלב.], ה) [ב' פרש"י יבמות קכ. ד"ה מלמלמ"ל], ו) [יבמות קכב.], ז) [נ"ל מעלם], ח) [נעיל נג: נ"ש ובס כרש"י שם], ט) [גר' הגיבון קודמין], י) [נ"ל נקדד. ערכין], כ) [יבמות עג.], ל) [נעיל סח. [נ"ש ל"ל], מ) [גר' תוס' נעיל סח. ותוס' ד"ה יח], נ) ד"ה כמומן], ס) [נ"ש יח], ע) [ועיין תוס' נ:. נ:], פ) [ועיין תוס' נעיל נה: ד"ה בלשון ובו'], צ) [עיין בערוך ערך כל].

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בלשון בר' ר"ל דמסתמא ובו'. עיין מגמות דף ז ע"ב תוס' ד"ה ומו. וע' ב"ב דף קלו ע"ב ופע"ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ניקב מהו נסדק מהו נקלף מהו טעל אלים:

מוסף רש"י

התורה חסה על ממונן של ישראל. דמתיר ופטו אם הכיס, אלא שעמלו כלי חרס שבמקום שאין להם טהרה במקוה (ר"ה כז. וכעי"ז יומא לפ. ולעיל מפ: גאונ"ה). **אל** תקניטני. לכעוס בי מעמה, בלשון יחיד אני שונה אותה. מעמה, אלו גלגלו מקום מעמה (לקמן קכב.). **תלתא** ריגלי. שהי תלמידי חכמים נקבלים לשמוע דרשה אלמלא מקום בפקח והיתה שותלת מהם, ומבטונת הגאונים מלמלמי כל הנך ריגלי דלמוגלמי הייתו יום שמת בו אדם גדול וקוטשים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבלים אלמידי חכמים מכל מרביני ומאים על קברו עם שאר הנס לאותיב ריפה בם (יבמות קכב.). **מדרף דרוף.** עושה הגבורה, אשגבתעיי"ש בגמ"ש, ליצמא אחריהן מתוך זרוף מעלה נפק, אופל"ש בגמ"ש (שם עז.). **שליא.** אל בהמה, שיצאה מהבהמה, אסורה באכילה. מלה, אמ"ש שאין בה ולד (ב"ק יא.) אפלו אם שהיה בפנים בשעת אחיטה (לעיל מח.). **סימן ולד באשה סימן ולד בבהמה.** לגומר תפלי שהשליא סימן ולד כן בבהמה, שאין בשאה כן בבהמה, שאין שליא בלא ולד אלא שעמות, והשיגון אמת בשאה מקומו מקבלת שליא קודם אחיטה היה רומו של עובר וקו"ל יפה רומו הרי זה מילה ואינו ניתר בשחיטה אם הם (ב"ק יא.). **לו:** מיהשון דלמה בהשיל מקבלת בעוקין יפה הרשם וטוי מילה. הלכך טולה אמורים דשמיון לה נתר ריפה (לעיל מח.).

עין משפט נר מצוה

עח א מיי' פ"ט מהל' קרבן פסח הל"י:

עט ב מיי' פ"ח מהל' שחוטה הל"י ג מגמ' עשין סב עוש"ע יו"ד סי' קי"ז:

פ ג מיי' שם עוש"ע שם סעי' ה:

פא ד ה מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל"י עוש"ע שם סעי' י:

פב ו מיי' שם עוש"ע שם סעי' יא:

פג ז מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הלכה יג:

פד ח מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל"י וע"ש מהלכות אבות הטומאה פ"ו:

פה ט מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורו' הל"י:

פו י מיי' פ"י מהל' מאכלות אסורות הל"ב ומיהו ביאה הל"ד מגמ' נאמרו קוף ושפון רמב עוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' ד:

פז כ ל מיי' פ"ד מהל' בכורות הל"י עוש"ע יו"ד סי' שנו סעי' ז:

פח מ מיי' שם הלכה י:

פט נ מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל"י:

תורה אור השלם

ו. וְכָל־בְּהֵמָה מְפֹרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְּרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְّהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ:

דברים יד ו

שיטה מקובצת

(א) והאמר רבא הילכתא. נ"ב עי' תוס' בכורות דף יד ע"א ד"ה רב אשי:

רבינו גרשום

ריש לקיש ואיסורא דאורייתא. איסור טרפה: והאמר רבא הלכתא כוותיה דריש לקיש בהני תלת כלומר וחו לא: שאני הכא דהדר ביה ר' יוחנן לגביה דריש לקיש כלומר כמה דחזינן הכא בעור הראש של עגל הרך שחישב עליו להקטירו חוץ לזמנו פסול וחייב תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה משום אליעזר בן יהודה איש אבליים וליה לא סבירא ליה דסבר דאין חשוב כבשר כיון דסופו להקשות הכא נמי כיון דסופו להקשות אע"ג דהשתא רכין ניגנו אין חשובין כבשר וטרפה: דאישתקיל קדרטיתא מינה דניטל מן הצעם מעט שיצא לחוץ: מה לי נפל קדרטיתא מינה מה לי איתיה בגליה: מתלקט כלומר הבשר הבשר שחופה את הצעם מתלקט שאינו חופה רוב הצעם במקום אחד אלא מתלקט בכמה מקומות עד שחופה רובו: מתרוסס מהו לשון מרוסס שאינו שלם על הצעם. ניקב מהו כלומר הבשר שעל הצעם. כלומר הבשר מעל הצעם. נסדק לארכו שלא ניקב בעובל אלא לארכו. ניטל שליש התחתון שאין בו עוד לעצם בשר אלא עור

אל תקניטני. לאותביה ריש לקיש לר' יוחנן מהיהיל דאלו שעוותיהן כבכסן כו' וא"ת לדידיה תקשה ליה דהא קסבר דבשר בטוף אחליון בהך גידין שסופן להקשות וי"ל דלא דמי פסח דלהכילה לעומתה דאסי' עור שאלקו מעמת עומתה אוכלין כיון דחזי לאכילה כדאמר בסמוך ואע"ג דודאי אין נמנין עליו בפסח דעמ"ע נמי גידין שסופן להקשות וכן בפרק כילד טולין (פסחים פד.) דאריך מהיהיל דר' יוחנן דאמר עור הראש של עגל הרך אין מעמת עומתה אוכלין אהיהיל הגידין שסופן להקשות מכ"ש פרין וירוטלמי אהיהיל דראשו של עגל הרך ל"ר יוחנן לא שנו אלא לעומתה אבל לגקות לא ור"ל אמר משנה שלמה היא זו בין לעומתה ובין לגקות ומסיק התם מיחלף שיטתיה דר"ל תמן לא עביד לה בשר גבי גידין שסופן להקשות דאמר אין נמנין וכאן עביד ליה בשר א"ר בון טעמא דריש לקיש ואכלו את הבשר בשר ולא גידין משמע לפי הירושלמי דבכל מקום אחיל בתר אחפא כו מגבי פסח דכתיב קרא: **בלשון** יחיד כו'. היה שונה במשנה דבלי ר"ש ולא כמו שפי' בקונטרס משום דאתיא כיחידאה דבפרק המולן (יבמות דף מג:) ש) פריך והא ת"ל יוחנן אלכה כסתם משנה אע"ג דאתיא כר' יהודה ומ"מ ומנמי דמסהיל דפסח הדר ביה ולגמא דמסהיל דלקמן הדר ביה * וי"ל דמסתמא הדר ביה לגבי חבריה: **נתמסמס** מהו. הא דאמר מלוו נתמסמס הבשר רוחץ אותו כאילו הוא אינו חייבו כגון בריאה ובגידין שהטרפות תלוי בהן אבל הכא שהטרפות תלוי בעצם אע"ג דנתמסמס הבשר שמא עדיין מגין:

דקנה משבא דידיה. בקונטרס גרס בדלי"מ ור"מ וי"מ גרסי בריי"ש פ) פי' ריריס ליתה שלו שאם מדבק בו העור ומעלה בו ארוכה: **עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין.** וא"מ ש"ב יאכל עור בפסח דהא תנן (פסחים דף פד.) כל האוכל בשור גדול בשלקה נאכל בלי בגדי הרך וי"ל דבעינן שיהא נאכל בשלקה שלא ע"י הדחק:

בגבלתה

נמנין עליהן בפסח ועוד ש) התורה חסה על ממונן של ישראל א"ל רב פפא ת) לרבה א"ר"ש בן לקיש ת) ואיסורא דאורייתא ואת אמרת מאי ליחוש להו אישתיק ואמאי אישתיק ש) ת) והאמר רבא הלכתא כוותיה דר"ש בן לקיש בהני תלת שאני הכא דהדר ביה ר' יוחנן לגביה דר"ש בן לקיש ת) דא"ל אל תקניטני בלשון יחיד אני שונה אותה ההוא נשבר העצם ויצא לחוץ דאישתקיל קורטיתא מיניה אתא לקמיה דאביי שהייה ת) תלתא ריגלי א"ל רב אדא בר מתנא זיל קמיה דרבא בריה דרב יוסף בר חמא ת) דחריפא סכיניה אתא לקמיה אמר מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ ת) תנן נפל מה לי איתיה א"ל רבינא לרבא ד) מתלקט מהו מתרוסס מהו מתמסמס מהו ת) היכי דמי מתמסמס אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל שהרופא ת) קודרו איבעיא להו ה) ניקב מהו ו) נקלף מהו נסדק מהו ניטל שליש התחתון מהו ת"ש דאמר עולא אמר ר' יוחנן עור הרי הוא כבשר דלמא דקנה משבא דידיה אמר רב אשי כי הוינן ב' רב פפי איבעיא לן ז) נקדר כמין טבעת מהו ופשטנא מהא דאמר רב יהודה אמר רב דבר זה שאלתי לחכמים ולרופאים ואמרו ח) מסרטו בעצם ומעלה ארוכה אבל ט) פרזלא מזרף זריף אמר רב פפא והוא דקנה גרמא דידיה: **מתני'** י) השוחט את הבהמה ומצא בה שליא נפש היפה תאכלנה י) ואינה מטמאה לא טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות חישב עליה מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלות כ) שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה מ) סימן ולד באשה ס) וסימן ולד בבהמה ע) המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים פ) ובמוקדשין תקבר ואין קוברין אותה בפרשת דרכים ואין תולין אותה באילן מפני דרכי האמורי: **גמ'** מנא הני מילי דת"ר צ) כל בהמה תאכלו לרבות את השליא יכול אפילו יצתה מקצתה ת"ל אותה אותה ולא שליתה מכדי ק) אין שליא בלא ולד למה לי קרא קרא אסמכתא בעלמא: ואינה מטמאה: בעי ר' יצחק בר נפחא ר) עור חמור ששלקו מהו למאי אי לטומאת אוכלין תנינא אי

הבאר היטב

גרידה: דלמא שני התם דקנא משבא לבשר דידיה כלומר שעור דבוק לבשר אבל האי שניטל שליש התחתון אין עור דבוק לבשר: נקדר כמו טבעת מהו. כלומר הבשר שחופה את הצעם נקדר סביבו: מסרטו בעצם. מסרטו סביבו בעצם: והוא דקנה גרמא דידיה מה דאמרינן מסרטו בעצם כלומר שיהא דבוק בעצם ומעלה ארוכה והוא דקנה גרמא דידיה ששלם הצעם: דוקא עצם כלומר מסרטו בעצם אבל בבריל או במתס או במרוף מרוף זריף מנקבו אלא מסרטו בעצם: אבל לא טומאת נבלות דאינה מטמאה במשא: מכדי אין שליא בלא ולד כו' כלומר כיון שיצאתה מקצתה ולד יצאתה עמה ואסורה דולד יצא חוץ ממחיצתו וכי היכי דולד

לעומתה

חזרה לתוכן העניינים

עז: בהמה המקשה פרק רביעי חולין

בנבלתה ולא בעור ולא בעצמות. וא"ת אמאי לא מייתי מתני' דהעור והשליא אין במטמאין טומאת אוכלין עור ששלקו ונגלות וי"ל דמייתי מהכא משום דרבה בר רב מנא קאמר עלה לא גלרכה אלא עשקן ליקי קדרה דאמתני' לא מצי למימר דמתני' אינטריך לא מצי למימר דמתני' אינטריך לאמוציגן משום לירוף דאין מטרפין: **ולא בעור.** כשאין עליו מזיע בשר דהכי אמר בהעור והכוזבו (לקמן קכו:) והתם נמי דרשינן בנבלתה ולא בקולין שמומה ומקולין הן[1]: **המפלת** מין בהמה וחיה. לא הוי אלא מלין לגיעקע גפל משום דמוך שלשה תולין בו אם השליא דאמאמר[2] רבא בר' מ' המפלת (נדה דף כו:): **הריני מטיל עליה חומר ב' ולדות.** בקונטרס פי' דאמא כרבנן אבל מתוך שלשן דמוחר שני ולדות משמע כר"מ דמשיב ולדות בהמה חיה ועוף וכגון דהך בהמה הויא זכר דאי הויא נקבה לא נפקא מינה מידי בחשבון של שליא אם לא היכא דאב קודם שקיעת החמה ואב אחר שקיעה כדאמרינן גבי סגדל בפרק המפלת (שם דף כה:): אי נמי י"ל דאמיא מתני' כרבנן דלא חשבינא לה ולד ומוחר שני ולדות הוי משום שליא גופה ולא משום בהמה ומתניתן לה חומר זכר ונקבה ומיהו אי כרבנן אמיא הוה ליה למימר חשב לזכר ונקבה ולגדה דשמא אין כאן ולד אחד ולפיכוס הקונטרס אמי שפיר הא דלא קאמר ולגדה דהיינו חומר שני ולדות דקאמר וא"ת נפי מה דאין שליא בלא ולד אלא שאין עמה ולד במני בהמה אבל יש עמה ולד במני בהמה אין חושבין אבל לולד אחר דלא נימא אע"פ שיש בהמה ולד שמא ולד אחר יצא עמה ויצא חוץ מהמיצתו הוה עם השליא ואוהרה באכילה אלא דאי כי יש בהמה ולד אע"ג דיצאתה השליא מוהרת באכילה דאין חושבין לולד אחר: אלא אי איתמר הכי איתמר א"ר אלעזר לא שנו אלא שאינה קשורה בולד כו' כלומר מה דתנן שליא שיצאתה מקצתה אסורה באכילה אלא שנמצא ולד במציה ואין השליא קשורה באותו ולד אין אותה שליא מאותו ולד וחייבינן לולד אחר שמא יצא עמה ולד אחר ונימות אבל קשורה השליא באותו ולד שנמצא במציה אין חושבין לולד אחר. וד' יוחנן אמר אנו אין לנו אלא שליא בלא ולד אלא שאין עמה כו' כלומר שלא נמצא עמה ולד במציה אבל נמצא עמה ולד במציה בין קשורה כו'. תניא כותיה דר' אלעזר כו' כלומר דבקישור תליא מילתא: הריני מטיל עליה חומר שני ולדות כו' כלומר שיש לומר הכי בהמה חיה ועוף הוי להן שליא אחרת ונמוחה והא שליא היה לה שפיר אחר ומטיל עליה חומרי שני ולדות אם הני זכרים חושבין שמא בהאי שליא נקבה היתה לה במציה ונותנין עליה חומרי שני ולדות חשב שבועים (שמונים יום) ימי טומאה דנקבה ולא תהא לה ימי טהרה אלא ל"ג ימים: המבכרת שהפילה שליא שליכנה לכלבים. כלומר מותרת לישראל בתנאה: מ"ט רובה בר מקדש הוא כלומר בין זכרים בין נקבות כולן קדשים הן אם בהמת קדשים היא שהפילה. אילן שמשיר פירותיו כלומר טוען מדאי עד ששוברין ענפי אילן: כי היכי

עין משפט נר מצוה

צ א ממי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל"י:

ב [ממי' פ"ג מהל' אבות הטומאה הלכה ז]:

צא א ממי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הלכה יב:

צב ד ממי' פרק י מהל' איסורי ביאה הלכה ט"ז [טוש"ע יו"ד סי' קנד ס"ז]:

שיטה מקובצת

מ) וא"ת והא בולד קדשים הכל קדוש. ב"ב עיין תוס' ובתוס' דף קיד ע"א ד"ה וקסבר:

רבינו גרשום

אסור שליא נמי אסורה ולא צריך קרא למיסרא: לא נצרכה אלא אפי' שעשאן לעיקי קדרה כלומר אפי' בישלן ביותר כעיקי קדרה שמבשלין ביותר אין ממאין טומאת נבלות. לעולם לטומאת אוכלין מיבעי ליה אי מטמא טומאת אוכלין ואם לאו ואי אמרת תניא דמטמא טומאת אוכלין עור ששלקו אפי' שאר עורות ממטאין טומאת אוכלין כי שלקו תיבעי ליה עדיין עור חמור דמאים: א"ר אלעזר לא שנו אלא שאין עמה ולד כלומר מה דתנן שליא שיצאתה מקצתה אסורה באכילה דאין שליא בלא ולד אלא שאין עמה ולד במני בהמה אבל יש עמה ולד במני בהמה אין חושבין לולד אחר דלא נימא אע"פ שיש בהמה ולד שמא ולד אחר יצא עמה ויצא חוץ מהמיצתו הוה עם השליא ואסורה באכילה אלא דאי כי יש בהמה ולד אע"ג דיצאתה השליא מוהרת באכילה דאין חושבין לולד אחר: אלא אי איתמר הכי איתמר א"ר אלעזר לא שנו אלא שאינה קשורה בולד כו' כלומר מה דתנן שליא שיצאתה מקצתה אסורה באכילה אלא שנמצא ולד במציה ואין השליא קשורה באותו ולד אין אותה שליא מאותו ולד וחייבינן לולד אחר שמא יצא עמה ולד אחר ונימות אבל קשורה השליא באותו ולד שנמצא במציה אין חושבין לולד אחר. וד' יוחנן אמר אנו אין לנו אלא שליא בלא ולד אלא שאין עמה כו' כלומר שלא נמצא עמה ולד במציה אבל נמצא עמה ולד במציה בין קשורה כו'. תניא כותיה דר' אלעזר כו' כלומר דבקישור תליא מילתא: הריני מטיל עליה חומר שני ולדות כו' כלומר שיש לומר הכי בהמה חיה ועוף הוי להן שליא אחרת ונמוחה והא שליא היה לה שפיר אחר ומטיל עליה חומרי שני ולדות אם הני זכרים חושבין שמא בהאי שליא נקבה היתה לה במציה ונותנין עליה חומרי שני ולדות חשב שבועים (שמונים יום) ימי טומאה דנקבה ולא תהא לה ימי טהרה אלא ל"ג ימים: המבכרת שהפילה שליא שליכנה לכלבים. כלומר מותרת לישראל בתנאה: מ"ט רובה בר מקדש הוא כלומר בין זכרים בין נקבות כולן קדשים הן אם בהמת קדשים היא שהפילה. אילן שמשיר פירותיו כלומר טוען מדאי עד ששוברין ענפי אילן: כי היכי

מסורת הש"ס

ג) מיתיבון כח.; **ג)** נדה כו.; **ג)** שבת קז.; **ד)** [שבת שם וש"ש היטב ובפרש"י בהתס"ן]; **ה)** ל"ל וממתמיה, **ו)** [עי' תוס' לקמן קכו: ד"ה בנבלתה], **ז)** [ל"ל רבן], **ח)** [ל"ל יש בקרבנות], **ט)** [ל"ל שם אלא בכורות נ.].

תורה אור השלם

1. וְכִי יָמוּת מִן הַבְّהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא לט

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רובא וכו' והא דבעל קדוש. עיין זבחים דף פד ע"ב תוס' ד"ה ומוליא:

לעיין רש"י

קונטרפיטי"א [קונטרפיטי"ט]. דומה לסוג אחר.

מוסף רש"י

עור ששלקו. ממומה, אבל במתכנה גרידתא נמי, ושליא פשיטא במתכנה גרידתא (עורבין כח:) דקי"ל דמתכנה מעשיר אוכלא כל מילי דמלי למיכליה (שם ע"ב דלמא מוהמיה (לקמן קכא.). חומר שני ולדות. אם זה זכר מיישינן לגמרא דקבה כהה כהוא דשליא ותבא לזכר ולנקבה, ולכנגן לאמרי המפלת מיה ושוף מיגו ולד מאי מומרת אוכלא בהאי ולד, מממרינן עלה לגמיר ליכא שום ולד ואין לה דם טוהר והיינו חומרא דילים ומכום שליא מטמינן לה שבועים (נדה כז:). שאני אומר. ולד היה עם השליא וימות שפיר אל שליא. שפיר, ולד (שם). שמא נימוחה שלייתו של שפיר. כלומר ושליתו של זה שלפניו נימות וזו אינה שלו, הואיל ואינה קשורה בו (שם). שיש בו משום דפואה. שנלאים רפואתו, כגון שחיים כזם ותחבוטא מכה (שבת סז.). דרכי האמורי. מיתה הוא, וכתיב (ויקרא יח) ובחוקותיהם לא תלכו (שם). אין בו דפואה. כגון לחם שאינו מיכר שיאכל מרפא (שם).

נגעים

אי לטומאת נבלות תנינא טומאת אוכלין [6]דתניא [7]העור והשליא אין מטמאין טומאת אוכלין עור ששלקו והשליא שחישב עליה מטמאין טומאת אוכלין טומאת נבילות נמי תנינא [1]בנבלתה [2]ולא בעור ולא בעצמות ולא בגידין ולא בקרנים ולא בטלפים ואמר רבה בר רב חנא לא נצרכה אלא שעשאן ציקי קדרה לעולם טומאת אוכלין ושאני עור חמור דמאים: שליא שיצתה: א"ר אלעזר לא שנו אלא שאין עמה ולד אבל יש עמה ולד אין חוששין לולד אחר ור' יוחנן אמר בין אין עמה ולד בין יש עמה ולד חוששין לולד אחר איני והא א"ר ירמיה לחומרא אמרה ר' אלעזר אלא אי אתמר הכי אתמר א"ר אלעזר [3]לא שנו אלא שאינה קשורה בולד אבל קשורה בולד אין חוששין לולד אחר ור' יוחנן אמר אנו אין לנו אלא שליא בלא ולד אבל יש עמה ולד בין קשורה בולד בין אין קשורה בולד אין חוששין לולד אחר והיינו דאמר ר' ירמיה לחומרא אמרה ר' אלעזר תניא כוותיה דר' אלעזר דתקמת מין בהמה חיה ועוף ושליא עמהן בזמן שקשורה בהן הריני מטיל עליה לולד אחר אינה קשורה בהן הריני מטיל עליה חומר שני ולדות שאני אומר שמא נימוח שפיר של שליא שמא נימוחה שליתו של שפיר: המבכרת שהפילה [וכו']: מאי טעמא אמר רב איקא בריה דרב אמי רוב בהמות יולדות דבר הקדוש בבכורה ומיעוט בהמות דבר שאינו קדוש בבכורה ומאי ניהו נדמה וכל היולדות יולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות סמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות וההו להו זכרים מיעוטא: ובמוקדשין תקבר: מ"ט רובא בר מיקדש הוא: ואין קוברים אותה: [4]אביי ורבא דאמרי תרווייהו כל דבר שיש בו רפואה אין בו משום דרכי האמורי [7]אין בו רפואה יש בו משום דרכי האמורי והתניא אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא וטוענו באבנים בשלמא טוענו באבנים כי היכי דניכחוש

נטומאת נבלות. אם נעשה בשר להאשב כנבלת החמור עלמה: **לא נגרלה.** למעוטינהו דהא דאמי לאו [8]**אלא שנעשה ציקי קדרה.** בשלן הרבה עם תבלין: **נעוצה נטומאת אוהלין.** [9]ומתני' לא מיפשיט דהאם עור שבלקו תניא ובעור בהמה אחרת קמיירי אבל עור חמור מאים: **אלא שאין עמה ולד.** בלאוה: בשפיים שבין שליתו וא"מ שליא זו אסורה דשמא של ולד אחר היתה: **ואמאר ר' ירמיה לחומרא אמרה ר' אלעזר.** דבר זה שהיה מתמיר מר' יוחנן: **לא שנו.** דאסוקינהו בהלכה ממשמע אפילו יש עמה ולד בפנים: **אלא שאינה קשורה בו.** דאמיר לזה שבפנים כבר יצאה שליתו ומ"מ שליא זו אסורה דשמא של ולד אחר היתה: **ואמאר ר' ירמיה לחומרא אמרה ר' אלעזר.** דבר זה שהיה מתמיר מר' יוחנן: **לא שנו.** דאסוקינהו בהלכה: **אלא שאינה קשורה בולד אבל יש עמה.** שליתה מקצתה ואין עמה ולד בפנים דאתם מיישינן שמא יצא מימוח הולד שם: **אבל יש עמה ולד.** אפי' אינה קשורה בו מותרת דבדיליה תליגן לה: **מין בהמה חיה ועוף.** ורבנן היא דאמרי במסכת גרידתא (דף כא.) כל שאין בו מלורת אדם אינו ולד: **אין חוששין לולד אחר.** ואם נפתח הקבר בלא דם דהוהי לידה יביאתה טהורה: **אינה קשורה בהן הריני מטיל.** על אשה הזאת: **חומר שני ולדות.** דמוקשין שמא היה בשליא זו ולד גמור נקבה ותבא עליו לנקבה ואפי' בלידה יביאתה טמאה בפנים כדין נקבה מחמת ספק ולד אחר וגם חומרו עלה זה נטיל עליה ומאמר ולד זה משליא זו ולא היה בה ולד אחר וזו אינה ולד ואין לה שום ימי טוהר והיינו חומר אאם לא נמצא זה עמה קיי"ל במסכת נדה (דף כד:) המפלת שליא תשב לזכר ולנקבה ונותנין לה מיהא ימי טוהר של זכר דאין שליא בלא ולד אבל לזו אין ימי טהרה: **שמא נימוח שפיר של שליא זו.** והוא היה ולד גמור: **ושמא נימוח שליתה של שפיר זה.** ושליא זו לאו שליא היתה. אלמא מ"מ. יש לנו לומר שמא נדמה הוא: **מ"מ.** יש לנו לבלבים לשאינה קשורה: **דבר הקדוש בבכורה.** אם היה זכר: **נדמה.** קונטרפיטי"ט. רחל שילדה מין עז או עז שילדה דומה לרחל ואמרינן בבכורות (יב.) דלא קדיש לכתיב אך בכור שור [במדבר יח] עד שיהא הוא שור ובכורו שור: **ולא היולדות דרכן לילד מחצה וזכרים ומחצה נקבות.** הלכך ולד זה אפשר זכר אפשר נקבה ונקבה לא קדשה ואמ"ל זכר הוא שמא נדמה הוא: **הוו להו זכרים מיעוטא.** ומיעוטא לא מיישינן: **רובא בר מיקדש הוא.** בין זכר ובין נקבה חוץ מנדמה: **יש בו משום רפואה.** כגון משקה אי אם אי לחם שלוחם על המכה: **אין בו משום רפואה.** כגון שעושין שלא על המחלי כגון קבורת שליא בפרשת דרכים וכיוצא בהם שדומין לימוחם: דניכחוש

שאני לן בין קשורה לשאינה קשורה: מ"מ. יש לנו לבלבים ולא מספקינן לה בשליא הבכור: **דבר הקדוש בבכורה.** אם היה זכר: **נדמה.** קונטרפיטי"ט. רחל שילדה מין עז או עז שילדה דומה לרחל ואמרינן בבכורות (יב.) דלא קדיש לכתיב אך בכור שור [במדבר יח] עד שיהא הוא שור ובכורו שור: **ולא היולדות דרכן לילד מחצה וזכרים ומחצה נקבות.** הלכך ולד זה אפשר זכר אפשר נקבה ונקבה לא קדשה ואמ"ל זכר הוא שמא נדמה הוא: **הוו להו זכרים מיעוטא.** ומיעוטא לא מיישינן: **רובא בר מיקדש הוא.** בין זכר ובין נקבה חוץ מנדמה: **יש בו משום רפואה.** כגון משקה אי אם אי לחם שלוחם על המכה: **אין בו משום רפואה.** כגון שעושין שלא על המחלי כגון קבורת שליא בפרשת דרכים וכיוצא בהם שדומין לימוחם: [10]בכריתות מדכתיב שגר אי ממי אפילו למאן דאמר בעמי אמן הן קדושים נקט הכא רובא משום דאיכא דקדוש בבכורה כדדרשינן [11]בכריתות מדכתיב שגר אי ממי אפילו למאן דאמר בעמי אמן הן קדושים נקט הכא רובא משום דאיכא דקדוש בבכורה

דמות דיוקא דלא קדיש: [וע"ע תיפאת זכריה פד: כד"ה ומוליא ועוד שם קיד. סד"ה וקסבר]

הדרן עלך בהמה המקשה

לעמוד הבא

ומביאה הגמרא את הברייתא שמתבאר בה דין טומאת נבלות:

טומאת נבילות נמי תנינא, שהרי שנינו על שנאמר "כל הנוגע בנבלתה" - **בנבלתה ולא בעור שלה. ולא בעצמות שלה, ולא בגידין ולא בקרנים ולא בטלפים.** אלא בשר הנבלה בלבד, הוא שמטמא.

ועל כך אמר רבה בר רב חנא: דרשות ומיעוטין אלו, **לא נצרכה**, לא נאמרו **אלא** רק למקרה **שעשאן ציקי קדרה**. שבישלן הרבה עם תבלינים, וקרובים הם למאכל ודומים לבשר. ועל כך חידשה התורה שאינם מקבלים טומאה. לפי שהיה מקום לומר שדינם הוא כבשר ומקבלים טומאה. אך על עור שבישלו סתם ולא באופן זה, אין מקום לומר שיקבל טומאה, ולכן המיעוט נאמר רק בכך. מדברי הברייתות הללו עולה, שעור ששלקו רבות, מקבל טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות. ושוב יש להבין במה הסתפק רבי יצחק בר נפחא?

מבארת הגמרא: **לעולם**, ספיקו הוא על **טומאת אוכלין**. ואף ששנינו בברייתא שבבישול מרובה מקבל טומאה,

שאני עור חמור, דמאיס. ומשום כך יש ספק בדבר אם דינו ככל עור שנתבשל ויקבל טומאת אוכלים, או שמשום מיאוסו אינו מקבל טומאה. שנינו במשנתנו: **שליא שיצתה** מקצתה, אסורה באכילה.

אמר רבי אלעזר: איסור זה של השליא, **לא שנו** אותו **אלא כשאין עמה ולד** בחלק שנשאר בפנים הבהמה אלא רק מיחזי הוולד בלבד נמצא שם. ולכן, יש לחשוש שמא ראשו של הולד נמצא במקצת השליא יצאה לחוץ ונחשב העובר כילוד ואסורה השליא.

אבל, אם **יש עמה ולד** בתוך השליא שנשארה בגוף הבהמה, וניכר בה ראשו ורובו של הולד, הרי שלא נולד, והוא בכלל מה שיש בתוך הבהמה, ומותר באכילה.

ואין חוששין לכך שהיה בבהמה זו **ולד אחר** נוסף על זה הנמצא בתוך השליא, ואשר יש לחשוש שהוא זה שיצא עם מקצת השליא לחוץ ומחמת כן נאסרה. אלא אין חוששין לכך והשליא הנמצאת בבהמה, מותרת.

ורבי יוחנן חלק **ואמר: בין** אם **אין עמה ולד** במה שנשאר בפנים, **בין יש עמה ולד - חוששין לולד אחר** והשליא אסורה.

מקשה הגמרא: **אינו!** היאך ניתן להעמיד את מחלוקת רבי אלעזר ורבי יוחנן באופן זה?

והא אמר רבי ירמיה: לחומרא אמרה רבי אלעזר את שיטתו. ואילו לפי המחלוקת המובאת כאן נמצא שרבי אלעזר מקל לעומת רבי יוחנן. שרבי יוחנן אוסר את השליא בין יש בה ולד ובין אין בה. ואילו רבי אלעזר מתיר כאשר יש בה ולד.

אלא אי אתמר, הכי אתמר כך נאמרה שמועה זו: **אמר רבי אלעזר: לא שנו** שאסורה השליא באכילה בכל מקרה אפילו אם יש בה ולד בפנים, **אלא כשאינה קשורה** השליא **בולד** שבפנים. שבמקרה זה יש לחשוש שמא הולד השייך לשליא זו יצא כבר, והשליא אסורה כיון שחלה בה לידה [כלומר בולד שהיה בה, וממילא אסורה אף היא] ואילו הולד הנמצא בתוך הבהמה, יצאה שליתו. והשליא הנמצאת שם כעת היא של הולד שכבר יצא כאמור. ולכן אוסר רבי אלעזר. **אבל**, אם **קשורה** השליא **בולד, אין חוששין לולד אחר** שהיה שם. שהרי הקשר שבין הולד לשליא, מוכיח ששייכים הם זה לזה וממילא לא היתה כאן לידה.

ורבי יוחנן אמר: אנו אין לנו לאסור את השליא, **אלא** כאשר נמצאה **השליא בלא ולד.** שאז יש לחשוש שמא הולד כבר יצא לחוץ והיתה לידה. **אבל, יש עמה ולד** בתוך גופה של האם, **בין** אם **קשורה** היא **בולד, בין אין קשורה בולד - אין חוששין לולד אחר.** וכל אימת שנמצאים השליא והולד בתוך גוף האם תולין לומר ששייכים הם זה לזה, ואין לאסור.

והיינו דאמר רבי ירמיה, לחומרא אמרה רבי אלעזר את דבריו במחלוקת עם רבי יוחנן. וכפי שמוצגת המחלוקת כאן, הרי מחמיר רבי יוחנן וסובר שבכל מקרה בו אין השליא קשורה לולד, יש לאוסרה בין אם נמצא עמה בתוך האם ובין אם לאו.

מביאה הגמרא להוכיח, **תניא כוותיה דרבי אלעזר**:

אשה **המפלת מין** ולד שיש בו צורת **בהמה חיה ועוף ושליא עמהן**, הדין הוא, **בזמן שקשורה** השליא **בהן, אין חוששין לכך** שמא היה שם **ולד אחר** שהוא בעל צורת אדם גמור, שנימוח, ויצא עם שליא זו, ואין שם "לידה" במקרה זה, והאשה לא נטמאת בטומאת יולדת. לפי שכל לידה שהולד הנולד בה אינו בעל צורת אדם, אינה לידה, ואין היולדת טמאה מחמתה. אך אם השליא **אינה קשורה בהן,** בולדות בעלי צורת בעל חי האמורות כאן, ויש לחשוש שמא בשליא זו היה ולד שהוא אדם גמור, ואשר מחמתו יש לטמאות את האשה כדין יולדת, **הריני מטיל עליה** על היולדת **חומר שני ולדות**:

א. חומר של היולדת אדם הירשבת שבועיים לימי טומאה, לפי **שאני אומר** יש לחשוש **שמא נימוח שפיר** [ולד] **של שליא** זו וכבר אינו בנמצא לפנינו, ונקבה אדם היתה ולכן ישבת שבועיים בדין היולדת נקבה.

ב. מטילין עליה אף חומר אחר מחמת צורת בעל חי שהיה שם [להלן נבאר מהו חומר זה], ואף שלא נמצאה שם שליא נוספת על השליא הקיימת שבה אנו חוששין שהיה עובר אדם, ואם כן, לכאורה קשה לומר שהשליא הנמצאת היא של אדם, ואם כן, מוכח שרק בעל חי היה שם, יש לומר **שמא נימוחה שליתו של שפיר** הולד בעל צורת בעל חי. ובהחלט יתכן שהיה שם ולד אדם וולד בהמה.

ולכן מטילים באשה זו ב' חומרות. חומרת יולדת אדם נקבה כאמור, ובנוסף לכך אין לה ימי טהרה כדין יולדת אדם [שעם כלות ימי טומאתה לאחר הלידה הדין הוא שכל ארבעים יום שרואה דם אחר לידת זכר, דם זה טהור. וכן כל שמונים יום שרואה דם אחר לידת נקבה, הדם טהור] אלא כל דם שתראה אחר ימי טומאתה, טמא אף הוא. לפי שחוששין שמא לא היה שם ולד נוסף אלא רק ולד הבהמה. ולכן אין לה ימי טוהר.

מדברי הברייתא הללו מוכח כדעת רבי אלעזר שרק כאשר אין הולד קשור בשליא, חוששין להימצאותו של ולד נוסף. מה שאין כן כאשר אין הולד קשור בשליא, חוששין. ומחמירין לשתי ולדות.

שנינו במשנתנו: בהמה **המבכרת שהפילה** שליא, ישליכנה לכלבים.

מבררת הגמרא: מאי טעמא לא חוששין לקדושת בכורה שבשליא זו?

אמר רב איקא בריה דרב אמי: עולה בידינו שמיעוט הולדות הנולדים כ'בכורים', אכן קדושים בקדושת בכור, לפי החשבון דלהלן:

א. **רוב בהמות** המבכרות, **יולדות דבר הקדוש בבכורה** במידה והוא זכר. ואילו **מיעוט בהמות** המבכרות לזכר, יולדות **דבר שאינו קדוש בבכורה. ומאי ניהו** איך יתכן שיהיה זה זכר ואינו קדשו בבכורה? **נדמה.** כגון רחל המבכרת שילדה ולד הנדמה כעז. או להיפך, עז שילדה דבר הנדמה לכבש, ו'נדמה' אינו קדוש בבכורה. ודורשים זאת ממה שכתוב "אך בכור שור", עד שיהיה הוא שור ובכורו שור. ואילו אם אין הולד שור בדיוק, אינו קדוש בבכורה.

ב. **וכל היולדות**, הרי **יולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות.**

ואם כן, **סמוך מיעוטא ד'נדמה'** האמור, דהיינו, שמיעוט זכרים פסולים מקדושת בכורה היות והם 'נדמה', **למחצה דנקבות** מכלל הנולדים, **והוו להו** נמצא שה**זכרים** הקדושים בקדושת בכורה, הרי הם **מיעוטא.** ולכן אין חוששין לקדושת בכורה בשליא זו ומשליכין אותה לכלבים.

שנינו במשנתנו: **ואם** היתה השליא היוצאת **במוקדשין, תקבר.**

מאי טעמא מהו טעם החילוק בין שלית הבכור לשלית המוקדשים?

רובא בר מיקדש הוא לפי שכל ולד הנולד מן המוקדשים, בין זכר ובין נקבה, הרי הוא קדוש כמותם. ורק ה'נדמה' אינו קדוש. ונמצא שרובם המוחלט של ולדות המוקדשין, קדוש ומשום כך יש לקוברם.

שנינו במשנתנו: **ואין קוברים אותה** את שליא זו בפרשת דרכים.

אביי ורבא דאמרי תרווייהו, כל דבר שיש בו רפואה כגון משקה או סם או לחש על המכה, **אין בו משום דרכי האמורי** ומותר.

אך אם **אין בו רפואה** ולא עושים אותו עבור רפואה הנראית לעין לצורך החולי, אלא לשם סגולה כגון כאן שקוברים בפרשת דרכים, **יש בו משום דרכי האמורי** ואסור! משום שדומה הוא לניחוש והתורה אסרה משום "ולא תעשה כמעשיהם".

שואלת הגמרא: וכי כל דבר שאין בו משום דרכי רפואה אסור?

והתניא, אילן שמשיר פירותיו, סוקרו בסיקרא נותן בו צבע אדום, **וטוענו באבנים.** ומוכיחה הגמרא: **בשלמא** דבר זה **שטוענו באבנים,** עושים אותו **כי היכי דניכחוש חליה,** כדי להחלישו. לפי שהשרת פירותיו נובעת מחמת שומנו. ואם נכחיש כוחו ונמעיט שומנו, לא ישיר פירותיו. ואם כן, ענין טבעי ומדרכי רפואת האילנות הוא. ואינו מדרכי האמורי.

לעמה הקדוש

לְצִיּוֹן קִנְאָה גְדוֹלָה וְחֵמָה גְדוֹלָה קִנֵּאתִי לָהּ: ג כֹּה אָמַר יְהוָה
שַׁבְתִּי אֶל־צִיּוֹן וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלִַם וְנִקְרְאָה יְרוּשָׁלִַם
עִיר־הָאֱמֶת וְהַר־יְהוָה צְבָאוֹת הַר הַקֹּדֶשׁ: ס ד כֹּה אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת עֹד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וּזְקֵנוֹת בִּרְחֹבוֹת יְרוּשָׁלִַם וְאִישׁ
מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ מֵרֹב יָמִים: ה וּרְחֹבוֹת הָעִיר יִמָּלְאוּ יְלָדִים
וִילָדוֹת מְשַׂחֲקִים בִּרְחֹבֹתֶיהָ: ס ו כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת כִּי
יִפָּלֵא בְּעֵינֵי שְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה בַּיָּמִים הָהֵם גַּם־בְּעֵינַי יִפָּלֵא
נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת: פ ז כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִנְנִי מוֹשִׁיעַ
אֶת־עַמִּי מֵאֶרֶץ מִזְרָח וּמֵאֶרֶץ מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ: ח וְהֵבֵאתִי אֹתָם

רש"י

הענין צום החמישי וגומר: **(ד) מרוב ימים.** יהיו צריכים למשענת בידם: **(ו) כי יפלא.** בעיניהם החסד הגדול אשר אעשה להם: **גם בעיני יפלא.** איך שבתי מן החרון הגדול ורבותינו דרשוהו על שחיטת יצר הרע במסכת סוכה בעיני יפלא איך יוכלו הצדיקים

מצודות ציון

(ד) משענתו. מטהו שנשען עליה: **(ה) משחקים.** מל' שחוק ושמחה: **(ז) מבוא השמש.** שקיעת השמש

מצודות דוד

זה הזהרתי את אבותיכם ובעבור זה הגליתים על שלא שמעו אלי בדבר זה אבל מעולם לא בקשתי ממי דברי הצומות: **(ב) קנאתי לציון.** בזה ישיב

על מה שהיה קטן בעיניהם בנין המקדש הזה והגאולה ההיא ואמר הנה באמת ציון אהובה לי מאד ובעבור מה שעשו לה האומות כועס אני עליהם קנאה גדולה וחימה גדולה קנאתי על הבבליים בעבורה: **(ג) שבתי אל ציון.** הנה כבר השבתי בני הגולה אל ציון וגם אני אשכון בתוך ירושלים וזהו כאשר ישמעו בקול ה' כי עצם הגאולה ההיא היתה למען יהיו במקום המקודש מקום מוכן לעבוד את ה' ולהתפלל לפניו על גאולה כללית להיות בימיהם כמ"ש והיה אם שמוע תשמעון (לעיל ו) ור"ל הגאולה הכללית תהיה בימיכם אם תשמעון בקול ה': **ונקראה.** אז תקרא ירושלים עיר האמת כי אז יעשו אנשיה אמת: **והר ה' צבאות.** הוא מקום הבית יקרא אז הר הקדש לפי שתשכון שם השכינה: **(ד) עוד ישבו זקנים וגו'.** עוד יבוא זמן הגאולה העתידה וישבו זקנים וזקנות ברחובות ר"ל לא ישיגם החולשה לשבת בית כ"א ברחובות ישבו כדרך הבחורים: **ואיש.** וכל אחד יהיה בידו משענתו להשען בה מרוב הימים שהיו וכדרך הזקנים ועכ"ז לא ישיגם החולשה לשבת בית: **(ה) ימלאו.** כי יפרו וירבו וימלאו רחובות העיר: **משחקים.** מרוב כל יהיו משחקים ושמחים: **(ו) כי יפלא.** רוב הטובה שיהיה אז אשר יפלא בעיני שארית העם הנה באמת גם בעיני יפלא ר"ל עם שאני עושה נפלאות גדולות אשר אינם ידועים לבני אדם עד שהנפלאות הידועות כמוהם כאין למולם עכ"ז הפלא שאעשה לעתיד יהיה נחשב גם בעיני לפלא כי גדול יהיה מכל הפלאים הידועים והנסתרים: **(ז) מארץ מזרח.** להוציאם מארץ מזרח ממקום גלותם: **מבוא השמש.** הוא פאת המערב: **(ח) בתוך ירושלים.** לא בא לומר

וְשָׁכְנוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלִַם וְהָיוּ־לִי לְעָם וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים
בֶּאֱמֶת וּבִצְדָקָה: ס ט כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם
הַשֹּׁמְעִים בַּיָּמִים הָאֵלֶּה אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים
אֲשֶׁר בְּיוֹם יֻסַּד בֵּית־יְהוָה צְבָאוֹת הַהֵיכָל לְהִבָּנוֹת: י כִּי לִפְנֵי
הַיָּמִים הָהֵם שְׂכַר הָאָדָם לֹא נִהְיָה וּשְׂכַר הַבְּהֵמָה אֵינֶנָּה
וְלַיּוֹצֵא וְלַבָּא אֵין שָׁלוֹם מִן־הַצָּר וַאֲשַׁלַּח אֶת־כָּל־הָאָדָם אִישׁ
בְּרֵעֵהוּ: יא וְעַתָּה לֹא כַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים אֲנִי לִשְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה

רש"י

לעמוד כנגדו בחייהם: **(ט) תחזקנה ידיכם.** לבנות ולהשלים ואל תיראו מעם הארץ המרפים ידיכם ומבהילי' אתכם מלבנות וכמו שמפורש בספר (עזרא ד): **השומעים בימים האלה.** בשנת ד' לדריוש: **את הדברים האלה.** של ניחומים מפי הנביאים אשר נבאו להם אז ביום יוסד בית ה' בשנת שתים לדריוש את הדברים להתחיל במלאכה כי נבחנו אותם הנביאים בעיניהם בדבריהם שהם נביאי אמת ולפיכך כדאי הם לסמוך עליהם אף בדברי ניחומים של עכשיו ובמה נבחנוה כי לפני הימים ההם שכר האדם וגומר והם נבאו לכם שמשתתחילו במלאכה תבא ברכה במעשה ידיכם ונתקיימו דבריהם שהרי עתה לא

מצודות ציון

כמו ממזרח שמש עד מבואו (תהלים קי"ג): **(י) שכר.** עין ריוח: **ושכר הבהמה.** שכר עבודת הבהמה: **הצר.** השונא: **ואשלח.** עין גרוי והשסה וכן ושן בהמות

מצודות דוד

שכולם ישבו שמה כי הלא תקטן הארץ מהכיל את כולם אבל בא לומר שהעיר ירושלים תהיה ירושה לכולם כי יהיה יד כולם שוה בה כמ"ש בסוף נבואת יחזקאל: **והיו לי לעם.** לפי שימול

לבבם הערל וכולם ידעו את ה' ויאמינו בו: **ואני אהיה להם לאלהים.** להיות לעזר ומושיע: **באמת ובצדקה.** בעבור האמת והצדקה שיעשו אז ומוסב למעלה לומר הנה כל הטובה הזאת מוכנת להם ואם ישמעו בקולי ויתפללו בבית הזה על הגאולה הכללית הנה אביאה בימיהם והואיל וכן אין להקטין בנין המקדש הזה כי טובה מרובה תלויה בו: **(ט) תחזקנה ידיכם השומעים וגו'.** לפי ששאלת הבאים מהגולה היתה מחלשת ידי עושי בנין הבית בשמעם המעטת כבוד הבית והפקידה לכן אמר להם הנה אתם השומעים בימים האלה את הדברים האלה מהייעודים הטובים תחזקנה ידיכם בבנין הבית ולא ישיג אתכם הרפיון להניח את הבנין: **מפי וגו'.** ר"ל עתה שמעתם ייעוד טובה מרובה יותר ממה ששמעתם מפי הנביאים אשר נבאו ביום יוסד בית ה' להבנות ההיכל וכאומר וכמו שנתקיימו דבריהם כן יתקיימו דברי אלה: **(י) כי לפני הימים.** עתה יפרש במה נתקיים ואמר כי לפני הימים ההם עד לא התחילו לבנות הלא לא נהיה שכר האדם כי לא מצא במה להרויח ושכר הבהמה לא נתקיימה כי הלכה למארה ומן הצר הצורר לא היה שלום בין ליוצא מן העיר בין לבא אליה: **ואשלח.** אני הייתי מגרה את כל בני האדם איש ברעהו להיות מריבה ביניהם ולעשות רע זה לזה: **(יא) ועתה.** אחר שהתחילו בהבנין אין אני מול שארית העם הזה כימים הראשונים להצר להם ולשלח איש ברעהו:

נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת: יב כִּי־זֶרַע הַשָּׁלוֹם הַגֶּפֶן תִּתֵּן פִּרְיָהּ וְהָאָרֶץ
תִּתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טַלָּם וְהִנְחַלְתִּי אֶת־שְׁאֵרִית
הָעָם הַזֶּה אֵת כָּל־אֵלֶּה: יג וְהָיָה כַּאֲשֶׁר הֱיִיתֶם קְלָלָה בַּגּוֹיִם
בֵּית יְהוּדָה וּבֵית יִשְׂרָאֵל כֵּן אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְהֱיִיתֶם בְּרָכָה
אַל־תִּירָאוּ תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם: ס יד כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
כַּאֲשֶׁר זָמַמְתִּי לְהָרַע לָכֶם בְּהַקְצִיף אֲבֹתֵיכֶם אֹתִי אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת וְלֹא נִחַמְתִּי: טו כֵּן שַׁבְתִּי זָמַמְתִּי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה
לְהֵיטִיב אֶת־יְרוּשָׁלִַם וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה אַל־תִּירָאוּ: טז אֵלֶּה
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ דַּבְּרוּ אֱמֶת אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ אֱמֶת
וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם: יז וְאִישׁ | אֶת־רָעַת רֵעֵהוּ

רש"י

כימים הראשונים: **(יד) ולא נחמתי.** על אשר זמותי להביא עליכם לחזור בי אלא הביאותיה כן לא אתנחם על הטובה אשר זממתי לכם: **(טז) ומשפט שלום.** היא הפשרה: **(יז) ואיש את רעת רעהו.** הזהירם על שנאת חנם והיא שהחריבה בית המקדש

מצודות ציון

אשלח בס (דניאל ג׳:ג׳): **(יב) יבולה.** תבואתה כמו אלף נתנה יבולה (תהלים ס״ז): **טלם.** מל׳ על: **(יד) זממתי.** ענין מחשבה כמו כאשר זמם (דניאל יט): **נחמתי.** ענין הפוך מחשבה: **(טז) בשעריכם.** שם מקום המשפט

מצודות דוד

(יב) כי זרע השלום. ר״ל כי הצלחת הזרע מביא השלום כי בהעדר התבואה עין בריה צרה בחברתה והוא סבה אל השנאה והמריבה ולא כן כשהברכה מצויה: **פריה.** הראויה לתת: **את יבולה.** התבואה הראויה לפי מיטב השדה: **והנחלתי.** ר״ל לא במקרה באו הטובות האלה אבל אני הנחלתי את כל אלה וכאשר ייעדו הנביאים כמ״ש העוד הזרע וגו׳ מן היום הזה אברך (חגי ב) ומוסב למעלה לומר כמו שנתקיים הדיבור הזה כן יתקיימו דברי: **(יג) והיה כאשר הייתם.** ר״ל כמו שהייתם נבזים ומוכים אתם בית יהודה ובית ישראל עד שהייתם קללה בין העכו״ם כי תלו קללתם בכם לאמר בקללותיהם תהיו כיהודים האומללים: **כן אושיע.** כשיעור הצרה תהיה התשועה כי תהיו מכובדים ומוצלחים עד שתהיו לברכה בין העכו״ם ויתלו ברכתם בכם לאמר בברכותיהם ישימך אלהים כהיהודים המוצלחים: **אל תיראו.** לכן אל תיראו מדברי שלוחי הבבליים המקטינים כבוד הבית והפקידה ותחזקנה ידיכם לאחוז בבנין הבית ולהשלימה: **(יד) כאשר זממתי.** כשיעור שחשבתי להרע לכם בעת שהכעיסו אבותיכם אותי ולא נחמתי על הרעה עד אשר הביאותיה: **(טו) כן שבתי.** כשיעור הזה חזרתי וחשבתי בימים האלה להיטיב וגו׳ ולא אנחם על הטובה לכן אל תיראו מדברי שלוחי הבבליים: **(טז) אלה הדברים.** רק עשו אלה הדברים: **אמת ומשפט שלום וגו׳ שפטו בשעריכם.** משפט אמת או משפט שלום וזהו

אַל־תַּחְשְׁבוּ בִּלְבַבְכֶם וּשְׁבֻעַת שֶׁקֶר אַל־תֶּאֱהָבוּ כִּי אֶת־כָּל־
אֵלֶּה אֲשֶׁר שָׂנֵאתִי נְאֻם־יְהוָה: ס יח וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה צְבָאוֹת
אֵלַי לֵאמֹר: יט כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם
הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית־יְהוּדָה
לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמוֹעֲדִים טוֹבִים וְהָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֶהֱבוּ: פ
כ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עוֹד אֲשֶׁר יָבֹאוּ עַמִּים וְיֹשְׁבֵי עָרִים
רַבּוֹת: כא וְהָלְכוּ יוֹשְׁבֵי אַחַת אֶל־אַחַת לֵאמֹר נֵלְכָה הָלוֹךְ
לְחַלּוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה וּלְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה צְבָאוֹת אֵלְכָה גַּם־
אָנִי: כב וּבָאוּ עַמִּים רַבִּים וְגוֹיִם עֲצוּמִים לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה
צְבָאוֹת בִּירוּשָׁלִַם וּלְחַלּוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה: ס כג כֹּה־אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת בַּיָּמִים הָהֵמָּה אֲשֶׁר יַחֲזִיקוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִכֹּל

רש"י

שני: **(יט) צום הרביעי.** צום של תמוז שהוא רביעי לחדשים: **צום החמישי.** של אב: **וצום השביעי.** שלשה בתשרי שבו נהרג גדליה: **וצום העשירי.** של טבת: **(כג) עשרה אנשים.** משבעים לשון הרי שבע מאות לכל כנף וכנף הרי לד׳ כנפי הטלית אלפים ושמונ׳ מאו׳:

מצודות ציון

כמ״ש אל זקני העיר הסערה (שם כט): **(כא) לחלות.** ענין תפלה כמו ויחל משה (שמות לב): **ולבקש.** מל׳ בקשה ותפלה: **(כב) עצומים.** ענין רבוי כמו עצמו לי אלמנותיו (ירמיה טו): **(כג) יחזיקו.** ענין אחיזה כמו ויחזק בכנף מעילו (ש״א טו): **לשונות הגוים.** ר״ל עכו״ם בעלי לשונות נפלדות: **בכנף.** הוא שולי הבגד: **יהודי.**

מצודות דוד

הפשרה שמתווך השלום בין בעלי הדין אבל לא תטו המשפט שאין זה לא אמת ולא שלום: **(יז) ואיש את רעת רעהו וגו׳ אל תחשבו.** זה על זה להרע: **אשר שנאתי.** ר״ל המה הדברים ששנאתי אני ולכך אל תאהבו גם אתם: **(יט) צום הרביעי.** זה י״ז בתמוז: **וצום החמישי.** זה ט׳ באב: **וצום השביעי.** זה צ״ג: **וצום העשירי.** זה

עשרה בטבת: **יהיה וגו׳.** בזמן הגאולה העתידה יהיו הימים האלה לששון וגו׳ כלפי שהיו מצטערים בימים האלה בזמן הגולה ולכן אמר לבית יהודה כי להם ארעו מקראות רעות באלה הימים והצטערו בהם בכל שנה ושנה אבל בני עשרת השבטים הצטערו בימים שאירע להם מקראות רעות והם יתהפכו להם לשמחה: **והאמת והשלום אהבו.** ובלבד שתהיו אוהבים האמת והשלום: **(כ) עוד אשר יבואו.** ר״ל עוד יבוא זמן אשר יבואו וגו׳: **(כא) יושבי אחת.** יושבי עיר אחת אל יושבי עיר אחרת: **לאמר.** ויאמרו זה לזה נלכה לחלות לפני ה׳ לשאול ממנו כפרה ולבקש מאתו חסד כי אלכה גם אני בחברתך: **(כב) ובאו.** ר״ל ויהיו נשמעין זה לזה וכן יבואו עמים וגומר: **(כג) בימים ההמה וגו׳.** ור״ל זה שאמרתי

לעמוד הבא

מסכת בבא קמא פרק ו טז

סִינַי, לִעְשׂוֹת בָּהֶם. **וּלְתַשְׁלוּמֵי** כֶּפֶל, **וְלַהֲשָׁבַת אֲבֵדָה**, לִפְרִיקָה, לַחֲסִימָה, לַכְּלָאִים, **וְלַשַּׁבָּת**. וְכֵן חַיָּה וָעוֹף כַּיּוֹצֵא בָהֶן. אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר. אֶלָּא שֶׁדִּבֵּר הַכָּתוּב בַּהוֹוֶה:

פרק ו

א. הַכּוֹנֵס צֹאן לַדִּיר, וְנָעַל בְּפָנֶיהָ כָּרָאוּי, וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה, פָּטוּר. לֹא נָעַל בְּפָנֶיהָ כָּרָאוּי, וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה, חַיָּב. נִפְרְצָה בַלַּיְלָה אוֹ שֶׁפִּרְצוּהָ לִסְטִים וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה פָּטוּר. הוֹצִיאוּהָ לִסְטִים. לִסְטִים חַיָּבִים:

ב. הִנִּיחָהּ בַּחַמָּה, אוֹ שֶׁמִּסָּרָהּ לְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן. וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה חַיָּב. מִסָּרָהּ לְרוֹעֶה. נִכְנַס רוֹעֶה תַּחְתָּיו. נָפְלָה לַגִּינָה וְנֶהֱנֵית מְשַׁלֶּמֶת מַה שֶּׁנֶּהֱנֵית. יָרְדָה כְּדַרְכָּהּ וְהִזִּיקָה, מְשַׁלֶּמֶת מַה שֶּׁהִזִּיקָה. כֵּיצַד מְשַׁלֶּמֶת מַה שֶּׁהִזִּיקָה שָׁמִין

רבינו עובדיה מברטנורה

דכתיב (שם י"ט) אם בהמה אם איש לא יחיה, וחיה בכלל בהמה. אם, לרבות את העופות: **ולתשלומי כפל.** דכתיב (שם כ"ב) על כל דבר פשע, כל מידי דבר פשיעה הוא: **ולהשבת אבידה.** לכל אבדת אחיך (דברים כ"ב): **לפריקה.** עזוב תעזוב עמו (שמות כ"ג). אע"ג דכתיב (שם) חמור שונאך, כל בהמה בכלל, דילפינן חמור חמור משבת שנאמר בו (דברים ה') שורך וחמורך וכל בהמתך: **לחסימה.** לא תחסום שור בדישו (שם כ"ה) ילפינן שור שור משבת: **לכלאים.** דהרבעה, אף על גב דכתיב (ויקרא י"ט) בהמתך לא תרביע כלאים, הוי נמי חיה ועוף בכלל, דילפינן בהמה בהמה משבת. וכן לענין כלאים דהנהגה דלא תחרוש בשור ובחמור יחדיו (דברים כ"ב) ילפינן שור שור משבת, דהוא הדין לכל שני מינים של בהמה חיה ועוף. ומיהו לענין פסק ההלכה מן התורה אינו חייב אלא כשחורש ומנהיג בשני מינים שאחד טמא ואחד טהור דומיא דשור וחמור, אלא שאסרו חכמים כל שני מינים, בין ששניהם טמאים בין ששניהם טהורים: **ולשבת.** דכתיב שורך וחמורך וכל בהמתך, וחיה בכלל בהמה. וכל, רבויא הוא לרבות עופות: **שדיבר הכתוב בהווה.** בדבר הרגיל להיות:

פרק ו **הכונס. פטור.** דהא נטרה ומאי הוי ליה למעבד: **הוציאוה לסטים.** אע"ג דלא הוציאוה ממש אלא שעמדו בפניה עד שיצאה, הוי כאילו הוציאוה בידים וחייבים:

ב. הניחה בחמה. מצערה לה שמשא ולא סגי לה בנעילה כראוי שהיא בדלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה בלבד: **נכנס הרועה תחתיו.** ולא אמרינן בכהאי גוונא שומר שמסר לשומר חייב, שדרך הרועה הגדול למסור לרועה הקטן שתחתיו, ולפיכך הרועה שתחתיו חייב: **נפלה לגינה.** וכגון שהוחלקה ונפלה באונס. אבל דחו אותה חברותיה והפילוה, משלם מה שהזיקה, דאיהו פשע בה, דהוי ליה לעבורינהו חדא חדא: **מה שנהנית.** לפי הנאתה ולא לפי הזיקה: **שמין בית סאה באותה שדה.** אין שמין את הערוגה לבדה, מפני שמפסיד מזיק, ששמין אותה בכל שויה ורחמנא אמר וביער בשדה אחר, ודרשינן מלמד ששמין אותה על גב שדה אחרת. אלא ששמין בית סאה באותה שדה כמה היתה שוה קודם שנאכלה ממנה הערוגה הזאת, וכמה היא שוה עכשיו, והשתא לא משלם כולהו דמיה,

מסכת בבא קמא פרק ו יז

בֵּית סְאָה בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה. כַּמָּה הָיְתָה יָפָה וְכַמָּה הִיא יָפָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אָכְלָה פֵּירוֹת גְּמוּרִים מְשַׁלֶּמֶת פֵּירוֹת גְּמוּרִים. אִם סְאָה סְאָה אִם סָאתַיִם סָאתַיִם:

ג. הַמַּגְדִּישׁ בְּתוֹךְ שָׂדֶה שֶׁל חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת. וַאֲכָלָתָן בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַשָّדֶה פָּטוּר. וְאִם הוּזְקָה בָהֶן בַּעַל הַגָּדִישׁ חַיָּב. וְאִם הִגְדִּישׁ בִּרְשׁוּת. בַּעַל הַשָّדֶה חַיָּב:

ד. הַשּׁוֹלֵחַ אֶת הַבְּעֵרָה בְּיַד חֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה וְקָטָן, פָּטוּר בְּדִינֵי אָדָם. וְחַיָּב בְּדִינֵי שָׁמַיִם. שָׁלַח בְּיַד פִּקֵּחַ הַפִּקֵּחַ חַיָּב. אֶחָד הֵבִיא אֶת הָאוּר. וְאֶחָד הֵבִיא אֶת הָעֵצִים. הַמֵּבִיא אֶת הָעֵצִים חַיָּב. אֶחָד הֵבִיא אֶת הָעֵצִים. וְאֶחָד הֵבִיא אֶת הָאוּר. הַמֵּבִיא אֶת הָאוּר חַיָּב. בָּא אַחֵר וְלִבָּה. הַמְּלַבֶּה חַיָּב. לִבְּתָה הָרוּחַ כֻּלָּן פְּטוּרִין. הַשּׁוֹלֵחַ אֶת הַבְּעֵרָה וְאָכְלָה עֵצִים. אוֹ אֲבָנִים, אוֹ עָפָר, חַיָּב, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב) כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קוֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָّדֶה, שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִיר אֶת הַבְּעֵרָה. עָבְרָה גָּדֵר שֶׁהוּא גָבוֹהַּ אַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ דֶּרֶךְ הָרַבִּים, אוֹ נָהָר פָּטוּר. הַמַּדְלִיק בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, עַד כַּמָּה תַּעֲבוֹר הַדְּלֵקָה, רַבִּי אֱלִעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הוּא בְּאֶמְצַע בֵּית כּוֹר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת כְּדֶרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר חֲמִשִּׁים אַמָּה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִיר אֶת הַבְּעֵרָה (שמות כב). הַכֹּל לְפִי הַדְּלֵקָה:

ה. הַמַּדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ. וְהָיוּ בוֹ כֵּלִים וְדָלְקוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר,

רבינו עובדיה מברטנורה

דמי שלוקח בית סאה כשהיא בתבואתה אינו מזלזל בה בשביל הפסד ערוגה אחת כי אם דבר מועט: **רבי שמעון אומר אכלה פירות גמורים.** שכבר בשלו כל צרכן, משלמת כל ההיזק. והיכא שיימינן אגב שדה, היכא דעדיין לא נגמרו. והלכה כרבי שמעון:

ג. ואם הגדיש ברשות בעל השדה חייב. בגמרא מוקי לה בבקעה שרגילין כולן לעשות בגורן אחד, זה גדישו וזה גדישו, וממנין שומר. וכיון שאמר השומר עייל וגדוש, הוי כאילו אמר עייל ואנטר לך. אבל בשאר בני אדם, אפילו הגדיש ברשות אין בעל השדה חייב, עד דמקבל עליה נטירותא:

ד. ובא אחר וליבה. נפח באש והעלה שלהבת, כמו בלבת אש. (שמות ג') ואית ספרים דגרסי נבה, מגזרת ניב שפתים (ישעיה נ"ז). כשאדם מדבר מנענע בשפתיו ורוח יוצא: **או עפר.** שליחכה נירו ונתקלקל: **או דרך הרבים.** שש עשרה אמה, כדגלי המדבר: **ר"ש אומר הכל לפי הדליקה.** לפי גובה הדליקה וגודל שיעורה. שכשהאש גדולה קופצת למרחוק. והלכה כר"ש:

ה. המדליק את הגדיש. שהדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חברו: **רבי יהודה אומר ישלם כל מה שבתוכו.** דר' יהודה מחייב על נזקי טמון באש. דלית ליה דרשא דאו הקמה מה קמה גלויה אף כל גלוי: **וחכ"א אינו משלם אלא גדיש וכו'.**

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

הַתַּלְמִידִים בִּשְׁאֵלוֹתָיו וּבְמַעֲשִׂים שֶׁעוֹשֶׂה לִפְנֵיהֶם, כְּדֵי לְחַדְּדָם וּכְדֵי שֶׁיֵּדַע אִם הֵם זוֹכְרִים מַה שֶּׁלּוֹמְּדִים. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לִשְׁאֹל אוֹתָם בְּעִנְיָן אַחֵר שֶׁאֵין עוֹסְקִים בּוֹ, כְּדֵי לְזָרְזָם.

יג. [ד] אֵין שׁוֹאֲלִים מְעֻמָּד וְאֵין מְשִׁיבִים מְעֻמָּד. וְיֵשׁ אוֹמְרִים כְּשֶׁשּׁוֹאֲלִים דְּבַר הֲלָכָה צָרִיךְ לַעֲמֹד. (תוֹסֶפֶת פֶּרֶק פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי). וְלֹא מִגְּבוּהּ וְלֹא מֵרָחוֹק, וְלֹא מֵאַחוֹרֵי הַזְּקֵנִים. וְאֵין שׁוֹאֲלִים אֶלָּא כָּעִנְיָן. וְאֵין שׁוֹאֲלִים אֶלָּא מִירְאָה. וְלֹא יִשְׁאַל בָּעִנְיָן יוֹתֵר מִג' הֲלָכוֹת.

יד. [ה] שְׁנַיִם שֶׁשָּׁאֲלוּ, אֶחָד שָׁאַל כָּעִנְיָן וְאֶחָד שָׁאַל שֶׁלֹּא כָּעִנְיָן, נִזְקָקִים לְכַעִנְיָן. מַעֲשֶׂה וְשָׁאֲינוּ מַעֲשֶׂה, נִזְקָקִים לַמַּעֲשֶׂה. הֲלָכָה וּמִדְרָשׁ, נִזְקָקִין לַהֲלָכָה. מִדְרָשׁ וְאַגָּדָה, נִזְקָקִין לַמִּדְרָשׁ. אַגָּדָה וְקַל וָחֹמֶר, נִזְקָקִין לְקַל וָחֹמֶר. קַל וָחֹמֶר וּגְזֵרָה שָׁוָה, נִזְקָקִין לְקַל וָחֹמֶר.

טו. [ו] הָיוּ הַשּׁוֹאֲלִים אֶחָד חָכָם וְאֶחָד תַּלְמִיד חָכָם, נִזְקָקִין לְחָכָם. תַּלְמִיד חָכָם וְעַם הָאָרֶץ, נִזְקָקִין לַתַּלְמִיד חָכָם. שְׁנֵיהֶם חֲכָמִים, שְׁנֵיהֶם תַּלְמִידִים, שְׁנֵיהֶם עַמֵּי הָאָרֶץ, שֶׁאֲלוּ שְׁנֵיהֶם בִּשְׁתֵּי הֲלָכוֹת אוֹ בִּשְׁתֵּי שְׁאֵלוֹת, שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת, שְׁנֵי מַעֲשִׂים, הָרְשׁוּת בְּיַד הַמֵּשִׁיב, לְמִי שֶׁיִּרְצֶה יַקְדִּים. מִמֵּזֶר תַּלְמִיד חָכָם קוֹדֵם לְכֹהֵן עַם הָאָרֶץ. (לְשׁוֹן הַטּוּר בְּשֵׁם [ז] חַז"ל).

טז. [ח] אֵין יְשֵׁנִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. [ט] וְכָל הַמִּתְנַמְנֵם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ חָכְמָתוֹ נַעֲשֵׂית קְרָעִים שֶׁנֶּאֱמַר: וּקְרָעִים תַּלְבִּישׁ נוּמָה. (מִשְׁלֵי כג, א).

יז. [י] אֵין מְשִׂיחִין בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ אֶלָּא בְּדִבְרֵי תּוֹרָה. אֲפִלּוּ מִי שֶׁנִּתְעַטֵּשׁ, אֵין אוֹמְרִים לוֹ: רְפוּאָה, בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. [כ] וּקְדֻשַּׁת בֵּית הַמִּדְרָשׁ חֲמוּרָה מִקְּדֻשַּׁת בֵּית הַכְּנֶסֶת.

יח. [ל] תַּלְמוּד תּוֹרָה שֶׁקּוּל כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת. הָיָה [מ] לְפָנָיו עֲשִׂיַּת מִצְוָה וְתַלְמוּד תּוֹרָה, אִם אֶפְשָׁר לַמִּצְוָה לְהֵעָשׂוֹת עַל יְדֵי אֲחֵרִים לֹא יַפְסִיק תַּלְמוּדוֹ, וְאִם לָאו יַעֲשֶׂה הַמִּצְוָה וַיַּחֲזֹר לְתוֹרָתוֹ.

יט. [נ] תְּחִלַּת דִּינוֹ שֶׁל אָדָם עַל תַּלְמוּד תּוֹרָה, וְאַחַר כָּךְ עַל שְׁאָר מַעֲשָׂיו.

באר הגולה

לחדודי לאביי הוא דעבד וברכות דף ל"ח ע"ב: ד שם ברמב"ם: פי' שאם היו עסוקים בדיני הוצאות שבת מרשות לרשות אל ישאלנו דין חבית שנשברה בשבת ולמעלה אמר שלא ישאל בנושא אחר שאם היו עסוקים בשבת לא ישאלנו בדיני י"ט: ה שם: ו שם: ז משנה סוף הוריות (ורמב"ם רפ"ג וסמ"ג עשין י"ב): ח ג"ז שם ברמב"ם מתשובתו דרבי זירא על ששאלו אותו במה הארכת ימים מגילה דף כ"ח ע"א: ט מימרא דרבי זירא סנהדרין דף ע"א ופירש רש"י קרעים משכח תלמודו ואינו נזכר אלא בסירוגין: י שם מברייתא ברכות דף נ"ג ע"א: כ כרב פפי ומימרא דרבי יהושע בן לוי מגילה דף כ"ו כ"ז: ל שם פ"ג ממשנה ריש פאה ות"ת כנגד כולם: מ מירושלמי פ"ג דפסחים ובריש חגיגה בעובדא דרבי אבהו דשלח ברי' לטבריה וכו' ומהא דאמרו נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה קדושין דף נ ע"ב וכפירוש

כ. [ס] לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בַּתּוֹרָה, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ בָּא לִשְׁמָהּ.

כא. [ע] אֵין דִּבְרֵי הַתּוֹרָה מִתְקַיְּמִים בְּמִי שֶׁמִּתְרַפֶּה עַצְמוֹ עֲלֵיהֶם, וְלֹא בְּלוֹמְדִים מִתּוֹךְ עִדּוּן וּמִתּוֹךְ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, אֶלָּא בְּמִי שֶׁמְּמִית עַצְמוֹ עָלֶיהָ וּמְצַעֵר גּוּפוֹ תָּמִיד, וְלֹא יִתֵּן שֵׁנָה לְעֵינָיו וּתְנוּמָה לְעַפְעַפָּיו. הַגָּה: לֹא יַחֲשֹׁב הָאָדָם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְקִלְקוּלֹת עֹשֶׁר וְכָבוֹד עִם הַלִּמּוּד, כִּי מִי שֶׁמַּעֲלֶה מַחְשָׁבָה זוֹ בְּלִבּוֹ אֵינוֹ זוֹכֶה לְכִתְרָהּ שֶׁל תּוֹרָה, אֶלָּא יַעֲשֶׂה תּוֹרָתוֹ קֶבַע וּמְלַאכְתּוֹ עֲרַאי, וּיִמְעַט בְּעֵסֶק וְיַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. וְיָסִיר תַּעֲנוּגֵי הַזְּמַן מִלִּבּוֹ וְיַעֲשֶׂה מְלָאכָה כָּל יוֹם כְּדֵי חַיָּיו, אִם אֵין לוֹ מַה [פ]אֹכַל, וּשְׁאָר הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. וּמַעֲלָה גְּדוֹלָה לְמִי שֶׁמִּתְפַּרְנֵס מִמַّעֲשֵׂה יָדָיו, שֶׁנֶּאֱמַר: יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל וְגו' (תְּהִלִּים קכח), כָּל הַמֵּשִׂים עַל לִבּוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְלֹא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה לְהִתְפַּרְנֵס מִן הַצְּדָקָה, הֲרֵי זֶה מְחַלֵּל הַשֵּׁם וּמְבַזֶּה הַתּוֹרָה, שֶׁאָסוּר לְהֲנוֹת מִדִּבְרֵי תּוֹרָה. וְכָל תּוֹרָה שֶׁאֵין עִמָּהּ מְלָאכָה, גּוֹרֶרֶת עָוֹן וְסוֹפוֹ לְלַסְטֵם הַבְּרִיּוֹת. (לְשׁוֹן הַטּוּר). וְכָל זֶה בְּבָרִיא וְיָכוֹל לַעֲסֹק בִּמְלַאכְתּוֹ אוֹ בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ קְצָת וּלְהַחֲיוֹת עַצְמוֹ, (רַבֵּנוּ יוֹנָה וְרַבֵּנוּ יְרוּחֵם נְתִיב ב' וְכֵן כְּתֹב הרמ"ה), אֲבָל זָקֵן אוֹ חוֹלֶה, מֻתָּר לְהֲנוֹת מִתּוֹרָתוֹ וְשֶׁיְּסַפְּקוּ לוֹ (לכ"ע). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִילּוּ בְּבָרִיא מֻתָּר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רשב"ץ). וְלָכֵן נָהֲגוּ בְּכָל מְקוֹמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהָרַב שֶׁל עִיר יֵשׁ לוֹ הַכְנָסָה וְסִפּוּק מֵאַנְשֵׁי הָעִיר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַעֲסֹק בִּמְלָאכָה בִּפְנֵי הַבְּרִיּוֹת וְיִתְבַּזֶּה הַתּוֹרָה בִּפְנֵי הֶהָמוֹן. (אַבְרַבַּנֵאל בְּפֵרוּשׁ מַסֶּכֶת אָבוֹת). וְדַוְקָא חָכָם הַצָּרִיךְ לְזֶה, אֲבָל עָשִׁיר, אָסוּר. וְיֵשׁ מְקִלִּין עוֹד לוֹמַר דְּמֻתָּר לְחָכָם וּלְתַלְמִידָיו לְקַבֵּל הַסְפָּקוֹת מִן הַנּוֹתְנִים כְּדֵי לְהַחֲזִיק יְדֵי לוֹמְדֵי תּוֹרָה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יְכוֹלִין לַעֲסֹק בְּתוֹרָה בֶּרְוַח. וּמִכָּל מָקוֹם מִי שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְפַּרְנֵס הֵיטֵב מִמַّעֲשֵׂה יָדָיו וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, מִדַּת חֲסִידוּת הוּא וּמִתַּת אֱלֹהִים הִיא, אַךְ אֵין זֶה מִדַּת כָּל אָדָם, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְכָל אָדָם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּלְהַחֲכִים בָּהּ וּלְהִתְפַּרְנֵס בְּעַצְמוֹ. (גַּם זֶה בְּתְשׁוּבָה הַנִּזְכֶּרֶת). וְכָל זֶה דְּשֵׁרִי הֵינוּ שֶׁנּוֹטֵל פְּרָס מִן הַצִּבּוּר אוֹ הַסְפָּקָה קְבוּעָה, אֲבָל אֵין לוֹ לְקַבֵּל דּוֹרוֹנוֹת מִן הַבְּרִיּוֹת. וְהָא דְּאָמְרִינַן: כָּל הַמֵּבִיא דּוֹרוֹן לְחָכָם כְּאִלּוּ מַקְרִיב בִּכּוּרִים, הֵינוּ בְּדוֹרוֹנוֹת קְטַנִּים שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהָבִיא דּוֹרוֹן קָטָן לְאָדָם חָשׁוּב, אֲפִלּוּ הוּא עַם הָאָרֶץ. (רַבֵּנוּ יְרוּחֵם בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יוֹנָה). וְשָׁרֵי לְתַלְמִיד חָכָם לְמִטְעַם מִידֵי מֵהוֹרָאָתוֹ, כְּדֵי לְבָרֵר הוֹרָאָתוֹ, אֲבָל לִקַּח מַתָּנָה דָּבָר חָשׁוּב מִמַּה שֶׁהִתִּיר, אָסוּר. (הַגְּהוֹת אֲשֵׁר"י פ"ק דע"א). וּדְאִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתָגָא חֵלֶף (הג"מ וסמ"ג). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּזֶהוּ הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֵׁמוֹת. (שָׁם בְּשֵׁם אָבוֹת דר' נָתָן) וּמֻתָּר לְצַרְבָא מַרְבָּנָן לְאוֹדוֹעֵי נַפְשֵׁיהּ בְּאַתְרָא דְּלָא יָדְעֵי לֵיהּ ([פ] בְּנִדָּרִים דַּף ס"ב וסמ"ג והג"מ שָׁם וּת' רַשְׁבָּ"א סי' פ"ד), אִם צָרִיךְ הוּא לְכָךְ.

כב. [צ] בְּרִית כְּרוּתָה שֶׁכָּל הַלּוֹמֵד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לֹא בְּמְהֵרָה הוּא

באר הגולה

התוס' שם ובשם רש"י וממשנה ה' פ"ב דאבות: ם שם בברייתא דקדושין וסנהדרין דף ז' ע"א: מ' מימרא דרב פסחים דף נ' ע"ב וסוטה דף מ"ז ע"א: ע מימרא דר"ל שבת דף פ"ג ע"ב וברכות דף ס"ג ע"ב (והמה מדברי הרמב"ם בפ"ג) פ מימרא דרבא מרומי' דקראי דכתיב ועבדך ירא את ה' מנעוריו וכתיב יהלך זר ולא פיך ומשני הא באתרא דלא ידעין ליה וכו': צ ירושלמי פ"ה דברכות:

לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

לעמוד הקודם

הִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תקכג תקכד תקכה סח. באר הגולה

ב. [ב]וְכֵן תְּקִיעוֹת מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ. וְהֲנֵי מִלֵּי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֶלָּא מִקְצָת הַסִּימָן שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ מִקְצָת שֶׁיּוֹדֵעַ, [ג]אֲבָל תַּשְׁרַ"ת תַּשַ"ת תַּרַ"ת אֵין מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה, *וְאִם יָדַע לַעֲשׂוֹת אֶחָד מֵהֶם *אוֹ שְׁנַיִם, [ג]עוֹשֶׂה: הגה אֲבָל [ד]הַבְּרָכוֹת אֵין מְעַכְּבִין הַתְּקִיעוֹת וְכֵן הַתְּקִיעוֹת אֵין מְעַכְּבִין הַבְּרָכוֹת וְאִיזֶה מֵהֶם שֶׁיּוֹדֵעַ יַעֲשֶׂה (טור), [ה]וְכֵן סִדְרָן אֵינוֹ מְעַכֵּב (ר"ן סוף ראש השנה), וְאִם הִתְפַּלֵּל [ג]קֹדֶם שֶׁתָּקַע, יָצָא:

ב ב"ר ראש השנה ג הרי"ן וכן משמע מדברי הרא"ש ז"ל.

תקצד יָחִיד שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל אֵין חֲבֵרוֹ מוֹצִיאוֹ. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א. [א]יָחִיד שֶׁלֹּא תָּקַע, חֲבֵרוֹ [א]יָכוֹל לִתְקַע לוֹ לְהוֹצִיאוֹ יְדֵי חוֹבָתוֹ, אֲבָל [ב]יָחִיד שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל תְּשֵׁע בְּרָכוֹת, [ב]אֵין חֲבֵרוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ: הגה וְיֵשׁ חוֹלְקִין וְאוֹמְרִים דְּאִם לֹא יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, חֲבֵרוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ בִּתְפִלָּתוֹ. (ר"ן סוף ראש השנה ומרדכי והגהות אשרי בפרק קמא דראש השנה):

א ב"ר ראש השנה לד. ב אפילו הוא בור אין הסופר מוציאו בתפלה טור בשם הרי"ץ גאות ורב שריר"א.

תקצה מִי שֶׁאֵינוֹ בָקִי לֹא בַּתְּקִיעוֹת וְלֹא בַּתְּפִלָּה. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א. [א]מִי שֶׁאֵינוֹ בָקִי בַּתְּקִיעוֹת וְלֹא בְּסֵדֶר תְּפִלַּת מוּסָף וּלְפָנָיו שְׁתֵּי עֲיָרוֹת, בְּאַחַת בְּקִיאִים בַּתְּקִיעוֹת וְלֹא בִּתְפִלַּת מוּסָף וּבְאַחַת בְּקִיאִין בִּתְפִלַּת מוּסָף וְלֹא בַּתְּקִיעוֹת, *)הוֹלֵךְ [א]*לְמָקוֹם שֶׁבְּקִיאִים בַּתְּקִיעוֹת, אֲפִלּוּ שֶׁל מוּסָף וַדַּאי [ב]וְשֶׁל תְּקִיעוֹת [ב]סָפֵק: הגה מֵיהוּ, אִם יָכוֹל לֵילֵךְ לִמְקוֹם שֶׁמִּתְפַּלְּלִים וְיֵשׁ שְׁהוּת בַּיּוֹם שֶׁיִּשְׁמַע [ג]אַחַר כָּךְ הַתְּקִיעוֹת בְּמָקוֹם שֶׁתּוֹקְעִין, יַקִּים שְׁתֵּי הַמִּצְוֹת, דְּכָל הַיּוֹם כָּשֵׁר לִתְקַע. (בית יוסף בשם ירושלמי):

א ב"ר ראש השנה לד.
*) (מפני שהתקיעות מן התורה והברכות מדברי סופרים).

בֵּאוּר הַיְטֵב

ג. קֹדֶם. אֲבָל אִם הִקְדִּים תְּרוּעָה לִתְקִיעָה אוֹ זִכְרוֹנוֹת לְמַלְכִיּוֹת לֹא יָצָא, ר"ן. יֵשׁ לְכַסּוֹת הַשּׁוֹפָר בְּשַׁעַת בְּרָכָה, ב"ח:

ד. אין. אֶלָּא אִם כֵּן בַּעֲשָׂרָה, טור וְהַרַמְבַ"ם. וְהַבָּקִי אֲפִלּוּ בְּדַרְעֲבַד אֵינוֹ יוֹצֵא בְּתִפְלַת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר כֵּיוָן שֶׁמַּפְסִיקִים עַכְשָׁו בְּפִיּוּטִים, מָגֵן אַבְרָהָם סִימָן תקצא, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן יַד אַהֲרֹן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה שֶׁכָּתַבְנוּ, דָּגֵם לְהַמָּגֵן אַבְרָהָם הוּא רַק רַחֲמֵי בְּעָלְמָא אֲבָל אֵינוֹ יוֹצֵא כְּלַל בְּזֶה, דַּאֲפִלּוּ רַק בְּרָכָה אַחַת מִן הַשְּׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אִם דִּלֵּג, קָיְמָא לָן לְעִיל בְּסִימָן קיט סָעִיף ג דְּצָרִיךְ לַחֲזֹר וְלוֹמַר כְּלָן כְּסֵדֶר שֶׁנִּתְקְנוּ, וְאִם לָאו אֵינוֹ יוֹצֵא בְּזֶה יְדֵי תְּפִלָּה, וְכָל שֶׁכֵּן בְּזֶה, וְגַם יִרְאֶה לְהַסְמִיכָהּ לְאֵיזֶה בְּרָכָה, כְּגוֹן לַאֲשֶׁר יָצַר וְכַדּוֹמֶה, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא סְמוּכָה לַחֲבֵרְתָּהּ:

ב ג. עוֹשֶׂה. דְּהָא מִדְּאוֹרַיְתָא בַּחֲדָא סַגִּי אֶלָּא דְּלֹא יָדְעִינָן אֵיזֶהוּ, לָכֵן יַעֲשֶׂה הָאֶחָד שֶׁיּוֹדֵעַ, שֶׁמָּא יְכַוֵּן הָאֱמֶת: **ד. הַבְּרָכוֹת אֵין מְעַכְּבִין הַתְּקִיעוֹת.** שֶׁאִם אֵינָן יוֹדְעִין לְבָרֵךְ הַבְּרָכוֹת הָאֵלּוּ, אַף עַל פִּי כֵן יִתְקְעוּ הַשְּׁלֹשָׁה סְדָרִים. וְכֵן הַתְּקִיעוֹת וְכו' שֶׁאִם אֵין יָכוֹל לִתְקַע, אַף עַל פִּי כֵן יְבָרֵךְ הַבְּרָכוֹת: **ה. וְכֵן סִדְרָן אֵינוֹ מְעַכֵּב.** אֵין רוֹצֶה לוֹמַר בְּסֵדֶר הַתְּפִלָּה, שֶׁהִקְדִּים זִכְרוֹנוֹת לְמַלְכִיּוֹת אוֹ שׁוֹפָרוֹת לְזִכְרוֹנוֹת, [ד]דְּבָזֶה לֹא יָצָא וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל, וְכֵן בְּסֵדֶר הַתְּקִיעוֹת אִם הִקְדִּים תְּרוּעָה לִתְקִיעָה רִאשׁוֹנָה לֹא יָצָא, אֶלָּא רוֹצֶה לוֹמַר דְּסִדֶר הוּא לְהִתְפַּלֵּל מוּסָף וְלִתְקַע בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, [ג]וְאִם שִׁנָּה הַסֵּדֶר, דְּהֵינוּ שֶׁהִתְפַּלֵּל קֹדֶם שֶׁתָּקַע, יָצָא בִּשְׁנֵיהֶם, [ד]וְזֶהוּ שֶׁסִּים רַמַ"א וְאִם הִתְפַּלֵּל וְכו', וְהַנִּיי"ר יָתֵר הוּא:

א א. יָכוֹל לִתְקַע לוֹ. אֲפִלּוּ [א]הוּא יָכוֹל לִתְקַע בְּעַצְמוֹ: **ב. אֵין חֲבֵרוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ.** אֲפִלּוּ אִם הוּא צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל אַז [ב]גַּם לְצָרֵךְ עַצְמוֹ בְּלַחַשׁ, אֶלָּא שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל בְּקוֹל כְּדֵי לְהַשְׁמִיעַ גַּם לַחֲבֵרוֹ וּלְהוֹצִיאוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם לֹא יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּעַצְמוֹ, דְּתִפְלָּה צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים [ג]עַל עַצְמוֹ וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ עֲשָׂרָה וְאַז הוּא שְׁלִיחַ צִבּוּר:

א א. לְמָקוֹם שֶׁבְּקִיאִים בַּתְּקִיעוֹת. דְּתְקִיעוֹת דְּאוֹרַיְתָא וּבְרָכוֹת דְּרַבָּנָן, וַאֲפִלּוּ בְּיוֹם שֵׁנִי. וְכָל שֶׁכֵּן אִם יֵשׁ לְפָנָיו מָקוֹם שֶׁיָּכוֹל לִשְׁמֹעַ תְּקִיעוֹת אַף עַל פִּי שֶׁגַּם שָׁם אֵין מְנַיֵּן יְצִטְרֵךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּיָחִיד, וְיָכוֹל לֵילֵךְ לְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ שָׁם שׁוֹפָר, מוּטָב לֵילֵךְ לִשְׁמֹעַ תְּקִיעוֹת אַף עַל פִּי שֶׁיִּתְפַּלֵּל בְּיָחִיד [חַיֵּי אָדָם]: **ב. וְשֶׁל תְּקִיעוֹת סָפֵק.** אִם [א]יֵשׁ שָׁם תּוֹקְעִין, [ב]דְּסָפֵק דְּאוֹרַיְתָא עָדִיף מִדַּאי דְּרַבָּנָן. וְהוּא הַדִּין אִם אֵין יוֹדְעִין רַק סֵדֶר אֶחָד, יֵלֵךְ לָהֶם. וְאִם יֵשׁ בְּעִיר אֶחָד שׁוֹפָר, וְרוֹצֶה לֵילֵךְ לְמָקוֹם שֶׁמִּתְפַּלְּלִין וְלִשְׁלֹחַ עַכּוּ"ם שֶׁיָּבִיא לוֹ הַשּׁוֹפָר, וְהוּא חוּץ לַתְּחוּם, וְיָכוֹל לְקַיֵּם שְׁנֵיהֶם, [ג]שָׁרֵי, דִּתְחוּמִין דְּרַבָּנָן וְהָוֵי לֵהּ שְׁבוּת דִּשְׁבוּת: **ג. אַחַר כָּךְ הַתְּקִיעוֹת.** וְלֹא יֵלֵךְ תְּחִלָּה לַמָּקוֹם שֶׁתּוֹקְעִין וְאַחַר כָּךְ לְמָקוֹם שֶׁמִּתְפַּלְּלִין, [ד]שֶׁתְּפִלַּת מוּסָף אֵין לְאַחֲרָהּ יוֹתֵר מִשֶּׁבַע שָׁעוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן רפו, וּתְקִיעוֹת זְמַנָּהּ כָּל הַיּוֹם. אִם בְּאַחַת נִמְצָא תּוֹקֵעַ הָגוּן אַךְ הַמִּתְפַּלְּלִים שָׁם אֵינָם הֲגוּנִים, וּבְאַחַת מִתְפַּלְּלִים הֲגוּנִים וְהַתּוֹקֵעַ אֵינוֹ הָגוּן, [ה]יֵלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁהַתּוֹקֵעַ מְמֻנֶּה וְכָשֵׁר, דְּהַתּוֹקֵעַ מוֹצִיאוֹ יְדֵי חוֹבָתוֹ, מַה שֶׁאֵין כֵּן בִּתְפִלָּה אֵינוֹ מוֹצִיאוֹ יְדֵי חוֹבָתוֹ:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ב א. וְיָכוֹל לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן, וְזֶהוּ שֶׁאָנוּ מְבָרְכִין עַל הַתְּקִיעוֹת דִּמְשַׁב: **ב.** מָגֵן אַבְרָהָם וְהַגְּרַ"א:

ג. הַגְּרַ"א וּמָגֵן אַבְרָהָם: **ד.** מָגֵן אַבְרָהָם. וְהוּא הַדִּין בְּיוֹם שֵׁנִי לִדְיָדָן דִּבְקִיאִין בְּקִבִּיעָא דְיָרְחָא וְגַם יֵשׁ סָפֵק אִם יִמְצְאוּ שָׁם שׁוֹפָר, אִם יֵשׁ לְדַחוֹת בִּשְׁבִיל זֶה הַמָּקוֹם שֶׁמִּתְפַּלְּלִין: **ג.** מָגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים: **ד.** מָגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים: **ה.** פְּרִי חָדָשׁ בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת עֹלַת שְׁמוּאֵל:

עמו מלה במלה, לכלי עלמא שפיר דמי (פרי מגדים):

א א. דְּרִשֹׁה: **ב.** וַעַיֵּן בִּפְרִי מְגַדִּים שֶׁמִּסְתַּפֵּק אֵיךְ הַדִּין בְּיוֹם שֵׁנִי לִדְיָדָן דִּבְקִיאִין בְּקִבִּיעָא דְיָרְחָא וְגַם יֵשׁ סָפֵק אִם יִמְצְאוּ שָׁם שׁוֹפָר, אִם יֵשׁ לְדַחוֹת בִּשְׁבִיל זֶה הַמָּקוֹם שֶׁמִּתְפַּלְּלִין: **ג.** מָגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים: **ד.** פְּרִי חָדָשׁ בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת עֹלַת שְׁמוּאֵל:

לעמוד הבא

עַל גַּבֵּי דְּאִתְיְלִיד יוֹסֵף, מָאי טַעְמָא לָא אוֹרִיךְ עַד דְּיִתְיְלִיד בִּנְיָמִין וְיִשְׁתַּלִּימוּ שִׁבְטִין. אֶלָּא, יַעֲקֹב בְּחָכְמְתָא עֲבַד, וּמִלָּה יָדַע. אָמַר, וַדַּאי אִי אִשְׁתַּלִּימוּ הָכָא כֻּלְּהוּ שִׁבְטִין, הָא יַדְעָנָא דְּתִקּוּנָא דִּלְעֵילָא שַׁרְיָא עֲלֵיהוּ כְּדָקָא יְאוּת. וּבְאַרְעָא דָא, לָא לִיבְעֵי דְּיִשְׁתְּלִימוּ, אֶלָּא בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא.

תָּא חֲזֵי, דְּהָכִי הוּא, דְּכֻלְּהוּ תְּרֵיסַר שִׁבְטִין, תִּקּוּנָא דְּעַלְמָא תַּתָּאָה נִינְהוּ, וְכֵיוָן דְּאִתְיְלִיד בִּנְיָמִין, מִיתַת רָחֵל, וְנָטְלָא דוּכְתָּא הַאי עַלְמָא תַּתָּאָה, לְאִתְתַּקָּנָא בְּהוּ. וְעַל דָּא לָא אִתְיְלִיד בִּנְיָמִין, אֶלָּא בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית מח) וַאֲנִי בְבוֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָחֵל בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בַּדֶּרֶךְ, וְתַמָּן מִיתַת רָחֵל וְנָטְלָא דוּכְתָּא, הַאי עַלְמָא תַּתָּאָה, לְאִתְיַשְּׁבָא בְּבֵיתָא שְׁלִימָתָא, וְכָל זִמְנָא דְּרָחֵל קָיְימָא, עַלְמָא תַּתָּאָה לָא אִתְתַּקְּנָא בְּהוּ, מִיתַת רָחֵל, נָטְלָא (ד"א ל"ג לְעֵילָא) בֵּיתָא בִּשְׁלִימוּ.

וְאִי תִּימָא, לֵאָה אַמַּאי לָא מִיתַת בְּהַהוּא זִמְנָא. אֶלָּא בְּגִין דְּבֵיתָא בְּעַלְמָא תַּתָּאָה (נ"א עִלָּאָה) אִיהוּ, וְכֻלָּא מִנֵּיהּ הֲווֹ לְאִתְתַּקְּנָא, וְלָאו מֵעָלְמָא עִלָּאָה (נ"א תַּתָּאָה), וּבְגִין כָּךְ לָא מִיתַת בְּהַהִיא שַׁעְתָּא. וְכָל עוֹבָדוֹי דְּלֵאָה בְּאִתְכַּסְיָא אִינּוּן, בְּגִין דְּעַלְמָא עִלָּאָה אִיהוּ בְּאִתְכַּסְיָא, וְלָאו בְּאִתְגַּלְיָא, וּבְגִין כָּךְ לָא אִדְכַּר מִיתָתָהּ דְּלֵאָה, כְּמִיתָתָהּ דְּרָחֵל.

וְתָא חֲזֵי, דְּהָכִי הוּא וַדַּאי. בְּגִין דְּעַלְמָא עִלָּאָה, כָּל מִלּוֹי בְּאִתְכַּסְיָא, וְעַלְמָא תַּתָּאָה כָּל מִלּוֹי בְּאִתְגַּלְיָא. בְּגִין כָּךְ, אִתְכַּסְיָא לֵאָה בְּמַעֲרָתָא

תרגום לשון הזוהר

אָמַר, וַדַּאי אִם יִשְׁתַּלְּמוּ כָּאן כָּל הַשְּׁבָטִים, הִנֵּה יָדַעְתִּי שֶׁהַתִּקּוּן שֶׁל מַעְלָה שָׁרוּי עֲלֵיהֶם כָּרָאוּי, וּבָאָרֶץ הַזּוֹ לֹא צְרִיכִים שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ, אֶלָּא בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁכָּל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הֵם הַתִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, וְכֵיוָן שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין, מֵתָה רָחֵל, וְלָקְחָה אֶת הַמָּקוֹם הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה לְהִתְתַּקֵּן בָּהֶם, וְעַל כֵּן לֹא נוֹלַד בִּנְיָמִין אֶלָּא בְּאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָחֵל בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בַּדֶּרֶךְ, וְשָׁם מֵתָה רָחֵל וְנִטְלָה אֶת הַמָּקוֹם, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה, לְהִתְיַשֵּׁב בְּבֵית שָׁלֵם. וְכָל זְמַן שֶׁרָחֵל קַיֶּמֶת, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן אֵינוֹ נִתְקָן בָּהֶם. מֵתָה רָחֵל – נִטְלָה [לְמַעְלָה] הַבַּיִת בִּשְׁלֵמוּתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, לְמָה לֹא מֵתָה לֵאָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַבַּיִת הוּא בָּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן [הָעֶלְיוֹן], וְהַכֹּל הָיוּ מְמֻנִּוּ לְהִתְתַּקֵּן, וְלֹא מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן [הַתַּחְתּוֹן], וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא מֵתָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. וְכָל מַעֲשֵׂי לֵאָה הֵם בְּנִסְתָּר, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא בְּנִסְתָּר וְלֹא בְּנִגְלֶה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִזְכְּרָה מִיתָתָהּ שֶׁל לֵאָה כְּמִיתָתָהּ שֶׁל רָחֵל.

וּבֹא וּרְאֵה שֶׁכָּךְ זֶה וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן כָּל דְּבָרָיו בְּנִסְתָּר, וְהָעוֹלָם [הָעֶלְיוֹן] הַתַּחְתּוֹן כָּל דְּבָרָיו בְּנִגְלֶה, מִשּׁוּם כָּךְ נִתְכַּסְּתָה

דְּכַפְּלְתָּא, וְרָחֵל בְּגִלּוּיָיא דְּאוֹרְחָא, דָּא בְּסִתְרָא, וְדָא בְּאִתְגַּלְיָא. וּבְאִתְכַּסְיָא עַלְמָא עִלָּאָה אִתְרְשִׁים, דִּכְתִיב, (בראשית ל) וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָנוֹת, וּבְגִין כָּךְ קָרְאָה שְׁמֵיהּ אָשֵׁר. (בְּגִין כָּךְ כָּל בִּרְכָאן (דף קנח ע"ב) דְּתַרְיָין עָלְמִין בְּאִתְגַּלְיָא וּבְאִתְכַּסְיָא וְעִם כָּל דָּא).

וּבְגִין דָּא, כֹּלָּא חַד, דְּהָא כֹּלָּא הֲוֵי מֵעַלְמָא עִלָּאָה. הָכִי נָמֵי וּבְכָל אֲתַר, תְּרֵין עָלְמִין, דָּא בְּאִתְגַּלְיָא וְדָא בְּאִתְכַּסְיָא. וְאֲנַן לָא מְכָרְכִינָן לְקַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֶלָּא בִּתְרֵין עָלְמִין, דִּכְתִיב, (תהלים קו) בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. בְּגִינֵי כָךְ, עַלְמָא עִלָּאָה קָרִינָן הוּ"א, וְקָרִינָן לְעַלְמָא תַּתָּאָה אַתְּ"ה, בְּגִין דְּאִיהוּ בָרוּךְ מֵעַלְמָא עִלָּאָה, עַל יְדָא דְּצַדִּיק. הָדָא הוּא דִכְתִיב (תהלים קלה) בָּרוּךְ ה' מִצִּיּוֹן שׁוֹכֵן יְרוּשָׁלָם וְגו'. וַדַּאי מִצִּיּוֹן אִיהוּ בָרוּךְ.

תָּא חֲזֵי, כְּגַוְונָא דָּא (שמות לד) ה' ה' תְּרֵין עָלְמִין נִינְהוּ, דָּא בְּאִתְגַּלְיָא וְדָא בְּאִתְכַּסְיָא, וְעַל דָּא פָּסִיק טַעְמָא בְּגַוְוֹיְיהוּ, וּמֵעַלְמָא דָא עַד עַלְמָא דָא, כֹּלָּא חָד.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף וְגו', (בראשית לא) אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, תָּא חֲזֵי, שְׁלִימוּתָא דְיַעֲקֹב דְּלָא בָעָא לְמֵיזַל אֶלָּא בִּרְשׁוּתֵיהּ דִּלְבָן. וְאִי תֵּימָא, זִמְנָא אַחֲרִינָא אַמַּאי לָא אָזִיל בִּרְשׁוּתֵיהּ. אֶלָּא בְּגִין דְּדָחִיל יַעֲקֹב, דְּלָא יִשְׁבּוֹק לֵיהּ, וְיִשְׁתְּלִימוּ תְּרֵיסַר שִׁבְטִין בְּאַרְעָא אַחֲרָא. וְעַל דָּא כֵּיוָן דְּחָמָא דְּמָטָא שַׁעְתָּא דְּבִנְיָמִין, בָּרַח. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, וַיִּבְרַח הוּא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ.

דְּכֵיוָן דְּאִתְיְלִיד בִּנְיָמִין, אִתְקַשְּׁרַת שְׁכִינְתָּא בְּכֻלְּהוּ שִׁבְטִין, וְנָטְלָא בֵּיתָא בְּכֻלְּהוּ. וְיַעֲקֹב הֲוָה יָדַע בִּרְזָא

תרגום לשון הזוהר

לֵאָה בְּמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, וְרָחֵל בַּדֶּרֶךְ הַגָּלוּיָה. זוֹ בְּנִסְתָּר, וְזוֹ בְּגָלוּי. וּבְנִסְתָּר הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן נִרְשַׁם, שֶׁכָּתוּב וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָנוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרְאָה שְׁמוֹ אָשֵׁר. [מִשּׁוּם כָּךְ כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁל שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת בְּנִגְלֶה וּבְנִסְתָּר, וְעִם כָּל זֶה].

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל אֶחָד, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל הוּא מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. כָּךְ גַּם, וּבְכָל מָקוֹם, שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, זֶה בְּנִגְלֶה וְזֶה בְּנִסְתָּר, וְאָנוּ לֹא מְבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, שֶׁכָּתוּב בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן קוֹרְאִים הוּ"א, וְלָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן קוֹרְאִים אַתְּ"ה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בָּרוּךְ מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן עַל יְדֵי הַצַּדִּיק. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בָּרוּךְ ה' מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָם וְגוֹ'. וַדַּאי מִצִּיּוֹן הוּא בָּרוּךְ.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ כֵן ה' ה' שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, זֶה בְּנִגְלֶה וְזֶה בְּנִסְתָּר, וְעַל כֵּן מַפְסִיק הַטַּעַם בְּתוֹכָם, וּמֵהָעוֹלָם הַזֶּה וְעַד הָעוֹלָם הַזֶּה הַכֹּל אֶחָד.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף וְגוֹ'. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁלֹּא רָצָה לָלֶכֶת אֶלָּא בִּרְשׁוּת לָבָן. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הָלַךְ פַּעַם אַחֶרֶת בִּרְשׁוּתוֹ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁפָּחַד יַעֲקֹב שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אוֹתוֹ וְיִשְׁתַּלְּמוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת, וְעַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהִגִּיעָה שָׁעָתוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, בָּרַח, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּבְרַח הוּא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ.

שֶׁכֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין, נִקְשְׁרָה הַשְּׁכִינָה בְּכָל

דְּחָכְמְתָא, דְּכַד יִשְׁתַּלִּימוּ תְּרֵיסַר שִׁבְטִין, דִּשְׁכִינְתָּא תִּתְקַשֵּׁט וְתִתְקַשַּׁר בְּהוּ, וְרָחֵל תָּמוּת, וְאִיהִי נָטְלָא בֵּיתָא.

תָּא חֲזֵי, הָכִי אוֹלִיפְנָא, עַלְמָא תַּתָּאָה אִתְחֲזֵי לֵיהּ לְיַעֲקֹב כְּמָה דְּאִתְחֲזֵי לְמֹשֶׁה, אֶלָּא דְּלָא יְכִילַת, עַד דְּהַהוּ תְּרֵיסַר שִׁבְטִין בְּבֵיתָא לְאִתְקַשְּׁרָא בְּהוּ, וּכְדֵין אִתְדַּכְּיָאת (נ"א אִתְדַּחְיָית) רָחֵל, וְנָטְלָא אִיהִי בֵּיתָא בְּכֻלְּהוּ שִׁבְטִין, וַהֲוַת עִקָּרָא דְּבֵיתָא, וּכְדֵין (תהלים קיג) מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת וַדַּאי.

אָמַר יַעֲקֹב, הָא מָטָא זִמְנָא, דְּאִשְׁתְּלִימוּ תְּרֵיסַר שִׁבְטִין, וַדַּאי עַלְמָא דְּלְעֵילָא יַחוֹת הוּא לְבֵיתָא לְאִתְקַשְּׁרָא בְּהוּ, וּמִסְכְּנוּתָא דָא אִתְדַּחְיָיא קַמֵּיהּ. אִי תָּמוּת הָכָא, לָא אִפּוּק מֵהָכָא לְעָלְמִין. וְלָא עוֹד, אֶלָּא בְּאַרְעָא דָא, לָא אִתְחֲזֵי לְאִשְׁלָמָא בֵּיתָא. בְּגִין כָּךְ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה וגו', עַד לָא אִשְׁתַּלִּימוּ שִׁבְטִין.

שָׁמַע רִבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר, וַדַּאי כָּל מִלּוֹי דְּרַבִּי יְהוּדָה שַׁפִּיר, וְדָא סָלִיק עַל כֹּלָּא. וְאִי תֵּימָא אַמַּאי לָא אֲזַל לֵיהּ לְאוֹרְחֵיהּ מִיָּד. אֶלָּא, כָּל זְמַן דְּרָחֵל לָא מִתְעַבְּרָא מִבְּנְיָמִין, אִתְעַכַּב תַּמָּן. כֵּיוָן דְּמָטָא זִמְנָא דִּבְנְיָמִין, עָרַק וְלָא בָעָא רְשׁוּתָא, בְּגִין דְּלָא יִתְעַכַּב תַּמָּן וְיִתְחַבַּר יַעֲקֹב בְּכוּלְּהוּ שִׁבְטִין, בְּאַתְרָא (דלא) דְּאִצְטְרִיךְ.

רִבִּי אַבָּא פָּתַח, (שמות ד) וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשָׁב אֶל יֶתֶר חוֹתְנוֹ וגו'. תָּא חֲזֵי, מֹשֶׁה רָעֵי עָנָא דִּיתְרוֹ חָמוּי הֲוָה, וְדִיּוּרֵיהּ הֲוָה בֵּיהּ. וְכַד בָּעֵי לְמֵיזַל, לָא אֲזַל אֶלָּא בִּרְשׁוּתָא דִּידֵיהּ. וַיַּעֲקֹב דְּהֲוָה שָׁלִים וְדִיּוּרֵיהּ הֲוָה תָּדִיר עִמֵּיהּ דְּלָבָן, אַמַּאי לָא בָעָא רְשׁוּתָא מִנֵּיהּ. אֶלָּא הָא אִתְּמַר דְּלָא יְגַלְּגֵל לָבָן עִמֵּיהּ גִּלְגּוּלִין וְיִשְׁתָּאַר תַּמָּן. דְּהָא בְּקַדְמִיתָא אָמַר לֵיהּ, וּמִיָּד גִּלְגֵּל עֲלֵיהּ גִּלְגּוּלִין וְאִשְׁתָּאַר תַּמָּן, וְהַשְׁתָּא דָחִיל מִנֵּיהּ.

אֲבָל יִתְרוֹ, לָא הֲוָה הָכִי לְגַבֵּי מֹשֶׁה. בְּגִין דְּלָבָן חָרָשָׁא הֲוָה, וּבְחָרָשָׁא הֲוָה כָּל עוֹבָדוֹי לְגַבֵּי דְיַעֲקֹב, וְהַשְׁתָּא לָא בָעָא יַעֲקֹב לְאִתְעַכְּבָא תַּמָּן, דְּהָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לֵיהּ (בראשית לא) שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וגו'. וְעַל דָּא לָא בָעָא לְאִתְעַכְּבָא וּלְמִישְׁבַּק פִּקּוּדָא דְּמָרֵיהּ.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב, (בראשית ל) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל וגו', פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מו) לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח עַל עֲלָמוֹת שִׁיר. הַאי קְרָא, אִית לְאִסְתַּכָּלָא בֵּיהּ, דְּרָזָא דְּחָכְמְתָא אִיהוּ. וְכָל הַנֵּי שִׁירִין וְתוּשְׁבְּחָן, דְּהַהוּ אָמְרֵי בְּנֵי קֹרַח, כֻּלְּהוּ מֵחַדְּתִין אִינּוּן שִׁירִין וְתוּשְׁבְּחָן דְּהַהוּ מִלְּקַדְמִין, וְכֵן כָּל אִינּוּן שִׁירִין וְתוּשְׁבְּחָן דְּאָמַר דָּוִד וְכָל אִינּוּן דְּהַהוּ עִמֵּיהּ, כֻּלְּהוּ הֲווֹ בְּרָזָא עִלָּאָה, בְּרָזָא דְּחָכְמְתָא.

תָּא חֲזֵי, עֲבַד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַלְמָא תַּתָּאָה כְּגַוְונָא דְּעַלְמָא עִלָּאָה, וְכָל אִינּוּן סִדְרִין דְּסִדְרוּ דָּוִד וּשְׁלֹמֹה בְּרִיהּ, וְכָל אִינּוּן נְבִיאֵי קְשׁוֹט כֻּלְּהוּ (דף קנט ע"א) סִדְרוּ כְּגַוְונָא דְּלְעֵילָא.

תָּא חֲזֵי, כְּגַוְונָא דְּאִיכָּא מִשְׁמְרוֹת בְּאַרְעָא, הָכִי נָמֵי בְּרִקִיעָא. דִּמְזַמְּרֵי לְמָרֵיהוּ, וְאָמְרֵי שִׁירָתָא תָּדִיר. וְכֻלְּהוּ קַיְּימִין אִלֵּין לְקֻבֵּל אִלֵּין, וְכֹלָּא בְּסִדְרָן דְּשִׁירִין וְתוּשְׁבְּחָן, וְהָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא.

עַלְמוֹת שִׁיר, מָאי עַלְמוֹת שִׁיר. אֶלָּא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (שיר השירים ו) שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמוֹנִים

תרגום לשון הזוהר

הַשִּׁבְטִים וְנָטְלָה הַבַּיִת עִם כֻּלָּם. וַיַּעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ בְּסוֹד הַחָכְמָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִשְׁתַּלְּמוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁהַשְּׁכִינָה תִּתְקַשֵּׁט וְתִתְקַשֵּׁר עִמָּם וְרָחֵל תָּמוּת, וְהִיא נוֹטֶלֶת אֶת הַבַּיִת.

בֹּא רְאֵה, כָּךְ לִמַּדְנוּ, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן נִרְאֶה לְיַעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁנִּרְאֶה לְמֹשֶׁה, אֶלָּא שֶׁלֹּא יָכְלָה עַד שֶׁהָיוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים בַּבַּיִת לְהִתְקַשֵּׁר עִמָּם, וְאָז נִטְהֲרָה [נדחתה] רָחֵל, וְהִיא נָטְלָה אֶת הַבַּיִת בְּכָל הַשְּׁבָטִים וְהָיְתָה עִקַּר הַבַּיִת, וְאָז וַדַּאי מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת.

אָמַר יַעֲקֹב, הִנֵּה הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּשְׁלְּמוּ שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים, וַדַּאי יֵרֵד הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה לַבַּיִת לְהִתְקַשֵּׁר עִמָּם, וְהַמִּסְכֵּנָה הַזֹּאת נִדְחֵית לְפָנָיו. אִם תָּמוּת כָּאן, לֹא אֵצֵא מִכָּאן לְעוֹלָמִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בְּאֶרֶץ הַזּוֹ לֹא רָאוּי לְהִשָּׁלֵם אֶת הַבַּיִת. מִשּׁוּם כָּךְ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה וגו', טֶרֶם יִשְׁתַּלְּמוּ הַשִּׁבְטִים.

שָׁמַע רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַדַּאי יָפִים הֵם כָּל דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, וְזֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הָלַךְ לוֹ לְדַרְכּוֹ מִיָּד? אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁרָחֵל לֹא הִתְעַבְּרָה מִבִּנְיָמִין, הִתְעַכֵּב שָׁם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁל בִּנְיָמִין, בָּרַח וְלֹא בִקֵּשׁ רְשׁוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַכֵּב שָׁם, וְיִתְחַבֵּר יַעֲקֹב בְּכָל הַשְּׁבָטִים בִּמְקוֹם [שלא] שֶׁצָּרִיךְ.

רִבִּי אַבָּא פָּתַח, וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשָׁב אֶל יֶתֶר חוֹתְנוֹ וגו'. בֹּא רְאֵה, מֹשֶׁה הָיָה רוֹעֶה אֶת צֹאן חוֹתְנוֹ, וְדִיּוּרוֹ הָיָה עִמּוֹ. וּכְשֶׁרָצָה לָלֶכֶת, לֹא הָלַךְ אֶלָּא בִּרְשׁוּתוֹ. וְיַעֲקֹב, שֶׁהָיָה שָׁלֵם, וְדִיּוּרוֹ תָּמִיד הָיָה עִם לָבָן, לָמָּה לֹא בִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רְשׁוּת? אֶלָּא הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁלֹּא יְגַלְּגֵל לָבָן עִמּוֹ גִּלְגּוּלִים וְיִשָּׁאֵר שָׁם, שֶׁהֲרֵי בְּרֵאשׁוֹנָה אָמַר לוֹ, וּמִיָּד גִּלְגֵּל עָלָיו גִּלְגּוּלִים וְנִשְׁאַר שָׁם, וְכָעֵת פָּחַד מִמֶּנּוּ.

אֲבָל יִתְרוֹ לֹא הָיָה כָּךְ כְּלַפֵּי מֹשֶׁה, מִשּׁוּם שֶׁלָּבָן הָיָה מְכַשֵּׁף, וּבְכִשּׁוּף הָיָה כָּל מַעֲשֵׂהוּ כְּלַפֵּי יַעֲקֹב, וְכָעֵת לֹא רָצָה יַעֲקֹב לְהִתְעַכֵּב שָׁם, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֶיךָ וגו', וְעַל כֵּן לֹא רָצָה לְהִתְעַכֵּב וְלַעֲזֹב אֶת מִצְוַת רִבּוֹנוֹ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל רָחֵל וגו'. פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מו) לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח עַל עֲלָמוֹת שִׁיר. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל חָכְמָה, וְכָל הַשִּׁירִים וְהַתְּשְׁבָּחוֹת הַלָּלוּ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים בְּנֵי קֹרַח, כֻּלָּם מְחַדְּשִׁים הֵם אוֹתָם שִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁהָיוּ מִלִּפְנִים, וְכֵן כָּל אוֹתָם שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁאָמַר דָּוִד וְכָל אוֹתָם שֶׁהָיוּ עִמּוֹ, כֻּלָּם הָיוּ בְּסוֹד עֶלְיוֹן, בְּסוֹד הַחָכְמָה.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְכָל אוֹתָם הַסִּדְרִים שֶׁסִּדְּרוּ דָּוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ וְכָל אוֹתָם נְבִיאֵי הָאֱמֶת – כֻּלָּם סִדְּרוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ מִשְׁמְרוֹת בָּאָרֶץ – כָּךְ גַּם בָּרָקִיעַ שֶׁמְּזַמְּרִים לְרִבּוֹנָם וְאוֹמְרִים תָּמִיד שִׁירָה, וְכֻלָּם עוֹמְדִים אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ, וְהַכֹּל בְּסִדְרִים שֶׁל שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, וְהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ הַחֲבֵרִים.

עַלְמוֹת שִׁיר, מַה זֶּה עַלְמוֹת שִׁיר? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמוֹנִים

לעמוד הבא

ה א לַמְנַצֵּחַ אֶל־הַנְּחִילוֹת מִזְמוֹר
לְדָוִד׃ ב אִמְרֵי הַאֲזִינָה | יְהוָה בִּינָה
הֲגִיגִי׃ ג הַקְשִׁיבָה | לְקוֹל שַׁוְעִי מַלְכִּי
וֵאלֹהָי כִּי־אֵלֶיךָ אֶתְפַּלָּל׃ ד יְהוָה בֹּקֶר
תִּשְׁמַע קוֹלִי בֹּקֶר אֶעֱרָךְ־לְךָ וַאֲצַפֶּה׃
ה כִּי | לֹא אֵל־חָפֵץ רֶשַׁע | אָתָּה לֹא
יְגֻרְךָ רָע׃ ו לֹא־יִתְיַצְּבוּ הוֹלְלִים לְנֶגֶד
עֵינֶיךָ שָׂנֵאתָ כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן׃ ז תְּאַבֵּד
דֹּבְרֵי כָזָב אִישׁ־דָּמִים וּמִרְמָה יְתָעֵב |
יְהוָה׃ ח וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ
אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל־קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ׃
ט יְהוָה | נְחֵנִי בְצִדְקָתֶךָ לְמַעַן שׁוֹרְרָי
הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ׃ י כִּי אֵין בְּפִיהוּ
נְכוֹנָה קִרְבָּם הַוּוֹת קֶבֶר־פָּתוּחַ גְּרוֹנָם
לְשׁוֹנָם יַחֲלִיקוּן׃ יא הַאֲשִׁימֵם | אֱלֹהִים
יִפְּלוּ מִמֹּעֲצוֹתֵיהֶם בְּרֹב פִּשְׁעֵיהֶם
הַדִּיחֵמוֹ כִּי־מָרוּ בָךְ׃ יב וְיִשְׂמְחוּ כָל־
חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנֵּנוּ וְתָסֵךְ עֲלֵימוֹ
וְיַעֲלְצוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ׃ יג כִּי־אַתָּה
תְּבָרֵךְ צַדִּיק יְהוָה כַּצִּנָּה רָצוֹן תַּעְטְרֶנּוּ׃
ו א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת עַל־הַשְּׁמִינִית
מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב יְהוָה אַל־בְּאַפְּךָ
תּוֹכִיחֵנִי וְאַל־בַּחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי׃ ג חָנֵּנִי
יְהוָה כִּי אֻמְלַל אָנִי רְפָאֵנִי יְהוָה כִּי
נִבְהֲלוּ עֲצָמָי׃ ד וְנַפְשִׁי נִבְהֲלָה מְאֹד
וְאַתָּה יְהוָה עַד־מָתָי׃ ה שׁוּבָה
יְהוָה חַלְּצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן
חַסְדֶּךָ׃ ו כִּי אֵין בַּמָּוֶת זִכְרֶךָ בִּשְׁאוֹל
מִי יוֹדֶה־לָּךְ׃ ז יָגַעְתִּי | בְּאַנְחָתִי אַשְׂחֶה
בְכָל־לַיְלָה מִטָּתִי בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי
אַמְסֶה׃ ח עָשְׁשָׁה מִכַּעַס עֵינִי עָתְקָה
בְּכָל־צוֹרְרָי׃ ט סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פֹּעֲלֵי
אָוֶן כִּי־שָׁמַע יְהוָה קוֹל בִּכְיִי׃ י שָׁמַע
יְהוָה תְּחִנָּתִי יְהוָה תְּפִלָּתִי יִקָּח׃
יא יֵבֹשׁוּ | וְיִבָּהֲלוּ מְאֹד כָּל־אֹיְבָי יָשֻׁבוּ
יֵבֹשׁוּ רָגַע׃
ז א שִׁגָּיוֹן לְדָוִד אֲשֶׁר־שָׁר לַיהוָה עַל־
דִּבְרֵי כּוּשׁ בֶּן־יְמִינִי׃ ב יְהוָה אֱלֹהַי
בְּךָ חָסִיתִי הוֹשִׁיעֵנִי מִכָּל־רֹדְפַי
וְהַצִּילֵנִי׃ ג פֶּן־יִטְרֹף כְּאַרְיֵה נַפְשִׁי
פֹּרֵק וְאֵין מַצִּיל׃ ד יְהוָה אֱלֹהַי אִם־
עָשִׂיתִי זֹאת אִם־יֵשׁ־עָוֶל בְּכַפָּי׃ ה אִם־
גָּמַלְתִּי שׁוֹלְמִי רָע וָאֲחַלְּצָה צוֹרְרִי
רֵיקָם׃ ו יִרְדֹּף אוֹיֵב | נַפְשִׁי וְיַשֵּׂג
וִירְמֹס לָאָרֶץ חַיָּי וּכְבוֹדִי | לֶעָפָר יַשְׁכֵּן
סֶלָה׃ ז קוּמָה יְהוָה | בְּאַפֶּךָ הִנָּשֵׂא
בְּעַבְרוֹת צוֹרְרָי וְעוּרָה אֵלַי מִשְׁפָּט
צִוִּיתָ׃ ח וַעֲדַת לְאֻמִּים תְּסוֹבְבֶךָ וְעָלֶיהָ
לַמָּרוֹם שُוּבָה׃ ט יְהוָה יָדִין עַמִּים
שָׁפְטֵנִי יְהוָה כְּצִדְקִי וּכְתֻמִּי עָלָי׃
י יִגְמֹר־נָא רַע | רְשָׁעִים וּתְכוֹנֵן צַדִּיק
וּבֹחֵן לִבּוֹת וְכִלְיוֹת אֱלֹהִים צַדִּיק׃
יא מָגִנִּי עַל־אֱלֹהִים מוֹשִׁיעַ יִשְׁרֵי־לֵב׃
יב אֱלֹהִים שׁוֹפֵט צַדִּיק וְאֵל זֹעֵם בְּכָל־
יוֹם׃ יג אִם־לֹא יָשׁוּב חַרְבּוֹ יִלְטוֹשׁ
קַשְׁתּוֹ דָרַךְ וַיְכוֹנְנָהּ׃ יד וְלוֹ הֵכִין כְּלֵי־
מָוֶת חִצָּיו לְדֹלְקִים יִפְעָל׃ טו הִנֵּה
יְחִבַּל־אָוֶן וְהָרָה עָמָל וְיָלַד שָׁקֶר׃

טז בּוֹר כָּרָה וַיַּחְפְּרֵהוּ וַיִּפֹּל בְּשַׁחַת
יִפְעָל׃ יז יָשׁוּב עֲמָלוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְעַל
קָדְקָדוֹ חֲמָסוֹ יֵרֵד׃ יח אוֹדֶה יְהוָה
כְּצִדְקוֹ וַאֲזַמְּרָה שֵׁם־יְהוָה עֶלְיוֹן׃
ח א לַמְנַצֵּחַ עַל־הַגִּתִּית מִזְמוֹר לְדָוִד׃
ב יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה־אַדִּיר שִׁמְךָ
בְּכָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־תְּנָה הוֹדְךָ עַל־
הַשָּׁמָיִם׃ ג מִפִּי עוֹלְלִים | וְיֹנְקִים יִסַּדְתָּ
עֹז לְמַעַן צוֹרְרֶיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב
וּמִתְנַקֵּם׃ ד כִּי־אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה
אֶצְבְּעֹתֶיךָ יָרֵחַ וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּה׃
ה מָה־אֱנוֹשׁ כִּי־תִזְכְּרֶנּוּ וּבֶן־אָדָם כִּי
תִפְקְדֶנּוּ׃ ו וַתְּחַסְּרֵהוּ מְּעַט מֵאֱלֹהִים
וְכָבוֹד וְהָדָר תְּעַטְּרֵהוּ׃ ז תַּמְשִׁילֵהוּ
בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ כֹּל שַׁתָּה תַחַת־רַגְלָיו׃
ח צֹנָה וַאֲלָפִים כֻּלָּם וְגַם בַּהֲמוֹת שָׂדָי׃
ט צִפּוֹר שָׁמַיִם וּדְגֵי הַיָּם עֹבֵר אָרְחוֹת
יַמִּים׃ י יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה־אַדִּיר שִׁמְךָ
בְּכָל־הָאָרֶץ׃
ט א לַמְנַצֵּחַ עַל־מוּת לַבֵּן מִזְמוֹר
לְדָוִד׃ ב אוֹדֶה יְהוָה בְּכָל־לִבִּי
אֲסַפְּרָה כָּל־נִפְלְאוֹתֶיךָ׃ ג אֶשְׂמְחָה
וְאֶעֶלְצָה בָּךְ אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ עֶלְיוֹן׃
ד בְּשׁוּב־אוֹיְבַי אָחוֹר יִכָּשְׁלוּ וְיֹאבְדוּ
מִפָּנֶיךָ׃ ה כִּי־עָשִׂיתָ מִשְׁפָּטִי וְדִינִי
יָשַׁבְתָּ לְכִסֵּא שׁוֹפֵט צֶדֶק׃ ו גָּעַרְתָּ גוֹיִם
אִבַּדְתָּ רָשָׁע שְׁמָם מָחִיתָ לְעוֹלָם וָעֶד׃
ז הָאוֹיֵב | תַּמּוּ חֳרָבוֹת לָנֶצַח וְעָרִים
נָתַשְׁתָּ אָבַד זִכְרָם הֵמָּה׃ ח וַיהוָה
לְעוֹלָם יֵשֵׁב כּוֹנֵן לַמִּשְׁפָּט כִּסְאוֹ׃
ט וְהוּא יִשְׁפֹּט־תֵּבֵל בְּצֶדֶק יָדִין לְאֻמִּים
בְּמֵישָׁרִים׃ י וַיְהִי יְהוָה מִשְׂגָּב לַדָּךְ
מִשְׂגָּב לְעִתּוֹת בַּצָּרָה׃ יא וְיִבְטְחוּ בְךָ
יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא־עָזַבְתָּ דֹרְשֶׁיךָ
יְהוָה׃ יב זַמְּרוּ לַיהוָה יֹשֵׁב צִיּוֹן הַגִּידוּ
בָעַמִּים עֲלִילֹתָיו׃ יג כִּי־דֹרֵשׁ דָּמִים
אוֹתָם זָכָר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת עֲנִיִּים׳ עֲנָוִים׃
יד חָנֵּנִי יְהוָה רְאֵה עָנְיִי מִשֹּׂנְאָי
מְרוֹמְמִי מִשַּׁעֲרֵי־מָוֶת׃ טו לְמַעַן
אֲסַפְּרָה כָּל־תְּהִלָּתֶיךָ בְּשַׁעֲרֵי בַת־צִיּוֹן
אָגִילָה בִּישׁוּעָתֶךָ׃ טז טָבְעוּ גוֹיִם
בְּשַׁחַת עָשׂוּ בְּרֶשֶׁת־זוּ טָמָנוּ נִלְכְּדָה
רַגְלָם׃ יז נוֹדַע | יְהוָה מִשְׁפָּט עָשָׂה
בְּפֹעַל כַּפָּיו נוֹקֵשׁ רָשָׁע הִגָּיוֹן סֶלָה׃
יח יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה כָּל־גּוֹיִם
שְׁכֵחֵי אֱלֹהִים׃ יט כִּי לֹא לָנֶצַח יִשָּׁכַח
אֶבְיוֹן תִּקְוַת עֲנִיִּים׳ עֲנָוִים תֹּאבֵד לָעַד׃
כ קוּמָה יְהוָה אַל־יָעֹז אֱנוֹשׁ יִשָּׁפְטוּ
גוֹיִם עַל־פָּנֶיךָ׃ כא שִׁיתָה יְהוָה | מוֹרָה
לָהֶם יֵדְעוּ גוֹיִם אֱנוֹשׁ הֵמָּה סֶלָה׃

ב לחודש **יום חמישי**

י א לָמָּה יְהוָה תַּעֲמֹד בְּרָחוֹק תַּעְלִים
לְעִתּוֹת בַּצָּרָה׃ ב בְּגַאֲוַת רָשָׁע יִדְלַק
עָנִי יִתָּפְשׂוּ | בְּמִזְמוֹת זוּ חָשָׁבוּ׃ ג כִּי־
הִלֵּל רָשָׁע עַל־תַּאֲוַת נַפְשׁוֹ וּבֹצֵעַ בֵּרַךְ
נִאֵץ | יְהוָה׃ ד רָשָׁע כְּגֹבַהּ אַפּוֹ בַּל־
יִדְרֹשׁ אֵין אֱלֹהִים כָּל־מְזִמּוֹתָיו׃
ה יָחִילוּ דְרָכָו | דְּרָכָיו | בְּכָל־עֵת מְרוֹם

מִשְׁפָּטֶיךָ מִנֶּגְדּוֹ כָּל־צוֹרְרָיו יָפִיחַ
בָּהֶם׃ ו אָמַר בְּלִבּוֹ בַּל־אֶמּוֹט לְדֹר וָדֹר
אֲשֶׁר לֹא־בְרָע׃ ז אָלָה | פִּיהוּ מָלֵא
וּמִרְמוֹת וָתֹךְ תַּחַת לְשׁוֹנוֹ עָמָל וָאָוֶן׃
ח יֵשֶׁב | בְּמַאֲרַב חֲצֵרִים בַּמִּסְתָּרִים
יַהֲרֹג נָקִי עֵינָיו לַחֶלְכָה יִצְפֹּנוּ׃ ט יֶאֱרֹב
בַּמִּסְתָּר | כְּאַרְיֵה בְּסֻכָּה יֶאֱרֹב לַחֲטֹף
עָנִי יַחְטֹף עָנִי בְּמָשְׁכוֹ בְּרִשְׁתּוֹ׃ י וְדִכֶּה
יִדְכֶּה יָשֹׁחַ וְנָפַל בַּעֲצוּמָיו חֵלְּאִים חֵל
כָּאִים׃ יא אָמַר בְּלִבּוֹ שָׁכַח אֵל הִסְתִּיר
פָּנָיו בַּל־רָאָה לָנֶצַח׃ יב קוּמָה יְהוָה
אֵל נְשָׂא יָדֶךָ אַל־תִּשְׁכַּח עֲנָיִים עֲנָוִים׃
יג עַל־מֶה | נִאֵץ רָשָׁע | אֱלֹהִים אָמַר
בְּלִבּוֹ לֹא תִדְרֹשׁ׃ יד רָאִתָה כִּי־אַתָּה |
עָמָל וָכַעַס | תַּבִּיט לָתֵת בְּיָדֶךָ עָלֶיךָ
יַעֲזֹב חֵלְכָה יָתוֹם אַתָּה | הָיִיתָ עוֹזֵר׃
טו שְׁבֹר זְרוֹעַ רָשָׁע וָרָע תִּדְרוֹשׁ־רִשְׁעוֹ
בַּל־תִּמְצָא׃ טז יְהוָה מֶלֶךְ עוֹלָם וָעֶד
אָבְדוּ גוֹיִם מֵאַרְצוֹ׃ יז תַּאֲוַת עֲנָוִים
שָׁמַעְתָּ יְהוָה תָּכִין לִבָּם תַּקְשִׁיב אָזְנֶךָ׃
יח לִשְׁפֹּט יָתוֹם וָדָךְ בַּל־יוֹסִיף עוֹד
לַעֲרֹץ אֱנוֹשׁ מִן־הָאָרֶץ׃

יא א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד בַּיהוָה | חָסִיתִי
אֵיךְ תֹּאמְרוּ לְנַפְשִׁי נוּדִי הַרְכֶם
צִפּוֹר׃ ב כִּי הִנֵּה הָרְשָׁעִים יִדְרְכוּן
קֶשֶׁת כּוֹנְנוּ חִצָּם עַל־יֶתֶר לִירוֹת בְּמוֹ־
אֹפֶל לִישְׁרֵי־לֵב׃ ג כִּי הַשָּׁתוֹת יֵהָרֵסוּן
צַדִּיק מַה־פָּעָל׃ ד יְהוָה | בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ
יְהוָה בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ עֵינָיו יֶחֱזוּ
עַפְעַפָּיו יִבְחָנוּ בְּנֵי אָדָם׃ ה יְהוָה צַדִּיק
יִבְחָן וְרָשָׁע וְאֹהֵב חָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ׃
ו יַמְטֵר עַל־רְשָׁעִים פַּחִים אֵשׁ וְגָפְרִית
וְרוּחַ זְלָעָפוֹת מְנָת כּוֹסָם׃ ז כִּי־צַדִּיק
יְהוָה צְדָקוֹת אָהֵב יָשָׁר יֶחֱזוּ פָנִימוֹ׃

יב א לַמְנַצֵּחַ עַל־הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר
לְדָוִד׃ ב הוֹשִׁיעָה יְהוָה כִּי־גָמַר
חָסִיד כִּי־פַסּוּ אֱמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם׃
ג שָׁוְא | יְדַבְּרוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ שְׂפַת
חֲלָקוֹת בְּלֵב וָלֵב יְדַבֵּרוּ׃ ד יַכְרֵת יְהוָה
כָּל־שִׂפְתֵי חֲלָקוֹת לָשׁוֹן מְדַבֶּרֶת
גְּדֹלוֹת׃ ה אֲשֶׁר אָמְרוּ | לִלְשֹׁנֵנוּ נַגְבִּיר
שְׂפָתֵינוּ אִתָּנוּ מִי אָדוֹן לָנוּ׃ ו מִשֹּׁד
עֲנִיִּים מֵאַנְקַת אֶבְיוֹנִים עַתָּה אָקוּם
יֹאמַר יְהוָה אָשִׁית בְּיֵשַׁע יָפִיחַ־לוֹ׃
ז אִמְרוֹת יְהוָה אֲמָרוֹת טְהֹרוֹת כֶּסֶף
צָרוּף בַּעֲלִיל לָאָרֶץ מְזֻקָּק שִׁבְעָתָיִם׃
ח אַתָּה־יְהוָה תִּשְׁמְרֵם תִּצְּרֶנּוּ | מִן־
הַדּוֹר זוּ לְעוֹלָם׃ ט סָבִיב רְשָׁעִים
יִתְהַלָּכוּן כְּרֹם זְלוּת לִבְנֵי אָדָם׃

יג א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב עַד־אָנָה
יְהוָה תִּשְׁכָּחֵנִי נֶצַח עַד־אָנָה |
תַּסְתִּיר אֶת־פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי׃ ג עַד־אָנָה
אָשִׁית עֵצוֹת בְּנַפְשִׁי יָגוֹן בְּלִבָּבִי יוֹמָם
עַד־אָנָה | יָרוּם אֹיְבִי עָלָי׃ ד הַבִּיטָה
עֲנֵנִי יְהוָה אֱלֹהָי הָאִירָה עֵינַי פֶּן־אִישַׁן
הַמָּוֶת׃ ה פֶּן־יֹאמַר אֹיְבִי יְכָלְתִּיו צָרַי
יָגִילוּ כִּי אֶמּוֹט׃ ו וַאֲנִי | בְּחַסְדְּךָ

בָטַחְתִּי יָגֵל לִבִּי בִּישׁוּעָתֶךָ אָשִׁירָה
לַיהוָה כִּי גָמַל עָלָי׃

יד א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ
אֵין אֱלֹהִים הִשְׁחִיתוּ הִתְעִיבוּ
עֲלִילָה אֵין עֹשֵׂה־טוֹב׃ ב יְהוָה
מִשָּׁמַיִם הִשְׁקִיף עַל־בְּנֵי־אָדָם לִרְאוֹת
הֲיֵשׁ מַשְׂכִּיל דֹּרֵשׁ אֶת־אֱלֹהִים׃ ג הַכֹּל
סָר יַחְדָּו נֶאֱלָחוּ אֵין עֹשֵׂה־טוֹב אֵין
גַּם־אֶחָד׃ ד הֲלֹא יָדְעוּ כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן
אֹכְלֵי עַמִּי אָכְלוּ לֶחֶם יְהוָה לֹא קָרָאוּ׃
ה שָׁם | פָּחֲדוּ פָחַד כִּי־אֱלֹהִים בְּדוֹר
צַדִּיק׃ ו עֲצַת־עָנִי תָּבִישׁוּ כִּי יְהוָה
מַחְסֵהוּ׃ ז מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת
יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל
יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל׃

טו א מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה מִי־יָגוּר
בְּאָהֳלֶךָ מִי־יִשְׁכֹּן בְּהַר קָדְשֶׁךָ׃
ב הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק וְדֹבֵר אֱמֶת
בִּלְבָבוֹ׃ ג לֹא־רָגַל | עַל־לְשֹׁנוֹ לֹא־
עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה וְחֶרְפָּה לֹא־נָשָׂא
עַל־קְרֹבוֹ׃ ד נִבְזֶה | בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֶת־
יְרֵאֵי יְהוָה יְכַבֵּד נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא
יָמִר׃ ה כַּסְפּוֹ | לֹא־נָתַן בְּנֶשֶׁךְ וְשֹׁחַד
עַל־נָקִי לֹא־לָקָח עֹשֵׂה אֵלֶּה לֹא יִמּוֹט
לְעוֹלָם׃

טז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־
חָסִיתִי בָךְ׃ ב אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי
אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ׃ ג לְקְדוֹשִׁים
אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־
בָם׃ ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־
אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־
שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי׃ ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי
וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי׃ ו חֲבָלִים
נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלָת שָׁפְרָה
עָלָי׃ ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי
אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי׃ ח שִׁוִּיתִי
יְהוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־
אֶמּוֹט׃ ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי
אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח׃ י כִּי | לֹא־
תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ
חַסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת׃ יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח
חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת
בִּימִינְךָ נֶצַח׃

יז א תְּפִלָּה לְדָוִד שִׁמְעָה יְהוָה | צֶדֶק
הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי בְּלֹא
שִׂפְתֵי מִרְמָה׃ ב מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא
עֵינֶיךָ תֶּחֱזֶינָה מֵישָׁרִים׃ ג בָּחַנְתָּ לִבִּי |
פָּקַדְתָּ לַיְלָה צְרַפְתַּנִי בַל־תִּמְצָא זַמֹּתִי
בַּל־יַעֲבָר־פִּי׃ ד לִפְעֻלּוֹת אָדָם בִּדְבַר
שְׂפָתֶיךָ אֲנִי שָׁמַרְתִּי אָרְחוֹת פָּרִיץ׃
ה תָּמֹךְ אֲשֻׁרַי בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ בַּל־נָמוֹטוּ
פְעָמָי׃ ו אֲנִי־קָרָאתִיךָ כִּי־תַעֲנֵנִי אֵל
הַט־אָזְנְךָ לִי שְׁמַע אִמְרָתִי׃ ז הַפְלֵה
חֲסָדֶיךָ מוֹשִׁיעַ חוֹסִים מִמִּתְקוֹמְמִים
בִּימִינֶךָ׃ ח שָׁמְרֵנִי כְּאִישׁוֹן בַּת־עָיִן
בְּצֵל כְּנָפֶיךָ תַּסְתִּירֵנִי׃ ט מִפְּנֵי רְשָׁעִים
זוּ שַׁדּוּנִי אֹיְבַי בְּנֶפֶשׁ יַקִּיפוּ עָלָי׃
י חֶלְבָּמוֹ סָגָרוּ פִּימוֹ דִּבְּרוּ בְגֵאוּת׃

יא אַשְׁרֵנוּ עַתָּה סְבָבוּנוּ סְבָבוּנִי עֵינֵיהֶם
לָשִׁיתוּ לִנְטוֹת בָּאָרֶץ: יב דְּמִינוֹ כְּאַרְיֵה
יִכְסוֹף לִטְרוֹף וְכִכְפִיר יֹשֵׁב בְּמִסְתָּרִים:
יג קוּמָה יְהוָה קַדְּמָה פָנָיו הַכְרִיעֵהוּ
פַּלְטָה נַפְשִׁי מֵרָשָׁע חַרְבֶּךָ: יד מִמְּתִים
יָדֶךָ | יְהוָה מִמְּתִים מֵחֶלֶד חֶלְקָם
בַּחַיִּים וּצְפוּנְךָ תִּמְלָא בִטְנָם
יִשְׂבְּעוּ בָנִים וְהִנִּיחוּ יִתְרָם לְעוֹלְלֵיהֶם:
טו אֲנִי בְצֶדֶק אֶחֱזֶה פָנֶיךָ אֶשְׂבְּעָה
בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ:

ג לחודש **יום שישי**

יח א לַמְנַצֵּחַ | לְעֶבֶד יְהוָה לְדָוִד אֲשֶׁר
דִּבֶּר | לַיהוָה אֶת־דִּבְרֵי הַשִּׁירָה
הַזֹּאת בְּיוֹם | הִצִּיל־יְהוָה אוֹתוֹ מִכַּף
כָּל־אֹיְבָיו וּמִיַּד שָׁאוּל: ב וַיֹּאמַר
אֶרְחָמְךָ יְהוָה חִזְקִי: ג יְהוָה | סַלְעִי
וּמְצוּדָתִי וּמְפַלְטִי אֵלִי צוּרִי אֶחֱסֶה־בּוֹ
מָגִנִּי וְקֶרֶן־יִשְׁעִי מִשְׂגַּבִּי: ד מְהֻלָּל
אֶקְרָא יְהוָה וּמִן־אֹיְבַי אִוָּשֵׁעַ:
ה אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי־מָוֶת וְנַחֲלֵי בְלִיַּעַל
יְבַעֲתוּנִי: ו חֶבְלֵי שְׁאוֹל סַבָּבוּנִי
קִדְּמוּנִי מוֹקְשֵׁי מָוֶת: ז בַּצַּר־לִי | אֶקְרָא
יְהוָה וְאֶל־אֱלֹהַי אֲשַׁוֵּעַ יִשְׁמַע מֵהֵיכָלוֹ
קוֹלִי וְשַׁוְעָתִי לְפָנָיו | תָּבוֹא בְאָזְנָיו:
ח וַתִּגְעַשׁ וַתִּרְעַשׁ | הָאָרֶץ וּמוֹסְדֵי
הָרִים יִרְגָּזוּ וַיִּתְגָּעֲשׁוּ כִּי־חָרָה לוֹ:
ט עָלָה עָשָׁן | בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ־מִפִּיו תֹּאכֵל
גֶּחָלִים בָּעֲרוּ מִמֶּנּוּ: י וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֶד
וַעֲרָפֶל תַּחַת רַגְלָיו: יא וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוּב
וַיָּעָף וַיֵּדֶא עַל־כַּנְפֵי־רוּחַ: יב יָשֶׁת
חֹשֶׁךְ | סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סֻכָּתוֹ חֶשְׁכַת־
מַיִם עָבֵי שְׁחָקִים: יג מִנֹּגַהּ נֶגְדּוֹ עָבָיו
עָבְרוּ בָּרָד וְגַחֲלֵי־אֵשׁ: יד וַיַּרְעֵם
בַּשָּׁמַיִם | יְהוָה וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קֹלוֹ בָּרָד
וְגַחֲלֵי־אֵשׁ: טו וַיִּשְׁלַח חִצָּיו וַיְפִיצֵם
וּבְרָקִים רָב וַיְהֻמֵּם: טז וַיֵּרָאוּ | אַפִּיקֵי
מַיִם וַיִּגָּלוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל מִגַּעֲרָתְךָ
יְהוָה מִנִּשְׁמַת רוּחַ אַפֶּךָ: יז יִשְׁלַח
מִמָּרוֹם יִקָּחֵנִי יַמְשֵׁנִי מִמַּיִם רַבִּים:
יח יַצִּילֵנִי מֵאֹיְבִי עָז וּמִשֹּׂנְאַי כִּי־אָמְצוּ
מִמֶּנִּי: יט יְקַדְּמוּנִי בְיוֹם־אֵידִי וַיְהִי־
יְהוָה לְמִשְׁעָן לִי: כ וַיּוֹצִיאֵנִי לַמֶּרְחָב
יְחַלְּצֵנִי כִּי חָפֵץ בִּי: כא יִגְמְלֵנִי יְהוָה
כְּצִדְקִי כְּבֹר יָדַי יָשִׁיב לִי: כב כִּי־
שָׁמַרְתִּי דַּרְכֵי יְהוָה וְלֹא־רָשַׁעְתִּי
מֵאֱלֹהָי: כג כִּי כָל־מִשְׁפָּטָיו לְנֶגְדִּי
וְחֻקֹּתָיו לֹא־אָסִיר מֶנִּי: כד וָאֱהִי תָמִים
עִמּוֹ וָאֶשְׁתַּמֵּר מֵעֲוֹנִי: כה וַיָּשֶׁב־יְהוָה
לִי כְּצִדְקִי כְּבֹר יָדַי לְנֶגֶד עֵינָיו: כו עִם־
חָסִיד תִּתְחַסָּד עִם־גִּבֹּר תָּמִים תִּתַּמָּם:
כז עִם־נָבָר תִּתְבָּרָר וְעִם־עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל:
כח כִּי־אַתָּה עַם־עָנִי תוֹשִׁיעַ וְעֵינַיִם
רָמוֹת תַּשְׁפִּיל: כט כִּי־אַתָּה תָּאִיר נֵרִי
יְהוָה אֱלֹהַי יַגִּיהַּ חָשְׁכִּי: ל כִּי־בְךָ אָרֶץ
גְּדוּד וּבֵאלֹהַי אֲדַלֶּג־שּׁוּר: לא הָאֵל
תָּמִים דַּרְכּוֹ אִמְרַת־יְהוָה צְרוּפָה מָגֵן
הוּא לְכֹל | הַחֹסִים בּוֹ: לב כִּי מִי אֱלוֹהַּ
מִבַּלְעֲדֵי יְהוָה וּמִי צוּר זוּלָתִי אֱלֹהֵינוּ:

לג הָאֵל הַמְאַזְּרֵנִי חָיִל וַיִּתֵּן תָּמִים
דַּרְכִּי: לד מְשַׁוֶּה רַגְלַי כָּאַיָּלוֹת וְעַל
בָּמֹתַי יַעֲמִידֵנִי: לה מְלַמֵּד יָדַי
לַמִּלְחָמָה וְנִחַתָּה קֶשֶׁת־נְחוּשָׁה
זְרוֹעֹתָי: לו וַתִּתֶּן־לִי מָגֵן יִשְׁעֶךָ וִימִינְךָ
תִּסְעָדֵנִי וַעֲנָוָתְךָ תַרְבֶּנִי: לז תַּרְחִיב
צַעֲדִי תַחְתָּי וְלֹא מָעֲדוּ קַרְסֻלָּי:
לח אֶרְדֹּוף אֹיְבַי וְאַשִּׂיגֵם וְלֹא־אָשׁוּב
עַד־כַּלּוֹתָם: לט אֶמְחָצֵם וְלֹא־יָכְלוּ קוּם
יִפְּלוּ תַּחַת רַגְלָי: מ וַתְּאַזְּרֵנִי חַיִל
לַמִּלְחָמָה תַּכְרִיעַ קָמַי תַּחְתָּי: מא וְאֹיְבַי
נָתַתָּה לִּי עֹרֶף וּמְשַׂנְאַי אַצְמִיתֵם:
מב יָשִׁוּעוּ וְאֵין־מוֹשִׁיעַ עַל־יְהוָה וְלֹא
עָנָם: מג וָאֶשְׁחָקֵם כְּעָפָר עַל־פְּנֵי־רוּחַ
כְּטִיט חוּצוֹת אֲרִיקֵם: מד תְּפַלְּטֵנִי
מֵרִיבֵי עָם תְּשִׂימֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם עַם
לֹא־יָדַעְתִּי יַעַבְדוּנִי: מה לְשֵׁמַע אֹזֶן
יִשְׁמָעוּ לִי בְּנֵי־נֵכָר יְכַחֲשׁוּ־לִי: מו בְּנֵי־
נֵכָר יִבֹּלוּ וְיִחְרְגוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם:
מז חַי־יְהוָה וּבָרוּךְ צוּרִי וְיָרוּם אֱלוֹהֵי
יִשְׁעִי: מח הָאֵל הַנּוֹתֵן נְקָמוֹת לִי וַיַּדְבֵּר
עַמִּים תַּחְתָּי: מט מְפַלְּטִי מֵאֹיְבָי אַף
מִן־קָמַי תְּרוֹמְמֵנִי מֵאִישׁ חָמָס תַּצִּילֵנִי:
נ עַל־כֵּן | אוֹדְךָ בַגּוֹיִם | יְהוָה וּלְשִׁמְךָ
אֲזַמֵּרָה: נא מַגְדִּל | יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ וְעֹשֶׂה
חֶסֶד | לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד־
עוֹלָם:

יט א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב הַשָּׁמַיִם
מְסַפְּרִים כְּבוֹד־אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו
מַגִּיד הָרָקִיעַ: ג יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר
וְלַיְלָה לְלַיְלָה יְחַוֶּה־דָּעַת: ד אֵין־אֹמֶר
וְאֵין דְּבָרִים בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם:
ה בְּכָל־הָאָרֶץ | יָצָא קַוָּם וּבִקְצֵה תֵבֵל
מִלֵּיהֶם לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם־אֹהֶל בָּהֶם: ו וְהוּא
כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר לָרוּץ
אֹרַח: ז מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם | מוֹצָאוֹ
וּתְקוּפָתוֹ עַל־קְצוֹתָם וְאֵין נִסְתָּר
מֵחַמָּתוֹ: ח תּוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה מְשִׁיבַת
נָפֶשׁ עֵדוּת יְהוָה נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת
פֶּתִי: ט פִּקּוּדֵי יְהוָה יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי־
לֵב מִצְוַת יְהוָה בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם:
י יִרְאַת יְהוָה | טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד
מִשְׁפְּטֵי־יְהוָה אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו:
יא הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב וּמְתוּקִים
מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים: יב גַּם־עַבְדְּךָ נִזְהָר
בָּהֶם בְּשָׁמְרָם עֵקֶב רָב: יג שְׁגִיאוֹת
מִי־יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נַקֵּנִי: יד גַּם מִזֵּדִים |
חֲשֹׂךְ עַבְדֶּךָ אַל־יִמְשְׁלוּ־בִי אָז אֵיתָם
וְנִקֵּיתִי מִפֶּשַׁע רָב: טו יִהְיוּ לְרָצוֹן |
אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי
וְגֹאֲלִי:

כ א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב יַעֲנְךָ
יְהוָה בְּיוֹם צָרָה יְשַׂגֶּבְךָ שֵׁם | אֱלֹהֵי
יַעֲקֹב: ג יִשְׁלַח־עֶזְרְךָ מִקֹּדֶשׁ וּמִצִּיּוֹן
יִסְעָדֶךָּ: ד יִזְכֹּר כָּל־מִנְחֹתֶיךָ וְעוֹלָתְךָ
יְדַשְּׁנֶה סֶלָה: ה יִתֶּן־לְךָ כִּלְבָבֶךָ וְכָל־
עֲצָתְךָ יְמַלֵּא: ו נְרַנְּנָה | בִּישׁוּעָתֶךָ
וּבְשֵׁם־אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹּל יְמַלֵּא יְהוָה כָּל־

ט וְזֶה פֵּרוּשׁ: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: אָמַר לִי הַהוּא טַיָּעָא: תָּא וְאַחְוֵי לָךְ בְּלוּעֵי דְּקַרְח. אֲזִלִי, וְחַזְאִי תְּרֵי בִּזְעֵי דַּהֲוֵי נָפִיק מִנַּיְהוּ קִטְרָא. שְׁקַל גְּבָבָא דְּעַמְרָא, וּמַשְׁיֵיהּ בְּמַיָּא, וְאַנְחֵהּ בְּרֵישֵׁהּ דְּרִמְחָה, וְעָיְלֵהּ הָתָם. וְכִי אַפִּיק הֲוֵי אַחְרָךְ אַחְרוּבֵי. אֲמַר לִי: אָצִית מָה שְׁמָעִית. וְשָׁמְעַת דַּהֲוֵי אָמְרִין: מֹשֶׁה וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת, וְהֵן בַּדָּאִין. אָמַר לִי: כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹמָא מְהַדְּרָא לְהוֹ גֵּיהִנֹּם לְהָכָא כְּבָשָׁר בְּקַלַּחַת, וְאָמְרִי הָכִי: מֹשֶׁה וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת, וְהֵן בַּדָּאִין:

בְּלוּעֵי דְּקַרְח, כְּדְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ (במדבר פ' יח, ירושלמי סנהדרין פ' חלק):

קֹרַח מִן הָיָה, הֵינוּ בְּחֵינַת הֶעְבוֹדַת־אֱלִילִים, מִינוּת. **וַחֲזָאִי תְּרֵי בִּזְעֵי דְּנָפִיק מִנַּיְהוּ קִטְרָא** - הֵינוּ בְּחֵינַת הַחֲרוֹן־אַף שֶׁגּוֹרְמִים בְּמִינוּת, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: כָּל זְמַן שֶׁעֲבוֹדַת־אֱלִילִים בָּעוֹלָם, חֲרוֹן־אַף בָּעוֹלָם. וּתְרֵי בִּזְעֵי זֶה בְּחֵינוֹת תְּרֵי נִקְבֵי הָאַף, שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶם הָעָשָׁן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים יח): עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ. **וְשָׁקַיִל גְּבָבָא דְּעַמְרָא** - זֶה בְּחֵינַת עֹמֶר כְּנַ"ל. **וּמַשְׁיֵיהּ בְּמַיָּא** - זֶה בְּחֵינַת שְׁעוֹרִים, בְּחֵינַת אֶסְתֵּר בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהוּא בְּחֵינַת רַגְלַיִן כְּנַ"ל, כִּי הָרַגְלַיִן הֵם אֲפִיקֵי מַיִם, כִּי הֵם בְּחֵינַת עֲרֵבֵי נַחַל, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוכה נג.): רַגְלוֹהִי דְּבַר־נָשׁ אִנּוּן עָרְבִין לֵהּ. עָרְבִין זֶה בְּחֵינַת עֲרֵבֵי נַחַל, אֲפִיקֵי מַיִם. הֵינוּ בְּחֵינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, בְּחֵינַת יָדַיִם וְרַגְלַיִם, בְּחֵינַת הַמְחָאַת־כַּף וְרִקּוּדִין כְּנַ"ל. **וְאַנְחֵהּ בְּרֵישֵׁהּ דְּרִמְחָא** - רוֹמַח דָּא רוּחַ מ"ם, שֶׁהוּא: מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ; כִּי הַמ"ם הִיא אַרְבַּע רוּחוֹת, שֶׁהִיא בְּחֵינַת רוּחַ הַצַּדִּיק, דָּנְשַׁב בִּידֵין וְרַגְלַיִן כְּנַ"ל, וְרֹאשׁ הָרִמַּח הוּא הַצַּדִּיק, כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת הָרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ כְּנַ"ל. **וְאַפְּקִינְהוּ וְאַחְרָךְ אַחְרוּבֵי** - אַחְרָךְ, לְשׁוֹן חַיִּים וַאֲרִיכוּת יָמִים, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עירובין נד.): לֹא יַחֲרֹךְ רִמְיָה צֵידוֹ, לֹא יִחְיֶה וְלֹא יַאֲרִיךְ, וְהֵינוּ: וְאַחְרָךְ אַחְרוּבֵי - לְשׁוֹן חַיִּים וַאֲרִיכַת יָמִים, כִּי עַל־יְדֵי בִּטּוּל הַגַּאֲוָה, הֵינוּ הֶעְבוֹדָה־זָרָה, עַל־יְדֵי־זֶה הַחָכְמָה עַל תִּקּוּנָהּ כְּנַ"ל, וְעַל־יְדֵי חָכְמָה יִחְיֶה וְיַאֲרִיךְ יָמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קהלת ז): הַחָכְמָה תְּחַיֶּה וְכוּ'. **אֲמַר לִי אָצִית לְהוּ, וְשָׁמְעַת דְּאָמְרִין מֹשֶׁה אֱמֶת וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת** - שֶׁהֵן מוֹדִין עַל הָאֱמֶת, כִּי כְּשֶׁמִּתְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לְצַדִּיקִים, כְּדֵי לְקַבֵּל מֵהֶם הָרוּחַ כְּנַ"ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁבָּר הַגַּאֲוָה וְהֶעְבוֹדָה־זָרָה, וְאָז מַכִּירִין אֲפִלּוּ הֵם, שֶׁהֵם מִסְטְרָא דְּמוֹתָא, אֶת גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ כְּנַ"ל. **וַאֲמַר לִי, כָּל תְּלָתִין יוֹמִין מְהַדְּרָא לְהוֹ גֵּיהִנֹּם לְהָכָא, וְאָמְרִי הָכִי: מֹשֶׁה וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת** - פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל: בְּכָל רֹאשׁ־חֹדֶשׁ, כִּי כָּל דָּבָר יֵשׁ לוֹ שֹׁרֶשׁ, וְשֹׁרֶשׁ הַתְּשׁוּבָה הוּא רֹאשׁ־חֹדֶשׁ, כִּי בְּרֹאשׁ־חֹדֶשׁ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה *) (שבועות מז), וְזֶה בְּחֵינַת תְּשׁוּבָה, וְהַתְּשׁוּבָה הַזֹּאת נִשְׁתַּלְשְׁלָה בְּכָל הַנִּבְרָאִים

רַשְׁבַּ"ם:

בִּזְעֵי. בִּקְעִים, דִּכְתִיב: וַתִּבָּקַע הָאֲדָמָה וגו': קִטְרָא. עָשָׁן: שֶׁקֶל גְּבָבָא דְּעַמְרָא. לָקַח גִּזַּת צֶמֶר וּשְׂרָאָהּ בַּמַּיִם: וְאַחְרָךְ אַחְרוּבֵי. הַנֵּי גְּבָבֵי, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁשָּׂרוּ אוֹתָהּ בַּמַּיִם: אָצִית. הִסְכַּת וּשְׁמַע: וְשָׁמְעַת דְּקָאָמְרִי. שֶׁהֲרֵי יֵרְדוּ חַיִּים שְׁאוֹלָה: כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם. כָּל רֹאשׁ־חֹדֶשׁ: בְּקַלַּחַת. שֶׁמְּהַפְּכִין אוֹתוֹ כְּדֵי שֶׁתִּתְבַּשֵּׁל:

בְּרֹאשׁ־חֹדֶשׁ. וּבִשְׁבִיל זֶה גַּם קֹרַח וַעֲדָתוֹ מַכְרִחִים לְאֵיזֶה חֲרָטָה בְּרֹאשׁ־חֹדֶשׁ, אֲבָל הַתְּשׁוּבָה אֵינָהּ מוֹעִיל לָהֶם, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא רַק בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי מִי שֶׁמַּרְחִם בְּעֶרֶב־שַׁבָּת וְכוּ' (ע"ז ג), וְנִמְצָא בְּוַדַּאי לֹא נִפְטָרִין בְּזֶה הַהוֹרָאָה שֶׁהֵן מִתְחָרְטִין וּמוֹדִין גֵּיהִנֹּם, וְעַל־כֵּן מְהַדְּרָא לְהוֹ גֵּיהִנֹּם לְהָכָא, כִּי אֵין נִפְטָרִין בָּזֶה. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין גֵּיהִנֹּם בְּרֹאשׁ־חֹדֶשׁ כְּמוֹ בִּשְׁאָר יָמִים (זוהר תרומה קנ:), וְהַגֵּיהִנֹּם שֶׁל רֹאשׁ־חֹדֶשׁ אֵינוֹ אֶלָּא הַחֲרָטָה, שֶׁמִּתְחָרְטִים וּמוֹדִים וּמִתְבַּיְּשִׁין, זֶה בְּעַצְמוֹ גֵּיהִנֹּם שֶׁלָּהֶם. וְזֶהוּ דְּדַיְיקִ: מְהַדְּרָא לְהוֹ גֵּיהִנֹּם לְהָכָא, דְּהֵינוּ מַה שֶׁמְּהַדְּרָא לְהוֹ לְהָכָא, שֶׁחוֹזְרִים וּמוֹדִים, הוּא הַגֵּיהִנֹּם שֶׁלָּהֶם:

י וְזֶה פֵּרוּשׁ: **וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם**, כִּי אִיתָא בְּמְכִילְתָּא: אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם - הֲשֵׁוּ אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל דִּינִים שֶׁבַּתּוֹרָה. פֵּרוּשׁ, לְכָל דִּינִים שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁצָּרִיךְ לְהַמְתִּיקָם, צָרִיךְ לְהַשְׁוּוֹת, הֵינוּ לְיַחֵד, קֻדְּשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, שֶׁהוּא בְּחֵינַת אִשָּׁה וְאִישׁ, בְּחֵינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר:

וְזֶה פֵּרוּשׁ: וְאֵלֶּה - כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵלֶּה מוֹסִיף עַל הָרִאשׁוֹנִים (בר"ר נח פ' ל), בְּחֵינַת תּוֹסֶפֶת וְרִבּוּי, בְּחֵינַת גַּאֲוָה, עֲבוֹדָה־זָרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים ז): לֹא תֵרָבֶם חָשַׁק ה', שֶׁפֵּרוּשׁוֹ גַּאֲוָה (יא). וְזֶה בְּחֵינַת מוֹסִיף עַל הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁהוּא בְּחֵינַת הָמָן עֲמָלֵק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר כד): רֵאשִׁית גּוֹיִם עֲמָלֵק. וְתִקּוּנוֹ: **הַמִּשְׁפָּטִים** - בְּחֵינַת רוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כח): וּלְרוּחַ מִשְׁפָּט וכו': מִשְׁיבֵי מִלְחָמָה, כִּי עַל־יְדֵי הָרוּחַ נִתְתַּקֵּן הַגַּאֲוָה וְהָעֲבוֹדַת־אֱלִילִים כְּנַ"ל, וְעַל־יְדֵי זֶה: **אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם**, הֵינוּ הֲשֵׁוּ אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל דִּינִים שֶׁבַּתּוֹרָה, הֵינוּ בְּחֵינַת הַמְתָּקַת הַדִּינִים, כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲבוֹדַת־אֱלִילִים בָּעוֹלָם, חֲרוֹן־אַף וְדִינִים בָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי הָרוּחַ הַנַּ"ל נִתְיַחֵד קֻדְּשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, וְנִמְתָּקִין הַדִּינִים, וְנִסְתַּלֵּק חֲרוֹן־אַף מִן הָעוֹלָם:

וְהַנָּה כְּלַל הַדְּבָרִים אֵלּוּ - שֶׁעַל־יְדֵי הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּחֵינַת הָרוּחַ, אַתְעֲבַר אֵל אַחֵר, כְּפֵרוֹת, וְעַל־יְדֵי הָרוּחַ בָּאִים רִקּוּדִין וְהַמְחָאַת־כַּף, כִּי עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בְּחֵינַת הָרוּחַ, נִתְעַלּוּ הָרַגְלַיִן, וְנִתְגַּלְּה הָאָרֶת הַיָּדַיִם, וְנִתְרַבְּה הָאֱמוּנָה, כְּמַבְאָר לְמַעְלָה. וְעַל־כֵּן כָּתִיב בְּיוֹסֵף, שֶׁהוּא בְּחֵינַת הַצַּדִּיק (בראשית מא): וּבְלַעֲדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רַגְלוֹ, כִּי בְּלַעֲדֵי בְּחֵינַת יוֹסֵף, שֶׁהוּא בְּחֵינַת הַצַּדִּיק, אִי אֶפְשָׁר לְהַעֲלוֹת וּלְהָרִים הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם כְּנַ"ל. וְהִנֵּה מִכְּלַל הַדְּבָרִים אֵתָה שׁוֹמֵעַ, שֶׁנִּגְלָה הוּא בְּחֵינַת יָדַיִם, וְנִסְתַּר הוּא בְּחֵינַת רַגְלַיִן, בְּחֵינַת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר; וְאַף שֶׁנִּסְתַּר הוּא לְמַעְלָה מִנִּגְלָה, עִם כָּל זֶה הִתְגַּלּוּת הַנִּגְלָה הוּא בְּמְקוֹם גָּבוֹהַּ, דְּהֵינוּ הַיָּדַיִם, וְהַנִּסְתָּר בְּרַגְלַיִן, שֶׁהִיא לְמַטָּה מִיָּדַיִם. וְהָעִנְיָן עָמֹק, אַךְ הוּא עִנְיָן שֶׁכָּתוּב בְּזֹהַר: תַּנָּאִים בְּשׁוֹקִין וְאָמוֹרָאִים בַּיָּדַיִן. וְאַף שֶׁהַתַּנָּאִים לְמַעְלָה מֵאָמוֹרָאִים, מִכָּל־מָקוֹם הֵם בְּמָקוֹם שֶׁהוּא לְמַטָּה מִמְּקוֹם הָאָמוֹרָאִים, וְכֵן גְּבִיאִים וּכְתוּבִים; וּכְבָר מְבֹאָר עַל זֶה תֵּרוּץ (יב):

(עוֹד רֵאוּת זֶה מְצֻאתִי מִכְּתַב־יַד רַבֵּנוּ ז"ל בְּעַצְמוֹ מְעַנְיַן הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, וְזֶהוּ:)

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים וכו'. גַּאוּת מוּדַעַת זֹאת בְּכָל הָאָרֶץ, שֶׁהִיא מִדָּה מְגֻנָּה, וְצָרִיךְ לְבָרֵחַ מִמֶּנָּה, אֲבָל יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁרוֹדְפִים אַחַר כָּבוֹד וְרוֹצִים לִמְלֹךְ וּלְהַנְהִיג אֶת

(יא) ע"ש בפירש"י ובחולין פט. (יב) ע' בפירוש שנדפס בסוף התיקונים בדף י' שם מבואר ענין זה. *) לשון זה הוא בחולין דף ס.

שֶׁעָשׂוּ לְעַצְמָן אֶת הַבַּעֲלֵי מָמוֹן הַרְבֵּה לֵאלֹהִים אֲחֵרִים, וְהִקְרִיבוּ לָהֶם קָרְבָּנוֹת וְכוּ׳, כְּכָל הַמְבֹאָר שָׁם בַּמַּעֲשֶׂה הַנַּ״ל.

מִכָּל הַתַּאֲוֹות יְכוֹלִין לְהוֹצִיא אֲבָל לֹא מִתַּאֲוַת מָמוֹן - כִּי אִם עַל־יְדֵי הַדֶּרֶךְ וְכו׳

וּמִבֹּאר שָׁם, שֶׁמִּכָּל הַתַּאֲוֹות יְכוֹלִין לְהוֹצִיא אֲבָל לֹא מִתַּאֲוַת מָמוֹן, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַדֶּרֶךְ שֶׁיֵּשׁ לְהַגְבּוֹר וְכוּ׳. כִּי זֶה הַטָּעוּת וְהַמְּבוּכָה שֶׁל הַכַּת וְהַמְּדִינָה שֶׁבָּחֲרוּ בְּתַאֲוַת מָמוֹן, זֶה הַטָּעוּת גָּדוֹל יוֹתֵר מִכָּל מִינֵי טָעֻיּוֹת שֶׁל כָּל הַכִּתּוֹת הָרָעוֹת הַנַּ״ל. כִּי מֵחֲמַת שֶׁהַמָּמוֹן הַמַּכְרִח הוּא הֶכְרֵחַ גָּדוֹל לְהָאָדָם, עַל־כֵּן שָׁם מִתְגַּבֵּר הַטָּעוּת וְהַמְּבוּכָה בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁהַמָּמוֹן עִקַּר הַתַּכְלִית, חַס וְשָׁלוֹם, וְשֶׁצְּרִיכִין לְבַלּוֹת כָּל יָמָיו עַל זֶה, כַּאֲשֶׁר מָצוּי בְּרֹב הָעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן. אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת הוּא בְּהֵפֶךְ מַמָּשׁ, כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הַפַּרְנָסָה הוּא רַק מֵהַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ לְבַד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עה, ז-ח): ״כִּי לֹא מִמּוֹצָא וּמִמַּעֲרָב וְלֹא מִמִּדְבַּר הָרִים כִּי אֱלֹקִים שֹׁפֵט״ וְכוּ׳, וּצְרִיכִין לְמַעַט בְּעֵסֶק וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה (אָבוֹת ד, י), וְלִבְטֹחַ בַּה׳ שֶׁיַּצְלִיחוֹ בִּמְעַט הָעֵסֶק שֶׁעוֹסֵק, וַיְזַמֵּין לוֹ פַּרְנָסָתוֹ בְּסִבָּה קַלָּה, וְיִהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּהַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ לְבַד.

עִקַּר הַתִּקּוּן שֶׁל כָּל הַמִּדּוֹת הַנִּפּוּלִין הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה

יב. **וְזֶה** בְּחִינַת תְּפִלָּה. כִּי עִקַּר הַתִּקּוּן שֶׁל כָּל הַמִּדּוֹת הַנִּפּוּלִין, שֶׁהֵם בְּחִינַת כָּל הַכִּתּוֹת רָעוֹת הַנַּ״ל, הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה כַּנַּ״ל, כַּמְבֹאָר בַּכְּתָבִים (פְּרִי־עֵץ־חַיִּים תְּפִלָּה פֶּרֶק ז), שֶׁעִקַּר תִּקּוּן וּבֵרוּר כָּל הַמִּדּוֹת הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה דַּיְקָא. וְזֶה בְּחִינַת ׳תְּפִלָּה בַּעֲשָׂרָה׳, כְּדֵי לְבָרֵר וּלְתַקֵּן כָּל הַכִּתּוֹת הַנַּ״ל עַל־יְדֵי הַבַּעַל תְּפִלָּה עִם שְׁאָר אַנְשֵׁי הַמֶּלֶךְ הַנַּ״ל, שֶׁכֻּלָּם יַחַד הֵם מִסְפַּר עֲשָׂרָה כַּנַּ״ל. כִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁמִּתְקַבְּצִין מִנְיַן עֲשָׂרָה לְהִתְפַּלֵּל נִמְשָׁךְ עֲלֵיהֶם הָאָרָה מֵעֲשָׂרָה בְּחִינוֹת הַנַּ״ל שֶׁל אַנְשֵׁי הַמֶּלֶךְ הַנַּ״ל שֶׁהֵם בְּחִינַת עוֹלָם הַתִּקּוּן, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְתַקְּנִים כָּל הַכִּתּוֹת רָעוֹת הַנַּ״ל, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר בְּחִינַת תִּקּוּן וַעֲלִיַּת הָעוֹלָמוֹת וְהַמִּדּוֹת.

לְכָל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַמֶּלֶךְ יֵשׁ כֹּחַ מְיֻחָד לְתַקֵּן מִדָּה מְיֻחֶדֶת

כִּי כָּל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַמֶּלֶךְ הַנַּ״ל יֵשׁ לוֹ כֹּחַ מְיֻחָד לְתַקֵּן מִדָּה מְיֻחֶדֶת, כְּגוֹן הַמַּלִּיץ שֶׁל הַמֶּלֶךְ צָרִיךְ לְתַקֵּן בְּחִינַת הַמְּלִיצָה הַנִּפּוּלָה, שֶׁהֵם הַכַּת הָרָעָה שֶׁבָּחֲרוּ מְלִיצָה וְדִבּוּר לְתַכְלִית, שֶׁבָּחֲרוּ לָהֶם תְּחִלָּה אֵיזֶה מֵלִיץ רַע לְמֶלֶךְ, וְאַחַר־כָּךְ מָצְאוּ אֶת הַמֵּלִיץ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַנַּ״ל וְקִבְּלוּ אוֹתוֹ לְמֶלֶךְ, וְעַל־יְדֵי זֶה הַמֵּלִיץ נִתְתַּקְּנוּ אַחַר־כָּךְ. וְכֵיוָצֵא בָּזֶה בִּשְׁאָר הַכִּתּוֹת, שֶׁכָּל אַחַת זָכְתָה אַחַר־כָּךְ לְקַבֵּל לְמֶלֶךְ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַמֶּלֶךְ הַשַּׁיָּךְ לָהֶם לְפִי מִדָּתָם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְתַּקְּנוּ אַחַר־כָּךְ.

עִקַּר הַתִּקּוּן הָיָה עַל־יְדֵי הַבַּעַל תְּפִלָּה, שֶׁעַל־יָדוֹ הָיָה עַל־יְדֵי הַבַּעַל תְּפִלָּה

אַךְ עִקַּר הַתִּקּוּן הָיָה עַל־יְדֵי הַבַּעַל תְּפִלָּה, שֶׁעַל־יָדוֹ נִתְקַבְּצוּ וְנִתְאַסְּפוּ וְחָזְרוּ וְנִתְחַבְּרוּ יַחַד הַמֶּלֶךְ עִם כָּל בֵּיתוֹ וַאֲנָשָׁיו, כַּמְבֹאָר שָׁם בְּהַמַּעֲשֶׂה הַנַּ״ל. וְגַם אַחַר־כָּךְ שָׁלְחוּ אֶת הַבַּעַל תְּפִלָּה בְּכֹחָם לְכָל הַכִּתּוֹת הַנַּ״ל לְתַקְּנָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם, כִּי עִקַּר הַתִּקּוּן עַל־יְדֵי תְּפִלָּה כַּנַּ״ל.

כְּשֶׁמִּתְקַבְּצִין עֲשָׂרָה לְהִתְפַּלֵּל הֵם בְּחִינַת עֲשָׂרָה וַאֲנָשָׁיו

וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמִּתְקַבְּצִין עֲשָׂרָה לְהִתְפַּלֵּל הֵם בְּחִינַת עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים הַנַּ״ל שֶׁהֵם הַמֶּלֶךְ וַאֲנָשָׁיו כַּנַּ״ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְתַקְּנִים בְּחִינַת פְּגַם הַמִּדּוֹת שֶׁל כָּל הַכִּתּוֹת רָעוֹת הַנַּ״ל, שֶׁעִקַּר הַתִּקּוּן עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה כַּנַּ״ל. וְעַל־כֵּן הָעִקָּר הוּא הַבַּעַל תְּפִלָּה, שֶׁהוּא הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר וְהַחַזָּן הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּבָה, שֶׁהוּא נִקְרָא ׳בַּעַל תְּפִלָּה׳, שֶׁמּוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן, כִּי עִקַּר הַתִּקּוּן עַל־יְדֵי הַבַּעַל תְּפִלָּה כַּנַּ״ל.

כִּנְרָאֶה בְּחוּשׁ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה הָרַע הַנַּעֲשֶׂה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ עַל־יְדֵי פְּגַם הַמִּדּוֹת רָעוֹת

יג. **כִּי** כָּל הַכִּתּוֹת רָעוֹת הַנַּ״ל הֵם בְּחִינַת מִדּוֹת הַנִּפּוּלִין כַּנַּ״ל, וְהֵם בְּכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה הָרַע הַנַּעֲשֶׂה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ עַל־יְדֵי פְּגַם הַמִּדּוֹת רָעוֹת הַנַּ״ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת פְּגָם וְטָעֻיּוֹת וּמְבוּכָה שֶׁל כָּל הַכִּתּוֹת הַנַּ״ל. כִּי יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁלְּהוּטִים בְּיוֹתֵר אַחַר הַכָּבוֹד וְרוֹדְפִים אַחַר הַכָּבוֹד מְאֹד, וְאוֹבְדִים עוֹלָמָם הַנִּצְחִי וְגַם הָעוֹלָם הַזֶּה - בִּשְׁבִיל כָּבוֹד מְעַט שֶׁרוֹצִים לְהַשִּׂיגוֹ, זֶה רוֹצֶה לְהִתְכַּבֵּד עַל־יְדֵי עֲשִׁירוּתוֹ, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שֵׁם וְכָבוֹד בֵּין נְגִידִים וּקְצִינִים וְחוֹרֵי אֶרֶץ וְכוּ׳, וְזֶה רוֹצֶה לְהִתְכַּבֵּד וּלְהִתְיַקֵּר עַל־יְדֵי תּוֹרָתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ, וְחוֹתֵר כָּל יָמָיו שֶׁיִּהְיֶה נִתְקַבֵּל לְרַב וּמַנְהִיג בְּעִיר גְּדוֹלָה וְכוּ׳. וְיֵשׁ שֶׁמִּתְגַּבֵּר בָּהֶם בְּיוֹתֵר מִדַּת הָרְצִיחָה, כְּגוֹן רוֹצְחִים מַמָּשׁ, אוֹ שֶׁאֵינָם רוֹצְחִים מַמָּשׁ רַק שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בְּחִינַת רְצִיחָה, שֶׁהֵם בַּעֲלֵי מַחֲלֹקֶת וְשִׂנְאָה וְקִנְאָה וְרוֹדְפִים אֶת הָאָדָם עַד לְחַיָּיו וְכוּ׳, שֶׁזֶּהוּ גַּם כֵּן בְּחִינַת רְצִיחָה,

שֶׁזֹּאת הָרְצִיחָה שְׁכִיחָה מְאֹד בָּעוֹלָם רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכֵן בִּשְׁאָר הַכִּתּוֹת, כַּמּוּבָן לַמְעַיֵּן מֵאֵלָיו.

אֲפִלּוּ בְּאָדָם אֶחָד נִמְצָאִים בְּחִינוֹת מִכָּל הַכִּתּוֹת

וַאֲפִלּוּ בְּאָדָם אֶחָד נִמְצָאִים בְּחִינוֹת מִכָּל הַכִּתּוֹת הַנַּ"ל, כִּי הָאָדָם בְּטִבְעוֹ יֵשׁ לוֹ כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת, קִנְאָה וְתַאֲוָה וְכָבוֹד וּשְׁאָרֵי תַּאֲוֹת וּמִדּוֹת הָרָעוֹת, שֶׁכֻּלָּם נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת הַכִּתּוֹת הָרָעוֹת הַנַּ"ל, רַק שֶׁאֵצֶל זֶה הָאָדָם מִתְגַּבֵּר זֹאת הַמִּדָּה רָעָה בְּיוֹתֵר, וְעַל־כֵּן נִקְרָא עַל שֵׁם כַּת זֹאת, וְאֵצֶל אָדָם אַחֵר מִתְגַּבֶּרֶת מִדָּה רָעָה אַחֶרֶת, עַל־כֵּן נִקְרָא עַל שֵׁם אוֹתָהּ הַכַּת הָאַחֶרֶת, וְכֵן כֻּלָּם.

עַל־יְדֵי תְּפִלָּה זוֹכִין לְשַׁבֵּר כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אָדָם

וּמִי שֶׁרוֹצֶה לִבְלִי לְהִטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ, וְלִחְשֹׁב עַל הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּי תַּכְלִית הַנִּצְחִי - אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָזֶה כִּי אִם כְּשֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת מֵהַכַּת הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל הַבַּעַל תְּפִלָּה הַקָּדוֹשׁ, שֶׁרַק הֵם בָּחֲרוּ בַתַּכְלִית הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי, שֶׁהוּא תְּפִלָּה וְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ וְכוּ'. וְעַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה זוֹכִין לְשַׁבֵּר כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אָדָם, שֶׁנִּמְשָׁכִין מִכָּל הַכִּתּוֹת הַנַּ"ל, שֶׁכֻּלָּם מִתְבַּטְּלִים וְנִתְתַּקְּנִים עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה דַּיְקָא כַּנַּ"ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת 'תְּפִלָּה בְּעֲשָׂרָה' כַּנַּ"ל.

עִקַּר הַתְּפִלָּה הוּא בִּשְׁבִיל לְתַקֵּן מַמּוֹן

יד. **וְעִקַּר** הַתְּפִלָּה הִיא לְתַקֵּן אֶת הַכַּת שֶׁנָּפְלוּ לְתַאֲוַת מָמוֹן בְּיוֹתֵר, שֶׁעֲלֵיהֶם נִתְיַגֵּעַ הַבַּעַל תְּפִלָּה בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר לְתַקְּנָם, כַּמּוּבָן וּמְבֹאָר שָׁם בַּמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל. כִּי רֹב הַמַּעֲשֶׂה מְדַבֶּרֶת שָׁם מֵעִנְיַן תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁזֶּה הַטָּעוּת וְהַמְּבוּכָה שֶׁל תַּאֲוָה זֹאת גְּרוּעָה מִכָּל הַטָּעִיּוֹת שֶׁל כָּל הַכִּתּוֹת, כִּי תַּאֲוַת מָמוֹן הוּא עֲבוֹדָה־זָרָה מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם שֶׁעָשׂוּ לְעַצְמָן אֱלֹהוּת וְכוּ'. כִּי בְּזֶה הַטָּעוּת שֶׁל תַּאֲוַת מָמוֹן טוֹעִים הָעוֹלָם בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁרֻבָּם כֻּלָּם מְבַלִּים יְמֵיהֶם וּשְׁנוֹתֵיהֶם בִּשְׁבִיל תַּאֲוַת מָמוֹן, וּמְאוּמָה לֹא יִשְׂאוּ בַּעֲמָלָם, כִּי 'אֵין אָדָם מֵת וַחֲצִי תַּאֲוָתוֹ בְּיָדוֹ' (קֹהֶלֶת רַבָּה א, יג; ג, י), וְ'אֵין מְלַוִּין לוֹ לָאָדָם בִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת, אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּלְבַד' (אָבוֹת ו, י). וְעִקַּר הַתְּפִלָּה הוּא בִּשְׁבִיל לְתַקֵּן תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁהוּא עֲבוֹדָה־זָרָה מַמָּשׁ (סִימָן כג), כִּי הַתְּפִלָּה הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יז, יב): "וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה", וְתַרְגּוּמוֹ: 'וַהֲווֹ יְדוֹהִי פְּרִישָׁן בִּצְלוֹ', כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (סִימָן ז), וֶאֱמוּנָה הוּא הֵפֶךְ הָעֲבוֹדָה־זָרָה וְהַכְּפִירוֹת, שֶׁהִיא בְּחִינַת תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁהִיא עֲבוֹדָה־זָרָה וּכְפִירוֹת כַּנַּ"ל, וְכַמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה 'צִוִּיתָ צֶדֶק' (סִימָן כג) שֶׁכָּל הָעֲבוֹדוֹת זָרוֹת תְּחוּבִים בַּמָּמוֹן, עַיֵּן שָׁם. וּבִשְׁבִיל זֶה צְרִיכִים לִתֵּן צְדָקָה קֹדֶם הַתְּפִלָּה, כִּי עִקַּר שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה כַּנַּ"ל הוּא עַל־יְדֵי צְדָקָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּהַתּוֹרָה 'אַשְׁרֵי הָעָם - הַשְּׁגָחָה' (סִימָן י"ג), עַיֵּן שָׁם.

עִקַּר שְׁבִירַת וּבִטּוּל תַּאֲוַת מָמוֹן הוּא עַל־יְדֵי קָרְבָּנוֹת

טו. **וְעַל־כֵּן** בִּתְחִלַּת הַתְּפִלָּה אוֹמְרִים פָּרָשַׁת הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁנֻּחְשַׁב כְּאִלּוּ הִקְרַבְנוּ הַקָּרְבָּנוֹת. כִּי עִקַּר שְׁבִירַת וּבִטּוּל תַּאֲוַת מָמוֹן הוּא עַל־יְדֵי קָרְבָּנוֹת, כִּי הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁמַּקְרִיבִין הֵם נִקְרָאִין בְּחִינַת 'מַאֲכָלִין דְּמַלְכָּא', כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (צו לג:). וְזֶה בְּחִינַת הַמַּאֲכָלִים הַמְבֹאָרִים בְּהַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל, שֶׁעַל־יָדָם עִקַּר הַתִּקּוּן שֶׁל הַכַּת שֶׁנָּפְלוּ לְתַאֲוַת מָמוֹן, כַּמְבֹאָר שָׁם, שֶׁמִּכָּל הַתַּאֲוּוֹת אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא, אֲבָל מִתַּאֲוַת מָמוֹן אִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא כִּי אִם עַל־יְדֵי אֵלּוּ הַמַּאֲכָלִים הַמְבֹאָרִים שָׁם, שֶׁהוֹלִיךְ אוֹתָם עַד שֶׁהִגִּיעַ לָהֶם הָרֵיחַ שֶׁל אֵלּוּ הַמַּאֲכָלִים וְנִתְאַוּ לָהֶם מְאֹד וְכוּ', וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁנָּתַן לָהֶם מֵאֵלּוּ הַמַּאֲכָלִים אָז רָאוּ מְאוֹס סִרְחוֹן תַּאֲוַת מָמוֹן עַד שֶׁמָּאֲסוּ בְּחַיֵּיהֶם, וּבָרְחוּ וְקָבְרוּ אֶת עַצְמָן בַּחֲפִירוֹת וּקְבָרִים מֵחֲמַת בּוּשָׁה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְאֵלּוּ הַמַּאֲכָלִים הֵם בְּחִינַת קָרְבָּנוֹת שֶׁעִקָּרָם בְּחִינַת הָרֵיחַ, בְּחִינַת (וַיִּקְרָא א, ט): "אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַה'", וְהֵם נִקְרָאִים 'מַאֲכָלִין דְּמַלְכָּא' כַּנַּ"ל.

חֵקֶר קָרְבָּנוֹת מַכְנִיעִין וּמְבַטְּלִין הָעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁל תַּאֲוַת מָמוֹן

כִּי מְבֹאָר בְּכַוָּנוֹת פָּרָשַׁת הַתָּמִיד (שַׁעַר הַכַּוָּנוֹת דְּרוּשׁ ג), שֶׁעַל־יְדֵי הַקָּרְבָּנוֹת נִכְנָע הָעֲבוֹדָה־זָרָה, וְזֶהוּ בְּחִינַת (בַּמִּדְבָּר כח, ב): "צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - 'אֵין צַו אֶלָּא עֲבוֹדָה־זָרָה וְכוּ'' (סַנְהֶדְרִין נו:), עַיֵּן שָׁם. הֵינוּ שֶׁהַקָּרְבָּנוֹת מַכְנִיעִין וּמְבַטְּלִין הָעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁל תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁהוּא עִקַּר הָעֲבוֹדָה־זָרָה, כִּי כָּל הָעֲבוֹדוֹת זָרוֹת הֵם בַּמָּמוֹן כַּנַּ"ל.

עִקַּר שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן כְּשֶׁמּוֹצִיאִין הַמָּמוֹן עַל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל עַל פָּסוּק (וַיִּקְרָא ו, ב): "צַו אֶת אַהֲרֹן" וְכוּ' הַנֶּאֱמָר בְּפָרָשַׁת הָעוֹלָה: 'אֵין צַו אֶלָּא זְרִיזוּת, מִיָּד וּלְדוֹרוֹת, בִּיוֹתֵר צָרִיךְ לְזָרֵז בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֶסְרוֹן כִּיס' (תּוֹרַת כֹּהֲנִים), הֵינוּ כַּנַּ"ל, כִּי הַקָּרְבָּנוֹת הֵם חֶסְרוֹן כִּיס, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן,

לעמוד הבא

שבחי

לעמוד הקודם

שֶׁמַּחֲזִיקִין שָׁם תֵּבֵל וּמִסְפּוֹא, וְשָׁם הָיָה מַטְמִין עַצְמוֹ, וְהָיָה אוֹמֵר תְּהִלִּים, וְהָיָה צוֹעֵק בְּלַחַשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שֶׁיְּזַכֵּהוּ לְקָרְבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ.

וְהַכְּלָל, שֶׁכָּל מִינֵי הַבַּקָּשׁוֹת שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁנִּמְצָאִים בְּאֵיזֶה סֵפֶר שֶׁיִּהְיֶה הַמָּצוּי בֵּינֵינוּ, הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל - לֹא הִנִּיחַ שׁוּם תְּחִנָּה וּבַקָּשָׁה שֶׁלֹּא אֲמָרָהּ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, הֵן תְּהִלִּים, וְסֵפֶר 'שַׁעֲרֵי צִיּוֹן', וְהַבַּקָּשׁוֹת הַנִּדְפָּסִים בְּהַסִּדּוּרִים הַגְּדוֹלִים, וּשְׁאָר מִינֵי בַּקָּשׁוֹת וּתְחִנּוֹת, וַאֲפִלּוּ הַתְּחִנּוֹת הַנִּדְפָּסִים בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, כֻּלָּם לֹא הִנִּיחַ מִלְּאָמְרָם. וְהָיָה רָגִיל לוֹמַר כָּל הַתְּחִנּוֹת שֶׁאַחַר 'מַעֲמָדוֹת' הַנִּדְפָּסִים אַחַר כָּל יוֹם וָיוֹם, וְהוּא הָיָה רָגִיל לוֹמַר כָּל הַתְּחִנּוֹת כֻּלָּם שֶׁל כָּל הַיָּמִים בְּפַעַם אֶחָד.

גַּם הָיָה רָגִיל לִפְעָמִים לוֹמַר בַּתְּהִלִּים רַק הַפְּסוּקִים הַמְדַבְּרִים מִתְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וּצְעָקָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְהָיָה אוֹמֵר רַק פְּסוּקִים אֵלּוּ, וְהַשְּׁאָר לֹא הָיָה אוֹמֵר. וְהָיָה אוֹמֵר כָּל הַפְּסוּקִים הָאֵלּוּ מִכָּל סֵפֶר תְּהִלִּים בְּפַעַם אֶחָד.

וּמִלְּבַד כָּל זֶה הָעִקָּר הָיָה מַה שֶּׁהָיָה מִתְפַּלֵּל מֵעַצְמוֹ, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁהָיָה רָגִיל לְדַבֵּר מִלְּבוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל וְטוֹעֵן לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּכַמָּה וְכַמָּה מִינֵי טְעָנוֹת וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת שֶׁאָמַר מִדַּעְתּוֹ וּמִלִּבּוֹ כְּנַ"ל שֶׁיְּזַכֵּהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לַעֲבוֹדָתוֹ; וְזֶהוּ הָעִקָּר מַה שֶּׁהוֹעִיל לוֹ לִזְכּוֹת

הר"ן

לְמַה שֶּׁזָּכָה, כָּךְ שָׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ:

יא. וְכַמָּה פְּעָמִים הָיָה מְדַבֵּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ דִּבְרֵי תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת מִלִּבּוֹ, וְנִזְדַּמֵּן לוֹ בְּתוֹךְ דִּבּוּרָיו טְעָנוֹת יָפוֹת וּתְפִלּוֹת נְכוֹנוֹת וּמְסֻדָּרוֹת, וְהוּטְבוּ בְעֵינָיו, וְהָיָה כּוֹתְבָם אֶצְלוֹ לִזְכָּרוֹן לְמַעַן יִהְיֶה רָגִיל לְהִתְפַּלֵּל אוֹתָם גַּם אַחַר־כָּךְ. וְכֵן הָיָה רָגִיל בְּעִנְיָן זֶה, לְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד; וְכָל תְּפִלּוֹתָיו הָיוּ שֶׁיְּזַכֶּה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְהָיוּ לוֹ טְעָנוֹת גְּדוֹלוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל־זֶה:

יב. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה נִדְמֶה לוֹ תָּמִיד שֶׁאֵין מִסְתַּכְּלִין עָלָיו כְּלָל וְאֵין שֹׁמְעִין לוֹ כְּלָל, רַק אַדְרַבָּא, נִדְמֶה לוֹ שֶׁמַּרְחִיקִין אוֹתוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּכָל מִינֵי הַרְחָקוֹת, וּכְאִלּוּ אֵין רוֹצִין בּוֹ כְּלָל וּכְלָל, כִּי הָיָה רֹאֶה שֶׁחוֹלְפִין וְעוֹבְרִין כַּמָּה וְכַמָּה יָמִים וְשָׁנִים וַעֲדַיִן הוּא רָחוֹק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְלֹא זָכָה עֲדַיִן לְשׁוּם הִתְקָרְבוּת, עַל־כֵּן נִדְמֶה בְּעֵינָיו שֶׁאֵין שֹׁמְעִין דְּבָרָיו כְּלָל וְאֵין מִסְתַּכְּלִין עָלָיו כְּלָל, רַק אַדְרַבָּא, מַרְחִיקִין אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי הִתְרַחֲקוּת מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ; אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה מְחַזֵּק עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד, וְלֹא הִנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ.

וְכַמָּה פְּעָמִים הָיָה שֶׁהָיָה נֹפֵל בְּדַעְתּוֹ מֵחֲמַת זֶה, שֶׁרָאָה שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל וּמַעְתִּיר וּמַפְצִיר כָּל־כָּךְ שֶׁיִּתְקָרֵב

שבחי

לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וְאֵין מִסְתַּכְּלִין עָלָיו כְּלָל, וּמֵחֲמַת זֶה נָפַל לִפְעָמִים בְּדַעְתּוֹ, וְלֹא הָיָה מְדַבֵּר עוֹד כָּל־כָּךְ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ אֵיזֶה יָמִים; אַחַר־כָּךְ נִזְכַּר בְּעַצְמוֹ וְהִתְבַּיֵּשׁ בְּעַצְמוֹ עַל שֶׁהִרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ, כִּי בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ חָנוּן וְרַחוּם וְכוּ', וּבְוַדַּאי הוּא רוֹצֶה לְקָרְבוֹ וְכוּ', וְחָזַר וְנִתְחַזֵּק בְּדַעְתּוֹ, וְהִתְחִיל שׁוּב לְהַעְתִּיר וּלְדַבֵּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ כְּנַ"ל; וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים.

יג. וְהָיָה עֹשֶׂה כָּל מִינֵי עֲבוֹדוֹת פְּשׁוּטוֹת שֶׁל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת, וְהַכֹּל בְּהֶצְנֵעַ גָּדוֹל; וְתֵכֶף כְּשֶׁיָּצָא לַחוּץ - הָיָה עֹשֶׂה בְּכַוָּנָה כָּל מִינֵי מַעֲשֵׂה נַעֲרוּת, כָּל מִינֵי שְׂחוֹק וּקְפִיצוֹת וּשְׁאָר עִנְיָנִים כָּאֵלּוּ (שֶׁקּוֹרִין פַּאר 'שֵׁייטְקֵייט'), עַד שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לָבוֹא עַל דַּעַת שׁוּם אָדָם שֶׁהוּא רוֹצֶה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. וּבַתְּחִלָּה בִּימֵי יַלְדוּתוֹ הָיָה נֹהֵג שֶׁהָיָה לֹקֵחַ אֵיזֶה גְּדוֹלִים וְהֶחֱלִיפָם עַל טְפָלִים, וְנִכְנַס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת בְּהֶצְנֵעַ דֶּרֶךְ חַלּוֹן וְכֵיוֹצֵא, וְלָקַח עִמּוֹ הַסֵּפֶר 'שַׁעֲרֵי צִיּוֹן', וְאָמַר הַ'לְּשֵׁם יִחוּד' שֶׁל עֲשִׂית מִצְוָה, וְלָקַח טָפֵל אֶחָד וְהִשְׁלִיכָהּ לְתוֹךְ הַ'מַּתָּן בַּסֵּתֶר'; וְאַחַר־כָּךְ חָזַר וְעָשָׂה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא מַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִזֶּה, וְאַחַר־כָּךְ חָזַר וְאָמַר 'לְשֵׁם יִחוּד' הַנַּ"ל, וְחָזַר וְהִשְׁלִיךְ פְּרוּטָה אַחַת לְתוֹךְ 'הַמַּתָּן בַּסֵּתֶר'; וְחָזַר וְהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ, וְחָזַר וְאָמַר הַ'לְּשֵׁם יִחוּד' הַנַּ"ל, וְהִשְׁלִיךְ

הר"ן

עוֹד פְּרוּטָה אֶחָת; וְכֵן חָזַר וְעָשָׂה כַּמָּה פְּעָמִים, עַד שֶׁהִשְׁלִיךְ כָּל הַפְּרוּטוֹת לְתוֹךְ הַ'מַּתָּן בַּסֵּתֶר', וְעַל כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה אָמַר הַ'לְּשֵׁם יִחוּד' הַנַּ"ל. וְכַוָּנָתוֹ הָיָה כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה מִצְוֹת רַבּוֹת; כִּי עֲבוֹדָתוֹ הָיָה בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל.

וְכֵן הָיָה עֹשֶׂה וְעוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּכָל מִינֵי עֲבוֹדוֹת פְּשׁוּטוֹת לְגַמְרֵי, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל; אַף־עַל־פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת הָיָה חָכָם גָּדוֹל וּמֻפְלָג בְּחָכְמָה מְאֹד מְאֹד גַּם בִּימֵי קַטְנוּתוֹ וּבִימֵי נְעוּרָיו, כַּאֲשֶׁר הָיָה מְפָרְסָם לְכָל מַכִּירָיו, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשׁוּם חָכְמָה כְּלָל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, רַק הָיָה נֹהֵג לַעֲשׂוֹת כָּל הָעֲבוֹדוֹת הַפְּשׁוּטוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, דְּהַיְנוּ לִמּוּד הַתּוֹרָה הַרְבֵּה, וּמִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, וְרִבּוּי תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, וְרִבּוּי הִתְבּוֹדְדוּת מְאֹד, לְדַבֵּר וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ כְּנַ"ל וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְזֶה הָיְתָה עִקַּר חָכְמָתוֹ הַגְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי מֵעֹצֶם הַפְלָגַת חָכְמָתוֹ זָכָה תֵּכֶף לְחָכְמָה זוֹ, שֶׁאֵין צְרִיכִים שׁוּם חָכְמָה כְּלָל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם; כִּי זֶה עִקַּר הַחָכְמָה הַגְּדוֹלָה מִן הַכֹּל (כַּמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ כַּמָּה פְּעָמִים), שֶׁלֹּא לִהְיוֹת שׁוּם חָכָם בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, רַק בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל:

יד. וְכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם הָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד, בְּכָל מִינֵי כְּבִדּוּת שֶׁבָּעוֹלָם.

וּבַתְּחִלָּה הָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד לֵישֵׁב יְחִידִי בְּבֵית מְיֻחָד אֵיזֶה שָׁעוֹת רְצוּפִים לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת ה׳, וְזֶה הַדָּבָר הָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד בַּתְּחִלָּה; אַךְ הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה מַכְרִיחַ עַצְמוֹ מְאֹד, וְשִׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ, וְיָשַׁב כַּמָּה וְכַמָּה שָׁעוֹת בְּכָל יוֹם בְּהִתְבּוֹדְדוּת בְּחֶדֶר מְיֻחָד.

וְכֵן הָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד מְאֹד הָעֲבוֹדָה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּכָל יוֹם, וְכָל־כָּךְ הָיָה קָשֶׁה עָלָיו - עַד שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לִשָּׂא כְּלָל הָעֹל מִגֹּדֶל הַכְּבֵדוּת, שֶׁהָיָה כָּבֵד וְקָשֶׁה עָלָיו מְאֹד מְאֹד. וְרַק עַל־יְדֵי עֵצָה זוֹ נָשָׂא עָלָיו עֹל הָעֲבוֹדָה, הַיְנוּ שֶׁבְּכָל יוֹם הָיָה חֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁאֵין לוֹ רַק זֶה הַיּוֹם בִּלְבַד, וְלֹא הִסְתַּכֵּל עַל יוֹם הַמָּחֳרָת וְעַל זְמַן שֶׁלְּהַבָּא כְּלָל, רַק כְּאִלּוּ אֵין לוֹ רַק זֶה הַיּוֹם לְבָד, וְעַל־כֵּן הָיָה יָכוֹל לִשָּׂא עָלָיו עֹל הָעֲבוֹדָה שֶׁל זֶה הַיּוֹם לְבַד, כִּי עַל יוֹם אֶחָד לְבַד יָכוֹל הָאָדָם לְקַבֵּל עָלָיו כָּל מִינֵי עֲבוֹדוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁהוּא רַק לְיוֹם אֶחָד בִּלְבָד; וּכְשֶׁגָּמַר הָעֲבוֹדָה שֶׁל זֶה הַיּוֹם, אֲזַי בְּיוֹם הַמָּחֳרָת חָזַר וְקִבֵּל עָלָיו הָעֲבוֹדָה שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם הַמָּחֳרָת; וְכֵן נָהַג תָּמִיד, שֶׁלֹּא הָיָה חֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ כִּי אִם אוֹתוֹ הַיּוֹם לְבַד, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה יָכוֹל לִשָּׂא עַל עַצְמוֹ עֹל עֲבוֹדָתוֹ, שֶׁהָיְתָה כְּבֵדָה עָלָיו מְאֹד. וּבְלֹא זֶה - לֹא הָיָה יָכוֹל לִשָּׂא עָלָיו כְּלָל, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה מַרְבֶּה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם מְאֹד בְּכַמָּה מִינֵי עֲבוֹדוֹת בְּכָל יוֹם, וְהַכֹּל בְּטִרְחָא וּבִיגִיעָה גְּדוֹלָה וּבִכְבֵדוּת גָּדוֹל מְאֹד, עַד שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לִשָּׂא עָלָיו עֹל כָּזֶה כִּי אִם עַל־יְדֵי עֵצָה הַנַּ״ל, שֶׁלֹּא הָיָה חֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ רַק אוֹתוֹ הַיּוֹם בִּלְבַד כַּנַּ״ל:

טז. וְהָיָה רָגִיל בִּנְדָרִים מְאֹד מְאֹד, שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים כְּשֶׁבָּא הַיּוֹם קִבֵּל עָלָיו בִּנְדֶר כָּל סֵדֶר הָעֲבוֹדָה שֶׁהָיָה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְאַחַר־כָּךְ אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד - הָיָה מֻכְרָח לַעֲשׂוֹת מֵחֲמַת הַנֶּדֶר, וְכֵן עָשָׂה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, וְכֵן בְּכָל מִינֵי נְדָרִים וּסְיָגִים שֶׁל פְּרִישׁוּת מֵאֵיזֶה תַּאֲוָה וּמֵאֵיזֶה מִדָּה הָיָה רָגִיל הַרְבֵּה בִּנְדָרִים כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים. וְכַמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים נִשְׁבַּע עַל אֵיזֶה דְּבָרִים בִּנְקִיטַת חֵפֶץ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה חָזָק לִפְרֹשׁ מֵאוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁהָיָה רוֹצֶה לִפְרֹשׁ עַצְמוֹ:

טז. וּגְדֶל עֹצֶם מַעֲלַת קְדֻשָּׁתוֹ בְּשִׁבְירַת הַתַּאֲוָה הַכְּלָלִית, שֶׁהִיא כּוֹלֶלֶת כָּל הַתַּאֲוֹת רָעוֹת, שֶׁהוּא תַּאֲוַת הַמִּשְׁגָּל - אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר. וְאָמַר שֶׁהָיוּ לוֹ נִסְיוֹנוֹת אֵין מִסְפָּר; רַק בֶּאֱמֶת אֵין זֶה נִסָּיוֹן כְּלָל, כִּי אָמַר שֶׁאֵין זֶה תַּאֲוָה כְּלָל. וְאָמַר שֶׁמִּי שֶׁהוּא רַק חֲכַם אֱמֶת, אֲפִלּוּ עַכּוּ״ם, מֵאַחַר שֶׁהוּא רַק חֲכַם אֱמֶת - רָאוּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶצְלוֹ הַתַּאֲוָה הַזּוֹ נֶחֱשֶׁבֶת לְתַאֲוָה כְּלָל. וְאָמַר כִּי מִי שֶׁהוּא חָכָם בְּחָכְמַת הַנִּתּוּחַ, וְיוֹדֵעַ סֵדֶר הָאֵיבָרִים שֶׁל

הָאָדָם כְּפִי חָכְמַת הַנִּתּוּחַ, רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה נִמְאָס אֶצְלוֹ הַתַּאֲוָה הַזֹּאת בְּתַכְלִית הַמְּאוּס. וּבְעִנְיַן מְאוּס תַּאֲוָה זוֹ הִפְלִיג לְדַבֵּר הַרְבֵּה מְאֹד בְּעִנְיָן זֶה, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר מֵחֲמַת הַשְׂכָּחָה; וְהַכְּלָל: שֶׁהָיָה מְמָאֵס מְאֹד תַּאֲוָה זוֹ בְּתַכְלִית הַמְּאוּס, עַד שֶׁגָּזַר וְאָמַר שֶׁמִּי שֶׁהוּא חָכָם אֱמֶת קָצָת - אֵין הַתַּאֲוָה הַזֹּאת נֶחֱשֶׁבֶת לְנִסָּיוֹן כְּלָל.

אֲבָל גַּם קֹדֶם שֶׁזָּכָה לָזֶה שֶׁיִּתְבַּטֵּל וְיִהְיֶה נִמְאָס אֶצְלוֹ לְגַמְרֵי הַתַּאֲוָה הַזֹּאת, גַּם קֹדֶם לָזֶה, גַּם אָז הָיוּ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה נִסְיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת וְנוֹרָאוֹת מְאֹד בְּתַאֲוָה זוֹ, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּפְרָט. כִּי בִּימֵי נְעוּרָיו מַמָּשׁ, בְּעֵת רְתִיחַת הַדָּמִים, הָיָה לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה נִסְיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁל תַּאֲוָה זוֹ עַד אֵין מִסְפָּר, אֲשֶׁר הָיָה בְּיָדוֹ לְמַלֹּאוֹת תַּאֲוָתוֹ, וְהָיָה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד; אַךְ הָיָה גִּבּוֹר חָזָק, וְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וְכָפָה תַּאֲוָתוֹ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הָיָה מִתְרַחֵק עַצְמוֹ פַּעַם שֵׁנִית לִבְרֹחַ מֵהַנִּסָּיוֹן, רַק אַדְרַבָּא, הָיָה חָפֵץ בְּנִסְיוֹנוֹת, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שֶׁיְּזַמֵּין לוֹ נִסְיוֹנוֹת, כִּי הָיָה חָזָק בְּדַעְתּוֹ שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יִמְרֹד כְּנֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁיַּעֲשֶׂה עֲבֵרָה חַס וְשָׁלוֹם וְיַעֲבֹר עַל רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ - אִם לֹא שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מְשֻׁגָּע חַס וְשָׁלוֹם בְּעֵת הַזֹּאת, אֲבָל מֵאַחַר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֵיזֶה שֵׂכֶל בְּעָלְמָא בְּעֵת הַנִּסָּיוֹן - בְּוַדַּאי יוּכַל לַעֲמֹד לְפִי גֹּדֶל חֹזֶק לִבּוֹ, שֶׁהָיָה חָזָק בַּה׳ מְאֹד. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן בְּעֵת שֶׁבָּא עָלָיו הַנִּסָּיוֹן הָיָה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְהָיָה צוֹעֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מְאֹד עַד שֶׁזָּכָה לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וּלְהִנָּצֵל; וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הִתְרַחֵק עַצְמוֹ מֵהַנִּסָּיוֹן פַּעַם אַחֶרֶת, אַף־עַל־פִּי שֶׁבִּשְׁעַת הַנִּסָּיוֹן הָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד כַּנַּ״ל. וְכֵן הָיָה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים הַרְבֵּה מְאֹד עַד אֵין שִׁעוּר, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הָיָה בְּעֶזְרוֹ, וְזָכָה לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וּלְשַׁבֵּר תַּכְעֵרַת הַמִּדּוּרָה שֶׁל תַּאֲוָה הַכְּלָלִית הַזֹּאת, וְהָיָה קָדוֹשׁ גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד בִּפְרִישׁוּת תַּאֲוָה זוֹ, בִּפְרִישׁוּת גָּדוֹל וּבִקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה וְנוֹרָאָה מְאֹד.

וְאָמַר שֶׁהַבַּעַל־דָּבָר רָצָה לְהַנִּיחַ לוֹ הַכֹּל - רַק שֶׁהוּא יַוֹּתֵר לוֹ דָּבָר אֶחָד; וְהוּא אָמַר לְהִפּוּךְ: שֶׁהוּא נַנִּיחַ הַכֹּל - רַק אוֹתוֹ הַדָּבָר אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַנִּיחַ מִלְּשַׁבְּרוֹ. דְּהַיְנוּ שֶׁהַבַּעַל־דָּבָר הָיָה מְרַצֶּה לְהַנִּיחַ לוֹ שֶׁיְּשַׁבֵּר כָּל הַתַּאֲוֹת - רַק שֶׁהוּא יַוֹּתֵר לוֹ דָּבָר אֶחָד, מִן הַסְּתָם הַיְנוּ הַתַּאֲוָה הַכְּלָלִית הַנַּ״ל, שֶׁעִקַּר הַיְצֶר הָרָע הוּא בְּתַאֲוָה זוֹ; אֲבָל הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָמַר לְהֶפֶךְ, שֶׁהוּא נַנִּיחַ לוֹ הַכֹּל לִבְלִי לְשַׁבְּרוֹ, רַק זֹאת הַתַּאֲוָה רוֹצֶה לְשַׁבְּרָהּ לְגַמְרֵי.

וְכֵן הָיָה נֹהֵג מִתְּחִלָּה, שֶׁכָּל מְגַמָּתוֹ וְכָל יְגִיעָתוֹ הָיוּ רַק לְשַׁבֵּר בָּרִאשׁוֹנָה הַתַּאֲוָה הַכְּלָלִית הַזֹּאת. וְלֹא הָיָה מַשְׁגִּיחַ כְּלָל בַּתְּחִלָּה לְשַׁבֵּר תַּאֲוַת

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

אולם הָעִנְיָנִים הַמְבֹאָרִים בַּחֵלֶק הָרִאשׁוֹן עַל כָּל מִדָּה וּמִדָּה הֵם דְּבָרִים הַמְבֹאָרִים בַּסְּפָרִים בְּפֵרוּשׁ אוֹ עַל־כָּל־פָּנִים בְּרֶמֶז, וּמַשְׂכִּיל עַל־דָּבָר הָרוֹצֶה לְהַעֲמִיק עֵינוֹ לְהָבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר יוּכַל לְהָבִין וּלְהַשִּׂיג מֵהֵיכָן הוֹצִיא הָרַב עִנְיָן זֶה, מֵאֵיזֶה פָּסוּק אוֹ מֵאֵיזֶה מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, כִּי כָּל הַדְּבָרִים הַמְבֹאָרִים בְּאֶלֶף־בֵּית הַיֶּשָׁן לֹא נִפְלֵאת הִיא וְלֹא רְחוֹקָה הִיא מֵהַמְעַיֵּן לָבוֹא עַד תְּכוּנָתוֹ, לְהָבִין וּלְהַשִּׂיג מֵהֵיכָן הָעִנְיָן נוֹבֵעַ; אִם אָמְנָם לוּלֵי הָרַב אֲשֶׁר הֵאִיר עֵינֵינוּ בִּדְבָרִים אֵלּוּ לֹא הָיָה בָּא עַל־לֵב הַמְעַיֵּן לְהוֹצִיא דְּבָרִים אֵלּוּ מִתּוֹךְ הַסִּפְרֵי־קֹדֶשׁ, אַךְ אַחַר אֲשֶׁר כְּבָר גִּלָּה לְעֵינֵינוּ דְּבָרִים אֵלּוּ, יוּכַל הַמַּשְׂכִּיל אֲשֶׁר לִבּוֹ שָׁלֵם בְּסִפְרֵי קֹדֶשׁ, בְּסִפְרֵי תַּנַ"ךְ וְאַגָּדוֹת רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה וּשְׁאָר מְפָרְשִׁים, לְהָבִין וּלְהַשִּׂיג מְקוֹר הַדְּבָרִים.

אולם הָעִנְיָנִים הַמְבֹאָרִים בַּחֵלֶק הַשֵּׁנִי הֵם עִנְיְנֵי הַשָּׂגוֹת גְּבוֹהוֹת וְנוֹרָאוֹת אֲשֶׁר הִשִּׂיג הַמְחַבֵּר זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה בִּימֵי גַּדְלוּתוֹ, וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גָּבְהוּ מִשֵּׂכֶל אֲנוֹשִׁי וְנֶעְלְמוּ מֵעֵין כֹּל, כִּי כָּל עִנְיָן וְעִנְיָן יֵשׁ בּוֹ טַעַם נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, וְנִסְמָךְ עַל אֵיזֶה מִקְרָא אוֹ מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּרֶמֶז נִפְלָא וְנֶעְלָם מְאֹד כְּדַרְכּוֹ הַנִּפְלָא, כַּאֲשֶׁר יִרְאֶה הָרוֹאֶה בְּעֵינָיו כִּי יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה עִנְיָנִים הַמְבֹאָרִים כָּאן בְּלִי שׁוּם טַעַם וּרְאָיָה, וּבְתוֹךְ הַחִבּוּר הַגָּדוֹל שֶׁל דְּרוּשִׁים (הוּא הַסֵּפֶר 'לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן') מְבֹאָר שָׁם עִנְיָן שָׁלֵם וּדְרוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא עַל עִנְיָן זֶה בַּאֲרִיכוּת גָּדוֹל, וְזֶה תִּמְצָא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת - כְּמוֹ כֵן יִלְמַד סָתוּם מִן הַמְפֹרָשׁ כִּי גַּם בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא בֵּאֵר הָעִנְיָן בְּפֵרוּשׁ, גַּם שָׁם הִשִּׂיגָה יָדוֹ הַגְּדוֹלָה הַשָּׂגָה שְׁלֵמָה עַל־זֶה, אַךְ לֹא רָצָה לְבָאֵר כָּל הָעִנְיָן מִטַּעַם הַכָּמֵס אִתּוֹ. כִּי כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כֻּלָּם הֵם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים, וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ יִתְהַלֵּכוּ, מִמְּקוֹר עֶלְיוֹן וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד, וְאֵין בָּהֶם דָּבָר אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה בּוֹ דְּרוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא עַל־מָה אֲדֹנֵי הָעִנְיָן הָטְבָּעוּ, טַעְמוֹ שֶׁל דָּבָר וְעִנְיָנוֹ, וּסְמִיכוּת נִפְלָא וְעָמֹק וְנִסְתָּר מְאֹד בְּתוֹךְ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב אוֹ שֶׁבְּעַל־פֶּה.

מֹשֶׁה אִיסֶרְלֵשׁ, הָ"רַמָ"א". ר' נָתָן מֵהוֹרָאדְנִי הַחָסִיד בַּר שִׁמְשׁוֹן שַׁפִּירָא. ר' יִצְחָק חַיּוּת. ר' לִיוָאי בַּר בְּצַלְאֵל, בַּעַל "גּוּר אַרְיֵה" (מהר"ל מפראג). ר' מָרְדְּכַי יָפֶה, בַּעַל הַ"לְּבוּשִׁים". ר' בְּצַלְאֵל אַשְׁכְּנַזִי, רַבּוֹ שֶׁל הָאָר"י ז"ל. ר' יוֹסֵף יַעֲבֵץ. ר' בְּרֶכְיָה. ר' יִצְחָק לוּרְיָא הוּא הָאָר"י ז"ל. ר' חַיִּים וִיטַל. ר' אַבְרָהָם הַלֵּוִי בָּרוּכִים. ר' יִשְׂרָאֵל סָרוּק. ר' יְהוֹשֻׁעַ פַּאלְק, בַּעַל הַ"סְּמַ"ע". רַב יוֹאֵל בְּר' שְׁמוּאֵל, בַּעַל הַ"בַּ"ח". ר' אֶפְרַיִם, בַּעַל "עוֹלְלוֹת אֶפְרַיִם". ר' יְשַׁעְיָה סֶגֶל בְּר' אַבְרָהָם, בַּעַל הַ"שְּׁלָ"ה". בְּנוֹ ר' שֶׁעפְּטִיל. רַב מֹשֶׁה קוֹרְדִיוָואר. ר' אֵלִיָּהוּ, בַּעַל הָ"רֵאשִׁית חָכְמָה". ר' אַבְרָהָם גַּלַנְטִי.

ר' שְׁמוּאֵל אֱלִיעֶזֶר בְּר' יְהוּדָה, הוּא הַמַּהַרְשָׁ"א. ר' דָּוִד הַלֵּוִי, בַּעַל הַ"טַ"ז". ר' שַׁבְּתַי כֹּהֵן, בַּעַל הַ"שַׁ"ךְ". ר' אַבְרָהָם אַבָּא, בַּעַל הַ"מָּגֵן אַבְרָהָם". ר' מֹשֶׁה, בַּעַל הַ"חֶלְקַת מְחוֹקֵק". ר' שְׁמוּאֵל, בַּעַל הַ"בֵּית שְׁמוּאֵל". ר' מֵאִיר שִׁיף. ר' מֵאִיר, בַּעַל הַ"מַּהֲרַ"ם". ר' שִׁמְשׁוֹן אָסְטְרַאפּאֶלֶר. חָכָם צְבִי. ר' נַפְתָּלִי כֹּהֵן הַנִּקְרָא רַבִּי ר' נַפְתָּלִי. ר' סֶענֶדֶער, בַּעַל הַ"תְּבוּאוֹת שׁוֹר. ר' יְהוֹשֻׁעַ, בַּעַל הַ"פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ". ר' נָתָן נָטָע, בַּעַל "מְגִלָּה עֲמֻקּוֹת". ר' אַייזִיק הַכֹּהֵן אַב בֵּית דִּין דִּקְהִלַּת קֹדֶשׁ קָארִיץ, בַּעַל הַמְחַבֵּר סֵפֶר "בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם". אָחִיו ר' מְשֻׁלָּם הַכֹּהֵן, בַּעַל הַמְחַבֵּר סֵפֶר "פִּתְחֵי נְדָה".

קצת שמות הצדיקים המפורסמים שהיו בדורות הסמוכים

ר' יִשְׂרָאֵל בַּעַל־שֵׁם־טוֹב. בְּנוֹ ר' צְבִי. נֶכְדּוֹ רַבִּי אַהֲרֹן [מטשיאב]. חוֹתְנוֹ ר' יְחִיאֵל. נֶכְדּוֹ ר' אֶפְרַיִם אַב בֵּית דִּין דִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ סִידִילְקֹב. נֶכְדּוֹ ר' בָּרוּךְ מִטּוּלְטְשִׁין.

נֶכְדּוֹ ר' נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב. אָחִיו ר' יִשְׂרָאֵל "מֵת". אָחִיו וְתַלְמִידוֹ ר' יְחִיאֵל צְבִי. גִּיסוֹ ר' צְבִי.

תַּלְמִידָיו: ר' נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, בַּעַל הַמְלַקֵּט סֵפֶר "לִקּוּטֵי עֵצוֹת" וּבַעַל הַמְחַבֵּר סֵפֶר "לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת" וְסֵפֶר "לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת" עַל כָּל אַרְבָּעָה חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְהַכֹּל עַל פִּי פְּקֻדַּת רַבּוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. ר' אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרֶסְלֶב. ר' יוּדְל מִמְּעֶדְוֶודִיבְקָא. ר' שְׁמוּאֵל יִצְחָק הָרַב מִטְּשֶׁעהְרִין. ר' שְׁמוּאֵל אַייזִיק. ר' שִׁמְעוֹן. ר' יְקוּתִיאֵל מַגִּיד מִטִּירָהאוּוִיצָע. הָרַב ר' נַפְתָּלִי מִנֶּעמִרוֹב. ר' יִצְחָק, חֲתַן הַמַּגִּיד הַנַּ"ל. ר' מַתִּתְיָהוּ יְהוּדָה מִבַּאפָּלְיָא. ר' יִצְחָק יְהוּדָה. ר' אֵלִיָּהוּ הָרַב מִטְּשֶׁעהְרִין. חֲתָנוֹ ר' אַבָּא שׁוֹחֵט. ר' יִצְחָק אַייזִיק מִטִּירָהאוּוִיצָע. ר' זַלְמָן דֹּב. ר' יִצְחָק דֹּב. רַב יִצְחָק הָרַב מִחַרְשִׁיוַואטָע.

ר' חַיִּים בַּעַל "אוֹר הַחַיִּים". ר' נַחְמָן קָאסִיבֶּר. בְּנוֹ רַב מֹשֶׁה. ר' דֹּב בֶּעֶר הַמַּגִּיד מִמֶּעזְרִיטְשׁ. ר' גֵּרְשׁוֹן קִיטִיבֶּר.

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

הַבִּיטֵנִי וְאָשִׁיחָה בְּנִפְלְאוֹתֶיךָ. דָּלְפָה נַפְשִׁי מִתּוּגָה קַיְּמֵנִי כִּדְבָרֶךָ. דֶּרֶךְ שֶׁקֶר הָסֵר מִמֶּנִּי וּתוֹרָתְךָ חָנֵּנִי. דֶּרֶךְ אֱמוּנָה בָּחָרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ שִׁוִּיתִי. דָּבַקְתִּי בְּעֵדְוֹתֶיךָ יְיָ אַל תְּבִישֵׁנִי. דֶּרֶךְ מִצְוֹתֶיךָ אָרוּץ כִּי תַרְחִיב לִבִּי. הוֹרֵנִי יְיָ דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ וְאֶצְּרֶנָּה עֵקֶב. הַבִּינֵנִי וְאֶצְּרָה תוֹרָתֶךָ וְאֶשְׁמְרֶנָּה בְּכָל לֵב. הַדְרִיכֵנִי בִּנְתִיב מִצְוֹתֶיךָ כִּי בוֹ חָפָצְתִּי. הַט לִבִּי אֶל עֵדְוֹתֶיךָ וְאַל אֶל בָּצַע. הַעֲבֵר עֵינַי מֵרְאוֹת שָׁוְא בִּדְרָכֶךָ חַיֵּנִי. הָקֵם לְעַבְדְּךָ אִמְרָתֶךָ אֲשֶׁר לְיִרְאָתֶךָ. הַעֲבֵר חֶרְפָּתִי אֲשֶׁר יָגֹרְתִּי כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים. הִנֵּה תָּאַבְתִּי לְפִקּוּדֶיךָ בְּצִדְקָתְךָ חַיֵּנִי".

חוּסָה עָלַי כְּרֹב רַחֲמֶיךָ, "חָנְנֵנִי יְיָ רְאֵה עָנְיִי מִשֹּׂנְאָי מְרוֹמְמִי מִשַּׁעֲרֵי מָוֶת", כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת מְרִירוּת לִבִּי וּפִזּוּר נַפְשִׁי. "וְאַתָּה יָדַעְתָּ נְתִיבָתִי, בְּאֹרַח זוּ אֲהַלֵּךְ, טָמְנוּ פַח לִי. הַבֵּט יָמִין וּרְאֵה וְאֵין לִי מַכִּיר, אָבַד מָנוֹס מִמֶּנִּי, אֵין דּוֹרֵשׁ לְנַפְשִׁי". חוּס וַחֲמֹל עָלַי, חוּס וְחָנֵּנִי וְהַצִּילֵנִי מִמַּה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לְהִנָּצֵל, מַלְּטֵנִי מִמַּה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לְהִמָּלֵט, "חַלְּצֵנִי יְיָ מֵאָדָם רָע מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּנְצְּרֵנִי". עָזְרֵנִי וְהוֹשִׁיעֵנִי וֶהְיֵה עִמִּי תָּמִיד, וְהַצִּילֵנִי מִיַּד אוֹיְבַי וּמֵרוֹדְפַי, בִּשְׁבִתִּי בְּבֵיתִי וּבְלֶכְתִּי בַדֶּרֶךְ. וּתְזַכֵּנִי בְּכָל עֵת שֶׁאֶהְיֶה מֻכְרָח לִנְסֹעַ וְלֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ עַל פִּי רְצוֹנְךָ הַטּוֹב, שֶׁיִּהְיֶה הִלּוּכִי וּנְסִיעָתִי בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה גְּדוֹלָה וּבְמַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, וְאֶהְיֶה נִשְׁמָר מִכֹּל דָּבָר רָע. וּתְזַכֵּנִי וְתַעַזְרֵנִי שֶׁאֶזְכֶּה עַל יְדֵי נְסִיעוֹתַי לְתַקֵּן אֶת פְּגַם הָאֱמוּנָה. וְהַגָּלוּת וְהַטִּלְטוּל שֶׁלִּי בַּדֶּרֶךְ יְכַפֵּר עַל פְּגַם הָאֱמוּנָה שֶׁפָּגַמְתִּי לְפָנֶיךָ, אֲשֶׁר עַל יְדֵי זֶה גָּרַמְתִּי טִלְטוּל לְמַעְלָה חַס וְשָׁלוֹם.

אָנָּא יְיָ, עֵינֶיךָ הֲלוֹא לֶאֱמוּנָה, "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה שֶׁקֶר רְדָפוּנִי עָזְרֵנִי". עָזְרֵנִי וְחָנֵּנִי. וְתַשְׁפִּיעַ עָלַי אֱמוּנָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. וְלֹא יָבוֹא עָלַי שׁוּם כְּפִירָה וּבִלְבּוּל בְּדַעְתִּי כְּלָל. וְתַעַזְרֵנִי מֵעַתָּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם. וּבְרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תִּמְחֹל וּתְכַפֵּר וְתִסְלַח, אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת, חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלֹחַ, עַל כָּל הַפְּגָמִים שֶׁפָּגַמְתִּי בֶּאֱמוּנָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה. וּתְזַכֵּנִי לְתַקֵּן בְּחַיַּי כָּל הַפְּגָמִים הָאֵלֶּה עַל כָּל מַה שֶּׁפָּגַמְתִּי בֶּאֱמוּנָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה מִנְּעוּרַי עַד הַיּוֹם הַזֶּה, בֵּין בִּגְלִגּוּל זֶה בֵּין בִּגְלִגּוּל אַחֵר. הַכֹּל אֶזְכֶּה לְתַקֵּן בִּשְׁלֵמוּת חִישׁ קַל מְהֵרָה, וְאֶזְכֶּה מֵעַתָּה לֶאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בֶּאֱמֶת וּבִשְׁלֵמוּת כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב.

וּתְרַחֵם עָלֶיךָ וְעַל בָּנֶיךָ, הַנְּעִים וְנָדִים בְּגָלוּת גָּדוֹל זֶה כַּמָּה מֵאוֹת שָׁנִים, צֹאן נִדָּח וְאֵין מְקַבֵּץ, וְהַשְּׁכִינָה כִּבְיָכוֹל עִמָּהֶם בַּגָּלוּת, "כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ, כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ", וּבְצוֹק הָעִתִּים, עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל נָעִים וְנָדִים, מְטֹרָפִים וּמְבֻלְבָּלִים. מָרָא דְעַלְמָא כֹּלָּא רָאֵה עָנְיָם וַעֲמָלָם, וַחֲמֹל עַל טִלְטוּלָם. קַבֵּץ נִדְּחֵינוּ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. וְקָרֵב פְּזוּרֵינוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם וּנְפוּצוֹתֵינוּ כַּנֵּס מִיַּרְכְּתֵי אָרֶץ. וַהֲבִיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירְךָ בְּרִנָּה, וְזַכֵּנִי לֵילֵךְ וְלִנְסֹעַ וְלָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּחַיֵּי חִישׁ קַל מְהֵרָה.

וְעָזְרֵנִי וְזַכֵּנִי לַעֲסֹק בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה לִשְׁמָהּ תָּמִיד יוֹמָם וָלַיְלָה. וְתַעַזְרֵנִי לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּלְתַקֵּן מְהֵרָה בְּחַיַּי אֶת כָּל הַפְּגָמִים שֶׁפָּגַמְתִּי נֶגְדְּךָ עַל יְדֵי חֵטְא וְעָוֹן הַגָּדוֹל שֶׁל בִּטּוּל תּוֹרָה. אֲשֶׁר הָיִיתִי בָּטֵל מִדִּבְרֵי תּוֹרָה יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה. רַחֵם עָלַי לְתַקֵּן כָּל הַפְּגָמִים הָאֵלֶּה, וְזַכֵּנִי מֵעַתָּה לַעֲסֹק בְּתוֹרָתְךָ וּבַעֲבוֹדָתְךָ לִשְׁמָהּ תָּמִיד בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם. וְלֹא אֶזְכֶּה לִעְנִיָּנֵי תְּנוּמָה, כִּי אִם בְּתַכְלִית הַמְּעוּט וְהַהֶכְרֵחַ הַגָּדוֹל בִּשְׁבִיל קִיּוּם הַגּוּף. הַצִּילֵנִי מִפַּח יוֹקְשִׁים, הַצִּילֵנִי "כִּצְבִי מִיָּד וּכְצִפּוֹר מִיַּד יָקוּשׁ". עָזְרֵנִי כִּי עָלֶיךָ נִשְׁעָנְתִּי. כִּי כְבָר הִתְחַלְתָּ לְהוֹשִׁיעֵנִי הַרְבֵּה וְאֵין נָאֶה לְךָ לְעָזְבֵנִי. עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וּלְמַעַן הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, "קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה", אֲשֶׁר בִּזְכוּתָם לְבַד נִשְׁעָנְתִּי, וּבְכֹחָם חָסִיתִי.

וְתַעַזְרֵנִי שֶׁאֶהְיֶה שָׁלֵם בֶּאֱמוּנָה וּבְבִטָּחוֹן בְּךָ תָּמִיד. וְלֹא אֶעֱשֶׂה שׁוּם פְּעֻלָּה וְלֹא אֶעֱסֹק בְּשׁוּם עֵסֶק וְלֹא אֶסַּע שׁוּם נְסִיעָה בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה כְּלָל, רַק אֶזְכֶּה לֵידַע וּלְהַאֲמִין בְּךָ בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וּבְבִטָּחוֹן חָזָק שֶׁאַתָּה תְּכַלְכְּלֵנִי. וְתַזְמִין לִי פַּרְנָסָתִי בִּשְׁלֵמוּת בְּבֵיתִי בְּלִי שׁוּם נְסִיעָה וְטִלְטוּל בָּעוֹלָם כְּלָל, וּבְלִי שׁוּם עֲשִׂיָּה וְעוּבְדָּא וְעֵסֶק כְּלָל. וְכָל נְסִיעָתִי לְאִיזֶה דֶּרֶךְ וְכָל עֲסָקַי וּפְעֻלּוֹתַי לֹא יִהְיוּ כִּי אִם לְשִׁמְךָ וְלַעֲבוֹדָתְךָ לְבַד בֶּאֱמֶת. וְכִרְצוֹנְךָ אֶעֱשֶׂה, וְלֹא אֲכַוֵּן בִּנְסִיעָתִי וַעֲסָקַי שׁוּם תּוֹעֶלֶת עַצְמִי כְּלָל. כִּי הַכֹּל שֶׁלְּךָ. הַנְּשָׁמָה שֶׁלְּךָ וְהַגּוּף שֶׁלְּךָ, וּבִלְעָדֶיךָ לֹא אָרִים אֶת יָדִי וְאֶת רַגְלִי לַעֲשׂוֹת שׁוּם עֵסֶק וְשׁוּם נְסִיעָה בָּעוֹלָם. "כִּי אַתָּה אֱלוֹהֵי רוּחֵךְ טוֹבָה תַּנְחֵנִי בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר". וְתַזְמִין לִי פַּרְנָסָתִי מֵאִתְּךָ לְבַד בְּהַרְחָבָה גְּדוֹלָה קֹדֶם שֶׁאֶצְטָרֵךְ לָהּ, בְּאֹפֶן שֶׁאוּכַל לַעֲסֹק בְּתוֹרָתְךָ וַעֲבוֹדָתְךָ תָּמִיד. וְלֹא יִהְיֶה לִי שׁוּם בִּלְבּוּל חַס וְשָׁלוֹם עַל יְדֵי טִרְדַּת הַפַּרְנָסָה כְּלָל. וְתִפְתַּח לָנוּ אוֹצָרְךָ הַטּוֹב, וְתִתֵּן הַמָּטָר בְּעִתּוֹ לִבְרָכָה וּלְחַיִּים וְלָשֹׂבַע. וַתַּשְׁפִּיעַ שֹׂבַע וָזוֹל בָּעוֹלָם. וְלֹא יִצְטָרְכוּ עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל זֶה לָזֶה וְלֹא לְעַם אַחֵר. וְתַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. וִיקַיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "הַשָּׂם גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם, חֵלֶב חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ". וְתִהְיֶה בְּעִזְרֵנוּ תָּמִיד, בְּאֹפֶן שֶׁנִּזְכֶּה לְבַלּוֹת יָמֵינוּ בַּטּוּב הָאֲמִתִּי, בַּטּוּב הַנִּצְחִי, לַעֲסֹק כָּל יָמֵינוּ בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדַת יְיָ בֶּאֱמֶת כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב. וְלֹא נָסוּר מִדִּבְרֵי הַתּוֹרָה יָמִין וּשְׂמֹאל. וְתוֹרֵנִי וּתְלַמְּדֵנִי תָּמִיד אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֵלֵךְ בָּהּ וְאֶת הַמַّעֲשֶׂה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה. "אַל תַּעַזְבֵנִי יְיָ אֱלֹהַי, אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי. חוּשָׁה לְעֶזְרָתִי יְיָ תְּשׁוּעָתִי".

לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

יום שישי

לנצח עוד יום

ע"ח ע"א

אלא דברי הברייתא **סוקרו בסוקרא**, שלכאורה ענין של סגולה הוא זה, **אמאי** עושים כן ולא אוסרים זאת משום דרכי האמורי? אלא מוכח שדבר שהוא מעין סגולה, מותר.

ודוחה הגמרא: **כי היכי דליחזיוה אינשי**, כדי שיראו ויבחינו אנשים בסימן זה, ויבינו שמחמת חוליו של האילן שמשיר פירותיו נתנו בו סימן זה, **וליבעי רחמי עילויה**, יבקשו עליו רחמים!

ודבר זה הוא **כדתניא**: נאמר לגבי המצורע [ויקרא יג מה] "והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה **וטמא טמא יקרא**". דהיינו, שצועקין ומכריזין שטמא הוא. וזהו משום **שצריך להודיע לרבים** על צרעתו, **ורבים מבקשים עליו רחמים.**

וכן, מי שאירע בו דבר, צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים!

אמר רבינא: כמאן, כדעת מי אנו עושים כאשר **תלינן** אנו תולין **כובסא בדיקלא**, אשכול תמרים בדקל, כסימן שהדקל משיר פירותיו? **כמאן? כי האי תנא**, שאת דבריו שנינו כעת, "מי שאירע בו דבר, צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים"!

הדרן עלך פרק בהמה המקשה

פרק אותו ואת בנו

ע"ח ע"א

מתניתין:

איסור שחיטת **אותו ואת בנו** [אם וולדה] ביום אחד **נוהג בין בארץ ובין בחוץ לארץ .**

בין **בפני הבית** בזמן שבית המקדש היה קיים ובין **שלא בפני הבית.**

בין **בחולין** ובין **במוקדשין** בקרבנות.

כיצד? א. **השוחט אותו ואת בנו** ושניהם **חולין**, הרי אם שוחטן **בחוץ** לעזרה - **שניהם כשרים!**

והשוחט השני, ששחט את הבהמה השניה, [בין אם האם נשחטה ראשונה ובין אם הבן נשחט ראשון], הרי הוא **סופג את הארבעים** מלקות, משום שעבר על "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד".

ב. ואם שתי הבהמות שהן "אותו ואת בנו" היו **קדשים** ושחטן **בחוץ** לעזרה, הרי השוחט **הראשון חייב כרת** משום שחוטי חוץ, [והשני פטור מכרת של שחוטי חוץ כיון שהבהמה השניה פסולה באותו היום להקרבה, ונחשבת "מחוסר זמן" לפי שאסור לשוחטה משום "אותו ואת בנו" , ואין חייבין על שחוטי חוץ אלא על שחיטת קרבן הראוי להיקרב עתה בפנים].

ושניהם, שני הקרבנות שנשחטו בחוץ, **פסולים** הם, שהרי נשחטו מחוץ לעזרה.

ושניהם, שני השוחטים, **סופגים את הארבעים!** הראשון, ששחט את הבהמה הראשונה, לוקה על לאו של שחוטי חוץ [מלבד עונש כרת המוטל עליו]. והשני, לוקה על לאו של "אותו ואת בנו" [אך אינו לוקה משום שחוטי חוץ, כמבואר לעיל לענין כרת].

ג. ואם היו שתי הבהמות **חולין**, ושחטן **בפנים** בעזרה, הרי **שניהם פסולין**, שאסורין בהנאה, כדין חולין שנשחטו בעזרה. והשוחט **השני - סופג את הארבעים**, לפי שעבר על לאו של "אותו ואת בנו". [אבל הראשון פטור ממלקות, כי שחיטת חולין בעזרה אינה אסורה בלאו אלא בעשה].

ואם היו שתי הבהמות **קדשיס**ושחטן **בפנים - הראשון**, הקרבן הראשון, **כשר** לקרבן, **והשוחט פטור!** שהרי לא עבר על שום איסור,

ואילו השוחט **השני - סופג את הארבעים!** משום "אותו ואת בנו", **ופסול** הקרבן שנשחט על ידי השוחט השני, שהרי הוא "מחוסר זמן", שאינו ראוי היום להקרבה, משום איסור "אותו ואת בנו".

ה. השוחט אותו ואת בנו, והראשון היה **חולין**, **והשני קדשים**, ושחיטת שניהם היתה **בחוץ - הראשון - כשר**, והשוחטו **פטור.**

והשוחט השני - סופג את הארבעים משום "אותו ואת בנו" [אבל משום שחוטי חוץ אינו חייב, שהרי אינו ראוי להקרבה בפנים באותו היום, משום איסור "אותו ואת בנו"], **ופסול** הקרבן השני, משום שנשחט בחוץ [וגם הוא מחוסר זמן מפני האיסור לשחוט "אותו ואת בנו"].

ו. ואם הראשון היה **קדשים** והשני **חולין**, ושחטן **בחוץ -**

על שחיטת **הראשון חייב כרת** משום שחוטי חוץ, והקרבן **פסול** לפי שנשחט בחוץ.

והשני, שהוא חולין, **כשר. ושניהם סופגים את הארבעים!** הראשון משום שחוטי חוץ, והשני משום "אותו ואת בנו".

ז. ואם היה הראשון **חולין** והשני **קדשים** ושחטן **בפנים - שניהם פסולין!**

הראשון - נקרא "פסול" משום שהוא אסור בהנאה כדין חולין שנשחטו בעזרה. והשני - שהוא קרבן, פסול משום מחוסר זמן ד"אותו ואת בנו", **והשני סופג את הארבעים** משום "אותו ואת בנו".

ח. ואם היה הראשון **קדשים** והשני **חולין** ושחטן **בפנים -**

הראשון כשר והשוחטו **פטור.**

והשני סופג את הארבעים משום "אותו ואת בנו" **ופסול!** שהבהמה השניה אסורה בהנאה כדין חולין שנשחטו בעזרה.

ט. אם היו שתי הבהמות **חולין**, ושחט את הראשון **בחוץ** ואת השני **בפנים -**

הראשון כשר והשוחטו **פטור. והשני סופג את הארבעים** משום "אותו ואת בנו", **ופסול!** שאסור בהנאה כדין חולין שנשחטו בעזרה.

י. ואם שתי הבהמות היו **קדשים**, ושחט את הראשון **בחוץ** ואת השני **בפנים -**

הראשון חייב כרת משום שחוטי חוץ.

ושניהם סופגים את הארבעים - הראשון משום שחוטי חוץ, והשני משום "אותו ואת בנו".

ושניהם קרבנות **פסולים!** הראשון משום שנשחט בחוץ, והשני משום שהוא מחוסר זמן מפני האיסור לשחוט "אותו ואת בנו".

יא. היו שניהם **חולין**, ושחט את הראשון **בפנים** ואת השני **בחוץ -**

הראשון - פסול! שאסור בהנאה כדין חולין שנשחטו בעזרה, והשוחטו **פטור. והשני - סופג את הארבעים** משום "אותו ואת בנו", **וכשר.**

יב. היו שניהם **קדשים**, ושחט את הראשון **בפנים** ואת השני **בחוץ -**

הראשון - כשר ופטור.

והשני - סופג את הארבעים משום "אותו ואת בנו", **ופסול** הקרבן משום שנשחט בחוץ [ומשום מחוסר זמן ד"אותו ואת בנו").

גמרא:

תנו רבנן: מנין לאיסור **"אותו ואת בנו" שנוהג גם במוקדשין?**

תלמוד לומר "שור או כבש או עז כי יולד, והיה שבעת ימים תחת אמו. ומיום השמיני והלאה - ירצה לקרבן אשה לה'", והיינו "מוק דשין ".

וכתיב בתריה - "ושור או שה, אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד".

לימד הכתוב, מסמיכות הפרשיות, **על "אותו ואת בנו" שנוהג במוקדשין!**

והוינן בה: **ואימא** שהכתוב בא ללמד כי רק **במוקדשין, אין** - אבן נוהג איסור שחיטת אותו ואת בנו, ואילו **בחולין לא** נוהג האיסור!?

ומבארינן: כיון שחזר הכתוב ואמר **"שור** או שה" בפרשת אותו ואת בנו, לאחר שכבר כתב לעיל בפרשת המוקדשין "שור", בא ללמדך כי **הפסיק הענין!**

והיינו, שאי אפשר לומר שהאיסור נוהג רק במוקדשין. כי אילו היתה כוונת הכתוב לומר שפרשת אותו ואת בנו היא המשך לפרשת מוקדשין שלפניה, והיא נוהגת רק במוקדשין, לא היה לו לחזור ולכתוב "ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד", אלא היה לו לומר, כהמשך לפרשת המוקדשין "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד", שהרי כבר לעיל, בפרשת המוקדשין, דיבר הכתוב בשור ושה.

ומקשינן: כיון שלא למדים ממוקדשין משום שהפסיק הענין, **אימא** ש"אותו ואת בנו" **בחולין אין**, רק בהן הוא נוהג, אבל **במוקדשין לא!?**

ומתרצינן: **כתיב** באותו ואת בנו **"ושור" - וי"ו מוסיף על ענין ראשון**, לומר שיהא דינו שוה למקרא שלפניו! ומכיון שמחד גיסא הסמיך אותם הכתוב, ומאידך הפסיק ביניהם, הרי הם שוים במקצת, ש"אותו ואת בנו" נוהג במוקדשין וגם בחולין.

והוינן בה: מאחר ש"אותו ואת בנו" כתוב סמוך לענין של קדשים, נלמד מקדשים - **אי מה קדשים, כלאים לא**, שבהמה שנולדה מהרבעת שני סוגי בהמה הרי היא פסולה לקרבן, **אף "אותו ואת בנו" - כלאים לא!** ויהא מותר לשחוט ביום אחד את האם ואת בנה שנולד לה ממין בהמה אחר?

אלמה תניא: "אותו ואת בנו" נוהג בכלאים ובכוי שהוא ספק חיה או בהמה!? **ועוד** קשה על מה ששנינו בברייתא שהאיסור נוהג בכלאים. הרי **"שה" כתיב** ב"אותו ואת בנו",

חזרה לתוכן העניינים

בהמה המקשה פרק רביעי חולין עה.

אותו ואת בנו נוהג בין בארץ בין בח"ל. מיידי דבעי למתני בחולין ומוקדשין בפני הבית ושלא בפני הבית שהם לגורך קמני ממי באתרן ובח"ל ואע"ג דהוי שלא לגורך דחובת הגוף היא כיון דאיכא דוכתא דהוי לגורך כגון בראשית הגז דהכי אמרינן בשילוה הקן (לקמן קלח:) דבארץ ובח"ל בכולהו שלא לגורך לגד מראשית הגז ובפני הבית ושלא בפני הבית כולהו הוי שלא לגורך לגד מאותו ואת בנו דאיסורא דרב"ל כיון דבעינן קדשים כתיב לא לגהנה אלא בזמן דאיכא קדשים: **מנין** לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשים. וא"ת ומאי ס"ד דלא מיירי קרא במוקדשין הא קתמה כתיב ואין לומר דאיסורא שאם נרוץ לפסח ואין לו אלא אותו שנשחט בו ביום אביו או בנו דס"ד דאתי עשה דפסח ודחי לא דאותו ואת בנו ולהכי איסורא דלא דחי הכי אתי גזונא אמרינן לקמן בשילוה הקן (דף קמא.). גבי לדבר עלוה מנין דהא במתוסר זמן איכא לאו ועשה ובלאו קרא לא ס"ד דחי ליה עשה ונראה דמעיקרא קשיא ליה משום דשור הספיק העניין דמשמע למעוטי מוקדשין דליכא למימר משום דלא בעי ס"ל ליתמניה בעלמא שלא בענין דקדשים וממילא הוה מוקמינן לקרא בכל מילי ולפי המסקנא ל"ל דלשום דרשה נכתב שם וא"ת בפ' הזרוע (לקמן דף קנ.). דדרים מקרא דאין מתנות נוהגים במוקדשים שהיה דין שיהא מק"ו ופריך בגמרא קרא ל"ל אי משום ק"ו איכא למיפרך מי מכל מקום בלא ק"ו אי לאו דמיעטו קרא במוקדשים (לא) הוי מוקמינן לקרא בכל מילי וי"ל משום דקרא דמתנות לענין חולין כתיב: **אי** מה קדשים **בלאים** בו'. וא"ת מקשה ליה ממי מה קדשים שלא בפני הבית לא דכה"ג אשכחן בפ' שילוח הקן (לקמן דף קלח:) ס"ד אמינא הואיל דלענין קדשים כתיב לא לגהנה אלא בזמן שיש קדשים וי"ל נהי דהוה צריך למיתני מ"מ לא איצטריך קרא לסכי דאע"ג דשלא בפני הבית אין קדשים קיימין מ"מ מקדש קדישי:

ועוד שה כתיב **ואמר רבא** זה בנה **אב.** בלא רבא הוה שור ושה כתיב דאין למיפרך והא שור ושה כתיב דאין אתה יכול להוציא בלאים מבייאיהם ואית לן למעוטי בלאים דלמוקה ומבורכה (כ"ק עז:) גבי כי יגנוב איש שור או שה וטבחו אלא דעדיפא פריך וא"ת ואמאי לא דעדיפא שור משבח ויהא כדאשכחן בשור נהג אף בשה כדאשכחן בשור דאורייתא דומיא דשבת לא יאפינו בלל ועוד דאי משבח יאפינו א"כ שה לכתב רחמנא למה לי ועוד דומיא דקדשים דלא שייך בהיא ומהאי טעמא נמי הוה ממעטינן בלאים אי לאו דכתיב או: זה

שנגנב את הפרה (שם נד:) וי"ל דאין דלא מגינו למילף אף בהמה עמאה דומיא דשבת לא יאפינו בלל ועוד דאי משבח יאפינו א"כ שה לכתב רחמנא למה לי ועוד דומיא דקדשים דלא שייך בהיא ומהאי טעמא נמי הוה ממעטינן בלאים אי לאו דכתיב או:

ועוד

השתא דכתיב שור או שה אותו ואת בנו בנו הפסיק הענין: ושור

מבורר הש"ס לעמוד הקודם

ו) סוטה לב: נדה סו. שבת סו. מ"ק ה. ג. ועיין תוס' לקמן דף ט. ד"ה חולין, ג) [מי' תוס' שם ד"ה הלאסון], ד) [ובמות ט. וס"ק], ה) [לקמן עט: מוסבפתא כ"ס"ה], ו) רש"ל מוחק כל זה עד סוף הדיבור ועיין רש"ל שמקיים גי' הספרים, ז) [וקלא כב], ח) [בכרים יב], ט) [קדושין מ:], י) [עיין חיצו תוס' זבחים לג: ד"ה לענין וכו' דעשה דשקה שיש בו כלת תמוד ולמיד],

תורה אור השלם

1. וְהַצִּרְעוּע אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיֶה פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שָׂפָם יַעְטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקָּרֵא: ויקרא יג מה
2. שור או כֶשֶׂב או עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיְיָ: ויקרא כב כז
3. ושור או שה אתו ואת בנו לא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד: ויקרא כב כח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בפני הבית ושלא בפני הבית בזמן הבית ושלא בזמן הבית:

מוסף רש"י

דניכחוש חיליה. שעל ידי שהוא שמן וכמו רב פיומתי טשרון (שבת סז.). דליחזיוה אינשי. ולפימנא עבדי ליה לאודעי דמשיך פירותיו (שם). וטמא טמא יקרא. הוא עצמו אומר טמא, ולקחו מעלי (שם) כלומר סורו מעלי שטמא הוא (סוטה לב).

הדרן עלך בהמה המקשה

אותו ואת בנו נוהג בכלאים ובכו'. כי מן הבית ומן הלביה, ואע"פ דשור לו שה כתיב ולא כתיב לבי ואזל (לקמן עמ:).

עין משפט נר מצוה

צג א מי' פ"ט מהל' טומאת צרעת הל"ו סמג עשין ללה:

א ב מי' פי"ב מהל' שחיטה הל"ב סמג לאוין קמט:

ג [מי' שם הלכה ח סמג לאוין קמט: עוש"ע יו"ד סימן מז סעיף ג].

רבינו גרשום

דניכחוש חיליה כלומר שיהיש כחו של אילן ולא יטען פירות ביותר: כמאן חלין כובסא בדיקלא כלומר דקל שמשיר פירותיו חולין בו דברי הגדילין [בה] תמרים שגדילין התמרים יחד כאגודין דקין ואותו הדבר שהתמרים גדילין בו שמן כובסא וחולין בו כדי שידעו רבים שמשיר פירותיו ויבקשו עליו רחמים:

סליק פירקא

אותו ואת בנו. חולין בחוץ שניהן כשרין כו' כלומר השני סופג את הארבעים משום דלאו דאותו ואת בנו: קדשים בחוץ הראשון חייב כרת משום שוחט חוץ ושניהן פסולין דשניהן בחוץ הוו. ושניהן סופגין את הארבעים הראשון משום לאו דשחוטי חוץ ולא יזבחו עוד את זבחיהם והשני משום לאו אותו ואת בנו: חולין בפנים שניהם פסולין כלומר דחולין בעזרה פסולין והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו. ופסול משום מחוסר זמן חולין וקדשים בחוץ כו' והשני סופג את הארבעים משום לאו דאותו ואת בנו ופסול דמחוסר זמן הוא: קדשים בחוץ כו' ושניהם סופגין את הארבעים זה משום לאו דשחוטי חוץ וזה משום לאו דאותו ואת בנו: (חולין וקדשים) [קדשים וחולין] בפנים כו' והשני סופג את הארבעים ופסול. כלומר סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו ופסול משום חולין בעזרה: חולין בחוץ ובפנים כו' כלומר והשני סופג את הארבעים דחולין בפנים [ופסול] קדשים בחוץ ובפנים כו' ושניהן פסולין כלומר ראשון משום דקדשים בחוץ והשני פסול דמחוסר זמן [והוא] ושניהן סופגין את הארבעים הראשון משום שחוטי חוץ והשני משום לאו דאותו ואת בנו. חולין בפנים ובחוץ הראשון פסול ופטור כו' כלומר ראשון פסול דחולין בפנים הוא והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו וכשר. קדשים בפנים ובחוץ כו' והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו ופסול משום דקדשים בחוץ הן ומחוסר זמן: שור הפסיק הענין. כלומר אי כתב שור או כשב או עז כי יולד כו' אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד הוה אמרינן במוקדשין ולא בחולין דניכחוש חיליה. שמרוב שומנו הוא משירן: **דלחזיוה אינשי.** שימן הוא שמשיר פירותיו: **ומאי טמא יקרא.** לוקח ואומר טמא הוא: **כובסא.** מלכות המרים וסימן הוא שמשיר פירותיו: **כי אתי פנא.** לנקש עליו רבים רחמים:

הדרן עלך בהמה המקשה

אותו ואת בנו. משום דבעי למימר בחולין ובמוקדשים דאצטריך למילף מקרא כדילפינן בגמרא תנא ממי באתרן ובח"ל דלא איצטריך הא חובת הגוף היא וחובת הגוף נוהגת בין באתרן ובין בח"ל: **בפני הבית** (א) בזמן הבית. בפ' בתרא (לקמן דף קלח:) מפרש אמאי נקטינהו: **שניהם כשרים.** משום דבעי למיתני סיפא שניהם פסולין (ב) ובגמרא מפרש אמאי נקטינהו: **והשני סופג.** משום לאו דאותו ואת בנו(ג). ולא שנא שחט את האם תחלה וא"ש שחט את הבן תחלה לא שנא שחטינהו חד גברא ולא שנא תרי גברי ליף בגמרא [פכ.] דמייב: **הראשון חייב כרת.** משום שחוטי חוץ לאבל הבני פנוי מן הכרת דיכון דבשחטה אמו שוב אינו לאו הכא ליאסרו בפנים דפסול משום ממוסר זמן ואינו חייב משום שחוטי חוץ אלא א"כ לאוי לפנים לבמיב (ויקרא ז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו הרואי לפתח אהל [מועד] חייבין עליו בחוץ ואי לא לא: **ושניהם פופגין.** הראשון משום לאו דשחוטי חוץ דכתיב בהעלאה (דברים יב) השמר לך פן תעלה ובזבחים (דף קז.) יליפינן בהיקש שוחט ממעלה שם תעלה ושם תעשה(ד) מה מעלה לא עבד אלא א"כ הזהיר אף שוחט לא עבד אלא א"כ הזהיר: **חולין בפנים שניהם פסולין.** משום חולין שנשחטו בעזרה דילפינן לה בקדושין בפרק האיש מקדש (דף מז:): **והשני סופג.** משום אותו ואת בנו. אבל משום חולין שנשחטו בעזרה אזהרה דילה היא(דברים יב) כי ירחק וזבחת בבקרך מקום אתה זובח ולא בקירוב מקום(ה): **קדשים בפנים.** השני סופג משום אותו ואת בנו: **ופסול.** משום ממוסר זמן: **חולין וקדשים בחוץ.** דוקא נקט הראשון חולין והשני קדשים וכן כל השניים בשנהם דוקא נקט להו: **והשני סופג.** משום אותו ואת בנו: **קדשים בחוץ.** בתחלה ואחר כך חולין בחוץ פסול: **והשני כשר.** בתחלה ואחר כך בפנים דפסול תנא פסול תנא כשר: **ושניהם פופגין.** הראשון משום שחוטי חוץ ושני משום אותו ואת בנו: **חולין וקדשים בפנים שניהם פסולים.** הראשון משום חולין שנשחטו בעזרה ושני משום ממוסר זמן: **והשני סופג.** משום אותו ואת בנו: **חולין בחוץ ובפנים.** בחוץ והשני בפנים: **קדשים בחוץ ובפנים הראשון כשרים.** משום שחוטי חוץ: **ושניהם פסולין.** הראשון שנשחט בחוץ ושני משום ממוסר זמן: **ושניהם פופגין.** הראשון משום שחוטי חוץ ושני משום אותו ואת בנו: **קדשים בפנים ובחוץ.** בפנים: **גמ' ילמד הקרבן אשה.** וסמיך ליה אותו ואת בנו: **שור הפסיק הענין.** דאי אקמאי קאי בשמוק מיניה ונכתוב ואותו ואת בנו דהא בשור ובשה איירי לענין: **מחוקדשין לא.** דהא אפסקיה: **בלאים.** דאל שילדה מן הבייאים שחטה ואת בנה:

בהמה המקשה פרק רביעי חולין עה.

דניכחוש חיליה אלא סוקרו בסיקרא אמאי כי היכי דליחזיוה אינשי וליבעי רחמי עילויה (ו) כדתניא (ז) וטמא טמא יקרא (ח) צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים וכן מי שאירע בו דבר צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים אמר רבינא כמאן תלינן כובסא בדיקלא כמאן כי האי תנא:

הדרן עלך בהמה המקשה

אותו (ט) ואת בנו נוהג בין בארץ בין בח"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין כיצד השוחט אותו ואת בנו (י) חולין בחוץ (יא) שניהם כשרים והשני סופג את הארבעים קדשים בחוץ (יב) הראשון חייב כרת ושניהם פסולים ושניהם סופגים את הארבעים חולין בפנים שניהם פסולין והשני סופג את הארבעים קדשים בפנים הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול חולין וקדשים בחוץ הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול קדשים וחולין בחוץ הראשון חייב כרת ופסול והשני כשר ושניהם סופגים את הארבעים חולין וקדשים בפנים שניהם פסולין והשני סופג את הארבעים קדשים וחולין בפנים הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול חולין בחוץ ובפנים הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול קדשים בחוץ ובפנים הראשון חייב כרת ושניהם סופגים את הארבעים ושניהם פסולים חולין בפנים ובחוץ הראשון פסול ופטור והשני סופג את הארבעים וכשר קדשים בפנים ובחוץ הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול:

גמ' ת"ר מנין לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשין תלמוד לומר (יב) שור או כשב או עז כי יולד וכתיב בתריה (יג) ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד לימד על אותו ואת בנו שנוהג במוקדשין ואימא במוקדשין אין בחולין לא שור הפסיק הענין ואימא בחולין אין במוקדשין לא כתיב ושור (יד) וי"ו מוסיף על ענין ראשון אי מה קדשים כלאים לא אף אותו ואת בנו כלאים לא אלמה תניא (טו) אותו ואת בנו נוהג בכלאים ובכוי ועוד שה כתיב ואמר רבא זה

אותו ואת בנו בנו נוהג בין בארץ בין בח"ל. מיידי דבעי למתני בחולין ומוקדשין בפני הבית ושלא בפני הבית שהם לגורך קמני ממי באתרן ובח"ל ואע"ג דהוי שלא לגורך דחובת הגוף היא כיון דאיכא דוכתא דהוי לגורך כגון בראשית הגז דהכי אמרינן בשילוה הקן (לקמן קלח:) דבארץ ובח"ל בכולהו שלא לגורך לגד מראשית הגז ובפני הבית ושלא בפני הבית כולהו הוי שלא לגורך לגד מאותו ואת בנו דאיסורא דרב"ל כיון דבעינן קדשים כתיב לא לגהנה אלא בזמן דאיכא קדשים: **מנין** לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשים. וא"ת ומאי ס"ד דלא מיירי קרא במוקדשין הא קתמה כתיב ואין לומר דאיסורא שאם נרוץ לפסח ואין לו אלא אותו שנשחט בו ביום אביו או בנו דס"ד דאתי עשה דפסח ודחי לא דאותו ואת בנו ולהכי איסורא דלא דחי הכי אתי גזונא אמרינן לקמן בשילוה הקן (דף קמא.). גבי לדבר עלוה מנין דהא במתוסר זמן איכא לאו ועשה ובלאו קרא לא ס"ד דחי ליה עשה ונראה דמעיקרא קשיא ליה משום דשור הספיק הענין דמשמע למעוטי מוקדשין דליכא למימר משום דלא בעי ס"ל ליתמניה בעלמא שלא בענין דקדשים וממילא הוה מוקמינן לקרא בכל מילי ולפי המסקנא ל"ל דלשום דרשה נכתב שם וא"ת בפ' הזרוע (לקמן דף קנ.). דדרים מקרא דאין מתנות נוהגים במוקדשים שהיה דין שיהא מק"ו ופריך בגמרא קרא ל"ל אי משום ק"ו איכא למיפרך מי מכל מקום בלא ק"ו אי לאו דמיעטו קרא במוקדשים (לא) הוי מוקמינן לקרא בכל מילי וי"ל משום דקרא דמתנות לענין חולין כתיב: **אי** מה קדשים **בלאים** בו'. וא"ת מקשה ליה ממי מה קדשים שלא בפני הבית לא דכה"ג אשכחן בפ' שילוח הקן (לקמן דף קלח:) ס"ד אמינא הואיל דלענין קדשים כתיב לא לגהנה אלא בזמן שיש קדשים וי"ל נהי דהוה צריך למיתני מ"מ לא איצטריך קרא לסכי דאע"ג דשלא בפני הבית אין קדשים קיימין מ"מ מקדש קדישי:

ועוד שה כתיב **ואמר רבא** זה בנה **אב.** בלא רבא הוה שור ושה כתיב דאין למיפרך והא שור ושה כתיב דאין אתה יכול להוציא בלאים מבייאיהם ואית לן למעוטי בלאים דלמוקה ומבורכה (כ"ק עז:) גבי כי יגנוב איש שור או שה וטבחו אלא דעדיפא פריך וא"ת ואמאי לא דעדיפא שור משבח ויהא כדאשכחן בשור נהג אף בשה כדאשכחן בשור דאורייתא דומיא דשבת לא יאפינו בלל ועוד דאי משבח יאפינו א"כ שה לכתב רחמנא למה לי ועוד דומיא דקדשים דלא שייך בהיא ומהאי טעמא נמי הוה ממעטינן בלאים אי לאו דכתיב או: זה

שנגנב את הפרה (שם נד:) וי"ל דאין דלא מגינו למילף אף בהמה עמאה דומיא דשבת לא יאפינו בלל ועוד דאי משבח יאפינו א"כ שה לכתב רחמנא למה לי ועוד דומיא דקדשים דלא שייך בהיא ומהאי טעמא נמי הוה ממעטינן בלאים אי לאו דכתיב או: זה

ועוד

השתא דכתיב שור או שה אותו ואת בנו בנו הפסיק הענין: ושור

עה: אותו ואת בנו פרק חמישי חולין

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פי"ג מהל' אישות הל"ח סמג לאוין קמט טוש"ע יו"ד סי' מז סעי' ב וזכורים טוב משפט:

רבינו גרשום

מוסיף על ענין ראשון דאפי' במקודשין. אי מה קדשים אינו נוהג בכלאים כלומר דאמרינן לענין קדשים שור או כשב פרט לכלאים כל מקום שנאמר שה אינו [אלא] להוציא כלאים ולמה הוצא אותו ואת בנו נוהג בכלאים אמר קרא אז לרבות הכלאים. לחלק מבנו נפקא כו' כלומר בנו אפי' אחד. סבר לה כו' יונתן כו' כלומר דסבירא ליה דשור ושה בלא או משמע נמי דאפי' אחד בפני עצמו עד שיפרט לך הכתוב יחדו: דתניא אביו קילל אמו קילל כו' כתיב כי איש איש אשר יקלל את אביו וגו' וכתיב אביו ואמו קילל. כלומר הרי קללה תכף לאב וקללה תכף לאם ואם מקלל אב בלא אם ואם לאו בהא טעם לא היה חייב עד שיקללם יחד: ר' יונתן אמר משמע נמי אחד אחד בפ"ע עד שיפרט לך הכתוב יחדו דכתיב [6] (אביו ואמו קלל) יחדו הכא נמי אי הוה כתיב שור ושה אותו ואת בנו משמע נמי אחד אחד בפ"ע ולא צריך או לחלק. נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים כלומר נוהג באם ואינו נוהג באב. בנקבות ולא בזכרים כלומר דאי נטל אב מעל הבנים אינו חייב. שכן לא עשה מזומן כו' דכתיב כי יקרא קן צפור לפניך בדרך ולא במזומן כגון תרנגולת ואוזדים: אותו אחד ולא שנים כלומר באחד נוהג ולא בשנים. וכי תימא אותו זכר

ב) נראה דע"פ הוא ע"ל דמפיר לא מלגס שעמנו אמר ופשטים יתמו.

מסורת הש"ס

ב) ס"ק עז, ג) ב"מ לד: סנהדרין סו. סה: שבועות כו. [ממתנות 5: לא.], ג) כתובות מה:, ד) שיר לב"פ, ה) [דברים יד:], ו) דברים כב, ז) [וע"ע תוס' יומא מט: ד"ה שלמי וכו' בתרומות],

תורה אור השלם

1. וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד: ויקרא כב כח
2. כִּי אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל דָּמָיו בּוֹ: ויקרא כ ט

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה זה כנה וכו' למתי הלמתא ולא קאמר כל"ל ותיבת לקדשים נמחק:

מוסף רש"י

אין לי אלא אביו ואמו. לאחד (סנהדרין סו.). שייסב יחד (שם פה:). אביב קלל אמו קלל. בתחלתו סמך קללה לאביו, בסופו סמך קללה לאמו (ב"מ צד: וכעי"ז סנהדרין שם ושם ושבועות כז.). משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו. ממתלא המקרא משמע לא אביו ולא (נ"ל לו לא) אמו, לשע"ג דר"ע מוסיף על ענין לאשון משמע נמי אחד מהם (סנהדרין סו.). עד שיפרוט לך הכתוב יחדו. כלומר שיוסיף לפרוט בכלאים, שכתוב לא תזרע כרם ובהמה ובגד כו יחדו, אלא אלמא לאסור לזרוע בכרם לבדו ובהמה לבדו ובגד לבדו (שם, וכעי"ז ב"מ צח:). מדפרט לך ע"מ דאי לא הוי יחדו הוה משמע שור לבדו ושור לבדו, והא אביו לדיקא דכתיב נמי או אביו לו אמו, ופיפא לאתויי לאחר מיתה (סנהדרין פה:). אותו ראת בנו נוהג בנקבות. שאסור לאותו האם והבן לו הכם, ואינו נוהג בזכרים. ומותר לאותו האם והבן לו הלב והבם (ויקרא כב כח וכעי"ז בכורות מה:).

זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים אמר קרא או לרבות את הכלאים האי או מיבעי ליה לחלק דס"ד אמינא עד דשחיט שור ובנו שה ובנו לא מיחייב קמ"ל לחלק מבנו נפקא ואכתי מיבעי ליה לכדתניא אילו נאמר שור ושה ובנו הייתי אומר עד שישחוט שור ושה ובנו ת"ל [1] שור או שה אותו ואת בנו מאי לאו מאו נפקא ליה לא מאותו הניחא לרבנן דמייתר להו אותו אלא לחנניה דלא מייתר ליה אותו לחלק מנא ליה לחלק לא צריך קרא דסבר לה כר' יונתן [2] דתניא [3] איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אביו שלא אמו ואמו שלא אביו מנין ת"ל אביו ואמו קלל אביו קלל אמו קלל דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדו מאי חנניה ומאי רבנן [4] דתניא [5] אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים חנניה אומר נוהג בין בזכרים ובין בנקבות ואמו"ט דרבנן דתניא יכול יהא אותו ואת בנו נוהג בין בזכרים ובין בנקבות ודין הוא חייב כאן וחייב באם על הבנים מה כשחייב באם על הבנים בנקבות ולא בזכרים אף כשחייב כאן בנקבות ולא בזכרים לא אם אמרת באם על הבנים שכן לא עשה בה מזומן כשאינו מזומן תאמר באותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן ת"ל אותו א' ולא ב' אחר שחלק הכתוב זכיתי לדין חייב כאן וחייב באם על הבנים מה כשחייב באם על הבנים בנקבות ולא בזכרים אף כשחייב כאן בנקבות ולא בזכרים ואם נפשך לומר בנו מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו מה אם נפשך לומר וכי תימא אותו זכר משמע הרי הוא אומר בנו מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו ולחנניה

[6] **זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים אמר קרא או לרבות את הכלאים האי או מיבעי ליה לחלק דס"ד אמינא עד דשחיט שור ובנו שה ובנו לא מיחייב קמ"ל לחלק מבנו נפקא ואכתי מיבעי ליה לכדתניא אילו נאמר שור ושה ובנו הייתי אומר עד שישחוט שור ושה ובנו ת"ל** [1] **שור או שה אותו ואת בנו מאי לאו מאו נפקא ליה לא מאותו הניחא לרבנן דמייתר להו אותו אלא לחנניה דלא מייתר ליה אותו לחלק מנא ליה לחלק לא צריך קרא דסבר לה כר' יונתן** [2] **דתניא** [3] **איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אביו שלא אמו ואמו שלא אביו מנין ת"ל אביו ואמו קלל אביו קלל אמו קלל דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדו מאי חנניה ומאי רבנן** [4] **דתניא** [5] **אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים חנניה אומר נוהג בין בזכרים ובין בנקבות ואמו"ט דרבנן דתניא יכול יהא אותו ואת בנו נוהג בין בזכרים ובין בנקבות ודין הוא חייב כאן וחייב באם על הבנים מה כשחייב באם על הבנים בנקבות ולא בזכרים אף כשחייב כאן בנקבות ולא בזכרים לא אם אמרת באם על הבנים שכן לא עשה בה מזומן כשאינו מזומן תאמר באותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן ת"ל אותו א' ולא ב' אחר שחלק הכתוב זכיתי לדין חייב כאן וחייב באם על הבנים מה כשחייב באם על הבנים בנקבות ולא בזכרים אף כשחייב כאן בנקבות ולא בזכרים ואם נפשך לומר בנו מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו מה אם נפשך לומר וכי תימא אותו זכר משמע הרי הוא אומר בנו מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו ולחנניה**

[7] **ועוד. קשיא לי עלה דהא דקתני עוהג בכלאים דאמר רבא כו': אילו אלא לרוליא לה הכלאים.** דילפינן כולהו מקה כשבים ושה עזים וקקה לפירוקו דבמרובה (כ"ק עח.) מסיק דבנין אב דרבא אליעזר לפדיון פטר חמור לדתנן אין פודין לא בעגל ולא בכלאים ופריך התם ולר"מ דמתיר בכלאים מפני שהוא שה שה למאי אתא ומאני לטמא שנולד מן הטיהור ועבורו מן הטמא ולא כר' יהושע דאי כר' יהושע משה כשבים ושה עזים נפקא משמע בהדיא דבנין אב דרבא לא הוה משה כשבים ושה עזים ונרא דמשה דפסח עביד בנין אב מדע מדמסיק במרובה דלפטר חמור אליעזר בנין אב דרבא ובסוף פ"ק בכורות (דף יב.) איתא לה משה שה של פסח אבל קשה דמאי שנא דהכא קרי ליה בנין אב ובבכורות עביד ליה ג"ש נאמר כאן שה ונאמר להלן שה ועוד דמאי שנא דנקט רבא כלאים טופי מעגל ומיהו טרפה ושמוטה דטולה מפיק התם משה דקתאמר התם מה להלן פרט לכל השמות הללו וליכא למימר דטרפה ושמוטה נפקא ממשמעותיה דשה ולהו דוקא נקט פרט לכל השמות דה"ג עגל ומיהו נקט התם אע"ג דולדי נפקי ממשמעותיה דשה אלא ניחא ליה לכולו כולם יחד דהא פר אפי' שמוט קרוי פר כדאמרי' בפרק הוליאו לו (יומא דף מט:) ושה נמי הוי נמנין עליו אפי' אחר שחיטה אי לאו דכתיב מהיות משה מחיותיה דשה כדאמר התם וטרפה נמי חשיבא שה דמתייב במרובה (דף עז:) במובר טרפה בד' וה' אע"ג דשה כתיב התם והכי נמי תנא אותו ואת בנו ונוהג בטרפה ואפי' ר"ש לא פליג אלא משום דהוא שחיטה שאינה לחויה ועי"ק דבאותו ואת בנו ובמשלומי ד' וה' נמענו טרפה מבנין אב וע"ל דטרפה ושמוטה נפקי מג"ש דשה שה מפסח כדאמר בבכורות (דף יב.) ועגל ומיה ממשמעות דשה וכלאים מבנין אב דרבא דמגזרה שוה לא מסתבר למעוטי כלאים כמו טרפה ושמוטה דאית לן למימר תפדה תפדה ריבה כיון דשה גמור הוא בין דאזלא בתר אב בין דאזלא בתר אם מנענע שפיר דהכי כתיב שה תמים וגו' ומן העזים תקחו דמשמע עד שיהא תמיר כגון דמיומה הוא דלגופיה לא אליעזר דמשתר קדשים נפקא דממעטינן כלאים מאו כשב אלא ללמד בעלמא אתי דכל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים ואע"ג דכתיב נמי בהאי קרא תמים דנפיק משתר קדשים לשום דרשא נכתב והא דלא ממעטינן באותו ואת בנו ובמשלומי ד' וה' טרפה בשה שה מפסח אפשר דאינו מופנה ונשתא ניחא נמי כי בעי במרובה לר' אלעזר דמתיר בכלאים בנין אב דרבא למאי הלכתא

(ה) לקדשים ולא קאמר לטרפה ושמוטה דהנהו מגזירה שוה נפקי וא"ת ובמרובה דקאמר ובנין אב דרבא למאי הלכתא אי לקדשים בהדיא כתיב בהו משמע דאי לא כתיב בהו כלאים בהדיא הוה ניחא דאין אב לא אייתר בפסח אלא משום דמקדשים נפקא וא"ל דכן דרך הש"ס שעושה כאילו קיים ליה בפסח ממקום אחר ובענין זה יש בריש קדושין (דף ג.) ובפרק נערה (כתובות דף מו:) גבי קדושי הבת לגבייה דקאמר וכי תימא גילף מבשר ופגם ופגם ואע"ג דבשר ופגם לא קיים לן דהוי דאתיא אלא מקדושין בפ' אלו נערות (דף מ: ושם ד"ה לא):) **אן לרבות את הכלאים.** אף על גב דמאו כשב ממעטינן כלאים התם מענין דקרא והכא מענין דקרא כדאמר במרובה (כ"ק עז:) וא"ת והיכי פריך לעיל ואימא במוקדשין אין בחולין לא היכי מצי למימר הכי א"כ אמאי אליעזר לא לרבות כלאים בקדשים ליכא דקתאמר אי מה כלאים בקדשים לא וי"ל דהוי הכא מוקמינן מקרא לחומרא ואם בנו דוקא מוקמינן מוקדשים א"כ לא הוה דרשינן לרבות כלאים אלא הוה מוקמינן לדרשא לחמריתי: **עד שיפרוט לך הכתוב** יחדו. וא"ת ולר' יאשיה אמאי כתיב קרא (דברים כב) יחדו בלא תחבורו וי"ל דאליעזר דס"ל דאסור אע"פ שאינם קשורים וכן גבי לבשם כלאים אי לא כתיב יחדו ס"ל דאפי' מלבושים אחד של צמר ואחד של פשתים לא יוצאם אע"פ שאינם קשורים יחד דמיחדו דרשינן דתוקם תכיפה אחת אינו חבור דע"ז מסוס דפרט הכתוב יחדו בהני דרים דהא אליעזר כדפי' אלא מסברא דנפשיה קאמר הכי ולהכי לא קאמר כדרך שפרט לך הכתוב בכלאים כדאמרינן בפרק כל שעה (פסחים דף כח:) כדרך שפרט לך הכתוב בנגעים: **מה** כשחייב **באם על הבנים** בנקבות **ולא** בזכרים. דאסר דקרא משמע ליה דוקא ולא משום שאורחה לחיות רובצת מדכתיב (דברים כב) שלח תשלח את האם דה"ל למכתב שלח תשלחנה כיון דכתיב כבר לא תקח האם לכך משמע ליה דוקא: **מי** שבנו כרוך **אחריו.** וא"ת א"כ ל"ל למיתיר קרא גבי שלוח הקן ולקי"ו מאותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן ויש לומר דאי לאו דחזינן בשלוח הקן דאסר דוקא לה הוי דרשינן באותו ואת בנו שבנו כרוך אחריו:

ולחנניה

ע"ח ע"ב **ואמר רבא: זה בנה אב** מהכתוב עיזים" למדים בבנין אב **שכל מקום שנאמר "שה" - אינו אלא להוציא את הכלאים!** [בדברים יד] "שה כשבים ושה

ומתרצינן: באיסור "אותו ואת בנו" **אמר קרא** "ושור **או** שה", ודרשינן מיתור תיבת "או" - **לרבות את הכלאים!**

ומקשינן: והרי **האי "או"** אינו מיותר? כי **מיבעי ליה לחלק,** שחייב על שחיטת שור ובנו לבד ועל שחיטת שה ובנו לבד. **דסלקא דעתך אמינא** - אילו לא היה כתוב "או"

- כי **עד דשחיט שור ובנו** וגם שחיט **שה ובנו לא מיחייב, קמשמע לן** יתור "או" שחייב גם על כל אחד מהם, לחוד.

ומתרצינן: **לחלק - מ"בנו" נפקא!** שכתוב בלשון יחיד, ומשמע שחייב על שחיטת כל אחד מהם עם בנו, וה"או" מיותר לרבות את הכלאים.

ומקשינן: **ואכתי מיבעי ליה לכדתניא:** דתניא: **אילו** היה **נאמר "שור ושה ובנו" הייתי אומר** שאינו חייב **עד שישחוט** גם **שור** וגם **שה, ובנו** של אחד מהם, **תלמוד לומר "שור או שה, אותו ואת בנו".** דמשמע שחייב על כל אחד מהם כששחטו עם בנו.

מאי לאו, מ"או" נפקא ליה שהחיוב הוא אפילו על שחיטת אחד מהם עם בנו [אך אילו דרשינן מ"בנו" גרידא עדיין הייתי אומר שאמנם על שחיטת בן אחד חייבים, אבל ביחס ל"אותו" - דהיינו השור והשה - דוקא על שחיטת שניהם יחד חייבים], **ואם כן ה"או"** אינו מיותר לרבות ממנו כלאים?

ומתרצינן: **לא** מ"או" ילפינן לה, אלא **מ"אותו",** שהוא לשון יחיד, אנו למדים זאת. שאפילו אם לא היה כתוב "או" אלא "ושור ושה אותו ואת בנו" גם היינו יודעים ששור לבד או שה לבד אסור לשחוט עם בנו ביום אחד. ונמצא שיתור ה"או" נכתב לרבות כלאים.

ועדיין מקשינן: **הניחא לרבנן, דמייתר להו** האי **"אותו"** ללמדנו שחייבים על שור לבד ועל שה לבד. **אלא לחנניה, דלא מייתר ליה "אותו",** שהוא דורש ממנו דרשא אחרת וכמבואר לקמן, ונמצא שיתור ה"או" בא לרבות כלאים, אם כן **לחלק** - שחייב גם על שחיטת אחד מהם עם בנו **מנא ליה?**

ומתרצינן: **לחלק - לא צריך קרא!** כיון **דסבר לה** חנניה **כרבי יונתן.**

דתניא: כתיב **"איש אשר יקלל את אביו ואת אמו** מות יומת" **אין לי אלא** אם קלל גם את **אביו** וגם את **אמו.** אבל אם קלל את **אביו בלא** שקילל אמו, וכן אם קילל את **אמו בלא אביו,** דהיינו אחד משניהם, **מנין** שהוא חייב מיתה?

תלמוד לומר בסיפא דקרא **"אביו ואמו קלל** דמיו בו!", ומכיון שבתחילת המקרא נסמכה הקללה ל"אביו" ובסוף המקרא נסמכה ל"אמו", דרשינן: **אביו קלל - אמו קלל!** שעל כל אחד משניהם חייב אם קללו, **דברי רבי יאשיה.**

רבי יונתן אומר: אין צריך קרא לחייב על קללת אחד מהם. שהרי "אביו ואמו" **משמע שניהם כאחד, ומשמע** נמי כל **אחד בפני עצמו.** וכל מקום שאפשר לפרש את הכתוב בשני האופנים, נוקטים שכוונתו לומר - או זה או זה, **עד שיפרוט לך הכתוב "יחדו",** שהרי מצינו שהוצרכה התורה לכתוב "לא תחרש בשור ובחמר יחדו". ומשמע שלולא נאמר "יחדו" היינו מפרשים שאסור לחרוש בשור לבד ובחמור לבד. ואם כן, גם ב"אביו ואמו" שלא כתוב "יחדו", הכונה היא שאסור לקלל כל אחד לבד.

וכיון שחנניה סובר כרבי יונתן. נמצא שאינו צריך קרא לחלק ב"אותו ואת בנו", כי גם אם היה כתוב "שור ושה ובנו" היינו יודעים שכונת הכתוב היא שכל אחד מהם אסור לשוחטו ביום אחד עם בנו.

והוינן בה: **מאי חנניה ומאי רבנן?** היכן מצינו שנחלקו בדרשא ד"אותו"?

ומבארינן: **דתניא: "אותו ואת בנו" נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים!** שרק את האם אסור לשחוט עם בנה [או בתה] אבל אם שחט את האב מותר לשחוט שחריו את בנו.

חנניה אומר: "אותו ואת בנו" **נוהג בין בזכרים ובין בנקבות!** והוינן בה: **מאי טעמא דרבנן?**

ומשנינן: דתניא: **יכול יהא "אותו ואת בנו" נוהג בין בזכרים ובין בנקבות.**

והלא **דין הוא** שלא יהא נוהג אלא בנקבות. שהרי **חייב כאן** על שחיטת אותו ואת בנו, **וחייב באם על הבנים,** במצות שלוח הקן, שאסור לקחת את האם על הבנים.

ומעתה, נלמוד בבנין אב: **מה כשחייב ב"אם על הבנים" - בנקבות** דוקא הוא דחייב, **ולא בזכרים,** שמותר ליקח האב על הבנים, שהרי נאמר "והאם רובצת על הבנים", ולא האב **אף כשחייב כאן** באותו ואת בנו, **בנקבות** דוקא **ולא בזכרים.**

לא! אין לך ללמוד זה מזה. כי **אם אמרת ב"אם על הבנים"** שיש בה קולא, **שכן לא עשה בה מזומן כשאינו מזומן.** שדוקא אם נקרה לפניו קן צפור בדרך יש בו איסור לקיחת האם על הבנים. אבל עוף שמזומן לו בביתו אין בו מצות שילוח הקן. **תאמר "ב"אותו ואת בנו"** שהוא חמור בכך **שעשה בו מזומן כשאינו מזומן,** שאפילו בהמה שבביתו אסור לשוחטה עם בנה!? והואיל וחמור היא, ינהג איסורו גם בזכרים!

תלמוד לומר "אותו", דמשמע **אחד ולא שנים** שאינו נוהג אלא או בזכרים או בנקבות.

ומאחר שחלק הכתוב שאינו נוהג אלא באחד מהם, מעתה **זכיתי לדין,** נתבררה ההלכה שאכן אינו נוהג אלא בנקבות. לפי שעתה יכולים אנו ללמוד את בנין האב דלעיל כך:

חייב כאן ב"אותו ואת בנו" **וחייב ב"אם על הבנים". מה כשחייב ב"אם על הבנים" - בנקבות ולא בזכרים, אף כשחייב כאן - בנקבות ולא בזכרים.** וכיון שכבר למדנו מ"אותו" ש"אותו ואת בנו" אינו נוהג בזכרים ובנקבות אלא באחד מהם, נמצא שכל הלימוד מ"אם על הבנים" הוא רק שאותו "אחד" הוא נקבות ולא זכרים, ולפיכך אין לשאול שהואיל ו"אותו ואת בנו" חמור מ"אם על הבנים" דין הוא שינהג איסורו בזכרים דוקא ולא בנקבות, שהרי אין בזה צד של חומרא. כי אין עדיפות שינהג זכרים יותר מאשר בנקבות -

ואם נפשך לומר, להשיב תשובה על הבנין אב - יש דרשא אחרת ללמוד ממנה ש"אותו ואת בנו" אינו נוהג אלא בנקבות.

שהרי נאמר **"בנו",** ומשמע שנראה כבן שלו, ללמד שהאיסור לשחוט רק עם **מי שבנו כרוך אחריו!** שהיא האם, שהולד כרוך אחריה תמיד לילך אחריה, ונראה כבנה.

יצא זכר, האב, **שאין בנו כרוך אחריו,** ולכן הוא אינו בכלל "אותו ואת בנו".

והוינן בה: **מה "אם נפשך לומר"?** מה יש להשיב על הלימוד בבנין אב מ"אם על הבנים"?

ומבארינן: **וכי תימא** שאין ללמוד מ"אם על הבנים" לפי ש**"אותו"** האמור ב"אותו ואת בנו" **זכר משמע** - לכן אני מביא דרשא אחרת, מהכתוב בפרשת "אותו ואת בנו". **שהרי הוא אומר "בנו",** דמשמע **מי שבנו כרוך אחריו, יצא זכר, שאין בנו כרוך אחריו!**

לְשֹׁנוֹת הַגּוֹיִם וְהֶחֱזִיקוּ בִּכְנַף אִישׁ יְהוּדִי לֵאמֹר נֵלְכָה עִמָּכֶם
כִּי שָׁמַעְנוּ אֱלֹהִים עִמָּכֶם: ס ט א מַשָּׂא דְבַר־יְהוָה בְּאֶרֶץ
חַדְרָךְ וְדַמֶּשֶׂק מְנוּחָתוֹ כִּי לַיהוָה עֵין אָדָם וְכֹל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל:
ב וְגַם־חֲמָת תִּגְבָּל־בָּהּ צֹר וְצִידוֹן כִּי חָכְמָה מְאֹד: ג וַתִּבֶן צֹר
מָצוֹר לָהּ וַתִּצְבֹּר־כֶּסֶף כֶּעָפָר וְחָרוּץ כְּטִיט חוּצוֹת: ד הִנֵּה

רש"י

(א) בארץ חדרך. דרש רבי יהודה בר אלעאי זה משיח שהוא חד לעכו"ם ורך לישראל אמר לו רבי יוסי בן דורמסקית יהודה בריבי עד מתי אתה מעוות עלינו את הכתובים מעיד אני עלי שמים וארץ שאני מדמשק ויש מקום ששמו חדרך ומה אני מקיים ודמשק מנוחתו שעתידה ירושלים להיות מגעת עד דמשק ואין מנוחתו אלא ירושלים שנאמר זאת מנוחתי עדי עד (תהלים קלב) א"ל ומה אני מקיים ונבנתה עיר על תלה אמר לו שאין עתידה לזוז ממקומה כך ברייתא שנויה בסיפרי: **כי לה' עין אדם.** כי ביום ההוא ישעה האדם על עושיהו ועיניו אל הקב"ה תראינה כמו שאמר למעלה נלכה עמכם ונספחו הם ועריה' על ערי ישראל וכל שבטי ישראל חשובים לה' על כל האומות הקדמונים כיוצא בו (מלכים א יא) ושלמ' אהב נשים נכריות רבות ואת בת פרעה והלא בת פרעה בכלל היתה אלא שהיתה בת פרעה חביבה לו כנגד כולם אף כאן כל האומות יהיו להקב"ה וישראל כנגד כול': **(ב) וגם חמת תגבל בה.** תשיג גבול' בגבול ירושלי': **צור וצידון.** גם המה בנותיה אע"פ שחכמה מאד שנתחכמה מאד וסבור' להיות לעולם גבר' בחכמתה: **(ג) ותבן צור מצור לה.** ואומרת מי יורדיני לארץ: **ותצבר כסף כעפר.** ומתהללת בעושרה: **וחרוץ.** מין מראית זהב: **(ד) הנה אד'.** שהוא שליט על כל: **יורישנה.**

מצודות ציון

כל ישראל נקראים בשם יהודים לפי שהמלוכה היה משבט יהודה וכן תהיה לעתיד: **(א) משא.** ענין נבואה ולפושפש ביאור אמר דבר ה': **חדרך.** הוא מקום אצל דמשק כן אמר"ל: **(ב) תגבל.** מל' גבול: **(ג) ותבן.** מל' בנין: **מצור.** ענין מבצר וחוזק: **ותצבר.** ענין כרי וגל כמו שני לצוריס (מ"ב י): **וחרוץ.** מין זהב טוב כמו

מצודות דוד

לכם יהיה באותן הימים אשר יחזיקו וגו' ולפי שהפסיק והאריך בדברים חזר לומר והחזיקו וגו' וכן דרך המקרא: **מכל לשונות.** הרי משבעים לשון שבעה מאות: **בכנף.** בכל כנף הרי לארבע כנפות אלפים ושמנה מאות: **נלכה עמכם.** אל ארץ ירושתכם: **(א) משא דבר ה' בארץ חדרך.** נבואת ה' תהיה אז גם בארץ חדרך כמו בא"י כי גם היא תהיה אז מא"י: **ודמשק מנוחתו.** וגם דמשק תהיה מנוחתו ור"ל שכינת כבודו כי גם היא תהיה מא"י: **כי לה' עין אדם וגו'.** ר"ל לפי שאז עין כל אדם לעצמו יצפה לה' וגם בהתאסף יחד כל שבטי ישראל ולכן תבוא עליהם הטובה ההיא: **(ב) וגם חמת תגבל.** תהיה מגבול א"י ואליה תחשב ולא זו היא חמת המוזכרת בתורה בגבול א"י אבל היא אחרת גדולה מאד כמ"ש ולכו משם חמת רבה (עמוס ו): **צור וצידון.** גם צור וצידון הנטפלת לה יכנסו בגבול א"י: **כי חכמה מאד.** מוסב על צור שהיא העיקר ור"ל אשר היא חכמה מאד וכאומר ולא תועיל בחכמתה לבל תכנס בגבול א"י: **(ג) ותבן צור.** עם כי צור בנתה לעצמה מבצר חזק להיות לה למשגב ואספה צבורי כסף כעפר וזהב

אֲדֹנָי יוֹרִשֶׁנָּה וְהִכָּה בַיָּם חֵילָהּ וְהִיא בָּאֵשׁ תֵּאָכֵל: ה תֵּרֶא
אַשְׁקְלוֹן וְתִירָא וְעַזָּה וְתָחִיל מְאֹד וְעֶקְרוֹן כִּי־הוֹבִישׁ מִבְטָחָהּ
וְאָבַד מֶלֶךְ מֵעַזָּה וְאַשְׁקְלוֹן לֹא תֵשֵׁב: ו וְיָשַׁב מַמְזֵר בְּאַשְׁדּוֹד
וְהִכְרַתִּי גְּאוֹן פְּלִשְׁתִּים: ז וְהֵסַרְתִּי דָמָיו מִפִּיו וְשִׁקֻּצָיו מִבֵּין
שִׁנָּיו וְנִשְׁאַר גַּם־הוּא לֵאלֹהֵינוּ וְהָיָה כְּאַלֶּף בִּיהוּדָה וְעֶקְרוֹן
כְּיִבוּסִי: ח וְחָנִיתִי לְבֵיתִי מִצָּבָא מֵעֹבֵר וּמִשָּׁב וְלֹא־יַעֲבֹר

רש"י

לשון מוריש ומעשיר (שמואל א ב): **והכה בים חילה.** והבליע בתוך ימים ממונה, יעלה עליה את הים ויטבענה כמו שאמר יחזקאל: **(ה) תרא אשקלון.** את מפלת צור ותירא ועקרון אף היא תירא: **כי הוביש מבטה.** שהית' נשענת על צור שהיתה ראש לבני עשו ועקרון אף היא לאדום כמו שאמרו רבותינו במסכת מגילה (דף ו ע"ש) ותחילה היתה משל פלשתים: **(ו) וישב ממזר באשדוד.** וישב עם נכרי באשדוד הם ישראל שהיו בה נכרים: **(ז) והסירותי דמיו מפיו.** של עשו אלו בית בימה שלהם שהיו זורקים שם דמי זבחיה' ויש פותרין שפיכת דמים שהיה שופך דמי ישראל: **ונשאר גם הוא לאלהינו.** אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבגלות': **והיה כאלוף ביהודה.** אלו טרטיאות וקרקסיאות שלהם שעתידים שרי יהודה ללמד בהם תורה ברבים: **והיה כאלוף.** לשון אלוף ולמוד. ועקרון. תהיה לישראל: **כיבוסי.** ירושלים: **(ח) וחניתי לביתי מצבא.** אחנה אצל ביתי

מצודות ציון

בילקרק מרוץ (תהלים סח): **(ד) יורישנה.** ענין שלוח וגרושין, כמו ויורש ה' מפניכם (יהושע כג): **והכה.** ר"ל יטביע: **חילה.** מל' חיל ולגאות עם: **(ה) ותחיל.** מל' חיל ותלחלה: **הוביש.** מל' בושה: **מבטה.** מל' הבטה והסתכלות: **(ו) גאון.** ענין רוממות וממשלה: **(ז) ושקוציו.** מל' שקץ ושרץ: **כאלוף.** ענין למוד כמו

מצודות דוד

כטיט המושלך בחוצות וזהו עזר רב להתחזק מול האויב: **(ד) יורישנה.** יגרשנה מארצה וחיל צבאות עמה יכה בים ר"ל יטביעם במי הים: **והיא.** העיר עצמה תשרף באש: **(ה) תרא וגו'.** אשקלון תראה מפלת צור ותירא לנפשה שלא יקרה לה כמקרה וגם עזה תראה ותחיל מאד: **ועקרון.** גם עקרון תחיל כי נתבייש מבטח ר"ל צור שהיתה מבטת אליה לעזרה נתביישה גם היא כי נתגרשה מארצה: **ואבד וגו'.** ר"ל ומגורתם יבוא להם כי יהיה נאבד מושל מעזה ואשקלון לא תהיה מיושבת באנשים: **(ו) וישב וגו'.** בזמן הגאולה לא ישבו קבוצת הממזרים בתוך בני ישראל אבל ישבו לבדם באשדוד כי יש מרז"ל שאמרו אין ממזרים טהורים לעתיד לבוא ודרשו ממקרא הזה, או ממזר הוא מל' זרות ור"ל ישראל שהמה זרים ממנה הם ישבו בה: **והכרתי וגו'.** עוד לא ימשלו הם בארצם: **(ז) והסירותי וגו'.** ר"ל אתן בלבו שלא ישתה עוד דם ושלא יאכל עוד בשר מה שהורגל בהם כי ישוב להאמין בה' ובתורתו: **ונשאר וגו'.** גם הוא ישאר באמונת אלהינו כשאר הגרים: **והיה.** כל פלשתים בכללה תהיה כאיש לומד התורה אשר ביהודה כי גם המה ילמדו התורה: **ועקרון כיבוסי.** עקרון תשוב להיות כמו יבוס היא ירושלים ר"ל אנשיה יהיו נקיי הדעת כאנשי ירושלים: **(ח) וחניתי לביתי.** אשכון סביב לביתי להגן מצבא חיל

עֲלֵיהֶם עוֹד נֹגֵשׁ כִּי־עַתָּה רָאִיתִי בְּעֵינָי׃ ס ט גִּילִי מְאֹד בַּת־צִיּוֹן
הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלִַם הִנֵּה מַלְכֵךְ יָבוֹא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא עָנִי
וְרֹכֵב עַל־חֲמוֹר וְעַל־עַיִר בֶּן־אֲתֹנוֹת׃ י וְהִכְרַתִּי רֶכֶב מֵאֶפְרַיִם
וְסוּס מִירוּשָׁלִַם וְנִכְרְתָה קֶשֶׁת מִלְחָמָה וְדִבֶּר שָׁלוֹם לַגּוֹיִם
וּמָשְׁלוֹ מִיָּם עַד־יָם וּמִנָּהָר עַד־אַפְסֵי־אָרֶץ׃ יא גַּם־אַתְּ בְּדַם־
בְּרִיתֵךְ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירַיִךְ מִבּוֹר אֵין מַיִם בּוֹ׃ יב שׁוּבוּ לְבִצָּרוֹן

רש"י

להגין עליה מן המעמידים מבצר ומשחית שלא יציבו עליה ודוגמתו וכל צבי׳ ומצודת׳ (ישעיה כט) ויש עוד לפתור מצבה כמו מצבא באל"ף: **כי עתה ראיתי**. צרתם בעיני אע"פ שעד הנה הסתרתי פני מהם: **(ט) הנה מלכך יבוא לך**. אי אפשר לפותרו אלא על מלך המשיח שנאמר בו ומשלו מים ועד ים ולא מצינו מושל לישראל כזה בימי בית שני: **צדיק ונושע**. בה׳: **עני**. ענותן: **ורוכב על חמור**. מדת ענוה היא: **ועל עיר**. כמו ועירים עשרה (בראשית לב): **(י) והכרתי רכב**. שלא יהיו צריכין לה: **ומשלו**. וממשל שלו: **מים ועד ים**. מימא ועד מערבא לסוף העולם: **ומנהר**. פרת: **(יא) גם את**. תושעי עמו כמו שהוא צדיק ונושע כי בדם בריתך הרי נבאתי לכם לעתיד וגם עתה מגלות בבל שאתם עכשיו בתוכה: **בדם בריתיך**. בזכות דם הברית שנזרק עליכם בסיני הנה דם הברית אשר כרת: **שלחתי אסיריך**. מן הגלות: **(יב) שובו לבצרון**. לכחכם ולכבודכם אע"פ שאתם עתה

מצודות ציון

פן תאלף אלהומיו (מלי' כב): **כיבוסי**. היא ירושלים: **(ה) מצבה**. כמו מלכא נאלי"ף: **נוגש**. דומק ולוחץ: **(ט) הריעי**. מל' תרועה: **עני**. ר"ל מוכנע ועניו וכן עם עני תושיע (תהלים יח): **עיר**. כן יקרא החמור בעודו קטן כמו ועיריס עשרה (בראשית לב): **אתונות**. כן תקרא נקבת החמור וכן ואחת האתונות (מ"ב ד): **(י) אפסי**. קצות כי נקצה האדם אפס וכלה: **(יא) שלחתי**. כמו אשלח עבר במקום עתיד כדרך הנבואה בהרבה מן המקומות: **אסיריך*. ענין קשילה: **(יב) לבצרון**.

מצודות דוד

עם מן העובר ושב דרך עליו ולא יעבור עוד על ישראל מי הנוגש לעבודה כאשר היה מאז כי עתה ראיתי בעיני להשגיח עליהם בעין חמלה עם כי עד הנה הסתרתי פני מהם: **(ט) הריעי*. תרועה של שמחה: **הנה מלכך*. זה מלך המשיח: **צדיק*. במעשיו יהיה צדיק ובמלחמותיו יהיה נושע ומוצלח: **עני*. יהיה מוכנע וירכב על חמור או על עיר בן מאחת האתונות והוא מדת ענוה: **(י) הכרתי*. אז אבטל רכב וסוס וקשת מלחמה כי לא תהיה אז מלחמה ואין צורך לא לקשת ולא לרכב וסוס: **ודבר שלום לגוים*. המלך המשיח לא יכניע את כולם ע"י מלחמה כ"א בדברי שלום יכניעם להיות סרים למשמעתו וזה יהיה העיקר והמלחמה טפלה לו: **ומשלו*. ממשלתו תהיה מים הדרומי הנקרא ים האדום עד ים הצפוני הוא ים אוקיינוס: **ומנהר*. היוצא מן העדן שהוא תחלת המזרח: **עד אפסי ארץ*. עד סוף המערב: **(יא) גם את*. ר"ל כמו המשיח אשר בעבור צדקתו יהיה נושע ומוצלח במלחמותיו כן גם אתה ישראל בכלל בעבור זכות דם בריתך היא מצות מילה שהחזקת בה בהיותך בגולה בזכות זה אשלח אסיריך עבור אשר אין בו מים ר"ל אוציאך מעומק הגלו׳ והמשיל

אֲסִירֵי הַתִּקְוָה גַּם־הַיּוֹם מַגִּיד מִשְׁנֶה אָשִׁיב לָךְ׃ יג כִּי־דָרַכְתִּי
לִי יְהוּדָה קֶשֶׁת מִלֵּאתִי אֶפְרַיִם וְעוֹרַרְתִּי בָנַיִךְ צִיּוֹן עַל־בָּנַיִךְ
יָוָן וְשַׂמְתִּיךְ כְּחֶרֶב גִּבּוֹר׃ יד וַיהוָה עֲלֵיהֶם יֵרָאֶה וְיָצָא כַבָּרָק
חִצּוֹ וַאדֹנָי יֱהוִה בַּשּׁוֹפָר יִתְקָע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תֵּימָן׃ טו יְהוָה
צְבָאוֹת יָגֵן עֲלֵיהֶם וְאָכְלוּ וְכָבְשׁוּ אַבְנֵי־קָלַע וְשָׁתוּ הָמוּ
כְּמוֹ־יָיִן וּמָלְאוּ כַּמִּזְרָק כְּזָוִיּוֹת מִזְּבֵחַ׃ טז וְהוֹשִׁיעָם יְהוָה

רש"י

ברשות מלכי פרס אתם אסירי התקו׳ אשר קויתם לי עד הנה למלאות דברי לקץ ע׳ שנה: **גם היום מגיד משנה אשיב לך*. עוד היום אני מגיד לך בשורה שנייה לבד זו של בנין ומה היא הגדה השנייה שאני שב לשנות לכם: **(יג) כי דרכתי לי יהודה*. סוף שאנטיוכס יטול המלוכה מיד מלכי פרס וירעו לכם ואני אדרוך יהודה להיות לי כקשת מלחמה וילחמו באנטיוכ׳ בימי חשמונאים: **קשת מלאתי אפרים*. מקרא קצר הוא כמו קשת מלאתי יד אפרים כמו (מ"ב ט) ויהוא מלא ידו בקשת אפרים יהיה לי כאשפה מלאה חצים: **ועוררתי בניך ציון*. על חיל אנטיוכס: **(יד) וה׳ עליהם יראה*. בספר יוסיפון מצינו בעת ההיא נראה מופת לאנשי ירושל׳: **בשופ׳ יתקע*. ירעם: **בסערות תימן*. לסער את אנשי תימן הם חיל אנטיוכס ויש מרבותי׳ שפתרוהו על אדום לע"ל: **(טו) ואכלו*. שלל אויביהם: **וכבשו*. תחתיה׳ אבני קלע, הם היונים שהם מלומדי קשת ולקלע באבן: **והמו כמו יין*.

מצודות ציון

מל' מבלר: **משנה*. ענין כפל כמו וכסף משנה (בראשית מג): **אשיב*. מל' השבה ומענה: **(יג) דרכתי*. הדרך לדרוך ברגל על הקשת למותחו היטב לירות למרחוק: **קשת*. נקשת: **מלאתי*. זה הלשון יאמר על אחיזת הקשת בכח כמו ויהוא מלא ידו בקשת (מ"ב ט): **ועוררתי*. מל' התעוררות: **(טו) וכבשו*. ענין האחיזה

מצודות דוד

הגלות בבל לבור שאין בו מים לפי שבבור כזה מצויים נחשים ועקרבי׳ המזיקים וכן היו בגולה בין האומות המריעים להם: **(יב) שובו לבצרון*. וכה אומר להם שובו לירושלים עיר מבצרכם אתם האסורים בתקוה ר"ל המקווים לה׳ בכל זמן כאלו קשורים בתקוה ולא תתפרד מהם והוא ענין מליצה: **גם היום*. ר"ל כמו בגאולת מצרים הבטחתי לך הגאולה והנקמה בהם כן גם היום אענה ואשיב לך הגדה כפולה לך הגאולה והנקם באומות: **(יג) כי דרכתי לי*. את יהודה אדרוך לי כקשת ר"ל הוא יחשוב לי לכלי זיין להרוג האויב על ידו: **מלאתי אפרים*. עשרת השבטים הקרואים בשם אפרים בו אשים כל ידי במלואה כאלו היה קשת לירות בו בכח רב והוא ענין מליצה: **ועוררתי בניך ציון*. אתה ציון אעיר אני את בניך להלחם על בניך ועל מלחמת גוג ומגוג יאמר כי עמו יבוא כי אחים הם כמ"ש בני יפת גומר ומגוג ומדי וגו׳ (בראשית י): **ושמתיך*. אני אשים אותך ישראל להיות כחרב של גבור ההורגת ומשכלת כי תהרוג בהם הרג רב: **(יד) וה׳ עליהם יראה*. ה׳ יגלה עליהם שכינתו להלחם בעבורם וחצו יצא על האויב חיש קל ומבריק כברק: **בשופר יתקע*. כגבור התוקע במלחמה והוא ענין משל: **והלך*. ילך ברוח סערה בשטף אף אל תימן להחריבה היא הישובת בדרום א"י: **(טו) יגן עליהם*. אז יגן על ישראל

לעמוד הבא

מסכת בבא קמא פרק ז יח

יְשַׁלֵּם לעמוד הקודם שֶׁבְּתוֹכוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא גָּדִישׁ שֶׁל חִטִּים אוֹ שֶׁל שְׂעוֹרִים. הָיָה גְּדִי כָּפוּת לוֹ וְעֵגֶל סָמוּךְ לוֹ וְנִשְׂרַף עִמּוֹ, חַיָּיב. עֵגֶל כָּפוּת לוֹ וּגְדִי סָמוּךְ לוֹ וְנִשְׂרַף עִמּוֹ, פָּטוּר. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה בַּמַּדְלִיק אֶת הַבִּירָה, שֶׁהוּא מְשַׁלֵּם כָּל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ. שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהָנִיחַ בַּבָּתִּים:

ו. גֵּץ שֶׁיָּצָא מִתַּחַת הַפַּטִּישׁ וְהִזִּיק חַיָּב. גָּמָל שֶׁהָיָה טָעוּן פִּשְׁתָּן וְעָבַר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. וְנִכְנַס פִּשְׁתָּנוֹ לְתוֹךְ הַחֲנוּת. וְדָלְקוּ בְּגָרוֹ שֶׁל חֲנֻנִי וְהִדְלִיק אֶת הַבִּירָה. בַּעַל הַגָּמָל חַיָּב. הִנִּיחַ חֲנֻנִי גָּרוֹ מִבַּחוּץ, הַחֲנֻנִי חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּגַר חֲנֻנָּה פָּטוּר:

פרק ז

א. מְרֻבָּה מִדַּת תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל מִמִּדַּת תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, שֶׁמִּדַּת תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל נוֹהֶגֶת בֵּין בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים וּבֵין בְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים, וּמִדַּת תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. אֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא בְּשׁוֹר וָשֶׂה בִּלְבָד, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כא) כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מְכָרוֹ וְגוֹ׳. אֵין הַגּוֹנֵב אַחַר הַגַּנָּב מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְלֹא הַטּוֹבֵחַ וְלֹא הַמּוֹכֵר אַחַר הַגַּנָּב מְשַׁלֵּם

רבינו עובדיה מברטנורה

דאית להו דרשא דאו הקמה, ופטרי על נזקי טמון באש. אלא שמשערין מקום הכלים כאילו הוא גדיש, ומשלם גדיש כשעור גופן של כלים. ומדקאמרי סיפא ומודים חכמים לר׳ יהודה במדליק את הבירה שהוא משלם כל מה שבתוכה, מוכח בגמרא שנחלקו רבי יהודה וחכמים גם במדליק בתוך של חברו, שרבי יהודה סבר כשהדליק בשל חברו משלם כל מה שבתוכו ואפילו ארנקי. ורבנן סברי כלים שדרכן להטמין בגדיש כגון מוריגין וכלי בקר הוא דמשלם, כלים שאין דרכן להטמין בגדיש לא משלם. והלכה כחכמים: **היה גדי כפות לו חייב.** דבעלי חיים נמי אתרבו מאו הקמה. ומשום דקם ליה בדרבה מיניה ליכא למפטריה. דאינו חייב מיתה על העבד, הואיל ואינו כפות היה לו לברוח, ופטור עליו ממיתה ומן התשלומין. אבל אם היה עבד כפות לו, פטור אפילו על הגדי ועל הגדיש, דחייב מיתה על העבד וקם ליה בדרבה מיניה. ובגדי לא שני לן בין כפות לאינו כפות. ואיידי דנקט בעבד נקט בגדי: **במדליק את הבירה.** דמדליק בתוך של חבירו הוא, והוי כמאבד בידים. ואפ״ה טעמא משום דדרך בני אדם להניח כלים בבתים. אבל בגדיש דאין דרך בני אדם להניח אלא כגון מוריגין וכלי בקר, אע״ג דאדליק לתוך של חבירו, אינו משלם אליבא דחכמים אלא דברים שדרכן להטמין בגדיש:

ו. **גץ.** ניצוץ של אש: **רבי יהודה אומר בגר חנוכה פטור.** כיון דבמצוה קא עסיק. ואין הלכה כרבי יהודה:

פרק ז **מרובה.** בדבר שיש בו רוח חיים ובדבר שאין בו רוח חיים. דכתיב (שמות כ״ב) על שה על שלמה על כל אבדה וגו׳ ישלם שנים: **אין הגונב אחר הגנב** וכו׳. דכתיב (שם) וגונב מבית האיש ולא מבית הגנב:

מסכת בבא קמא פרק ז יט

תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה:

ב. גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם, וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּיהֶם אוֹ עַל פִּי שְׁנַיִם אֲחֵרִים. מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב וּמָכַר בְּשַׁבָּת. גָּנַב וּמָכַר לַעֲבוֹדָה זָרָה. גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. גָּנַב מִשֶּׁל אָבִיו וְטָבַח וּמָכַר וְאַחַר כָּךְ מֵת אָבִיו, גָּנַב וְטָבַח וְאַחַר כָּךְ הִקְדִּישׁ, מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב וְטָבַח לִרְפוּאָה אוֹ לַכְּלָבִים. הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצָא טְרֵפָה. הַשּׁוֹחֵט חוּלִין בַּעֲזָרָה. מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר בִּשְׁנֵי אֵלּוּ:

ג. גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּיהֶם. וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין, מְשַׁלְּמִין הַכֹּל. גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּי שְׁנַיִם אֲחֵרִים, אֵלּוּ וְאֵלּוּ נִמְצְאוּ זוֹמְמִין, הָרִאשׁוֹנִים מְשַׁלְּמִים תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. וְהָאַחֲרוֹנִים מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי שְׁלֹשָׁה. נִמְצְאוּ אַחֲרוֹנִים זוֹמְמִין, הוּא מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. וְהֵן מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי שְׁלֹשָׁה. אֶחָד מִן הָאַחֲרוֹנִים זוֹמֵם. בָּטְלָה עֵדוּת שְׁנַיָּה. אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים זוֹמֵם. בָּטְלָה כָּל הָעֵדוּת. שֶׁאִם אֵין גְּנֵיבָה אֵין טְבִיחָה וְאֵין מְכִירָה:

ד. גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם, וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּי עֵד אֶחָד, אוֹ עַל פִּי

רבינו עובדיה מברטנורה

ב. גנב על פי שנים. כלומר שנים מעידין אותו שגנב: **גנב ומכר בשבת.** אבל טבח שהוא ענוש סקילה. קם ליה בדרבה מיניה: וטבח ביום הכפורים. שאין זדונו אלא כרת. וכגון דלא אתרו ביה ולא לקי, דקיימא לן כל חייבי מלקיות שוגגים חייבים בתשלומין. אבל חייבי מיתות ב״ד, אפילו שוגגים פטורים מן התשלומין: **וטבח ומכר ואחר כך מת אביו.** אבל מת אביו ואחר כך טבח, תנא סיפא דפטור, דשלו הוא טובח ושלו הוא מוכר, שהרי ירש את אביו: **בשני אלו.** בטרפה ובחולין בעזרה. דקסבר ר״ש שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה. אבל לרפואה ולכלבים, שחיטה ראויה היא, דאי בעי מצי אכיל מינה:

ג. האחרונים משלמים שלשה. לשור. וכגון שהוזמו אחרונים תחלה. דאי עידי גניבה הוזמו תחלה, בטלה לה עדות טביחה, דדילמא בעלים מכרוהו לו, וכי מתזמי אמאי משלמי: **בטלה עדות שניה.** והוא משלם כפל משום עדות ראשונים. והן פטורין, דאין עדים משלמין ממון עד שיזומו שניהם: **בטלה כל העדות.** והוא פטור והם פטורים. ואפילו חזרו והוזמו אחרונים אח״כ, אין משלמין, שהרי בטלה עדותן כבר והוכחשו, כיון דלא גנב לא טבח, ואהכי לא מחייבו אלא אעמנו הייתם שהוסרה גופה של עדות. וכל שכן אם הוזמו שנים הראשונים תחלה, שעדות שניה בטלה. אלא שבזמן שלא הוזמו אלא אחד, בטלו שניהם. אבל כשהוזמו שניהם, לא בטלה עדות ראשונה אלא משלמין כפל:

ד. על פי עד אחד. אע״ג דמלתא דפשיטא היא דאין משלם ארבעה וחמשה על פי עד אחד, הא קמשמע לן דעל פי עצמו דומיא דעל פי עד אחד, מה עד אחד אי אתי

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

מְשַׁבֵּחַ, ק וְכָל הַיָּגֵעַ בְּתַלְמוּדוֹ בְּצִנְעָה מַחְכִּים, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאֶת צְנוּעִים חָכְמָה (מִשְׁלֵי יא, ב). ר וְכָל הַמַּשְׁמִיעַ קוֹלוֹ בִּשְׁעַת תַּלְמוּדוֹ, מִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ. אֲבָל הַקּוֹרֵא בְּלַחַשׁ, בְּמִהֲרָה הוּא שׁוֹכֵחַ.

כג. ש מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת בְּכִתְרָהּ שֶׁל תּוֹרָה, יִזָּהֵר בְּכָל לֵילוֹתָיו וְלֹא יְאַבֵּד אֲפִלּוּ אַחַת מֵהֶן בְּשֵׁנָה, בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְשִׂיחָה וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם, אֶלָּא בְּדִבְרֵי חָכְמָה וְתַלְמוּד תּוֹרָה. הַגָּה: כִּי אֵין אָדָם לוֹמֵד רֹב חָכְמָתוֹ כִּי אִם בַּלַּיְלָה. (לְשׁוֹן הַטּוּר מַרְמַב"ם). וְיֵשׁ לְאָדָם לְהַתְחִיל לִלְמֹד בַּלַּיְלָה מִט"וּ בְּאָב וָאֵילָךְ, וּמָאן דְּלָא מוֹסִיף, יָסֵף. (נ"י פֶּרֶק יֵשׁ ת נוֹחֲלִין שֹׁ"ס וְרַשְׁבַּ"ם שָׁם דף קכ"א ע"ב וְסוֹף תַּעֲנִית ע"ש).

כד. א כָּל בַּיִת שֶׁאֵין דִּבְרֵי תּוֹרָה נִשְׁמָעִים בּוֹ בַּלַּיְלָה, אֵשׁ אוֹכַלְתּוֹ.

כה. ב כָּל שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ עוֹסֵק, אוֹ שֶׁקָּרָא ג וְשָׁנָה וּפֵרֵשׁ לְהַבְלֵי הָעוֹלָם וְהִנִּיחַ תַּלְמוּדוֹ וּזְנָחוֹ, הֲרֵי זֶה בִּכְלַל כִּי דְּבַר ה' בָּזָה (בְּמִדְבָּר טו, לא). וְאָסוּר לְדַבֵּר בְּשִׂיחַת חֹלִין. (הַגָּהוֹת מִימוֹנִי פ"ד בְּשֵׁם חֵז"ל). וְעַיֵּן בא"ח סִימָן ש"ז סָעִיף ט"ז.

כו. ד כָּל הַמְבַטֵּל אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹשֶׁר, סוֹפוֹ לְבַטְּלָהּ מֵעֹנִי. וְכָל הַמְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹנִי, סוֹפָהּ לְקַיְּמָהּ מֵעֹשֶׁר. הַגָּה: כְּשֶׁמְּסִים מַסֶּכֶת, מִצְוָה לִשְׂמֹחַ וְלַעֲשׂוֹת סְעֻדָּה, וְנִקְרֵאת סְעֻדַּת מִצְוָה. (נ"י פ' יֵשׁ נוֹחֲלִין וּמִימְרָא דְּאַבֵּי פ' כֹּל כִּתְבֵי). וְאָסוּר לַעֲסֹק בְּדִבְרֵי תּוֹרָה בְּמְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים, וְלָכֵן אָמְרוּ שֶׁאָסוּר לְתַלְמִיד חָכָם לַעֲמֹד בְּמְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יְהֵרְהֵר בְּדִבְרֵי תּוֹרָה. (פְּשׁוּט פ' מִי שֶׁמֵּתוֹ). וּמִכָּל מָקוֹם מֻתָּר לִכְנֵס לַמֶּרְחָץ אַף מִתּוֹךְ הֲלָכָה שֶׁאֵינָהּ פְּסוּקָה, (ת"ה סי' מ"א) וְלֹא חִישְׁנָן שֶׁיְּהַרְהֵר, דְּבַמֶּרְחָץ שׁוֹמֵר עַצְמוֹ מֵהַרְהוּר תּוֹרָה (סִבְרַת הָרַב דְּלֹא כְּמַסְקָנַת ת"ה שֶׁמְּגַמְגֵּם בָּזֶה).

הִלְכוֹת צְדָקָה

סִימָן רמז גָּדֵל שְׂכַר צְדָקָה, וְאִם כּוֹפִין עָלֶיהָ, וּבוֹ ד' סְעִיפִים

א. מִצְוַת עֲשֵׂה לִתֵּן צְדָקָה כְּפִי הַשָּׂגַת יָד, וְכַמָּה פְּעָמִים נִצְטַוֵּינוּ בָּהּ בְּמִצְוַת עֲשֵׂה. וְיֵשׁ לֹא תַּעֲשֶׂה בַּמַּעֲלִים עֵינָיו מִמֶּנָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא תְאַמֵּץ אֶת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ (דְּבָרִים טו, ז). א וְכָל הַמַּעֲלִים עֵינָיו מִמֶּנָּהּ נִקְרָא בְּלִיַּעַל, וּכְאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וּמֵאֹד יֵשׁ לְזָהֵר בָּהּ, כִּי אֶפְשָׁר שֶׁיָּבֹא לִידֵי שְׁפִיכוּת דָּמִים, שֶׁיָּמוּת הָעָנִי הַמְבַקֵּשׁ אִם לֹא יִתֵּן לוֹ מִיָּד, כְּעוּבְדָא דְּנַחוּם אִישׁ גַּם זוּ.

ב. ב לְעוֹלָם אֵין אָדָם מַעֲנִי מִן

באר הגולה

ק גם זו שם: ר בריית' מעשה בתלמיד אחד שהי' שונ' בלחש ושכח תלמודו עירובין דף נ"ד ע"א: ש שם ומימרא דר"ל חגיגה דף י"ב ע"ב ועבודת כוכבים דף ג' ע"ב: ת בריית'א ב"ב דף קכ"א ע"ב: א מימרא דרבי אלעזר סנהדרין דף צ"ב ע"א: ב שם דף צ"ט ע"א וכרבי נהוראי: ג שם כר"י בן קרחה וחגיג' ד"ט ע"א וע"ב: ד ממשנה ט' פ"ד דאבות: א בריית'א ב"ב דף י' ע"א וכתובות דף ס"ח ע"א: ב ל' הרמב"ם בפ"י מהל' מתנות עניים:

הַצְּדָקָה, וְלֹא דָּבָר רַע וְלֹא הֶזֵּק מִתְגַּלְגֵּל עַל יָדָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם. (יְשַׁעְיָה לב, יז).

ג. ג כָּל הַמְרַחֵם עַל הָעֲנִיִּים, הַקב"ה מְרַחֵם עָלָיו. הַגָּה: וְיִתֵּן הָאָדָם עַל לִבּוֹ שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ כָּל שָׁעָה פַּרְנָסָתוֹ מֵהַקב"ה, וּכְמוֹ שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ שֶׁהַקב"ה יִשְׁמַע שַׁוְעָתוֹ כָּךְ הוּא יִשְׁמַע שַׁוְעַת עֲנִיִּים. גַּם יִתֵּן אֶל לִבּוֹ כִּי הוּא גַּלְגַּל הַחוֹזֵר בָּעוֹלָם, וְסוֹף הָאָדָם שֶׁיָּבֹא הוּא אוֹ בְּנוֹ אוֹ בֶּן בְּנוֹ לִידֵי מִדָּה זוֹ, וְכָל הַמְרַחֵם עַל אֲחֵרִים מְרַחֲמִין עָלָיו (מִלְּשׁוֹן הַטּוּר).

ד. ד הַצְּדָקָה דּוֹחָה אֶת הַגְּזֵרוֹת הַקָּשׁוֹת, וּבְרָעָב תַּציל מִמָּוֶת, כְּמוֹ שֶׁאֵרַע לַצָּרְפִית. הַגָּה: וְהִיא מַעֲשֶׂרֶת, וְאָסוּר לְנַסּוֹת הַקָּבָּ"ה כִּי אִם בְּדָבָר זֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: וּבְחָנוּנִי נָא בָּזֹאת וגו' (מַלְאָכִי ג, י). (טור מִגְּמָרָא פ"ק דְּתַעֲנִית). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּוַקָּא בִּנְתִינַת מַעֲשֵׂר מֻתָּר לְנַסּוֹת הַקב"ה, אֲבָל לֹא בִּשְׁאָר צְדָקָה (בֵּית יוֹסֵף דְּכָךְ מַשְׁמַע מִשָּׁ"ס שָׁם).

סִימָן רמח מִי חַיָּב בָּהּ וּמִי רָאוּי לְקַבְּלָהּ, וּבוֹ ח' סְעִיפִים

א. א כָּל אָדָם חַיָּב לִתֵּן צְדָקָה, אֲפִלּוּ, עָנִי הַמִּתְפַּרְנֵס מִן הַצְּדָקָה חַיָּב לִתֵּן מִמַּה שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ. וּמִי שֶׁנּוֹתֵן פָּחוֹת מִמַּה שֶׁרָּאוּי לִתֵּן, ב בֵּית דִּין כּוֹפִין אוֹתוֹ וּמַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת עַד שֶׁיִּתֵּן מַה שֶּׁאֲמָדוּהוּ לִתֵּן, וְיוֹרְדִים לְנִכְסָיו בְּפָנָיו וּלוֹקְחִין מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁרָּאוּי לוֹ לִתֵּן.

ב. ג מְמַשְׁכְּנִים עַל הַצְּדָקָה, אֲפִלּוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת.

ג. ד יְתוֹמִים, אֵין פּוֹסְקִין עֲלֵיהֶם צְדָקָה, אֲפִלּוּ לְפִדְיוֹן שְׁבוּיִים, אֲפִלּוּ יֵשׁ לָהֶם מָמוֹן הַרְבֵּה, ה אֶלָּא אִם כֵּן פּוֹסְקִין עֲלֵיהֶם לִכְבוֹדָם, כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא לָהֶם שֵׁם. הַגָּה: וְדַוְקָא צְדָקָה שֶׁאֵין לָהּ קִצְבָּה, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ קִצְבָּה עַל נִכְסֵי יְתוֹמִים וְיכוֹלִין לְהַמְתִּין עַד שֶׁיְּגַדְּלוּ, כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ לָהֶם טָבֶל וְאֵינָן צְרִיכִין לֶאֱכֹל עַכְשָׁו. אֲבָל אִם צְרִיכִים לֶאֱכֹל עַכְשָׁו, מְעַשְּׂרִין וְתוֹרְמִין לָהֶם. וְהוּא הַדִּין בִּצְדָקָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ קִצְבָּה, כְּגוֹן שֶׁהָיוּ לָהֶם קְרוֹבִים עֲנִיִּים וְהָיָה לָהֶם קִצְבָּה מֵאֲבִיהֶם כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה, וְאֵין לָהֶם לֶאֱכֹל רַק זוֹ אוֹ יְחַזְּרוּ עַל הַפְּתָחִים וְיִהְיֶה גְּנַאי לַיְּתוֹמִים, הָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁלָּהֶם נוֹתֵן מִנִּכְסֵיהֶם הַקִּצְבָּה לִקְרוֹבֵיהֶם (תְּשׁוּבַת ר"י מִינְץ סִימָן א').

ד. ו גַּבָּאֵי צְדָקָה, אֵין מְקַבְּלִין מְהַנְּשִׁים וּמֵהָעֲבָדִים וּמֵהַתִּינוֹקוֹת, אֶלָּא דָּבָר מוּעָט, אֲבָל לֹא דָּבָר גָּדוֹל שֶׁחֶזְקָתוֹ גָּזוּל אוֹ גָּנוּב מִשֶּׁל אֲחֵרִים.

באר הגולה

ג שבת דף קנ"א ע"ב: ד לשון הטור מעובדא דשמואל ואבלט שבת דף קנ"ז ע"ב: כתב הרוקח בסימן רי"ז מה שפוסקים צדקה עבור המתים בי"ה יש להם אסמכתא שכתו' בפ' תצוה הכפורי' אחת בשנה יכפר וסמיך ליה ונתנו איש כפר נפשו ונתן טעם לדב' מה מועיל למת שהחי נותן צדקה בעבורו וכתב שאם נתן בעבור רשע אינו מועיל ועיין באו"ח ס"ס תרכ"א במ"ש והביאו ג"כ הרמ"א בס"ס רמ"ט: א מימרא דרב זוטרא גיטין ד' ז' ע"ב: ב לשון הטור מדברי הרי"ף והרא"ש אמתניתין דכמה יהא בעיר וכו' ובבריית'א ל' יום לתמחוי וכו' ב"ב דף ז' ח' ומהא דרבא אכפייה לרב נתן בר אמי ואפיק מיניה וכו' וכו' שם ובכתובות דף מ"ט ע"ב וכתירוצא בתרא שם בתוס' וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מהמ"ע דין י' וש"פ: ג מימרא דר"נ ב"ב שם ופי' רש"י אפי' שיש לו פתחון פה לבעל הבית לומר טרוד אני: ד תני רב שמואל בר יהודה וכו' שם: ה מעובדא דרבא שם: ו בסוף ב"ק:

לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

בֵּאֵר הַגּוֹלָה סח: לעמוד הקודם

הִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תקצו תקצז

תקצו וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א. [א]לְאַחַר הַתְּפִלָּה [א]מְרִיעִים תְּרוּעָה גְּדוֹלָה בְּלֹא תְּקִיעָה: הגה וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת נוֹהֲגִין לַחֲזֹר וְלִתְקַע [ב]שְׁלֹשִׁים קוֹלוֹת (מנהגים ישנים), וּלְאַחַר שֶׁיָּצְאוּ בָּזֶה שׁוּב [ו]◎[ג] אֵין לִתְקַע עוֹד [ד]בְּחִנּוּם. אֲבָל קָטָן אֲפִלּוּ הִגִּיעַ לְחִנּוּךְ [ה]מָתָר לוֹמַר לוֹ שֶׁיִּתְקַע, (המגיד פרק ב מהלכות שופר) וּמֻתָּר לוֹ לִתְקַע [ו]כָּל הַיּוֹם (אור זרוע דראש השנה):

תקצז אִם מֻתָּר לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וּבוֹ ג׳ סְעִיפִים:

א. [ז]◎[א]אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וּשְׂמֵחִים, [ב]וְאֵין מִתְעַנִּין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְלֹא בְּשַׁבָּת שׁוּבָה, [ב]אָמְנָם לֹא יֹאכְלוּ כָּל שֶׁבָּעֵם לְמַעַן לֹא יָקֵלוּ רֹאשָׁם וְתִהְיֶה יִרְאַת ה׳ עַל פְּנֵיהֶם: **ב.** [ג]◎[ג]גֵּיז מְקוֹמוֹת שֶׁקִּבָּלָה בְּיָדָם [ד]שֶׁכָּל מִי שֶׁרָגִיל לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה [ה]וּמִשַּׁנֶּה רְגִילָתוֹ וְאֵינוֹ מִתְעַנֶּה אֵינוֹ מַשְׁלִים שְׁנָתוֹ.

א טור בְּשֵׁם רַב עַמְרָם.

א טור בְּשֵׁם רַב הַאי וְהָרִי״ץ גַּאוּת וְכֵן כָּתַב הָרֹא״ש בִּפְסָקָיו סוֹף רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְהַמַּרְדְּכִי בְּתִחִלָּה וְהָגְהוֹת מָיְמוֹנִי פֶּרֶק א וּמִמַּדְרָשׁ שְׁצִינָתִי לְעִיל בְּסִימָן תקפא. ב אֲגֻדָּה. ג אָגוּר.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

◎ **אין לִתְקַע.** עַיֵּן בְּבֵאֵר הַיֵּטֵב. עַיֵּן בְּהַחָכָם צְבִי דְּמוּכָח שֶׁמְּשַׁבֵּחַ דַּף קִיד וּבְחַיֵּלִין דַּף פד (בְּשַׁבָּת) [בְּתוֹסְפוֹת] שָׁם וְכֵן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּרִישׁ פֶּרֶק יוֹם טוֹב שֶׁתְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּחִנּוּם אָסוּר מִדְּרַבָּנָן אֲפִלּוּ בְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁאֵינוֹ חָל בְּשַׁבָּת. וּדְלֹא כְּהַשֵּׁ״ז סִימָן תקצו. וּפְנִים מְאִירוֹת כָּתַב לְיַשֵּׁב קֻשְׁיַת הַחָכָם צְבִי וְכָתַב דְּבִשְׁאָר יָמִים טוֹבִים מוֹדֶה הַשֵּׁ״ז דְּאָסוּר, רַק בְּיוֹם טוֹב דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מַתִּיר, דְּבִשְׁאָר יָמִים טוֹבִים אִיכָּא שִׁבּוּשׁ שֶׁמָּא יִתְקַן כְּלִי שִׁיר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּיָמִים טוֹבִים דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה דְּלֹא גָּזְרוּ עַל זֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַשֵּׁ״ז סִימָן תקפח, אִם כֵּן כָּל הַיּוֹם מֻתָּר לִתְקַע אִם אֵינוֹ בְּשַׁבָּת, דְּבִשַּׁבָּת אִיכָּא גְּזֵרָה אַחֲרִיתִי, שֶׁמָּא יַעֲבִירֶנּוּ, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּסֵפֶר רַב מְשֻׁלָּם בְּרֹאשׁ הַסֵּפֶר עִנְיָנִים מְלֻקָּטִים מֵהַחָכָם צְבִי ז״ל שֶׁכָּתַב, אֲשֶׁר כָּתַבְתִּ לְיַשֵּׁב תְּמִיהָתִי בְּסִפְרִי, עַיֵּן שָׁם שֶׁדְּבָרָיו סוֹתְרִים לִדְרוֹחוֹת מַה שֶׁכָּתַב הַפְּנִים מְאִירוֹת עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ עַל הַשֵּׁ״ז, עַיֵּן שָׁם:

◎ **יֵשׁ מְקוֹמוֹת כו׳.** וְכָתַב בִּשְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק א סוֹף סִימָן ו דְּבְעֵל בְּרִית שֶׁרָגִיל לְהִתְעַנּוֹת בְּכָל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אָסוּר לוֹ לֶאֱכֹל, דְּהָאי תַּעֲנִית דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נָדַר כְּמִשְׁמֶעוּת הַפּוֹסְקִים הֲרֵנִי לְהִתְעַנּוֹת כָּל יְמֵי מִשְׁמַע אֲפִלּוּ אִיכָּא שְׁעוּדַת מִצְוָה וּכְמוֹ דְּמִבַּשֵּׁל מִשְׁמַחַת יוֹם טוֹב, וְגַם לְפִי מַה שֶׁכָּתַב דְּסַכְנָה אִיכָּא בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מַשְׁלִים שְׁנָתוֹ וְחַסִּירָא מֵאסוּרָא, לָכֵן אֵל יְשַׁנֶּה רְגִילָתוֹ לְמַעַן יַאֲרִיךְ יָמִים הוּא וּבָנָיו. וְכָתַב בִּכְנֶסֶת יְחֶזְקֵאל סִימָן כג בְּאֶחָד שֶׁנִּתְפַּס בְּכִבְלֵי בַרְזֶל בִּסְכָנָת נְפָשׁוֹת מַחְמַת עֲלִילָה וְנָדַר נֶדֶר עַל דַּעַת רַבִּים כְּשֶׁיְּצִילֶנוּ ה׳ יִתְעַנֶּה כָּל יְמֵי שְׁנֵי יָמִים רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְלֹא רָצָה לְהַזְדַּקֵּק לְהַתִּיר נִדְרוֹ

בֵּאוּר הַלָּכָה

יַעֲקֹב, דְּאִם יֵשׁ כָּאן שְׁנֵי מְקוֹמוֹת, בְּאֶחָד יִשְׁמַע סֵדֶר הַבְּרָכוֹת שֶׁל שְׁנֵי יָמִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאִם יֵלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁתּוֹקְעִין לֹא יִהְיֶה אֶפְשָׁר לוֹ לִשְׁמֹעַ רַק סֵדֶר תְּקִיעוֹת דְּיוֹם שֵׁנִי, שֶׁהוּא מָקוֹם רָחוֹק שֶׁלֹּא יָכוֹל לָבֹא לְשָׁם עַד לֵיל שֵׁנִי דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, הוֹלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁמְּבָרְכִין, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁגַּם הַחַיֵּי אָדָם וְהַפְּרִי מְגָדִים מוֹדִים לוֹ שֶׁלֹּא לִדְחוֹת הַבְּרָכוֹת שֶׁל שְׁנֵי הַיָּמִים בִּשְׁבִיל תְּקִיעוֹת דְּיוֹם שֵׁנִי, לְדִידָן דִּבְקִיאִין בִּקְבִיעָא דְּיַרְחָא:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א א. מְרִיעִים תְּרוּעָה גְּדוֹלָה: כְּדֵי [א]לְעָרְבֵב הַשָּׁטָן, [ב]שֶׁלֹּא יְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם אַחַר הַתְּפִלָּה שֶׁהוֹלְכִים וְאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וּשְׂמֵחִים, לוֹמַר שֶׁאֵינָם יְרֵאִים מֵאֵימַת הַדִּין. אֲבָל אֵין אָנוּ נוֹהֲגִין כֵּן רַק בְּסִיּוּם תְּקִיעָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל הַשְּׁלֵמַת מֵאָה קוֹלוֹת, כְּמוֹ שֶׁנְּבָאֲר לְקַמָּה. הַמַּקְרֶא אוֹמֵר תְּקִיעָה גְּדוֹלָה, וְהַתּוֹקֵעַ מַאֲרִיךְ בָּהּ יוֹתֵר מִשְּׁאָר תְּקִיעוֹת [מַשֶּׁה אֶפְרַיִם]:

ב. שָׁלֹשִׁים קוֹלוֹת. וּבִשְׁלֵ״ה כָּתַב לִתְקַע מֵאָה קוֹלוֹת, דְּהֵינוּ שְׁלֹשִׁים דִּישִׁיבָה, וְהַתְּקִיעוֹת שֶׁל סְדָרִים, וּשְׁלֹשִׁים אַחַר הַתְּפִלָּה, וּלְהוֹסִיף עוֹד שֶׁבְּסֵדֶר הַכֹּל יִהְיוּ מֵאָה קוֹלוֹת: **ג.** אֵין לִתְקַע עוֹד וְכו׳. דְּכֵיוָן שֶׁאֵין צָרִיךְ, הָוֵי כְּכָל שְׁאָר יוֹם טוֹב שֶׁאָסוּר לִתְקַע מִשּׁוּם שְׁבוּת. וְעַיֵּן בְּטַ״ז שֶׁדַּעְתּוֹ דְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה [ג]אֵינוֹ דּוֹמֶה לִשְׁאָר יוֹם טוֹב בְּזֶה, [ד]אֲבָל רֹב הָאַחֲרוֹנִים הִסְכִּימוּ לְאֶסֹּר כְּדִבְרֵי הַרַמְ״א. וּלְעִנְיַן טִלְטוּל, [ה]לְכֹלֵי עָלְמָא שָׁרֵי כָּל הַיּוֹם, דְּהָא רְאוּי לִתְקַע בּוֹ לְהוֹצִיא אֲחֵרִים שֶׁלֹּא יָצְאוּ עֲדַיִן:

ד. בְּחִנָּם. וְגַם [ו]אָסוּר לְהוֹצִיא הַשּׁוֹפָר כְּשֶׁאֵין צָרִיךְ לִתְקַע, דְּהָוֵי הוֹצָאָה שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ. וְעַיֵּן סִימָן תקיח סָעִיף א בְּהַגָּ״ה. [ז]וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁיִּתְקַע בְּיוֹם שְׁנֵי, אָסוּר לִתְקַע בְּרֹאשׁוֹן לְהִתְלַמֵּד: **ה.** מֻתָּר לוֹמַר לוֹ שֶׁיִּתְקַע. הַיְנוּ [ח]אַף לְהִשְׁתַּדֵּל לְלַמְּדוֹ אֹפֶן הַתְּקִיעוֹת, וַאֲפִלּוּ אַחַר שֶׁאֵינוֹ אָבִיו [ט]מִשֵּׁמַע דְּמֻתָּר בְּזֶה, דִּמְחַנֵּךְ לַקָּטָן: **ו.** כָּל הַיּוֹם. אֲקָטָן [יא]קָאֵי, דְּאִלּוּ גָּדוֹל [יא]הָא כְּבָר כָּתַב דְּאֵין לִתְקַע עוֹד בְּחִנָּם:

א א. אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וּשְׂמֵחִים. רוֹצֶה לוֹמַר, אַף שֶׁהוּא יוֹם הַדִּין, מִכָּל מָקוֹם מִצְוָה שֶׁל וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ שַׁיָּךְ גַּם בּוֹ, [א]שֶׁגַּם הוּא בִּכְלָל חַג, כִּדְכְתִיב תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר [ב]בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ, וְנֶאֱמַר בִּבְחֻמְיָה ח, אִכְלוּ מַשְׁמַנִּים וּשְׁתוּ מַמְתַּקִּים וְגו׳ כִּי קָדוֹשׁ הַיּוֹם לַאֲדֹנֵינוּ וְאַל תֵּעָצֵבוּ כִּי חֶדְוַת ד׳ הִיא מָעֻזְּכֶם: **ב.** וְאֵין מִתְעַנִּין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. אִם לֹא בְּתַעֲנִית חֲלוֹם, שֶׁגַּם בִּשְׁאָרֵי יוֹם טוֹב מִתְעַנִּין עַל זֶה. כָּתַב עֲטֶרֶת זְקֵנִים, דְּלְכֹלֵי עָלְמָא מֻתָּר לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וּלְהִתְפַּלֵּל עַד חֲצוֹת אַף עַל גַּב דְּבְשַׁבָּת וּשְׁאָר יוֹם טוֹב אָסוּר, וְכֵן אִיתָא לְעִיל בְּסִימָן תקפד סָעִיף א בְּהַגָּ״ה:

ב ג. יֵשׁ מְקוֹמוֹת וְכו׳. הַמִּתְעַנֶּה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, [ו]רָאוּי שֶׁיְּלַמֵּד כָּל הַיּוֹם אוֹ יַעֲסֹק בְּחִתְּנוּת וּבְקֻשּׁוֹת כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה כֻּלּוֹ לַד׳. [ד]כְּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים, דְּאַף שֶׁמְּבֹאָר לְעִיל בְּסִימָן תקכז סָעִיף כ דְּהַמִּתְעַנֶּה אָסוּר לְבַשֵּׁל לְאֲחֵרִים, מִכָּל מָקוֹם אִשָּׁה הַמְשֻׁרֶתֶת בְּבֵית בַּעַל הַבַּיִת שֶׁמְּשַׁעְבֶּדֶת לוֹ וְהוּא הַדִּין אִשָּׁה שֶׁמְּשַׁעְבֶּדֶת לְבַעְלָהּ לְאֲפוֹת וּלְבַשֵּׁל בִּשְׁבִילוֹ וְאֵין לָהּ אַחֵר לְזֶה], מֻתֶּרֶת לְבַשֵּׁל בִּשְׁבִילוֹ: **ד.** שֶׁכָּל מִי שֶׁרָגִיל וְכו׳. הַיְנוּ [ה]שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים: **ה.** וּמְשַׁנֶּה

בֵּאֵר הַיֵּטֵב

ח. אֵין לִתְקַע. וְאָסוּר לְהוֹצִיא הַשּׁוֹפָר כְּשֶׁאֵין צָרִיךְ לִתְקַע, דְּהָוֵי הוֹצָאָה שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ, וְאַפִּלּוּ מִי שֶׁיִּתְקַע בְּיוֹם שְׁנֵי אָסוּר לִתְקַע בְּרִאשׁוֹן לְהִתְלַמֵּד, דְּהָא בִּקְיֹאִים בְּקַבִּיעָא דְּיַרְחָא וְהָרִאשׁוֹן קֹדֶשׁ וְהַשֵּׁנִי חֹל, מָגֵן אַבְרָהָם, עַיֵּן שָׁם. וְהַשֵּׁ״ז מַתִּיר לִתְקַע בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אַחַר שֶׁיָּצְאוּ, עַיֵּן שָׁם שֶׁהֲעֲלָה דְּבְיוֹם טוֹב לֵיכָא שִׁבּוּשׁ דְּתִקְיָעָה, עַיֵּן שָׁם, וּבְתְשׁוּבַת חָכָם צְבִי סִימָן לה תָּמֵהַּ עָלָיו, עַיֵּן שָׁם, וּבְתְשׁוּבַת פָּנִים מְאִירוֹת סִימָן קב הֵלִיץ בְּעַד הַשֵּׁ״ז, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן יַד אַהֲרֹן בְּאֹרַךְ מִזֶּה. וּמִיהוּ שָׁרֵי לְטַלְטֵל הַשּׁוֹפָר שֶׁתָּקְעוּ בּוֹ, הַשְּׁרָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה מִשֵּׁם רַשַּׁ״ל, וְכָךְ כָּתַב הַשֵּׁ״ז סוֹף סָעִיף קָטָן ב עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן סִימָן תקפח סָעִיף ה בְּהַגָּ״ה:

ט. אוֹכְלִים. הַשֵּׁ״ז הַכְרֵעַ מִמַּה שֶׁאָכַל אֱלִישָׁע אֵצֶל הַשּׁוּנַמִּית דְּאֵין לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א א. אֲבָל כָּל זֶה אֵינָן מְעַכְּבוֹת, שֶׁאִם לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן אֵין עִכּוּב בְּדָבָר שֶׁהֲרֵי כְּבָר יָצְאוּ יְדֵי חוֹבָתָן [פוֹסְקִים]: **ב.** רַעֲיָא מֵהֵימְנָא וּכְבֵאוּר הַשֵּׁ״ז: **ג.** כֵּן הֵלִיצוּ בְּעֵדוֹ שֶׁגַּם הוּא מוֹדֶה לִשְׁאָר יוֹם טוֹב דְּאִסּוּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתֹּר שֵׁ״ס פִּרְפֹּרֶשׁ, עַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה: **ד.** מָגֵן אַבְרָהָם וְחָכָם צְבִי וְקָרְבַן נְתַנְאֵל וּישׁוּעוֹת יַעֲקֹב וְחֶמְדַּת מֹשֶׁה וּנְהַר שָׁלוֹם וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי וּבֵאוּרֵי יָשָׁר, וּדְלֹא כְּשֵׁ״ז וְאִיהָ אַחֲרוֹנִים שֶׁהִזִּיקוּ דְּבָרָיו: **ה.** אַחֲרוֹנִים: **ו.** מָגֵן אַבְרָהָם וּאֲלִיָּה רַבָּה: **ז.** שָׁם: **ח.** כֵּן מִשְׁמַע בְּפוֹסְקִים: **ט.** פְּרִי מְגַדִּים: **י.** וּפִשּׁוּט שֶׁהַגָּדוֹל גַּם כֵּן מֻתָּר לְהִשְׁתַּדֵּל לְלַמְּדוֹ כָּל הַיּוֹם: **יא.** וּמַה שֶּׁמְּצַיֵּן אוֹר זָרוּעַ דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אִינּוּ מֵהַרַמְ״א, רַק מַאִיהוּ מִצַּיֵּן, דְּהָא הָאוֹר זָרוּעַ מְתִיר לִתְקַע בְּחִנָּם אֲחַר שֶׁיָּצְאוּ מִכְּבָר, וְהַרַמְ״א פָּלִיג עָלָיו כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם:

לעמוד הקודם

פִּלַגְשִׁים וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר. מָאי וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (איוב כח) הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו. וּבְגִין דְּלֵית לוֹן חוּשְׁבָּנָא, כְּתִיב וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר.

וְכֻלְּהוּ שׁוּרִין שׁוּרִין, מְסַדְּרָן סְדָרִין, אִלֵּין לָקֳבֵיל אִלֵּין, לְזַמְּרָא וּלְשַׁבָּחָא לְמָרֵיהוֹן, וְאִלֵּין אִינּוּן עֲלָמוֹת שִׁיר. וּבְגִין דְּאִית עֲלָמוֹת דְּלָא מְזַמְּרִין כְּאִלֵּין, אִלֵּין אִקְרוּן עֲלָמוֹת שִׁיר.

תְּלַת סִדְּרִין מִתְפְּרְשָׁן לְכָל סְטָר לִד׳ סְטָרֵי עַלְמָא, וּבְכָל סִדְּרָא וְסִדְּרָא דְּאִיהִי לְכָל סְטָר, תְּלַת סִדְּרִין אַחֲרָנִין. סִדְּרָא קַדְמָאָה דְּלִסְטַר מִזְרָח, תְּלַת סִדְּרִין אִינּוּן. וְאִינּוּן תְּשִׁעָה סִדְּרִין, בְּגִין דְּכָל סִדְּרָא מֵאִינּוּן תְּלַת, אִית לֵיהּ תְּלַת סִדְּרִין, וְאִשְׁתַּכָּחוּ דְּאִינּוּן תִּשְׁעָה, וְכַמָּה אֶלֶף וְרִבְבָן תְּחוֹתַיְיהוּ.

הַנֵּי סִדְּרִין תִּשְׁעָה, כּוּלְּהוּ מִתְנַהֲגֵי בְּאַתְוָון רְשִׁימָן, וְכָל סִדְּרָא אִסְתְּכִּי לְאִינּוּן אַתְוָון רְשִׁימָן, (ס"א וְהָא אוקמוּה וְכֵן לְכָל סִדְּרָא וְסִדְּרָא, וְכֻלְּהוּ נָטְלֵי בְּאַתְוָון רְשִׁימִין וְאִלֵּין עֲלָאֵי מֵאִלֵּין וְקַיְּימָאן אִלֵּין עַל אִלֵּין) וּמִתְחַבְּרָן כֻּלְּהוּ, וְאָמְרֵי שִׁירָתָא. וְכַד אִינּוּן אַתְוָון פָּרְחֵי גּוֹ אֲוִירָא דְּרוּחָא (דהוא) דְּמִמַּנָּא עַל כֹּלָּא, כְּדֵין אִינּוּן נָטְלֵי, וְשִׁירָתָא אִתְבַּסַּס, וְחַד אָת אִתְבַּטַּשׁ מִתַּתָּא. וְהַהוּא אָת סָלְקָא וְנָחֲתָא וּתְרִין אַתְוָון פָּרְחֵי עֲלֵיהוּ, וְהַאי אָת מִתַּתָּא, סָלְקָא סִדְּרָא מִתַּתָּא לְעֵילָּא וְאִתְחַבַּר בְּהוּ, וְאִתְעֲבִידוּ תְּלַת אַתְוָון, כֻּלְּהוּ לְפוּם אַתְוָון יה"ו, דְּאִינּוּן תְּלַת גּוֹ אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה. מֵאִלֵּין אִתְפְּרְשׁוּ תְּלַת סִדְּרִין וְאִינּוּן תְּרֵין אָתְוָון, וְהַהוּא אָת דְּסָלְקָא, מִתְחַבְּרָא עִמְּהוֹן וְאִינּוּן תְּלַת.

תָּא חֲזֵי, אִינּוּן תְּרֵין אָתְוָון עִלָּאִין, דְּסָלְקִין בַּאֲוִירָא, אִינּוּן כְּלִילָן דָּא בְדָא, רַחֲמֵי בְדִינָא. וּבְגִין כָּךְ אִינּוּן תְּרֵין, וְאִינּוּן מֵעַלְמָא עִלָּאָה בְרָזָא דְדִכּוּרָא, וְהַאי דְּסָלְקָא וְאִתְחַבְּרָא עִמְּהוֹן אִיהִי נוּקְבָא, וְאִתְכְּלִילַת בְּתַרְוַויְיהוּ. כְּגַוְונָא דְנוּקְבָא אִתְכְּלִילַת בִּתְרֵי סִטְרֵי, בִּימִינָא וּבִשְׂמָאלָא, וְאִתְחַבְּרַת בְּהוּ, הָכִי נָמֵי הַאי אָת נוּקְבָא, דְּאִתְחַבְּרַת בִּתְרֵי אַתְוָון אַחֲרָנִין, וְאִינּוּן בִּתְרֵין סִטְרִין, אִלֵּין עִלָּאִין, וְדָא לְתַתָּא, וְכֻלָּא אִיהוּ חַד, דְּכַר וְנוּקְבָא. (בר) דְּכַד אִתְבְּרֵי עַלְמָא, דְּאִינּוּן אַתְוָון מֵעַלְמָא עִלָּאָה נִינְהוּ, דְּאִינּוּן אוֹלִידוּ כָּל עוֹבְדִין לְתַתָּא, כְּגַוְונָא דִלְהוֹן מַמָּשׁ, וּבְגִין כָּךְ מָאן דְּיָדַע לוֹן וְאִזְדְּהַר בְּהוּ, רָחִים לְעֵילָּא וְרָחִים לְתַתָּא.

רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, אִלֵּין אַתְוָון כֻּלְּהוּ, דְּכַר וְנוּקְבָא, לְאִתְכְּלָלָא כְּחֲדָא בְרָזָא דְמַיִין עִלָּאִין וּמַיִין תַּתָּאִין, וְכֻלָּא חַד, וְדָא אִיהוּ יְחוּדָא שְׁלִים. וּבְגִין כָּךְ, מָאן דְּיָדַע לְהוּ, וְאִזְדְּהַר בְּהוּ, זַכָּאָה אִיהוּ חוּלָקֵיהּ בְּהַאי עָלְמָא וּבְעַלְמָא דְּאָתֵי, בְּגִין דְּאִיהוּ עִקָּרָא דְיִחוּדָא שְׁלִים כְּדְקָא יְאוּת. תְּלַת תְּלַת מִסִּטְרָא דָא וּמִסִּטְרָא דָא, בְּיִחוּדָא חָדָא בִּשְׁלִימוּ דְכֹלָּא. וְכֻלְּהוּ רָזָא דְסִדְּרָא עִלָּאָה כְּדְקָא חָזֵי, כְּגַוְונָא דִלְעֵילָּא, דְּהַהוּא סִדְּרָא תְּלַת תְּלַת בְּרָזָא חָדָא. סִדְּרָא תִּנְיָינָא דִלְסִטַר דָּרוֹם, תְּלַת סִדְּרִין אִינּוּן לְהַהוּא סִטְרָא. וְכָל

תרגום לשון הזוהר

פִּילַגְשִׁים וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר. מַה זֶּה וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו. וּמִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם חֶשְׁבּוֹן, כָּתוּב וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר.

וְכֻלָּם שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, מַקִּיפִים סְדָרִים, אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ, לְזַמֵּר וּלְשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנָם, וְאֵלּוּ הֵם עֲלָמוֹת שִׁיר. וּמִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ עֲלָמוֹת שֶׁאֵין מְזַמְּרוֹת כְּמוֹ אֵלּוּ, אֵלּוּ נִקְרָאוֹת עֲלָמוֹת שִׁיר.

שְׁלֹשָׁה סְדָרִים נִפְרָדִים לְכָל צַד לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וּבְכָל סֵדֶר וְסֵדֶר, שֶׁהוּא לְכָל צַד, שְׁלֹשָׁה סְדָרִים אֲחֵרִים. סֵדֶר רִאשׁוֹן שֶׁלְּצַד מִזְרָח – שְׁלֹשָׁה סְדָרִים הֵם, וְהֵם תִּשְׁעָה סְדָרִים, מִשּׁוּם שֶׁכָּל סֵדֶר מֵהַשְּׁלֹשָׁה הָלְוּ יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה סְדָרִים, וְנִמְצְאוּ שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, וְכַמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת תַּחְתֵּיהֶם.

תִּשְׁעָת הַסְּדָרִים הֵלְּוּ, כֻּלָּם מִתְנַהֲגִים בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, וְכָל סֵדֶר מִסְתַּכֵּל לְאוֹתָן אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, [וְהֲרֵי בָּאֲרוּךְ וְכֵן לְכָל סֵדֶר וְסֵדֶר, וְכֻלָּם נוֹטְלִים בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, וְאֵלּוּ עֶלְיוֹנִים מֵאֵלּוּ, וְעוֹמְדִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ] וְכֻלָּן מִתְחַבְּרוֹת וְאוֹמְרוֹת שִׁירָה. וּכְשֶׁאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת פּוֹרְחוֹת לְתוֹךְ הָאֲוִיר שֶׁל הָרוּחַ [הַהִיא] הַמְמֻנָּה עַל הַכֹּל, אָז הֵם נוֹסְעִים, וְהַשִּׁירָה נִמְתֶּקֶת, וְאוֹת אַחַת מֻכָּה מִלְּמַטָּה, וְאוֹתָהּ אוֹת עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת פּוֹרְחוֹת עֲלֵיהֶן. וְהָאוֹת הַזּוֹ מִלְּמַטָּה מַעֲלָה סֵדֶר מִמַּטָּה לְמַעְלָה וּמִתְחַבֶּרֶת עִמָּם, וְנַעֲשׂוֹת שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, כֻּלָּם לְפִי הָאוֹתִיּוֹת יה"ו, שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ בְּתוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. מֵאֵלּוּ נִפְרָדִים שְׁלֹשָׁה סְדָרִים וְאוֹתָן שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת, וְאוֹתָהּ הָאוֹת שֶׁעוֹלָה מִתְחַבֶּרֶת עִמָּהֶן, וְהֵן שָׁלֹשׁ.

תרגום לשון הזוהר

בֹּא רְאֵה, אוֹתָן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁעוֹלוֹת בָּאֲוִיר, הֵן כְּלוּלוֹת זוֹ בְּזוֹ, רַחֲמִים בְּדִין, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵן שְׁתַּיִם, וְהֵן מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, בְּסוֹד שֶׁל זָכָר. וְזוֹ שֶׁעוֹלָה וּמִתְחַבֶּרֶת עִמָּהֶן הִיא נְקֵבָה, וְנִכְלֶלֶת בְּשְׁתֵּיהֶן. כְּמוֹ שֶׁהַנְּקֵבָה נִכְלֶלֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל, וּמִתְחַבֶּרֶת עִמָּהֶם, כָּךְ גַּם הָאוֹת הַנְּקֵבָה הַזּוֹ שֶׁמִּתְחַבֶּרֶת עִם שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֲחֵרוֹת, וְהֵן בִּשְׁנֵי צְדָדִים אֵלּוּ הָעֶלְיוֹנִים, וְזֶה לְמַטָּה, וְהַכֹּל הוּא אֶחָד, זָכָר וּנְקֵבָה. [חוץ] שֶׁכַּאֲשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁאוֹתָם הָאוֹתִיּוֹת הֵן מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֵם הוֹלִידוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלָּהֶם מַמָּשׁ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אוֹתָן וְנִזְהָר בָּהֶן, אָהוּב הוּא לְמַעְלָה וְאָהוּב לְמַטָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּל הָאוֹתִיּוֹת הֵלְּוּ, זָכָר וּנְקֵבָה, לְהִכָּלֵל יַחַד בְּסוֹד הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים וְהַמַּיִם הַתַּחְתּוֹנִים, וְהַכֹּל אֶחָד, וְזֶהוּ הַיִּחוּד הַשָּׁלֵם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתָם וְנִזְהָר בָּהֶם, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עִקַּר הַיִּחוּד הַשָּׁלֵם כָּרָאוּי, שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, בְּיִחוּד אֶחָד בִּשְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְכֻלָּם הַסּוֹד שֶׁל הַסֵּדֶר הָעֶלְיוֹן כָּרָאוּי כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁאוֹתוֹ סֵדֶר שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה בְּסוֹד אֶחָד.

סֵדֶר שֵׁנִי שֶׁלְּצַד הַדָּרוֹם, שְׁלֹשָׁה סְדָרִים הֵם לְאוֹתוֹ הַצַּד, וְכָל סֵדֶר וְסֵדֶר שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה, וְהֵם תִּשְׁעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְכָךְ נֶחֱלְקוֹת הָאוֹתִיּוֹת לְכָל צַד לְהִתְחַבֵּר הַכֹּל יַחַד. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אוֹתִיּוֹת בְּסוֹד שֶׁל נְקֵבָה, וְאוֹתִיּוֹת בְּסוֹד שֶׁל זָכָר, וְכֻלָּן הִתְחַבְּרוּ יַחַד, וְהֵן אַחַת בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַשָּׁלֵם, וַאֲלֵיהֶם סְדָרִים מְמֻנִּים שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְהַכֹּל יוֹצֵא מֵהַסֵּדֶר שֶׁל הָאָבוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, כַּסֵּדֶר שֶׁנִּתְקְנוּ אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ

סִדְרָא וְסִדְרָא תְּלַת תְּלַת, וְאִינּוּן תִּשְׁעָה, כְּמָה דְּאִתְּמַר. וְאַתְוָון אִתְּפְּלָגוּ הָכִי. לְכָל סִטְרִי, לְאִתְחַבְּרָא כֹּלָּא כְּחַד, בְּגִין דְּאִית אַתְוָון בְּרָזָא דְּנוּקְבָא, וְאַתְוָון בְּרָזָא דִּדְכוּרָא, וְאִתְחַבָּרוּ כֻּלְּהוּ כְּחַדָא, וְהָווּ חַד בְּרָזָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא שְׁלִים. וּלְגַבֵּיהוּ סִדְרִין מִמַּנָּן תְּלַת תְּלַת, כְּמָה דְּאִתְּמַר. וְכֹלָּא נִפְקָא מִסִּדְרָא דְּאַבָּהָן דִּלְעֵילָא, כְּסִדְרָא דְּאִתְתַּקְּנָא אַתְוָון דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא יה"ו, כְּמָה דְּאִתְּמַר. הַנֵּי סִדְרִין כֻּלְּהוּ, מִתְנַהֲגֵי בְּאִלֵּין אַתְוָון יְדִיעָן, וְנַטְלֵי בְהוּ, וְכַמָּה חֵילִין וְרִבְוָון כֻּלְּהוּ לְתַתָּא, דְּנַטְלֵי וְאִתְנַהֲגֵי בְּסִדְרָא דָא.

סִדְרָא תְּלִיתָאָה דְּלִסְטַר צָפוֹן, בְּתְלַת סִדְרִין אִינּוּן לְהַהוּא סִטְרָא, וְאִינּוּן תִּשְׁעָה. וּבְתְלַת סִטְרִין תְּלַת תְּלַת לְכָל סִטְר אִינּוּן תִּשְׁעָה, וְאִינּוּן סִדְרִין מִתְּלַת סִטְרִין כְּמָה דְּאִתְּמַר. שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים, (דף קנט ע"ב) בְּרָזָא דְּאַתְוָון דְּאִינּוּן שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִין. וְאַף עַל גַּב דְּאִינּוּן תְּרִין וְעֶשְׂרִין, שְׁלִימוּ דְּאַתְוָון אִינּוּן שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִין. וְהָכִי סִדּוּרָא דְּסִדְרִין אִלֵּין.

שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִין לִתְלַת תְּלַת סִדְרִין לְכָל סִטְר. וְאִשְׁתַּכָּחוּ אִלֵּין תְּלַת מֵהַאי סִטְרָא דְּאִינּוּן תִּשְׁעָה, וְאִלֵּין תְּלַת מֵהַאי סִטְרָא דְּאִינּוּן תִּשְׁעָה, וְאִלֵּין תְּלַת דְּהַאי סִטְרָא דְּאִינּוּן תִּשְׁעָה. אִשְׁתַּכָּחוּ כֻּלְּהוּ שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִין.

וְרָזָא דְּאִלֵּין שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִין, אִינּוּן תִּשְׁעָה אַתְוָון (אינון) דְּאִינּוּן בְּרָזָא דְּנוּקְבֵי, לְאִתְחַבְּרָא בְהוּ נוּקְבָא, עִם אִינּוּן תְּמַנֵּי סָרֵי סִטְרֵי אַחֲרָנִין, בְּרָזָא דְּאִתְּמַר (נ"א דדכר), וְכֹלָּא אִיהוּ כְּדְקָא חָזֵי.

תָּא חָזֵי, כְּגַוְונָא דְּאִינּוּן אַתְוָון עִלָּאִין

תרגום לשון הזוהר

יה"ו, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. כָּל הַסִּדְרִים הַלָּלוּ מִתְנַהֲגִים בָּאוֹתִיּוֹת הַיְדוּעוֹת הַלָּלוּ וְנוֹסְעִים בָּהֶן, וְכַמָּה צְבָאוֹת וּרְבָבוֹת כֹּלָּם לְמַטָּה שֶׁנּוֹסְעִים וּמִתְנַהֲגִים בַּסֵּדֶר הַזֶּה.

סֵדֶר שְׁלִישִׁי שֶׁלְּצַד צָפוֹן, בִּשְׁלֹשָׁה סְדָרִים הֵם לְאוֹתוֹ הַצַּד, וְהֵם תִּשְׁעָה, וּבִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה לְכָל צַד הֵם תִּשְׁעָה, וְאוֹתָם סְדָרִים מִשְּׁלֹשֶׁת הַצְּדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים, בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם, שְׁלֵמוּת הָאוֹתִיּוֹת הֵן עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע. וְכָךְ הַסִּדּוּר שֶׁל הַסִּדְרוֹת הַלָּלוּ.

שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים, לִשְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה סְדָרִים לְכָל צַד. וְנִמְצְאוּ שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה מִצַּד זֶה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, וּשְׁלֹשָׁה הַלָּלוּ מֵהַצַּד הַזֶּה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, וּשְׁלֹשָׁה הַלָּלוּ מֵהַצַּד הַזֶּה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, נִמְצְאוּ כֻּלָּם שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים.

וְהַסּוֹד שֶׁל הַשִּׁבְעָה וְעֶשְׂרִים הַלָּלוּ הֵן תֵּשַׁע אוֹתִיּוֹת [הֵן] שֶׁהֵן בְּסוֹד הַנְּקֵבוֹת, לְחַבֵּר עִמָּהֶם נְקֵבָה עִם אוֹתָם שְׁמוֹנֶה עָשָׂר צְדָדִים אֲחֵרִים בַּסּוֹד שֶׁנִּתְבָּאֵר [שֶׁל הַזָּכָר], וְהַכֹּל הוּא כְּרָאוּי.

בָּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁאוֹתָן אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כָּךְ גַּם הָאוֹתִיּוֹת הָאֲחֵרוֹת לְמַטָּה, אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאוֹתִיּוֹת תַּחְתּוֹנוֹת קְטַנּוֹת, וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה. וְכָל הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ הֵם בְּסוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, הַכֹּל אֶחָד בִּשְׁלֵמוּת.

דְּעַלְמָא עִלָּאָה, הָכִי נָמֵי אַתְוָון אַחֲרָנִין לְתַתָּא. אַתְוָון עִלָּאִין רַבְרְבִין, וְאַתְוָון תַּתָּאִין זְעִירִין, וְכֹלָּא דָא כְּגַוְונָא דָא, וְכָל הַנֵּי רָזִין, בְּרָזָא דִּדְכַר וְנוּקְבָא, כֹּלָּא חַד בִּשְׁלִימוּ.

השלמה מההשמטות (סימן נ"א)

וַיִּזְכּוֹר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל, בְּשָׁרָה כְתִיב פְּקִידָה, וּבְרָחֵל כְּתִיב זְכִירָה. אַמַּאי, בְּגִין דְּזָכוֹר אִתְרְשִׁים בְּיַעֲקֹב דְּאִיהוּ בְּרִית שָׁלוֹם כָּד אִתְעַבִּיד יוֹסֵף, וּבְמָה כַּד נָטַל שׁוֹר בַּהֲדֵיהּ דְּלָא יַתְקִיף לְסִטְרָא אַחֲרָא. וּבְגִין כָּךְ אִתְקְרֵי יוֹסֵף בְּכוֹר, דְּהַהוּא שׁוֹר דְּנָטַל, בְּכוֹר שׁוֹרוֹ וַדַּאי, וְהַהוּא שׁוֹר, שׁוֹר תָּם וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם. רִבּוֹן וְשַׁלִּיט מָאֲרֵיהּ דְּבֵיתָא, דְּהַהוּא שׁוֹר תָּם שָׁאֲרֵי בְּגַוָּיהּ: (עד כאן מההשמטות)

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל, (בראשית ל) דְּהָא בְּמַזָּלָא תַּלְיָא, וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב בָּהּ זְכִירָה. (בראשית כא) וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה, לָאו מִמַּזָּלָא הֲוָה. וְאִי תֵּימָא דְּהָא בְּגִין בְּמַזָּלָא תַּלְיָין וְלָא לְתַתָּא, הָכָא בְּשָׂרָה לָאו בְּמַזָּלָא הֲוָה. אֶלָּא וַה' כְּתִיב, כֹּלָּא כְּחַדָא.

אִי הָכִי אַמַּאי כְּתִיב פְּקִידָה, אֶלָּא וַדַּאי זְכִירָה, (דא) חֵוֹת מִקַּדְמַת דְּנָא, וְאִתְמְסַר מַפְתְּחָא דָא לְתַתָּא, כְּמָה דִּכְתִיב, (בראשית יז) וְאֶת בְּרִיתִי אָקִים אֶת יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לַמּוֹעֵד הַזֶּה וגו'. וּלְבָתַר כְּגַוְונָא דָא, וְכִיוָן דְּאִדְכַּר, בְּרָזָא דִּלְעֵילָא, לְבָתַר אִתְּמַר בְּרָזָא דְּנוּקְבָא פְּקִידָה, לְמֶהֱוֵי כְּלָלָא דְּכֹלָּא כְּחַדָא.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר, (שמות ו) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִים אֹתָם וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי. וָאֶזְכֹּר – הָרֵי זְכִירָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא לְמַעְלָה, שֶׁהַמַּזָּל הַזֶּה הוּא לְמַעְלָה בִּזְכָר, בָּא עַל פְּקִידָה שֶׁהִיא בַּגְּלוּת לְמַטָּה בִּנְקֵבָה. כְּמוֹ כֵן וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי.

לעמוד הבא

תרגום לשון הזוהר

השלמה מההשמטות (סימן נ"א)

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל. בְּשָׂרָה כְּתוּב פְּקִידָה, וּבְרָחֵל כְּתוּב זְכִירָה, לָמָה? מִשּׁוּם שֶׁזָּכוֹר נִרְשַׁם בְּיַעֲקֹב שֶׁהוּא בְּרִית שָׁלוֹם כְּשֶׁנַּעֲשָׂה יוֹסֵף, וּבַמֶּה? כְּשֶׁנָּטַל שׁוֹר עִמּוֹ שֶׁלֹּא יֶחֱזַק אוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר, וְלָכֵן נִקְרָא יוֹסֵף בְּכוֹר, שֶׁאוֹתוֹ שׁוֹר שֶׁנָּטַל בְּכוֹר שׁוֹרוֹ וַדַּאי, וְאוֹתוֹ שׁוֹר שׁוֹר תָּם, וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם רִבּוֹן וְשַׁלִּיט, בַּעַל הַבַּיִת שֶׁאוֹתוֹ שׁוֹר תָּם שׁוֹרֶה בְּתוֹכוֹ: ע"כ מההשמטות

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל רָחֵל, שֶׁהֲרֵי בְּמַזָּל זֶה תָּלוּי, וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּתוּב בָּהּ זְכִירָה. וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה – זֶה לֹא הָיָה מֵהַמַּזָּל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי הַבָּנִים תְּלוּיִים בְּמַזָּל וְלֹא לְמַטָּה – כָּאן בְּשָׂרָה זֶה לֹא הָיָה בְּמַזָּל, אֶלָּא כְּתוּב וַה', הַכֹּל יַחַד.

אִם כָּךְ, לָמָה כְּתוּב פְּקִידָה? אֶלָּא וַדַּאי הַזְכִּירָה [הוּא] הָיְתָה מִקֹּדֶם לָכֵן, וְהַמַּפְתֵּחַ הַזֶּה נִמְסַר לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) וְאֶת בְּרִיתִי אָקִים אֶת יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לַמּוֹעֵד הַזֶּה וגו'. אַחֲרֵי כֵן כְּמוֹ זֶה – כֵּיוָן שֶׁנִּזְכַּר בְּסוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, אַחַר כָּךְ נֶאֱמַר בְּסוֹד שֶׁל הַנְּקֵבָה פְּקִידָה, שֶׁיִּהְיֶה הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל יַחַד.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל רָחֵל. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר, (שמות ו) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִים אֹתָם וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי. וָאֶזְכֹּר – הָרֵי זְכִירָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא לְמַעְלָה, שֶׁהַמַּזָּל הַזֶּה הוּא לְמַעְלָה בִּזְכָר, בָּא עַל פְּקִידָה שֶׁהִיא בַּגְּלוּת לְמַטָּה בִּנְקֵבָה. כְּמוֹ כֵן וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי.

יא אַשְׁרֵנוּ עַתָּה סְבָבוּנוּ סְבָבוּנִי עֵינֵיהֶם
לָשִׁיתוּ לִנְטוֹת בָּאָרֶץ: יב דְּמִינוֹ כְּאַרְיֵה
יִכְסוֹף לִטְרוֹף וְכִכְפִיר יֹשֵׁב בְּמִסְתָּרִים:
יג קוּמָה יְהוָה קַדְּמָה פָנָיו הַכְרִיעֵהוּ
פַּלְטָה נַפְשִׁי מֵרָשָׁע חַרְבֶּךָ: יד מִמְּתִים
יָדֶךָ | יְהוָה מִמְּתִים מֵחֶלֶד חֶלְקָם
בַּחַיִּים וּצְפוּנְךָ תִּמְלָא בִטְנָם
יִשְׂבְּעוּ בָנִים וְהִנִּיחוּ יִתְרָם לְעוֹלְלֵיהֶם:
טו אֲנִי בְצֶדֶק אֶחֱזֶה פָנֶיךָ אֶשְׂבְּעָה
בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ:

ג לחודש **יום שישי**

יח א לַמְנַצֵּחַ | לְעֶבֶד יְהוָה לְדָוִד אֲשֶׁר
דִּבֶּר | לַיהוָה אֶת־דִּבְרֵי הַשִּׁירָה
הַזֹּאת בְּיוֹם | הִצִּיל־יְהוָה אוֹתוֹ מִכַּף
כָּל־אֹיְבָיו וּמִיַּד שָׁאוּל: ב וַיֹּאמַר
אֶרְחָמְךָ יְהוָה חִזְקִי: ג יְהוָה | סַלְעִי
וּמְצוּדָתִי וּמְפַלְטִי אֵלִי צוּרִי אֶחֱסֶה־בּוֹ
מָגִנִּי וְקֶרֶן־יִשְׁעִי מִשְׂגַּבִּי: ד מְהֻלָּל
אֶקְרָא יְהוָה וּמִן־אֹיְבַי אִוָּשֵׁעַ:
ה אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי־מָוֶת וְנַחֲלֵי בְלִיַּעַל
יְבַעֲתוּנִי: ו חֶבְלֵי שְׁאוֹל סַבָּבוּנִי
קִדְּמוּנִי מוֹקְשֵׁי מָוֶת: ז בַּצַּר־לִי | אֶקְרָא
יְהוָה וְאֶל־אֱלֹהַי אֲשַׁוֵּעַ יִשְׁמַע מֵהֵיכָלוֹ
קוֹלִי וְשַׁוְעָתִי לְפָנָיו | תָּבוֹא בְאָזְנָיו:
ח וַתִּגְעַשׁ וַתִּרְעַשׁ | הָאָרֶץ וּמוֹסְדֵי
הָרִים יִרְגָּזוּ וַיִּתְגָּעֲשׁוּ כִּי־חָרָה לוֹ:
ט עָלָה עָשָׁן | בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ־מִפִּיו תֹּאכֵל
גֶּחָלִים בָּעֲרוּ מִמֶּנּוּ: י וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֶד
וַעֲרָפֶל תַּחַת רַגְלָיו: יא וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוּב
וַיָּעָף וַיֵּדֶא עַל־כַּנְפֵי־רוּחַ: יב יָשֶׁת
חֹשֶׁךְ | סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סֻכָּתוֹ חֶשְׁכַת־
מַיִם עָבֵי שְׁחָקִים: יג מִנֹּגַהּ נֶגְדּוֹ עָבָיו
עָבְרוּ בָּרָד וְגַחֲלֵי־אֵשׁ: יד וַיַּרְעֵם
בַּשָּׁמַיִם | יְהוָה וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קֹלוֹ בָּרָד
וְגַחֲלֵי־אֵשׁ: טו וַיִּשְׁלַח חִצָּיו וַיְפִיצֵם
וּבְרָקִים רָב וַיְהֻמֵּם: טז וַיֵּרָאוּ | אַפִּיקֵי
מַיִם וַיִּגָּלוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל מִגַּעֲרָתְךָ
יְהוָה מִנִּשְׁמַת רוּחַ אַפֶּךָ: יז יִשְׁלַח
מִמָּרוֹם יִקָּחֵנִי יַמְשֵׁנִי מִמַּיִם רַבִּים:
יח יַצִּילֵנִי מֵאֹיְבִי עָז וּמִשֹּׂנְאַי כִּי־אָמְצוּ
מִמֶּנִּי: יט יְקַדְּמוּנִי בְיוֹם־אֵידִי וַיְהִי־
יְהוָה לְמִשְׁעָן לִי: כ וַיּוֹצִיאֵנִי לַמֶּרְחָב
יְחַלְּצֵנִי כִּי חָפֵץ בִּי: כא יִגְמְלֵנִי יְהוָה
כְּצִדְקִי כְּבֹר יָדַי יָשִׁיב לִי: כב כִּי־
שָׁמַרְתִּי דַּרְכֵי יְהוָה וְלֹא־רָשַׁעְתִּי
מֵאֱלֹהָי: כג כִּי כָל־מִשְׁפָּטָיו לְנֶגְדִּי
וְחֻקֹּתָיו לֹא־אָסִיר מֶנִּי: כד וָאֱהִי תָמִים
עִמּוֹ וָאֶשְׁתַּמֵּר מֵעֲוֹנִי: כה וַיָּשֶׁב־יְהוָה
לִי כְּצִדְקִי כְּבֹר יָדַי לְנֶגֶד עֵינָיו: כו עִם־
חָסִיד תִּתְחַסָּד עִם־גִּבֹּר תָּמִים תִּתַּמָּם:
כז עִם־נָבָר תִּתְבָּרָר וְעִם־עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל:
כח כִּי־אַתָּה עַם־עָנִי תוֹשִׁיעַ וְעֵינַיִם
רָמוֹת תַּשְׁפִּיל: כט כִּי־אַתָּה תָּאִיר נֵרִי
יְהוָה אֱלֹהַי יַגִּיהַּ חָשְׁכִּי: ל כִּי־בְךָ אָרֶץ
גְּדוּד וּבֵאלֹהַי אֲדַלֶּג־שּׁוּר: לא הָאֵל
תָּמִים דַּרְכּוֹ אִמְרַת־יְהוָה צְרוּפָה מָגֵן
הוּא לְכֹל | הַחֹסִים בּוֹ: לב כִּי מִי אֱלוֹהַּ
מִבַּלְעֲדֵי יְהוָה וּמִי צוּר זוּלָתִי אֱלֹהֵינוּ:

לג הָאֵל הַמְאַזְּרֵנִי חָיִל וַיִּתֵּן תָּמִים
דַּרְכִּי: לד מְשַׁוֶּה רַגְלַי כָּאַיָּלוֹת וְעַל
בָּמֹתַי יַעֲמִידֵנִי: לה מְלַמֵּד יָדַי
לַמִּלְחָמָה וְנִחַתָּה קֶשֶׁת־נְחוּשָׁה
זְרוֹעֹתָי: לו וַתִּתֶּן־לִי מָגֵן יִשְׁעֶךָ וִימִינְךָ
תִּסְעָדֵנִי וַעֲנָוָתְךָ תַרְבֶּנִי: לז תַּרְחִיב
צַעֲדִי תַחְתָּי וְלֹא מָעֲדוּ קַרְסֻלָּי:
לח אֶרְדֹּוף אֹיְבַי וְאַשִּׂיגֵם וְלֹא־אָשׁוּב
עַד־כַּלּוֹתָם: לט אֶמְחָצֵם וְלֹא־יָכְלוּ קוּם
יִפְּלוּ תַּחַת רַגְלָי: מ וַתְּאַזְּרֵנִי חַיִל
לַמִּלְחָמָה תַּכְרִיעַ קָמַי תַּחְתָּי: מא וְאֹיְבַי
נָתַתָּה לִּי עֹרֶף וּמְשַׂנְאַי אַצְמִיתֵם:
מב יָשִׁוּעוּ וְאֵין־מוֹשִׁיעַ עַל־יְהוָה וְלֹא
עָנָם: מג וָאֶשְׁחָקֵם כְּעָפָר עַל־פְּנֵי־רוּחַ
כְּטִיט חוּצוֹת אֲרִיקֵם: מד תְּפַלְּטֵנִי
מֵרִיבֵי עָם תְּשִׂימֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם עַם
לֹא־יָדַעְתִּי יַעַבְדוּנִי: מה לְשֵׁמַע אֹזֶן
יִשְׁמָעוּ לִי בְּנֵי־נֵכָר יְכַחֲשׁוּ־לִי: מו בְּנֵי־
נֵכָר יִבֹּלוּ וְיִחְרְגוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם:
מז חַי־יְהוָה וּבָרוּךְ צוּרִי וְיָרוּם אֱלוֹהֵי
יִשְׁעִי: מח הָאֵל הַנּוֹתֵן נְקָמוֹת לִי וַיַּדְבֵּר
עַמִּים תַּחְתָּי: מט מְפַלְּטִי מֵאֹיְבָי אַף
מִן־קָמַי תְּרוֹמְמֵנִי מֵאִישׁ חָמָס תַּצִּילֵנִי:
נ עַל־כֵּן | אוֹדְךָ בַגּוֹיִם | יְהוָה וּלְשִׁמְךָ
אֲזַמֵּרָה: נא מַגְדִּל | יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ וְעֹשֶׂה
חֶסֶד | לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד־
עוֹלָם:

יט א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב הַשָּׁמַיִם
מְסַפְּרִים כְּבוֹד־אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו
מַגִּיד הָרָקִיעַ: ג יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר
וְלַיְלָה לְלַיְלָה יְחַוֶּה־דָּעַת: ד אֵין־אֹמֶר
וְאֵין דְּבָרִים בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם:
ה בְּכָל־הָאָרֶץ | יָצָא קַוָּם וּבִקְצֵה תֵבֵל
מִלֵּיהֶם לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם־אֹהֶל בָּהֶם: ו וְהוּא
כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר לָרוּץ
אֹרַח: ז מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם | מוֹצָאוֹ
וּתְקוּפָתוֹ עַל־קְצוֹתָם וְאֵין נִסְתָּר
מֵחַמָּתוֹ: ח תּוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה מְשִׁיבַת
נָפֶשׁ עֵדוּת יְהוָה נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת
פֶּתִי: ט פִּקּוּדֵי יְהוָה יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי־
לֵב מִצְוַת יְהוָה בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם:
י יִרְאַת יְהוָה | טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד
מִשְׁפְּטֵי־יְהוָה אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו:
יא הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב וּמְתוּקִים
מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים: יב גַּם־עַבְדְּךָ נִזְהָר
בָּהֶם בְּשָׁמְרָם עֵקֶב רָב: יג שְׁגִיאוֹת
מִי־יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נַקֵּנִי: יד גַּם מִזֵּדִים |
חֲשֹׂךְ עַבְדֶּךָ אַל־יִמְשְׁלוּ־בִי אָז אֵיתָם
וְנִקֵּיתִי מִפֶּשַׁע רָב: טו יִהְיוּ לְרָצוֹן |
אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי
וְגֹאֲלִי:

כ א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב יַעֲנְךָ
יְהוָה בְּיוֹם צָרָה יְשַׂגֶּבְךָ שֵׁם | אֱלֹהֵי
יַעֲקֹב: ג יִשְׁלַח־עֶזְרְךָ מִקֹּדֶשׁ וּמִצִּיּוֹן
יִסְעָדֶךָּ: ד יִזְכֹּר כָּל־מִנְחֹתֶיךָ וְעוֹלָתְךָ
יְדַשְּׁנֶה סֶלָה: ה יִתֶּן־לְךָ כִּלְבָבֶךָ וְכָל־
עֲצָתְךָ יְמַלֵּא: ו נְרַנְּנָה | בִּישׁוּעָתֶךָ
וּבְשֵׁם־אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹּל יְמַלֵּא יְהוָה כָּל־

מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ׃ ז עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי הוֹשִׁיעַ |
יְהוָה מְשִׁיחוֹ יַעֲנֵהוּ מִשְׁמֵי קָדְשׁוֹ
בִּגְבוּרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ׃ ח אֵלֶּה בָרֶכֶב
וְאֵלֶּה בַסּוּסִים וַאֲנַחְנוּ | בְּשֵׁם־יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ נַזְכִּיר׃ ט הֵמָּה כָּרְעוּ וְנָפָלוּ
וַאֲנַחְנוּ קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד׃ י יְהוָה
הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם־קָרְאֵנוּ׃

כא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב יְהוָה
בְּעֻזְּךָ יִשְׂמַח־מֶלֶךְ וּבִישׁוּעָתְךָ
מַה־יָּגֵל מְאֹד׃ ג תַּאֲוַת לִבּוֹ נָתַתָּה
לּוֹ וַאֲרֶשֶׁת שְׂפָתָיו בַּל־מָנַעְתָּ סֶלָה׃
ד כִּי־תְקַדְּמֶנּוּ בִּרְכוֹת טוֹב תָּשִׁית
לְרֹאשׁוֹ עֲטֶרֶת פָּז׃ ה חַיִּים | שָׁאַל מִמְּךָ
נָתַתָּה לּוֹ אֹרֶךְ יָמִים עוֹלָם וָעֶד׃ ו גָּדוֹל
כְּבוֹדוֹ בִּישׁוּעָתֶךָ הוֹד וְהָדָר תְּשַׁוֵּה
עָלָיו׃ ז כִּי־תְשִׁיתֵהוּ בְרָכוֹת לָעַד
תְּחַדֵּהוּ בְשִׂמְחָה אֶת־פָּנֶיךָ׃ ח כִּי־
הַמֶּלֶךְ בֹּטֵחַ בַּיהוָה וּבְחֶסֶד עֶלְיוֹן בַּל־
יִמּוֹט׃ ט תִּמְצָא יָדְךָ לְכָל־אֹיְבֶיךָ יְמִינְךָ
תִּמְצָא שֹׂנְאֶיךָ׃ י תְּשִׁיתֵמוֹ | כְּתַנּוּר אֵשׁ
לְעֵת פָּנֶיךָ יְהוָה בְּאַפּוֹ יְבַלְּעֵם וְתֹאכְלֵם
אֵשׁ׃ יא פִּרְיָמוֹ מֵאֶרֶץ תְּאַבֵּד וְזַרְעָם
מִבְּנֵי אָדָם׃ יב כִּי־נָטוּ עָלֶיךָ רָעָה
חָשְׁבוּ מְזִמָּה בַּל־יוּכֻלוּ׃ יג כִּי תְשִׁיתֵמוֹ
שֶׁכֶם בְּמֵיתָרֶיךָ תְּכוֹנֵן עַל־פְּנֵיהֶם׃
יד רוּמָה יְהוָה בְּעֻזֶּךָ נָשִׁירָה וּנְזַמְּרָה
גְּבוּרָתֶךָ׃

כב א לַמְנַצֵּחַ עַל־אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר מִזְמוֹר
לְדָוִד׃ ב אֵלִי אֵלִי לָמָה עֲזַבְתָּנִי
רָחוֹק מִישׁוּעָתִי דִּבְרֵי שַׁאֲגָתִי׃ ג אֱלֹהַי
אֶקְרָא יוֹמָם וְלֹא תַעֲנֶה וְלַיְלָה וְלֹא־
דוּמִיָּה לִי׃ ד וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב
תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל׃ ה בְּךָ בָטְחוּ אֲבֹתֵינוּ
בָּטְחוּ וַתְּפַלְּטֵמוֹ׃ ו אֵלֶיךָ זָעֲקוּ וְנִמְלָטוּ
בְּךָ בָטְחוּ וְלֹא־בוֹשׁוּ׃ ז וְאָנֹכִי תוֹלַעַת
וְלֹא־אִישׁ חֶרְפַּת אָדָם וּבְזוּי עָם׃
ח כָּל־רֹאַי יַלְעִגוּ לִי יַפְטִירוּ בְשָׂפָה
יָנִיעוּ רֹאשׁ׃ ט גֹּל אֶל־יְהוָה יְפַלְּטֵהוּ
יַצִּילֵהוּ כִּי חָפֵץ בּוֹ׃ י כִּי־אַתָּה גֹחִי
מִבֶּטֶן מַבְטִיחִי עַל־שְׁדֵי אִמִּי׃ יא עָלֶיךָ
הָשְׁלַכְתִּי מֵרֶחֶם מִבֶּטֶן אִמִּי אֵלִי אָתָּה׃
יב אַל־תִּרְחַק מִמֶּנִּי כִּי־צָרָה קְרוֹבָה כִּי־
אֵין עוֹזֵר׃ יג סְבָבוּנִי פָרִים רַבִּים אַבִּירֵי
בָשָׁן כִּתְּרוּנִי׃ יד פָּצוּ עָלַי פִּיהֶם אַרְיֵה
טֹרֵף וְשֹׁאֵג׃ טו כַּמַּיִם נִשְׁפַּכְתִּי
וְהִתְפָּרְדוּ כָּל־עַצְמוֹתָי הָיָה לִבִּי כַּדּוֹנָג
נָמֵס בְּתוֹךְ מֵעָי׃ טז יָבֵשׁ כַּחֶרֶשׂ | כֹּחִי
וּלְשׁוֹנִי מִדְבַּק מַלְקוֹחָי וְלַעֲפַר־מָוֶת
תִּשְׁפְּתֵנִי׃ יז כִּי סְבָבוּנִי כְלָבִים עֲדַת
מְרֵעִים הִקִּיפוּנִי כָּאֲרִי יָדַי וְרַגְלָי׃
יח אֲסַפֵּר כָּל־עַצְמוֹתָי הֵמָּה יַבִּיטוּ
יִרְאוּ־בִי׃ יט יְחַלְּקוּ בְגָדַי לָהֶם וְעַל־
לְבוּשִׁי יַפִּילוּ גוֹרָל׃ כ וְאַתָּה יְהוָה
אַל־תִּרְחָק אֱיָלוּתִי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה׃
כא הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד־כֶּלֶב
יְחִידָתִי׃ כב הוֹשִׁיעֵנִי מִפִּי אַרְיֵה
וּמִקַּרְנֵי רֵמִים עֲנִיתָנִי׃ כג אֲסַפְּרָה שִׁמְךָ
לְאַחַי בְּתוֹךְ קָהָל אֲהַלְלֶךָּ׃ כד יִרְאֵי
יְהוָה | הַלְלוּהוּ כָּל־זֶרַע יַעֲקֹב כַּבְּדוּהוּ
וְגוּרוּ מִמֶּנּוּ כָּל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל׃ כה כִּי
לֹא־בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת עָנִי וְלֹא־
הִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ וּבְשַׁוְּעוֹ אֵלָיו שָׁמֵעַ׃
כו מֵאִתְּךָ תְּהִלָּתִי בְּקָהָל רָב נְדָרַי אֲשַׁלֵּם
נֶגֶד יְרֵאָיו׃ כז יֹאכְלוּ עֲנָוִים | וְיִשְׂבָּעוּ
יְהַלְלוּ יְהוָה דֹּרְשָׁיו יְחִי לְבַבְכֶם לָעַד׃
כח יִזְכְּרוּ | וְיָשֻׁבוּ אֶל־יְהוָה כָּל־אַפְסֵי־
אָרֶץ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כָּל־מִשְׁפְּחוֹת
גּוֹיִם׃ כט כִּי לַיהוָה הַמְּלוּכָה וּמֹשֵׁל
בַּגּוֹיִם׃ ל אָכְלוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ | כָּל־דִּשְׁנֵי־
אֶרֶץ לְפָנָיו יִכְרְעוּ כָּל־יוֹרְדֵי עָפָר
וְנַפְשׁוֹ לֹא חִיָּה׃ לא זֶרַע יַעַבְדֶנּוּ יְסֻפַּר
לַאדֹנָי לַדּוֹר׃ לב יָבֹאוּ וְיַגִּידוּ צִדְקָתוֹ
לְעַם נּוֹלָד כִּי עָשָׂה׃

ד לחודש **שבת קודש**

כג א מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה רֹעִי לֹא
אֶחְסָר׃ ב בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי
עַל־מֵי מְנֻחוֹת יְנַהֲלֵנִי׃ ג נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב
יַנְחֵנִי בְּמַעְגְּלֵי־צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ׃ ד גַּם
כִּי־אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא־אִירָא רָע
כִּי־אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה
יְנַחֲמֻנִי׃ ה תַּעֲרֹךְ לְפָנַי | שֻׁלְחָן נֶגֶד
צֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ בַשֶّמֶן רֹאשִׁי כוֹסִי רְוָיָה׃
ו אַךְ | טוֹב וָחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל־יְמֵי חַיָּי
וְשַׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוָה לְאֹרֶךְ יָמִים׃

כד א לְדָוִד מִזְמוֹר לַיהוָה הָאָרֶץ
וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ׃ ב כִּי־
הוּא עַל־יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל־נְהָרוֹת
יְכוֹנְנֵהָ׃ ג מִי־יַעֲלֶה בְהַר־יְהוָה וּמִי־
יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ׃ ד נְקִי כַפַּיִם וּבַר־
לֵבָב אֲשֶׁר לֹא־נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְלֹא
נִשְׁבַּע לְמִרְמָה׃ ה יִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת
יְהוָה וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ׃ ו זֶה דּוֹר
דֹּרְשָׁיו מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה׃
ז שְׂאוּ שְׁעָרִים | רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ
פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד׃ ח מִי
זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה עִזּוּז וְגִבּוֹר יְהוָה
גִּבּוֹר מִלְחָמָה׃ ט שְׂאוּ שְׁעָרִים |
רָאשֵׁיכֶם וּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ
הַכָּבוֹד׃ י מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד
יְהוָה צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד סֶלָה׃

כה א לְדָוִד אֵלֶיךָ יְהוָה נַפְשִׁי אֶשָּׂא׃
ב אֱלֹהַי בְּךָ בָטַחְתִּי אַל־אֵבוֹשָׁה
אַל־יַעַלְצוּ אוֹיְבַי לִי׃ ג גַּם כָּל־קֹוֶיךָ
לֹא יֵבֹשׁוּ יֵבֹשׁוּ הַבּוֹגְדִים רֵיקָם׃
ד דְּרָכֶיךָ יְהוָה הוֹדִיעֵנִי אָרְחוֹתֶיךָ
לַמְּדֵנִי׃ ה הַדְרִיכֵנִי בַאֲמִתֶּךָ | וְלַמְּדֵנִי
כִּי־אַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׁעִי אוֹתְךָ קִוִּיתִי כָּל־
הַיּוֹם׃ ו זְכֹר־רַחֲמֶיךָ יְהוָה וַחֲסָדֶיךָ כִּי
מֵעוֹלָם הֵמָּה׃ ז חַטֹּאוֹת נְעוּרַי | וּפְשָׁעַי
אַל־תִּזְכֹּר כְּחַסְדְּךָ זְכָר־לִי־אַתָּה לְמַעַן
טוּבְךָ יְהוָה׃ ח טוֹב־וְיָשָׁר יְהוָה עַל־כֵּן
יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ׃ ט יַדְרֵךְ עֲנָוִים
בַּמִּשְׁפָּט וִילַמֵּד עֲנָוִים דַּרְכּוֹ׃ י כָּל־
אָרְחוֹת יְהוָה חֶסֶד וֶאֱמֶת לְנֹצְרֵי בְרִיתוֹ
וְעֵדֹתָיו׃ יא לְמַעַן שִׁמְךָ יְהוָה וָסָלַחְתָּ
לַעֲוֹנִי כִּי רַב־הוּא׃ יב מִי־זֶה הָאִישׁ

יד: לעמוד הקודם לקוטי מוהר"ן

אֲנִי יְיָ הוּא שְׁמִי יא

הָעוֹלָם, וְאוֹמְרִים שֶׁיֵּשׁ לְאֵל יָדָם לַעֲשׂוֹת פְּרִיּוֹנוֹת וּלְהִתְפַּלֵּל תְּפִלּוֹת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר: הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא, וְיִתְפַּלֵּל בַּעֲדֶךָ וָחָיָה. כִּי זֶה יָדוּעַ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא [מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים, וְצָרִיךְ לִילֵךְ אֶצְלָם, שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עָלָיו], אֲבָל בַּעֲלֵי־גַּאֲוָה אֵין הוֹלְכִים אֶל צַדִּיקִים לְבַקְּשָׁם שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם, וְגַם אֵין מַנִּיחִים שְׁאָר בְּנֵי־אָדָם, שֶׁיֵּלְכוּ אֵצֶל צַדִּיקִים שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם, כִּי אָמְרוּ אֵלּוּ בַּעֲלֵי־גַּאֲוָה, שֶׁגַּם הֵם צַדִּיקִים וְיכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל, וְאֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ יוֹתֵר מֵהֶם, וּבָזֶה הֵם נִקְרָאִים בְּשֵׁם אֲבִימֶלֶךְ; אֲבִי - לְשׁוֹן רָצוֹן, כְּמוֹ: וְלֹא אָבָה ה' אֱלֹקֶיךָ וכו':

יא

אֲנִי יְיָ הוּא שְׁמִי, וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן, וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים: (ישעיה מב)

א כִּי יֵשׁ יְחִידָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, הֵינוּ "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" וּ"בָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד" (זוהר בראשית, דף יח:), וְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה זֹאת עַל־יָדוֹ; עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעֻמְקָהּ, כִּי מִי שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה, הוּא עָדַיִן רָחוֹק מִתְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, רַק עַל־יְדֵי אֶמְצָעוּת הַדִּבּוּר יָכוֹל לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעֻמְקָהּ, הֵינוּ עַל־יְדֵי שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּהַתּוֹרָה בְּדִבּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי ד): כִּי חַיִּים הֵם לְמוֹצְאֵיהֶם - לְמוֹצִיאֵיהֶם בַּפֶּה (כשארז"ל עירובין נד:), מֵאִיר לוֹ הַדִּבּוּר בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: (ברכות כב:) פְּתַח פִּיךָ וְיָאִירוּ דְּבָרֶיךָ. וּבְכָל פַּעַם וּפַעַם, עַל־יְדֵי כָּל תְּשׁוּבָה וּתְשׁוּבָה, הוּא הוֹלֵךְ מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה, עַד שֶׁיּוֹצֵא מִמַּדְרֵגָה פְּחוּתָה וּבָא לְתִבּוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעֻמְקָהּ וְזֶה שֶׁשְּׁאָלוּ יוֹחָנִי וּמְמַרֵא לְמֹשֶׁה (מנחות פז): תֶּבֶן אַתָּה מַכְנִיס לַעֲפָרִים? הַשִּׁיב לָהֶם: אָמְרֵי אֲנָשֵׁי: לְמָתָא יַרְקָא יַרְקָא שְׁקַל. תֶּבֶן זֶה בְּחִינַת תְּבוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי ב): תְּבוּנָה תִּנְצְרֶכָּה; שֶׁהֵם הַבִּינוּ, שֶׁמֹּשֶׁה רוֹצֶה לְהַכְנִיס תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל, וְעַל־כֵּן שְׁאָלוּ, כִּי בִּזְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, הֵם מְשׁוּלִים לְעָפָר (א), וְאֵיךְ יוּכַל לַהֲכִיאָם לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה, לְתִבּוּנוֹת הַתּוֹרָה. וְזֶה: תֶּבֶן - לְשׁוֹן תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה. אַתָּה מַכְנִיס לַעֲפָרִים - זֶה בְּחִינַת עָפָר, הֵינוּ מַדְרֵגָה פְּחוּתָה. הַשִּׁיב לָהֶם: אָמְרֵי אֲנָשֵׁי - הֵינוּ עַל־יְדֵי הָאֱמִירוֹת, עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, הוּא מֵאִיר לוֹ לְכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה; וְזֶהוּ: לְמָתָא יַרְקָא - לַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. יַרְקָא הוּא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (בראשית פרשה מג): וַיֶּרֶק אֶת חֲנִיכָיו - אוֹרְקָן בְּפָרָשַׁת שׁוֹפְטִים, הֵינוּ שֶׁגֵּרְזָם לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כִּי פָּרָשַׁת שׁוֹפְטִים נֶאֱמַר עַל תְּשׁוּבָה: מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב - הַיָּרֵא מֵעֲבֵרוֹת שֶׁבִּידוֹ (כשארז"ל סוטה מג:). וְזֶהוּ אָמְרֵי אֲנָשֵׁי: לְמָתָא יַרְקָא - הֵינוּ עַל־יְדֵי הָאֱמִירוֹת וְהַדִּבּוּר שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי. לְמָתָא יַרְקָא, לַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, יָאִיר לוֹ הַדִּבּוּר, שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. וְזֶה: יַרְקָא שְׁקַל - בְּחִינַת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל, שֶׁהַדִּבּוּר יָאִיר לוֹ, שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל מַמָּשׁ:

ב אַךְ לַדִּבּוּר שֶׁיָּאִיר לוֹ, אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת כִּי אִם עַל־יְדֵי כָּבוֹד, הֵינוּ שֶׁיִּרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּשְׁלֵמוּת, שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹדוֹ לְאֵין נֶגֶד כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, הֵינוּ עַל־יְדֵי עֲנָוָה וְקַטְנוּת. כִּי עִקַּר בְּחִינַת הַדִּבּוּר הוּא מִכָּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים כד): מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד - הֵינוּ מַלְכוּת פֶּה (ג). כִּי כְּשֶׁהַתּוֹרָה בָּאָה לְתוֹךְ דִּבּוּרִים פְּגוּמִים, לְפֶה פְּגוּם, לֹא דַּי שֶׁאֵין דִּבּוּרֵי הַתּוֹרָה מֵאִירִים לוֹ, כִּי אִם גַּם הַתּוֹרָה עַצְמָהּ נִתְחַשֵּׁךְ וְנִתְחַשֵּׁךְ שָׁם מִפִּיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יהושע א): לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ, בְּחִינַת (שמות י): וְיָמֵשׁ חֹשֶׁךְ, הֵינוּ שֶׁלֹּא יִתְגַּשְּׁמוּ וְיִתְחַשְּׁכוּ מִפִּיךָ, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאֵין מַשְׂגִּיחִין שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּשְׁלֵמוּת, הֵינוּ עַל־יְדֵי גַּדְלוּת, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין יְכוֹלִין לִפְתּוֹחַ פֶּה, בְּבְחִינַת (תהלים ח): סָגְרוּ פִימוֹ דִּבְּרוּ בְגֵאוּת; כְּמַעֲשֶׂה דְּלוֹי בַּר סִיסָא, שֶׁהֶעֱלוּהוּ לַבִּימָה, וְטָפַת רוּחוֹ עָלָיו, וְלֹא אֲגִיבוּן (ירושלמי יבמות פ' יב). כִּי עַל־יְדֵי הַגֵּאוּת הוּא בְּחִינַת עֲבוֹדַת־אֱלִילִים (ד), וּבַעֲבוֹדַת־אֱלִילִים כְּתִיב (דברים ז): פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ, וְכָל הָעוֹמֵד לִשְׂרֹף כְּשָׂרוּף דָּמֵי, וּכְתִיבִי מִכְתָּת שַׁעֲוִרָה, כַּמּוּבָא בַּגְּמָרָא (ר"ה כח.) לְעִנְיַן שׁוֹפָר שֶׁל עֲבוֹדַת־אֱלִילִים, וְכֵיוָן שֶׁמִּכְתָּת כָּתִית שַׁעֲוִרָה, אֵין לוֹ כְּלֵי הַדִּבּוּר לְדַבֵּר עִמָּהֶם. אַךְ כְּשֶׁהוּא נִזְהָר וְשׁוֹמֵר כְּבוֹד הַשֵּׁם, שֶׁיִּהְיֶה בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁהוּא נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס, עַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְדַבֵּר דִּבּוּרִים הַמְּאִירִים בִּבְחִינַת (יחזקאל מג): וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ, וְהֵם מְאִירִים לוֹ לִתְשׁוּבָה, וְיָכוֹל לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעֻמְקָהּ כַּנַּ"ל:

ג וְכָבוֹד בִּשְׁלֵמוּת אֵינוֹ כִּי אִם עַל־יְדֵי וָא"ו שֶׁיַּמְשִׁיךְ לְתוֹכָהּ, כִּי בְּלֹא וָא"ו נִשְׁאָר **כָּבֵד** פֶּה (ה), וְעַל־יְדֵי וָא"ו הוּא בִּבְחִינַת (תהלים ל): **כָּבוֹד** וְלֹא יִדֹּם. כִּי כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וָא"ו, הוּא מוֹסִיף (פסחים ה.), הֵינוּ בְּחִינַת תּוֹסְפוֹת קְדֻשָּׁה, הֵינוּ שְׁמִירַת הַבְּרִית, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מ"ר קדושים פרשה בה, הובא בר"ש"): כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גֶּדֶר עֶרְוָה, אַתָּה מוֹצֵא קְדֻשָּׁה; כִּי זֶה תָּלוּי בְּזֶה, גֵּאוּת וְנִאוּף, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוטה ד:) עַל פָּסוּק (משלי ו): וְאִשֶּׁת אִישׁ נֶפֶשׁ יִקָּרָה תָצוּד. וְעַל־כֵּן בְּרִית מְכֻנֶּה בְּשֵׁם שַׁדַּי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית לה): אֲנִי אֵל שַׁדַּי, פְּרֵה וּרְבֵה; כִּי שַׁדַּי הוּא בְּחִינַת: שֶׁיֵּשׁ דַּי בְּאֶלְקוּתִי לְכָל בְּרִיָּה (כמובא בפירש"י לך לך יז), וּכְשֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר הַבְּרִית, הֵינוּ עַל־יְדֵי גֵּאוּת, הוּא עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ עֲבוֹדַת־אֱלִילִים, הוּא מַרְאֶה שֶׁאֵין דַּי לוֹ בְּאֶלְקוּתוֹ עַד שֶׁצָּרִיךְ עֲבוֹדַת־אֱלִילִים, וְעַל־כֵּן פּוֹגֵם בְּשַׁדַּי, שֶׁיֵּשׁ דַּי בְּאֶלְקוּתוֹ לְכָל בְּרִיָּה; וּכְשֶׁשּׁוֹמֵר הַבְּרִית, הוּא זוֹכֶה לְאוֹר הַמֵּאִיר לוֹ לִתְשׁוּבָה כַּנַּ"ל:

ד וְאוֹר הַזֶּה הוּא בְּחִינַת טַל אוֹרוֹת (ז), הַכְּלוּלִים בַּוָּא"ו שֶׁל כָּבוֹד, בִּבְחִינַת (איוב לח): הֲן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר. פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ הֵם בְּחִינַת טַל אוֹרוֹת שֶׁל מִלּוּי שֶׁלֹּשׁ אוֹתִיּוֹת רִאשׁוֹנוֹת. (פֵּרוּשׁ, כִּי שֶׁלֹּשׁ אוֹתִיּוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁל שֵׁם הוי"ה בְּמִלּוּי אַלְפִין הֵם בְּגִימַטְרִיָּא טַל, וְהֵם בְּחִינַת טַל אוֹרוֹת, וְהֵם כְּלוּלִים בְּהַוָּא"ו שֶׁל הַשֵּׁם (ז).) עִם גָּבֶר - שֶׁהֵם כְּלוּלִים בִּבְרִית, כִּי בְּאִישׁ גְּבוּרָתוֹ (ח), וְעַל־שֵׁם זֶה נִקְרָא בְּרִית: בּוֹעֵז (תיקון תלתין וחד) - בּוֹ עֹז בּוֹ תֻּקְפָּא. אֲבָל כְּשֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר הַבְּרִית, הוּא מְקַלְקֵל הַטַּל אוֹרוֹת וּמְמַשִּׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֹל הַפַּרְנָסָה, הֵינוּ טַל מְלָאכוֹת, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (פינחס, דף רמד.): מָאן דְּזָרַק פֵּרוּרִין דְּנַהֲמָא, עֲנִיּוּת רָדַף אַבַּתְרֵהּ, כָּל־שֶׁכֵּן מָאן דְּזָרַק פֵּרוּרִין דְּמֹחָא.

(א) עי' מגילה טז ע"א. (ב) ועי' בהקדמת תיקונים ירוק מסטרא דאימא דאיתו תשובה קו ירוק. (ג) תקוני זוהר בהקדמה שניה, פתח אליהו. (ד) סוטה ד. (ה) שמות ד. (ו) ישעי' כו. (ז) עיין זוהר תצא ר"פ ע"ב. (ח) עיין ב"מ דף פ"ד.

לעמוד הבא

עַל־יְדֵי שֶׁמְּחַסְּרִים מָמוֹנָם בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ שֶׁקּוֹנִים קָרְבָּנוֹת מִמָּמוֹנָם, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן כְּשֶׁמּוֹצִיאִין הַמָּמוֹן עַל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, כַּמְּבֹאָר בְּהַתּוֹרָה 'צִוִּיתָ צֶדֶק' הַנַּ"ל. וְזֶה: "צַו" וְכוּ' - 'בְּיוֹתֵר צָרִיךְ לְזָרֵז בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֶסְרוֹן כִּיס', שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁזּוֹכִין עַל־יְדֵי הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהֵם נִדְבַת לֵב, בְּחִינַת צְדָקָה. כִּי עַל שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן, בְּחִינַת חֶסְרוֹן כִּיס בִּשְׁבִיל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, צְרִיכִין לְזָרֵז עַל זֶה בְּיוֹתֵר מְאֹד מְאֹד, כִּי לְהוֹצִיא מִתַּאֲוַת מָמוֹן קָשֶׁה בְּיוֹתֵר מִכָּל הַתַּאֲווֹת כַּנַּ"ל. נִמְצָא שֶׁ'צַו' הַנֶּאֱמַר בַּקָּרְבָּנוֹת, מְרַמֵּז עַל שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת 'אֵין צַו אֶלָּא זֵרוּז, בְּיוֹתֵר צָרִיךְ לְזָרֵז בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֶסְרוֹן כִּיס' כַּנַּ"ל. וְזֶהוּ בְּעֶצְמוֹ בְּחִינַת 'אֵין צַו אֶלָּא עֲבוֹדָה־זָרָה', כִּי שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן הוּא בִּטּוּל הָעֲבוֹדָה־זָרָה, כִּי כָּל הָעֲבוֹדוֹת זָרוֹת הֵם בְּתַאֲוַת מָמוֹן כַּנַּ"ל.

"קְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב" הֵפֶךְ תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁהוּא עֲצָבוּת וּמַרָּה שְׁחוֹרָה

טז. **וְזֶהוּ** בְּחִינַת קְטֹרֶת. כִּי "קְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב" (מִשְׁלֵי כז, ט), הֵפֶךְ תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲצָבוּת וּמַרָּה שְׁחוֹרָה, בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית ג, יז): "בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה", וְכֵן מְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה 'אַשְׁרֵי הָעָם' (סִימָן יג): שֶׁשְּׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן הוּא בְּחִינַת "קְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב". וְעִקַּר הַקְּטֹרֶת הֵם בְּחִינַת הָרֵיחַ הַקָּדוֹשׁ, זֶה בְּחִינַת הָרֵיחַ שֶׁל הַמַּאֲכָלִים הַנַּ"ל, שֶׁעִקַּר שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן הוּא עַל־יְדֵי־זֶה. וְזֶה בְּחִינַת 'קְטֹרֶת מְעַשֶּׁרֶת' (יוֹמָא כו.), הַיְנוּ בְּחִינַת תִּקּוּן הָעֲשִׂירוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן. כִּי זֶה הַנּוֹפֵל לְתַאֲוַת מָמוֹן אֵין לוֹ שׁוּם עֲשִׁירוּת לְעוֹלָם, כִּי הוּא בַּעַל חוֹב תָּמִיד לְתַאֲוָתוֹ, וְכָל מַה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, חָסֵר לוֹ בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר, בְּחִינַת (אָבוֹת ב, ז): 'מַרְבֶּה נְכָסִים מַרְבֶּה דְּאָגָה' וְכוּ', וְאֵין אָדָם זוֹכֶה לַעֲשִׂירוּת בֶּאֱמֶת כִּי אִם כְּשֶׁמְּשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן, וּמַאֲמִין בְּהַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ שֶׁיְּזַמִּין לוֹ פַּרְנָסָתוֹ בְּסִבָּה קַלָּה, וְהוּא שָׁמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הָעֲשִׂירוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (אָבוֹת ד, א): 'אֵיזֶהוּ עָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ', כַּמְּבֹאָר כָּל זֶה בְּהַתּוֹרָה 'צִוִּיתָ צֶדֶק' הַנַּ"ל. וְהָעֲשִׂירוּת דִּקְדֻשָּׁה כָּזֹאת שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן זוֹכִין עַל־יְדֵי קְטֹרֶת, בְּחִינַת "קְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב", בְּחִינַת 'קְטֹרֶת מְעַשֶּׁרֶת', כַּנַּ"ל.

עִקַּר הַכְּנִעַת הָעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁהוּא תַּאֲוַת מָמוֹן, הוּא עַל־יְדֵי הָאֵשׁ

יז. **וְזֶה** בְּחִינַת הַקָּרְבָּן פֶּסַח שֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא צָלִי' (זְבָחִים נו:), שֶׁהוּא סִיּוּם פָּרָשִׁיּוֹת וּמִשְׁנָיּוֹת הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁאוֹמְרִים בַּבֹּקֶר בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה. כִּי צָלִי רֵיחוֹ נוֹדֵף, כְּדֵי לְהַכְנִיעַ בְּיוֹתֵר עֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁל הַמָּמוֹן, שֶׁהַכְּנָעָתָהּ עַל־יְדֵי הָרֵיחַ שֶׁל הַמַּאֲכָלִים הַנַּ"ל, שֶׁהֵם בְּחִינַת מַאֲכָלִין דְּקָרְבָּנִין כַּנַּ"ל. וְגַם צָלִי שׁוֹלֵט בּוֹ הָאֵשׁ בְּיוֹתֵר, כִּי עִקַּר הַכְּנָעַת הָעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁהוּא תַּאֲוַת מָמוֹן, הוּא עַל־יְדֵי הָאֵשׁ הַמְבֹאָר בְּהַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל, וְכַמְּבֹאָר בַּכַּוָּנוֹת (דְּרוּשׁ תְּפִלַּת הַשַּׁחַר דְּרוּשׁ ג'; זֹהַר פְּקוּדֵי רלז.) שֶׁהָעֲבוֹדָה־זָרָה הֵם קְלִפּוֹת קָשׁוֹת מְאֹד, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבַעֲרָם כִּי אִם עַל־יְדֵי הָאֵשׁ, וְעַל־כֵּן הַקָּרְבָּן פֶּסַח הוּא צָלִי־אֵשׁ דַּיְקָא.

בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם - שִׁבְירַת תַּאֲוַת מָמוֹן

כִּי הַקָּרְבָּן פֶּסַח הוּא עִקַּר שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁהוּא הָעֲבוֹדָה־זָרָה. כִּי קָרְבָּן פֶּסַח נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל בִּיצִיאָתָן מִמִּצְרַיִם, וְעִקַּר יְצִיאַת מִצְרַיִם הוּא בְּחִינַת שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן וְלִזְכּוֹת לְתִקּוּן הָעֲשִׂירוּת דִּקְדֻשָּׁה, בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית טו, יד): "וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל", כִּי מִצְרַיִם מְלֵאָה גִּלּוּלִים וַעֲבוֹדָה־זָרָה, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁשָּׁם כָּל הָעֲבוֹדוֹת זָרוֹת כַּנַּ"ל. וְכֵן מְבֹאָר בְּסוֹף הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל, שֶׁמִּצְרַיִם הִיא הַמְּדִינָה שֶׁסָּבְרוּ בַּעֲלֵי תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁהֵם כֻּלָּם אֱלֹהוּת מֵרִבּוּי הַמָּמוֹן שֶׁלָּהֶם, עַד שֶׁאָמְרוּ שֶׁהֵם כֻּלָּם אֱלֹהוּת וְנוֹסְעִים עִם מַלְאָכִים, שֶׁהַסּוּסִים שֶׁלָּהֶם הֵם מַלְאָכִים מֵחֲמַת שֶׁמְּצַפִּין בַּעֲשִׂירוּת גָּדוֹל, עַיֵּן שָׁם מַה שֶׁכָּתוּב שֶׁכָּל הַמַּעֲשֶׂה נוֹרָאָה מְרֻמָּזֶת בִּישַׁעְיָה קַפִּיטֶל ל"א: "הוֹי הַיֹּרְדִים מִצְרַיִם לְעֶזְרָה וְעַל סוּסִים יִשָּׁעֵנוּ" וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. נִמְצָא, שֶׁמִּצְרַיִם הוּא עִקַּר בְּחִינַת הָעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁל תַּאֲוַת מָמוֹן. וְזֶה עִקַּר בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, בְּחִינַת שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן, וְכֵן מְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה 'תִּקְעוּ־א' בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא (בַּאוֹת ה') שֶׁפֶּסַח הוּא תִּקּוּן תַּאֲוַת מָמוֹן, וְזֶהוּ בְּחִינַת הַקָּרְבָּן־פֶּסַח שֶׁהוּא צָלִי־אֵשׁ וְכַנַּ"ל.

נִצְטַוּוּינוּ לְהָבִיא הַקָּרְבָּן פֶּסַח מִן הַצֹּאן לְהַכְנִיעַ הָעֲבוֹדָה־זָרָה זֹאת שֶׁל מָמוֹן וַעֲשִׂירוּת

כִּי הַקָּרְבָּן־פֶּסַח הָיָה מִן הַצֹּאן, שֶׁזֶּה הָיָה הָעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה נִצְטַוּוּינוּ לְהָבִיא הַקָּרְבָּן־פֶּסַח מִן הַצֹּאן, כְּדֵי לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר הָעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁלָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (שְׁמוֹת רַבָּה טז, ג).

כִּי הַמִּצְרִים שֶׁהָיוּ שְׁקוּעִים בַּעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁהוּא תַּאֲוַת מָמוֹן הָיוּ עוֹבְדִים לַצֹּאן שֶׁהוּא בְּחִינַת הָעֲשִׁירוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ז, יג): "וְעַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶךָ" - "שֶׁמְּעַשְּׁרוֹת אֶת בַּעֲלֵיהֶן" (חֻלִּין פד:), עַל־כֵּן נִמְשְׁכוּ בַּטָּעֲיוֹת שֶׁלָּהֶם עַד שֶׁעָשׂוּ הַצֹּאן שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲשִׁירוּת לַעֲבוֹדָה־זָרָה מַמָּשׁ. וְעַל־כֵּן נִצְטַוִּינוּ לְהָבִיא הַקָּרְבַּן פֶּסַח מִן הַצֹּאן, כְּדֵי לְהַכְנִיעַ הָעֲבוֹדָה־זָרָה זֹאת שֶׁל מָמוֹן וַעֲשִׁירוּת.

שְׁנֵי כְּבָשִׂים שֶׁל הַתָּמִידִים בְּכָל יוֹם שֶׁהֵם מִן הַצֹּאן

וְזֶהוּ בְּחִינַת שְׁנֵי כְּבָשִׂים שֶׁל הַתָּמִידִים בְּכָל יוֹם שֶׁהֵם מִן הַצֹּאן, כְּדֵי לִשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל בְּכָל יוֹם וְיוֹם תֹּקֶף הַקְּלִפָּה וְהָעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁל מָמוֹן וְהָעֲשִׁירוּת, שֶׁצְּרִיכִין לְהַקְרִיב שְׁנֵי תְּמִידִין מִן הַצֹּאן בְּכָל יוֹם עֶרֶב וָבֹקֶר, כְּדֵי לִשַׁבֵּר עֲבוֹדָה־זָרָה זֹאת שֶׁל מָמוֹן, שֶׁקָּשֶׁה מְאֹד לְשַׁבְּרָהּ כִּי אִם עַל־יְדֵי הַמַּאֲכָלִים הַנַּ"ל שֶׁהֵם בְּחִינַת קָרְבָּנוֹת כַּנַּ"ל.

זֹכֶה יַעֲקֹב לְהַכְנִיעַ הָעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁל מָמוֹן

וּבְשִׁבִיל זֶה הָיוּ יַעֲקֹב אָבִינוּ וְהָאָבוֹת רוֹעֵי צֹאן, כְּדֵי לְבָרֵר הָעֲשִׁירוּת מִן הַקְּלִפָּה, כְּדֵי לְהַכְנִיעַ תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁהוּא בְּחִינַת הָעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁהָיוּ צֹאן כַּנַּ"ל. וְעַל־כֵּן זָכָה יַעֲקֹב עַל־יְדֵי־זֶה לַעֲשִׁירוּת דִּקְדֻשָּׁה, כִּי זָכָה לְהַכְנִיעַ הָעֲבוֹדָה־זָרָה זֹאת שֶׁל מָמוֹן, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא זוֹכִין לַעֲשִׁירוּת אֲמִתִּי דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ"ל.

כְּנִיסָתָן לְמִצְרַיִם הָיְתָה לְהַכְנִיעַ תַּאֲוַת הַמָּמוֹן

וְזֶה שֶׁמְּבֹאָר בַּפָּרָשָׁה שֶׁל כְּנִיסָתָן לְמִצְרַיִם, שֶׁאָמַר לָהֶם יוֹסֵף שֶׁיֹּאמְרוּ שֶׁהֵם רוֹעֵי צֹאן, "כִּי תוֹעֵבַת מִצְרַיִם כָּל רֹעֵי צֹאן" (בְּרֵאשִׁית מו, לד), כִּי כָּל עִקַּר כְּנִיסָתָן לְמִצְרַיִם הָיָה לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר תַּאֲוַת הַמָּמוֹן וְהָעֲשִׁירוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת 'צֹאן - שֶׁמְּעַשְּׁרוֹת אֶת בַּעֲלֵיהֶן', וְכַנַּ"ל.

אוֹמְרִים קְרִיאַת־שְׁמַע אֵצֶל הַקָּרְבָּנוֹת

יח. **וּבְשִׁבִיל** זֶה אוֹמְרִים קְרִיאַת־שְׁמַע אֵצֶל הַקָּרְבָּנוֹת. כִּי קְרִיאַת־שְׁמַע הִיא אֱמוּנַת הַיִּחוּד, שֶׁזֶּה עִקַּר בְּחִינַת הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁמַּכְנִיעִין הָעֲבוֹדָה־זָרָה וְהַכְּפִירוֹת, שֶׁהוּא בְּחִינַת תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁשָּׁם כָּל הָעֲבוֹדוֹת זָרוֹת כַּנַּ"ל, וְלִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בַּהַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר בְּחִינַת קְרִיאַת שְׁמַע.

אַחַר שֶׁשִּׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן אוֹמֵר פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה

יט. **וְאַחַר** הַקָּרְבָּנוֹת אוֹמְרִים פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה, כִּי אַחַר שֶׁמַּכְנִיעִין וּמְשַׁבְּרִין הָעֲבוֹדָה־זָרָה וְהַקְּלִפָּה הַקָּשָׁה שֶׁל תַּאֲוַת מָמוֹן, אַחַר־כָּךְ מַעֲלִין כָּל נִיצוֹצוֹת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל הָעֲשִׁירוּת עַל־יְדֵי פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה שֶׁהֵם מְבָרְרִין הַטּוֹב מִן הָרַע, כְּמֹבָאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (פֵּסִיקְתָּא נד): שֶׁעָקַר הַבֵּרוּר הוּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת נִגּוּן וְזִמְרָה וְכוּ'. כִּי פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה אַחַר פָּרָשַׁת הַקָּרְבָּנוֹת הֵם בִּבְחִינַת מַה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ זַ"ל בְּהַתּוֹרָה 'אַשְׁרֵי הָעָם - הַשְּׁגָחָה' (סִימָן יג) עַל מַאֲמַר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פִּנְחָס דַּף רכד.): 'רוּחָא נָחִית לְשַׁכֵּךְ חֲמִימָא דְּלִבָּא, וְלִבָּא מְקַבֵּל לֵיהּ בְּחֶדְוָה דְּנִגּוּנָא דְּלֵיוָאֵי' וְכוּ' (הָרוּחַ יוֹרֵד לְשַׁכֵּךְ חִמּוּם הַלֵּב, וְהַלֵּב מְקַבֵּל אוֹתוֹ בְּשִׂמְחַת נִגּוּן הַלֵּוִי) עַיִן שָׁם, מְבֹאָר שָׁם שֶׁ'רוּחָא' הוּא בְּחִינַת רוּחַ נְדִיבָה - צְדָקָה, שֶׁמְּשַׁבֵּר חֲמִימוּת הַלֵּב שֶׁל תַּאֲוַת מָמוֹן, וְאָז זוֹכֶה לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ. וְזֶה בְּחִינַת: 'וְלִבָּא מְקַבֵּל לֵיהּ בְּחֶדְוָה דְּנִגּוּנָא דְּלֵיוָאֵי', זֶה בְּחִינַת מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה, בְּחִינַת (תְּהִלִּים פא, ג): "שְׂאוּ זִמְרָה וּתְנוּ תֹף", בְּחִינַת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ וְכוּ', עַיִן שָׁם.

קָרְבָּנוֹת הֵם בְּחִינַת רוּחַ נְדִיבָה – צְדָקָה

וְזֶהוּ בְּחִינַת קָרְבָּנוֹת וּפְסוּקֵי דְּזִמְרָה אַחַר־כָּךְ, כִּי קָרְבָּנוֹת הֵם בְּחִינַת רוּחָא הַנַּ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ נְדִיבָה - צְדָקָה, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת קָרְבָּנוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת נְדִבַת לֵב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כה, ב): "אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ" וְכוּ', וְעַל־יְדֵי הַהוּא רוּחָא, בְּחִינַת קָרְבָּנוֹת, מְשַׁכְּכִין חֲמִימוּת הַלֵּב שֶׁל תַּאֲוַת מָמוֹן. וְאַחַר־כָּךְ אוֹמְרִים פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה, זֶה בְּחִינַת: 'וְלִבָּא מְקַבֵּל לֵיהּ בְּחֶדְוָה דְּנִגּוּנָא דְּלֵיוָאֵי', כִּי פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה הֵם בְּחִינַת 'חֶדְוָה דְּנִגּוּנָא דְּלֵיוָאֵי', שֶׁהֵם הָיוּ עוֹסְקִים בְּשִׁיר עַל הַדּוּכָן, שֶׁהֵם פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה, כִּי כָּל נְגִינָה וְזִמְרָה הוּא מִסְטְרָא דְּלֵיוָאֵי, כַּיָּדוּעַ (זֹהַר שְׁמוֹת יט.). וְעַל־כֵּן מַתְחִילִין 'הוֹדוּ' שֶׁהֵם הַפְּסוּקִים בְּעַצְמָן שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים הַלְוִיִּים לִפְנֵי הָאָרוֹן כַּמּוּבָא (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א פֶּרֶק טז).

'חֶדְוָה דְּנִגּוּנָא דְּלֵיוָאֵי'

וְעַל־כֵּן אוֹמְרִים פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה אַחַר הַקָּרְבָּנוֹת, כִּי אַחַר שֶׁזּוֹכִין לְשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן עַל־יְדֵי הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת 'רוּחָא נָחִית וְכוּ'' כַּנַּ"ל, אַחַר־כָּךְ זוֹכִין לִבְחִינַת 'חֶדְוָה דְּנִגּוּנָא דְּלֵיוָאֵי', שֶׁהוּא בְּחִינַת מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה וְכוּ' כַּנַּ"ל, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה שֶׁהֵם בְּחִינַת 'חֶדְוָה דְּנִגּוּנָא דְּלֵיוָאֵי', כַּנַּ"ל.

פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה - נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת כִּנּוֹר שֶׁל דָּוִד

כ. **וְעִקַּר** פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה שֶׁהֵם בְּחִינַת עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה - נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת כִּנּוֹר שֶׁל דָּוִד, שֶׁהָיְתָה רוּחַ צְפוֹנִית מְנַשֶּׁבֶת בּוֹ (בְּרָכוֹת ג:), שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁכִין כָּל פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה שֶׁיִּסַּד דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו־הַשָּׁלוֹם.

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

אֲכִילָה, רַק אַדְרַבָּא, בַּתְּחִלָּה הָיָה אוֹכֵל הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד, הַרְבֵּה יוֹתֵר מִשְּׁאָר בְּנֵי אָדָם; וְאָמַר שֶׁאָז הָיָה מַמְשִׁיךְ כָּל הַתַּאֲווֹת לְתוֹךְ תַּאֲוַת אֲכִילָה, וְאַחַר־כָּךְ שִׁבֵּר גַּם זֹאת הַתַּאֲוָה שֶׁל אֲכִילָה.

וְהָיוּ לוֹ כַּמָּה מִינֵי יְגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת וּמִלְחָמוֹת וְנִסְיוֹנוֹת אֵין מִסְפָּר לְדָם שֶׁשִּׁבֵּר הַתַּאֲוָה הַכְּלָלִית הַנַּ"ל, וְכַמָּה וְכַמָּה תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים וּבְכִיּוֹת וְשִׂיחוֹת, שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל וּמִתְחַנֵּן וְשׁוֹפֵךְ לִבּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכַמָּה וְכַמָּה מִינֵי תַּחֲנוּנִים וְרִצּוּיִים וּפִיּוּסִים שֶׁיִּהְיֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶזְרוֹ לְהִנָּצֵל מִתַּאֲוָה זוֹ; עַד אֲשֶׁר זָכָה לַעֲמֹד בְּכָל הַנִּסְיוֹנוֹת, וְקִדֵּשׁ עַצְמוֹ מְאֹד בִּפְרִישׁוּת תַּאֲוָה זוֹ עַד אֵין שִׁעוּר וְעֵרֶךְ, עַד אֲשֶׁר זָכָה לְשַׁבֵּר תַּאֲוָה זוֹ לְגַמְרֵי, עַד אֲשֶׁר הָיָה לְפֶלֶא אֶצְלוֹ עַל־מִי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁקָּשֶׁה לְשַׁבֵּר תַּאֲוָה זוֹ, כִּי אָמַר שֶׁאֵין זֶה תַּאֲוָה כְּלָל.

וְהָיָה מַרְבֶּה לְדַבֵּר בְּעִנְיַן זֶה, בְּעִנְיַן בִּטּוּל וּמְאוּס תַּאֲוָה זוֹ. וְאָמַר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר מִזֶּה עִם אֲנָשִׁים שֶׁכְּבָר נִתְגַּשְּׁמוּ בְּעִנְיַן זֶה, כִּי כְּבָר נִתְעָרְבוּ דְּמֵיהֶם כָּל־כָּךְ - עַד שֶׁנִּתְעָרֵב דַּעְתָּם, עַד שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְהָבִין כְּלָל וְאֵין נִכְנָס בְּלִבָּם כְּלָל שֶׁאֶפְשָׁר לְמָאֵס תַּאֲוָה זוֹ, עַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר בָּזֶה הַרְבֵּה, אֲבָל בֶּאֱמֶת מִי שֶׁהוּא חָכָם אֱמֶת - קְצָת יָכוֹל בְּקַל לְמָאֵס תַּאֲוָה זוֹ לְגַמְרֵי, כִּי אָמַר שֶׁאֵין זֶה נִסָּיוֹן כְּלָל לְמִי שֶׁהוּא רַק חָכָם אֱמֶת כַּנַּ"ל; וְאָמַר שֶׁבְּהֶכְרֵחַ שֶׁיֵּשׁ בְּכָל זֶה סוֹד, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין זֶה תַּאֲוָה כְּלָל.

וְהִתְפָּאֵר עַצְמוֹ מְאֹד בְּגֹדֶל חָזְקוֹ בִּשְׁבִירַת תַּאֲוָה זוֹ, וְהָיָה קָדוֹשׁ גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד בְּעִנְיָן זֶה, וְאָמַר עַל עַצְמוֹ שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם תַּאֲוָה כְּלָל. וְאָמַר שֶׁאֶצְלוֹ זָכָר וּנְקֵבָה שָׁוִים; דְּהַיְנוּ שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם מִלְחָמָה מֵחֲמַת אֵיזֶה צַד הִרְהוּר כְּשֶׁרֹאֶה אוֹ כְּשֶׁמְּדַבֵּר עִם אֵיזֶה אִשָּׁה, כִּי הַכֹּל שָׁוֶה אֶצְלוֹ:

יז. גַּם אָמַר שֶׁהַזּוּג שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת - קָשֶׁה עָלָיו עִנְיָן זֶה; וְלֹא דַּי שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם תַּאֲוָה כְּלָל, כִּי אִם אַדְרַבָּא, יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִין מִזֶּה מַמָּשׁ כְּמוֹ יִסּוּרֵי הַתִּינוֹק בִּשְׁעַת מִילָה. כִּי מַמָּשׁ יִסּוּרִין אֵלּוּ יֵשׁ לְהַצַּדִּיק בִּשְׁעַת זִוּוּג, וְיוֹתֵר מִזֶּה; כִּי הַתִּינוֹק אֵין לוֹ דַּעַת, עַל־כֵּן אֵין הַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ גְּדוֹלִים כָּל־כָּךְ, אֲבָל הַצַּדִּיק, שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת - יִסּוּרָיו גְּדוֹלִים מֵהַתִּינוֹק. וְזֶה הָיָה אֶצְלוֹ דָּבָר פָּשׁוּט, וְאָמַר שֶׁכָּל אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לָבוֹא לְמַדְרֵגָה זוֹ; וּכְפִי הַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁקְּדֻשָּׁתוֹ שֶׁל עַצְמוֹ גָּבֹהַּ עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר:

יח. וְאָמַר שֶׁאֶצְלוֹ אִישׁ וְאִשָּׁה שָׁוִין, הַיְנוּ שֶׁאֵין מַגִּיעַ לוֹ שׁוּם צַד מַחֲשָׁבָה כְּשֶׁרֹאֶה אִשָּׁה, רַק הַכֹּל שָׁוֶה אֶצְלוֹ בְּעֵינָיו כְּאִלּוּ רֹאֶה אִישׁ. וְאָמַר פַּעַם אַחַת שֶׁאֵינוֹ מִתְיָרֵא לֹא מֵאִשָּׁה וְלֹא מִמַּלְאָךְ; וּבָזֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְבָאֵר, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲדַיִן אֵיזֶה צַד פַּחַד כָּל שֶׁהוּא מֵהִרְהוּרֵי אִשָּׁה, אֲפִילּוּ אִם הוּא

נָקִי בָּזֶה, רַק שֶׁאֵינוֹ נָקִי בְּתַכְלִית הַזִּכּוּךְ, וַעֲדַיִן יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה פַּחַד כָּל שֶׁהוּא מִזֶּה - הוּא צָרִיךְ לִפְחֹד מִמַּלְאָךְ, אֲבָל הוּא הִתְפָּאֵר שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד מִזֶּה, עַל־כֵּן אֵין לוֹ פַּחַד מִמַּלְאָךְ. וְזֶה מְרֻמָּז קְצָת בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: "אֲנָא בִּשְׁרָא וְאַנְתְּ אֵשׁ וַאֲנָא עֲדִיפְנָא מִנָּךְ" שֶׁאָמַר רַב עַמְרָם חֲסִידָא אֶל הַמַּלְאָךְ, וּמוּבָא בִּדְבָרָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּהַתּוֹרָה 'תִּקְעוּ - מֶמְשָׁלָה', סִימָן א' בִּלְקוּטֵי תִּנְיָנָא, עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב וְהָבֵן:

יט. גַּם הָיָה רָגִיל מְאֹד בִּימֵי קַטְנוּתוֹ וּבִימֵי יַלְדוּתוֹ לָרוּץ בְּכָל פַּעַם עַל קֶבֶר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, לְבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ שֶׁיַּעְזְרוֹ לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהָיָה רָגִיל לֵילֵךְ לְשָׁם בַּלַּיְלָה. וּבִזְמַן הַחֹרֶף בְּעֵת שֶׁהָיָה הַקָּרִירוּת גָּדוֹל מְאֹד הָיָה הוֹלֵךְ לְשָׁם בַּלַּיְלָה, וּמִשָּׁם חָזַר וְהָלַךְ אֶל הַמְּקֻוָּה; וְהָיָה שָׁם מְקֻוֶּה חוּץ לַמֶּרְחָץ, וּמְקֻוֶּה אֶחָד בְּתוֹךְ הַמֶּרְחָץ, וּבָחַר לוֹ לֵילֵךְ בְּהַמְּקֻוֶּה שֶׁחוּץ לַמֶּרְחָץ בְּעֵת הַקָּרִירוּת גָּדוֹל, וּכְבָר הָיָה קַר לוֹ מְאֹד מֵחֲמַת שֶׁבָּא מֵהַקֶּבֶר הַנַּ"ל, כִּי הָיָה דֶּרֶךְ רָחוֹק בֵּין בֵּיתוֹ לְהַבַּיִת־עָלְמִין וְכֵן מֵהַבַּיִת־עָלְמִין לַמְּקֻוֶּה, מִלְּבַד הַשִּׁהְיוֹת שֶׁנִּשְׁתַּהָה הַרְבֵּה עַל הַקֶּבֶר, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַחַר כָּל זֶה הָיָה הוֹלֵךְ דַּוְקָא לִטְבֹּל בְּהַמְּקֻוֶּה שֶׁהָיְתָה עֹמֶדֶת בַּחוּץ, כְּדֵי לְסַגֵּף עַצְמוֹ; וְכָל זֶה בְּהֶצְנֵעַ, בַּלַּיְלָה. וְשָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד שֶׁאָמַר שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁבְּעֵת שֶׁעָשָׂה הַנְהָגוֹת אֵלּוּ לֹא הָיָה כִּי אִם בֶּן שִׁשָּׁה שָׁנִים.

וְכָל־כָּךְ הָיָה מְצֻנָּע בַּעֲבוֹדָתוֹ מִבְּנֵי אָדָם, עַד שֶׁפַּעַם אַחַת הָלַךְ לַמְּקֻוֶּה בַּבֹּקֶר בַּחֹרֶף, וּבָא מֵהַטְּבִילָה, וְהַפֵּאוֹת הָיוּ לַחוֹת מֵהַמַּיִם, וְתָמְהוּ עָלָיו הָעוֹלָם, שֶׁבַּחֹרֶף יִהְיֶה הָאָדָם חוֹפֵף רֹאשׁוֹ; כִּי לֹא עָלָה עַל דַּעְתָּם שֶׁהָיָה בַּמְּקֻוֶּה, רַק סָבְרוּ שֶׁחָפַף רֹאשׁוֹ, וְתָמְהוּ עָלָיו עַל שֶׁחָפַף רֹאשׁוֹ בְּקָרִירוּת כָּזֶה, וְהָיוּ מַחֲזִיקִים זֹאת לְמַעֲשֶׂה נַעֲרוּת שֶׁלּוֹ, כִּי הָיָה מְצֻנָּע מְאֹד מְאֹד בַּעֲבוֹדָתוֹ.

גַּם כָּל הַתַּעֲנִיתִים הָרַבִּים מְאֹד שֶׁהִתְעַנָּה - לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מֵהֶם שׁוּם אָדָם בָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ אָבִיו וְאִמּוֹ וּקְרוֹבָיו; רַק אִשְׁתּוֹ לְבַד הָיְתָה יוֹדַעַת מִזֶּה, וְהָיָה מַשְׁבִּיעָהּ שֶׁלֹּא תְּגַלֶּה לְשׁוּם אָדָם, וְהָיָה עֹשֶׂה כַּמָּה וְכַמָּה תַּחְבּוּלוֹת לְהַעְלִים וּלְהַסְתִּיר כָּל הַתַּעֲנִיתִים שֶׁהִתְעַנָּה בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יֵדַע מֵהֶם אִישׁ:

כ. וּבְעֵת שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵית חֹתְנוֹ, כְּשֶׁהָיָה חָפֵץ לְדַבֵּר עִם הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, דְּהַיְנוּ לֵילֵךְ עַל־קִבְרוֹ וּלְבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ אֵיזֶה דָּבָר בַּקָּשָׁה, הָיָה רָגִיל לִנְסֹעַ לְקַהֲלַת סְמִילָא שֶׁהָיָה סָמוּךְ לְבֵית חֹתְנוֹ, וְהָלַךְ עַל קֶבֶר הַצַּדִּיק הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב יְשַׁעְיָה מִיַּאנוּב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהוּא מֻנָּח שָׁם, וְעָשָׂה אֶת הַצַּדִּיק הַנַּ"ל לְשָׁלִיחַ, שֶׁיֵּלֵךְ וְיוֹדִיעַ לְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ

לִבְרָכָה אֶת בַּקָּשָׁתוֹ, מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ אָז:

כא. וּבְעִנְיַן תַּאֲוַת אֲכִילָה, הָיָה לוֹ גַּם־כֵּן מִלְּחָמָה גְּדוֹלָה וּיְגִיעָה גְּדוֹלָה מְאֹד קֹדֶם שֶׁשִּׁבְּרָהּ. כִּי בַּתְּחִלָּה לֹא הָיָה מַשִּׂגִּיחַ כְּלָל לְשַׁבֵּר תַּאֲוַת אֲכִילָה כַּנַּ"ל. אַחַר־כָּךְ רָצָה לְשַׁבֵּר תַּאֲוָה זוֹ - וְהָיָה קָשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו מְאֹד מְאֹד; וְכָל־כָּךְ הָיָה קָשֶׁה עָלָיו שְׁבִירַת תַּאֲוַת אֲכִילָה עַד שֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁכָּל הַתַּאֲווֹת יוּכַל לְשַׁבֵּר מִלְּבַד תַּאֲוָה זוֹ שֶׁל אֲכִילָה, וְנִדְמָה לוֹ שֶׁתַּאֲוָה זוֹ שֶׁל אֲכִילָה בְּהֶכְרֵחַ שֶׁתִּשָּׁאֵר, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְשַׁבְּרָהּ, כָּל־כָּךְ הָיָה חָזָק עָלָיו הִתְגַּבְּרוּת תַּאֲוָה זוֹ. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הִתְגַּבֵּר עַצְמוֹ וְכָפָה אֶת יִצְרוֹ, וְשִׁבֵּר גַּם תַּאֲוָה זוֹ שֶׁל אֲכִילָה לְגַמְרֵי.

וְגֹדֶל קְדֻשָּׁתוֹ בִּפְרִישׁוּת תַּאֲוַת אֲכִילָה הָיָה מְפֻרְסָם לְעֵין כֹּל, כִּי לֹא הָיָה אוֹכֵל כְּלָל, וְגַם מְעַט שֶׁהָיָה אוֹכֵל הָיָה בְּהֶכְרֵחַ גָּדוֹל מְאֹד, וְהֶכְרֵח לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ בְּכָל הַכֹּחוֹת כְּדֵי לֶאֱכֹל מְעַט, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֵיזֶה כֹּחַ לְחִיּוֹת. וְאָמַר שֶׁבַּתְּחִלָּה הִתְחִיל לְשַׁבֵּר תַּאֲוַת אֲכִילָה, דְּהַיְנוּ שֶׁהָיָה מַכְרִיחַ עַצְמוֹ וְהִרְגִּיל עַצְמוֹ לֶאֱכֹל פָּחוֹת מִמַּה שֶׁהָיָה אוֹכֵל תְּחִלָּה; וּכְשֶׁנַּעֲשָׂה רָגִיל בְּזֶה שֶׁיֹּאכַל פָּחוֹת מִקֹּדֶם, רָאָה שֶׁגַּם עַדַּיִן יֵשׁ לוֹ תַּאֲוָה בְּזֹאת הָאֲכִילָה, אַף־עַל־פִּי שֶׁהִיא פְּחוּתָה מִקֹּדֶם, וְהִתְחִיל שׁוּב לְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ וְלֶאֱכֹל עוֹד פָּחוֹת מִזֶּה; וְאַחַר־כָּךְ רָאָה שֶׁגַּם זֶה תַּאֲוָה, וְאָכַל עוֹד יוֹתֵר פָּחוֹת; וְכֵן אַחַר־כָּךְ רָאָה שֶׁגַּם בְּזֶה יֵשׁ לוֹ תַּאֲוָה עֲדַיִן, וְאָכַל עוֹד יוֹתֵר פָּחוֹת; וּבְדֶרֶךְ זֶה נָהַג עַד שֶׁהָיָה אֲכִילָתוֹ פְּחוּתָה וּמְעוּטָה מְאֹד מְאֹד בְּתַכְלִית הַצִּמְצוּם וְהַמְּעוּט אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר. וְאַחַר־כָּךְ יֵשֵׁב עַצְמוֹ שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁאֲכִילָתוֹ מְעוּטָה מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תַּאֲוָה בְּזֶה הַמְּעַט שֶׁאוֹכֵל; וְהִתְגַּבֵּר עַצְמוֹ וְשִׁבֵּר הַתַּאֲוָה גַּם בְּזֶה הַמְּעַט, עַד שֶׁשִּׁבֵּר תַּאֲוַת אֲכִילָה לְגַמְרֵי, וְיָצָא מֵהַתַּאֲוָה לְגַמְרֵי בְּתַכְלִית הַקְּדֻשָּׁה, עַד שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ שׁוּם תַּאֲוָה כְּלָל וּכְלָל לֹא. וּבֵין־כָּךְ וּבֵין־כָּךְ שֶׁהָיָה פּוֹרֵשׁ עַצְמוֹ כָּל־כָּךְ מֵהָאֲכִילָה, מֵחֲמַת זֶה לֹא הָיָה יָכוֹל עוֹד לֶאֱכֹל כְּלָל. וּכְפִי הַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁאַחַר־כָּךְ הָיָה לוֹ כֹּחַ לֶאֱכֹל בִּקְדֻשָּׁה בְּלִי תַּאֲוָה כְּלָל אֲפִלּוּ אִם הָיָה אוֹכֵל הַרְבֵּה, אֲבָל כְּבָר לֹא הָיָה יָכוֹל לֶאֱכֹל מֵחֲמַת רְגִילוּתוֹ, שֶׁהִרְגִּיל עַצְמוֹ בַּאֲכִילָה פְּחוּתָה וּמְעוּטָה מְאֹד.

וְאָמַר שֶׁאַחַר־כָּךְ עַל הַיָּם, בְּעֵת שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, אָז רָאָה שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם חִיּוּת מִשּׁוּם דָּבָר, אֲזַי הִכְרִיחַ עַצְמוֹ לֶאֱכֹל קְצָת, וּמֵאָז וָהָלְאָה הֵרְגַּל לֶאֱכֹל קְצָת, אֲבָל קֹדֶם לָזֶה לֹא הָיָה אוֹכֵל אֲפִילוּ אֲכִילָה פְּחוּתָה כָּזוֹ; כִּי בֶּאֱמֶת גַּם אַחַר־כָּךְ, אַחַר שֶׁהָיָה עַל הַיָּם, הָיְתָה אֲכִילָתוֹ גַּם־כֵּן מְעוּטָה מְאֹד מְאֹד, וּמִקֹּדֶם גַּם שֶׁעוּר פָּחוּת כָּזֶה לֹא הָיָה אוֹכֵל.

וּבְעִנְיַן הַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר, גֹּדֶל הַיִּסּוּרִים הָעֲצוּמִים וְהַקָּשִׁים מְאֹד מְאֹד שֶׁהָיָה לוֹ בַּהֲלִיכָה וּבַחֲזָרָה, וְגֹדֶל הַיְגִיעוֹת וְהַמְּסִירוּת־נֶפֶשׁ וְרִבּוּי הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיָה לוֹ קֹדֶם שֶׁזָּכָה לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל; וִיבֹאַר כָּל זֶה בְּקֻנְטְרֵס מְיֻחָד לְקַיֵּם בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, אֶפֶס קָצֵהוּ וְלֹא כֻלּוֹ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַכֹּל:

כב. וּבְעִנְיַן שְׁבִירַת כָּל הַמִּדּוֹת־רָעוֹת הָיָה מֻפְלָג בִּקְדֻשָּׁה מֵפְלֶגֶת מְאֹד מְאֹד. וּקְצָת סִפֵּר מֵעִנְיַן שְׁבִירַת כַּעַס, וְאָמַר שֶׁמִּתְּחִלָּה הָיָה כַּעֲסָן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, וְאַחַר־כָּךְ מֵחֲמַת שֶׁרָצָה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ הִתְחִיל לְשַׁבֵּר מִדָּה זוֹ שֶׁל כַּעַס, עַד שֶׁזָּכָה לְשַׁבֵּר מִדָּה זוֹ שֶׁל כַּעַס. אֲבָל תַּכְלִית שְׁבִירַת מִדָּה זוֹ מֵהֶכֵּף אֶל הֶכֵּף, דְּהַיְנוּ לְהִתְהַפֵּךְ לְטוֹב גָּמוּר, שֶׁלֹּא יִכְפֹּת לֵהּ כְּלָל וּכְלָל שׁוּם דָּבָר, וְיִהְיֶה רַק טוֹב בְּלִי שׁוּם צַד קְפִידָא בָּעוֹלָם - זֶה זָכָה רַק בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שָׁם זָכָה לָזֶה שֶׁנִּתְבַּטֵּל הַכַּעַס בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל, וְזָכָה וְנַעֲשָׂה טוֹב מַמָּשׁ, וְלֹא נִשְׁאַר בּוֹ שׁוּם צַד קְפִידָא בְּעָלְמָא, עַד שֶׁאַחַר־כָּךְ אֲפִלּוּ מִי שֶׁהָיָה עֹשֶׂה לוֹ כָּל הָרָעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם - לֹא הָיָה בְּלִבּוֹ שׁוּם צַד שִׂנְאָה וּקְפִדָּא עָלָיו, אַדְּרַבָּא, הָיָה אוֹהֲבוֹ וְלֹא הָיָה בְּלִבּוֹ עָלָיו כְּלָל, כִּי הָיָה רַק כֻּלּוֹ טוֹב מַמָּשׁ. וְגֹדֶל עֹצֶם הַכְּפִלָּגוּת מִדַּת טוּבוֹ הָיָה מְפֻרְסָם לְכָל מַכִּירָיו, כִּי הָיָה רַק כֻּלּוֹ טוֹב, בְּלִי שׁוּם צַד קְפִידָה וְכַעַס כְּלָל, רַק כֻּלּוֹ טוֹב;

וְזֶה זָכָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כַּנַּ"ל. וּכְבָר מֻבָאר בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים תּוֹרָה עַל־זֶה שֶׁדַּיְקָא בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל זוֹכִין לִבְחִינָה זוֹ, שֶׁהִיא בְּחִינַת 'אֶרֶךְ אַפַּיִם', הֵפֶךְ כַּעַס וַחֲרוֹן־אַף, וְשֶׁבִּשְׁבִיל זֶה נִתְאַוָּה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַיְמַהֵר מֹשֶׁה וַיִּקֹּד אַרְצָה", וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: "מָה רָאָה, אֶרֶךְ אַפַּיִם רָאָה וְכוּ'", עַיֵּן שָׁם.

וּבְמִדַּת עֲנָוָה הִתְפָּאֵר עַצְמוֹ מְאֹד שֶׁהוּא עָנָו בְּתַכְלִית הָעֲנָוָה. וְאָמַר שֶׁאֵין מִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲנָוָה בֶּאֱמֶת כִּי אִם מִי שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה זוֹ, שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר עַל עַצְמוֹ שֶׁהוּא עָנָו, כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁכָּתַב עַל עַצְמוֹ: "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם וְכוּ'", וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁאָמַר רַב יוֹסֵף: "אַל תִּתְּנִי עֲנָוָה - דְּאִיבָּא אֲנָא"; וְהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה בִּבְחִינָה זוֹ, וְהִתְפָּאֵר עַצְמוֹ בְּעֹצֶם מַעֲלָתוֹ בְּמִדַּת עֲנָוָה בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל לְגַמְרֵי:

כג. וְאָמַר שֶׁהוּא עָנָו בְּתַכְלִית הָעֲנִיּוּת בְּכָל הָאֲבָרִים; כִּי יֵשׁ אֶחָד שֶׁהוּא עָנָו - וְאֵין הָעֲנָוָה בַּלֵּב, וְיֵשׁ שֶׁהוּא עָנָו - וְאֵין הָעֲנָוָה מַגִּיעַ בְּאֵיזֶה אֵיבֶר, אֲבָל אֶצְלוֹ - הָעֲנָוָה בְּתַכְלִית בְּכָל הָאֲבָרִים, כִּי לִבּוֹ וְכָל אֲבָרָיו הֵם בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל:

כד. גַּם הֵבִנוּ מִדְּבָרָיו שֶׁהָיָה מְסַפֵּר עִמָּנוּ שֶׁבִּימֵי נְעוּרָיו, בְּעֵת שֶׁנָּגַע וְטָרַח בִּשְׁבִיל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, הָיוּ לוֹ

לעמוד הבא

לעמוד הקודם

וְלֹא עָלֵינוּ לְהַרְבּוֹת בְּעֹצֶם שֶׁבַח דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי כָּל הַמּוֹסִיף גּוֹרֵעַ, כִּי לֹא נֶעְלָם מֵעֵינֵינוּ שִׁפְלוּת עֶרְכֵּנוּ וּגְדֻלַּת אֲדוֹנֵנוּ הָרַב הַקָּדוֹשׁ בּוֹצִינָא עִלָּאָה זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, וְעֹצֶם הֶעְלֵמוֹ וְהִסְתָּרְתּוֹ מֵעֵינֵי הָעוֹלָם, אִי לָזֹאת עָלֵינוּ לָשׂוּם לְפִינוּ מַחְסוֹם, הָס כִּי לֹא לְהַזְכִּיר, לְבִלִּי לְסַפֵּר בְּעֹצֶם שִׁבְחוֹ הַקָּדוֹשׁ לֹא דָּבָר וְלֹא חֲצִי דָּבָר, וְהַמַּשְׂכִּיל כָּעֵת יִדֹּם, אֵל אֱלֹקִים ה׳ הוּא יֹדֵעַ וְיִשְׂרָאֵל הוּא יֵדָע. אַשְׁרֵי הַמְחַכֶּה וְיַגִּיעַ לְיָמִים אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהֶם חֵפֶץ, בְּעֵת אֲשֶׁר תִּצְמַח קֶרֶן יִשְׂרָאֵל, אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח וְכוּ׳, שִׂפַת־אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד, ׳כּוֹנַנְתָּ׳ לֹא כְּתִיב, אֶלָּא ׳תִּכּוֹן׳. סָמָא דְּמִלְּתָא: מִשְׁתּוֹקֵא, כָּל חַד לְפוּם מַה דְּמִשַּׁעֵר בְּלִבֵּהּ יָבִין וַיַּשְׂכִּיל עַד הֵיכָן הַדְּבָרִים מַגִּיעִים.

אוּלָם בָּאנוּ בְּדִבְרִים הָאֵלֶּה לְהָעִיר לֵב הַמְעַיְּנִים לְהוֹדִיעָם מַהוּת הַסֵּפֶר וּמַעֲשֵׂהוּ, וְחָל עָלֵינוּ לְהוֹדִיעַ לְגַלּוֹת אָזְנֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֲשֶׁר כְּבוֹד רַבֵּנוּ אוֹר הַנֶּעְלָם זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה הִזְהִיר מְאֹד לַעֲסֹק בְּזֶה הַסֵּפֶר, וְשֶׁלֹּא יָמוּשׁ מִפִּינוּ, כִּי הוּא חַיֵּינוּ, וּכְתָבוֹ בְּעַצְמוֹ בְּכֶרֶךְ קָטָן מְאֹד, וְאָמַר שֶׁכַּוָּנָתוֹ כְּדֵי שֶׁיּוּכַל כָּל אֶחָד לִשְׁאֹתוֹ אֶצְלוֹ תָּמִיד, כִּי הַמִּדּוֹת הֵם יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וּבְזֶה יְזַכֶּה נַעַר אֶת אָרְחוֹ לִשְׁמֹר כְּכָל הַכָּתוּב בְּזֶה הַסֵּפֶר, אָז יַצְלִיחַ אֶת דְּרָכָיו וְאָז יַשְׂכִּיל; כִּי זֶה עִקַּר עֲבוֹדַת הָאָדָם כָּל יְמֵי חֶלְדּוֹ, לִבְרֹחַ מִמִּדּוֹת רָעוֹת וּמִתַּאֲווֹת רָעוֹת, וְלֶאֱחֹז בְּמִדּוֹת טוֹבוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת הַמְבֹאָרִים בְּזֶה הַסֵּפֶר.

אַשְׁרֵי אִישׁ שֶׁיִּשְׁמַע לַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, לְקַיֵּם כְּכָל הַכָּתוּב בּוֹ, לְעוֹלָם לֹא יִמּוֹט, וְעָנְתָה־בּוֹ צִדְקָתוֹ בְּיוֹם מָחָר כִּי־יָבוֹא עַל־שְׂכָרוֹ, בַּמִּדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד - בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ, אַשְׁרֵי הַבּוֹחֵר בַּחַיִּים, יְשַׁלֵּם ה׳ פָּעֳלוֹ; אִם־לַלֵּצִים הוּא יָלִיץ, לֹא־יֵעָשֵׂר וְלֹא־יָקוּם חֵילוֹ, אוֹי לְנַפְשׁוֹ כִּי־גָמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ, וְלֹא־יִטֶּה לָאָרֶץ מְנֻלוֹ, טוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹקִים יִמָּלֵט מִמֶּנּוּ; מָה רַב טוּב הַצָּפוּן לְמוּלוֹ, בִּשְׂמְחָתוֹ לֹא־יִתְעָרֵב זָר, נֶפֶשׁ עָמֵל עָמְלָה לוֹ, תִּשְׁתַּפֵּךְ נַפְשֵׁנוּ אֶל ה׳ לָשׂוּם חֶלְקֵנוּ עִמּוֹ, לְהִסְתּוֹפֵף בְּצִלּוֹ, וְלֹא יֶאְשְׁמוּ כָּל הַחֹסִים בּוֹ, עַיִן לֹא־רָאָתָה אֱלֹקִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֶּה לוֹ.

דִּבְרֵי הַמַּעְתִּיק הַנֶּאֱנָח וְהַנִּדְכֶּה עַל הִסְתַּלְּקוּת פְּאֵר רָאשֵׁנוּ, גְּאוֹן עֻזֵּנוּ, מַחְמַד עֵינֵינוּ, מַה נֹּאמַר מַה נְּדַבֵּר, הַמָּקוֹם יְנַחֵם אוֹתָנוּ; הַקָּטָן נָתָן בֶּן אֲדוֹנִי אָבִי מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי הִירְץ נֵרוֹ יָאִיר מִנֶּעמֶרָאב רַבָּתִי, חֲתַן הָרַב הַגָּאוֹן הַמְפֻרְסָם הַצַּדִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב דָּוִד צְבִי זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, אַב־בֵּית־דִּין דְּפֹה קְהִלַּת מָאהְלוּב.

וְהִנֵּה כְּבָר נִדְפַּס פַּעַם אַחַת זֶה הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ, וְאַיְדֵי דַּחֲבִיבָא קָפְצוּ עֲלֵיהוּ זְבִינֵי, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם עַד אֶחָד, כִּי רַבּוּ הָעָם הַמִּתְאַוִּים לַסֵּפֶר הַזֶּה, לַאֲשֶׁר

לעמוד הבא

ר׳ וָואלְף קִיצֶיס. ר׳ יַעֲקֹב יוֹסֵף אַב בֵּית דִּין דִּקְהַלַּת־קֹדֶשׁ פּוּלְנָאָה. בְּנוֹ ר׳ שִׁמְשׁוֹן. ר׳ קָאפִּיל בַּעַל הַמְחַבֵּר סִדּוּר ״קוֹל יַעֲקֹב״. ר׳ דָּוִד מִקִּילִייאבֶּר. ר׳ יְחִיאֵל מִיקִילִייאבֶּר. ר׳ מֶענְדִיל מַגִּיד מֵישָׁרִים דִּקְהַלַּת בָּאר. ר׳ נַחְמָן הָאִירִידֶענְקֶר. ר׳ דָּוִד פּוּרְקֵיס. ר׳ מֹשֶׁה קִיטִיבֶּר. ר׳ פִּינְחָס. רַבִּי יִצְחָק מִדְּרָאהְבִּיטְשׁ בֶּן ר׳ יוֹסֵף. ר׳ יְחִיאֵל מִיכֹל מִזְלָאטְשׁוֹב. ר׳ אֶלְעָזָר אַב בֵּית דִּין דִּקְהַלַּת־קֹדֶשׁ אַמְסְטֶרְדַּם. ר׳ פִּינְחָס אַב בֵּית דִּין דִּקְהַלַּת פְּרַנְקְפּוּרְט־דְּמַיִין. אָחִיו ר׳ שְׁמֶעלְקֶע. ר׳ שַׁבְּתַי רַאשְׁקִיבֶּר. ר׳ אַהֲרֹן קַרְלִינֶר. ר׳ שְׁלֹמֹה קַרְלִינֶר.

ר׳ אַבְרָהָם אוֹפְּנְהֵיִים בַּעַל ״אֹשֶׁל אַבְרָהָם״. ר׳ יְחִזְקֵאל לַאנְדָא. ר׳ בָּרוּךְ פְּרֶענְקִיל אַב בֵּית דִּין דִּקְהַלַּת־קֹדֶשׁ לַייפְּנִיק. ר׳ אֶלְעָזָר רוֹקֵחַ. ר׳ יַעֲקֹב יַאלְלִיס. ר׳ אוּרִי סְטְרֶעלִיסְקֶעֶר. ר׳ יְהוּדָה צְבִי מִסְטְרֶעטִין. ר׳ אַבְרָהָם יְהוֹשֻׁעַ הֶעשִׁיל, הָרַב מֵאַפְּטָא. בְּנוֹ ר׳ יִצְחָק מֵאִיר. ר׳ יַעֲקֹב יוֹסֵף מֵאוֹסְטְרָהָא. ר׳ נַחוּם. וּבְנוֹ רַבִּי מָרְדְּכַי מִטְשֶׁרְנוֹבִּיל. ר׳ אֱלִימֶלֶךְ. אָחִיו ר׳ זוּסְיָא. ר׳ לֵיבּ הַמּוֹכִיחַ. ר׳ יְשַׁעְיָה מִיַּענוֹב. ר׳ מֶענְדִיל וְוִיטֶפְּסְקֶעֶר. ר׳ לִיפָּא חַמֶּעלְנִיקֶעֶר. ר׳ זְאֵב מִזִּיטֶאמִיר. ר׳ יוֹסֵף מַגִּיד דִּקְהַלַּת אוֹסְטְרָהָא. ר׳ חַיִּים קְרָאסְנִיר. וּבְנוֹ ר׳ מֹשֶׁה. ר׳ לֵיבּ פִּיסְטְנֶיר. ר׳ לִיבֶּר מַבַּארְדִיטְשׁוֹב. ר׳ לֵוִי יִצְחָק אַב בֵּית דִּין דִּקְהַלַּת בַּארְדִיטְשׁוֹב בַּעַל הַמְחַבֵּר ״קְדֻשַּׁת לֵוִי״. ר׳ מָרְדְּכַי מַגִּיד מֵישָׁרִים דִּקְהַלַּת שַׁאריגְרַאד. ר׳ מֶענְדֶל פְּרִימִישְׁלַאנֶער.

ר׳ יִשְׂרָאֵל. וְר׳ עַזְרִיאֵל פָּאלִיצְקֶר. ר׳ יוֹסֵף קַאמִינְקֶר. ר׳ נָטֶע מִנָּאוְרִיטְשׁ. ר׳ לֵיבּ שָׂרֶה׳עס. ר׳ אַהֲרֹן קְלִיוַוּאנוֹר מַגִּיד מֵישָׁרִים דִּקְהַלַּת־קֹדֶשׁ סְלַאפְּקִיוֶוּיץ. ר׳ יוֹסֵף פּוּלְנָאר. ר׳ יַעֲקֹב שִׁמְשׁוֹן אַב בֵּית דִּין דִּקְהַלַּת שְׁפִּיטוּבְקָא. ר׳ אַרְיֵה לֵיבּוּשׁ אַב בֵּית דִּין דִּקְהַלַּת וָואלְטְשִׁיסְק. ר׳ לֵייבּ כֹּהֵן. ר׳ יִשְׂכָּר בֶּער אַב בֵּית דִּין דִּקְהַלַּת־קֹדֶשׁ זְלָאטְשׁוֹב. חֲתָנוֹ ר׳ אַבְרָהָם חַיִּים. ר׳ לֵייבּ אַב בֵּית דִּין דִּקְהַלַּת־קֹדֶשׁ פְּרוֹלִיקָא. ר׳ יַעֲקֹב אַנְפָּאלִיר. ר׳ צְבִי אַנְפָּאלִיר. ר׳ לֵוִי אַלַאנִיבֶּיר, ר׳ מָרְדְּכַי חַזָּן דִּקְהַלַּת־קֹדֶשׁ זָאסְלַב. ר׳ אַיזִיק אַב בֵּית דִּין דִּקְהַלַּת־קֹדֶשׁ קָארֶעע.

ר׳ אַבְרָהָם בֶּן הַמַּגִּיד מִמֶּעזְרִיטְשׁ. בְּנוֹ ר׳ שָׁלוֹם. ר׳ גְּדַלְיָה אַב בֵּית דִּין דִּקְהַלַּת־קֹדֶשׁ לִינִיץ. ר׳ לֵיבּ טְרַאסְטִינֶעצֶר. ר׳ אַבְרָהָם קַאלִיסְקֶר. ר׳ אַבְרָהָם פּוּדְלַאיִשֶׁיר. ר׳ יְחִיאֵל הוֹרְאדְנָאר. ר׳ אַבָּא. ר׳ שְׁמֶעריל. ר׳ מֹשֶׁה סוֹפֵר. ר׳ יַעֲקֹב יִצְחָק הַחוֹזֶה מִלּוּבְלִין. ר׳ מֹשֶׁה לֵיבּ. ר׳ יוֹסֵף בֶּן ר׳ מִיכֹל. אָחִיו ר׳ מָרְדְּכַי. אָחִיו ר׳ זְאֵב. ר׳ יִצְחָק פְּשִׁיסְטוֹחִיוֶוּיר. ר׳ חַיִּים טְשֶׁערְנָאוְוִיצֶער. ר׳ פַּייבּוּשׁ זַבְרִיזֶר. ר׳ הִירְשׁ לֵיבּ מַאלִיק. ר׳ אַהֲרֹן מִזִּיטֶאמִיר. הָרַב ר׳ שְׁנֵיאוּר זַלְמָן

לעמוד הקודם

תפילה מא

מיוסד על תורה מ"א בליקוטי מוהר"ן

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּרַחֵם עָלַי וּתְזַכֵּנִי לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. וְאֶזְכֶּה לִהְיוֹת שָׂמֵחַ תָּמִיד בְּשִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה. וְאָגִיל וְאֶשְׂמַח בְּךָ וּבִישׁוּעָתְךָ תָּמִיד עַל כָּל הַחֲסָדִים אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּנוּ. אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ, וְקֵרַבְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ, וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ. וְאֶזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ לִזְכֹּר הַטּוֹבָה וְהַחֶסֶד הַגָּדוֹל הַזֶּה תָּמִיד, וְלִשְׂמֹחַ בָּזֶה מְאֹד תָּמִיד בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וּבִיוֹתֵר בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים. כִּי אֵין שִׁעוּר וָעֵרֶךְ לְרִבּוּי הַחֲסָדִים וְהַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר אַתָּה גּוֹמֵל עִמִּי בְּכָל עֵת. מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמִּי. "מָה אָשִׁיב לַיְיָ כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי". אִלּוּ כָּל הַיַּמִּים הָיוּ וְכָל אֲגַמִּים קֻלְמוֹסִין, וּבְנֵי אָדָם לַבְלָרִים וּלְשׁוֹנוֹת מְקַלְסִים, לֹא יַסְפִּיקוּ לְבָאֵר וּלְסַפֵּר אַחַת מִנִּי אֶלֶף וּרְבָבוֹת, רִבּוּי הַטּוֹבוֹת וְהַחֲסָדִים וְהַהַצָּלוֹת וְהַיְשׁוּעוֹת הַגְּדוֹלוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת, נִסִּים רַבִּים וְנִפְלָאוֹת, פְּלִאֵי פְּלִאִים, אֲשֶׁר הִפְלִיא חַסְדּוֹ עִמָּנוּ אֲדוֹן הַצְּבָאוֹת, אֲשֶׁר הִצִּיל נַפְשֵׁנוּ מִכָּל הַתְּלָאוֹת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת. "רַבּוֹת עָשִׂיתָ אַתָּה יְיָ אֱלֹהַי, נִפְלְאוֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבוֹתֶיךָ אֵלֵינוּ. אֵין עָרֹךְ אֵלֶיךָ אַגִּידָה וַאֲדַבֵּרָה עָצְמוּ מִסַּפֵּר". עַל כֵּן בְּוַדַּאי חוֹבָה עָלַי בְּכָל עֵת לִזְכֹּר טוּבוֹתֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ הַתְּמִידִיּוֹת וְהַמִּתְחַדְּשׁוֹת עָלַי בְּכָל עֵת תָּמִיד, וְלִשְׂמֹחַ בִּישׁוּעָתְךָ תָּמִיד.

נָא אָב הָרַחֲמָן עָזְרֵנִי וְזַכֵּנִי שֶׁאֶהְיֶה בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. וְאֶזְכֶּה לְעוֹרֵר עַצְמִי תָּמִיד לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. בִּפְרָט בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים. וְאֶזְכֶּה שֶׁיִּתְלַהֵב לִבִּי מְאֹד מְאֹד עַל יְדֵי הַשִּׂמְחָה דִּקְדֻשָּׁה בְּהִתְלַהֲבוּת הַלֵּב וּבְהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל וּבִתְשׁוּקָה וְחֶשְׁקָה וַחֲפֵצָה וְחֶמְדָּה גְּדוֹלָה לִשְׁמְךָ וְלַעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה, בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה גְּדוֹלָה. עַד שֶׁיִּמְשֹׁךְ הַהִתְלַהֲבוּת הַלֵּב לְתוֹךְ רַגְלַי, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לְהָרִים אֶת רַגְלַי בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְאֶזְכֶּה לִרְקוּדִין דִּקְדֻשָּׁה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וּבִפְרָט בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, וְיָמִים שֶׁעָשִׂיתָ בָּהֶם נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל.

וְתַצִּילֵנִי מִשִּׁכְרוּת תָּמִיד, וְתִשְׁמְרֵנִי וְתַצִּילֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ מִיַּיִן הַמְשַׁכֵּר וּמֵהִתְלַהֲבוּת הַלֵּב וּרְקוּדִין הַנִּמְשָׁכִין מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא חַס וְשָׁלוֹם. וְלֹא יִהְיֶה לִי שׁוּם הִתְלַהֲבוּת הַיֵּצֶר לְשׁוּם תַּאֲוָה כְּלָל. וּתְזַכֵּנִי לְיַיִן "הַמְשַׂמֵּחַ אֱלֹהִים וַאֲנָשִׁים". וּבְכָל עֵת שֶׁיִּהְיֶה הֶהְכֵּרַח לִשְׁתּוֹת יַיִן וְשֵׁכָר בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים וּבְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, תְּזַכֵּנִי שֶׁתִּהְיֶה שְׁתִיָּתִי בִּצְמִצּוּם גָּדוֹל רַק כְּדֵי לְהַרְחִיב דַּעְתִּי בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה, וְלָבוֹא לְשִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה, לְשִׂמְחָה אֲמִתִּיֹּת דִּקְדֻשָּׁה עַל יְדֵי זֶה, לְהִתְלַהֲבוּת הַלֵּב דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁיִּתְלַהֵב לִבִּי בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה

לִשְׁמְךָ וְלַעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב. וְתִשְׁמְרֵנִי וְתַצִּילֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ מִשְּׁתִיָּה מְרֻבָּה וְלֹא אָבוֹא לִידֵי שִׁכְרוּת לְעוֹלָם. חוּס וְרַחֵם עָלַי, וְזַכֵּנִי שֶׁיִּהְיֶה לִי כֹּחַ לְעוֹרֵר שֹׁרֶשׁ יַיִן הַמְשַׂמֵּחַ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ". וּתְשַׂמַּח אֶת לְבָבִי תָּמִיד בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לִרְקוּדִין דִּקְדֻשָּׁה. וְעַל יְדֵי הִרְקוּדִין בְּהִתְלַהֲבוּת הַלֵּב דִּקְדֻשָּׁה עַל יְדֵי יַיִן הַמְשַׂמֵּחַ. אֶזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ לְהַמְתִּיק וּלְבַטֵּל כָּל הַדִּינִים הַנֶּאֱחָזִין בַּעֲקֵבִים וּבְרַגְלַיִן. וְתִתֶּן לָנוּ כֹּחַ לְבַטְּלָם וּלְשַׁבְּרָם וּלְהַמְתִּיקָם וְיִתְבַּטְּלוּ כָּל הַדִּינִים מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. וְתַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ שֹׁרֶשׁ הַבְּכוֹרָה וְהַבְּרָכָה, וְיִקָּיֵם בָּנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "בְּנִי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל". וְנֶאֱמַר: "אַף אָנִי בְּכוֹר אֶתְּנֵהוּ עֶלְיוֹן לְמַלְכֵי אָרֶץ". וְתַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ שֶׁפַע טוֹבָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְכָל טוֹב תָּמִיד. וְתַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. וּתְבַטֵּל כָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת מִן הָעוֹלָם.

וּתְזַכֵּנִי לִתֵּן תָּמִיד מָעוֹת עַל פִּדְיוֹן לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר הָאֲמִתִּיִּים. וּתְעוֹרֵר בְּרַחֲמֶיךָ שֹׁרֶשׁ הַיָּדַיִם הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבַּבִּינָה שֶׁהֵם יָד הַגְּדוֹלָה וְיָד הַחֲזָקָה וְיָד הָרָמָה. וּתְעוֹרֵר בְּרַחֲמֶיךָ שֵׁם שֶׁל מ"ב (ומם בית), שֶׁהוּא: אָנָּא בְּכֹחַ גְּדֻלַּת יְמִינְךָ תַּתִּיר צְרוּרָה. קַבֵּל רִנַּת עַמְּךָ שַׂגְּבֵנוּ טַהֲרֵנוּ נוֹרָא. נָא גִּבּוֹר דּוֹרְשֵׁי יִחוּדֶךָ כְּבָבַת שָׁמְרֵם. בָּרְכֵם טַהֲרֵם רַחֲמֵי צִדְקָתְךָ תָּמִיד גְּמְלֵם. חָסִין קָדוֹשׁ בְּרֹב טוּבְךָ נַהֵל עֲדָתֶךָ. יָחִיד גֵּאֶה לְעַמֶּךָ פְּנֵה זוֹכְרֵי קְדֻשָּׁתֶךָ. שַׁוְעָתֵנוּ קַבֵּל וּשְׁמַע צַעֲקָתֵנוּ יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת. וּבִזְכוּת כָּל הַשִּׁבְעָה שְׁמוֹת שֶׁכָּל אֶחָד שֶׁל שִׁשָּׁה אוֹתִיּוֹת הַמְצֹרָפִים בִּתְפִלָּה זוֹ בְּרָאשֵׁי תֵבוֹת שֶׁהוּא שֵׁם שֶׁל מ"ב, עַל יְדֵי זֶה יִמְתְּקוּ הַדִּינִים בִּשְׁרָשָׁן. וּתְעוֹרֵר בְּרַחֲמֶיךָ רַחֲמִים הָעֶלְיוֹנִים מֵאוֹר הַפָּנִים, וּתְעוֹרֵר ש"ע (שין עין) נְהוֹרִין שֶׁל הַפָּנִים הָעֶלְיוֹנִים "וְחֵית חִוּרְתָּא" שֶׁהֵם מִסְפַּר בַּשְׁלוֹ"ם. וְעַל יְדֵי זֶה תַּמְתִּיק וּתְבַטֵּל כָּל הַדִּינִים מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד, וְתַמְשִׁיךְ וּתְחַבֵּר וּתְקַשֵּׁר הַוָּוי"ן שֶׁל הַשִּׁבְעָה שְׁמוֹת אֵלּוּ עִם הָעַמּוּדִים. וְיִתְחַבְּרוּ וְיִתְקַשְּׁרוּ יַחַד בְּסוֹד "וָוֵי" הָעַמּוּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף". וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נִמְשָׁךְ עָלֵינוּ הַחֶסֶד הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא סוֹד הַכֶּסֶף הַטָּהוֹר וְהַקָּדוֹשׁ, וְעַל יְדֵי זֶה יִתְבַּטְּלוּ כָּל הַדִּינִים מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל זַרְעֵנוּ וּמֵעַל כָּל זֶרַע עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם. וְתִשְׁלַח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְחוֹלֵי עַמֶּךָ. (ובפרט לפלוני בן פלונית וכו' אל נא רפא נא לו) וְהַעֲלֵה אֲרוּכָה וּמַרְפֵּא לְכָל תַּחֲלוּאֵיהֶם וּלְכָל מַכְאוֹבֵיהֶם, וּתְשִׁיבֵם לְאֵיתָנֵיהֶם בְּקָרוֹב. וְתִשְׁלַח לָהֶם מְהֵרָה רְפוּאָה שְׁלֵמָה מִן הַשָּׁמַיִם רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאַת הַגּוּף. כִּי אֵל מֶלֶךְ רוֹפֵא נֶאֱמָן וְרַחְמָן אָתָּה. וּתְרַחֵם עָלֵינוּ וַתַּעֲזֹר לָנוּ

לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

שבת קודש

לנצח עוד יום

ע"ט ע"א ומוסיפה הגמרא לבאר **לחנניה**, שסובר "אותו ואת בנו" נוהג בין בזכרים ובין בנקבות, טעמו משום **דכתיב "אותו", דמשמע זכר, וכתיב**, מאידך, **"בנו"**, דמשמע **מי שבנו כרוך אחריו**, והיינו **נקבה.**

הלכך נוהג בין בזכרים בין בנקבות. אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל: הלכתא כחנניה! ואזדא שמואל לטעמיה. שהוא סובר שחוששין בבהמות לזרע האב, כלומר שולד הבהמה מתייחס גם אחר אביו, ולכן הוא פוסק כחנניה שגם אב עם בנו אסור לשחוט ביום אחד.

דתנן [בלאים ח ד]: **רבי יהודה אומר: הנולדים מן האם** שהיא **סוס**, הרי **אף על פי שאביהן חמור - מותרין** לזווג יחד את הנולדים הללו, שהן פרדים, **זה בזה!** לפי שאין כאן איסור של כלאים בהרבעת פרד עם הפרדה, כיון ששניהם הן מין אחד, שהרי נולדו מאותם המינים.

אבל, פרדים **הנולדים מן** האם שהיא **חמור** [ואביהן סוס] **עם** פרדים **הנולדים מן** האם שהיא **סוס** [ואביהן חמור] **אסורין** לזווגן זה עם זה, לפי שכל אחד הוא מין אחר ויש בהן את איסור של "בהמתך לא תרביע כלאים".

ואמר רב יהודה אמר שמואל: זו דברי רבי יהודה בלבד, **דאמר אין חוששין לזרע האב** בבהמה, אלא הולד מתייחס אך ורק אל האם. ולפיכך הוא אוסר לזווג את הנולדים מן החמור עם הנולדים מן הסוס, כיון שאין שניהם נחשבים לתערובת של סוס וחמור, אלא זה שאמו חמור הוא כולו חמור, וזה שאמו סוס הוא כולו סוס, והרי הם שני מינים שאסור לזווגם זה עם זה.

אבל חכמים אומרים: כל מיני פרדות, ואפילו אותן שאין אמותיהן שוים - **אחת הן!** ומותר לזווגם זה עם זה, אם כל אחד מהם בא משני המינים שמהם בא חברו.

ומדייקת הגמרא **מאן "חכמים"?**

חנניה הוא, דאמר לגבי "אותו ואת בנו" **חוששין לזרע האב**, ואם כן בכל פרדה מעורב גם חלק ממין האב, **והאי** שאמו סוס ואביו חמור - **בר סוסיא וחמרא** הוא, וגם **האי** שאמו חמור ואביו סוס **בר חמרא וסוסיא** הוא! כלומר שניהם יש בהם תערובת דומה של סוס וחמור. הלכך, **כולהו - חדא מינא נינהו!** ומותרים זה עם זה.

ומכיון ששמואל נקט את דעתו של חנניה בלשון "חכמים", למדנו מכאן שהוא סובר שהלכה כחנניה, וכפי שפסק בסוגייתנו.

איבעיא להו: מה שהבאנו כי רבי יהודה אוסר לזווג את הפרדות שנולדו משני מינים, משום שאין חוששין לזרע האב. האם **מיפשט מיפשטא ליה לרבי יהודה דאין חוששין לזרע האב**, ולכן הוא אוסר.

או דלמא, אין הדבר פשוט אצלו, אלא **ספוקי מספקא ליה** אי חוששין לזרע האב או לא, ומספק הוא אוסר? ומבארינן: **למאי נפקא מינה** אם האיסור הוא ודאי או ספק, והרי בין כך ובין כך הוא אסור?

למישרא פרי עם האם! לזווג פרד - שאמו סוס ואביו חמור - עם מין אמו, דהיינו עם סוס נקבה. **אי אמרת מיפשט פשיטא ליה** לרבי יהודה, שאין חוששין לזרע האב, אם כן **פרי עם האם שרי** כי נמצא שהפרד כולו סוס, כאמו, מותר לזווגו עם סוס.

ואי אמרת ספוקי מספקא ליה, אם כן **פרי עם האם אסור!** לפי שיש להסתפק שמא חוששין לזרע האב, ונמצא שיתכן כי בפרד מעורב גם חלק אביו שהוא חמור, ואסור לזווגו עם סוס.

מאי?

תא שמע: ממה ששנינו במשנה בכלאים המובאת לעיל: **רבי יהודה אומר: כל הנולדים מן הסוס, אף על פי שאביהן חמור - מותרין זה בזה!** והיינו בה: **היכי דמי?** באילו פרדות מדובר?

אילימא דאבוה דהאי הוא **חמור**, וגם **אבוה דהאי** הוא **חמור**, יש לתמוה על רבי יהודה תיקשי: וכי **צריכא למימר** שמותרין זה בזה, והלא פשיטא הוא, שהרי שניהם שוים!? **אלא, לאו**, רבי יהודה עוסק בבהמות שאינם שוים. כגון **דאבוה דהאי - סוס**, כלומר, שהולד כולו סוס מאב ומאם. **ואבוה דהאי**

- חמור ואמו סוס [וכך כוונת רבי יהודה: "כל הנולדים מן הסוס" ואפילו סוס גמור, "אף על פי שאביהן [של הפרדה] הוא חמור - מותרים זה בזה"].

ומדייקת הגמרא: **קתני** בדברי רבי יהודה **"מותרים זה עם זה", אלמא, מיפשט פשיטא ליה** שאין חוששין לזרע האב, ולפיכך הוא מתיר לזווג סוס גמור עם פרידה שאמה סוס ואביה חמור, דהיינו פרי עם האם.

ודחינן: **לא! לעולם** רבי יהודה מסופק אם חוששין לזרע האב או לא, ומה שהתיר במשנה הוא דוקא באופן **דאבוה דהאי חמור ואבוה דהאי חמור.**

ודקאמרת וכי באופן זה **צריכא למימר** שמותרין זה בזה? - יש חידוש בכך, כי **מהו דתימא** לאסור פרדות אלו זו בזו מספק, שכיון שבכל אחד יש בו חלק סוס מצד אמו וחלק חמור מצד אביו [שהרי הדבר ספק שמא חוששין לזרע האב], נמצא **דאתי צד דסוס** של הפרד **ומשתמש בצד חמור** של הפרדה, **וצד חמור** של הפרד **משתמש בצד סוס** של הפרדה, ויש כאן הרבעת מין בשאינו מינו, ולכן **קמשמע לן** רבי יהודה שמותר להרביע, לפי שאין בהם שני צדדים לכל אחד, אלא כל הפרדות הללו מין בפני עצמו הן - מין אחד שהוא מעין סוס וחמור. [על הצד שחוששין לזרע האב.

ואם אין חוששין לזרע האב ודאי שמותר, שהרי כולם מין סוס הם כמו האם].

תא שמע: לפשוט את הנידון בדעת רבי יהודה: דתניא: **רבי יהודה אומר: פרדה שתבעה** להרביע עליה זכר, **אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור, אלא מינה**, פרד שכמותה.

ואי אמרת שלרבי יהודה **מיפשט פשיטא ליה** שאין חוששין לזרע האב, אם כן **לרבע עלה מינא דאמה** [דהיינו "פרי עם האם"], שכאשר האם של הפרידה היא סוס ירביעו עליה סוס, שהרי היא עצמה גם כן סוס גמור היא, ואם האם היא חמור ירביעו עליה חמור!? אלא, ודאי מסופק רבי יהודה שמא חוששין לזרע האב, ולפיכך אסור להרביע עליה ממין האם, שהרי יש בה גם חלק של מין האב.

ודחינן: לעולם פשיטא ליה לרבי יהודה שאין חוששין לזרע האב. אך כאן מדובר בפרידה **דלא ידעינן מינא דאמה מאי ניהו**, אם האמא של הפרדה היא סוס או חמור, ולכן אי אפשר להרביע עליה לא מזה ולא מזה.

ומקשינן: **והא** רבי יהודה **"אלא מינה" קתני!** שמרביע עליה פרד מהמין שלה. ואם לא ידוע מה היא אמה של הפרדה, איזה פרד ירביע עליה? שהרי כיון שאין חוששין לזרע האב אסור לזווג פרדות שאמותיהן שונות [כדאמר רבי יהודה לעיל], וכיצד נדע שאמותיהן שוות?

ומתרצינן: **הכי קאמר** רבי יהודה: **אין מרביעין עליה לא מין סוס**, דהיינו, לא סוס גמור. וגם לא פרד שאמו סוס, **ולא מין חמור**, לא חמור גמור. ולא פרד שאמו חמור, **לפי שאין יודעין במינה** של הפרדה. וכוונתו באמרו "אלא מינה" - שאין מרביעין עליה שום בהמה כלל, עד שיודע לך מאיזה מין היא הפרדה.

ומקשינן איך יתכן שלא ידוע מהו מין האם: **וליבדוק בסימנין** של הפרדה ועל ידי זה נדע מה היא אמה?

דאמר אביי: עבי קליה, אם קול הפרדה הוא עבה, סימן הוא שהיא **בר חמרא**, שאמה חמור. **צניף קליה**, אם קולה צלול, סימן הוא **שבר סוסיא** היא, שאמה סוס.

ואמר רב פפא: רברבן אודניה, אזניה גדולות, **וזוטרא גנובתיה**, זנבה קצר, סימן הוא שהיא **בר חמרא. זוטרא אודניה**, אזניה קטנות, **ורבה גנובתיה**, וזנבה ארוך, סימן שהיא **בר סוסיא!**

ומתרצינן: **הכא במאי עסקינן, בפרדה אלמת**, שאי אפשר לבדקה בקולה, **וגידמת** שזנבה ואזניה חתוכים, ואי אפשר לבדוק בהם.

מאי הוי עלה, בנידון הגמרא מהי דעת רבי יהודה, האם פשיטא ליה שאין חוששין לזרע האב או מספקא ליה?

תא שמע: דאמר רב הונא בריה דרב יהושע: הכל מודין בפרי עם האם שאסור!

שמע מינה ספוקי מספקא ליה לרבי יהודה אם חוששין לזרע האב או לא.

ומסקינן: **שמע מינה!**

אמר ליה רבי אדא לשמעיה משמשו: **אי מעיילת לי כודנייתא בריספק**, אם תרצה לרתום פרדות לעגלה שאני נוסע בה, **עיין להנך** פרידות **דדמיין להדדי!** בדוק אותם על ידי הסימנים דלעיל. כדי שתדע שהן דומות, שנולדו לאם מאותו מין כדי לא לעבור על "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו". [שאיסור זה כולל גם את איסור הנהיגה על ידי שני מיני בהמה] , **ועייל לי** אותם, לרותמם לעגלה.

אלמא, קסבר רבי אבא: **אין חוששין לזרע האב**, ולכן היו צריכים הפרדות להיות בני האם מאותו המין. שאם לא כן, הרי הן שני מינים ואסור לנהוג בהם יחד. אבל אילו היה רבי אבא סובר שחוששין לזרע האב לא היה צריך לבדוק את הפרדות. לפי שגם אם אמותיהן שונות הרי כל הפרדות מין אחד הן, שכולן יש בהן תערובת סוס וחמור [כדעת חכמים דרבי יהודה לעיל].

חזרה לתוכן העניינים

אותו ואת בנו פרק חמישי חולין עט.

ולחנניה כתיב אותו וכתיב בנו. וא"ת ולשמוק מאותו ומבנו ולכתוב בן וי"ל דלא מלכתיב אם בנו ולא כתיב בן קדרים אלא בן נמי משמע דכרוך אחריו: **מהו דתימא אתי צד סום ומשתמש בו'** קמ"ל. לא דמי לאחיו עבד ואליו בן מורין (תוספות דף נ:) לאסור באחיו שפחה ואליה בת מורין מסוס לאחיו לא עבדות ומשמע בלא חירות דהכא לאליה אמר רחמנא דוקא תרי מיני וכל פרדות הבאין מסוס וחמור מין אחד הוא:

עייל לי הנך דדמיין להדדי. משמע דרבי אבא סבר כרבי יהודה וכן אליי לאמר עבי קליה בר חמרא וכן רב פפא לאמר דבריהן אוליה וחוזרת אגוניתה בר חמרא כולהו סגירא להו כרבי יהודה ופפרק ב' דייני גזרות (כתובות דף קיח:) אמרינן הלכה כרבי יהודה בפרדות ושור או שה לאומו ואת בנו מתרגמינן תוכתא (ע"ב) שיתא (ויקרא כב) משמע דאין נוהג בזכרים והיינו דלא אמרינן ומיהו שמואל פסק כאמוראי ועוד דסתם מתניתין (ב) דסוף פרק אלו מומין (בכורות מה:) אלו בזכרים בחלט ופסולים בנבחה אותו ואת בנו מוקי לה התם אמרינן ועוד דאמרינן דרבי יוחנן ובפרק הטולא (ב"מ דף לה:) אמר דאמרי סבר לה כרבי יוסי ורבא סבר לה כרבי יוחנן וקי"ל כרבא לגבי דאמרי ומיהו אפילו קיימא לן כרבי יהודה בפרדות דאפשיק בס"פ בתרא (כתובות דף קיח:) אין לאסיר אותו ואת בנו בזכרים דהא מסקינן הכא דרבי יהודה פסוקי מספקא ליה וא"ת דמסקינן בשמעתין בסמוך דבין לרבי אליעזר ובין לרבנן פסוקי מספקא ליה אי אוסרין לזרע האב אי לאו אמרינן לקמן בפרק הזרוע (דף קלב.) גבי מתנות לר' אליעזר מנעי ליה אם שור אם שה לאלק ורבנן נפקא ליה לאלק מאת זובחי הזבח לר' אליעזר מאת זובחי הזבח אמת לכדרבא דהדין עם הטבח וא"כ מדבעי ליה קרא לאלק מכלל דאין אוסרין לזרע האב כדמשמע לעיל וי"ל דוודאי אי אוסרין לזרע האב לא צריך קרא לאלק אבל אוסרין לזרע אמת לא אמר אין אוסרין קנעי קרא לאלק משום דילמא אין אוסרין ואמת קרא לאלק ואי אוסרין לרבנן אמת קרא דמאת זובחי הזבח לכדרבא דהדין עם הטבח ולר' אליעזר אמת אם שה לחייב [1] במתנות כדדרשי רבנן ומשום דמסקינן ליה לרבי אליעזר אי אמת לאלק אי לחייב במתנות פטר ר' אליעזר דהמוליא מחבנו עליו הראיה וא"ת הא דקאמר רבי יוחנן התם דדרשי רבנן אם שה לרבות את הבני לחייב במתנות היכי דמי אי בבני הבא על התיישה כדמסיק בשמעתין דבהכי פליגי והתם נמי בריש הטוח שמעתא אמרינן הכי א"כ סברי דאוסרין לזרע האב ואמת קרא לרבויי לחייב בכל המתנות דאי אין אוסרין א"כ לא צריך רבוי וא"כ לא צריך קרא לאלק ולאלה ולפרש לרבי יוחנן דלא אמרינן דאוסרין לזרע האב ואמת קרא בחייב הבא על הבהמה ובין אוסרין לזרע האב ובין אין אוסרין אינטריך קרא לחייב בכל המתנות וא"ת דאשמעינן התם דלא פטר ר' אליעזר אלא ממתנות וכסוי אבל אהא דאמרו רבנן אלבו אסור כחלב בהמה לא פליג מדלא קאמר נמי מותר ואמאי והא אפילו אוסרין לזרע האב הא אית ליה לר"א דשה ולא מקלת שה וא"כ חייב הבא על הבהמה ויש תימה דקסבר ר' יוחנן דלרבי אליעזר נמי אמרינן שה ואפילו מקלת שה א"כ אמאי פטר הכא באותו ואת בנו וי"ל דפליגי אם בנו במלקות ובנבי הבא על התיישה דלרבנן אפילו במלקות אמרינן שה ואפילו מקלת שה ור"א פטר במלקות דמסקינן ליה אי אמרינן שה ואפילו מקלת שה אבל מודה דאיכא איסורא אי נמי לעולם אסיר ליה דשה ואפילו מקלת שה לא אמרינן ואמאי אלא דרבי קרא כדדרשינן בריש פרק בתרא דיומא (דף עד.) כל אבל לרבות כוי ואמאי שעוור ומיהו קשה בחייב הבא על הבהמה אמאי פטר ר' אליעזר מכסוי והא דלמא אין אוסרין לזרע האב והוי כולו נבי וי"ל דרבי אליעזר פוטר לה קאי אלא אמתנות וכן משמע לשון המשנה במסכת בכורים (פ"ב מ"ד) דתנן ר' אליעזר פוטר שהמוליא מחבירו עליו הראיה וכן כתב רבינו מס בפרדות כרבי יהודה ואותו ואת בנו נוהג בזכרים לאיסורא ולא לגמלקות: אלימא

ולאחנניה כתיב אותו דמשמע זכר וכתיב בנו מי שבנו כרוך אחריו דמשמע נקבה הלכך נוהג בין בזכרים בין בנקבות אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכתא כחנניה ואזדא שמואל לטעמיה [6]**דתנן ר' יהודה אומר הנולדים מן הסוס אע"פ שאביהן חמור מותרין זה בזה אבל הנולדין מן החמור עם הנולדין מן הסוס אסורין ואמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יהודה דאמר** [7]**אין חוששין לזרע האב אבל חכמים אומרים כל מיני פרדות אחת הן** [8]**מאן חכמים חנניה הוא דאמר חוששין לזרע האב והאי בר סוסיא וחמרא והאי בר חמרא וסוסיא כולהו חדא מינא נינהו איבעיא להו** [9](מי פשיט) **ליה לר' יהודה דאין חוששין לזרע האב או דלמא ספוקי מספקא ליה למאי נפקא מינה למישרא פרי עם האם אי אמרת מיפשט פשיטא ליה פרי עם האם שרי** [10](אלא אי) **אמרת ספוקי מספקא ליה פרי עם האם אסור מאי ת"ש ר' יהודה אומר כל הנולדים מן הסוס אע"פ שאביהן חמור מותרין זה בזה היכי דמי אילימא דאבוה דהאי חמור ואבוה דהאי חמור צריכא למימר אלא לאו דאבוה דהאי סוס ואבוה דהאי חמור וקתני מותרים זה עם זה אלמא מיפשט פשיטא ליה לא לעולם דאבוה דהאי חמור ואבוה דהאי חמור ודקאמרת צריכא למימר מהו דתימא אתי צד דסוס משתמש בצד חמור וצד חמור משתמש בצד סוס קמ"ל ת"ש** [11]**ר' יהודה אומר פרדה שתבעה אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה ואי אמרת מפשט פשיטא ליה לרבע עלה מינא דאמה דלא ידעינן מינא דאמה מאי ניהו והא אלא מינה קתני הכי קאמר אין מרביעין עליה לא מין סוס ולא מין חמור לפי שאין יודעין במינה וליבדוק בסימנין דאמר אביי** [12]**עבי קליה בר חמרא צניף קליה בר סוסיא ואמר רב פפא** [13]**רברבן אודניה וזוטרא גנובתיה בר חמרא זוטרן אודניה ורבה גנובתיה בר סוסיא הכא במאי עסקינן באלמת וגידמת מאי הוי עלה ת"ש דאמר רב הונא בריה דרב יהושע הכל מודין בפרי עם האם שאסור** [14]**שמע מינה ספוקי מספקא ליה ש"מ אמר ליה ר' אבא לשמעיה** [15]**אי מעיילת לי כודנייתא בריספק עיין להנך דדמיין להדדי ועייל לי אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב וסימנין**

מסורת הש"ס לעמוד הקודם

וחוזרת שמואל לטעמיה. דלאיתי ליה מוסשין בבהמות לזרע האב: **הנולדים מן הסוס.** נקבה: **אע"פ שאביהן חמור מותרין.** פרל זכר בן סוס נקבה עם פרלה נקבה בת סוס נקבה ולא אמרינן אתי לל סוס ומשתמש בלל חמור שלל סוס וחמור יש בשניהם להא לא חיישינן ממה נפשך אי חוששין לזרע האב הנולדים מן החמור נקבה דשמא אין חוששין לזרע האב והוי אתי כוליה סוס ואתי כוליה חמור: **זו דברי ר' יהודה דאמר (שמא) אין חוששין. לפיכך אסורים: אבל חכמים מתירים.** כולן מותרים שבשניהם יש ב' לדדין. ומדקרי שמואל לחנניה בלשון חכמים ש"מ סבירא ליה דהלכתא כחנניה: **מיפשט פשיטא ליה.** ומשום הכי אסר: **אי ספוקי מספקא ליה.** ומשו"ה אסר: **נפקא מינה למישרי פרי עם האם.** פרל בן סוס נקבה לרבריע על סוס נקבה: **פרי עם האם אסור.** משום לגמא מוסשין: **אלא לאו דאבוה דהאי סוס ואבוה דהאי חמור.** והכי קאמר ר' יהודה דמרביעים סוס גמור על פרל בן סוסיא ומאי שאביהן חמור אביו של פרל קאמר: **לא צעוקם.** אימא לך ספוקי מספקא ליה ומשום הכי הנולדים מן הסוס ומן החמור מותרין זה בזה כדפריש לעיל ממה נפשך: **מהו דתימא אתי צד סוס וכו'.** מהו דתימא ליתסרו הנולדים מן הסוס אם מן החמור נמי זה עם זה משום דלגמא מוסשין לזרע [1] האם ואתי צד סוס וכו': **קמ"ל.** דהא לא אמרי' שאין כאן צד סוס מיוחד ולל חמור מיוחד הילכך אין מזכירין כאן לדדים דהא מבלבל זרעיה ומינא באפי עצמו מעין סוס וחמור: **אלא מינה.** פרל: **והא אלא מינה קתני.** ואי לא ידעינן אי בת סוסיא ואי בת חמורה מאי פרל מרבעינן עלה האמר ר' יהודה הנולדים מן הסוסיא אסורין בנולדין מן החמורה: **לא מין סוס.** לא סוס גמור ולא פרל בן סוסיא: **אלא מינה.** כלומר עד שיודע לך מאיזה מין הוא: **כר חמרא.** אמו היתה חמורה: **צניף.** לגון והוא לשון לעקת הסוס [2]: **גנובתיה.** זנבו: **גידמת.** מזנב ומאזניים: **בריספק.** עגלה שהיה רוכב בה: **דדמיין להדדי.** באזנים וזנבו משום מינהו בבלגים: **קסבר אין חוששין.** והוי כלאים בני החמורה ובני הסוסיא דאי חוששין אין שאביהן שבכולן יש ב' לדדים: וסימנין

---

[1] נראה דחסר כאן ופ"ל מפקא פשיטא ליה לאומר וכו'. [2] נראה לפ"ל כלומר אי חוששין לזרע האב וכר מחור הוא ואסור.

עין משפט נר מצוה

ג א ב ג ד ה ממי' פ"ט מהל' כלאים הל"ו ומי' שם כל"ט סמג לאין רפב טוש"ע יו"ד סי' לא ס"ט:

רבינו גרשום

משמע כלומר אב ובנו ולא אם ובנה: הילכך נוהג בין בזכרים כו' כלומר בין באב ובנו בין באם ובנה: אמר שמואל הלכה כחנניה. כלומר כשם שהלכה כמותו לעיל כך בהלכה זו הלכה כחנניה כלומר דחוישש לזרע האב: ואזדא שמואל לטעמיה כלומר דשמואל חני לחנניה בלשון חכמים ומדתני בלשון חכמים ש"מ הלכה כחנניה: דתניא ר' יהודה אומר הנולדים מן הסוס כו' כלומר הנולדים מן הסוס"ר אע"פ שאביהן חמור כלומר דאין חוששין לזרע האב. והנולדין מן החמור כלומר מהחמורה עם הנולדין מן הסוסיא אסורין. למשרא פרד עם האם כלומר [1] והולד כלומר דאין חוששין לאב אלא אי אמרת ספוקי מספקא ליה כר כלומר [2] אי בר חמור הוא חוששין לזרע האב ואסור: לא מין סוס ולא מין חמור אלא מינה כלומר פרד מרביעין עליה: עבי קליה בר חמרא כלומ' בר חמרתא: כי מעיילת לי כודנייתא בריספק כלומר דכלאים בחרישה אסור אע"ג דכתיב לא תחרוש בשור ובחמור יליפינן שור שור משבת מה להלן כל בהמה בכלל דכתיב וכל בהמתך אף כאן כל בהמת כלאים בכלל חרישה.

---

[1] נראה לפ"ל [2] נראה לפ"ל כלומר אי חוששין לזרע האב וכר

---

[6] נלאה פ"ח מנה ל. [7] ל. [8] [כתובות ה:]. [9] [מיבוכין פב. וש"נ]. [10] [מיפקט פשיטא וכ"ג רש"י]. [11] [ל"ל ולא]. [12] [תוס' כלאים פ"ח ה"ט]. [13] [ל"ל האם]. [14] [ב"ק יח:]. [15] [ל"ל שיתא לה ולבבה]. [1] [ל"ל מין].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ע"ל וכו' דסתם מתניתין דמומין אלו אלו אסרין:

מוסף רש"י

פרדה שתבעה אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור. מספקא ליה אי חוששין לזרע האב לא לא, הלכך אפילו היא מומה אמורה נקבה אין מרביעין עליה חמור שמא חוששין לזרע האב ומפלא מרביע בלאים, ורבנן פליגי עליה ואמרי אין חוששין לזרע האב ואם כת קוסיא היא מרביעין עליה סוס ואם כת אמורה היא מרביעין עליה חמור (כתובות קיא).

חזרה לתוכן העניינים

עטו: אותו ואת בנו פרק חמישי חולין

אילימא דשחטה לה ולברה והאמר רב הכל מודים בהיא **צבייה כו'.** תימה דלמא דשחיט ליה לגחיים וכגו ופליגי אם מוסשין לזרע האב ונוהג בזכרים אי לא והא דפליגי בכוי לשמועינן דבגו ואפילו כל דהו: **ורבי** אליעזר סבר אין חוששין כו'. ה"מ למימר לכולי עלמא מוסשין וכשה אפילו מקצת שה פליגי ואפילו בגני הבא על הבייסה שילדה בת ובת ילדה בן אלא דיעמא לאוקומי פלוגתא בחוששין לזרע האב למליגו פלוגתא דתנאי אבל בשה ואפילו מקצת שה לא אשכמן פלוגתא דתנאי:

בין לרבנן בין לרבי אליעזר לשחוט **וליכסי צבי ואפילו** מקצת צבי. הקשה הרב רבי שמואל מגולדו"ן הא גבי מתנות כי אמרינן שה ואפי' מקצת שה לא חשיב משום הכי כולו שה להתחייב בכל המתנות אם כן הכא נמי לא חשיב כאילו הוא כולו הם לגי אלא מליו ובפרק קמא דבילה (דף ח:) אמרינן לא כוי בלבד אמרו אלא אפילו שחט בהמה מיה ועוף ונתערבו דמם זה בזה אסור לבטל ביו"ט וי"ל דאמרינן התם בד"א בשתי דקיות אבל בדקיה אחת חייב לבטל והכא נמי כיון שכל משהו שבו אליו דם לבני לבטל:

ומדלרבנן מספקא להו מבלל דלר' אליעזר פשיטא ליה אלא הא דתניא בו'. משמע משום דלרבי אליעזר פשיטא ליה קשה ליה מהך בריתא דמתנות ומימה דאפי' מספקא ליה נמי יכול להקשות כל כמה דלא מוקמינן פלוגתייהו בשה ואפילו מקצת שה:

לימא ליה אייתי ראיה. ואע"ג דרב אסי קאמר בפ"ק דב"ק (דף פ.) ובפרק בית כור (ב"ב קז.) גבי אחין שחלקו ובא ב"ח וערף מלגו של אחד מהם דעוטל רביע בקרקע ורביע במעות משום דמספקא ליה אי יורשין הוו אי לקוחות הוו ועוטל מספיקא מחצה ממה שהיה לו ליעול ולא מצי אמר ליה אייתי ראיה דיורשין הוו ושקול יש מקומות שתקנו חכמים מחמת הספק שיעול מחצה ובהמוכר את הבית (שם ע.) מפורש בגאונים[ט]: כוי

וסימנין דאורייתא תנו רבנן [ח]אותו ואת בנו נוהג בבלאים ובכוי [ז]רבי אליעזר אומר [א]כלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו [ו] כוי אין אותו ואת בנו נוהג בו אמר רב חסדא איזהו כוי שנחלקו בו רבי אליעזר וחכמים זה הבא מן התייש ומן הצבייה היכי דמי אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה וקא שחיט לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים בהיא צבייה ובנה תייש שפטור שה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו אלא בצבי הבא על התיישה וילדה וקא שחיט לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים [ב]בהיא תיישה ובנה צבי שחייב שה אמר רחמנא ובנו כל דהו לעולם בתייש הבא על הצבייה וילדה בת ובת ילדה בן וקא שחיט לה ולברה רבנן סברי חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה ורבי אליעזר סבר: אין חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה לא אמרינן וליפלוג בחוששין לזרע האב בפלוגתא דתנאיי ורבנן אי פליגי בההיא הוה אמינא בהא אפילו רבנן מודו דשה ואפילו מקצת שה לא אמרי' קמ"ל והא דתנן [ג]כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו במאי עסקינן אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה בין לרבנן בין לר"א לשחוט וליכסי צבי ואפילו מקצת צבי אלא בצבי הבא על התיישה וילדה אי לרבנן לשחוט וליכסי אי לר"א לשחוט ולא ליכסי לעולם בצבי הבא על התיישה ורבנן ספוקי מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי אין חוששין ומדלרבנן מספקא להו לרבי אליעזר פשיטא ליה והא דתניא [ד]הזרוע והלחיים והקבה נוהגים בכוי ובכלאים ר' אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל חייב במתנות [ה]מן הכוי פטור מן המתנות במאי עסקינן אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה בשלמא לרבי אליעזר דפטר קסבר שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן אלא לרבנן נהי דקסברי שה ואפילו מקצת שה בשלמא פלגא לימא ליה אייתי ראייה דחוששין לזרע האב ושקול אלא בצבי הבא על התיישה וילדה בשלמא לרבנן מאי חייב בחצי מתנות אלא לרבי אליעזר לייחיב בכולהי מתנות לעולם בצבי הבא על התיישה וילדה ור"א נמי ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא וכיון דלרבנן מספקא להו ולרבי אליעזר מספקא ליה במאי פליגי בשה

חוששין ומקבל יו"ט: ופרכינן **מדלרבנן מספקא להו מבלל דרבי אליעזר.** דאמר אין נוהג אפילו מספקא קאמר דפשיטא ליה דאין חוששין והא דתניא כו': **זרוע ולחיים וקבה.** אם שור אם שה כתיב בהו (דברים יח) ומשמע דאין נוהגין בחיה: **אי נימא בתייש הבא על הצבייה וילדה.** דאי אין חוששין לזרע האב אפילו מקצת שה ליכא: **בשלמא לרבי אליעזר דפטר קסבר שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן.** ביה בהאי דלמאן דפשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב הילכך אפילו מקצתו ליכא: **אלא לרבנן נהי נמי דקסברי שה ואפילו מקצת שה.** אמרינן היכא דלד שיות מן האם מיהו הכא דקיי לד שיות אלא מן האב ואוקימנא דלרבנן מספקא להו אי חוששין אי לא: **בשלמא פלגא לא יהיב ליה** נרגוין. כלומר בשלמא פלגא דמתנות לא פרכינן עלייהו מידי דודאי פשיטא ליה[ט] דלא יהיב ליה דאי נמי חוששין ושה ואפילו מקצת שה לא מייחיב אלא פלגא דלד שיות דכיון דאפסר למיפלגינהו יהיב פלגא דשיות ומעבד פלגא דלד בני דאיכא דקא מחייבי רבנן למיתביה לכהן ואמאי דקתני לרבנן נוהגין בפלגא מתנות קאמרי ומשום דלמאי חוששין אלא הא קשיא לן אידך פלגא גופיה דקא מחייבי רבנן למיתביה לכהן אמאי והא כהן מוליא מתביהו הוא דקי"ל (שם קלב.) בכל דבר ספק המוליא מחבירו עליו הראיה ונימא הא' אייתי ראיה דחוששין לזרע האב ושקול פלגא דלד שיות וכל כמה דלא אייתית ראיה אפילו פלגא נמי לך דאפילו מקצת שה מן האם: **בשלמא לרבנן.** אף על גב דמספקא לן שמא חוששין ולא הוי כוליה שה ואיכא למיפרך אמאי יהיב ליה כוליה איכא לתרוצי מאי חייב דקאמרי רבנן חייב בחצי מתנות משום לד שיות דאם אייתי ראיה דאין חוששין והוי כוליה שה ושקול: **ליחייב בכולהו.** דהא פשיטא ליה דאין חוששין וכוליה שה הוא: הכי גרסינן **לעולם בלבי הבא על הבייה.** ולקמיה (פ.) מתרץ דב פפא לכולהו מתניתא בין לאותו ואת בנו ובין לכסוי ובין למתנות:

בשה

וסימנין דאורייתא. מדסמיך אסימנין וסרי איסורא עלייהו ש"מ הא דסמכינן אסימנין בחזרת אבדה כדאמרינן בחלו מגילות (ב"מ דף מ.). דאורייתא היא דאי דרבנן הי לעבוד רבנן תקנתא בממונא בלאיסורא מי מצו מתקני אלא ש"מ דאורייתא היא והתם בחלו מגילות מיבעיא לן סימנין דאורייתא או דרבנן: **כוי.** מן המיים ומן הבייה ואע"פ דשור אי[1] כשב כתיב (ויקרא כב) ולא כתיב לבי ואילו: ה"ג **רבי אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו אמר רב חסדא** איזהו כוי שנחלקו בו רבי אליעזר וחכמים זה הבא מן התייש ומן הצבייה היכי דמי אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה וקא שחיט לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים בהיא צבייה ובנה תייש שפטור שה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו אלא בצבי הבא על התיישה וילדה וקא שחיט לה ולברה רבנן סברי חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה ורבי אליעזר סבר: אין חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה לא אמרינן וליפלוג בחוששין לזרע האב בפלוגתא דתנאיי ורבנן אי פליגי בההיא הוה אמינא בהא אפילו רבנן מודו דשה ואפילו מקצת שה לא אמרי' קמ"ל והא דתנן [ג]כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו במאי עסקינן אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה בין לרבנן בין לר"א לשחוט וליכסי צבי ואפילו מקצת צבי אלא בצבי הבא על התיישה וילדה אי לרבנן לשחוט וליכסי אי לר"א לשחוט ולא ליכסי לעולם בצבי הבא על התיישה ורבנן ספוקי מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי אין חוששין ומדלרבנן מספקא להו לרבי אליעזר פשיטא ליה והא דתניא [ד]הזרוע והלחיים והקבה נוהגים בכוי ובכלאים ר' אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל חייב במתנות [ה]מן הכוי פטור מן המתנות במאי עסקינן אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה בשלמא לרבי אליעזר דפטר קסבר שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן אלא לרבנן נהי דקסברי שה ואפילו מקצת שה בשלמא פלגא לימא ליה אייתי ראייה דחוששין לזרע האב ושקול אלא בצבי הבא על התיישה וילדה בשלמא לרבנן מאי חייב בחצי מתנות אלא לרבי אליעזר לייחיב בכולהי מתנות לעולם בצבי הבא על התיישה וילדה ור"א נמי ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא וכיון דלרבנן מספקא להו ולרבי אליעזר מספקא ליה במאי פליגי בשה

לרבנן נהי דקסברי שה ואפילו מקצת שה בשלמא פלגא לא יהיב ליה אידך פלגא לימא ליה אייתי ראייה דחוששין לזרע האב ושקול אלא בצבי הבא על התיישה וילדה בשלמא לרבנן מאי חייב בחצי מתנות אלא לרבי אליעזר לייחיב בכולהי מתנות לעולם בצבי הבא על התיישה וילדה ור"א נמי ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא וכיון דלרבנן מספקא להו ולרבי אליעזר מספקא ליה במאי פליגי בשה

ד א מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל"ח וטי"ש כ"מ וכ"מ ומגיד משנה לאיון קמגו טוש"ע יו"ד סי' מז סי"ז:

ה ב ג מיי' שם וטי"ש כהכ"ל טוש"ע שם

מפרי מ:

רבינו גרשום

וסימנין דאורייתא כלומר הני סימנין דאמרי' רבנן אורנתיה וזוטרן גנובתיה: במאי עסקינן אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה כו' כלומר בין לרבנן בין לר' אליעזר לשחוט וליכסיה דהא אמרת הכל מודים דהיא צבייה ובנה תייש דצבי גמור הוא אלא בצבי הבא על התיישה כו' כלומר אי לרבנן דאמרי חוששין לזרע האב לשחוט וליכסיה כו': לר' אליעזר פשיטא ליה. דאין חוששין לזרע האב: בשלמא ר' אליעזר דפטר קסבר שה אפי' מקצת שה לא אמרינן דאין חוששין לזרע האב: אלא לרבנן נהי נמי קס"ל. אלא לרבנן דמספקא להו בשלמא פלגא [ט] יהיב ליה דימא חוששין לזרע האב אידך פלגא לימא ליה אייתי ראיה (דלרבנן) דחוששין לזרע האב ושקול: אלא בצבי הבא על התיישה וילדה כו'. כלומר בשלמא רבנן דמספקא להו חייב בחצי מתנות אלא לר' אליעזר בכולהו מתנות נמי מחייב כלומר כיון דאין חוששין לזרע האב:

ט) נראה דלפי רביע סיס הגי' גגמלא בשלמא פלגא יהיב ליה (חסו דרש"י ד"ל כמב דגרסינן בשלמא פלגא לא יהיב ליה ור"ל לאמוקי מגי' רביע) והייט מספיקא דשמא חוששין לזרע האב צריך ליתן פלגא משום דסוי ממון שמוטל בספק וחולקין אבל אידך פלגא וכו'. ומכ יתיישב קושית התוס' בד"ה לימא.

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

ע) [נעיל עמ. תוספתא כ"פ"ב], ב) [בכורות ז.], ג) פיל ח. לקמן פנ: [בכורים פרק ג מפנה מן], ד) לקמן קכב. [תוספתא כ"פ"מן], ה) כ"ל כבוי כ"פ"ב. ו) כ"ל מן המיים ומן הבייה [אבל העיקר כבי' כ"פ"ל כבוי פטור מן המתנות וכן כתב הרמ"ש עוד לקמן קכב. דרך כ"ל כמן], ז) [כ"ל שם], ח) [לקמן פ.], ט) [כ"ל שם], יעב"ן], ב) [בכוכי שם לא מגמתי ועיין תוס' בכורות מח. ד"ה דאמרן].

הגהות הב"ח

(א) גב' מן העז ומן הרחל וכו' ונהג בו אם הכוי אין אותו:

מוסף רש"י

נוהג בבלאים. דאל שילה מן המיים, שחטה ואת בנה (לעיל עח.). כוי. ספק מיה ספק בהמה, אין שוחטין אותו ביו"ט. מכוס דשמא מיה הוא ולריך כבוי והוא מיו יכול לכסותו בייייט כדקתני, ואם שחטו אין מכסין את דמו. דשמא בהמה הוא ואין בו מלות כסוי ואין מטלטלין העפר לכך (בלבה ח.) ומספקא לא מחללינן יו"ט אם שחטו (לקמן פפ:). מן הכוי פטור מן המתנות. דאם מיה ולא כבי (לקמן קכב.).

ט) בגמ' ד"ה מכלל דלמאי דרבינא סיס הגי' בגמ' בשלמא פלגא יהיב ליה (חסו דרש"י ד"ל כמב דגרסינן בשלמא פלגא לא יהיב ליה ור"ל לאמוקי מגי' רביע) והייט מספיקא דשמא חוששין לזרע האב צריך ליתן פלגא משום דסוי ממון שמוטל בספק וחולקין אבל אידך פלגא וכו'. ומכ יתיישב קושית התוס' בד"ה לימא.

ע"ט ע"ב

ומתוך זה שסמך רבי אבא על הסימנים של הפרדות, שמע מינה שהוא סובר שהדין להחזיר אבידה על פי **סימנין דאורייתא** הוא! [במסכת בבא מציעא נסתפקה הגמרא בזה]. שאם אינו אלא דין דרבנן, שתקנו להחזיר אבידה על פי סימנים, הרי תקנתם אינה מועילה אלא לענין אבידה, שהיא דיני ממונות, אבל לא נסמוך על סימנים לענין איסור דאורייתא . ואיך התיר רבי אבא על פי סימנים איסור של הנהגה בשני מינים יחדו.

תנו רבנן: איסור **"אותו ואת בנו" נוהג בכלאים** שאסור לשחוט את האם ובנה שנולד לה ממין בהמה אחר. **ובכוי**, שנולד מבהמה וחיה, אסור לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד [אף על פי שבחיה אין איסור "אותו ואת בנו"].

רבי אליעזר אומר: כלאים הבא מן העז ומן הרחל ששניהם מין בהמה **"אותו ואת בנו" נוהג בו** שאסור לשחוט את האם ובנה. אבל **בכוי** הבא מבהמה וחיה **אין "אותו ואת בנו" נוהג בו.**

אמר רב חסדא: איזהו כוי שנחלקו בו רבי אליעזר וחכמים? זה הבא מן התייש ומן הצבייה שנולד משניהם.

והוינן בה: **היכי דמי? אילימא** שנחלקו **בתייש הבא על הצבייה. וילדה** בן שהוא כוי, **וקא שחיט לה** את הצבייה **ולברה** ואת בנה [והוא הדין בתה וכן בכל הסוגיא] ביום אחד, אם כן יקשה **והאמר רב חסדא: הכל מודים בהיא צבייה ובנה תייש**, והיינו שילדה אותו מתייש, **שפטור** ממלקות של "אותו ואת בנו" אם שחט את הצבייה ובנה ביום אחד , שהרי **"שה ובנו" אמר רחמנא ולא "צבי ובנו"!**

אלא תאמר שנחלקו רבי אליעזר וחכמים **בצבי הבא על התיישה, וילדה** כוי, **וקא שחיט לה** את התיישה **ולברה.**

גם באופן זה יקשה: **והאמר רב חסדא: הכל מודים בהיא תיישה ובנה** נולד לה **מצבי שחייב** ב"אותו ואת בנו" אם שחט את התיישה ובנה, שהרי **"שה" אמר רחמנא "ובנו"**, ואפילו בן **כל דהו!** היינו אפילו אם הבן הוא חיה אסור לשוחטו עם אמו, שרק על האם אמרה תורה שהאיסור חל רק אם היא בהמה, אבל על הבן לא אמרה תורה שיהא בהמה. אלא, כיון שהוא בנה של הבהמה הוא בכלל האיסור.

ומתרצינן: אלא **לעולם** רבי אליעזר וחכמים נחלקו **בתייש הבא על הצבייה וילדה** הצבייה **בת** שהיא כוי, **והבת ילדה בן, וקא שחוט לה** את הבת **ולברה** עם בנה ביום אחד.

וטעם מחלוקתן הוא: **רבנן סברי: חוששין לזרע האב** ונמצא שהבת הנולדת מן התייש והצבייה מעורב בה קצת מן האב שהוא תייש. **ו"שה" מקצת שה** הוא בכלל האיסור, ולכן אסור לשחוט את הבת שהיא מקצת שה עם בנה.

ורבי אליעזר סבר: אין חוששין לזרע האב ונמצא כי **"שה ואפילו מקצת שה" לא אמרינן.** כיון שהבהמה אינה מתייחסת כלל אחר האב אלא אחר האם, ואין בבת התייש והצביה אפילו "מקצת שה", שהרי אמה של הבת היא צביה, וכיון שהבת נחשבת צביה גמורה, מותר לשחוט את הבת עם בנה.

והוינן בה: כיון שביארנו שרבי אליעזר וחכמים נחלקו אם חוששין לזרע האב או לא, אם כן, למה היו צריכים לחלוק בכוי? **וליפלגו בחוששין לזרע האב, בפלוגתא דחנניה ורבנן,** שנחלקו בכל "אותו ואת בנו" **אם** נוהג גם בזכרים [שאסור לשחוט את האב עם בנו], **או** שאינו נוהג אלא בנקבות, [שאת האם בלבד אסור לשחוט עם בנה], ומחלוקתם תלויה בסברה זו אם חוששין לזרע האב או לא, וכמבואר לעיל.

ומתרצינן: **אי פליגי בההיא,** אם נוהגת בזכרים או לא, **הוה אמינא, בהא - בכוי אפילו רבנן מודו** שמותר לשחוט את הבת של התייש והצביה עם בנה. כי אפילו אם חוששין לזרע האב הרי יש בבת רק "מקצת שה", **ו"שה ואפילו מקצת שה" לא אמרינן, קמשמע לן** רבנן דאמרינן "שה ואפילו מקצת שה".

והוינן בה: **והא דתנן: כוי אין שוחטין אותו ביום טוב** משום שהכוי חייבים לקיים בו מצות כסוי הדם, מספק שמא הוא חיה, [שהרי כסוי הדם אינו נוהג בבהמה אלא בחיה ועוף], **וביום טוב** אין מכסין דם הכוי כדתני ואזיל, לפיכך אין לשוחטו לכתחילה, כדי לא לבטל בו מצות הכיסוי. **ואם שחטו** ביום טוב - **אין מכסין את דמו** היום. מפני שיש בטלטולו של העפר לצורך כסוי הדם משום חילול יום טוב, ואין לחלל יום טוב על כיסוי הדם שאינו אלא מחמת הספק.

במאי עסקינן? אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה כוי, הרי יקשה **בין לרבנן בין לרבי אליעזר - לשחוט** הכוי ביום טוב **וליכסי** את דמו, שהרי הוא חייב בכסוי בודאי ולא רק מספק! כי אפילו לרבנן שחוששין לזרע האב ויש בכוי הזה מקצת בהמה מאביו התייש [שפטור מכסוי], מכל מקום, הכוי חייב בכסוי. לפי שיש בו גם מקצת חיה מצד אמו וכשנאמר **"צבי"** לגבי כיסוי הדם משמעותו **אפילו** אינו אלא **מקצת צבי** גם כן הוא בכלל מצות כסוי הוא.

אלא תאמר שאיסור הכיסוי ביו"ט הוא **בצבי הבא על התיישה וילדה** כוי, גם על כך יקשה, **אי לרבנן** שחוששין לזרע האב, אם כן **לשחוט** אותו ביום טוב **וליכסי.** שהרי הכוי הזה הוא מקצת חיה מכח אביו הצבי. **ואי לרבי אליעזר** שאין חוששין לזרע האב, אם כן הכוי הזה הוא בהמה גמורה כאמו ופטור מכסוי בודאי. ויהא מותר **לשחוט** אותו **ולא ליכסי** את דמו? ומתרצינן: **לעולם** איסור כיסוי ביו"ט מדובר **בכוי** הבא **מצבי הבא על התיישה,** והוא כשיטת רבנן שחוששין לזרע האב. אך שאין הדבר פשוט להם. אלא, **רבנן ספוקי מספקא להו** אם חוששין לזרע האב אי שאין חוששין, ולכן נקטו לחומרא שאין מכסין דם הכוי ביום טוב שמא אין חוששין לזרע האב, והרי כולו בהמה כאמו התיישה, ופטור מכסוי, אך מאידך אין שוחטין אותו ביום טוב, שמא חוששין לזרע האב, והרי הוא חייב בכסוי כאביו הצבי, וכיון שמספק לא יכסו את דמו לכן אין לשוחטו כדי לא לבטל מצות כסוי.

וכן ב"אותו ואת בנו" אוסרין רבנן לשחוט הכוי שנולד מתייש וצבייה, ובנה, מספק שמא חוששין לזרע האב והרי הכוי הוא בהמה כאביו.

ומדייקת הגמרא: **ומדלרבנן** אמרת **דמספקא להו** ולפיכך אוסרים בכוי לשחוט אותו ואת בנו, מכלל **שלרבי אליעזר** החולק על רבנן ומתיר לכתחילה לשחוט "אותו ואת בנו" בכוי, **פשיטא ליה** שאין חוששין לזרע האב כאמור לעיל.

וכיון שכך, מקשינן: **והא דתניא: הזרוע והלחיים והקיבה** שנותנים אותם לכהן רק מבהמה ולא מחיה **נוהגים בכוי ובכלאים.**

רבי אליעזר אומר: כלאים הבא מן העז ומן הרחל ששניהם מין בהמה **חייב במתנות** של זרוע ולחיים וקיבה לכהן, אבל **בכוי פטור מן המתנות.**

במאי עסקינן? אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה כוי, הרי יקשה כי **בשלמא לרבי אליעזר דפטר** ממתנות יתכן **שקסבר** שנאמר במתנות "אם שור ואם שה", ובכוי זה **"שה ואפילו מקצת שה" לא אמרינן!** כי לדעתו אין בו אפילו מקצת שה. שהרי פשיטא ליה שאין חוששין לזרע האב ונמצא שכולו חיה כאמו.

אלא לרבנן, נהי דקסברי "שה" האמור לענין חיוב מתנות משמעותו **ואפילו** הוא רק **מקצת שה** גם כן חייב במתנות, מכל מקום כוי זה דין הוא שיפטר ממתנות. כי **בשלמא פלגא לא יהיב ליה.** כלומר, זה ודאי שחצי מהמתנות אפילו רבנן לא מחייבים לתת מהכוי שאביו תייש ואמו צביה, שהרי אפילו אם נחשוש לזרע האב ונחייב את הכוי במתנות כיון שיש בו מקצת שה, מכל מקום אין לחייב אלא את צד הבהמה שבו, ואילו צד החיה שיש בו מכח אמו פטור ממתנות. וממילא אין הבעלים נותנים אלא חצי אחד של צד הבהמה ומהחצי השני פטורים.

אבל עדיין יקשה למה רבנן מחייבים לתת לכהן את **אידך פלגא,** והרי כיון שרבנן מסתפקים אם חוששין לזרע האב או לא **לימא ליה** הבעלים לכהן **אייתי ראיה דחוששין לזרע האב ושקול** החצי! שהרי המוציא מחבירו עליו הראיה, וכל זמן שלא הבאת ראיה לא תיטול כלום, כי שמא אין חוששין לזרע האב ונמצא שכולו חיה כאמו ופטור לגמרי מהמתנות.

אלא אם תעמיד שנחלקו **בצבי הבא על התיישה וילדה** כוי, שוב יקשה, כי **בשלמא לרבנן** אין להקשות למה אמרו שחייבים לתת כל המתנות, והרי יש להסתפק שמא חוששין לזרע האב ונמצא שיש בכוי חצי חיה מצד האב הצבי שהוא פטור ממתנות, ואם כן לא יהיו חייבים לתת אלא חצי בלבד עד שיביא הכהן ראיה שאין חוששין לזרע האב וממילא החיוב גם על החצי השני כיון שכולו בהמה, זו אינה קושיא, לפי שיש לפרש שאמנם **מאי "חייב"** שאמרו רבנן - **בחצי מתנות** בלבד הוא חייב, ולא בכולם.

אלא לרבי אליעזר ליחייב בכולהו מתנות שהרי פשיטא ליה שאין חוששין לזרע האב ונמצא שהכוי הזה כולו תייש כאמו וחייב במתנות?

ומתרצינן: **לעולם** נחלקו **בצבי הבא על התיישה וילדה** כוי, **ורבי אליעזר נמי ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא** וכדלהלן.

ותמהינן: **וכיון דלרבנן מספקא להו** וגם **לרבי אליעזר מספקא ליה,** אם כן **במאי פליגי** "באותו ואת בנו" ובמתנות?!

לעשרת הקסמים

אֱלֹהֵיהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּצֹאן עַמּוֹ כִּי אַבְנֵי־נֵזֶר מִתְנוֹסְסוֹת
עַל־אַדְמָתוֹ: יז כִּי מַה־טּוּבוֹ וּמַה־יָּפְיוֹ דָּגָן בַּחוּרִים וְתִירוֹשׁ
יְנוֹבֵב בְּתֻלּוֹת: י א שַׁאֲלוּ מֵיהוָה מָטָר בְּעֵת מַלְקוֹשׁ יְהוָה
עֹשֵׂה חֲזִיזִים וּמְטַר־גֶּשֶׁם יִתֵּן לָהֶם לְאִישׁ עֵשֶׂב בַּשָּׂדֶה: ב כִּי
הַתְּרָפִים דִּבְּרוּ־אָוֶן וְהַקּוֹסְמִים חָזוּ שֶׁקֶר וַחֲלֹמוֹת הַשָּׁוְא יְדַבֵּרוּ

רש"י

המיון בקול ששון ושמחה כמו שהומים שתויי יין: **ומלאו**. נפשותם כל טוב: **כמזרק**. שמלא דם לפני המזבח: **כזויות מזבח**. שמנסכין שם יין והיין צף עליו כמו ששנינו במסכת סוכה לשון שביעה ל' שכרות: **(טז) כצאן עמו**. כצאן שהסיע ממצרים להיות לו לעם: **כי אבני נזר**. כי הכהנים בני חשמונאים המתפארים באבני נזר בטורי חושן ואפוד יהיו מתנוססים בניסים על

מצודות ציון

בחזקה כמו ויכבשום לעבדים (ירמיה לד): **אבני קלע**. האבנים המזרקים בכח הקלע והוא הכלי המיוחד לזה: **המו**. מל' המייה: **כמזרק**. הוא הספל: **כזויות**. כקרנות: **(טז) נזר**. כתר כמו את הנזר (מ"ב יא,יב): **מתנוססות**. מל' גם והוא ענין הרמה כמו גם להתנוסס (תהלים ס'): **(יז) מה טובו**. מלת מה יורה על הפלגת הרבוי כמו מה רב טובך (שם לא,כ): **ותירוש**. ענבי היין: **ינובב*. ענין דבור כמו יגוב אמרה (משלי י): **(א) שאלו*. ענין בקשה: **מלקוש*. כן יקרא המטר המאוחר כמו יורה ומלקוש (דברים יא,יד): **חזיזים*. ענינם כמו ולרך לחזיז קולות (שיר כח): **ומטר גשם*. כפל המלה בשמות נרדפים וכן אדמת עפר (דברים ט,כא): **(ב) התרפים*. עשויים הם בצורת אדם ומדברים

אדמתן: **(יז) כי מה*. רב: **טובו*. הצפון של אותו הדור: **דגן בחורים*. הנותן כח לבחורים: **ותירוש*. אשר ינובב בתולות בניב שיר ושמחה ויש פותרין אשר ינובב ויצמח בקרקע בתולה והוא יין משובח: **(א) שאלו מה' מטר*. אם תצטרכו: **חזיזים*. עננים מביאים מטר: **לאיש עשב בשדה*. בשביל איש אחד ובשביל עשב אחד הצריך למטר: **(ב) כי התרפים*. והקוסמים חזו שקר והחלומות אשר

מצודות דוד

שלא יהיו נלקים עמהם ועוד הם יאכלו וישחיתו ויכבשו את אבני הקלע ועל שרי אנטיוכס יאמר וכלפי שהמשיל למטה בענין את שרי יהודה וישראל לאבני נזר שהם אבני יקר שמשימים בכתר המשיל שרים לאבנים שמקלעים אותם הנבזים העומדים לזריקה: **ושתו והמו*. ישתו דמם ויהמו בקול המייה כמו שותה היין כמ"ש לץ היין הומה שכר (משלי כ): **ומלאו כמזרק*. יהיו מלאים מדם הרוגים כמזרק המלא מדם הזבחים העומד לזרוק: **כזויות מזבח*. הם הקרנות המלאים ממתן דמי הקרבנות: **(טז) כצאן עמו*. ר"ל כמו הצאן שהוא נושע מהרועה כן יהיה עמו נושעים מאתו ית': **כי אבני נזר*. שרי יהודה וישראל הנמשלים לאבני יקר המשימים בנזר הם

יתרוממו על אדמתו בהיותם בארצו: **(יז) כי מה טובו*. כי מה מאד יתרבה טובו ויפיו של העם הזה: **דגן בחורים*. ר"ל מרבית הדגן אשר תצמח הארץ יוסיף תת כח ואומץ אל הבחורים ומרבית היין יפתח פי הבתולות לדבר שירות וזמירות עם כי מדרכן למעט בדבור הנה לרוב השמחה ירבו בדברי שיר וזמר: **(א) שאלו מה' מטר*. כאלו יאמר אל בני הדור ההוא בחנו הדבר ושאלו מה' מטר בעת ירידת המלקוש כי אז יש בו צורך רב ותראו שיהי' נעתר לכם ויעלה עננים עם כי לא יורה הטבע

הֶבֶל יְנַחֲמוּן עַל־כֵּן נָסְעוּ כְמוֹ־צֹאן יַעֲנוּ כִּי־אֵין רֹעֶה: פ
ג עַל־הָרֹעִים חָרָה אַפִּי וְעַל־הָעַתּוּדִים אֶפְקוֹד כִּי־פָקַד יְהוָה
צְבָאוֹת אֶת־עֶדְרוֹ אֶת־בֵּית יְהוּדָה וְשָׂם אוֹתָם כְּסוּס הוֹדוֹ
בַּמִּלְחָמָה: ד מִמֶּנּוּ פִּנָּה מִמֶּנּוּ יָתֵד מִמֶּנּוּ קֶשֶׁת מִלְחָמָה מִמֶּנּוּ
יֵצֵא כָּל־נוֹגֵשׂ יַחְדָּו: ה וְהָיוּ כְגִבֹּרִים בּוֹסִים בְּטִיט חוּצוֹת

רש"י

הטעו את אבותיכם לאמר חלמתי והיו מחזיקי' ידיהם למרוד בהקב"ה דברו און והבל דברו לאמר שלום ואין שלום: **על כן נסעו*. אבל אני נביא להם באמת: **יענו*. יתכנעו כמו לענות מפני ל' עוני: **(ג) על הרועים חרה אפי*. על מלכי נבוכדנצר וסנחריב: **ועל העתודים*. על שריהם וכן ת"י ועל מלכיא הוה רוגזי ועל שלטניא אנא

מצודות ציון

עתידות ע"י כשוף: **און*. שקר ולבר תוהו: **והקוסמים*. הם חוזי הכוכבים: **חזו*. ראו: **יענו*. ענין הכנעה כמו מענת לעונות (שמות י): **רועה*. ר"ל מנהיג: **(ג) העתודים*. הם הזכרים מן העזים ואמר על הסרים בדרך שפלה: **אפקוד*. ענין זכרון: **הודו*. ענין הדר ומעלות הלב: **(ד) פנה*. זויות: **יתד*. מסמר: **נוגש*. דוחק ולוחץ: **(ה) בוסים*. ענין למיסה ברגל כמו

מסער ועכו"ם נמשלו לעתודי' והצפיר והשעיר מלך אנטיוכס (דניאל ח) והרוצ' לפרש הענין שלא במלכי עכו"ם יאמר העתודים לשון שרים כמו עורר לך רפא' כל עתודי ארץ (ישעיה יד): **כסוס הודו במלחמה*. כסוס אשר יוכר הודו במלחמה: **(ד) ממנו פנה*. מהם מלכיהם מהם שריהם מהם לוחמי מלחמותם: **(ה) והיו כגבורים בוסים בטיט**

מצודות דוד

עליהם ויתן להם מטר להצמיח לכל איש עשב בשדהו וכאומר הנה בזה תדעו שאתם דבוקים במקום והוא משגיח בכם למלאות מחסורכם: **(ב) כי התרפים*. כאומר שלא יפה עשו אבותיכם שפסקו בתרפים וקוסמים ובחלומות כי התרפים דברו און ודבר תוהו והקוסמים ראו שקר ובעלי החלומות ידברו שוא: **הבל ינחמון*. מה שנחמו אותם לאמר שלום יהיה לכם אל תיראו הנה הוא

הבל כי לא כן היה: **על כן*. הואיל ועסקו בהם נסעו מארצם ללכת בגולה כמו צאן שהרועה מסיעם ממקומם בע"כ: **יענו*. היו מוכנעים אל האויב כי לא היה להם מנהיג טוב להוליכם בדרך הישר ולכן אחזו בדרכם ובגמול זה היו מוכנעים אל האויב: **(ג) על הרועים*. ר"ל עתה בבוא הגאולה חרה אפי על הרועים הם מלכי האומות שהרעו להם: **ועל העתודים*. על שרי האומות אזכור עונם לשלם גמול: **כי פקד*. כי זכר ה' את עדרו הם בית יהודה לנקום נקמתם מיד הבבליים: **כסוס הודו במלחמה*. בעת ילחמו ישים ה' אותם אמיצי לבב כמו הסוס המראה הודו ויוצא לקראת נשק: **(ד) ממנו פנה*. מיהודה יהיה המלך המשובח בעם כמו האבן ההושם בפנת הבית שהוא המשובח שבכולם על כי הוא נראה משני הצדדים ובלשון הזה נאמר על ישראל בכללם כמ"ש אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה (תהלים קיח): **ממנו יתד*. זה הלשון יאמר על הפקיד וממונה שהכל תלוי בו וכן נאמר בכ"ג הממונה על הבית ותקעתיו יתד במקום נאמן (ישעיה כב): **ממנו קשת מלחמה*. ר"ל לוחמי מלחמתו יהיו ממנו ולא יצטרך לעזרה: **כל נוגש יחדיו*. כל נוגשי האומות לעבודה כולם יחדיו יצאו ממנו: **(ה) והיו כגבורים וגו'*. ר"ל עם כי הם חלשים יהיו כגבורים הרומסים במלחמה בתוך הטיט המושלך בחוצות:

בַּמִּלְחָמָה וְנִלְחַמּוּ כִּי יְהוָה עִמָּם וְהֹבִישׁוּ רֹכְבֵי סוּסִים:
ו וְגִבַּרְתִּי | אֶת־בֵּית יְהוּדָה וְאֶת־בֵּית יוֹסֵף אוֹשִׁיעַ וְהוֹשִׁבֹתִים
כִּי רִחַמְתִּים וְהָיוּ כַּאֲשֶׁר לֹא־זְנַחְתִּים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם
וְאֶעֱנֵם: ז וְהָיוּ כִגִבּוֹר אֶפְרַיִם וְשָׂמַח לִבָּם כְּמוֹ־יָיִן וּבְנֵיהֶם יִרְאוּ
וְשָׂמֵחוּ יָגֵל לִבָּם בַּיהוָה: ח אֶשְׁרְקָה לָהֶם וַאֲקַבְּצֵם כִּי פְדִיתִים
וְרָבוּ כְּמוֹ רָבוּ: ט וְאֶזְרָעֵם בָּעַמִּים וּבַמֶּרְחַקִּים יִזְכְּרוּנִי וְחָיוּ
אֶת־בְּנֵיהֶם וָשָׁבוּ: י וְהֲשִׁבֹתִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאַשּׁוּר

רש"י

חוצות במלחמה. הרי מקרא זה מסורס והיו במלחמה הולכים ודורכים אנשים כגבורים הבוסים טיט חוצות בוסים דורסים כמו יבוס קמינו (תהלים מד) בוססו את חלקתי (ירמיה יב): **והובישו.** בית יהודה את רוכבי הסוסים הבאים להלחם בם: **(ו) וגברתי את בית יהודה.** במלחמת היוני: **ואת בית יוסף אושיע.** במקום שגלו שם בחלח ובחבור בימי סנחריב: **והושבותים.** כמו והושבתים ל׳ ישיבה: **והיו כאשר לא זנחתים.** כאלו לא זנחתים מעולם: **(ח) אשרקה להם.** כדרך השורקים לסי׳ אות לבא אליו הטועה בדרך: **ואקבצם.** לעת הקץ לעתיד: **כי פדיתים.** כשאפדם: **ורבו.** בגולה כמו שרבו במצרים: **(ט) ואזרעם.** תחלה בעמים כאדם הזורע סאה להכניס כמה כורין: **וחיו את בניהם.** עם

מצודות ציון

יבוס קרינו (תהלים ס׳): **והובישו.** מלשון בושה: **(ו) והושבותים.** היא מלה מורכבת מן הושבה ומן יושבת ההשקט מל׳ בשובה ונחת (ישעיה ל׳): **זנחתים.** ענין עזיבה כמו למה זנחתנו (תהלים מ״ד): **ואענם.** מל׳ עניה ותשובה: **(ח) אשרקה.** ענין לפלוף קול הנאה בקנון השפתים וכן ושרק לו מקצה הארץ (ישעיה ה׳): **(ט) ואזרעם.** מל׳ זריעה והוא ענין פזור והפלה: **(י) ולבנון.** שם יער גא״י לבנון וע״ש זה נקרא כל א״י

מצודות דוד

ונלחמו. ר״ל עם שאינם מלומדי מלחמה עכ״ז ילחמו דרך אנשי מלחמה כי ה׳ עמהם והוא ילמד ידם לקרב אצבעותם למלחמה: **והובישו.** עם כי הם יהיו אנשי רגלי יביישו את האויב רוכבי הסוסים כי יתגברו עליהם: **(ו) ואת בית יוסף.** המה בני עשרת השבטים: **והושבותים.** אושיבם לארצם וישבו בה בהשקט ושאנן כי ארחם עליהם ויהיו כאלו לא זנחתים מעולם כי לפי רוב הטובה לא יזכר ימי הגולה: **כי אני וגו׳.** אשר הכח בידי להרבות טובה: **ואענם.** וכן אענה להם בכל עת קראם אלי: **(ז) והיו כגבור אפרים.** אף שאינם גבורים יהרגו כגבור וכאשר יראו הצלחתם ישמח לבם כמו ביין אשר ישמח הלב ובניהם יראו הצלחות אבותם וישמחו ויגל לבם בתשועת ה׳: **(ח) אשרקה להם.** אצפצף לבני הגולה לרמז שיבואו ובזה אקבצם ר״ל אעיר לבם לשוב לארצם כי אז אפדם מהגולה ויתרבו בבנים ובבנות כמו שרבו מאז במצרים: **(ט) ואזרעם בעמים.** אף כי פזרתים כהמפזר לזריעה אעפ״כ במרחקים במקום שנתפזרו יזכרו בי ולכן יחיו עם בניהם וישובו לארצם: **(י) והשבותים.** אשיבם לארצם מארץ מצרים ואקבצם מאשור מקום שגלו שם עשרת השבטים: **ארץ גלעד.** הוא עבר הירדן: **ולבנון.** זה א״י בעבר הירדן

אַקַּבְּצֵם וְאֶל־אֶרֶץ גִּלְעָד וּלְבָנוֹן אֲבִיאֵם וְלֹא יִמָּצֵא לָהֶם:
יא וְעָבַר בַּיָּם צָרָה וְהִכָּה בַיָּם גַּלִּים וְהֹבִישׁוּ כָּל מְצוּלוֹת יְאוֹר
וְהוּרַד גְּאוֹן אַשּׁוּר וְשֵׁבֶט מִצְרַיִם יָסוּר: יב וְגִבַּרְתִּים בַּיהוָה
וּבִשְׁמוֹ יִתְהַלְּכוּ נְאֻם יְהוָה: ס **יא** א פְּתַח לְבָנוֹן דְּלָתֶיךָ וְתֹאכַל
אֵשׁ בַּאֲרָזֶיךָ: ב הֵילֵל בְּרוֹשׁ כִּי־נָפַל אֶרֶז אֲשֶׁר אַדִּירִים שֻׁדָּדוּ
הֵילִילוּ אַלּוֹנֵי בָשָׁן כִּי יָרַד יַעַר הַבָּצִיר (הַבָּצִיר קרי): ג קוֹל יְלֻלַת
הָרֹעִים כִּי שֻׁדְּדָה אַדַּרְתָּם קוֹל שַׁאֲגַת כְּפִירִים כִּי שֻׁדַּד גְּאוֹן

רש"י

בניהם: **(י) ולבנון.** זה בהמ״ק: **ולא ימצא להם.** ולא יסופק להון: **(יא) ועבר בים צרה.** ותעבור צרה בצור הישובת בתוך הים והוא ראש למלכות צור: **והכה.** הקב״ה אשר הוא המכה יכה בים גלים להשקיע את צור: **כל מצולות יאור.** היא מצרים: **(א) פתח לבנון דלתיך.** תרגם יונתן פתחו עממיא תרעכון: **(ב) הילל ברוש כי נפל ארז.** שהוא גדול מן הברוש הילילו השלטונים כי נפלו המלכים מעכו״ם: **אלוני בשן.** קישנ״ש בלע״ז: **כי ירד.** כי נשבר ודומה לו וברד ברדת היער: **יער הבציר.** יער המבצר תקוף כרכיא: **(ג) הרועים.** המלכים: **אדרתם.** תפארתם: **שאגת כפירים.** יבכו השרים: **כי שודד גאון הירדן.** שהוא

מצודות ציון

בשס לבנון כמ״ש הסר הטוב הזה והלבנון (דברים ג׳): **ימצא.** ענין די הספוק כמו לא ימצא לנו הסר (יחזקאל י״ח): **(יא) והובישו.** מל׳ יובש: **מצולות.** עומק המים כמו ירדו במצולות (שמות טו): **יאור.** כן נקרא נחל מצרים: **והורד.** מל׳ יריד והספלה: **גאון.** ענין

מצודות דוד

המערבי: **ולא ימצא.** לא יספיק להם להחזיק את כולם: **(יא) ועבר בים צרה.** אז תעבור צרה על מצרים הרבים כמי הים והצרה ההיא תכה את הגלים אשר בים ר״ל השרים הרמים והנשאים: **והובישו** וגו׳. כל המקומות העמוקות שביאור יתיבשו ר״ל כל המון מצרים יאבדו ולפי שכל שבח מצרים הוא בהיאור שעולה ומשקה השדות לכן מדמה אבדן אנשיה ליבשות מי היאור: **והורד.** ירשפל רוממות אשור ויסיר ממשלת מצרים: **(יב) וגברתים בה׳.** אגבר את ישראל בתשועת ה׳ ואף שה׳ הוא המדבר וגברתים אמר בה׳ כאחר המדבר ודוגמתו ואל משה אמר עלה אל ה׳ (שמות כד) ואף שה׳ היה המדבר וכן דרך המקרא: **ובשמו.** במשענת שמו יתהלכו בטח להלחם מול אשור ומצרים: **(א) פתח לבנון דלתיך.** הנבואה ההיא נאמרה על חורבן בית השני ואמר אתה א״י הקרויה בשם לבנון פתח דלתיך למען יכנסו בך העכו״ם: **ותאכל אש בארזיך.** ר״ל ויאבד האויב את השרים ולפי שקרא את א״י בשם לבנון המשיל אבדן השרים לשריפת ארזי יער הלבנון: **(ב) הילל ברוש.** אתה אילן ברוש עשה יללה כי הארז נפל ע״י הרוח הנושב ואיך א״כ תעמוד אתה מול הרוח ר״ל הילילו המון העם כי השרים נפלו ואיך תתקיימו אתם: **אשר אדירים שדדו.** בזה יפרש אמריו מי הוא הארז שנפל ואמר אשר אדירים שדדו: **הילילו אלוני בשן.** אתם אלוני אלון הגדילים בבשן החלושים מאילני יער הילילו כי ירד והושפל יער החזק וכפל הדבר במ״ש: **(ג) קול יללת הרועים.**

מסכת | פרק ז | בבא קמא | כ

לעמת הקדש

עַצְמוֹ, מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל, וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב וְטָבַח בְּשַׁבָּת גָּנַב וְטָבַח לַעֲבוֹדָה זָרָה. גָּנַב מִשֶּׁל אָבִיו וּמֵת אָבִיו וְאַחַר כָּךְ טָבַח וּמָכַר, גָּנַב וְהִקְדִּישׁ, וְאַחַר כָּךְ טָבַח וּמָכַר, מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, קָדָשִׁים שֶׁחַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. שֶׁאֵין חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָם פָּטוּר:

ד. מְכָרוֹ חוּץ מֵאֶחָד מִמֵּאָה שֶׁבּוֹ, אוֹ שֶׁהָיְתָה לוֹ בוֹ שֻׁתָּפוּת, הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ. הַנּוֹחֵר, וְהַמְעַקֵּר, מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל. וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים וְטָבַח וּמָכַר חוּץ מֵרְשׁוּתָם. אוֹ שֶׁגָּנַב חוּץ מֵרְשׁוּתָם. וְטָבַח וּמָכַר בִּרְשׁוּתָם. אוֹ שֶׁגָּנַב וְטָבַח וּמָכַר חוּץ מֵרְשׁוּתָם. מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. אֲבָל גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר בִּרְשׁוּתָם פָּטוּר:

רבינו עובדיה מברטנורה

עד אחד בתר הכי מצטרף בהדיה ומיחייב, על פי עצמו נמי אי אתו עדים בתר הודאתו מחייבי ליה, דמודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב. והני מילי באומר לא גנבתי ובאו עדים שגנב, וחזר ואמר טבחתי ומכרתי, ובאו עדים אח"כ שטבח ומכר, חייב, שהרי כשאומר טבחתי ומכרתי אינו מחייב עצמו בכלום, שיודע הוא שמודה בקנס פטור, ואין כאן הודאה של כלום. אבל באומר גנבתי ובאו עדים שגנב, פטור. דחייב עצמו לשלם קרן מיהא בהודאתו, הלכך הודאה גמורה היא ופטור מכפל, אע"פ שאח"כ באו עדים: **ומת אביו.** והוא יורשו ולא הויא טביחה כולה באיסורא: **גנב והקדיש.** כי קא טבח דהקדש קא טבח ולא דבעלים: **ר"ש אומר קדשים שחייב באחריותם וכו'.** ר"ש לאו אמילתיה דת"ק קאי ולא פליג עליה בגנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר. אלא שמעינהו ר"ש לרבנן בדוכתא אחריתי דאמרי הגונב הקדש מבית בעלים פטור, דכתיב (שמות כ"ב) וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש. ועלה קאי ר"ש ואומר קדשים שחייב באחריותן חייב, דקרינן ביה וגונב מבית האיש, דכיון דהבעל חייב באחריותם כי קא טבח דמריה קא טבח. ובקדשים שחייב באחריותן נמי לא מחייב ר"ש תשלומי ארבעה וחמשה אלא כששחטן תמימים בפנים לשם בעלים אלא שנשפך הדם, או ששחטן בעלי מומין בחוץ. ואע"פ שלא נפדו, סבר כל העומד לפדות כפדוי דמי והויא שחיטה ראויה. אבל אם שחטן תמימים בחוץ, הויא שחיטה שאינה ראויה. ושמעינן ליה לר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ואינו חייב עליה תשלומי ארבעה וחמשה. ואין הלכה כר' שמעון:

ה. מכרו חוץ מאחד ממאה שבו. גנב שמכר כל השור חוץ מדבר מועט שבו, מן הדברים הנתרים עמו בשחיטה, פטור, דכתיב (שמות כ"א) וטבחו או מכרו, עד שימכור כל הדברים הנתרים בטביחה. לאפוקי שאם השאיר גיזותיה או קרניה, דלא הוי שיור, ולא מפטר בהכי: **הנוחר.** קורעו מנחיריו עד לבו: **והמעקר.** עוקר סימנים, פטור. ואפילו לרבנן דאמרי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, דהא לאו שחיטה היא כלל:

מסכת | פרק ח | בבא קמא | כא

ו. הָיָה מוֹשְׁכוֹ וְיוֹצֵא וּמֵת בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים פָּטוּר. הִגְבִּיהוֹ אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ מִרְשׁוּת הַבְּעָלִים וָמֵת חַיָּב, נָתְנוּ לִבְכוֹרוֹת בְּנוֹ אוֹ לְבַעַל חוֹבוֹ לְשׁוֹמֵר חִנָּם, וְלַשּׁוֹאֵל, לְנוֹשֵׂא שָׂכָר, וְלַשּׁוֹכֵר, וְהָיָה מוֹשְׁכוֹ וּמֵת בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים, פָּטוּר. הִגְבִּיהוֹ אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ מִרְשׁוּת הַבְּעָלִים וָמֵת, חַיָּב:

ז. אֵין מְגַדְּלִין בְּהֵמָה דַּקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מְגַדְּלִין בְּסוּרְיָא, וּבְמִדְבָּרוֹת שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֵין מְגַדְּלִין תַּרְנְגוֹלִים בִּירוּשָׁלַיִם, מִפְּנֵי הַקֳּדָשִׁים, וְלֹא כֹהֲנִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי הַטַּהֲרוֹת. אֵין מְגַדְּלִין חֲזִירִים בְּכָל מָקוֹם. לֹא יְגַדֵּל אָדָם אֶת הַכֶּלֶב, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה קָשׁוּר בְּשַׁלְשֶׁלֶת. אֵין פּוֹרְסִין נִשְׁבִּים לַיּוֹנִים. אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה רָחוֹק מִן הַיִּשּׁוּב שְׁלֹשִׁים רִיס:

פרק ח

א. הַחוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ חַיָּב עָלָיו מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה דְבָרִים, בְּנֶזֶק, בְּצַעַר, בְּרִפּוּי, בְּשֶׁבֶת, וּבְבוּשֶׁת. בְּנֶזֶק כֵּיצַד. סִמָּא אֶת עֵינוֹ, קָטַע אֶת יָדוֹ, שִׁבֵּר אֶת רַגְלוֹ, רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא עֶבֶד נִמְכָּר בַּשּׁוּק וְשָׁמִין כַּמָּה הָיָה יָפֶה וְכַמָּה הוּא יָפֶה. צַעַר, כְּוָאוֹ בַּשָּׁפּוּד אוֹ בַמַּסְמֵר. וַאֲפִילוּ עַל צִפָּרְנוֹ. מָקוֹם שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה חַבּוּרָה, אוֹמְדִין כַּמָּה אָדָם כַּיּוֹצֵא בָזֶה רוֹצֶה לִטֹּל לִהְיוֹת מְצָטַעֵר כַּךְ רִפּוּי, הִכָּהוּ חַיָּב לְרַפְּאוֹתוֹ. עָלוּ בוֹ צְמָחִים, אִם מֵחֲמַת הַמַּכָּה חַיָּב. שֶׁלֹּא מֵחֲמַת

רבינו עובדיה מברטנורה

ו. היה מושכו ויוצא. פטור מכפל: **הגביהו.** אפילו ברשות בעלים. שהרי הגבהה קונה בכל מקום: **נתנו.** גנב לכהן, בחמש סלעים של פדיון בנו: **היה מושכו.** הכהן או בעל חוב או השומר. ומת ברשות בעלים: **פטור.** הגנב מכלום:

ז. אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל. משום ישוב ארץ ישראל, שמפסידין את הזרעים: **אבל מגדלין בסוריא.** ארצות שכבש דוד. דלאו שמיה כיבוש, ולא חיישינן בה לישוב. ואם יפסידו שדות אחרים ישלמנה: **אין מגדלין תרנגולים בירושלים מפני הקדשים.** שאוכלין שם. ודרך תרנגולים לנקר באשפה, ושמא יביאו עצם [כשעורה] מן השרץ ויטמאו את הקדשים: ולא יגדלו כהנים תרנגולים בכל ארץ ישראל: **מפני הטהרות.** שהכהנים אוכלים תרומה וצריכים לשמרה בטהרה: **חזירים.** מפרש טעמא בגמרא, כשצרו מלכי חשמונאי זה על זה היו רגילים בכל יום שהיו אלו שבחוץ מעלים להם תמידים לאלו שבפנים. יום אחד העלו להם חזיר, כיון שהגיע לחצי חומה נעץ צפרניו בחומה ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. באותה שעה אמרו ארור המגדל חזירים: **את הכלב.** מפני שנושך ומנבח ומפלת אשה מיראתו: **נשבים.** פחים. שלא ילכדו בהם יוני בני הישוב: **שלשים ריס.** ארבעה מילין:

פרק ח **החובל. וכמה הוא יפה.** שאם היה צריך היה מוכר עצמו בעבד עברי, וזה שהזיקו הפסידו ממון זה: **כיוצא בזה.** לפי מה שהוא מעונג רב צערו וכאבו: **צמחין.**

לעמוד הקודם

וְכַמָּה הוּא דָּבָר מוּעָט, ז הַכֹּל לְפִי עֹשֶׁר הַבְּעָלִים וַעֲנִיּוּתָם. וְהָנֵי מִלֵּי בִּסְתָמָא, ח אֲבָל אִם הַבַּעַל מוֹחֶה, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא אָסוּר לְקַבֵּל מֵהֶם.

ה. ט אִם הָאִשָּׁה הִשְׂכִּירָה מְלַמֵּד לִבְנָהּ, אִם יָדַע הַבַּעַל וְשָׁתַק וַדַּאי נִיחָא לֵיהּ בְּמַה שֶׁעָשְׂתָה. אֲבָל אִם מוֹחֶה לְאַלְתַּר, אֵין בְּמַעֲשֶׂיהָ כְּלוּם. וַאֲפִלּוּ אִם נוֹשֵׂאת וְנוֹתֶנֶת תּוֹךְ הַבַּיִת יוּכַל לִמְחוֹת בָּהּ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַא"ש כְּלָל י"ג).

ו. י בֵּן שֶׁאוֹכֵל אֵצֶל אָבִיו וְעֶבֶד הָאוֹכֵל עִם רַבּוֹ, נוֹתֵן פְּרוּסָה לְעָנִי אוֹ לִבְנוֹ שֶׁל אוֹהֲבוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גֵּזֶל, שֶׁכָּךְ נָהֲגוּ בַּעֲלֵי בָּתִּים.

ז. כ אָדָם שׁוּעַ שֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה יוֹתֵר מֵהָרָאוּי לוֹ, אוֹ שֶׁמִּיצֵר לְעַצְמוֹ וְנוֹתֵן לַגַּבַּאי כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּיֵּשׁ, אָסוּר לְתָבְעוֹ וְלִגְבּוֹת מִמֶּנּוּ צְדָקָה, וְהַגַּבַּאי שֶׁמַּכְלִימוֹ וְשׁוֹאֵל מִמֶּנּוּ, עָתִיד הַקב"ה לִפְרַע מִמֶּנּוּ.

ח. ל הָרוֹצֶה לִזְכּוֹת לְעַצְמוֹ, יָכוֹף יִצְרוֹ הֵרַע וְיַרְחִיב יָדוֹ, וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא לְשֵׁם שָׁמַיִם יִהְיֶה מֵהַטּוֹב וְהַיָּפֶה. אִם בָּנָה בֵּית תְּפִלָּה, יִהְיֶה נָאֶה מִבֵּית יְשִׁיבָתוֹ. הֶאֱכִיל רָעֵב, יַאֲכִיל מֵהַטּוֹב וְהַמָּתוֹק שֶׁבְּשֻׁלְחָנוֹ. כִּסָּה עָרֹם, יְכַסֶּה מֵהַיָּפֶה שֶׁבִּכְסוּתוֹ. הִקְדִּישׁ דָּבָר, יַקְדִּישׁ מֵהַיָּפֶה שֶׁבִּנְכָסָיו. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: כָּל חֵלֶב לַה' (וַיִּקְרָא ג, טז).

סִימָן רמט כַּמָּה חַיָּב לִתֵּן וְכֵיצַד יִתְנֶנָּה, וּבוֹ ט"ז סְעִיפִים

א. א שְׁעוּר נְתִינָתָהּ, אִם יָדוֹ מַשֶּׂגֶת, יִתֵּן כְּפִי צָרְכָּן הָעֲנִיִּים. וְאִם אֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת כָּל כָּךְ, ב יִתֵּן עַד חֹמֶשׁ נְכָסָיו, מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר; וְאֶחָד מֵעֲשָׂרָה, מִדָּה בֵּינוֹנִית; פָּחוֹת מִכָּאן, עַיִן רָעָה. ג וְחֹמֶשׁ זֶה שֶׁאָמְרוּ, שָׁנָה רִאשׁוֹנָה מֵהַקֶּרֶן, מִכָּאן וָאֵילָךְ חֹמֶשׁ שֶׁהִרְוִיחַ בְּכָל שָׁנָה. הַגָּה: ד וְאַל יִבְזְבֵּז אָדָם יוֹתֵר מֵחֹמֶשׁ, שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְּמָרָא פ' נַעֲרָה שֶׁנִּתְפַּתְּתָה) וְדַוְקָא כָּל יְמֵי חַיָּיו, אֲבָל בִּשְׁעַת מוֹתוֹ יָכוֹל אָדָם לִתֵּן צְדָקָה כָּל מַה שֶׁיִּרְצֶה (ג"ז שֵׁם פ' מְצִיאַת הָאִשָּׁה ה וּמִיתֵי לֵהּ רי"ף וְרא"ש וְרַ"ן וּמַרְדְּכַי). וְאֵין לַעֲשׂוֹת מַמְעַשֵּׂר שֶׁלּוֹ דְּבַר מִצְוָה, כְּגוֹן נֵרוֹת לְבֵית הַכְּנֶסֶת אוֹ שְׁאָר דְּבַר מִצְוָה, רַק יִתְּנֶנּוּ לַעֲנִיִּים. (מהרי"ל הל' ראש הַשָּׁנָה).

ב. י לְעוֹלָם לֹא יִמְנַע אָדָם עַצְמוֹ פָּחוֹת מִשְּׁלִישִׁית הַשֶּׁקֶל לְשָׁנָה, וְאִם נָתַן פָּחוֹת מִזֶּה, לֹא קִיֵּם מִצְוַת צְדָקָה.

ג. י צָרִיךְ לִתֵּן הַצְּדָקָה בְּסֵכֶר פָּנִים

באר הגולה

ז מעובדא דרבינא שם: ח טור בשם תשובת אביו הרא"ש: ט שם כלל י"ג סי' א' ושם: י תוספות הביאה הטור והמרדכי הביאה בפ"ק דב"ב: כ לשון הרמב"ם שם בפ"ז ממימרא דרב יצחק בר שמואל וכו' מפסוק ופקדתי על כל לוחציו וכדמוקי לה שם בגמרא ב"ב דף ח' ע"ב: ל לשון הרמב"ם בסוף הל' איסורי מזבח וכתב הכ"מ שם הם דברי רבינו וראויה אליו:

א ל' הרמב"ם בפ"ז מהמ"ע מבריתא כתובות דף ס"ז ע"ב: **ב** ממימרא דרב אלעי באושא התקינו וכו' שם דף נ' ע"א ומשמע ליה דמצוה מן המובחר לבזבז חומש וכ"נ מהירושלמי דרישא פאה: **ג** גם זו מהירושלמי שם: **ד** שם דף נ' ע"א: **ה** שם דף ס"ז ע"ב (פי' שבלאו הכי מחויב על כל פנים לעשות מצוה זו ורוצה לפטור ממנה במעשר אינו רשאי אבל אי רוצה לעשות בו מצוה שאינו כבר מחויב רשאי): **ו** מימרא דרב אסי ב"ב דף ט' ע"א ומייתי לה מקרא: **ז** לשון הרמב"ם

יָפוֹת, בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב, וּמִתְאוֹנֵן עִם הָעָנִי בְּצַעֲרוֹ וּמְדַבֵּר לוֹ דִּבְרֵי תַּנְחוּמִין. ח וְאִם נְתָנָהּ בְּפָנִים זוֹעֲפוֹת וְרָעוֹת, הִפְסִיד זְכוּתוֹ.

ד. ט אִם שָׁאַל לוֹ הָעָנִי וְאֵין לוֹ מַה יִּתֵּן לוֹ, לֹא יִגְעַר בּוֹ וְיַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ עָלָיו, אֶלָּא יְפַיְּסֶנּוּ בִּדְבָרִים, וְיַרְאֶה לִבּוֹ הַטּוֹב שֶׁרְצוֹנוֹ לִתֵּן לוֹ, אֶלָּא שֶׁאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת. הַגָּה: וְאָסוּר לְהַחֲזִיר הָעָנִי הַשּׁוֹאֵל רֵיקָם, אֲפִלּוּ אֵין נוֹתֵן לוֹ רַק גְּרֹגֶרֶת אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר אַל יָשֹׁב דַּךְ נִכְלָם (תְּהִלִּים עד, כא). (לְשׁוֹן הַטּוּר לְקַמָּן סי' ר"ן בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ם).

ה. י אִם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לַאֲחֵרִים שֶׁיִּתְּנוּ, שֶׁכָּרוֹ גָּדוֹל מִשְּׂכַר הַנּוֹתֵן.

ו. כ שְׁמוֹנֶה מַעֲלוֹת יֵשׁ בַּצְּדָקָה, זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ: מַעֲלָה הַגְּדוֹלָה שֶׁאֵין לְמַעְלָה מִמֶּנָּה, ל הַמַּחֲזִיק בְּיַד יִשְׂרָאֵל הַמָּךְ וְנוֹתֵן לוֹ מַתָּנָה, מ אוֹ הַלְוָאָה, אוֹ עוֹשֶׂה שֻׁתָּפוּת, אוֹ מַמְצִיא לוֹ מְלָאכָה כְּדֵי לְחַזֵּק יָדוֹ שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת וְלֹא יִשְׁאַל, וְעַל זֶה נֶאֱמַר: וְהֶחֱזַקְתָּ בּוֹ (בְּמִדְבַּר כה, לה).

ז. נ פָּחוֹת מִזֶּה, הַנּוֹתֵן צְדָקָה לְעָנִי וְלֹא יֵדַע לְמִי יִתֵּן, וְלֹא יֵדַע הָעָנִי מִמִּי מְקַבֵּל. וְקָרוֹב לָזֶה, הַנּוֹתֵן לְקֻפָּה שֶׁל צְדָקָה; ס וְלֹא יִתֵּן אָדָם לְקֻפָּה שֶׁל צְדָקָה אֶלָּא אִם כֵּן יוֹדֵעַ שֶׁהַמְמֻנֶּה עָלֶיהָ נֶאֱמָן וְיוֹדֵעַ לִנְהֹג בָּהּ כַּשּׁוּרָה.

ח. פָּחוֹת מִזֶּה, ע שֶׁיּוֹדֵעַ הַנּוֹתֵן לְמִי נוֹתֵן, וְלֹא יֵדַע הָעָנִי מִמִּי לוֹקֵחַ, כְּגוֹן גְּדוֹלֵי הַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בַּסֵּתֶר וּמַשְׁלִיכִים הַמָּעוֹת בְּפִתְחֵי הָעֲנִיִּים; וְכָזֶה רָאוּי לַעֲשׂוֹת, וּמַעֲלָה טוֹבָה הִיא, אִם אֵין מְמֻנִּים עַל הַצְּדָקָה נוֹהֲגִים כְּשׁוּרָה.

ט. פָּחוֹת מִזֶּה, פ שֶׁיּוֹדֵעַ הָעָנִי מִמִּי נוֹטֵל, וְלֹא יֵדַע הַנּוֹתֵן לְמִי נוֹתֵן, כְּגוֹן הַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ צוֹרְרִים הַמָּעוֹת בְּסִדְיְנֵיהֶם וּמַשְׁלִיכִים אוֹתָם לַאֲחוֹרֵיהֶם, וּבָאִים הָעֲנִיִּים וְנוֹטְלִין, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם בּוּשָׁה.

י. צ פָּחוֹת מִזֶּה, שֶׁיִּתֵּן לָעָנִי בְּיָדוֹ, קֹדֶם שֶׁיִּשְׁאַל.

יא. פָּחוֹת מִזֶּה, שֶׁיִּתֵּן לוֹ כָּרָאוּי אַחַר שֶׁיִּשְׁאַל.

יב. פָּחוֹת מִזֶּה, שֶׁיִּתֵּן לוֹ פָּחוֹת מֵהָרָאוּי, בְּסֵכֶר פָּנִים יָפוֹת.

יג. פָּחוֹת מִזֶּה, שֶׁיִּתֵּן לוֹ בְּעֶצֶב. הַגָּה: וְעַל כָּל פָּנִים לֹא יִתְבָּאֵר הָאָדָם בַּצְּדָקָה שֶׁנּוֹתֵן. וְאִם מִתְבָּאֵר, לֹא דַּי שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל שָׂכָר, אֶלָּא אֲפִלּוּ מַעֲנִישִׁין אוֹתוֹ עָלֶיהָ (סְמַ"ג מִבֵּיאוֹ בֵּית יוֹסֵף סי' רמ"ז). וּמִכָּל מָקוֹם מִי שֶׁמְּקַדִּישׁ דָּבָר לִצְדָקָה, מֻתָּר לוֹ שֶׁיִּכְתֹּב שְׁמוֹ עָלָיו שֶׁיְּהֵא לוֹ

באר הגולה

בפ"י מהמ"ע ממימרא דר' יצחק הנותן פרוטה לעני וכו' שם ע"ב: **ח** לשון הטור וכ"כ הסמ"ג: **ט** ממימרא דרבי יצחק לעיל וממדרש משלי על פסוק טוב ארוחת ירק: **י** מימרא דר' אליעזר גדו' המעשה וכו' שם בב"ב: **כ** טור בשם הרמב"ם פ"י מהמ"ע: **ל** גם הסמ"ג האריך לבאר חיוב מצוה זו מן התורה: **מ** מימרא דר' אבא אמר ר"ל גדול המלוה וכו' שבת דף ס"ג ע"א: **נ** מימר' דר' חייא בר אבא ור' יוחנן רמי וכו' [ב"ב דף י']: **ס** מבריית דראב"י וכדמפרש שם בג' ע"ב: **ע** במר עוקבא שם ובכתובות דף ס"ז ע"ב: **פ** כר' אבא שם ושם: **צ** מכאן עד סוף סעיף י"ג שם ברמב"ם ופשוט הוא:

חזרה לתוכן העניינים

לעמוד הקודם

הלכות ראש השנה סימן תקצז תקצח תקצט תר

הגה ומי שאינו ירא לנפשו [ה] אין צריך להתענות כל ימיו (כל בו ומנהגים). [ו] רק צריך התרה כמו שאר נדר (כל בו):

ג. [ז] המתענה פעם אחת בראש השנה [ח] תענית [ט] חלום, אם היה ביום ראשון [י] צריך להתענות [יא] שני הימים [יב] כל ימיו, ואם היה ביום שני [יג] יתענה כל ימיו [יד] יום שני בלבד: הגה [טו] ואין צריך [טז] למיתב תענית לתעניתו. [יז] דהא יש אומרים דמצוה להתענות בראש השנה (תרומת הדשן סימן רעח) ואין אומרים עננו בראש השנה [יח] כמו שאין אומרים ביום הכפורים (הגהות, מנהגים):

ד הגהות מימוני והאגור בשם אגדה שקבלה מקדמונינו.
ה תרומת הדשן סימן רעא.

תקצח ובו סעיף אחד:

א. [א] ראש השנה שחל להיות בשבת [ב] אומרים צדקתך במנוחה: הגה יש אומרים שלא לאמרו (ר"ן סוף ראש השנה ומנהגים), וכן אנו נוהגים:

א טור בשם רב עמרם והכל בו בשם רב האי.

תקצט ובו סעיף אחד:

א. [א] ליל ראש השנה שחל להיות במוצאי שבת [ב] אומרים ותודיענו:

א טור בשם אבי העזרי וכן כתב הרא"ש בסוף ראש השנה.

תר ביצה שנולדה בראש השנה ודיני הקדוש. ובו ג' סעיפים:

א. [א] ביצה שנולדה ביום טוב הראשון וכן מה שנצוד בו וכן מה שנתלש בו, [א] אסור בשני: הגה וכבר נתבאר לעיל סימן תקיג סעיף ה וסימן תקטו:

א מימרא דרב ושמואל ביצה ג וכרבא דף ד.

באר היטב

השנה, עין שם, ונראה לי ראיה מחנה ואלקנה איש האלהים שאכלו בראש השנה, וכן מבאר בנחמיה ח אכלו משמנים ושתו ממתקים בראש השנה. ובכמגיד מישרים פרשת נצבים כתב שלא באכל בשר ולשתות יין בראש השנה: **ב. אין צריך.** וכן עשה מעשה הר"ם לונזאנו בספר שתי ידות. ועל כל פנים בלילה של ראש השנה אסור להתענות כמו בשאר יום טוב, מגן אברהם. והמתענה בראש השנה או בשאר יום טוב אסור לבשל לאחרים כמו שכתוב סימן תקכז סעיף כ בהג"ה עין שם: **ג. חלום.** ואם הוא ספק אם הוא מהחלומות שמתענים בשבת אין להתענות, כנסת הגדולה: **ד. צריך.** ומי שאינו ירא אין צריך כדלעיל, עין מנהגים: **ה. למיתב.** אפלו חל בשבת:

שאומרים אבינו מלכנו בשבת אז במנחה יש לומר תחלה אבינו מלכנו דתקנו רבנן קדמאי ואחר כך צדקתך, ובן כתב בשערי כנסת הגדולה סימן תרכב, דאף דצדקתך תדיר מכל מקום אבינו מלכנו נאמר בשחרית ובמנחה וצדקתך רק במנחה, ובברכי יוסף תרמא הקשה על זה משפה דף נ דסכירא לה לרבה בר בר חמא דזמן ואחשר כך סבה משום דזמן תדיר כו', עין שם ובתשובת כנסת הגדולה סימן נ ועין סימן תרכב:

◎ **ליל ראש השנה כו'.** המנהג שמתפללים מתוך הסדור אף שלא ברכו עדיין ברכת מאורי האש. וכתב ברכי יוסף שצריך עיון לפי מה שכתבתי בברכי יוסף סימן תרצג, ובתראי סבירא להו שאין להנות מהאור קדם ברכה, עין שם. אך גם שם בקריאת מגלה אין נוהגין לומר תחילה ברכת האור, ועין שם, וכאן נראה לענ"ד דעתי להקל טפי שאין זה הנאה גמורה דקצת שגורה בפיו, ומכל מקום ראוי לכתחלה למי ששגור בפיו התפלה בעל פה, ואמנם נראה דמיד שמבדיל בתפלה סגי כיון שעל כל פנים אומר המבדיל בין

משנה ברורה

רגילתו וכו'. היינו לענין יום, [1] אבל בלילה של ראש השנה בודאי אסור להתענות לכלי עלמא כמו בשאר יום טוב: **ו. רק צריך התרה וכו'.** עין יורה דעה סימן ריד המשמע שם, דמנהג של מצוה שנעשה כנדר הוא רק כשהרגל בה, או אפלו פעם אחת וחשב בשעת מעשה שינהג כן לעולם, אבל בלאו הכי אין נעשה כנדר על ידי שעשאה פעם אחת:

ג. ז. תענית חלום. ואם הוא ספק אם הוא מהחלומות שמתענים בשבת, אין להתענות: **ח. שני הימים וכו'.** דתרוויהו הן כיום אחד, וכמו שכתוב בסימן תר: **ט. כל ימיו.** מכל מקום מי שאין יראה לנפשו אין צריך להתענות, וכדלעיל: **י. יום שני בלבד.** אבל יום ראשון לא יתענה כלל, [2] לפי שיום הראשון הוא דאורייתא ואינו נגרר אחר יום שני, ועל כן צריך לעשות בו אפלו קדוש של שחרית: **יא. ואין צריך למיתב וכו'.** אפלו חל בשבת: **יב. דהא יש אומרים דמצוה להתענות בראש השנה.** ואף דאין הלכה כן, וכדלעיל בסעיף א, מכל מקום על כל פנים לא נחזיק זה לעברה, שיצטרך אחר כך להתענות על זה בחול. מי שקבל עליו להתענות בראש השנה [3] אינו

שער הציון

ו. פוסקים: **ג** ז. כן נראה לי כונת המהר"ם שהביא המגן אברהם בסעיף קטן ג, ויוסר מעליו קשית המגן אברהם שם, גם לא אבין איך הבין דברי המהר"ם באפן אחר, שהתענה וגם קדש, ואפלו אם תמצי לומר שברך להוציא בני ביתו ולא שתה, איך יצא בברכה בעלמא ידי קדוש

משום דהוכיח מראש השנה דף יח דקאמר בג' בתשרי בטלה אדברתא כו' דלפי המפקנא מצוה להתענות בראש השנה, ודחה ראיות הש"ז סימן תקצו, עין שם, וקתב ששלשה לומדים אחרים התירו לו, אמרתי הואיל והתר התר מאחר דאיכא דעות דבדיעבד מהני התרה על דעת רבים, עין שם. ועין בשאגת אריה סימן קא הביא ראיה מש"ס דראש השנה דליעל דאסור להתענות בראש השנה, ועין שם סימן קב דלא משמע שאסור להתענות בו אלא דשמחתו מצוה כשאר יום טוב לחייב בקדוש כשאר יום טוב, ואסור לטעם כלום קדם קדוש ואין קדוש אלא במקום סעודה וכל סעודת יום טוב עליו: ◎ **חלום.** עין לעיל סימן רפח בשערי תשובה שם מדינים אלו, ועין במחזיק ברכה שצריך להיות כמעט כל היום בבית הכנסת מתבודד ולומד לקים כלו לה' כמו שמובא בתענית חלום בשבת:

◎ **ראש השנה שחל כו'.** ועין תשב"ץ חלק ג סימן קעז ובחלק ב סימן רמח וביכין שמועה לרשבי"ץ ריש מאמר חמץ, ועין ברכי יוסף משם ארחות חיים בשם בעל העתים דמקומות שמובא בתענית חלום בשבת.

שערי תשובה

ז. פוסקים: **ג** ח. פוסקים: **ט.** בית יוסף, מגן אברהם:

א א. פוסקים:

א א. פוסקים:

לוח עמוד היומי: יום ה כא אב תשעו ❖ יום ו כח אב תשפא ❖ שב"ק ד אב תשפו ❖ יום א ח תמוז תשצא ❖ יום ב יד סיון תשצו ❖ יום ג כ אייר תתא

לעמיד הקודש מדלא דאיהו לעילא.

לְעִילָּא. דְּהַאי מִדְּלָא דְּאִיהוּ לְעִילָּא בְּדִכּוּרָא, אָתָא עַל פְּקִידָה דְּאִיהִי בְּגָלוּתָא לְתַתָּא בְּנוּקְבָא. כְּגַוְונָא דָא וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי.

תָּא חָזֵי, כְּתִיב, (שמות ג) פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם, וְכִי פָּקֹד פָּקַדְתִּי, וְהָא פְּקִידָה בְּנוּקְבָא קַיְּימָא וּבְהַהוּא זִמְנָא בְּגָלוּתָא הֲוַת, וְאִיהִי אֲמֵרַת פָּקֹד פָּקַדְתִּי. אֶלָּא הָכָא אִית לְאִסְתַּכְּלָא, וְרָזָא דְּחָכְמְתָא הָכָא וְאִיהִי בְּגָלוּתָא הֵיךְ אִתְחַזֵּי לְמֹשֶׁה הָכָא, וְהֵיךְ אֲמֵרַת פָּקֹד פָּקַדְתִּי.

אֶלָּא הָכִי אוֹלִיפְנָא שְׁמֹשָׁא כַּד נָהִיר, אִיהוּ בִּשְׁמַיָּא, וְתוּקְפֵּיהּ וְחֵילֵיהּ שָׁלְטָא עַל אַרְעָא בְּכָל אֲתַר. כְּגַוְונָא דָא (ישעיה ו) מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, בְּזִמְנָא דְּמַקְדְּשָׁא קָאִים, מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, דָּא אַרְעָא קַדִּישָׁא.

וְהַשְׁתָּא דְּיִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא, אִיהִי לְעֵילָּא, וְתוּקְפָּא סַחֲרָא לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל לְאַגָּנָא עֲלַיְיהוּ, וְאַף עַל גַּב דְּאִינּוּן בְּאַרְעָא אַחֲרָא.

וְתָא חָזֵי, שְׁכִינְתָּא לְתַתָּא וּשְׁכִינְתָּא לְעֵילָּא. שְׁכִינְתָּא לְעֵילָּא בִּתְרֵיסַר תְּחוּמֵי רְתִיכִין קַדִּישִׁין, וּתְרֵיסַר חֵיוָון עִלָּאִין. שְׁכִינְתָּא לְתַתָּא בִּתְרֵיסַר שִׁבְטִין קַדִּישִׁין, וּכְדֵין אִתְכְּלִילַת שְׁכִינְתָּא לְעֵילָּא וְתַתָּא, וְכֹלָּא בְּחַד זִמְנָא כְּחַדָּא. וְאַף עַל גַּב דְּבִזְמְנָא דְּיִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא לְתַתָּא, לָא אִתְתַּקְּנַת לְעֵילָּא, הָכִי נָמֵי לָא אִתְתַּקְּנַת, בְּגִין דִּלְתַתָּא לָא אִתְתַּקְּנַת, וְדָא הוּא בְּגָלוּתָא עִמְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, דְּאִיהִי בְּגָלוּתָא עִמְּהוֹן.

בְּמָה אִתְתַּקְּנַת, לְמַלְכָּא דְּמִית בְּרֵיהּ, מָה עֲבַד כְּפָא לֵיהּ לְעַרְסֵיהּ עַל אֲבֵלָא דִּבְרֵיהּ, וְלָא אַתְקִין לֵיהּ לְעַרְסֵיהּ,

תרגום לשון הזוהר

בא רְאֵה, כָּתוּב פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם. וְכִי פָּקֹד פָּקַדְתִּי? וְהֲרֵי הַפְּקִידָה עוֹמֶדֶת בַּנְּקֵבָה, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן הָיְתָה בַּגָּלוּת, וְהִיא אוֹמֶרֶת פָּקֹד פָּקַדְתִּי? אֶלָּא שֶׁכָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, וְכָאן סוֹד שֶׁל הַחָכְמָה, וְהִיא בַּגָּלוּת, אֵיךְ נִרְאֶה לְמֹשֶׁה כָּאן וְאֵיךְ אֹמֶרֶת פָּקֹד פָּקַדְתִּי.

אֶלָּא כָּךְ לְמַדְנוּ, כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר – הוּא בַּשָּׁמַיִם, וְתָקְפּוֹ וְכֹחוֹ עַל הָאָרֶץ בְּכָל מָקוֹם. כְּמוֹ כֵן מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. בִּזְמַן שֶׁהַמִּקְדָּשׁ עָמַד – מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְכָעֵת שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת – הִיא לְמַעְלָה, וְהַתֹּקֶף מַקִּיף אֶת יִשְׂרָאֵל לְהָגֵן עֲלֵיהֶם, וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת.

וּבא תִּרְאֶה, שְׁכִינָה לְמַטָּה וּשְׁכִינָה לְמַעְלָה. שְׁכִינָה לְמַעְלָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר תְּחוּמִים מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חַיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת. שְׁכִינָה לְמַטָּה בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים קְדוֹשִׁים. וְאָז נִכְלֶלֶת הַשְּׁכִינָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַכֹּל בְּפַעַם אַחַת יַחַד. וְאַף עַל גַּב שֶׁבִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת לְמַטָּה לֹא נִתְקָנֶת לְמַעְלָה, כָּךְ גַּם לֹא נִתְקָנֶת מִשּׁוּם שֶׁלְּמַטָּה לֹא נִתְקָנֶת, וְזֶהוּ בַּגָּלוּת עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא בַּגָּלוּת עִמָּהֶם.

בַּמָּה נִתְקָנֶת? לְמֶלֶךְ שֶׁמֵּת בְּנוֹ, מָה עָשָׂה? כָּפָה אֶת מִטָּתוֹ עַל אֲבֵל בְּנוֹ, וְלֹא הִתְקִין לוֹ אֶת מִטָּתוֹ, אֶלָּא נָטַל קוֹצִים וְדַרְדָּרִים וְהִטִּיל תַּחַת מִטָּתוֹ וְשָׁכַב עָלֶיהָ. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֵּיוָן שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל וְנֶחֱרַב הַמִּקְדָּשׁ, לָקַח קוֹצִים וְדַרְדָּרִים וְשָׂם תַּחְתָּיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּרֶא אֵלָיו מַלְאַךְ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ בַּגָּלוּת.

אֶלָּא נָטַל כּוּבִין וְדַרְדָּרִין, וְאַטִּיל תְּחוֹת עַרְסֵיהּ, וְשָׁכִיב עֲלֵיהּ, כָּךְ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כֵּיוָן דְּאִתְגָּלוּ יִשְׂרָאֵל, וְאִתְחֲרֵב מַקְדְּשָׁא, נָטַל כּוּבִין וְדַרְדָּרִין וְשַׁוֵּי תְּחוֹתֵיהּ, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (שמות ג) וַיֵּרֶא מַלְאַךְ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה. בְּגִין דְּיִשְׂרָאֵל הֲווֹ בְּגָלוּתָא.

פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם, מָאן דְּלָא קַיְּימָא בִּרְשׁוּתֵיהּ, מַה פַּקִּיד, וּמַה עֲבִיד. אֶלָּא פָּקֹד מִלְּעֵילָּא, פָּקַדְתִּי מִלְּתַתָּא, מָאי טַעְמָא, בְּגִין דְּהַאי זְכִירָה הֲוַת עֲלָהּ מִקַּדְמַת דְּנָא, דִּכְתִיב וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי. כֵּיוָן דִּכְתִיב וָאֶזְכֹּר, הָא זְכִירָה אִתְמְנָא עֲלָהּ, וּבְגִין כָּךְ אֲמֵרַת לְבָתָר פָּקֹד פָּקַדְתִּי. (דף קס ע"א) דְּהָא סִימָנָא נָקְטַת מִקַّדְמַת דְּנָא. כְּגַוְונָא דָא שָׂרָה דִּכְתִיב, (בראשית כא) וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה. אֲבָל הָכָא רָחֵל דְּלָא אִדְכָּרַת מִקַּדְמַת דְּנָא, לָא אִתְּמַר בָּהּ פְּקִידָה אֶלָּא זְכִירָה, וְכֹלָּא בִּזְכִירָה אִיהוּ, בְּרָזָא דְמַזָּלָא.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי חִזְקִיָּה, הֲווֹ אָזְלֵי מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד, וְהַוָּה רַבִּי יְהוּדָה רָכִיב, וְרַבִּי חִזְקִיָּה עַל רַגְלוֹי, אַדְּהָכִי נָחַת רַבִּי יְהוּדָה, אָמַר מִכָּאן וּלְהַלְאָה נִתְעַסֵּק בְּאוֹרַיְיתָא, כְּמָה דִּכְתִיב, (דברים לב) הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ.

אָמַר לֵיהּ אִלּוּ הֲוֵינָא תְּלָתָא, יָאוֹת הוּא דְּחַד יֵימָא, וּתְרֵין יָתִיבוּ לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ, הַנֵּי מִלֵּי בִּבְרָכָאן. בְּגִין דְּאִדְכַּר חַד שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּתְרֵין יָתִיבוּ לֵיהּ. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים לב) כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ. כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא, דָּא חַד דִּמְבָרֵךְ, הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ, אִלֵּין תְּרֵין אַחֲרָנִין. אֲבָל בְּאוֹרַיְיתָא אֲפִילּוּ תְּרֵי יַתְבֵּי וַיַּהֲבֵי רְבוּ וְתוּקְפָּא דְּשִׁבְחָא דְּאוֹרַיְיתָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִזְקִיָּה, לְגַבֵּי בִּרְכָאן

תרגום לשון הזוהר

פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם. מִי שֶׁלֹּא עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ, מַה מְצַוֶּה וּמַה עוֹשֶׂה? אֶלָּא פָּקֹד מִלְּמַעְלָה, פָּקַדְתִּי מִלְּמַטָּה. מַה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַזְּכִירָה הַזּוֹ הָיְתָה עָלֶיהָ מִקֹּדֶם לָכֵן, שֶׁכָּתוּב וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וָאֶזְכֹּר – הִנֵּה זְכִירָה הִתְמַנְּתָה עָלֶיהָ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמְרָה אַחַר כָּךְ פָּקֹד פָּקַדְתִּי, שֶׁהֲרֵי סִימָן לְקַחָה מִקֹּדֶם לָכֵן. כְּמוֹ כֵן שָׂרָה, שֶׁכָּתוּב וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה. אֲבָל כָּאן רָחֵל, שֶׁלֹּא נִזְכְּרָה מִקֹּדֶם לָכֵן, לֹא נֶאֱמַר בָּהּ פְּקִידָה, אֶלָּא זְכִירָה, וְהַכֹּל הוּא בִּזְכִירָה, בְּסוֹד שֶׁל הַמַּזָּל.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי חִזְקִיָּה הָיוּ הוֹלְכִים מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד, וְרַבִּי יְהוּדָה הָיָה רוֹכֵב, וְרַבִּי חִזְקִיָּה עַל רַגְלָיו. בֵּינְתַּיִם יָרַד רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר, מִכָּאן וְהָלְאָה נִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, כַּכָּתוּב (דברים לב) הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ.

אָמַר לוֹ, אִלּוּ הָיִינוּ שְׁלֹשָׁה – יָפֶה הוּא, שֶׁאֶחָד יֹאמַר – וּשְׁנַיִם יֵשְׁבוּ לוֹ. אָמַר לוֹ, הַדְּבָרִים הֵלְּלוּ שֶׁל הַבְּרָכוֹת, מִשּׁוּם שֶׁנִּזְכָּר שֵׁם אֶחָד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּשְׁנַיִם יֵשְׁבוּ לוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ. כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא – זֶה אֶחָד שֶׁמְּבָרֵךְ. הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ – אֵלּוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים. אֲבָל בַּתּוֹרָה, אֲפִלּוּ שְׁנַיִם יוֹשְׁבִים וְנוֹתְנִים גֹּדֶל וְחֹזֶק שֶׁל שֶׁבַח הַתּוֹרָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

אָמַר לוֹ רַבִּי חִזְקִיָּה, כְּלַפֵּי הַבְּרָכוֹת לָמָּה שְׁלֹשָׁה? אָמַר לוֹ, הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ וְנִתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב

אַמַּאי תְּלַת. אָמַר לֵיהּ, הָא אוּקְמוּהָ וְאִתְּמַר, דִּכְתִיב הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ. אֲבָל רָזָא דְּמִלָּה הָכָא, דְּהָא כָּל רָזִין דְּבִרְכָאן הָכִי אִינּוּן, חַד לְבָרְכָא וּתְרֵין לְאַתְבָּא, בְּגִין דְּיִסַּלַּק שְׁבָחָא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרָזָא דְתִלְתָּא. חַד מְבָרֵךְ וּתְרֵין (אמרי אמן) דְּאוֹדוּ, וְדָא הוּא קִיּוּמָא דְּבִרְכָאן, וּבְרָזָא עִלָּאָה כְּדְקָא יְאוּת, וּבְרָזָא דְּתִלַּת כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ.

עַד דְּהָווּ אָזְלֵי, אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, תָּנִינָן, אִית זְכִירָה לְטַב, וְאִית זְכִירָה לְבִישׁ, אִית פְּקִידָה לְטַב, וְאִית פְּקִידָה לְבִישׁ. אִית זְכִירָה לְטַב, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ, דִּכְתִיב (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשׁוֹנִים וגו׳. (בראשית ח) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ. (שמות ב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ. וְאִית זְכִירָה לְבִישׁ, דִּכְתִיב, (תהלים עח) וַיִּזְכֹּר כִּי בָשָׂר הֵמָּה רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב. פְּקִידָה לְטַב, דִּכְתִיב, (שמות ג) פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם. פְּקִידָה לְבִישׁ, דִּכְתִיב, (תהלים פט) וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם. וְכֻלְּהוּ רָזִין עִלָּאִין.

כָּל הַנֵּי זְכִירָה וּפְקִידָה לְטַב, אִלֵּין אִינּוּן דַּרְגִּין יְדִיעָן. רָזָא דְּמִהֵימְנוּתָא דְּכַר וְנוּקְבָא רָזָא חָדָא, זְכִירָה וּפְקִידָה, וְאִלֵּין אִינּוּן לְטַב. זְכִירָה וּפְקִידָה לְבִישׁ, אִלֵּין אִינּוּן רָזָא דְּסִטְרָא אַחֲרָא, דְּקַיְּימָא בְּרָזָא דְּאֱלֹהִים אֲחֵרִים, דְּכַר וְנוּקְבָא כְּחַדָּא, זְכִירָה בְּהַאי, וּפְקִידָה בְּהַאי, וְאִלֵּין אִינּוּן דְּקַיְּימִין תָּדִיר לְבִישׁ. וְאִלֵּין לָקְבֵיל אִלֵּין. מֵהָכָא נָפְקֵי כָּל רָזֵי דְּמִהֵימְנוּתָא וְכָל קִדּוּשִׁין עִלָּאִין, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ. וּמֵהָכָא נָפְקֵי כָּל זִינִין בִּישִׁין וְכָל מוֹתָא, וְכָל סִטְרִין וְזִינִין בִּישִׁין בְּעָלְמָא וְאוּקְמוּהָ. וְדָא בְּהִפּוּכָא מִן דָּא.

תרגום לשון הזוהר

הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ. אֲבָל סוֹד הַדָּבָר כָּאן, שֶׁהֲרֵי כָּל הַסּוֹדוֹת שֶׁל הַבְּרָכוֹת הוּא כָּךְ – אֶחָד לְבָרֵךְ וּשְׁנַיִם לְהָשִׁיב, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה הַשֶּׁבַח שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּסוֹד שֶׁל שְׁלִשָּׁה, אֶחָד מְבָרֵךְ וּשְׁנַיִם [אומרים אמן] שֶׁמּוֹדִים, וְזֶהוּ קִיּוּם הַבְּרָכוֹת, וּבְסוֹד עֶלְיוֹן כָּרָאוּי, וּבַסּוֹד שֶׁל שְׁלִשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שָׁנִינוּ, יֵשׁ זְכִירָה לְטוֹב וְיֵשׁ זְכִירָה לְרָע, יֵשׁ פְּקִידָה לְטוֹב וְיֵשׁ פְּקִידָה לְרָע. יֵשׁ זְכִירָה לְטוֹב – כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשׁוֹנִים וגו׳, (בראשית ח) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ, (שמות ב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ. וְיֵשׁ זְכִירָה לְרָע – שֶׁכָּתוּב (תהלים עח) וַיִּזְכֹּר כִּי בָשָׂר הֵמָּה רוּחַ הֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב. פְּקִידָה לְטוֹב – שֶׁכָּתוּב (שמות ג) פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם. פְּקִידָה לְרָע – שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם. וְכֻלָּם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים.

כָּל אֵלּוּ – זְכִירָה וּפְקִידָה – לְטוֹב, אֵלּוּ הֵן דַּרְגּוֹת יְדוּעוֹת, סוֹד הָאֱמוּנָה, זָכָר וּנְקֵבָה, סוֹד אֶחָד, זְכִירָה וּפְקִידָה, אֵלּוּ הֵם לְטוֹב. זְכִירָה וּפְקִידָה לְרָע אֵלּוּ הֵם הַסּוֹד שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר שֶׁעוֹמֵד בְּסוֹד שֶׁל אֱלֹהִים אֲחֵרִים. זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד, זְכִירָה בָּזֶה וּפְקִידָה בָּזֶה, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁתָּמִיד עוֹמְדִים לְרָע וְאֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ. מִכָּאן יוֹצְאִים כָּל סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה וְכָל הַקָּדְשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, וּמִכָּאן יוֹצְאִים כָּל הַמִּינִים הָרָעִים וְכָל מָוֶת וְכָל הַצְּדָדִים וְהַמִּינִים הָרָעִים בָּעוֹלָם, וּבֵאֲרוּהָ, וְזֶה בְּהִפּוּךְ מִזֶּה.

אָמַר רִבִּי חִזְקִיָּה, הָכִי הוּא וַדָּאי, זַכָּאָה אִיהוּ, מָאן דְּחוּלְקֵיהּ אִתְקַיַּים בְּסִטְרָא טָבָא, וְלָא יַרְכִין גַּרְמֵיהּ לְסִטְרָא אַחֲרָא, וְיִשְׁתְּזִיב מִנְּהוֹן. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יְהוּדָה, הָכִי הוּא וַדָּאי, וְזַכָּאָה מָאן דְּיָכִיל לְאִשְׁתְּזָבָא מִנַּיְיהוּ מֵהַהוּא סִטְרָא, וְזַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּא, דְּיָכְלֵי לְאִשְׁתְּזָבָא מִנַּיְיהוּ, וְלַאֲגָחָא קְרָבָא בְּהַהוּא סִטְרָא.

אָמַר רִבִּי חִזְקִיָּה בְּמָה. פָּתַח וְאָמַר, (משלי כד) כִּי בִּתְחִבּוּלוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ מִלְחָמָה וגו׳. מָאן מִלְחָמָה, דָּא מִלְחָמָה דְּהַהוּא סִטְרָא בִּישָׁא, דְּאִצְטְרִיךְ בַּר נָשׁ לַאֲגָחָא בֵּיהּ קְרָבָא, וּלְשַׁלְטָאָה עֲלוֹי וּלְאִשְׁתְּזָבָא מִנַּיְיהוּ.

תָּא חֲזֵי, דְּיַעֲקֹב הָכִי אִשְׁתְּדַּל לְגַבֵּי עֵשָׂו, בְּגִין הַהוּא סִטְרָא דִּילֵיהּ. לְאִתְחַכְּמָא עֲלוֹי וּלְמֵיזַל עִמֵּיהּ בְּעֵקִימוּ בְּכָל מַה דְּאִצְטְרִיךְ, בְּגִין לְשַׁלְטָאָה עֲלוֹי בְּרֵישָׁא וְסוֹפָא, וְכֹלָּא כְּדְקָא יְאוּת. וְרֵישָׁא וְסוֹפָא כְּחַדָּא דָּא כְּגַוְונָא דָּא, כְּמָה דִּכְתִיב, (בראשית כה) בְּכֹרָתִי, וּלְבָתַר בִּרְכָתִי, שֵׁירוּתָא וְסוֹפָא כְּחַדָּא, דָּא כְּגַוְונָא דָּא. בְּגִין לְשַׁלְטָאָה עֲלוֹי בְּאוֹרַח מִישַׁר כְּדְקָא חָזֵי לֵיהּ. וּבְגִין כָּךְ זַכָּאָה אִיהוּ מָאן דְּאִשְׁתְּזִיב מִנַּיְיהוּ, וְיָכִיל לְשַׁלְטָאָה עֲלַיְיהוּ.

תָּא חֲזֵי, זְכִירָה וּפְקִידָה לְטַב אִינּוּן כְּחַדָּא בְּרָזָא דְּמִהֵימְנוּתָא, וְזַכָּאָה אִיהוּ מָאן דְּאִשְׁתַּדַּל בָּתַר מְהֵימְנוּתָא, כְּמָה דַּאֲתָּ אָמַר, (הושע יא) אַחֲרֵי ה׳ יֵלְכוּ כַּאֲרִיֵה יִשְׁאָג וגו׳. אָמַר רִבִּי חִזְקִיָּה הָכִי הוּא וַדָּאי.

וְתָא חֲזֵי, בַּר נָשׁ כַּד צַלֵּי צְלוֹתֵיהּ, לָא יֵימָא עֲלֵיהּ זָכְרֵנִי וּפָקְדֵנִי. בְּגִין דְּאִיכָּא זְכִירָה וּפְקִידָה לְטַב, וּזְכִירָה וּפְקִידָה (דף קס ע״ב) לְבִישׁ, וְזַמִּינִין

תרגום לשון הזוהר

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, כָּךְ זֶה וַדַּאי. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁחֶלְקוֹ מִתְקַיֵּם בַּצַּד הַטּוֹב וְלֹא יַרְכִּין עַצְמוֹ לְצַד אַחֵר וְיִנָּצֵל מֵהֶם. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ זֶה וַדַּאי, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיָּכוֹל לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ מֵהַצַּד הַהוּא, וְאַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיְּכוֹלִים לְהִנָּצֵל מֵהֶם וּלְהִלָּחֵם קְרָב עִם אוֹתוֹ הַצַּד.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, בַּמָּה? פָּתַח וְאָמַר, (משלי כד) כִּי בִּתְחִבֻּלוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ מִלְחָמָה. מִי הַמִּלְחָמָה? זוֹ הַמִּלְחָמָה שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד הָרָע שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהִלָּחֵם בּוֹ קְרָב וְלִשְׁלֹט עָלָיו וּלְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה שֶׁיַּעֲקֹב כָּךְ הִשְׁתַּדֵּל אֵצֶל עֵשָׂו מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁלּוֹ, לְהִתְחַכֵּם עָלָיו וְלִלְכֹּת עִמּוֹ בְּעֲקֻמּוּמִיּוֹת בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ כְּדֵי לִשְׁלֹט עָלָיו בָּרֹאשׁ וּבַסּוֹף, וְהַכֹּל כָּרָאוּי, וְהָרֹאשׁ וְהַסּוֹף יַחַד זֶה כְּמוֹ זֶה, כְּכָתוּב בְּכֹרָתִי, וְאַחַר כָּךְ בִּרְכָתִי. הָרֵאשִׁית וְהַסּוֹף יַחַד זֶה כְּמוֹ זֶה, כְּדֵי לִשְׁלֹט עָלָיו בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה כָּרָאוּי לוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ צַדִּיק הוּא מִי שֶׁנִּצַּל מֵהֶם וְיָכוֹל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, זְכִירָה וּפְקִידָה לְטוֹב הֵם כְּאֶחָד בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, וְאַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל אַחַר הָאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יא) אַחֲרֵי ה׳ יֵלְכוּ כַּאֲרִיֵה יִשְׁאָג וגו׳. אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, כָּךְ הוּא וַדַּאי.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, אַל יֹאמַר עָלָיו זָכְרֵנִי וּפָקְדֵנִי, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ זְכִירָה וּפְקִידָה לְטוֹב, וּזְכִירָה וּפְקִידָה לְרָע, וַעֲתִידִים לִטֹּל אֶת הַדִּבּוּר מִפִּיו, וּבָאִים לְהַזְכִּיר חֲטָאֵי הָאָדָם וּלְהַעֲנִישוֹ. פְּרָט אִם הוּא צַדִּיק שָׁלֵם, שֶׁכַּאֲשֶׁר

מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ׃ ז עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי הוֹשִׁיעַ |
יְהוָה מְשִׁיחוֹ יַעֲנֵהוּ מִשְׁמֵי קָדְשׁוֹ
בִּגְבוּרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ׃ ח אֵלֶּה בָרֶכֶב
וְאֵלֶּה בַסּוּסִים וַאֲנַחְנוּ | בְּשֵׁם־יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ נַזְכִּיר׃ ט הֵמָּה כָּרְעוּ וְנָפָלוּ
וַאֲנַחְנוּ קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד׃ י יְהוָה
הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם־קָרְאֵנוּ׃

כא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב יְהוָה
בְּעֻזְּךָ יִשְׂמַח־מֶלֶךְ וּבִישׁוּעָתְךָ
מַה־יָּגֵל מְאֹד׃ ג תַּאֲוַת לִבּוֹ נָתַתָּה
לּוֹ וַאֲרֶשֶׁת שְׂפָתָיו בַּל־מָנַעְתָּ סֶלָה׃
ד כִּי־תְקַדְּמֶנּוּ בִּרְכוֹת טוֹב תָּשִׁית
לְרֹאשׁוֹ עֲטֶרֶת פָּז׃ ה חַיִּים | שָׁאַל מִמְּךָ
נָתַתָּה לּוֹ אֹרֶךְ יָמִים עוֹלָם וָעֶד׃ ו גָּדוֹל
כְּבוֹדוֹ בִּישׁוּעָתֶךָ הוֹד וְהָדָר תְּשַׁוֵּה
עָלָיו׃ ז כִּי־תְשִׁיתֵהוּ בְרָכוֹת לָעַד
תְּחַדֵּהוּ בְשִׂמְחָה אֶת־פָּנֶיךָ׃ ח כִּי־
הַמֶּלֶךְ בֹּטֵחַ בַּיהוָה וּבְחֶסֶד עֶלְיוֹן בַּל־
יִמּוֹט׃ ט תִּמְצָא יָדְךָ לְכָל־אֹיְבֶיךָ יְמִינְךָ
תִּמְצָא שֹׂנְאֶיךָ׃ י תְּשִׁיתֵמוֹ | כְּתַנּוּר אֵשׁ
לְעֵת פָּנֶיךָ יְהוָה בְּאַפּוֹ יְבַלְּעֵם וְתֹאכְלֵם
אֵשׁ׃ יא פִּרְיָמוֹ מֵאֶרֶץ תְּאַבֵּד וְזַרְעָם
מִבְּנֵי אָדָם׃ יב כִּי־נָטוּ עָלֶיךָ רָעָה
חָשְׁבוּ מְזִמָּה בַּל־יוּכֻלוּ׃ יג כִּי תְשִׁיתֵמוֹ
שֶׁכֶם בְּמֵיתָרֶיךָ תְּכוֹנֵן עַל־פְּנֵיהֶם׃
יד רוּמָה יְהוָה בְּעֻזֶּךָ נָשִׁירָה וּנְזַמְּרָה
גְּבוּרָתֶךָ׃

כב א לַמְנַצֵּחַ עַל־אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר מִזְמוֹר
לְדָוִד׃ ב אֵלִי אֵלִי לָמָה עֲזַבְתָּנִי
רָחוֹק מִישׁוּעָתִי דִּבְרֵי שַׁאֲגָתִי׃ ג אֱלֹהַי
אֶקְרָא יוֹמָם וְלֹא תַעֲנֶה וְלַיְלָה וְלֹא־
דוּמִיָּה לִי׃ ד וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב
תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל׃ ה בְּךָ בָטְחוּ אֲבֹתֵינוּ
בָּטְחוּ וַתְּפַלְּטֵמוֹ׃ ו אֵלֶיךָ זָעֲקוּ וְנִמְלָטוּ
בְּךָ בָטְחוּ וְלֹא־בוֹשׁוּ׃ ז וְאָנֹכִי תוֹלַעַת
וְלֹא־אִישׁ חֶרְפַּת אָדָם וּבְזוּי עָם׃
ח כָּל־רֹאַי יַלְעִגוּ לִי יַפְטִירוּ בְשָׂפָה
יָנִיעוּ רֹאשׁ׃ ט גֹּל אֶל־יְהוָה יְפַלְּטֵהוּ
יַצִּילֵהוּ כִּי חָפֵץ בּוֹ׃ י כִּי־אַתָּה גֹחִי
מִבֶּטֶן מַבְטִיחִי עַל־שְׁדֵי אִמִּי׃ יא עָלֶיךָ
הָשְׁלַכְתִּי מֵרֶחֶם מִבֶּטֶן אִמִּי אֵלִי אָתָּה׃
יב אַל־תִּרְחַק מִמֶּנִּי כִּי־צָרָה קְרוֹבָה כִּי־
אֵין עוֹזֵר׃ יג סְבָבוּנִי פָרִים רַבִּים אַבִּירֵי
בָשָׁן כִּתְּרוּנִי׃ יד פָּצוּ עָלַי פִּיהֶם אַרְיֵה
טֹרֵף וְשֹׁאֵג׃ טו כַּמַּיִם נִשְׁפַּכְתִּי
וְהִתְפָּרְדוּ כָּל־עַצְמוֹתָי הָיָה לִבִּי כַּדּוֹנָג
נָמֵס בְּתוֹךְ מֵעָי׃ טז יָבֵשׁ כַּחֶרֶשׂ | כֹּחִי
וּלְשׁוֹנִי מִדְבַּק מַלְקוֹחָי וְלַעֲפַר־מָוֶת
תִּשְׁפְּתֵנִי׃ יז כִּי סְבָבוּנִי כְלָבִים עֲדַת
מְרֵעִים הִקִּיפוּנִי כָּאֲרִי יָדַי וְרַגְלָי׃
יח אֲסַפֵּר כָּל־עַצְמוֹתָי הֵמָּה יַבִּיטוּ
יִרְאוּ־בִי׃ יט יְחַלְּקוּ בְגָדַי לָהֶם וְעַל־
לְבוּשִׁי יַפִּילוּ גוֹרָל׃ כ וְאַתָּה יְהוָה
אַל־תִּרְחָק אֱיָלוּתִי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה׃
כא הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד־כֶּלֶב
יְחִידָתִי׃ כב הוֹשִׁיעֵנִי מִפִּי אַרְיֵה
וּמִקַּרְנֵי רֵמִים עֲנִיתָנִי׃ כג אֲסַפְּרָה שִׁמְךָ
לְאַחַי בְּתוֹךְ קָהָל אֲהַלְלֶךָּ׃ כד יִרְאֵי
יְהוָה | הַלְלוּהוּ כָּל־זֶרַע יַעֲקֹב כַּבְּדוּהוּ
וְגוּרוּ מִמֶּנּוּ כָּל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל׃ כה כִּי
לֹא־בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת עָנִי וְלֹא־
הִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ וּבְשַׁוְּעוֹ אֵלָיו שָׁמֵעַ׃
כו מֵאִתְּךָ תְּהִלָּתִי בְּקָהָל רָב נְדָרַי אֲשַׁלֵּם
נֶגֶד יְרֵאָיו׃ כז יֹאכְלוּ עֲנָוִים | וְיִשְׂבָּעוּ
יְהַלְלוּ יְהוָה דֹּרְשָׁיו יְחִי לְבַבְכֶם לָעַד׃
כח יִזְכְּרוּ | וְיָשֻׁבוּ אֶל־יְהוָה כָּל־אַפְסֵי־
אָרֶץ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כָּל־מִשְׁפְּחוֹת
גּוֹיִם׃ כט כִּי לַיהוָה הַמְּלוּכָה וּמֹשֵׁל
בַּגּוֹיִם׃ ל אָכְלוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ | כָּל־דִּשְׁנֵי־
אֶרֶץ לְפָנָיו יִכְרְעוּ כָּל־יוֹרְדֵי עָפָר
וְנַפְשׁוֹ לֹא חִיָּה׃ לא זֶרַע יַעַבְדֶנּוּ יְסֻפַּר
לַאדֹנָי לַדּוֹר׃ לב יָבֹאוּ וְיַגִּידוּ צִדְקָתוֹ
לְעַם נּוֹלָד כִּי עָשָׂה׃

ד לחודש **שבת קודש**

כג א מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה רֹעִי לֹא
אֶחְסָר׃ ב בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי
עַל־מֵי מְנֻחוֹת יְנַהֲלֵנִי׃ ג נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב
יַנְחֵנִי בְּמַעְגְּלֵי־צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ׃ ד גַּם
כִּי־אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא־אִירָא רָע
כִּי־אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה
יְנַחֲמֻנִי׃ ה תַּעֲרֹךְ לְפָנַי | שֻׁלְחָן נֶגֶד
צֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ בַשֶّמֶן רֹאשִׁי כוֹסִי רְוָיָה׃
ו אַךְ | טוֹב וָחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל־יְמֵי חַיָּי
וְשַׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוָה לְאֹרֶךְ יָמִים׃

כד א לְדָוִד מִזְמוֹר לַיהוָה הָאָרֶץ
וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ׃ ב כִּי־
הוּא עַל־יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל־נְהָרוֹת
יְכוֹנְנֵהָ׃ ג מִי־יַעֲלֶה בְהַר־יְהוָה וּמִי־
יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ׃ ד נְקִי כַפַּיִם וּבַר־
לֵבָב אֲשֶׁר לֹא־נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְלֹא
נִשְׁבַּע לְמִרְמָה׃ ה יִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת
יְהוָה וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ׃ ו זֶה דּוֹר
דֹּרְשָׁיו מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה׃
ז שְׂאוּ שְׁעָרִים | רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ
פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד׃ ח מִי
זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה עִזּוּז וְגִבּוֹר יְהוָה
גִּבּוֹר מִלְחָמָה׃ ט שְׂאוּ שְׁעָרִים |
רָאשֵׁיכֶם וּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ
הַכָּבוֹד׃ י מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד
יְהוָה צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד סֶלָה׃

כה א לְדָוִד אֵלֶיךָ יְהוָה נַפְשִׁי אֶשָּׂא׃
ב אֱלֹהַי בְּךָ בָטַחְתִּי אַל־אֵבוֹשָׁה
אַל־יַעַלְצוּ אוֹיְבַי לִי׃ ג גַּם כָּל־קֹוֶיךָ
לֹא יֵבֹשׁוּ יֵבֹשׁוּ הַבּוֹגְדִים רֵיקָם׃
ד דְּרָכֶיךָ יְהוָה הוֹדִיעֵנִי אָרְחוֹתֶיךָ
לַמְּדֵנִי׃ ה הַדְרִיכֵנִי בַאֲמִתֶּךָ | וְלַמְּדֵנִי
כִּי־אַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׁעִי אוֹתְךָ קִוִּיתִי כָּל־
הַיּוֹם׃ ו זְכֹר־רַחֲמֶיךָ יְהוָה וַחֲסָדֶיךָ כִּי
מֵעוֹלָם הֵמָּה׃ ז חַטֹּאוֹת נְעוּרַי | וּפְשָׁעַי
אַל־תִּזְכֹּר כְּחַסְדְּךָ זְכָר־לִי־אַתָּה לְמַעַן
טוּבְךָ יְהוָה׃ ח טוֹב־וְיָשָׁר יְהוָה עַל־כֵּן
יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ׃ ט יַדְרֵךְ עֲנָוִים
בַּמִּשְׁפָּט וִילַמֵּד עֲנָוִים דַּרְכּוֹ׃ י כָּל־
אָרְחוֹת יְהוָה חֶסֶד וֶאֱמֶת לְנֹצְרֵי בְרִיתוֹ
וְעֵדֹתָיו׃ יא לְמַעַן שִׁמְךָ יְהוָה וָסָלַחְתָּ
לַעֲוֹנִי כִּי רַב־הוּא׃ יב מִי־זֶה הָאִישׁ

יְרֵא יְהוָה יוֹרֻנּוּ בְּדֶרֶךְ יִבְחָר: יג נַפְשׁוֹ
בְּטוּב תָּלִין וְזַרְעוֹ יִירַשׁ אָרֶץ: יד סוֹד
יְהוָה לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם: טו עֵינַי
תָּמִיד אֶל־יְהוָה כִּי הוּא־יוֹצִיא מֵרֶשֶׁת
רַגְלָי: טז פְּנֵה־אֵלַי וְחָנֵּנִי כִּי־יָחִיד וְעָנִי
אָנִי: יז צָרוֹת לְבָבִי הִרְחִיבוּ מִמְּצוּקוֹתַי
הוֹצִיאֵנִי: יח רְאֵה עָנְיִי וַעֲמָלִי וְשָׂא
לְכָל־חַטֹּאתָי: יט רְאֵה־אֹיְבַי כִּי־רָבּוּ
וְשִׂנְאַת חָמָס שְׂנֵאוּנִי: כ שָׁמְרָה נַפְשִׁי
וְהַצִּילֵנִי אַל־אֵבוֹשׁ כִּי־חָסִיתִי בָךְ:
כא תֹּם־וָיֹשֶׁר יִצְּרוּנִי כִּי קִוִּיתִיךָ:
כב פְּדֵה אֱלֹהִים אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכָּל
צָרוֹתָיו:

כו א לְדָוִד | שָׁפְטֵנִי יְהוָה כִּי־אֲנִי
בְּתֻמִּי הָלָכְתִּי וּבַיהוָה בָּטַחְתִּי לֹא
אֶמְעָד: ב בְּחָנֵנִי יְהוָה וְנַסֵּנִי צָרְפָה
צָרְפָה כִלְיוֹתַי וְלִבִּי: ג כִּי־חַסְדְּךָ לְנֶגֶד
עֵינָי וְהִתְהַלַּכְתִּי בַּאֲמִתֶּךָ: ד לֹא־יָשַׁבְתִּי
עִם־מְתֵי־שָׁוְא וְעִם נֶעְלָמִים לֹא אָבוֹא:
ה שָׂנֵאתִי קְהַל מְרֵעִים וְעִם־רְשָׁעִים לֹא
אֵשֵׁב: ו אֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי וַאֲסֹבְבָה
אֶת־מִזְבַּחֲךָ יְהוָה: ז לַשְׁמִעַ בְּקוֹל
תּוֹדָה וּלְסַפֵּר כָּל־נִפְלְאוֹתֶיךָ: ח יְהוָה
אָהַבְתִּי מְעוֹן בֵּיתֶךָ וּמְקוֹם מִשְׁכַּן
כְּבוֹדֶךָ: ט אַל־תֶּאֱסֹף עִם־חַטָּאִים נַפְשִׁי
וְעִם־אַנְשֵׁי דָמִים חַיָּי: י אֲשֶׁר־בִּידֵיהֶם
זִמָּה וִימִינָם מָלְאָה שֹׁחַד: יא וַאֲנִי
בְּתֻמִּי אֵלֵךְ פְּדֵנִי וְחָנֵּנִי: יב רַגְלִי עָמְדָה
בְּמִישׁוֹר בְּמַקְהֵלִים אֲבָרֵךְ יְהוָה:

כז א לְדָוִד | יְהוָה | אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי
אִירָא יְהוָה מָעוֹז חַיַּי מִמִּי אֶפְחָד:
ב בְּקָרֹב עָלַי | מְרֵעִים לֶאֱכֹל אֶת־בְּשָׂרִי
צָרַי וְאֹיְבַי לִי הֵמָּה כָשְׁלוּ וְנָפָלוּ:
ג אִם־תַּחֲנֶה עָלַי | מַחֲנֶה לֹא־יִירָא לִבִּי
אִם־תָּקוּם עָלַי מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי
בוֹטֵחַ: ד אַחַת | שָׁאַלְתִּי מֵאֵת־יְהוָה
אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שִׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוָה כָּל־
יְמֵי חַיַּי לַחֲזוֹת בְּנֹעַם־יְהוָה וּלְבַקֵּר
בְּהֵיכָלוֹ: ה כִּי יִצְפְּנֵנִי | בְּסֻכָּה בְּיוֹם
רָעָה יַסְתִּרֵנִי בְּסֵתֶר אָהֳלוֹ בְּצוּר
יְרוֹמְמֵנִי: ו וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי עַל אֹיְבַי
סָבִיבוֹתַי וְאֶזְבְּחָה בְאָהֳלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה
אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה לַיהוָה: ז שְׁמַע־יְהוָה
קוֹלִי אֶקְרָא וְחָנֵּנִי וַעֲנֵנִי: ח לְךָ | אָמַר
לִבִּי בַּקְּשׁוּ פָנַי אֶת־פָּנֶיךָ יְהוָה אֲבַקֵּשׁ:
ט אַל־תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ | מִמֶּנִּי אַל תַּט־בְּאַף
עַבְדֶּךָ עֶזְרָתִי הָיִיתָ אַל־תִּטְּשֵׁנִי וְאַל־
תַּעַזְבֵנִי אֱלֹהֵי יִשְׁעִי: י כִּי־אָבִי וְאִמִּי
עֲזָבוּנִי וַיהוָה יַאַסְפֵנִי: יא הוֹרֵנִי יְהוָה
דַּרְכֶּךָ וּנְחֵנִי בְּאֹרַח מִישׁוֹר לְמַעַן
שׁוֹרְרָי: יב אַל־תִּתְּנֵנִי בְּנֶפֶשׁ צָרָי כִּי
קָמוּ־בִי עֵדֵי־שֶׁקֶר וִיפֵחַ חָמָס: יג לוּלֵא
הֶאֱמַנְתִּי לִרְאוֹת בְּטוּב־יְהוָה בְּאֶרֶץ
חַיִּים: יד קַוֵּה אֶל־יְהוָה חֲזַק וְיַאֲמֵץ
לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל־יְהוָה:

כח א לְדָוִד אֵלֶיךָ יְהוָה | אֶקְרָא צוּרִי
אַל־תֶּחֱרַשׁ מִמֶּנִּי פֶּן־תֶּחֱשֶׁה מִמֶּנִּי
וְנִמְשַׁלְתִּי עִם־יֹרְדֵי בוֹר: ב שְׁמַע קוֹל
תַּחֲנוּנַי בְּשַׁוְּעִי אֵלֶיךָ בְּנָשְׂאִי יָדַי אֶל־
דְּבִיר קָדְשֶׁךָ: ג אַל־תִּמְשְׁכֵנִי עִם־
רְשָׁעִים וְעִם־פֹּעֲלֵי אָוֶן דֹּבְרֵי שָׁלוֹם
עִם־רֵעֵיהֶם וְרָעָה בִּלְבָבָם: ד תֵּן־לָהֶם
כְּפָעֳלָם וּכְרֹעַ מַעַלְלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה
יְדֵיהֶם תֵּן לָהֶם הָשֵׁב גְּמוּלָם לָהֶם:
ה כִּי לֹא יָבִינוּ אֶל־פְּעֻלַּת יְהוָה וְאֶל־
מַעֲשֵׂה יָדָיו יַהֲרֹסֵם וְלֹא יִבְנֵם: ו בָּרוּךְ
יְהוָה כִּי־שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנָי: ז יְהוָה |
עֻזִּי וּמָגִנִּי בּוֹ בָטַח לִבִּי וְנֶעֱזַרְתִּי וַיַּעֲלֹז
לִבִּי וּמִשִּׁירִי אֲהוֹדֶנּוּ: ח יְהוָה עֹז־לָמוֹ
וּמָעוֹז יְשׁוּעוֹת מְשִׁיחוֹ הוּא:
ט הוֹשִׁיעָה | אֶת־עַמֶּךָ וּבָרֵךְ אֶת־נַחֲלָתֶךָ
וּרְעֵם וְנַשְּׂאֵם עַד־הָעוֹלָם:

ה לחודש

כט א מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַיהוָה בְּנֵי
אֵלִים הָבוּ לַיהוָה כָּבוֹד וָעֹז:
ב הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ הִשְׁתַּחֲווּ
לַיהוָה בְּהַדְרַת־קֹדֶשׁ: ג קוֹל יְהוָה עַל־
הַמָּיִם אֵל־הַכָּבוֹד הִרְעִים יְהוָה עַל־
מַיִם רַבִּים: ד קוֹל־יְהוָה בַּכֹּחַ קוֹל
יְהוָה בֶּהָדָר: ה קוֹל יְהוָה שֹׁבֵר אֲרָזִים
וַיְשַׁבֵּר יְהוָה אֶת־אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן:
ו וַיַּרְקִידֵם כְּמוֹ־עֵגֶל לְבָנוֹן וְשִׂרְיֹן כְּמוֹ
בֶן־רְאֵמִים: ז קוֹל־יְהוָה חֹצֵב לַהֲבוֹת
אֵשׁ: ח קוֹל יְהוָה יָחִיל מִדְבָּר יָחִיל
יְהוָה מִדְבַּר קָדֵשׁ: ט קוֹל יְהוָה | יְחוֹלֵל
אַיָּלוֹת וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ
אֹמֵר כָּבוֹד: י יְהוָה לַמַּבּוּל יָשָׁב וַיֵּשֶׁב
יְהוָה מֶלֶךְ לְעוֹלָם: יא יְהוָה עֹז לְעַמּוֹ
יִתֵּן יְהוָה | יְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

ליום שני

ל א מִזְמוֹר שִׁיר־חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד:
ב אֲרוֹמִמְךָ יְהוָה כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא־
שִׂמַּחְתָּ אֹיְבַי לִי: ג יְהוָה אֱלֹהָי שִׁוַּעְתִּי
אֵלֶיךָ וַתִּרְפָּאֵנִי: ד יְהוָה הֶעֱלִיתָ מִן־
שְׁאוֹל נַפְשִׁי חִיִּיתַנִי מִיָּרְדִי מֵרֵדִי־בוֹר:
ה זַמְּרוּ לַיהוָה חֲסִידָיו וְהוֹדוּ לְזֵכֶר
קָדְשׁוֹ: ו כִּי רֶגַע | בְּאַפּוֹ חַיִּים בִּרְצוֹנוֹ
בָּעֶרֶב יָלִין בֶּכִי וְלַבֹּקֶר רִנָּה: ז וַאֲנִי
אָמַרְתִּי בְשַׁלְוִי בַּל־אֶמּוֹט לְעוֹלָם:
ח יְהוָה בִּרְצוֹנְךָ הֶעֱמַדְתָּה לְהַרְרִי עֹז
הִסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ הָיִיתִי נִבְהָל: ט אֵלֶיךָ
יְהוָה אֶקְרָא וְאֶל־אֲדֹנָי אֶתְחַנָּן: י מַה־
בֶּצַע בְּדָמִי בְּרִדְתִּי אֶל שָׁחַת הֲיוֹדְךָ
עָפָר הֲיַגִּיד אֲמִתֶּךָ: יא שְׁמַע־יְהוָה
וְחָנֵּנִי יְהוָה הֱיֵה־עֹזֵר לִי: יב הָפַכְתָּ
מִסְפְּדִי לְמָחוֹל לִי פִּתַּחְתָּ שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵנִי
שִׂמְחָה: יג לְמַעַן | יְזַמֶּרְךָ כָבוֹד וְלֹא
יִדֹּם יְהוָה אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ:

לא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב בְּךָ־
יְהוָה חָסִיתִי אַל־אֵבוֹשָׁה לְעוֹלָם
בְּצִדְקָתְךָ פַּלְּטֵנִי: ג הַטֵּה אֵלַי | אָזְנְךָ
מְהֵרָה הַצִּילֵנִי הֱיֵה לִי | לְצוּר־מָעוֹז
לְבֵית מְצוּדוֹת לְהוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי־סַלְעִי
וּמְצוּדָתִי אָתָּה וּלְמַעַן שִׁמְךָ תַּנְחֵנִי
וּתְנַהֲלֵנִי: ה תּוֹצִיאֵנִי מֵרֶשֶׁת זוּ טָמְנוּ
לִי כִּי־אַתָּה מָעוּזִּי: ו בְּיָדְךָ אַפְקִיד

וְזֶה: בּוֹ עֹז, בּוֹ כֹּלּוּל שְׁנֵי הַבְּחִינוֹת, הַיְנוּ ל"ט אוֹרוֹת - מִי שֶׁשּׁוֹמֵר הַבְּרִית, וְל"ט מְלָאכוֹת - מִי שֶׁפּוֹגֵם בּוֹ, כִּי **עֹז** עִם הַכּוֹלֵל שְׁתֵּי פְּעָמִים **טַל**. וְזֶה: מִשְׁכָּן מִשְׁכָּן (פ) שְׁתֵּי פְּעָמִים, שְׁתֵּי פְּעָמִים ל"ט, כִּי ל"ט מְלָאכוֹת גְּמָרִינָן מִמִּשְׁכָּן (בשאר"ל שבת מט:), וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת בְּרִיתוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הַל"ט מְלָאכוֹת, הֵם בִּבְחִינַת מְלָאכֶת הַמִּשְׁכָּן, הַיְנוּ מִשְׁכָּן בִּבְנִינָה, בְּחִינַת ל"ט אוֹרוֹת; אַךְ מִי שֶׁפּוֹגֵם בַּבְּרִית, הַמְּלָאכוֹת שֶׁלּוֹ הֵם בִּבְחִינַת מִשְׁכָּן בְּחָרְבָּנָהּ, בִּבְחִינַת ל"ט מַלְקוֹת (בתקדמת התיקונים ובתיקון מח), בְּחִינַת (דברים כה): אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ וְלֹא יוֹסִיף, הַיְנוּ בְּחִינַת פְּגַם הַבְּרִית, שֶׁהוּא בְּחִינַת תּוֹסְפוֹת כְּנַ"ל:

ה וּשְׁמִירַת הַבְּרִית יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי בְּחִינוֹת: יֵשׁ מִי שֶׁשּׁוֹמֵר בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא שׁוֹמֵר אֶת בְּרִיתוֹ עַל־פִּי הַתּוֹרָה, שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא מִדִּינֵי הַתּוֹרָה; וְיֵשׁ מִי שֶׁהוּא שׁוֹמֵר הַבְּרִית, שֶׁזּוּגוֹ מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, וְהוּא בְּחִינַת יְהוּדָא עִלָּאָה וְיְהוּדָא תַּתָּאָה:

וְזֶה בְּחִינַת שַׁדַּי שֶׁל שַׁבָּת, שֶׁאָמַר לְעוֹלָמוֹ דַּי (כ"ר פרשה מו, תנינא יב), שֶׁצִּמְצַם אֶת עַצְמוֹ מִכָּל הַמְּלָאכוֹת, וְזֶה בְּחִינַת יְהוּדָא עִלָּאָה. וְיֵשׁ בְּחִינַת שַׁדַּי שֶׁל חֹל, שֶׁגַּם בְּחֹל יֵשׁ צִמְצוּמִים מִמְّלָאכָה לַחֲבֶרְתָּהּ, וְזֶה בְּחִינַת מט"ט, שֶׁשֶּׁלְּטָנוּתָהּ שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, בְּחִינַת שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה (כמובא בזהר הקדוש (י) ובכתבי האריז"ל), שֶׁשְּׁמוֹ כְּשֵׁם רַבּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות כג): כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ (כמובא בפירש"י שם). וְזֶה בְּחִינַת יְהוּדָא תַּתָּאָה, הַיְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּמט"ט בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, וּמַנְהִיג הָעוֹלָם עַל יָדוֹ:

ו וְזֶה בְּחִינַת הֲלָכָה וְקַבָּלָה: קַבָּלָה הִיא בְּחִינַת (תהלים כט): הִ'שְׁתַּחֲווּ לַ'ה' בְּ'הַדְרַת קֹ'דֶשׁ - רָאשֵׁי־תֵבוֹת קַבָּלָה; וַהֲלָכָה הִיא בְּחִינַת (שם ק): הָ'רִיעוּ לַ'ה' כָּ'ל הָ'אָרֶץ - רָאשֵׁי־תֵבוֹת הֲלָכָה, כַּמּוּבָא בַּכַּוָּנוֹת. הִשְׁתַּחֲווּ לַה' בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ, זֶה בְּחִינַת יְהוּדָא עִלָּאָה, הַיְנוּ זִוּוּג שֶׁל שַׁבָּת, וְזֶה בְּחִינַת בְּרִית עִלָּאָה, שֶׁשָּׁם עִקַּר הַהִשְׁתַּחֲוָיָה, בְּבְחִינַת (בראשית מב): וַיָּבוֹאוּ אֲחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ; וְהוּא בְּחִינַת הַדְרַת קֹדֶשׁ, בִּבְחִינַת (דברים לג): בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ:

הָרִיעוּ לַה' כָּל הָאָרֶץ - זֶה בְּחִינַת יְהוּדָא תַּתָּאָה, הַיְנוּ זִוּוּג שֶׁל חֹל, שֶׁהוּא בִּבְחִינַת מט"ט, שֶׁשֶּׁלְּטָנוּתָהּ שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה. וְזֶה: הָרִיעוּ (לשון תרועה וזמרה), בִּבְחִינַת (ישעיה כד): מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמָעְנוּ, כִּי מט"ט הוּא בִּבְחִינַת כָּנָף, לְשׁוֹן: וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ (שם ל); כִּי בּוֹ מִתְלַבֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, כַּיָּדוּעַ:

ז וְזֶה בְּחִינַת רְזִין, וְרָזִין דְּרָזִין: רָזִין הוּא בְּחִינַת הֲלָכָה, רָזִין דְּרָזִין הוּא בְּחִינַת קַבָּלָה. הִתְלַבְּשׁוּת הַקַּבָּלָה בַּהֲלָכָה הוּא בְּחִינַת הַנְהָגַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְהוּדָא תַּתָּאָה, וְזֶה בְּחִינַת: צְבִי לַצַּדִּיק רְזִי־לִי רְזִי־לִי (סוים הפסוק מכתב הארץ הנ"ל). צְבִי לַצַּדִּיק, הַיְנוּ בְּחִינַת קְדֻשַּׁת הַזִּוּוּג, יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי רְזִין, הַיְנוּ יְהוּדָא עִלָּאָה וְיְהוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת הֲלָכָה וְקַבָּלָה, בְּחִינַת רְזִין וְרָזִין דְּרָזִין. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תולין ס.): 'יְהִי כְּבוֹד ה' לְעוֹלָם' שֵׁר הָעוֹלָם אָמְרוּ. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְאֵילָנוֹת: לְמִינֵהוּ, נָשְׂאוּ דְּשָׁאִים קַל־וָחֹמֶר בְּעַצְמָן: מָה אִילָנוֹת, שֶׁהֵם גְּבוֹהִים וְאֵינָם תְּכוּפִים, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא "לְמִינֵהוּ", כָּל־שֶׁכֵּן אֵנֶן, שֶׁאָנוּ קְטַנִּים וּתְכוּפִים, שֶׁצְּרִיכִים לָצֵאת לְמִינֵהוּ. פָּתַח שַׁר הָעוֹלָם וְאָמַר: יְהִי כְּבוֹד ה' לְעוֹלָם. כִּי בָּאֱמֶת גַּם הַגְּדוֹלִים, שֶׁזּוּגוֹן אֵינָם תְּכוּפִים, רַק מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, גַּם לָהֶם הִזְהִירָה הַתּוֹרָה עַל שְׁמִירַת הַבְּרִית, שֶׁיִּשְׁמְרוּ אֶת עַצְמָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות לא): וְשָׁמְרוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַׁّבָּת - רָאשֵׁי־תֵבוֹת **בִּיאָה**, כַּמּוּבָא בַּכַּוָּנוֹת. הַיְנוּ, אַף־עַל־פִּי שֶׁזּוּגוֹ הוּא רַק מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ שְׁמִירָה גְּדוֹלָה, בְּחִינַת: וְשָׁמְרוּ וְכוּ'. כָּל־שֶׁכֵּן הַקְּטַנִּים, שֶׁהֵם בְּחִינַת דְּשָׁאִין, שֶׁזּוּגָם תְּכוּפִים, גַּם בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, מִכָּל־שֶׁכֵּן שֶׁצְּרִיכִים שְׁמִירָה גְּדוֹלָה לִשְׁמֹר אֶת בְּרִיתָם, שֶׁיִּשְׁמְרוּ אֶת עַצְמָם עַל־פִּי הַתּוֹרָה בִּבְחִינַת: לְמִינֵיהֶם. מִיָּד, כְּשֶׁשָּׁמַע שַׁר הָעוֹלָם, שֶׁהוּא מט"ט, שֶׁשֶּׁלְּטָנוּתָהּ שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, בְּחִינַת יְהוּדָא תַּתָּאָה, פָּתַח וְאָמַר: יְהִי כְּבוֹד ה'. כְּבוֹד דִּיקָא, כִּי עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁנֵי הַבְּחִינוֹת הַנַּ"ל, הַכָּבוֹד בִּשְׁלֵמוּת כְּנַ"ל:

נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁנֵי הַבְּחִינוֹת הַנַּ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְהוּדָא עִלָּאָה וְיְהוּדָא תַּתָּאָה, הַיְנוּ מַאֵילָנוֹת דְּשָׁאִים, גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, זִוּוּג שֶׁל שַׁבָּת וְזִוּוּג שֶׁל חֹל, בְּחִינַת הֲלָכָה וְקַבָּלָה, רָזִין וְרָזִין דְּרָזִין, אֲזַי הַכָּבוֹד בִּשְׁלֵמוּת כְּנַ"ל, וְעַל־יְדֵי הַכָּבוֹד זוֹכֶה לַדִּבּוּר הַמֵּאִיר, וְעַל־יְדֵי הַדִּבּוּר יָכוֹל לָבוֹא לְתִבּוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ כְּנַ"ל:

וְזֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה:

זִמְנָא חֲדָא הֲווֹי אָזְלִינַן בִּסְפִינְתָּא, וַחֲזָאי לְהַאי צִפָּרְתָּא, דַּהֲווֹי קָאֵי עַד קַרְסֻלֵּהּ בְּמַיָּא, וְרֵישֵׁהּ בָּרְקִיעַ. וְאָמְרִינַן לֵית מַיָּא, וּבְעִינַן לְמִיחַת לְאַקּוּרֵי נַפְשִׁין. נְפַק בְּרַת קָלָא וְאָמַר לָן: לָא תְּחוּתוּ לְהָכָא, דִּנְפְלָא לֵהּ חֲצִינָא לְבַר נַגְּרָא הָכָא הָא שְׁבַע שְׁנִין וְלָא מְטֵי לְאַרְעָא. וְלָא מִשּׁוּם דִּנְפִישָׁא מַיָּא, אֶלָּא מִשּׁוּם דִּרְדִיפָא מַיָּא. אָמַר רַב אָשֵׁי: הַאי זִיז שָׁדַי הוּא, דִּכְתִיב: וְזִיז שָׁדַי עִמָּדִי:

צִפָּרְתָּא זֶה בְּחִינַת הַדִּבּוּר, שֶׁהוּא אֶמְצָעִי בֵּין הָאָדָם, שֶׁהוּא נִתְהַוֶּה מִמִּין דּוּבְּרִין וְנוּקְבִין, וּבֵין הַשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה, כַּמּוּבָא (כמו"ר ויקרא טו, ובערכין טו:) עַל מְצֹרָע, שֶׁצָּרִיךְ לְהָבִיא שְׁתֵּי צִפֳּרִים, יָבוֹא פַּטְמַטְיָא וִיכַפֵּר עַל פַּטְמַטְיָא. וְזֶהוּ: דְּקָאֵי עַד קַרְסֻלֵּהּ בְּמַיָּא - כִּי מֵאַחַר שֶׁהַדִּבּוּר צָרִיךְ לְהָאִיר לוֹ בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת שָׁם תְּשׁוּבָה, הוּא לְפָעֲמִים בִּבְחִינַת (רות ג): וַתֵּגֶל מַרְגְּלֹתָיו (יא) וַתִּשְׁכָּב - שֶׁהַדִּבּוּר צָרִיךְ לְהָאִיר בָּאָדָם, שֶׁהוּא לְמַטָּה בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה, וְעַל־כֵּן נִקְרָא הַדִּבּוּר צִפָּרְתָּא דְּקָאֵי עַד קַרְסֻלֵּהּ בְּמַיָּא.

רַשְׁ"ם:

וְחָזִינַן לְהַאי צִפָּרְתָּא וְכוּ'. הָכִי גְּרִסִינַן: וְאָמְרִינַן לִיכָּא מַיָּא. הַיְנוּ סְבוּרִין שֶׁאֵינָן עֲמֻקִּין, הוֹאִיל וְלֹא קָאֵי בְּמַיִם אֶלָּא עַד קַרְסֻלֵּיהּ: חֲצִינָא. גֶּרֶן אוֹ מַעֲצָד: לְבַר נַגְּרָא. חֶרֶשׁ עֵצִים: וְלָא מִשּׁוּם דַּעֲמִיקָא מַיָּא. מַהֲלַךְ שְׁבַע שָׁנִים, לֹא הִגִּיעַ הַחֲצִינָא לְקַרְקַע: אֶלָּא מִשּׁוּם דִּרְדִיפֵי מַיָּא. מִתּוֹךְ חֲרִיפוּת הַנָּהָר לֹא הָיָה נִצְלָל עֲדַיִן, וְלֹא מֵחֲמַת הָעֹמֶק בִּלְבַד: וְזִיז שָׁדַי עִמָּדִי. רֹאשׁוֹ מַגִּיעַ לְרָקִיעַ:

(ט) שמות לח. (י) בתקו"ז בהקדמה ובתיקון י"ח. (יא) עיין תיקון כא ותיקון ע'.

וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת הַיָּד הַנַּ"ל הַמְבֹאָר בְּהַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל, עַיֵּן שָׁם עִנְיָן הַנִּפְלָא וְהַנּוֹרָא הַזֶּה מַה שֶּׁמְּבֹאָר שָׁם, שֶׁהָיָה אֵצֶל הַמֶּלֶךְ יָד' שֶׁהָיְתָה מִפַּת כָּל הָעוֹלָמוֹת, הַיְנוּ לַאנְד־קַארְט שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁהָיָה כָּתוּב שָׁם כָּל הַדְּרָכִים וְכָל הַנְּתִיבוֹת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּמֵעִיר לְעִיר וּמִמְּדִינָה לִמְדִינָה, וְכָל בְּנֵי אָדָם וְכוּ' עִם כָּל הַמְּאוֹרָעוֹת שֶׁיֶּאֱרַע לָהֶם וְכוּ', וְכָל הַדְּרָכִים מֵעוֹלָם לְעוֹלָם וְכוּ', וְכָל הַדְּרָכִים שֶׁיֵּשׁ מִן הָאָרֶץ לַעֲלוֹת לַשָּׁמַיִם, הֵן הַדֶּרֶךְ שֶׁעָלָה בּוֹ חֲנוֹךְ, הֵן הַדֶּרֶךְ שֶׁעָלָה בּוֹ מֹשֶׁה וְאֵלִיָּהוּ וְכוּ', הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל הָיָה כָּתוּב עַל הַיָּד הַנַּ"ל, דְּהַיְנוּ בְּשִׁרְטוּטֵי הַיָּד הָיָה מְצֻיָּר וּמְבֹאָר כָּל זֶה וְכוּ'. שִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב שָׁם לַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְתַעֲמֹד מַרְעִיד וּמִשְׁתּוֹמֵם וְתִתְבּוֹנֵן נִפְלְאוֹת אֵל, הֲנִשְׁמַע כָּזֹאת וְכוּ'.

וְהִנֵּה מְבֹאָר שָׁם, שֶׁעִקַּר תִּקּוּן שֶׁל הַמְּדִינָה הַנַּ"ל שֶׁנָּפְלוּ לְתַאֲוַת מָמוֹן עִם תִּקּוּן כָּל שְׁאָר הַכִּתּוֹת הַנַּ"ל, הַכֹּל הָיָה עַל־יְדֵי הַיָּד הַנַּ"ל, שֶׁשָּׁם הָיָה כָּתוּב הַדֶּרֶךְ שֶׁיֵּשׁ לְהַגְּבּוֹר לְקַבֵּל גְּבוּרָתוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי הַדֶּרֶךְ הַזֶּה דַּיְקָא יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִתַּאֲוַת מָמוֹן, וְכֵן הָיוּ כְּתוּבִים שָׁם כָּל הַדְּרָכִים שֶׁל כָּל אַנְשֵׁי הַמֶּלֶךְ הַנַּ"ל, מֵהֵיכָן יְקַבֵּל כָּל אֶחָד עִנְיָנוֹ וּמִדָּתוֹ מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ, כְּגוֹן הַמֵּלִיץ הֶרְאָה לוֹ הַמֶּלֶךְ הַדֶּרֶךְ מֵהֵיכָן יְקַבֵּל מְלִיצָה דִּקְדֻשָּׁה, וְכֵן הַחָכָם, וְכֵן כֻּלָּם, וְכָל אֵלּוּ הַדְּרָכִים הָיוּ כְּתוּבִים עַל הַיָּד הַנַּ"ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּקְּנוּ אַחַר־כָּךְ אֶת כָּל הַכִּתּוֹת שֶׁנִּתְעוּ כַּנַּ"ל, כִּי כָּל אֶחָד תִּקֵּן הַכַּת שֶׁלּוֹ עַל־יְדֵי מִדָּתוֹ בִּקְדֻשָּׁה, שֶׁקִּבֵּל עַל־יְדֵי דַּרְכּוֹ שֶׁהִשִּׂיג וְקִבֵּל מִן הַמֶּלֶךְ עַל־יְדֵי הַיָּד הַנַּ"ל, שֶׁשָּׁם הָיוּ כְּתוּבִים הַדְּרָכִים כַּנַּ"ל. נִמְצָא, שֶׁעִקַּר הַתִּקּוּן שֶׁל כָּל הַכִּתּוֹת הַנַּ"ל, וּבִכְּרָט תִּקּוּן תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁהוּא הָעִקָּר, הַכֹּל הָיָה עַל־יְדֵי הַיָּד הַנַּ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת פְּסוּקֵי דִּזְמְרָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַיָּד הַנַּ"ל שֶׁכְּתוּבִים שָׁם כָּל הַדְּרָכִים וְכָל הָעוֹלָמוֹת וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם וְכוּ'. כִּי פְּסוּקֵי דִּזְמְרָה הֵם נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת כִּנּוֹר שֶׁל דָּוִד כַּנַּ"ל, שֶׁעִקָּרָן נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת הַיָּד, בִּבְחִינַת (שְׁמוּאֵל־א טז, טז): "וְנִגֵּן בְּיָדוֹ וְטוֹב לָךְ", וְכַמְבֹאָר זֶה בְּהַתּוֹרָה 'וִיהִי מִקֵּץ' (סימן נד) שֶׁנִּגּוּן וְזִמְרָה הֵם בְּחִינַת 'יָד', בְּחִינַת: "וְנִגֵּן בְּיָדוֹ" וְכוּ'. כִּי בְּהַפְּסוּקֵי דִּזְמְרָה אָנוּ מְהַלְּלִים וּמְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל כָּל בְּרוּאֵי מַעְלָה וּמַטָּה, עַל כָּל אֲשֶׁר פָּעַל וְעָשָׂה וְיָצַר וּבָרָא וְהֶאֱצִיל אֶת כָּל הַנֶּאֱצָלִים וְהַנִּבְרָאִים וְהַנּוֹצָרִים וְהַנַּעֲשִׂים, כְּמוֹ שֶׁנִּזְכָּר כַּמָּה פְּעָמִים פִּלְאוֹת הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ בִּפְסוּקֵי דִּזְמְרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמו, ו): 'עֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם' וְכוּ'. וּבִכְּרָט בְּמִזְמוֹר "הַלְלוּ אֶת ה' מִן הַשָּׁמַיִם" (תְּהִלִּים קמח א-ז), שֶׁשָּׁם חוֹשֵׁב הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הַלְלוּ אֶת ה' מִן הַשָּׁמַיִם, הַלְלוּהוּ בַּמְּרוֹמִים וְכוּ', הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכוּ', כִּי הוּא צִוָּה וְנִבְרָאוּ וְכוּ', הַלְלוּ אֶת ה' מִן הָאָרֶץ" וְכוּ'. וְעַל־יְדֵי שֶׁאָנוּ מְזַמְּרִים לְהַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ, וּמְשַׁבְּחִין וּמְפָאֲרִין אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַבְּרִיאָה, וּמְגַלִּין וּמְפַרְסְמִין וּמוֹדִיעִין לַכֹּל כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כִּי הוּא צִוָּה וְנִבְרָאוּ" וְכוּ' - עַל־יְדֵי־זֶה מְגַלִּין וּמְאִירִין הַדְּרָכִים וְהַנְּתִיבוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת הַיָּד הַנַּ"ל שֶׁהוּא הַלַּאנְד־קַארְט שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת.

כִּי כָּל הַדְּרָכִים וְהַנְּתִיבוֹת שֶׁיֵּשׁ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם מֵעִיר לְעִיר וּמִכְּפָר לְכָפָר וּמִמְּדִינָה לִמְדִינָה בַּיַּבָּשָׁה וּבַיָּם, וְכֵן מֵעוֹלָם לְעוֹלָם, מִן הָאָרֶץ לַשָּׁמַיִם וּמִשָּׁמַיִם לִשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכוּ', הַכֹּל הוּא בְּחִינַת חִבּוּר וְהִתְאַחֲדוּת בִּפְרָטֵי הַבְּרִיאָה שֶׁנִּתְאַחֲדִין וְנִתְחַבְּרִין יַחַד זֶה בָּזֶה וְזֶה בָּזֶה, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה מַעְלָה בַּדֶּרֶךְ הָעוֹלֶה בֵּית אֵל, בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ מֵעוֹלָם לְעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁיַּחְזְרוּ וְיִכְלְלוּ בְּשֹׁרֶשׁ הָאַחְדוּת, שֶׁהוּא הַבּוֹרֵא הַיָּחִיד יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁזֶּה עִקַּר תַּכְלִית הַכֹּל. כִּי עַל־יְדֵי הַדְּרָכִים שֶׁיֵּשׁ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְחַבְּרִין וְנִתְאַחֲדִין אֵלּוּ שְׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת יַחַד, כִּי הַדֶּרֶךְ מְחַבְּרָן יַחַד וְכוֹלְלָם יַחַד, כִּי עַל־יְדֵי הַדֶּרֶךְ שֶׁמִּמָּקוֹם לְמָקוֹם עַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִין לְהָבִיא הַשֶּׁפַע שֶׁבְּזֶה הַמָּקוֹם לְמָקוֹם אַחֵר, וְכֵן לְהֵפֶךְ, כְּגוֹן בְּמָקוֹם זֶה שֶׁפַע הַתְּבוּאָה הַרְבֵּה, וּבְמָקוֹם אַחֵר שֶׁפַע הַמַּלְבּוּשִׁים הַרְבֵּה, וּמוֹלִיכִין סְחוֹרוֹת הַתְּבוּאָה לְשָׁם, וּמִשָּׁם מוֹלִיכִין לְכָאן סְחוֹרוֹת הַמַּלְבּוּשִׁים, וְכֵיוָצֵא בָּזֶה בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְחַבְּרִין זֶה בָּזֶה וְנִתְאַחֲדִין יַחַד, וְחַיִּים וְנִשְׁפָּעִים זֶה מִזֶּה.

הַיָּה אֵצֶל הַמֶּלֶךְ יָדִי שֶׁהָיְתָה מִפַּת כָּל הָעוֹלָמוֹת

כָּל אֶחָד תִּקֵּן הַכַּת עַל־יְדֵי שֶׁקִּבֵּל מִן הַמֶּלֶךְ עַל־יְדֵי הַיָּד

פְּסוּקֵי דִּזְמְרָה - בְּחִינַת הַיָּד שֶׁהוּא הַלַּאנְד־קַארְט שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת.

הִתְאַחֲדוּת הַדְּרָכִים וְהַנְּתִיבוֹת שֶׁיֵּשׁ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם מֵעִיר לְעִיר וּמִכְּפָר לְכָפָר וּמִמְּדִינָה לִמְדִינָה בַּיַּבָּשָׁה וּבַיָּם

עִקַּר מַה שֶּׁנִּקְרָא דֶּרֶךְ הוּא כְּשֶׁמּוֹלִיךְ אֶל הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּית

נִמְצָא, שֶׁכָּל הַדְּרָכִים הֵם בְּחִינַת חִבּוּר וְאַחְדּוּת הַמְּקוֹמוֹת יַחַד, וְעִקַּר הַכַּוָּנָה בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית כְּדֵי שֶׁיֵּאָכְלוּ יַחַד זֶה בָּזֶה, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לַחֲזוֹר לְשָׁרְשָׁן לְהִכָּלֵל בְּאֶחָד כַּנַּ"ל. וְרַק זֶה נִקְרָא בְּשֵׁם 'דֶּרֶךְ', כִּי מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ בְּגַשְׁמִיּוּת אוֹ בְּרוּחָנִיּוּת שֶׁלֹּא בִּשְׁבִיל כַּוָּנָה זוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם וְאֵינוֹ תּוֹעֶה בַּדֶּרֶךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן בֶּאֱמֶת אֵין תּוֹעֶה בְּדֶרֶךְ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, בִּבְחִינַת (מִשְׁלֵי יד, יב): "יֵשׁ דֶּרֶךְ יָשָׁר לִפְנֵי אִישׁ וְאַחֲרִיתָהּ דַּרְכֵי מָוֶת". כִּי בְּוַדַּאי הַהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וּמְכַוֵּן לִמְקוֹם גְּדוּדֵי חַיּוֹת וְלִסְטִים, אַף־עַל־פִּי שֶׁזֶּה הַדֶּרֶךְ כְּבוּשָׁה וּסְלוּלָה, בְּוַדַּאי אֵין מַשִּׂיגָם וּפֶתִי וְתוֹעֶה בְּדֶרֶךְ עֲקוּמָה יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם תּוֹעֶה מִדֶּרֶךְ הַשֵּׂכֶל וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ חַטָּאִים, וְהוֹלֵךְ לְמֶרְחַקִּים לִסְחוֹרָה וְאֵינוֹ מְכַוֵּן בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר לִבְרֶעְסְלָא אוֹ לְלִיפְסִיק - אַף־עַל־פִּי־כֵן בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי אֵין דֶּרֶךְ עֲקוּמָה מִזֶּה, מֵאַחַר שֶׁמְּאַבֵּד אֶת עוֹלָמוֹ הַנִּצְחִי עַל־יְדֵי־זֶה, וְטוֹב יוֹתֵר הָיָה לוֹ לִהְיוֹת תּוֹעֶה בִּיעָרִים וּמִדְבָּרִיּוֹת וְלִבְלִי לַעֲבֹר עַל מִצְוֹת ה', מִלֵּילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה הַמַּטְרִידוֹ מִשְּׁנֵי עוֹלָמוֹת, חַס וְשָׁלוֹם.

'דֶּרֶךְ' הוּא הַדֶּרֶךְ שֶׁל צַדִּיקִים וּכְשָׁרִים

הַכְּלָל, כִּי עִקַּר הַדֶּרֶךְ שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם 'דֶּרֶךְ' הוּא הַדֶּרֶךְ שֶׁל צַדִּיקִים וּכְשָׁרִים, כִּי "דֶּרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד" (תְּהִלִּים א, ו), שֶׁדַּרְכָּם אֲבוּדָה, כִּי אֵינוֹ נִקְרָא בְּשֵׁם 'דֶּרֶךְ' כְּלָל, אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁהוּא דֶּרֶךְ הַיָּשָׁר לִפְנֵיהֶם, מֵאַחַר שֶׁ"אַחֲרִיתָהּ דַּרְכֵי מָוֶת", רַחֲמָנָא לִצְלָן, כַּנַּ"ל.

פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה הֵם בְּחִינַת 'חֶסֶד־גְּבוּרָה־תִּפְאֶרֶת', שֶׁהֵם בְּחִינַת 'יָדַיִם'

וְעַל־כֵּן בִּפְסוּקֵי דְּזִמְרָה שֶׁאָנוּ מְגַלִּין וּמוֹדִיעִין שֶׁהַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ בָּרָא הַכֹּל מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף, וּפוֹרְטִין רֹב פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, בָּזֶה אָנוּ מְגַלִּין כָּל הַדְּרָכִים שֶׁל כָּל הַבְּרִיאָה. כִּי עִקַּר כָּל הַדְּרָכִים בְּשָׁרְשָׁן נִמְשָׁכִין מִשֹּׁרֶשׁ הָאַחְדּוּת, שֶׁשָּׁם הַכֹּל אֶחָד בְּתַכְלִית הָאַחְדּוּת, וּמִשָּׁם יִפָּרֵד כָּל הַבְּרִיאָה לְמִינֵיהֶם לִמְקוֹמוֹתָם בְּמוֹשְׁבוֹתָם. וּכְפִי הַצִּנּוֹר וְהַנָּתִיב שֶׁדֶּרֶךְ שָׁם מְקַבֵּל זֶה הַמָּקוֹם חִיּוּת מִשֹּׁרֶשׁ הָאַחְדּוּת, כְּמוֹ כֵן הוֹלְכִין מִזֶּה הַמָּקוֹם צִנּוֹרוֹת וּנְתִיבוֹת וּדְרָכִים לְמָקוֹם אַחֵר הַסָּמוּךְ אֵלָיו בְּשָׁרְשׁוֹ, וְכֵן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְעַל־יְדֵי אֵלּוּ הַדְּרָכִים הֵם מִתְחַבְּרִין יַחַד, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לַחֲזוֹר וּלְהִתְאַחֵד וְלַעֲלוֹת לְשָׁרְשָׁם לְתַכְלִית הָאַחְדּוּת כַּנַּ"ל, נִמְצָא, שֶׁכָּל הַדְּרָכִים נִמְשָׁכִין מִשֹּׁרֶשׁ הָאַחְדּוּת, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָנוּ פּוֹרְטִין אֶת הַבְּרִיאָה בִּפְסוּקֵי דְּזִמְרָה, וּמְגַלִּין "כִּי הוּא צִוָּה וְנִבְרָאוּ" וְכוּ', עַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלִּין כָּל הַדְּרָכִים וְהַנְּתִיבוֹת שֶׁכֻּלָּם נִמְשָׁכִין מִשֹּׁרֶשׁ הָאַחְדּוּת שֶׁהוּא הַבּוֹרֵא הַיָּחִיד יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה נִתְגַּלֶּה וּמֵאִיר בְּחִינַת 'יַד ה'', שֶׁהוּא בְּחִינַת הַיָּד הַנַּ"ל שֶׁשָּׁם כְּתוּבִים כָּל הָעוֹלָמוֹת עִם כָּל הַדְּרָכִים שֶׁלָּהֶם וְכַנַּ"ל. וְכֵן מְבֹאָר עַל־פִּי כַּוָּנוֹת, שֶׁפְּסוּקֵי דְּזִמְרָה הֵם בְּחִינַת 'חֶסֶד־גְּבוּרָה־תִּפְאֶרֶת', שֶׁהֵם בְּחִינַת 'יָדַיִם', הַיְנוּ בְּחִינַת הַיָּד הַנַּ"ל, כַּנַּ"ל.

תִּקּוּן הָעֲשִׂירוּת דִּקְדֻשָּׁה הוּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת 'יָדִי'

וְעַל־יְדֵי הַיָּד הַזֹּאת שֶׁהוּא בְּחִינַת פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלִּין כָּל דַּרְכֵי הַקְּדֻשָּׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְתַּקְּנִין כָּל הַכִּתּוֹת הַנַּ"ל עַל־יְדֵי הַמֶּלֶךְ וַאֲנָשָׁיו שֶׁהֵם עֲשָׂרָה, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת עֲשָׂרָה הַלְּלוּיָהּ שֶׁאוֹמְרִים, בְּחִינַת עֲשָׂרָה הִלּוּלִים שֶׁבַּמִּזְמוֹר "הַלְּלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ". וְעִקַּר לְהַכְנִיעַ תַּאֲוַת מָמוֹן כַּנַּ"ל, כִּי עִקַּר בֵּרוּר וְתִקּוּן הָעֲשִׂירוּת הוּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת כִּנּוֹר שֶׁל דָּוִד כַּנַּ"ל שֶׁהָיְתָה רוּחַ צְפוֹנִית מְנַשֶּׁבֶת בּוֹ, וְרוּחַ צְפוֹנִית הַזֶּה הַמְנַשֵּׁב בְּכִנּוֹר שֶׁל דָּוִד וּמְנַגֵּן, שֶׁזֶּה בְּחִינַת פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבָּרֵר וְנִתְתַּקֵּן הָעֲשִׂירוּת שֶׁנִּמְשָׁךְ מִצָּפוֹן, כִּי "מִצָּפוֹן זָהָב יֵאָתֶה" (אִיּוֹב לז, כב), וְעַל־כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הָעֲשִׂירוּת הוּא עַל־יְדֵי פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה, שֶׁהוּא 'חֶדְוָה דְּנִגּוּנָא דְּלֵיוָאֵי' כַּנַּ"ל. וְזֶהוּ (דִּבְרֵי הַיָּמִים־א כט, יב): "וְהָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ וְאַתָּה מוֹשֵׁל בַּכֹּל וּבְיָדְךָ כֹחַ וּגְבוּרָה וּבְיָדְךָ" וְכוּ', כִּי עִקַּר תִּקּוּן הָעֲשִׂירוּת דִּקְדֻשָּׁה הוּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת 'יָד', הַיְנוּ בְּחִינַת הַיָּד הַנַּ"ל.

בִּשְׁעַת קְרִיעַת יַם סוּף זָכוּ לַעֲשִׂירוּת גָּדוֹל דִּקְדֻשָּׁה

כא. **וְזֶה** בְּחִינַת שִׁירַת הַיָּם שֶׁאוֹמְרִים אַחַר־כָּךְ, כִּי אָז בִּשְׁעַת קְרִיעַת יַם סוּף זָכוּ לַעֲשִׂירוּת גָּדוֹל דִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוֹצִיאוּ מִן הַסִּטְרָא אָחֳרָא מִמִּצְרַיִם,

לעמוד הקודם

כַּמָּה וְכַמָּה מִינֵי סִגּוּפִים, וּכְפִי הַנִּשְׁמָע וּמוּבָן מִדְּבָרָיו שֶׁהָיָה לוֹ כָּל מִינֵי סִגּוּפִים שֶׁבָּעוֹלָם, הֵן גִּלְגּוּל שֶׁלֶג וְכוּ׳ וְכַיּוֹצֵא. וְאָמַר שֶׁהַסִּגּוּף לֶאֱחֹז עַצְמוֹ לִבְלִי לְחַכֵּךְ עַצְמוֹ כְּלָל - זֶהוּ הַסִּגּוּף הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר; דְּהַיְנוּ כְּשֶׁמְּנַשְּׁכִים לָאָדָם הַדְּבָרִים הַשְּׁכִיחִים סָמוּךְ לַבָּשָׂר, וְדֶרֶךְ כָּל אָדָם לְחַכֵּךְ עַצְמוֹ בְּכָל עֵת שֶׁמַּרְגִּישׁ אֵיזֶה נְשִׁיכָה, וְהָיָה מְקַבֵּל זֹאת לְסִגּוּף לֶאֱנֹס אֶת עַצְמוֹ לִבְלִי לַעֲשׂוֹת שׁוּם חִכּוּךְ, לֹא בַּיָּד וְלֹא בַּגּוּף וְלֹא בְּשׁוּם אֹבֶר. וְאָמַר שֶׁזֶּהוּ סִגּוּף גָּדוֹל מְאֹד, כִּי הָאָדָם מֻנָּח, וְהַנְּשִׁיכוֹת מִתְגַּבְּרִים אָז בְּיוֹתֵר, וְהוּא אָסוּר לוֹ לָזוּז בְּיָדָיו וְלֹא בְּשׁוּם אֵבֶר, רַק מַרְגִּישׁ כָּל נְשִׁיכָה בְּמוֹחַ, וְהוּא סִגּוּף גָּדוֹל מְאֹד (וּכְבָר שָׁמַעְתִּי זֹאת גַּם מִשְּׁאָר אֲנָשִׁים, שֶׁזֶּהוּ סִגּוּף גָּדוֹל מְאֹד). וְהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עָשָׂה הַכֹּל, כָּל מִינֵי סִגּוּפִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְהַכֹּל בִּתְמִימוּת וּבֶאֱמֶת, עַד שֶׁזָּכָה לְמַה שֶׁזָּכָה, אַשְׁרֵי לוֹ.

גַּם בְּעִנְיַן יִסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ עַל רֹב הַצַּדִּיקִים מַמָּשׁ לֹא נִשְׁמַע וְלֹא נִרְאָה בַּעַל־יִסּוּרִין כְּמוֹתוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר וּלְבָאֵר, וְהָיָה מָלֵא יִסּוּרִים מִבַּיִת וּמִחוּץ. וּבַתְּחִלָּה, קֹדֶם סוֹף יָמָיו, הָיָה לוֹ יִסּוּרִים עֲצוּמִים וְנוֹרָאִים אֲשֶׁר לֹא הָיוּ יִסּוּרִים דֻּגְמָתָם בָּעוֹלָם. וְסִפֵּר שֶׁהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ הֵם בְּיָדוֹ, בְּכָל עֵת שֶׁרוֹצֶה הוּא מְקַבְּלָם עַל עַצְמוֹ, וּבָאִים עָלָיו הַיִּסּוּרִים הַלָּלוּ, וּבְעֵת שֶׁרוֹצֶה לְסַלְּקָם - נִסְתַּלְּקִים מֵעָלָיו. וְעִצָּם קֹשִׁי וְכֹבֶד הַיִּסּוּרִים הַלָּלוּ הָיָה בְּלִי שִׁעוּר; וְאָמְרוּ בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁבָּאוּ עָלָיו הַיִּסּוּרִים, מֵעֹצֶם הַפְּלָגַת הַצַּעַר וְהַכְּאֵב הַמְּפֻלָּג מְאֹד מְאֹד - הָיָה כִּמְעַט יָכוֹל לִנְשֹׁךְ עֵץ בְּשִׁנָּיו מֵעֹצֶם הַכְּאֵב (כְּדֶרֶךְ הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים מְפֻלָּגִים, שֶׁמֵּעֹצֶם הַיִּסּוּרִים הוּא קוֹרֵץ בְּשִׁנָּיו, וְעָלָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיוּ יִסּוּרִים כְּבֵדִים וְקָשִׁים כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁבִּשְׁעַת הַיִּסּוּרִים הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁיַּחְתֹּךְ עֵצִים בְּשִׁנָּיו מֵעֹצֶם הַצַּעַר). אוּלָם גֹּדֶל וְרִבּוּי הַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים וְהַעֲצוּמִים שֶׁהָיוּ לוֹ בְּסוֹף יָמָיו, שְׁלֹשָׁה שָׁנִים רְצוּפִים - הָיוּ גְּדוֹלִים וְקָשִׁים עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּכִפְלֵי כִּפְלַיִם, אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר וּלְהַעֲרִיךְ כְּלָל; וּקְצָת מִזֶּה יִבֹּאַר בִּמְקוֹם אַחֵר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, אֶפֶס קָצֵהוּ. וְיֵשׁ עוֹד הַרְבֵּה בָּזֶה לְסַפֵּר, אַךְ הִשְׁמַטְנוּ הָרֹב אֲפִלּוּ מֵהַמְּעַט שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים, כִּי גַּם זֶה הַמְּעַט הוּא רַב לְסַפֵּר, וְלֹא יַסְפִּיקוּ הַרְבֵּה יְרִיעוֹת, וְעוֹד חָזוֹן לַמּוֹעֵד לְבָאֵר יוֹתֵר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ:

כה. כְּלָל הַדְּבָרִים, שֶׁבְּכָל עִנְיְנֵי קְדֻשָּׁה וּפְרִישׁוּת, הֵן בְּתַאֲוֹת, וְהֵן בְּמִדּוֹת, וְהֵן בְּעִנְיְנֵי יְגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת וּטְרָחוֹת וְיִסּוּרִים וְכוּ׳ בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרֵךְ, הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל - הָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, וְהָיָה מַפְשֵׁט מִכָּל הַתַּאֲוֹת וּמִכָּל הַמִּדּוֹת בְּתַכְלִית, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאַר לוֹ מִשּׁוּם

תַּאֲוָה וּמִדָּה שׁוּם שֶׁמֶץ בְּעָלְמָא. וְזָכָה לְמַעֲלָה נוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד בְּתַכְלִית הַמַּעֲלָה, וְאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר כְּלָל בְּעֹצֶם הַפְלָגַת מַעֲלָתוֹ, כִּי כָּל הַמּוֹסִיף גּוֹרֵעַ.

וְכָל מַה שֶּׁסִּפַּרְנוּ עַד הֵנָּה, אִם אָמְנָם כִּגְנוּת נֶחְשְׁבוּ כָּל הַסִּפּוּרִים הַנַּ״ל לְגֶנְדוֹ לְפִי עֹצֶם מַעֲלָתוֹ שֶׁזָּכָה אַחַר־כָּךְ, עִם־כָּל־זֶה סִפַּרְנוּ כָּל זֶה מֵעִנְיַן עֲבוֹדָתוֹ וּדְרָכָיו בִּימֵי יַלְדוּתוֹ לְמַעַן גַּדֵּעַ וְנַשְׂכִּיל אֵיךְ הַבְּחִירָה חָפְשִׁית, וְכָל אָדָם יוּכַל לִזְכּוֹת אִם יִרְצֶה לְמַעֲלָה מֵפְלֶגֶת מְאֹד, אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו הָעֲבוֹדָה מְאֹד וְאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ לִכָּנֵס כְּלָל בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, כִּי הַתַּאֲוֹות וְהַמִּדּוֹת רוֹדְפִין אַחֲרָיו מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה עַקְשָׁן בַּעֲבוֹדָתוֹ, וְלִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל זֶה. כִּי בַּסִּפּוּרִים הַלָּלוּ יָבִין הֶחָכָם מִדַּעְתּוֹ אֵיךְ גַּם עַל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה עָבַר גַּם־כֵּן כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַכְּבֵדוּת הַנַּ״ל, וְעָבַר בְּכָל זֶה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן זָכָה לְשַׁבֵּר הַכֹּל מֵחֲמַת שֶׁרָצָה בֶּאֱמֶת בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּבְחַר בַּחַיִּים בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁזָּכָה לְמַה שֶׁזָּכָה. וְאָמַר שֶׁאֲפִלּוּ לֹא הָיָה מִזֶּרַע הָאֲלָקִי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, רַק אֲפִלּוּ אִם הָיָה מִמִּשְׁפָּחָה הַיְרוּדָה שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, הָיָה זוֹכֶה גַּם־כֵּן לְמַה שֶׁזָּכָה, עַל־יְדֵי עֹצֶם עֲבוֹדָתוֹ וִיגִיעָתוֹ שֶׁיָּגַע וְטָרַח מְאֹד מְאֹד בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ:

כו. וְהִקְפִּיד מְאֹד עַל אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁסּוֹבְרִים שֶׁעִקַּר מַעֲלַת הַצַּדִּיק וְהַשָּׂגָתוֹ שֶׁזּוֹכֶה הוּא מִצַּד הַנְּשָׁמָה לְבַד, מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְשָׁמָה גְּבֹהָה מְאֹד, וְאָמַר שֶׁלֹּא כֵּן הַדָּבָר, רַק הָעִקָּר תָּלוּי בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים וִיגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת. וְאָמַר בְּפֵרוּשׁ שֶׁכָּל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לְמַדְרֵגָה הַגְּבֹהָה בְּיוֹתֵר, כִּי אֵין הַדָּבָר תָּלוּי אֶלָּא בִּבְחִירַת הָאָדָם לְבַד, אִם יִרְצֶה לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ וּלְיַשֵּׁב עַצְמוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב מַה שֶּׁטּוֹב לְפָנָיו בֶּאֱמֶת וְכוּ׳, וְהַכֹּל לְפִי רֹב הַמַּעֲשֶׂה:

כז. וְעַל־כֵּן אֲפִלּוּ הַמּוֹפְתִים הַנּוֹרָאִים שֶׁרָאִינוּ מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אֵין אָנוּ עוֹסְקִים בָּזֶה לְסַפֵּרָם, כִּי אֵין זֶה שֶׁבַח אֶצְלוֹ כְּלָל לְפִי עֹצֶם הַפְלָגַת מַעֲלָתוֹ, רַק סִפַּרְנוּ מַה שֶּׁנֹּגַעַ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ לְמַעַן יִתְעוֹרֵר הַמַּשְׂכִּיל הֶחָפֵץ בֶּאֱמֶת, כִּי אֵין שׁוּם תִּרוּץ בָּעוֹלָם, וְכָל אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לְמַעֲלוֹת גְּבֹהוֹת אִם יֵלֵךְ וְיִתְנַהֵג בְּדַרְכֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁמְּבֹאָרִים כָּאן, בְּסֵפֶר זֶה; וְהָעִקָּר: לִהְיוֹת רָגִיל מְאֹד בִּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת הַרְבֵּה מְאֹד, וּבִפְרָט לְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בַּלָּשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ, לְהַרְבּוֹת בְּשִׂיחָה לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ, לְרַצּוֹתוֹ וּלְפַיְּסוֹ יִתְבָּרֵךְ וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו שֶׁיְּקָרְבוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת. וְדֵי בְּהֶעָרָה זוֹ לְכָל הֶחָפֵץ בֶּאֱמֶת:

חֲזָק

סֵדֶר הַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל

א. קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיָה בְּקַאמִינִיץ. וְהַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ לְקַאמִינִיץ הָיְתָה פְּלִיאָה גְּדוֹלָה כִּי פִּתְאֹם נָסַע מִבֵּיתוֹ, וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ דֶּרֶךְ לְפָנָיו לִנְסֹעַ, וְנָסַע מִבֵּיתוֹ עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁנִּסְעִין לְמֶז׳בּוּז׳, וְאָמַר שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ עֲדַיִן לְהֵיכָן הוּא נִסְעַ; וְנָסַע לְמֶז׳בּוּז׳, וּבְמֶז׳בּוּז׳ נִתְוַדַּע לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא צָרִיךְ לִנְסֹעַ לְקַאמִינִיץ, וְנָסַע לְקַאמִינִיץ.

וְכָל נְסִיעוֹתָיו הָיוּ בִּפְשִׁיטוּת, כְּדֶרֶךְ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים, בְּלִי שׁוּם הִתְנַשְּׂאוּת וּבְלִי שׁוּם פִּרְסוּם; אַף־עַל־פִּי שֶׁאָז כְּבָר הָיָה מְפֻרְסָם בָּעוֹלָם, אַף־עַל־פִּי־כֵן הִזְהִיר מְאֹד לַאֲנָשָׁיו שֶׁנָּסְעוּ עִמּוֹ שֶׁיִּזָּהֲרוּ לִבְלִי לְהוֹדִיעַ בְּשׁוּם מָקוֹם שֶׁהוּא נֹסֵעַ, וְלֹא יָדְעוּ בְּשׁוּם מָקוֹם שֶׁהָיָה שֶׁהוּא נִמְצָא שָׁם, כִּי נָסַע בְּהֶעְלֵם כְּדֶרֶךְ הַסּוֹחֲרִים.

וְהָיָה בְּקַאמִינִיץ, וְאָז בְּאוֹתוֹ הָעֵת לֹא הָיָה רַשָּׁאי שׁוּם יְהוּדִי לָדוּר בְּקַאמִינִיץ וְלֹא לָלוּן שָׁם בְּתוֹךְ הָעִיר, רַק כָּל הַיְּהוּדִים הָיוּ דָּרִים חוּץ לָעִיר, וְכָל מִי שֶׁהָיָה לוֹ אֵיזֶה עֵסֶק בְּתוֹךְ הָעִיר הָיָה נִכְנָס לְתוֹךְ הָעִיר בַּיּוֹם, וְהָיָה רַשָּׁאי לִהְיוֹת שָׁם כָּל הַיּוֹם, וּבַלַּיְלָה הִכְרִחוּ כָּל הַיְּהוּדִים לָצֵאת מִן הָעִיר, כִּי לֹא הָיָה רַשָּׁאי שׁוּם יְהוּדִי לָלוּן שָׁם כַּמְּפֻרְסָם.

וְנִכְנַס רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְתוֹךְ הָעִיר עִם אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה עִמּוֹ אָז, וְהָיָה שָׁם עַד הַלַּיְלָה; וּבַלַּיְלָה צִוָּה לְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ שֶׁיֵּצֵא מִן הָעִיר, וְהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה נִשְׁאַר שָׁם לְבַדּוֹ בְּתוֹךְ הָעִיר, וְצִוָּה עַל הָאִישׁ הַנַּ״ל שֶׁבְּיוֹם הַמָּחֳרָת יָבוֹא לְתוֹךְ הָעִיר וְיִמְצָאֶנּוּ שָׁם. וְהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לָן שָׁם לְבַדּוֹ בְּתוֹךְ הָעִיר, וְאֵין שׁוּם בְּרִיָּה יוֹדֵעַ מָה עָשָׂה שָׁם; וּבְיוֹם הַמָּחֳרָת נִכְנַס הָאִישׁ הַנַּ״ל לְתוֹךְ הָעִיר וּמְצָאוֹ שָׁם. וְאַחַר־כָּךְ נִכְנַס הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִם הָאִישׁ הַנַּ״ל לְתוֹךְ כַּמָּה וְכַמָּה בָּתִּים, וְעָשׂוּ לָהֶם אֵיזֶה שַׁיָּכוּת לִכְנַס שָׁם, וּבִקְצָת בָּתִּים צִוּוּ לִתֵּן לָהֶם יֵין־שָׂרָף וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וְהָיוּ בְּתוֹךְ הָרְבֵּה בָּתִּים מְאֹד; וְאֵין שׁוּם אָדָם בָּעוֹלָם יוֹדֵעַ כַּוָּנָתוֹ, מָה עָשָׂה שָׁם. וְאַחַר־כָּךְ נָסַע מִשָּׁם לְבֵיתוֹ; וְאַחַר־כָּךְ, אַחַר שֶׁלָּן שָׁם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, מֵאוֹתוֹ הָעֵת וָהָלְאָה נִתַּן רְשׁוּת לְאַנְשֵׁי קַאמִינִיץ לָדוּר בְּתוֹךְ הָעִיר:

ב. וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה: מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מִפְּנֵי מָה הָיְתָה אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל תְּחִלָּה בְּיַד כְּנַעַן וְאַחַר־כָּךְ בָּאָה לְיַד יִשְׂרָאֵל, הוּא יוֹדֵעַ מִפְּנֵי מָה הוּא הָיָה תְּחִלָּה בְּקַאמִינִיץ וְאַחַר־כָּךְ בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל:

ג. וְהַנְּסִיעָה לְקַאמִינִיץ הָיְתָה פְּלִיאָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְכָל הָעוֹלָם אָמְרוּ פְּרוּשִׁים עַל־זֶה, קְצָת דּוֹרְשִׁין לְשֶׁבַח וּקְצָת וְכוּ׳; אֲבָל כֻּלָּם טָעוּ, אֲפִלּוּ אוֹתָן שֶׁאָמְרוּ לְשֶׁבַח לֹא כִּוְּנוּ כַּוָּנָתוֹ כְּלָל, וַאֲפִלּוּ אוֹתָן שֶׁיָּדְעוּ קְצָת מֵחֲמַת

שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ גִּלָּה לָהֶם אֵיזֶה רֶמֶז, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יָדְעוּ כַּוָּנָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת. וּכְבָר אָמַר דָּבָר נָאֶה עַל־זֶה, עַל מַה שֶּׁהָעוֹלָם טוֹעִין עַצְמָן בּוֹ תָּמִיד בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עֹשֶׂה וְכוּ׳:

ד. קְצָת אָמְרוּ שֶׁנָּסַע כְּדֵי לִמְצֹא שָׁם אֶת הַכְּתָבִים שֶׁל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב שֶׁסָּגְרָם בְּאֶבֶן, וְאֹמְרִים קְצָת שֶׁהֵם טְמוּנִים שָׁם בְּקַאמִינִיץ, וְאָמְרוּ שֶׁנָּסַע לְשָׁם בִּשְׁבִיל זֶה. וְהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הִתְלוֹצֵץ מִזֶּה, וְאָמַר שֶׁלֹּא נָסַע כְּלָל בִּשְׁבִיל זֶה, כִּי אֵינוֹ צָרִיךְ לָהֶם כְּלָל; וְאָמַר: אִלּוּ הָיָה רוֹצֶה אוֹתָן הַכְּתָבִים - הָיוּ מְבִיאִים אוֹתָם לְבֵיתוֹ, אַךְ הוּא אֵין צָרִיךְ לָהֶם כְּלָל:

ה. בְּעֶרֶב חַג הַפֶּסַח שְׁנַת תקנ״ח לִפְרָט־קָטָן יָצָא אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מֵהַמְּקוֹם, וְאָמַר לְזֶה שֶׁהָלַךְ עִמּוֹ שֶׁבְּזֹאת הַשָּׁנָה יִהְיֶה בְּוַדַּאי בָּאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. וּבְחַג הַפֶּסַח אָמַר תּוֹרָה עַל פָּסוּק ״וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ״, וְהִקְשָׁה מֵרִישָׁא לְסִיפָא, וְאָמַר תּוֹרָה עַל־זֶה, וְתֵרֵץ קַשְׁיָא זוֹ; וּמִתּוֹךְ דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה נִתְוַדַּע לְכָל בָּאֵי אֵלָיו שֶׁבְּוַדַּאי יִסַּע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל:

ו. וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעָה אִשְׁתּוֹ זֹאת שָׁלְחָה בִּתָּהּ אֵלָיו לִשְׁאֹל אוֹתוֹ אֵיךְ אֶפְשָׁר לוֹ לְהַנִּיחַ אוֹתָם, מִי יִפְרְנְסֵם. וְהֵשִׁיב כָּךְ: אַתְּ תִּסְעִי לְמִחֲתָּנֵךְ, אַחוֹתֵךְ הַגְּדוֹלָה - יִקַּח אֶחָד אוֹתָהּ לִהְיוֹת בְּבֵיתוֹ מְשָׁרֶתֶת קְטַנָּה, שֶׁקּוֹרִין ״נְיָאנְקֶע״, אַחוֹתֵךְ הַקְּטַנָּה - יִקַּח אֶחָד אוֹתָהּ לְבֵיתוֹ מִצַּד רַחֲמָנוּת, וְאִמֵּךְ תִּהְיֶה מְשָׁרֶתֶת קְעֶכִירִין: וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ בְּבֵיתִי - אֶמְכֹּר הַכֹּל עַל הוֹצָאוֹת הַדֶּרֶךְ.

וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ זֹאת בְּנֵי־בֵיתוֹ גָּעוּ כֻּלָּם בִּבְכִיָּה, וּבָכוּ כַּמָּה יָמִים; וְלֹא הָיָה לוֹ שׁוּם רַחֲמָנוּת עֲלֵיהֶם, וְאָמַר כִּי לָא סַגִּי בְּלָאו הָכִי, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה - הוּא יִסַּע בְּוַדַּאי, כִּי רִבּוֹ כְּבָר הוּא שָׁם, וּ׳מְעוּטָא בָּתַר רֻבָּא אָזְלָא׳ (וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: וָוארין די גְּרֶעסְטִי הֶעלְפְט איז שׁוין דָּארט וְכוּ׳). וְאָמַר: אֲנִי רוֹצֶה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וַאֲנִי יוֹדֵעַ גֹּדֶל הַמְּנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים שֶׁיִּהְיוּ לִי עַל־זֶה בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ, אַךְ כָּל זְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה בְּקִרְבִּי, כָּל זְמַן שֶׁיִּהְיֶה לִי רוּחַ חַיִּים בְּאַפִּי - אֶמְסֹר נַפְשִׁי, וְאֶסַּע בְּכָל כֹּחִי לְשָׁם; וְכָל עוֹד נַפְשִׁי בִּי - אֶסַּע לְשָׁם. וַה׳ הַטּוֹב יַעֲשֶׂה:

ז. וְאָמַר: בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁל נְסִיעַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיָה לִי מְסִירַת נֶפֶשׁ. וְאָמַר: אֲנִי רוֹצֶה לִנְסֹעַ מִיָּד, אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֲפִלּוּ בְּלִי מָעוֹת; אַךְ מִי שֶׁיִּרְצֶה לְרַחֵם עָלַי - יִתֵּן לִי מָעוֹת עַל הוֹצָאוֹת. וְתֵכֶף נָסְעוּ אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ בָּעֲיָרוֹת הַסְּמוּכִים, וְקִבְּצוּ מִיָּד אֵיזֶה סָךְ לְמַעַן יִהְיֶה לוֹ עַל־כָּל־פָּנִים עַל הוֹצָאוֹת לִנְסֹעַ מִבֵּיתוֹ; כִּי הַנְּסִיעָה הָיְתָה בִּנְחִיצָה גְּדוֹלָה, וְרָאוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְעַכְּבוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן אֵיזֶה זְמַן

לעמוד הקודם

בְּכֹרֶךְ קָטָן כָּזֶה כְּלוּלִים כָּל הַמִּדּוֹת וְכַמָּה דְּבָרִים וְעֲצוֹת בִּדְרָכִים יְשָׁרִים לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, אֵין דָּבָר בָּעוֹלָם נִמְנָע מִמֶּךָּ שֶׁלֹּא יְדַבֵּר מִמֶּנּוּ בַּסֵּפֶר הַזֶּה כַּאֲשֶׁר יִרְאֶה הַקּוֹרֵא בְּעֵינָיו, וִיסוֹדְתּוֹ בְּהַרְרֵי קֹדֶשׁ עַל פְּסוּקֵי תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים וְדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בַּגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וּבַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וּשְׁאָר סְפָרִים קְדוֹשִׁים; עַל־כֵּן אָמַרְנוּ לְהַדְפִּיסָם שֵׁנִית בְּכַמָּה תִּקּוּנִים וְהוֹסָפוֹת חֲדָשׁוֹת וְנִפְלָאוֹת.

וְזֹאת לָדַעַת, כִּי זֶה הַסֵּפֶר הֶעְתַּקְתִּי אוֹת בְּאוֹת מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, כִּי אֶצְלוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיוּ כְּתוּבִים עַל דַּפִּין קְטַנִּים כָּל דְּבָרִים הָאֵלֶּה וְיוֹתֵר מִזֶּה כִּפְלֵי כִפְלַיִם, וּמֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיָה רְצוֹנוֹ לִמְסֹר לְהָעוֹלָם לְהַעְתִּיק כָּל דְּבָרָיו שֶׁהָיוּ כְּתוּבִים אֶצְלוֹ בִּדְרָכִים כָּאֵלֶּה, עַל־כֵּן לֹא רָצָה לִמְסֹר לִי כְּתָבָיו כַּהֲוָיָתָן לְהַעְתִּיקָם, רַק טָרַח בְּעַצְמוֹ וּבִכְבוֹדוֹ וְקָרָא לְפָנַי בְּפִיו הַקָּדוֹשׁ מִלָּה בְּמִלָּה מִתּוֹךְ כְּתָבָיו הַנַּ״ל, וּמִפִּיו יִקְרָא אֵלַי וַאֲנִי כּוֹתֵב עַל הַסֵּפֶר.

וְנִשְׁמַע מִפִּיו שֶׁאָמַר שֶׁעַל אוֹת ׳רְפוּאָה׳ לְבַד הָיוּ אֶצְלוֹ כַּמָּה וְכַמָּה בּוֹיְגִין כְּתוּבִים, כִּמְדֻמֶּה שֶׁאָמַר מָאתַיִם בּוֹיְגִין, אַךְ לֹא רָצָה לִמְסֹרָם לְהָעוֹלָם, וְגַם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁסִּפֵּר לְפָנַי זְמַן רַב קֹדֶם שֶׁמָּסַר לִי לְהַעְתִּיק זֶה הַסֵּפֶר הָאֶלֶף־בֵּית, שֶׁיֵּשׁ אֶצְלוֹ כְּתָבִים כָּאֵלּוּ עַל כָּל הַמִּדּוֹת וּשְׁאָר עִנְיָנִים, וְהֵם דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה. וְאָז אָמַר לִי שֶׁהִשִּׂיג כָּל הָרְפוּאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם בְּתוֹךְ גְּבוּלֵי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּסֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ, כִּי שְׁמוֹת כָּל הֶעָרִים הַכְּתוּבִים שָׁם אֵצֶל כָּל גְּבוּל וּגְבוּל הֵם צְרוּפֵי שֵׁמוֹת שֶׁל כָּל הָרְפוּאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אֵיךְ הֵם נִקְרָאִים בְּכָל הַלְּשׁוֹנוֹת; כִּי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הִיא קוֹמָה שְׁלֵמָה, וַחֲלוּקַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הִיא כְּפִי קוֹמַת אָדָם, הַיְנוּ שֶׁחֵלֶק וּגְבוּל זֶה הוּא בְּחִינַת רֹאשׁ, וְחֵלֶק וּגְבוּל זֶה הוּא בְּחִינַת יַד יָמִין, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כָּל הַשְּׁנֵים־עָשָׂר גְּבוּלִים שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְחַלְּקָה לִשְׁבָטִים, שֶׁכֻּלָּם הֵם כְּפִי חֶלְקֵי קוֹמַת אָדָם כַּמּוּבָא מִזֶּה בַּסְּפָרִים, וְאָמַר שֶׁאֵצֶל כָּל גְּבוּל וּגְבוּל שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כְּתוּבִים שָׁם הָרְפוּאוֹת הַשַּׁיָּכִים לְאוֹתוֹ הָאֵבֶר, שֶׁמִּכֹּחַ כְּנֶגֶד זֶה הַגְּבוּל כַּנַּ״ל. כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כְּבָר, וְהֵבַנְתִּי מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁכָּל זֶה הִשִּׂיג בִּימֵי יַלְדוּתוֹ מַמָּשׁ.

אֲבָל לֹא זָכִינוּ לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ כִּי אִם דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה, אֲשֶׁר רָאָה וְהֵבִין וְהִבִּיט וְהָיָה מְפַלֵּס הַדְּבָרִים בְּמֹאזְנֵי שִׂכְלוֹ הַקָּדוֹשׁ מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִמְסֹר לְהָעוֹלָם, שֶׁהֵם הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁמָּסַר לְהַעְתִּיקָם כַּנַּ״ל, וּמַה שֶּׁצְּרִיכִין לְהַעְלִים מֵהָעוֹלָם, שֶׁהִטְעִינָם שְׁרָפָה (כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר).

מִלְּאדִי. ר׳ אֶפְרַיִם אַב בֵּית דִּין דִּקְהִלַּת סְקָאהֶל. בְּנוֹ ר׳ דָּוִד. רַבִּי אַבְרָהָם דּוֹב הָרַב דְּחַמֶּעלְנִיק. ר׳ דָּוִד אַב בֵּית דִּין דִּקְהִלַּת קַארְטוֹטְשִׁיב. ר׳ מָרְדְּכַי הָרַב מִנֶּסְחִיז. ר׳ אֲשֶׁר מַגִּיד מֵישָׁרִים דִּקְהִלַּת אוֹסְטְרָהָא. ר׳ אַבְרָהָם מֹשֶׁה הַלֵּוִי בַּעַל הַ״מַּיִם קְדוֹשִׁים״.

ר׳ חַיִּים סַאנְזִיר. ר׳ מֹשֶׁה אוֹסְטְרַיְיר. הָרַב ר׳ דָּוִד צְבִי. ר׳ יִשְׂרָאֵל אַבְרָהָם. רַבִּי צְבִי סוֹפֵר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב. ר׳ צְבִי הָרַב דִּקְרַאטְיֶע. ר׳ נַחְמָן מִבַּאר. ר׳ דָּוִד לֵייקִיס. ר׳ יִשְׂרָאֵל מִקָּאזִינִיץ בַּעַל הַמְחַבֵּר סֵפֶר ״עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל״. ר׳ שְׁלֹמֹה לוּצְקֶיר בַּעַל מְחַבֵּר סֵפֶר ״דִּבְרַת שְׁלֹמֹה״. ר׳ אַרוֹן לֵיב פְּרוּמִישְׁלַאנֶר. בְּנוֹ ר׳ מֵאִיר פְּרוּמִישְׁלַאנֶר. אָחִיו ר׳ יִצְחָק בֶּעֶר בֶּעֶרְזַאנֶר.

ר׳ צְבִי הִירְשׁ מִקְּהִלַּת־קֹדֶשׁ זִידִיטְשׁוֹב. אָחִיו ר׳ מֹשֶׁה סַאמְבְּרִיר בַּעַל הַמְחַבֵּר סֵפֶר ״תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה״. וּבְנוֹ ר׳ יְהוּדָה צְבִי בַּעַל הַמְחַבֵּר סֵפֶר ״עַמּוּד הַתּוֹרָה״. ר׳ מֹשֶׁה לֵיב סַאסִיוֶוער. ר׳ הִירְשׁ אֶלִימֶלֶךְ אַב בֵּית דִּין דִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ דִּינוּב בַּעַל הַמְחַבֵּר סֵפֶר ״בְּנֵי יִשָּׂכָר״. ר׳ דֹּב מִזֶּסְלַב. ר׳ מֹשֶׁה אֵיהֶעלִיר בַּעַל הַמְחַבֵּר סֵפֶר ״יִשְׂמַח מֹשֶׁה״. ר׳ בָּרוּךְ קָאסִיוֶוער בַּעַל הַמְחַבֵּר סֵפֶר ״יְסוֹד הָאֱמוּנָה וְעַמּוּד הָעֲבוֹדָה״. ר׳ אַבְרָהָם דָּוִד אַב בֵּית דִּין דִּקְהִלַּת בּוּטְשַׁאטְשׁ. ר׳ מְנַחֵם מֶענְדִיל מִקָּאסִיב בַּעַל הַמְחַבֵּר סֵפֶר ״אַהֲבַת שָׁלוֹם״. ר׳ פַּייבּוּשׁ מֵהַבְּנוֹב.

אין מוקדם ומאוחר בתורה

הוספה

הָרַב הַמְקֻבָּל ר׳ אָדָם. הָרַב ר׳ אֱלִיעֶזֶר אָבִיו שֶׁל ר׳ יִשְׂרָאֵל בַּעַל־שֵׁם־טוֹב. הַחָסִיד מֵאַמְשְׁטֶרְדָּם. ר׳ יוֹנָתָן מִפְּרָאג. הַדַּרְשָׁן צַדִּיק גָּנוּז. ר׳ יוֹסֵף הַחַזָּן. הַצַּדִּיק מִמָּרָא דְּחוּשְׁבְּנָא. ר׳ נִיסָן קַאוּוֶלֶער. ר׳ יְשַׁעְיָה מִסְּמִילָא. ר׳ יוֹסֵף יוֹסְקָא מִיאַס. ר׳ זְאֵב מִטְשָׁארְנֶע אָסְטְרָאָה. ר׳ זְאֵב מִבָּאלְטָא. ר׳ יִצְחָק מִקָּאנְסְטַאנְטִין יָשָׁן. הַגֵּר צֶדֶק. הַגְּרִים אִשָּׁה וּבְנֶיהָ.

(מִשְׁפַּחַת רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב) חוֹתְנוֹ ר׳ אֶפְרַיִם מֵאוֹסְטִין. חָתָנוֹ ר׳ יוֹסְקָא בֶּן ר׳ אַבְרָהָם דֹּב הָרַב מֵחַמֶּעלְנִיק. חָתָנוֹ ר׳ יִצְחָק אַיְיזִיק בֶּן ר׳ לֵיב דּוּבְּרַאוּנֶער. חָתָנוֹ ר׳ פִּנְחָס בֶּן ר׳ לֵיבּוּשׁ אַב בֵּית דִּין דִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ וָואלְטְשִׁיסְק. חָתָנוֹ ר׳ זַלְמָן בֶּן ר׳ יַעֲקֹב יוֹסֵף מִזְּלַאטִיפָּאלְיֶע. חָתָנוֹ ר׳ אַהֲרֹן. בְּנוֹ ר׳ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם. בְּנוֹ רַבִּי יַעֲקֹב. נֶכְדּוֹ ר׳ יִשְׂרָאלִיק. נֶכְדּוֹ ר׳ אֶפְרַיִם. נֶכְדּוֹ ר׳ אַבְרָהָם דֹּב. נֶכְדּוֹ ר׳ אַיְיזִיק. נֶכְדּוֹ ר׳ נַחְמָן. נֶכְדּוֹ ר׳ שִׂמְחָה בָּרוּךְ.

(תַּלְמִידֵי ר׳ נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב אֲשֶׁר לֹא נִזְכְּרוּ לְמַעְלָה) ר׳ יַעֲקֹב יוֹסֵף מִזְּלַאטִיפָּאלְיֶע. ר׳ דֹּב מִטְשֶׁעהִרִין. ר׳ מֶענְדִיל מִכְּפָר הַסָּמוּךְ לִטְשֶׁעהִרִין. ר׳ אַהֲרֹן. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִזְּשֶׁעִרִין.

לעמוד הקודם

וּתְקַדְּשֵׁנוּ בִּקְדֻשָּׁתְךָ הָעֶלְיוֹנָה, וּתְזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ וְתִתֶּן לָנוּ כֹּחַ מֵאִתְּךָ שֶׁיִּהְיֶה לְאֵל יָדֵינוּ גַּם כֵּן לַעֲשׂוֹת פִּדְיוֹן לְהַמְתִּיק דִּינִים מִכָּל יִשְׂרָאֵל בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, וּלְהַמְשִׁיךְ חֶסֶד לְכָל הַצְּרִיכִים חֶסֶד, עַל יְדֵי שֶׁאֲקַבֵּל כֶּסֶף הַפִּדְיוֹן לְתוֹךְ יָדַי, אוֹ עַל־יְדֵי שְׁתִּיַּת יַיִן הַמְשַׂמֵּחַ בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה. וְאֶזְכֶּה לְהָרִים יָדַי וְרַגְלַי לַיְיָ "אֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ" בֶּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וּבְהִתְלַהֲבוּת הַלֵּב דִּקְדֻשָּׁה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב. וְתַמְשִׁיךְ עָלַי הַשְׁמִירָה הָעֶלְיוֹנָה הַנִּמְשָׁךְ מֵהַשַּׁמַּ"ל הָעֶלְיוֹן. וּתְטַהֵר אוֹתִי וְאֶת לְבוּשַׁי וּבְגָדַי בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת. וְתִשְׁמֹר צֵאתִי וּבוֹאִי לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

וּתְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ שֶׁאֶזְכֶּה לְמַלְאֹת גְּרוֹנָם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֲמִתִּיִּים יַיִן הַמְשַׂמֵּחַ, וְאֶזְכֶּה שֶׁיָּבוֹאוּ לִשְׂמְחָה גְּדוֹלָה עַל יָדִי. וְתַעֲזֹר לִי וְתוֹשִׁיעֵנִי וְתַרְחִיב אֶת יָדַי שֶׁאֶזְכֶּה לִתֵּן לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים וְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים מָעוֹת הַרְבֵּה עַל פִּדְיוֹן נַפְשִׁי וְנֶפֶשׁ בָּנַי וּבְנוֹתַי וְכָל יוֹצְאֵי חֲלָצַי בְּתוֹךְ נַפְשׁוֹת כְּלָלִיּוּת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. עַד שֶׁנִּזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ שֶׁיִּהְיוּ נִמְתָּקִין כָּל הַדִּינִים בִּשְׂרָשָׁן. וְיִתְגַּבֵּר מִדַּת הַחֶסֶד עַל מִדַּת הַדִּין. וּתְעוֹרֵר בְּרַחֲמֶיךָ הַחֶסֶד הָעֶלְיוֹן עָלֵינוּ. וּמִשָּׁם יִהְיוּ נִמְשָׁכִין עָלֵינוּ חֲסָדִים טוֹבִים תָּמִיד, וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם. וְטוֹב יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ לְבָרְכֵנוּ וּלְבָרֵךְ אֶת כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמְךָ הַטּוֹב. וְיִתְרַבֶּה הַשָּׁלוֹם בָּעוֹלָם, וְיִקַּיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְיָ וְרַב שָׁלוֹם בָּנָיִךְ. שָׁלוֹם רָב לְאוֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל. וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל. יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ. לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ. לְמַעַן בֵּית יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ. יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם".

תפילה מב

מיוסד על תורה מ"ב בליקוטי מוהר"ן

"שִׁמְעָה אֱלֹהִים רִנָּתִי הַקְשִׁיבָה תְּפִלָּתִי". עָזְרֵנִי יְיָ אֱלֹהַי. שֶׁאֶזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה וּבְשִׂמְחָה רַבָּה וְהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב בֶּאֱמֶת. וּתְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וְתַעַזְרֵנִי לְסַדֵּר תְּפִלָּתִי לְפָנֶיךָ בְּקוֹל גִּילָה וְרַנֵּן; וְאֶזְכֶּה לְנַגֵּן אוֹתִיּוֹת הַתְּפִלָּה, וְקוֹל הַנְּגִינָה יִהְיֶה יָפֶה וְזַךְ וָצַח בְּזַכּוּת וּבְהִירוּת גָּדוֹל, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לְהַלְבִּישׁ אֶת שְׁכִינַת עֻזֶּךָ בִּלְבוּשִׁין דְּנְהִירִין. וְעַל יְדֵי זֶה תִּמָּלֵא רַחֲמִים עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, וְתִרְאֶה בְּצָרוֹתֵינוּ וְעָנְיֵינוּ וַעֲמָלֵנוּ וְדָחְקֵנוּ בְּגוּף וָנֶפֶשׁ וּמָמוֹן, וְתָשִׁיב חֲמָתְךָ מֵאִתָּנוּ. וְיִקַּיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם". וְתִזְכֹּר בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב, וּתְרַחֵם עָלֵינוּ בִּזְכוּתָם. וְתַאֲזִין תְּפִלָּתֵנוּ וְתַקְשִׁיב שַׁוְעָתֵנוּ, וְיֵרָאֶה לְפָנֶיךָ רִנּוּנֵנוּ. וְיִקַּיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וַיַּרְא בַּצַּר לָהֶם

בִּשְׁמָעוֹ אֶת רִנָּתָם". וְתַמְתִּיק וּתְבַטֵּל מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כָּל הַדִּינִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ שֶׁפַע טוֹבָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְכָל טוֹב, וְתִגְמְלֵנוּ חֲסָדִים טוֹבִים תָּמִיד. וּבְכֵן תְּזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים. וְתַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ אֱמוּנָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, וּתְזַכֵּנוּ לֶאֱמוּנַת חֲכָמִים בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת. וְאֶזְכֶּה לְהַאֲמִין בַּחֲכָמִים וְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁכָּל דִּבְרֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם אֵינוֹ פָּשׁוּט אֶלָּא יֵשׁ בָּהֶם רָזִין. וְאֶזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְאַנְהָרָא לְמַטְרוֹנִיתָא וּלְהַכְפִּשִׁיט מִנָּהּ לְבוּשִׁין דְּקַדְרָנוּתָא דְּפַשְׁטִין, וּלְהַלְבִּישׁ אוֹתָהּ בִּלְבוּשִׁין דִּנְהִירִין דְּאִנּוּן רָזִין דְּאוֹרַיְיתָא. וְעַל־יְדֵי־זֶה אֶזְכֶּה לְהַמְתִּיק וּלְבַטֵּל כָּל הַדִּינִים מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

וְעָזְרֵנִי וְהוֹשִׁיעֵנִי שֶׁאֶזְכֶּה לְהַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים, לְכַסּוֹת וּלְהַלְבִּישׁ עֲנִיִּים טוֹבִים וַהֲגוּנִים. וּתְזַכֵּנִי וְתַעַזְרֵנִי שֶׁאֶזְכֶּה לַעֲשׂוֹת לְבוּשִׁים נָאִים לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים. וְזַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ לִשְׁמֹעַ קוֹל שׁוֹפָר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מִתּוֹקֵעַ הָגוּן וְכָשֵׁר וִירֵא אֱלֹהִים מְרֻבִּים. וְיַעֲלֶה לְפָנֶיךָ קוֹל הַתְּקִיעָה וְהַשְּׁבָרִים וְהַתְּרוּעָה. וְיעוֹרְרוּ אֶת זְכוּת אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְתַבִּיט בִּזְכוּתָם, וְעַל יְדֵי זֶה תִּשַּׁכֵּךְ וְתַמְתִּיק וּתְבַטֵּל חֲמָתְךָ מֵעָלֵינוּ. וְתָשׁוּב אֵלֵינוּ וְתָאִיר פָּנֶיךָ בָּנוּ. אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ, חוּס וַחֲמֹל עָלֵינוּ, וְעָזְרֵנוּ לְבוֹא לְכָל מַה שֶׁבִּקַּשְׁנוּ מִלְּפָנֶיךָ. עָזְרֵנִי עָזְרֵנִי, חָנֵּנִי חָנֵּנִי, כִּי עָלֶיךָ לְבַד נִשְׁעָנְתִּי. "אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא. אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָּא". הַצְלִיחָה נָא לְעַבְדְּךָ מֵהַיּוֹם. וְעָזְרֵנִי וַזַּכְנִי לְדַלֵּג וּלְקַפֵּץ עַל כָּל הַבְּלֵי עוֹלָם הַזֶּה וְתַאֲוָתָיו חִישׁ קַל מְהֵרָה. וְאֶזְכֶּה לְהִתְקַשֵּׁר אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת בְּקֶשֶׁר אַמִּיץ וְחָזָק וּלְהִתְדַּבֵּק בַּעֲבוֹדָתְךָ תָּמִיד יוֹמָם וָלַיְלָה. עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ. כִּי צָרְכֵינוּ הֵמָּה מְרֻבִּים, וַדַּעְתִּנוּ קְצָרָה לְבָאֵר וּלְפָרֵשׁ. וְכָל דָּבָר גָּדוֹל וְקָטָן שֶׁאֲנַחְנוּ צְרִיכִים בַּעֲבוֹדַת יְיָ, לֹא יַסְפִּיקוּ יָמֵינוּ לְבָאֵר וּלְפָרֵשׁ אֶת עֹצֶם רִבּוּי הַמְּנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים שֶׁיֵּשׁ עַל זֶה. וְלֹא יַסְפִּיקוּ כָּל יָמֵינוּ לְבַקֵּשׁ וּלְחַנֵּן וּלְהַעְתִּיר וּלְהַכְפִּיצִר אוֹתְךָ עַל זֶה. שֶׁתְּזַכֵּנוּ לִשְׁבֹּר כָּל הַמְּנִיעוֹת. וְלִזְכּוֹת לְהוֹצִיאוֹ מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל. כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ בֶּאֱמֶת שֶׁאֲנִי רָחוֹק מִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה בַּעֲוֹנוֹתַי הָרַבִּים. אַךְ עָלֶיךָ לְבַד נִשְׁעָנְתִּי. וְעֵינַי תְּלוּיוֹת לְרַחֲמֶיךָ בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע. "דַּלּוּ עֵינַי לַמָּרוֹם, יְיָ עָשְׁקָה לִּי עָרְבֵנִי. עָרֹב עַבְדְּךָ לְטוֹב, אַל יַעַשְׁקוּנִי זֵדִים". עָזְרֵנִי בִּזְכוּת אֲבוֹתֵינוּ וּבִזְכוּת כָּל הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים. בִּזְכוּתָם לְבַד נִשְׁעָנְתִּי וּבָהֶם חָסִיתִי, שֶׁכְּמוֹ שֶׁאֲנִי רָחוֹק מִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, כֵּן תְּחָנֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ, וּתְקַדְּשֵׁנִי בִּקְדֻשָּׁתְךָ הָעֶלְיוֹנָה, וַתַּעַזְרֵנִי וּתְזַכֵּנִי לְהַגִּיעַ מְהֵרָה לְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, שֶׁאֶזְכֶּה לָסוּר מֵרָע לְמַגְמֵרִי בֶּאֱמֶת.

תקון הכללי

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים

הֲרִיגִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה וּבִכְפָרָת לְרַבְּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פִּיגָא זְכוּתוֹ תָּגֵן עָלֵינוּ, אָמֵן.

וַהֲרִיגִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה. נְרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִרוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה. וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל־כָּל־אֱלֹהִים:

טז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־
חָסִיתִי בָךְ: ב אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי
אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלָיִךְ: ג לְקִדוֹשִׁים
אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־
בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־
אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־
שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי
וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים
נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלָת שָׁפְרָה
עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי
אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי
יְהוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־
אֶמּוֹט: ט לָכֵן שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי
אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי לֹא
תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ
חֲסִידֶךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח
חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת
בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׁוּי־פֶשַׁע
כְּסוּי חֲטָאָה: ב אַשְׁרֵי־אָדָם לֹא
יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה:
ג כִּי־הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמָי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־
הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי
יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קָיִץ סֶלָה:
ה חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי
אָמַרְתִּי אוֹדֶה עַלַי פְּשָׁעַי לַיהוָה וְאַתָּה
נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת
יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד | אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק
לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ:
ז אַתָּה | סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצְּרֵנִי רִנֵּי פַלֵּט
תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ | וְאוֹרְךָ
בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי:
ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין
בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קָרֹב
אֵלֶיךָ: י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע
וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ
כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי
מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם רָעָה
יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ
וִיחַיֵּהוּ וְאֹשַׁר בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ
בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ
דְּוָי כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־
אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה נַפְשִׁי כִּי־
חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי
יָמוּת וְאָבַד שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת |
שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־
שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי: ט דְּבַר־
בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף
לָקוּם: י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־
בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי
וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־
חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי:
יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ
לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח:
ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אַפִּיקֵי־מָיִם כֵּן
נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה
נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא
וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי
דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלַיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי
כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה |
וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ
אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה
וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי |
נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים
כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי
עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ
מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר:
ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ
כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ:
ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה
שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה |
לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר
אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי
חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם
אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי
וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־
עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם
בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת
לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי
מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי
אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה
אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־
פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן
יְרוּצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה:
ו וְאַתָּה יְהוָה ־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־
תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ
לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַּכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר:
ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת
בִּשְׂפָתוֹתֵיהֶם כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה
יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם:
י עֻזּוֹ אֵלֶיךָ אֶשְׁמְרָה כִּי־אֱלֹהִים
מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי חַסְדּוֹ יְקַדְּמֵנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשֹׁרְרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם |
פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ
וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ
דְּבַר־שְׂפָתָימוֹ וְיִלָּכְדוּ בְגַאֲוָתָם וּמֵאָלָה
וּמִכַּחַשׁ יְסַפֵּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב
לַאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה: טו וְיָשׁוּבוּ לָעֶרֶב
יֶהֱמוּ כַּכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנוּעוּן
יְנִיעוּן לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבָּעוּ וַיָּלִינוּ:
יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ
כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי:
יח עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי
אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

ס א לַמְנַצֵּחַ עַל־יְדוּתוּן לְאָסָף
מִזְמוֹר: ב קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים
וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין
אֵלָי: ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי |
לַיְלָה נֶגְרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם

נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה
אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה: ה אָחַזְתָּ
שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר:
ו חִשַּׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים:
ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַּלַּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים
יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד:
ט הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר
וָדֹר: י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף
רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא
שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אוֹכִיר אֶזְכּוֹר
מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ:
יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־
אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה
פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ
בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה:
יז רָאֻוךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ
אַף יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת: יח זָרְמוּ מַיִם | עָבוֹת
קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־חֵצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ:
יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים
תֵּבֵל רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ
וְשִׁבִילְךָ וְשִׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ
לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי
מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר:
ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחֹלֵל אֶרֶץ
וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל:
ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ
בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ
כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה
בַּלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר
כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף
לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְּאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ
לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לְמְאוֹר פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־
יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־
הֶגֶה: י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה
וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָּם
עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־
יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ:
יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִא לְבַב
חָכְמָה: יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם
עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ
וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ:
טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ
רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ
וְהַדְרְךָ עַל־בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי
אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קד א הוֹדִו לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ
הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־
נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ
יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ
יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ
נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי
יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם
בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר
כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית
עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־
כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי
מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ
מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר:
יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח
עֲלֵיהֶם מְלָכִים: טו אַל־תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי
וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב עַל־
הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח
לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף:
יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלָיו רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה
נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת
יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ
מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן
לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ: כב לֶאְסֹר
שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא
יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם:
כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעֲצִמֵהוּ
מִצָּרָיו: כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ
לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ
אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי
אֹתֹתָיו וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח
חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: [כט]
כט הָפַךְ אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־
דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי
מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים
בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ
לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא
אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר: לה וַיֹּאכַל
כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם:
לו וַיַּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־
אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין
בְּשִׁבְטֵיהֶם כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם
בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם:
לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:
מ שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם
יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם
הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר
קָדְשׁוֹ אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא
עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו:
מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל
לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ
חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ
גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן:
ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ:
ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר
וְתוֹלֲלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר
צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל
אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלִָם
תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק־לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־
יְרוּשָׁלִַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר
יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלִָם
הָאֹמְרִים עֲרוּ | עֲרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ:
ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ
אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי |
שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ
בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו
הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר
הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף
וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ
בְּצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה:
ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל. בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ, יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיהוָה. מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם. יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

חזרה לתוכן העניינים

בֵּאוּר הַגּוֹלָה סה: הֲלָכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תקצ

[כא] לַעֲשׂוֹת הַכֹּל בִּשְׁתֵּי נְשִׁימוֹת, וְאֵין לִשְׁנוֹת: **ה. אִם תָּקַע תַּרַ"ת בִּנְשִׁימָה אַחַת,** [כ]יָצָא, [ל]וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר [כב]**שֶׁלֹּא יָצָא:** **ו. [מ]אִם הֶאֱרִיךְ בִּתְקִיעָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל תִּשְׁרַ"ת כְּשִׁעוּר שְׁתֵּי תְּקִיעוֹת כְּדֵי שֶׁתַּעֲלֶה לְשֵׁם תְּקִיעָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל תַּשְׁרַ"ת וּבִשְׁבִיל הָרִאשׁוֹנָה [כג]שֶׁל תַּשְׁ"ת, לֹא עָלְתָה לוֹ [כד]אֶלָּא בִּשְׁבִיל תְּקִיעָה אַחַת, [כה]וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ בִּשְׁבִיל אַחַת לֹא עָלְתָה לוֹ:** הגה וְאִם תָּקַע [כו]תְּקִיעָה אַחַת בֵּין שְׁנֵי סִדְּרִים וְהִתְקִנָּה שֶׁאִיתָהּ מִן הַסִּדְּרִים הוּא הַנְּכוֹן תָּבְעָה לוֹ אוֹתָהּ תְּקִיעָה, יָצָא (בית יוסף): **ז. [נ]אִם טָעָה בְּתִשְׁרַ"ת וְאַחַר שֶׁתָּקַע שְׁנֵי שְׁבָרִים טָעָה וְהִתְחִיל לְהָרִיעַ, [נא]אִם נִזְכַּר מִיָּד יִתְקַע [נב]שָׁבָר אַחַר, [נג]וְאִם לֹא נִזְכַּר עַד [נד]שֶׁגָּמַר הַתְּרוּעָה שֶׁהֵתְחִיל בָּהּ הַסִּיד הַתְּקִיעָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁתָּקַע, אֶלָּא הוֹזֵר וְתוֹקֵעַ שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים וּמְרִיעַ וְתוֹקֵעַ, אֲבָל אִם [נה]אָרַע בְּתִשְׁ"ת אוֹ תַּרַ"ת, הַסִּיד תְּקִיעָה גַּם תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה:**

כ יחיאלמי והרא"ש לדעת המור וקו"ן. ל רבנו יהיה משם הרא"ש הקצת מפרשים. מ משנה שם לג רמב"ם בפרק ג דרמב"ן ורשב"א. נ טור בשם הירושלמי. ס שם בשם מעשה במנגנא. ע שם בשם הרמב"ן. פ שם בשם הרא"ש.

בֵּאוּר הַיָּמִים

לְתִרוּעָה וְעֲשָׂה הַכּוֹתִים כָּל מָה דְּאִפְשַׁר, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם נְשִׁימָה אַחֶרֶת, וְרָאוּי שֶׁלֹּא יִקְרָא הַמְקָרֵא לְהַתּוֹקֵעַ תְּרוּעָה בְּסֵדֶר תִּשְׁרַ"ת אֶלָּא יַדְלֵג קְרִיאָה זוֹ וְיַעֲשֶׂה כֵּן הַתּוֹקֵעַ מֵעַצְמוֹ, וּבִמְקוֹם שֶׁלֹּא יִרְדֶּה לְשָׁנוֹת יַדְלֵג הַמְקָרֵא קְרִיאַת הַתְּרוּעָה בְּסֵדֶר תִּשְׁרַ"ת לֹא יִמְתַּן עַל הַקְּרִיאָה וּיְהַרֵּר עַצְמוֹ בְּחִכְיָפָה כָּל מַה דְּאִפְשַׁר, עַד כְּאן לְשׁוֹנוֹ: **ת. שָׁבָר אַחַר.** וְשַׁ"ז פָּסַק שֶׁיַּעֲשֶׂה שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים, עֵין שָׁם:

בֵּאוּר הֲלָכָה

כחות, גַּם כֵּן לֹא קִיֵּם לֹא כְּמַר וְלֹא כְּמַר. אֲמָנָם כְּבָר הוֹרֵנוּ הַפְּגִן אַבְרָהָם לְעֵיל דְּלִמְדִינִין לְכֹלִי עֵלְמָא סִיָּן דְּמַנִּיגִין לַעֲשׂוֹת הַשְּׁבָרִים מִשְׁלֹשָׁה עַד תִּשְׁעָה כְּחוֹת וְגֹלֶא עַד בִּכְלָל), צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הַתְּקִיעָה לְפָחוֹת תִּשְׁעָה כְּחוֹת, דְּאִי לָאו הָכִי אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד אֵינוֹ יוֹצֵא:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

גַּם כֵּן [י]לֹא יִשְׁנוּ מִנְהָגָם, וַאֲפִלּוּ לְפִי מִנְהָגֵנוּ אִם עָשָׂה בִּנְשִׁימָה אַחַת [יא]יָצָא: **[א]א. שֶׁלֹּא יַעֲשׂוֹת הַכֹּל בִּשְׁתֵּי נְשִׁימוֹת.** אַךְ יַזְהִיר שֶׁלֹּא יַפְסִיק יוֹתֵר מִכְּדֵי נְשִׁימָה, כַּנ"ל, [ב]וְעַל כֵּן טוֹב שֶׁיִּקְרָא לְפָנָיו הַמְקָרֵא שְׁבָרִים תְּרוּעָה בְּפַעַם אַחַת, דְּאִם יַמְתִּין הַתּוֹקֵעַ עַד שֶׁיִּקְרָא הַקּוֹרֵא לְפָנָיו תֵּבֵת תְּרוּעָה,

עָלוּל מֵאֹד שֶׁיִּהְיֶה עַל יְדֵי זֶה הֶפְסֵק יוֹתֵר מִכְּדֵי נְשִׁימָה:

ה כב. שֶׁלֹּא יָצָא. דְּאִין כָּאן לֹא רֹאשׁ וְלֹא סוֹף, וּסְבָרָא רִאשׁוֹנָה סְבִירָא לַהּ, כְּיָן דְּנִכָּר, סָלְקֵי לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרַ"א שֶׁמַּסְכִּים לַדֵּעָה הָרִאשׁוֹנָה:

ו כג. שֶׁל תַּשְ"ת. הַמְחַבֵּר נָקַט לְפִי מָה שֶׁהִיא נוֹהֲגִים בְּמִקְומוֹ לִתְקֹעַ בִּשְׁבִיל מַלְכִּיּוֹת תִּשְׁרַ"ת וּבִשְׁבִיל זִכְרוֹנוֹת תַּשְ"ת, כְּדִלְקַמָּן בְּסִימָן תְּקִצּ, וְהִתְכַּוֵּן לוֹ גַּם כְּשֶׁבִּיל הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל זִכְרוֹנוֹת, [כא]וְהוּא הַדִּין לְפִי מָה שֶׁנּוֹהֲגִין בְּמְדִינָתֵנוּ לִתְקֹעַ בְּכָל פַּעַם תִּשְׁרַ"ת, וְהִתְכַּוֵּן בָּאַחֲרוֹנָה בִּשְׁבִיל הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל זִכְרוֹנוֹת. **כד. אֶלָּא בִּשְׁבִיל תְּקִיעָה אַחַת.** דְּהֵינוּ הָאַחֲרוֹנָה, [כב]לְפִי שֶׁכָּל תְּקִיעָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּהּ רֹאשׁ וְסוֹף, וְאִם נְחַלֵּק תְּקִיעָה זוֹ לִשְׁנֵי תְּקִיעוֹת כְּמוֹ שֶׁחָשַׁב הַתּוֹקֵעַ, אֵין כָּאן רֹאשׁ לִתְקִיעָה אַחֲרוֹנָה וְלֹא סוֹף לִתְקִיעָה רִאשׁוֹנָה, וּלְפִיכָךְ אֵין אָנוּ הוֹלְכִין כְּלָל אַחַר מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּזֶה, אֶלָּא אָנוּ חוֹשְׁבִין תְּקִיעָה זוֹ לִתְקִיעָה אַחַת אֲרֻכָּה וְעוֹלָה לוֹ בִּשְׁבִיל הָאַחֲרוֹנָה: **כה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ וְכוּ'.** טַעְמָם, דְּאָזְלִינָן כְּתַר מַחֲשַׁבְתּוֹ וּמִסְתַּלְּקִינָן הַתְּקִיעָה לְשֹׁתִים, וּמִמֵּילָא אֵין לוֹ כְּלוּם וְכַנַּ"ל. וְעַיֵּן בָּאַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ דִּלְדֵעָה זוֹ הַסִּיד כָּל הַבָּבָא, דְּהָא הַסִּיד בְּקוֹל אֶחָד שֶׁהוּא שֶׁלֹּא כְּדִין, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסָעִיף ח, וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִתְקֹעַ תִּשְׁרַ"ת, אֲבָל לְדִינָא אֵין נִפְקָא מִנַּה בְּכָל זֶה דְּהָעִקָּר כְּסִבָּרָא רִאשׁוֹנָה [אֵלִיָּה רַבָּה וּבֵאוּר הַגְּרַ"א]:

כו. תְּקִיעָה אַחַת בֵּין שְׁתֵּי סִדְּרִים. רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁתָּקַע תִּשְׁרַ"ת שְׁבָרִים תְּקִיעָה, וְהִתְנָה בְּתִקִיעָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל תַּשְ"ת שֶׁאִם זֶה הַסִּדֶּר הוּא הַנְּכוֹן תַּעֲלֶה לוֹ הַתְּקִיעָה בִּשְׁבִילוֹ, וְאִם הַסִּדֶּר שֶׁל תַּשְ"ת הוּא הַנְּכוֹן יַעֲלֶה לוֹ הַתְּקִיעָה בִּשְׁבִילוֹ, כִּי הֲלָא מִדִּין הַתּוֹרָה סְגִי בְּסִדֶּר אֶחָד, רַק מִפְּנֵי שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין אֵיזֶה סֵדֶר הוּא הַנְּכוֹן אָנוּ תּוֹקְעִין כֻּלָּם, וְכַנַּ"ל בְּרִישׁ הַסִּימָן, וְלָכֵן יָצָא בְּדִיעֲבַד [כג]עַל יְדֵי תְּנָאוֹ, וּמִכֹּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה לֹא רָצוּ חַז"ל לְתַקֵּן כָּךְ שֶׁיִּתְקַע רַק תִּשְׁרַ"ת שְׁבָרִים בְּקוֹל אֶחָד וְלֹא יִטְעוּ לוֹמַר שֶׁאֵין צָרִיךְ אֶלָּא שְׁבָרִים תְּקִיעָה אוֹ תְּרוּעָה תְּקִיעָה:

ז כז. שָׁבָר אַחַר. יְדֵי בְּזֶה, דְּלֹא הַסִּיד סִדְרוֹ, כְּיָן שֶׁגַּם הַתְּרוּעָה שֶׁיִּקַּע בְּתִשְׁרַ"ת, לְכָךְ תְּשַׁבְּרִנָּן לָהּ רַק כְּמוֹ נִתְקַל בְּשִׁבְרִים, שֶׁאִינוֹ מַפְסִיד הַשְּׁבָרִים עַל יְדֵי זֶה. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרַ"א שֶׁמַּסִּיק דְּדִוְקָא [כה]כְּשֶׁהָיָה בִּנְשִׁימָה אַחַת, וְאִם לֹא הָיָה בִּנְשִׁימָה אַחַת צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִתְקֹעַ שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים וּתְרוּעָה, [כו]וְיֵשׁ פּוֹסְקִים דְּסְבִירָא לְהוּ דְּאֲפִלּוּ הָיָה בִּנְשִׁימָה אַחַת גַּם כֵּן צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִתְקֹעַ שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים וְלִגְמֹר הַסִּדֶּר, כְּיָן שֶׁעָל כָּל פָּנִים הַפְסִיק בְּאֶמְצַע הַשְּׁבָרִים, וְרָאוּי לְחוֹשׁ לְכַתְּחִלָּה לְהַחְמִיר כְּדִבְרֵיהֶן: **כח. שֶׁגָּמַר הַתְּרוּעָה.** פֵּרוּשׁ, [כז]שֶׁנַּעֲשֶׂה שְׁלֹשָׁה כְּחוֹת. וְהֵבָנָה יָצָא יְדֵי תְּרוּעָה רִאשׁוֹנָה לְדֵעָה הַנַּ"ל בְּסָעִיף ג. וְטַעַם הַחִלּוּק בֵּין גָּמַר לְלֹא גָּמַר הוּא, [כח]דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא נִגְמַר הַתְּרוּעָה הָיוּ קוֹל בְּעֻלְּמָא וְנִרְאֶה שֶׁעֲדַיִן עָסוּק בְּהַשְּׁבָרִים, שֶׁגַּם הַתְּרוּעָה לֹא גָּמַר וְחוֹזֵר לְהַשְּׁלִים הַשְּׁבָרִים, מַה שֶׁאֵין כֵּן בִּגְמַר הַתְּרוּעָה שֶׁהוּא קוֹל שָׁלֵם, נִרְאֶה שֶׁמַּתְחִיל אַחַר כָּךְ שְׁבָרִים אַחַר, וּלְכָךְ אִינוֹ מוֹעִיל בְּהַשְׁלָמַת שָׁבָר אֶחָד אֶלָּא שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים מֵחָדָשׁ, וּמִכֹּל מָקוֹם הַתְּקִיעָה הָרִאשׁוֹנָה לֹא הַפְסִיד גַּם בְּזֶה, [כט]שֶׁלֹּא הַפְסִיק בְּקוֹל אַחַר שֶׁאֵינוֹ מְעֻנְיָנָא, דְּשַׁבְּרִנָּם הֵם מְעֻנְיָן תְּרוּעָה אֶלָּא שֶׁלֹּא עָשָׂה כְּתִקּוּנוֹ: **לא.** אַחֲרוֹנִים: **לב.** שֶׁהִתְחִיל בִּשְׁבָרִים וְשָׁבַר אַחַר אוֹ שְׁתַּיִם וְאַחַר כָּךְ עָשָׂה תְּרוּעָה, לֹא אָמְרִינָן דְּהוּא בְּכְלָל נִתְקַל, וְכָל שֶׁכֵּן אִם עָשָׂה כָּל הַשְּׁבָרִים וְאַחַר כָּךְ עָשָׂה תְּרוּעָה, כְּיָן שֶׁהוּא שֶׁלֹּא מְעֻנְיָנָא קְלָקֵל בְּזֶה כָּל הַסִּדֶּר, [ל]וְהוּא הַדִּין לְדֵעָה הַנַּ"ל אִם עָשָׂה הַתְּרוּעָה קֹדֶם הַשְּׁבָרִים, וְאֵין חִלּוּק בֵּין זֶה בֵּין שֶׁגָּמַר הַתְּרוּעָה [לג]אוֹ שֶׁלֹּא גָּמַר, בְּכָל מְעֻנְיָן הַפְסִיד הַתְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה]. וְכָן מָה שֶׁכָּתוּב אוֹ תַּרַ"ת רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁהִתְחִיל בְּתִרוּעָה וּבְאֶמְצַע הַפְסִיק וְהִתְחִיל שֶׁבָר אֶחָד, הֲכֵל כַּנַּ"ל לְעִנְיַן תַּשְ"ת, וְהוּא הַדִּין לְעִנְיַן תַּרַ"ת, דְּכְיָן שֶׁאֵין זֶה שַׁיָּךְ כְּלָל לִתְרוּעָה שֶׁבְּסֵדֶר זֶה, הַפְסִיד גַּם תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה:

שְׁנֵי הַציּוּן

יח. ב"ח וא"ליה ודוקא. וְהָנָה בְּחֵי אָדָם הַשְּׁמוּט מָה שֶׁכָּתַב הַרַמ"א דְּהַמְנֻהָג הַפָּשׁוּט לַעֲשׂוֹת הַכֹּל בִּשְׁתֵּי נְשִׁימוֹת, דְּבָאֱמֶת הַכְּרָעַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ טוֹבָה מֵאֹד, דְּבָזֶה אָנוּ יוֹצְאִין יְדֵי כָּל הַדֵּעוֹת, וְגַם דְּדַעַת הַבַּיִת יוֹסֵף וְאַפִּלּוּ לְדַעַת ר"ח אִם עָשָׂאן בְּנְשִׁימָה אַחַת יָצָא, וְאִם כֵּן אִם נַעֲשֶׂה בְּנְשִׁימָה אַחַת יוֹתֵר טוֹב לְצֵאת יְדֵי הַדִּין: יט. וְהַרְבֵּה פּוֹסְקִים סוֹבְרִים דְּלְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּנְשִׁימָה אַחַת, עֵין בְּבַיִת יוֹסֵף כְּשֵׁם הָרִיב"ש וְכֵן פְּסַק הַפְּרִי חָדָשׁ, וְאֲפִלּוּ אִם נֹאמַר כְּדַעַת רַבֵּנוּ תָּם, דְּאַ הַרְבֵּה סוֹבְרִין דְּאֲפִלּוּ לְדִידֵהּ אִם עָשָׂאן בְּנְשִׁימָה אַחַת יָצָא: כ. אַחֲרוֹנִים: **ל מא.** פִּסְקַת הַפְּגִן אַבְרָהָם, דְּלֹא כְּלַבּוּשׁ: **מב.** כֵּן מוּכָח, בְּגִמְרָא דְּלֹא צְרִיכִינָן לְהַסְקָנָא לוֹמַר דְּפִסּוּחֵי תְּקִיעָתָא מְהַנְדֵּי לֹא פְּסִפְקִינָן: **מג.** אֲבָל אִם לֹא הִתְנָה כְּלָל אֶלָּא לְאַחַר שֶׁתָּקַע תִּשְׁרַ"ת תָּקַע רַק שְׁבָרִים תְּקִיעָה, בְּוַדַּאי אֵין אָנוּ יְכוֹלִין לְצָרֵף מַחֲמַת פְּסַק הַתְּקִיעָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל הַתִּשְׁרַ"ת לְהַשְּׁבָרִים תְּקִיעָה.

לעמוד הבא

רָכֵב אֲלָקִים רִבֹּתַיִם אֲלָפֵי שִׂנְאָן (תהלים סח). אֲלָפֵי - בְּחִינַת אֲלוּפֵי עֹשֶׂן, וְעַל־יְדֵי רָכֵב אֲלָקִים רִבֹּתַיִם, בְּחִינַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁמִּשָּׁם מִקַּבְּלִין הָרוּחַ־חַיִּים הָרְבָּנִים דִּקְדֻשָּׁה, עַל־יְדֵי־זֶה: אֲלָפֵי שִׂנְאָן, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ע"ז ג): אל תִּקְרֵי שִׂנְאָן, אֶלָּא שְׁאִינָן, הֵינוּ שֶׁעַל־יְדֵי קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ דְּהָרֵב דִּקְדֻשָּׁה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטְּלִין וְנִכְנָעִין אֵלּוּפֵי עֹשֶׁן, דְּבְרֵי עֹשֶׁן, שֶׁהֵם בְּחִינַת הָרֵב דִּקְלִפָּה, בְּבְחִינַת אֲלָפֵי שְׂאִינָן - שֶׁאֵלּוּפֵי עֹשֶׁן, דְּבְרֵי עֹשֶׁן, נִתְבַּטְּלִין וְאֵינָן:

מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמָעְנוּ, צְבִי לַצַּדִּיק, וְאֹמַר רְזִי־לִי רְזִי־לִי, אוֹי לִי, בֹּגְדִים בָּגָדוּ, וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ (ישעיה כד). מִכְּנַף הָאָרֶץ - זֶה בְּחִינַת כְּנָפֵי הַציצִית, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ־חַיִּים, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּנוֹר שֶׁל דָּוִד, שֶׁהָיָה מְנַגֵּן עַל־יְדֵי הָרוּחַ צְפוֹנִית וְכו' כְּנַ"ל (מ), כִּי הַגְּפָנָה וְהַזְּמִירוֹת נִמְשָׁכִין מֵהָרוּחַ־חַיִּים שֶׁבְּכְנָפֵי רֵאָה, כַּיָּדוּעַ, וְזֶהוּ: זְמִרֹת שָׁמָעְנוּ - בְּחִינַת הַנִּגּוּן שֶׁל כִּנּוֹר שֶׁל דָּוִד, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרוּחַ־חַיִּים, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּנָפֵי הַציצִית, בְּחִינַת: מִכְּנַף הָאָרֶץ כְּנַ"ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיעִין הָרְשָׁעִים בִּבְחִינַת: לֶאֱחֹז בִּכְנָפוֹת הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה:

וְזֶהוּ: צְבִי לַצַּדִּיק - פֵּרֵשׁ רַשִּׁ"י: עָתִיד לִהְיוֹת מַצָּב וּתְקוּמָה לַצַּדִּיקִים, הֵינוּ כְּנַ"ל, כִּי עַל־יְדֵי הָרוּחַ־חַיִּים הַנַּ"ל מִתְגַּבְּרִין הַצַּדִּיקִים עַל הָרְשָׁעִים כְּנַ"ל. וְזֶהוּ: וְאֹמַר רְזִי־לִי וְכו' אוֹי לִי - פֵּרֵשׁ רַשִּׁ"י: שֶׁנִּגְלוּ לִי שְׁנֵי רְזִים: רַז פְּרֻעֲנִיּוֹת וְרַז יְשׁוּעָה, וַהֲרֵי תִּרְחַק הַיְשׁוּעָה עַד וְכו'. הֵינוּ כְּנַ"ל, כִּי הָרוּחַ שֶׁל הָרָשָׁע גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, בִּבְחִינַת רוּחַ סְעָרָה, שֶׁמִּשָּׁם כָּל הַצָּרוֹת וַאֲרִיכַת הַגָּלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ: בֹּגְדִים בָּגָדוּ וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ - כִּי יְנִיקַת הַבּוֹגְדִים וְהָרְשָׁעִים הוּא מִבְּחִינַת פְּנֵם הַבֹּגְדִים, דְּהֵינוּ פְּנֵם הַציצִית, שֶׁהֵם בְּכְנָפֵי הַבֶּגֶד, דְּהֵינוּ מִפְּנֵם הָאֲרֻבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁאַחִיזָתָן וְשָׁרְשָׁם הָעֶלְיוֹן הוּא בְּחִינַת אַרְבַּע ציצִית כְּנַ"ל. אֲבָל סוֹף כָּל סוֹף: פֹּחַד וָפַחַת וָפָח עָלֶיךָ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ וְכו' - כִּי כָּל הָרְשָׁעִים יִכְרְעוּ וְיִפֹּלוּ, כִּי לְסוֹף כָּלָה וְנֶאֱבָד וְכו' כְּנַ"ל, כִּי הַצַּדִּיקִים גְּמוּרִים מַכְנִיעִין אוֹתָם וּמַשְׁפִּילִים רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ עַל־יְדֵי הָרוּחַ־חַיִּים שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא בְּחִינַת ציצִית, בְּחִינַת: מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמָעְנוּ כְּנַ"ל:

כְּנוֹר שֶׁל חָמֵשׁ נִימִין - בְּחִינַת הַתּוֹרָה, וְכֵן כָּתוּב בַּזֹּהַר (צו, דף לב): וְתוֹפְשֵׁי הַתּוֹרָה - אִלֵּין דְּתְפְשִׁין בִּכְנוֹרָא. **חָמֵשׁ** אֲנִי אֵית לָרֵאָה (חולין מז), כִּי רוּחַ־חַיִּים הוּא בְּהָרֵאָה, וּמִשָּׁם הַמְשָׁכַת הָרוּחַ שֶׁל הָאֲנָחָה, כַּיָּדוּעַ בְּחוּש, וְעַל־כֵּן אֵית לָהּ חָמֵשׁ אֲנִי לְרֵאָה, כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תּוֹרָה (י), חֲמִשָּׁה נִימִין דְּכִנּוֹר דְּדָוִד, שֶׁשָּׁם הָרוּחַ־חַיִּים כְּנַ"ל. (עַיֵּן בְּתִקּוּנִים, תִּקּוּן י: כְּנָפֵי מִצְוָה אִנּוּן ה' קְשָׁרִין, לְקַבֵּל שְׁמַע כו', דְּאִנּוּן לְקַבֵּל ה' נִימִין דְּכִנּוֹר דְּדָוִד וכו', עַיֵּן שָׁם. גַּם עַיֵּן בְּהַשְׁמָטוֹת הַזֹּהַר):

ט

לְשׁוֹן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה

תְּהִלּוֹת יְכַסֶּמוּ יָדֵדוּ בְּמְצוֹלוֹת וכו': (שמות טו)

א כִּי עִקַּר הַחִיּוּת מִקַּבְּלִין מֵהַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים מב): תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי, וּבִשְׁבִיל זֶה צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל כֹּחוֹ, כִּי כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּכָל כֹּחוֹ וּמְכַנִּים כֹּחוֹ בְּאוֹתִיּוֹת הִתְפִּלָּה, אֲזַי נִתְחַדֵּשׁ כֹּחוֹ שָׁם, בְּבְחִינַת (איכה ג): חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים (רַבָּה אֲמוּנָתְךָ) וכו': כִּי אֲמוּנָה הִיא תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות יז): וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה, תַּרְגּוּמוֹ: פְּרִישָׁן בְּצַלּוֹ:

ב וְדַע, שֵׁשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים כְּנֶגֶד שְׁנֵים־עָשָׂר מַזָּלוֹת (תיקון יח ובתיקון כא), וְכָל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט יֵשׁ לוֹ נִסְחָא מְיֻחֶדֶת, וְיֵשׁ לוֹ שַׁעַר מְיֻחָד לְבַדּוֹ דֶּרֶךְ שָׁם תְּפִלָּתוֹ, וְכָל שֵׁבֶט מְעוֹרֵר בִּתְפִלָּתוֹ כֹּחַ מַזָּלוֹ שֶׁבִּשְׁנֵים־עָשָׂר מַזָּלוֹת, וְהַמַּזָּל מֵאִיר לְמַטָּה וּמְגַדֵּל הַצֶּמַח וּשְׁאָר דְּבָרָיו הַצְּרִיכִים אֵלָיו:

וְזֶה פֵּרוּשׁ (במדבר כו): דֶּרֶךְ כּוֹבֵב מִיַּעֲקֹב, וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל. וְקָם - זֶה בְּחִינַת עֲמִידָה, בְּחִינַת תְּפִלָּה; כְּשֶׁשֵּׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל, עַל־יְדֵי זֶה מְעוֹרֵר כּוֹכָב, וְהַכּוֹכָב הוּא דּוֹרֵךְ וּמְכַבֵּה הַדְּבָרִים שֶׁגִּדְּלוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ב"ר פרשה י): אֵין לְךָ עֵשֶׂב מִלְּמַטָּה, שֶׁאֵין לוֹ כּוֹכָב וּמַלְאָךְ מִלְּמַעְלָה, שֶׁמַּכֶּה אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: גְּדַל. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פסחים קח): קָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו כִּקְרִיעַת יַם־סוּף, וְקָשֶׁה וזוּגוֹ [כִּקְרִיעַת יַם־סוּף] וכו' (סוטה ב), כִּי הַיַּם־סוּף נִקְרָע לְשְׁנֵים־עָשָׂר קְרָעִים, כְּנֶגֶד שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים (פרקי ר"א פ' מ"ב, ע' תיקון כא דף נב), וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל בִּתְפִלָּתָם גּוֹרְמִים זוּגָא דְּקֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא שְׁכִינָתֵה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים סח): סֹלּוּ לָרוֹכֵב עֲרָבוֹת; רוֹכֵב - דָּא קֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא, עֲרָבוֹת - דָּא שְׁכִינָתֵה, שֶׁנִּתְעָרֵב בָּהּ כָּל הַגְּנָנִין, וּלְפִי הַזִּוּג שֶׁגּוֹרֵם בִּתְפִלָּתוֹ כֵּן זוֹכֶה לְזִוּגוֹ, וְהַתְּפִלָּה הֵם שְׁתַּיִם־עֶשְׂרֵה נַסְחָאוֹת, לְפִיכָךְ הַזִּוּג בִּקְרִיעַת יַם־סוּף, שֶׁהֵם שְׁנֵים־עָשָׂר. וְגַם יִשְׂרָאֵל מְפֻרָּנְסִים לְאַבִּיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם בִּתְפִלָּתָם (מ), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם קח): וַיַּעֲמִידֵהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק, וְחֹק לְשָׁנָא דְּמִזּוּנָא הוּא (בראשית מז), וְאֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִלָּה (ברכות ז). וְזֶה פֵּרוּשׁ (תהלים צט): שֶׁמֹּשֶׁה עֲדוֹתָיו וְחֹק נָתַן לָמוֹ. עֲדוּת זֶה תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם קכב): שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'. גַּם אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שבועות ל): אֵין עֵדוּת אֶלָּא בְּעֲמִידָה, וַעֲמִידָה זֶה תְּפִלָּה, שֶׁאָנוּ מְעִידִין עַל אַחֲדוּתוֹ; וּכְפִי שֶׁמְּפֻרָּנֵס לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם בִּתְפִלָּתוֹ, כֵּן נוֹתְנִין לוֹ פַּרְנָסָתוֹ. וְזֶה: קָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו בִּקְרִיעַת יַם־סוּף, הֵינוּ מְזוֹנוֹת נִתְחַלֵּק לִשְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבִילִים לְפִי שְׁתַּיִם־עֶשְׂרֵה תְּפִלּוֹת שִׁבְטֵי יָהּ:

וְצָרִיךְ לָזֶה זְכוּת גָּדוֹל, שֶׁיִּזְכֶּה אָדָם לְהַעֲלוֹת תְּפִלָּתוֹ דֶּרֶךְ שַׁעַר הַשֵּׁדֶף לְשִׁבְטוֹ. וְזֶה שֶׁאָמַר אַבָּא בְּנְיָמִין (ברכות ח): כָּל יָמַי הָיִיתִי מִצְטַעֵר עַל שְׁנֵי דְּבָרִים: עַל תְּפִלָּתִי, שֶׁתְּהֵא קְמוּדָּךְ לְמִטָּתִי, הֵינוּ כְּנַ"ל, שֶׁיִּתְפַּלֵּל דֶּרֶךְ שַׁעַר הַמִּטָּה שֶׁלּוֹ, כִּי יֵשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר מַטּוֹת, וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ שַׁעַר מְיֻחָד, וְהִתְפַּלֵּל עַל שֶׁלֹּא תִּתְרַחֵק תְּפִלָּתוֹ מִמִּטָּה שֶׁלּוֹ. וְזֶה לְשׁוֹן מִטָּה, כִּי "מִטָּה" לְשׁוֹן זִוּוּג, כְּמַאֲמַר הַסְּמוּךְ: עַל מִטָּתִי שֶׁתְּהֵא נְתוּנָה וכו', וּמִטָּה הוּא בְּחִינַת זִוּוּג. גַּם מִטָּה הִיא בְּחִינַת פְּרִנְסָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: בְּשִׂבְרִי לָכֶם מִטֵּה לָחֶם, כִּי שְׁנֵים־עָשָׂר מִטּוֹת גּוֹרְמִין זִוּוּג וּמְפַרְנְסִין כְּנַ"ל, קָשֶׁה זִוּוּגָן וְקָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו וכו'. גַּם הִתְפַּלֵּל עַל שִׁבְטוֹ, שֶׁיִּזְכּוּ לְשִׁתֵּי שַׁלְחֵנוֹת, וְזֶהוּ: וְעַל מִטָּתִי, שֶׁתְּהֵא נְתוּנָה בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ב"ב כה:): הָרוֹצֶה לְהַחְכִּים וכו', הָרוֹצֶה לְהַעֲשִׁיר וכו':

(מ) עַיֵּן זוהר שלח דף קעה: (י) עַיֵּן תִּקּוּן כה. (א) עַיֵּן זוהר וקרא ד' ע"ב, פנחס רכ"ו, רמ"א ע"ב.

- כִּי גַּם בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה הָיוּ דְּבָרִים, בְּהַתּוֹרָה הַנַּעֲלָמֶת כְּנַ"ל, שֶׁהִיא בְּחִינַת חֶסֶד חִנָּם, בְּחִינַת תּוֹרַת חֶסֶד כְּנַ"ל.

עִקּוּר הַבְּרָכָה עַל־יְדֵי שֶׁמְּגַלִּין הַחִיּוּת אֲלִקּוּת

וְזֶהוּ וּמְלֻאכָתָן מִתְבָּרֶכֶת - כִּי מֵאַחַר שֶׁזָּכוּ לִבְחִינַת חֶסֶד חִנָּם עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, שֶׁזֶּה עִקַּר קִיּוּם הָעוֹלָם בְּעֵת שֶׁעוֹסְקִין בִּמְלָאכָה וּמַשָּׂא וּמַתָּן כְּנַ"ל, דְּהַיְנוּ שֶׁמְּחַיִּין עַצְמָן בִּבְחִינַת הַתּוֹרָה הַנַּעֲלָמָת בְּכָל דָּבָר וּבְכָל מַשָּׂא וּמַתָּן וְאֱמֻנּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת חֶסֶד חִנָּם וְכוּ' כְּנַ"ל, עַל־כֵּן בְּוַדַּאי הָיְתָה מְלֻאכָתָן מִתְבָּרֶכֶת - כִּי מִשָּׁם עִקַּר הַבְּרָכָה, כִּי עִקַּר הַבְּרָכָה עַל־יְדֵי שֶׁמְּגַלִּין הַחִיּוּת אֲלִקּוּת, דְּהַיְנוּ הַתּוֹרָה שֶׁנַּעֲלָם בְּכָל דָּבָר, הֵפֶךְ הַקְּלָלָה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהִיא מֵחֲמַת שֶׁנַּעֲלָם וְנִסְתָּר אוֹר ה' שֶׁמְּלַבֵּשׁ שָׁם, בִּבְחִינַת (דְּבָרִים לא, יז): "הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי מְצָאוּנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה", כְּמוּבָא בַּסְּפָרִים (תִּקּוּנֵי זֹהַר תִּקּוּן סב, צד-ב), כִּי עִקַּר הַבְּרָכָה וְהַשֹּׁפַע הִיא רַק מֵאִתּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּכְשֶׁדָּבוּק בְּהַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ תָּמִיד, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֲפִלּוּ בְּכָל הַדְּבָרִים וּמַשָּׂא וּמַתָּן וּמְלָאכוֹת שֶׁבָּעוֹלָם מְלַבֵּשׁ בָּהֶם אֱלִקּוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁהוּא הַתּוֹרָה שֶׁמְּלַבֵּשׁ בְּכָל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, אֲזַי בְּוַדַּאי נִמְשָׁךְ בְּרָכָה בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו, עַל־יְדֵי שֶׁמִּדְבַּק עַצְמוֹ לְאוֹר ה' שֶׁנַּעְלָם שָׁם, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַבְּרָכָה.

הַכֹּהֵן־אִישׁ־חֶסֶד הָיָה יָכוֹל לְגַלּוֹת בְּחִינַת חֶסֶד חִנָּם

וְזֶה בְּחִינַת בִּרְכַּת כֹּהֲנִים, כִּי הַכֹּהֵן־אִישׁ־חֶסֶד הָיָה יָכוֹל לְגַלּוֹת בְּחִינַת הַחֶסֶד חִנָּם, שֶׁהָיָה מְקַיֵּם הָעוֹלָם קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה, עַל־יְדֵי בְּחִינַת הֶעְשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁהֵם נֶעְלָמִין בְּכָל דָּבָר, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַתּוֹרָה שֶׁמְּלַבֵּשׁ וְנַעְלָם בְּכָל דָּבָר כְּנַ"ל, כִּי הַמַּאֲמָרוֹת הֵם בְּחִינַת חֶסֶד (סִימָן מח), בְּבְחִינַת (תְּהִלִּים פט, ג): "כִּי אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה", וְעַל־כֵּן הָיָה לָהֶם כֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל, כִּי עִקַּר הַבְּרָכָה מִשָּׁם עַל־יְדֵי שֶׁמְּגַלִּין הֶעְשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁהֵם בְּחִינַת חֶסֶד חִנָּם, שֶׁהֵם מְלַבְּשִׁין בְּכָל דָּבָר וְכַנַּ"ל.

אָמוֹר לָהֶם דַּיְקָא, הַיְנוּ לִבְחִינַת הֶעְשָׂרָה מַאֲמָרוֹת

וְזֶה בְּחִינַת (בְּמִדְבַּר ו, כג): "כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם", "אָמוֹר לָהֶם" דַּיְקָא, הַיְנוּ לִבְחִינַת הֶעְשָׂרָה מַאֲמָרוֹת הַנַּ"ל שֶׁמְּלַבְּשִׁין בְּכָל דָּבָר, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַבְּרָכָה כְּנַ"ל. **וְזֶהוּ** (שָׁם): "יְבָרֶכְךָ ה'" וְכוּ', כִּי הַבְּרָכָה הִיא רַק מֵהַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ לְבַד, וְעַל־יְדֵי שֶׁמִּדְבָּקִין כָּל דָּבָר לְשָׁרְשׁוֹ, לִבְחִינַת הֶעְשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא כָּל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת הַחִיּוּת אֲלִקּוּת שֶׁמְּלַבֵּשׁ בְּכָל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ בְּרָכָה מֵה', וְכַנַּ"ל.

עִקַּר נְשִׂיאַת כַּפַּיִם הוּא בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה

וְעַל־כֵּן צְרִיךְ הַכֹּהֵן לְבָרֵךְ בִּנְשִׂיאַת כַּפַּיִם, כִּי הַיָּדַיִם הֵם כ"ח פִּרְקִין, שֶׁהֵם בְּחִינַת 'כֹּחַ' מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, בְּחִינַת עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת הַנַּ"ל, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ בְּמָקוֹם אַחֵר (בְּסִימָן מד). וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי הַיָּדַיִם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְגַלִּין כֹּחַ מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, בְּחִינַת עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁהֵם מְלַבְּשִׁין בְּכָל דָּבָר, עַל־כֵּן עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל הַכֹּהֵן־אִישׁ־חֶסֶד לְהַמְשִׁיךְ בְּרָכָה, כִּי עִקַּר הַבְּרָכָה מִשָּׁם, מִבְּחִינַת הֶעְלֵמוּת הַמְלַבֵּשׁ בְּכָל דָּבָר כְּנַ"ל. וְעַל־כֵּן עִקַּר נְשִׂיאַת כַּפַּיִם הוּא בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא גַּם כֵּן בִּבְחִינָה זוֹ כְּנַ"ל.

הַתְּפִלָּה מְסַגֶּלֶת יוֹתֵר בִּפְרִישַׁת כַּפַּיִם

וְעַל־כֵּן גַּם הַתְּפִלָּה מְסַגֶּלֶת יוֹתֵר בִּפְרִישַׁת כַּפַּיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פח, י): "שִׁטַּחְתִּי אֵלֶיךָ כַּפָּי", וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת תְּפִלָּה אוֹת מו): 'בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה טוֹב לִפְרֹשׂ כַּפָּיו' וְכוּ', וְכַמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר (בְּסִימָן מד) עִנְיַן מְחָאַת כַּפַּיִם בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, כִּי הַיָּדַיִם הֵם כ"ח פִּרְקִין, בְּחִינַת 'כֹּחַ' מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִין לִכְבֹּשׁ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה עִקַּר בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, בְּחִינַת מַתְּנַת חִנָּם וְכוּ', כְּנַ"ל.

אֲבוֹת תִּקְנוּ אֶת הַתְּפִלּוֹת וְאוֹת הָיְתָה כָּל עֲבוֹדָתָם

ה. **וְעַל־כֵּן** מְזַכְּירִין הָאֲבוֹת בַּתְּפִלָּה: 'אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק' וְכוּ', וְגַם עִקַּר הַתְּפִלָּה תִּקְּנוּ הֵם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (בְּרָכוֹת כו-ז): 'אַבְרָהָם תִּקֵּן שַׁחֲרִית' וְכוּ'. כִּי הָאָבוֹת הָיוּ קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה, שֶׁאָז הָיָה מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם בְּחִסְדּוֹ, בִּבְחִינַת הַתּוֹרָה הַנַּעֲלָמָת, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת תְּפִלָּה כְּנַ"ל, וְעַל־כֵּן הָיְתָה עִקַּר עֲבוֹדָתָם רַק תְּפִלָּה, כִּי תְּפִלָּה הִיא חֶסֶד חִנָּם שֶׁהָיָה מְקַיֵּם הָעוֹלָם קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה וְכוּ', כְּנַ"ל. וְעַל־כֵּן עִקַּר הַתְּפִלָּה הַתְחִיל מֵאַבְרָהָם שֶׁהוּא הַתְחִיל לְגַלּוֹת אֲלִקּוּתוֹ בָּעוֹלָם, וְהוּא עִקַּר קִיּוּם הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, ד): "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם" - 'בְּאַבְרָהָם' (בְּרֵאשִׁית רַבָּה יב, ט). וְעַל־כֵּן עִקַּר חֲתִימַת הַבְּרָכָה בְּאַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (פְּסָחִים קיז-ז): 'יָכוֹל יְהֵוּ חוֹתְמִין בְּכֻלָּם? תַּלְמוּד לוֹמַר (בְּרֵאשִׁית יב, ב): "וְהְיֵה בְּרָכָה" - בְּךָ חוֹתְמִין' וְכוּ'. כִּי עִקַּר הוּא אַבְרָהָם, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֶסֶד חִנָּם, שֶׁהוּא עִקַּר קִיּוּם

עב: בהמה המקשה פרק רביעי חולין

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל"י:
ב [מיי' שם פ"ש הלכה ג]:
ג מיי' שם פ"ש הל' ו:
מד ד ה מיי' פכ"ג מהל' כלים הלכה ט:

שיטה מקובצת

מ) דה"ל מדרס ומגע זב כו':

רבינו גרשום

אמאי טומאת בית הסתרים היא. כלומר דאין חלוקין כשאר טומאות דנוגע טמא לטהור אלא מחוברין הן אמאי הבשר מגע בבלה. דתנן שלשה על שלשה שנחלקו. שהיה טמא מדרס ונחלקו טהור מאותו מדרס: אבל טמא מגע מדרס. אחר שחלק בשעת פרישתו נוגע אחד לחברו: והא קא חזינן הכא לר' מאיר שטומאת בית הסתרים מטמאה שדומה כמי שנוגע אחד לחברו דקאמר טמא מגע מדרס: ולא איתמר עלה אמר עולא לא שנו אלא שלשה על שלשה שנחלקו. אפי' ר' יוסי דלא מודי בשלשה על שלשה שנחלקו דתהא טמא טומאת בית הסתרים מודי באבר דטומאת בית הסתרים מטמא. מ"ט דלאו איתמר עלה אמר עולא לא שנו אלא בשלשה על שלשה דלא טמאה טומאת בית הסתרים אבל שלש על שלש הבאות כו' כלומר הבאות מבבל גדול טמא וכו': רבינא אמר בבל לאו לחיתוכא קאי. כלומר אפי' ר' יוסי דמטהר לענין בגד מטומאת בית הסתרים מטמא לענין אבר בבל לאו לחיתוכא קאי ולא דמי כמאן דחתוך ונוגע בהדי הדדי אבל אבר דלחיתוכא קאי ודמו כמו דנגע בהדי הדדי:

טהור מן המדרס. מתחלה כשנטמא מדרס צריך לומר דהיה שם פשוטו כלי עץ מפסיק בין רגלו לבגד דלפי מין שם פשוטו כלי עץ לא הוה פליג ר' יוסי דהא גו מדרס ומגע גד ביחד אם היה יתף מו מדרס ומגע מדרס אם היה נעול וכשבא בגד אחת מודה ר' יוסי כדמשמע בהקומץ רבה (מנחות דף כד.):

אלא שאם נגע בו הזב כו'. שנגע בו מקמי מדרס מיירי מו שיתף דרס דהוה ליה מדרס ומגע [הזב בגד אחת דלי לבסוף לא אתי מגע דקיל ומייל אמדרס החמור כדמשמע בהקומץ [רבה] (שם: ופס ד"ה כי) דקתני בברייתא מודה ר' יוסי בשני סדיינים המקופלים ומונחים זה על זה ושבא עליהן הזב שהעליון טמא מדרס והתחתון טמא מדרס ומגע מדרס פי' שיש חויב בין הסדיינין שמונחין על גבי קונדסין זה למעלה מזה ושבא זב על העליון עד שהכניס העליון שנגע בתחתון וכגון שפשוטי כלי עץ מפסיק ביניו ולסדיינים דבעליון קדם המדרס למגע ובתחתון בא בגד אחת שהכניס על העליון עד שהגיע לתחתון נטמא מדרס מתחת הזב ומגע מדרס מן הסדין העליון ושניהם בא בגד אחת ומעיקרא דקא הוה בעי למיפשט בעיא דעשרון שחלקו ונטמא אחד מהם והיאחה [בגיסא ומחזר מבול יום ונגע בטמא מי אמרינן שבא ליה טומאה או לא ויטמא גם חלק השני עד"י ליקוח כלי ופשיט ממתני' דסדין טמא מדרס שעשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס אמר ר' יוסי וכי באיחה מדרס בגד זה אלא שאם נגע בו זב שיהא טמא מגע זב לאו איתמר עלה אמר עולא ה"ל"ש אלא שלשה על שלשה שנחלק אבל שלש על שלש הבאות מבבל גדול בשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן הא נמי בשעת פרישתן מאבר מקבל טומאה מאבר רבינא אמר בגד לאו לחתיכה קאי עובר לחתיכה קאי [ו]וכל העומד לחתוך כחתוך

מה מצינו [א]בטרפה ששחיטתה מטהרתה אף שחיטת בהמה הטהר את האבר אמר לה ר"מ לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה דבר שגופה תטהר את האבר דבר שאינו גופה [ב] מנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה בהמה טמאה אסורה באכילה אף טרפה אסורה באכילה מה [ג]בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה אף טרפה לא תטהרנה שחיטה לא אם אמרת בבהמה טמאה שלא היתה לה שעת הכושר תאמר בטרפה שהיתה לה שעת הכושר טול לך מה שהבאת הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין לא אם אמרת בבהמה טמאה שכן אין במינה שחיטה תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה [ד]בן שמנה חי אין שחיטתו מטהרתו לפי שאין במינו שחיטה: **גמ'** אמאי [ה]טומאת בית הסתרים היא וטומאת בית הסתרים לא מטמא לימא ר' מאיר לטעמיה [ו]דתנן שלשה על שלשה שנחלק טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס [ז]דברי ר"מ [ח]ותניא א"ר יוסי [ט]וכי באיזה מדרס נגע זה אלא שאם נגע בו זב שיהא טמא מגע זב לאו איתמר עלה אמר עולא ה"ל"ש אלא שלשה על שלשה שנחלק אבל שלש על שלש הבאות מבבל גדול בשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן הא נמי בשעת פרישתן מאבר מקבל טומאה מאבר רבינא אמר בגד לאו לחתיכה קאי עובר לחתיכה קאי [י]וכל העומד לחתוך כחתוך

מה מלינו. כדקתני לקמיה ומנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה: **אף שחיטת בהמה הטהר את האבר אמר לה ר"מ לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה דבר שגופה תטהר את האבר דבר שאינו גופה.** שחיטתה מן הדין הוא שהרי דבר שגופה: **ומנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה.** דשמא היתה מטהרתה ומן הדין היתה מטהרתה שבהמה טמאה אסורה באכילה: **ומה טמאה ובלבד אסורה באכילה: ומה טמאה אין שחיטתה מטהרתה.** מלטמא דהכי תניא בתורת כהנים [ב] לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה וגו' כל הנוגע בהם יטמא [ג] להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה והלא דין הוא השתר אסור באכילה ובהמה טמאה אסורה באכילה מה שרץ אין שחיטתו מטהרתו דכתיב בהו [ד] טמאים הם לכם אף בהמה טמאה לא תטהרנה שחיטתה או כלך לדרך זו בהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה מה טרפה שחיטתה מטהרתה אף בהמה טמאה כן תלמוד לומר הנוגע בהם להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה: **שלא היתה לה שעת הכושר.** ליטהר ממומאתה ע"י שחיטה: **שאלמא בטרפה שהיתה לה שעת הכושר.** וכיון דחל עלה טומאת שחיטה תו לא קפצה מיניה והויא בכלל שאר נאלן ובקר: **עול לך מה שהבאת.** עול ממלן לתיא זו שהבאת: **הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין.** שתטהרנה: **שיש במינה שחיטה.** הלכך לא נפקא מכלל בקר ולאן אבל בן שמונה חי שולד מבהמה טהה אין לנו בהמה לטהר אפי' נשחט לפי שאינו בכלל בקר ולאן: **גמ' אמאי.** בשר העובר טמא והלא לא נגע האבר בבשר אלא ע"י מבורו אותו מגע חבור בית הסתרים הוא שאינו נרקב: **וטומאת בית הסתרים.** קי"ל במס' נדה (דף מב:) דלא מטמעת: **לימא ר"מ לטעמיה.** דאית ליה טומאת בית הסתרים מטמעת: **שלשה.** טפחים בגד שראוי למדרס והיה מדרס הזב שהוא אב הטומאה כדכתיב [ה] וכל אשר יגע במשכבו וגו': **שנחלק.** ואינו ראוי עוד למדרס אבל ראוי הוא לשאר טומאות דקי"ל אשר אלעבעות על אלם חזי לעניים **טהור מן המדרס.** אלעמא אדם וכלים: **אבל טמא מגע מדרס.** טומאת הנוגע במדרס יש לו ראוי לאשון לטומאה מפני שנגעו זה בזה בעודן ממוכרין שהיו מדרס: **וכי באיזה מדרס נגע זב.** מאחר שנחלק שהרי מגע הצירו אינו מגע לפי שהוא בית הסתרים אלא אם י"ל שיש כלום טומאה [ו] משמרת עליו לאו משום מגע מדרס: **אלא שאם נגע בו הזב.** ברגלו עדוה כשדרס עליו או לאחר שדרס עליו והוי עליו שני טומאות טומאת מדרס שהיא אב הטומאה וטומאת מגע שהיא ראשונה ואינה אלא לטמא אוכלין ומשקין ומחלק טהור מטומאת מדרס ואינו אב הטומאה עוד אבל טמא מגע הזב כ"ז אלא טבל ופפחת מג' אלעבעות: **לא שנו.** דתנלק ר' יוסי על ר' מאיר: **אלא בשלשה על שלשה שנחלק.** דליכא למימר בשעת פרישתן זה מזה קבלו טומאת מגע זה מזה שהרי בשעת פרישתן לא יש בזה כדי לטמא בגד ולא בזה כדי לטמא בגד שהרי אין בהם שיעור אב הטומאה: **אבל ג' אלעבעות הבאין מבבל גדול.** שהיה טמא מדרס ומתחו ממנו אלא אלעבעות טהרה המתיכה הקטנה מן המדרס שאין בה כשיעור וטומאה מגע מדרס אפי' לר' יוסי דאמר אין מגע המחבור מגע דהא בית הסתרים היא הכא מודה משום דבשעת פרישתו מאביו לא אפשר לטמאם שלא יגע מעגו מעגו ובשעת פרישה אינו בית הסתרים ומקבל טומאת מגעיו שיש בו שיעור אב הטומאה. והכא גבי מתני' נמי אפי' ר' יוסי מודה דמגעו מגע משום שעת פרישה כשחותך אחבר מן העובר כחתוך

מסורת הש"ס

ה) [נקמן קכט. נדה מא:], **ו)** כלים פ"ז מ"ל, **ז)** [מלא ומעיל טומאת הדפוס שהרי הן מלאת דאמר ר' יוסי נפנים במשנה כלים שם], **ד)** [שבועות פה.], **ט)** [שמיני פרשה ז], **י)** [ויקרא יא], **ו)** [שם], **א)** [ויקרא טון], **ב)** ל"ל מטיירת. כה"ל, **ג)** פי' הוא כלי שרת, **ד)** [ל"ל דהוה אמינא],

גליון הש"ם

גמ' (דברי ר"מ ותניא). נראה שלא לגרסם אלו תיבות:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומנין לטרפה ששחיטתה וכו' טמאה אסורה באכילה וטרפה כל"ל ותיבת אף נמחק: **(ב)** תוס' ד"ה בשעת וכו' בשר מאבר מן המי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה שנחלק וכו' חזי לעניים ולעשירים. מלת ולעשירים נמחק. וכ"ב ל"ל נמחקו אז ל"ל ולא לעשירים דהכי איתא בשבת דף כ"ו ע"ב:

לעמוד הבא

מעגלים

אינטרנט לבעלי עסקים, דגם

מ"ר, נחמיה ר"ל הרמתי

בלבד לא יוכל לבוא לבית הספר

מלבד אלא בלבד - הקטנה לבד הוא לבדו בלבד מאוד

הבטחה:

מלא בלבד אינו לבד לבד הוא לבד בלבד אינו לבד בלבד אינו לבד בלבד אינו